

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ת, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִּגְגָךְ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֶבַדְתֶּם מִהֲרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַפְּכָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי גְבוּיָם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְתִּיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַכֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתְּנוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אֵמֶת.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ מְצוּה לְהַתְּפִלָּל בְּתַפִּילִּין אֶת כָּל תַּפִּילַת שַׁחֲרִית כּוֹלֵל שִׁיעוּר תַּהֲלִים כְּפִי שִׁמְתַּחֲלֵק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פְּנִיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:
יִבְרַךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַן: יֵשֹׁא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיֵשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשִׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

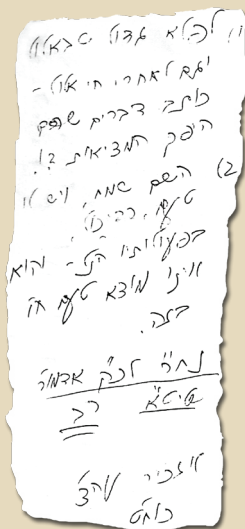
שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קמני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לכד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרם ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

מענה הרבי למתעסקים ב"דבר מלכות"

(1) לפלא גדול יט
באלול וגם לאחר חי
אלול - כותב דברים
שהם היפך המציאות!!

(2) השם שמח, ויש
לו טעם, כביכול,
בפעולותיו הנ"ל - והוא
אינו מוצא טעם ח"ו
בזה.

נח"ר [=נחת רוח] לכ"ק
אדמו"ר שליט"א רב

אזכיר עה"צ [=אזכיר
על הציון]

כוח"ט [=כתובה
וחתימה טובה].

כדי שה"דבר מלכות" כמו שהוא
יוכל להגיע לכל המבקשים אותו
ולכל מקום אפשרי
כפי שרצה הרבי

**הננו מבקשים
שכל מי שיכול ורוצה להשתתף
בהדפסת ה"דבר מלכות"**

ואשר על ידי זה יוכל גם לפרסם את עסקיו יפנה ל:

פאקס: 03.9606108

או מייל: Israel@DvarMalchus.Org

או USA@DvarMalchus.Org

מוכר כהוצאה עסקית

"דבר מלכות" מודפס ב: *דפוס ידיעות תקשורת* בכ - 55,000 עותקים

מתוכם הודפסו

20,000 עותקים על ידי:

ורדיגר ביטוחים

הרצל 40 בני ברק yosef-v@zahav.net.il

טלפון 03-6187070 פקס 03-5787406

קיא

זה המזמור נאמר בא"ב ובכל פסוק שני אותיות ובב' פסוקים אחרונים ג' אותיות, והמזמור קצר ונכבד ידבר במעשה הקדוש ברוך הוא וגדולים מעשי ה':

א הַלְלוּיָהּ | אֹדָה יְהוָה בְּכָל־לֵבב בְּסֹד יְשָׁרִים וְעֵדָה: ב גְּדֹלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה יְרוּשָׁיִם
לְכָל־חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדִיָּהֲדָר פָּעִלָּו וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֶד: ד זָכַר עָשָׂה לְנַפְלְאוֹתָיו חֲנוּן וְרַחוּם
יְהוָה: ה טָרַף נָתַן לִירָאָיו יִזְכָּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ לָתֵת לָהֶם נַחֲלַת
גוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי יָדָיו אֲמִת וּמִשְׁפָּט נֹאמָנִים כָּל־פְּקוּדָיו: ח סְמוּכִים לָעֶד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בְּאֲמִת
וַיִּשָּׂר: ט פְּדוּת | שָׁלַח לְעַמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוּשׁ וְנוֹרָא שְׁמוֹ: י רִאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת
יְהוָה שֶׁכֶּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיהֶם תִּהְלָתוֹ עֲמִידַת לָעֶד:

קיב

גם זה המזמור נאמר בא"ב, בכל פסוק שני אותיות ובשני אחרונים שלש, ומספר על מדות טובות שיבור לו אדם והיאך יתן צדקה ושכרו שלא יצטרך לבריות:

א הַלְלוּיָהּ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יִרְא אֶת־יְהוָה פְּמִצּוֹתָיו חֲפִיץ מֵאֵד: ב גִּבּוֹר בְּאֶרֶץ יְהוָה זִרְעוּ דֹּר
יְשָׁרִים יִבְרָךְ: ג הוֹן־וְעֶשֶׂר בְּבֵיתוֹ וְצִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֶד: ד זָרַח בַּחֲשֶׁךְ אֹר לַיְשָׁרִים חֲנוּן
וְרַחוּם וְצִדִּיק: ה טוֹב־אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלֹא יִכְלָל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט: ו כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמוּט לְזָכַר
עוֹלָם יְהוָה צִדִּיק: ז מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נִכּוֹן לָבוֹ בְּטַח בִּיהוָה: ח סְמוּךְ לְבוֹ לֹא יִירָא
עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצַרְיוֹ: ט פֶּזֶר | נָתַן לְאֲבִיוֹנִים צִדְקָתוֹ עֲמִידַת לָעֶד קָרְנוֹ תְרוּם בְּכָבוֹד:
י רָשָׁע יִרְאֶה | וְכַעַם שָׁנִיו יַחַלֵּק וְנֶמֶס תְּאוֹת רִשְׁעִים תֹּאכֵד:

אגרות קודש

ב"ה, ד' אייר, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו, בו כותב אשר התארס והתנאים יתקיימו לאחרי חג השבועות והחתונה בשנת תש"ד.

ואין ברור מכתבו מהו ענין ארוסין ומה הם התנאים ומה ההכרח לאחר החתונה לכו"כ זמן, ובודאי ידועה לו דעתי בזה מאז ומקדם. וכנראה כוונתו, באירוסין, שקורין א ווארט בעלמא, ותנאים כתיבת שטר, ואפשר שכך הוא מנהג ירושלים עיה"ק ת"ו ואתית לקרתא עבדת כנימוסאה.

ובכ"א יהי רצון שיהי בשעה טובה ומוצלחת ולבנות בית חסידותי.

נעם לי לקרות במכתבו שעסק ברישום ושעבר בהצלחה, ובודאי גם שאר חבריו בעבודה זו עוסקים בזה במרץ הדרוש והשיי"ת יצלחם גם הם להגדיל תורה ולהאדירה בהתפתחות ביה"ס, ובודאי זה הצנור והכלי להצלחה בעיניהם הפרטים.

בעת רצון אזכיר על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע להמצטרך לה, לאמו שתליט"א.

מפתח כללי

א) סדר הנחת תפילין	ב	כא) מסכת מעילה עם ביאורים	ב
ב) מזמורי תהלים קי"א קי"ב	ד	מדף יד עד דף כ	קנב
ג) מאמר ד"ה והתקדשתם והייתם קדושים גוי		מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:	
שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשמ"ה	ו	כב) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים	
ד) שיחת שבת פ' אחרי קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ה	יב	אדמו"ר הזקן	קפ
ה) לקוטי שיחות		כג) שולחן ערוך הלכות שבת	
(בלה"ק) כך יז	יז	אדמו"ר הזקן	קפ
ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכו"ק הרה"ג הרה"ח המקובל ר' לוי		כד) תורה אור	
יצחק שניאורסאהן זצ"ל	כ	אדמו"ר הזקן	קפב
ז) זכרונות אס המלכות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה		כה) שערי אורה	
ז"ל שניאורסאהן חוברת ח, תרגום מאידיש	כא	אדמו"ר האמצעי	קפה
ח) ילקוט גאולה ומשיח	כב	כו) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרס"ו	
ט) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת אחרי-קדושים	כד	אדמו"ר ה"צמח צדק"	קפו
י) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי-קדושים	סד	כז) תורת שמואל תרל"ב	
יא) שיעורים בספר התניא (מוגה)		אדמו"ר מוהר"ש	קפז
לשבוע פרשת אחרי-קדושים	סה	כח) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב	
יב) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אחרי-קדושים	עו	אדמו"ר מוהרש"ב	קפז
יג) הלכה יומית לעיון ברמב"ם	עח	כט) ספר המאמרים ה'תרפ"ה	
שיעורי רמב"ם – מהדורת חזק:		אדמו"ר מוהרי"צ	קפח
יד) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אחרי-קדושים	פא	ל) לקוטי דיבורים	
טו) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אחרי-קדושים	קב	אדמו"ר מוהרי"צ	קפט
טז) – ספר המצוות לשבוע פרשת אחרי-קדושים	קט	לא) דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן	
יז) מסכת סוטה עם ביאורים		אדמו"ר מוהרי"צ	קפט
מדף כב עד דף כח	קז	לב) אגרות קודש	
יח) נביאים וכתובים		אדמו"ר מוהרי"צ	קצ
שמואל-ב פרק כג, תהלים פרק מט	קמ	לג) ביאורים לפרקי אבות פרק ג	קצב
יט) משניות חגיגה - יבמות		לד) חומש לקריאה בציבור	קצג
ביאור קהתי	קמב	לה) לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי-קדושים	ר
כ) עין יעקב מסכת יומא	קנא	לו) סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש	רא

ביאור בדרך אפשר

1 נאמר בתורה בפרשת קדושים: וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים גּוֹ',
 2 וּמִבֵּיא בָּזָה כ"ק אֲדַמּוּר ה'צִמַּח צֶדֶק ב'אור התורה'
 3 (בביאורו על הפסוק)² מֶה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל בְּמִסְכַּת
 4 בְּרָכוֹת³ עַל פְּסוּקָה⁴ הַמְזַבֵּחַ עֵץ גֹּ' וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלָחַן
 5 אֲשֶׁר לִפְנֵי הוֹי', כָּל זָמַן
 6 שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם מִזְבֵּחַ
 7 הֵינּוּ הַקְּרִבּוֹת שֶׁמִּבְּיָאִים עַל גְּבִי
 8 הַמִּזְבֵּחַ מִכֹּפֶר עַל יִשְׂרָאֵל
 9 וְעֵכָשׁ לֵאחֹר שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ
 10 נִחְרַב שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם הֵינּוּ
 11 הַמִּזְוֵן שֶׁהוּא אוֹכֵל עַל שׁוֹלְחָנו
 12 מִכֹּפֶר עָלָיו. וַיֵּשׁ לְבָאֵר
 13 קֶשֶׁר הָעֲנִינִים (דְּפִסּוּקָה זֶה
 14 (וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם גּוֹ') לַעֲנִין
 15 שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם) עַל-פִּי
 16 מֶה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל
 17 בְּבִרְכוֹת⁵ (הוֹבָא גַם כֵּן
 18 ב'אור התורה' פְּרָשְׁתָנוּ⁶
 19 שֶׁכָּפַל הַלְשׁוֹן בַּפְּסוּק מוֹרָה עַל
 20 שְׁתֵּי פְעוּלוֹת שֶׁמִּבְיָאוֹת לִידֵי
 21 קְדוּשָׁה הַאֲחַת –
 22 וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם⁷ אֱלֹהֵי מִים
 23 רַאשׁוֹנִים נִטִּילת יָדִים לִפְנֵי
 24 הַסְעוּדָה, וְהַשְׁנִיָּה – וְהִיִּיתֶם
 25 קְדוֹשִׁים אֱלֹהֵי מִים
 26 אַחֲרֹנִים שֶׁבָּהֶם נִטִּילת יָדִים
 27 בַּסּוּף הַסְעוּדָה כּו', וְהַפְּסוּק
 28 מְסִיִּים אָנִי ה' אֶלְקֵיכֶם זֶה
 29 בְּרָכָה הֵינּוּ בִּרְכַת הַמִּזְוֵן כּו'.
 30 וּמִזָּה מוֹכֵן, שְׁשִׁלְמוֹת
 31 שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם דְּהֵינּוּ
 32 עֲנִין הַסְעוּדָה שֶׁבְּשִׁלְחוֹן
 33 שְׁעִלָּה אֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ ו"ל שְׁהִיא
 34 מִכְפֶּרֶת כִּמוֹ הַקְּרִבּוֹת הַבָּאִים עַל
 35 גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ הִיא דּוֹקָא עַל-
 36 יָדֵי וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם
 37 קְדוֹשִׁים גּוֹ', עַל-יָדֵי מִים
 38 רַאשׁוֹנִים וּמִים אַחֲרֹנִים,
 39 וּבִרְכָה רַאשׁוֹנָה וּבִרְכָה
 40 אַחֲרֹנָה וְכו'. וְזֶה גַם
 41 הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכֹּפֶר עַל יָדֵי
 42 אֲכִילָה כְּרָאוּ, עִם נִטִּילת יָדִים
 29

ביאור בדרך אפשר

43 וּבִרְכוֹת לִפְנֵי וְאַחֲרֵי הַאֲכִילָה עִם עֲנִין הַקֶּדְשָׁה, קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ⁸,
 44 דְּפִרְשׁ רַש"י שֶׁמִּשְׁמַעוֹת הַצִּיּוּר "קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ" הִיא פְּרוּשִׁים תִּהְיוּ
 45 מִן הָעֲרִיּוֹת וּמִן הָעֲבָרָה, כִּי עֲנִין הַאֲכִילָה כְּאֲשֶׁר אֵינוֹ כְּדָבָר
 46 יָכוֹל לִהְיוֹת גַּם כֵּן עֲנִין שֶׁל עֲבָרָה כּו', כְּמֵאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ
 47 ו"ל⁹ מְלִי כְּרִיסְיָה זָנִי
 48 בִּישִׁי כּו', מִלּוּי הַכֶּרֶס הוּא
 49 מֵהוֹנִים (הַסּוּגִים) הָרַעִים וְלָכֵן
 50 צָרִיף לִהְיוֹת עֲנִין שֶׁל
 51 פְּרִישׁוֹת כְּדִי לִהְיוֹת קְדוּשָׁה
 52 בְּאֲכִילָה, שְׁזָהוּ עַל-יָדֵי מִים
 53 רַאשׁוֹנִים וּמִים אַחֲרֹנִים
 54 וְכו'. וּמִבְּאֵר שָׁם² בַּסֵּפֶר
 55 'אור התורה' לֹאדְמוּר ה'צִמַּח
 56 צֶדֶק עֲנִין הַכֹּפֶר שֶׁל
 57 שְׁלַחְנוּ וְסוּדוֹתוֹ שֶׁל אָדָם,
 58 בְּהִקְדָּם בְּאוֹר עֲנִין
 59 הַכֹּפֶר דְּמִזְבֵּחַ. דְּגַבִּי
 60 מִזְבֵּחַ אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
 61 ו"ל¹⁰ מִזְבֵּחַ מִזִּיחַ מְסִיִּים
 62 מִבְּטַל גְּזֵרוֹת לֹא טוֹבוֹת וּמִזִּין
 63 מִחֻבָּב וּמִכֹּפֶר עֲוֹנוֹת,
 64 שְׁמִזָּה מוֹכֵן שְׁעָקְרוּ שֶׁל
 65 מִזְבֵּחַ הִיא הַכֹּפֶר. וְכֵן
 66 מוֹכֵן גַּם מִמָּה שְׁאֲמָרוּ
 67 בַּמִּדְרָשׁ¹¹ שְׁמִזְבֵּחַ הוּא
 68 רַאשִׁי-תְּבוּת, מ' מְחִילָה,
 69 ז' זְכוּת, ב' בְּרָכָה, ח' חַיִּים,
 70 דְּרֹאשׁ הַתְּבָה
 71 מִזְבֵּחַ הוּא הָאוֹת מ',
 72 וְהַעֲבָרָה שׁוּוֹ הָאוֹת הָרִאשׁוֹנָה
 73 שֶׁל הַמִּלָּה הִיא הוֹכַחָה שֶׁדָּבָר זֶה
 74 הוּא הַתּוֹכֵן הַעִיקָר שֶׁל הַמִּלָּה
 75 כּוֹלָה הֵינּוּ עֲנִין הַמְּחִילָה
 76 שְׁהִיא הַכֹּפֶר, שְׁמִכָּל זֶה
 77 מוֹכֵן שְׁעָקְרוּ עֲנִין הַמִּזְבֵּחַ
 78 הִיא הַכֹּפֶר שְׁבוֹ (וּשְׁלוּשָׁה
 79 הַדְּבָרִים הַנּוֹסְפִים – זְכוּת, בִּרְכָה
 80 וְחַיִּים הֵם כְּתוּסֶפֶת לַעִיקָר).
 81 וְעַל-דִּרְדָּרָה הוּא
 82 בְּשִׁלְחוֹנוֹ שֶׁל אָדָם שְׁעִיקָר
 83 הָעֲנִין שֶׁל הַאֲכִילָה עַל גְּבִי
 84 הַשְּׁלָחַן הוּא מְחִילָה וּכְפֶרָה.

בס"ד. שבת פרשת אחרי-קדושים, ו"ג אייר ה'תשמ"ה.

הנחה בלתי מוגה

וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים גּוֹ', וּמִבֵּיא בָּזָה כ"ק
 אֲדַמּוּר ה'צִמַּח צֶדֶק ב'אור התורה' (עַל
 הַפְּסוּק)² מֶה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל בְּמִסְכַּת בְּרָכוֹת³ עַל
 פְּסוּקָה⁴ הַמְזַבֵּחַ עֵץ גֹּ' וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלָחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי
 הוֹי', כָּל זָמַן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם מִזְבֵּחַ מִכֹּפֶר עַל יִשְׂרָאֵל
 וְעֵכָשׁ שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם מִכֹּפֶר עָלָיו. וַיֵּשׁ לְבָאֵר קֶשֶׁר
 הָעֲנִינִים (דְּפִסּוּקָה זֶה (וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם גּוֹ') לַעֲנִין שְׁלַחְנוּ שֶׁל
 אָדָם) עַל-פִּי מֶה שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ו"ל בְּבִרְכוֹת⁵ (הוֹבָא
 גַם כֵּן ב'אור התורה' פְּרָשְׁתָנוּ⁶ וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם⁷ אֱלֹהֵי מִים
 רַאשׁוֹנִים, וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים אֱלֹהֵי מִים אַחֲרֹנִים כּו', אָנִי
 ה' אֶלְקֵיכֶם זֶה בְּרָכָה כּו'. וּמִזָּה מוֹכֵן, שְׁשִׁלְמוֹת שְׁלַחְנוּ
 שֶׁל אָדָם דְּהֵינּוּ עֲנִין הַסְעוּדָה שֶׁבְּשִׁלְחוֹן הִיא דּוֹקָא
 עַל-יָדֵי וְהִתְקַדְּשֶׁתֶם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים גּוֹ', עַל-יָדֵי מִים
 רַאשׁוֹנִים וּמִים אַחֲרֹנִים, וּבִרְכָה רַאשׁוֹנָה וּבִרְכָה
 אַחֲרֹנָה וְכו'. וְזֶה גַם הַקֶּשֶׁר עִם עֲנִין הַקֶּדְשָׁה, קְדוֹשִׁים
 תִּהְיוּ⁸, דְּפִרְשׁ רַש"י פְּרוּשִׁים תִּהְיוּ מִן הָעֲרִיּוֹת וּמִן
 הָעֲבָרָה, כִּי עֲנִין הַאֲכִילָה כְּאֲשֶׁר אֵינוֹ כְּדָבָר יָכוֹל לִהְיוֹת
 גַּם כֵּן עֲנִין שֶׁל עֲבָרָה כּו', כְּמֵאֲמָר רַבּוֹתֵינוּ ו"ל⁹ מְלִי
 כְּרִיסְיָה זָנִי בִישִׁי כּו', וְלָכֵן צָרִיף לִהְיוֹת עֲנִין שֶׁל
 פְּרִישׁוֹת, שְׁזָהוּ עַל-יָדֵי מִים רַאשׁוֹנִים וּמִים אַחֲרֹנִים
 וְכו'. וּמִבְּאֵר שָׁם² עֲנִין הַכֹּפֶר שֶׁל שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם,
 בְּהִקְדָּם בְּאוֹר עֲנִין הַכֹּפֶר דְּמִזְבֵּחַ. דְּגַבִּי מִזְבֵּחַ אֲמָרוּ
 רַבּוֹתֵינוּ ו"ל¹⁰ מִזְבֵּחַ מִזִּיחַ גְּזֵרוֹת וּמִזִּין מִחֻבָּב וּמִכֹּפֶר
 עֲוֹנוֹת, שְׁמִזָּה מוֹכֵן שְׁעָקְרוּ שֶׁל מִזְבֵּחַ הִיא הַכֹּפֶר. וְכֵן
 מוֹכֵן גַּם מִמָּה שְׁאֲמָרוּ בַּמִּדְרָשׁ¹¹ שְׁמִזְבֵּחַ הוּא רַאשִׁי-
 תְּבוּת, מ' מְחִילָה, ז' זְכוּת, ב' בְּרָכָה, ח' חַיִּים, דְּרֹאשׁ
 הַתְּבָה מִזְבֵּחַ הוּא הָאוֹת מ', הֵינּוּ עֲנִין הַמְּחִילָה שְׁהִיא
 הַכֹּפֶר, שְׁמִכָּל זֶה מוֹכֵן שְׁעָקְרוּ עֲנִין הַמִּזְבֵּחַ הִיא הַכֹּפֶרָה
 שְׁבוֹ. וְעַל-דִּרְדָּרָה הוּא בְּשִׁלְחוֹנוֹ שֶׁל אָדָם.

(1) פרשתנו (קדושים) כ, ז. (2) כרך ב ע' תקסט ואילך. וראה גם אוה"ת נ"ך ע' תכ ואילך. (3) נח, א. (4) יחזקאל מא, כב. (5) נג, ב. (6) כרך א ע' קיד. (7) שמיני יא, מד. (8) ריש פרשתנו (קדושים יט, ב). (9) ברכות לב, א. (10) כתובות י, ב. (11) תנחומא תרומה י.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 ובאור הענין הוא, כמבאר בהמשך המאמר שם¹², דהנה
2 כללות ענין עבודת הקרבנות שעל המזבח תכנו היא עבודת
3 הברורים מבואר בקבלה וחסידות שהמגע עם עניני העולם הזה הגשמי
4 נקרא "עבודת הברורים" כי הדברים הגשמיים שאינם קדושים נוצרו ומקבלים

5 חיות מקליפת נוגה שהיא

6 מעורבת מטוב ורע, וכאשר
7 עושים שימוש בדברים אלו לשם
8 שמים מפרידים ומבדילים בין
9 הטוב לרע ובוררים את הטוב
10 מהרע ומעלים אותו לקדושה.
11 וידוע¹³ שבמזבח יש ב'
12 אכילות שונות, א' אכילת
13 כהנים ובעלים, אכילת
14 אדם (ובפרטיות ענין
15 אכילת כהנים שמצד אחד
16 היא אכילה על ידי בני אדם
17 ומצד שני יש בה קדושה שלא
18 קיימת באכילת הבעלים הוא
19 ממצע דרגת-ביניים בין
20 אכילת מזבח לאכילת
21 בעלים). ב' אכילת
22 המזבח, ששלמעה שהקדוש-ברוך-הוא
23 'אוכל', כביכול, את חלקי
24 הקרבנות העולים ונשרפים על
25 גבי המזבח שעל-זה
26 נאמר¹⁴ את קרבני לחמי
27 לאשי גו' היינו שהקרבנות
28 נקראים 'לחם' רמזון של
29 הקדוש-ברוך-הוא כביכול, ועוד
30 נאמר על הקרבנות שהם ריח
31 נחוח לה'¹⁵, נחת רוח
32 לפני שאמרתי ונעשה
33 רצוני¹⁶. ומבאר בזה
34 בתורת החסידות, שפנגד ב'

36 ענינים אלה שבמזבח כפשוטו אכילת כוהנים ובעלים ואכילת מזבח
37 ישנם גם כן ב' עניני עבודה רוחניים בשלחנו של אדם הדומה
38 למזבח כפי שיתבאר להלן.
39 ומביא שם¹⁷ מספר 'תולעת יעקב'¹⁸ ומחדושי אגדות
40 מהרש"א¹⁹ שזה ששלחנו של אדם דומה למזבח הוא מצד

41 ב' ענינים, א' מצד ענין הצדקה שבשלחן על ידי הכנסת אורחים,
42 ב' מצד ענין התורה שבשלחן על ידי דברי תורה בעת הסעודה
43 (כדלקמן). וב' ענינים אלה הצדקה והתורה הם פנגד ב'
44 האכילות הנ"ל שבמזבח. דענין אכילת אדם שבשלחן
45 המקביל לאכילת אדם במזבח

46 זהו על-ידי הכנסת
47 אורחים שבו וצדקה
48 שבו, וכדאיתא בגמרא
49 ברכות שם³, שזה
50 ששלחנו של אדם מכפר
51 עליו כמזבח הוא מחמת
52 ענין הצדקה, דילמא אתי
53 עני ויהיב ליה אולי יבוא עני
54 ויתן לו (מהמזון שעל שולחנו),
55 או ענין הכנסת אורחים
56 שבשלחן²⁰, שגם הוא
57 בכלל צדקה כי גם אם
58 האורח אינו עני, בשעה זו הוא
59 זקוק לעזרת בעל הבית ולכן גם
60 הכנסת אורחים נחשבת צדקה.
61 ויש להוסיף בזה על-פי
62 מה שאמרו בגמרא²¹ גבי
63 מעלת הצדקה דאשה
64 לעומת הצדקה של הבעל,
65 דאתתא שכיחא בביתא
66 ויהבא ריפתא לעניי
67 ומקרבא הנאתה, שהאשה
68 מצוייה בבית ונותנת פת לעני
69 וההנאה מהנתינה שלה קרובה
70 מה-שאינ-פן הבעל נותן
71 מעות והעני צריך לטרוח כדי
72 להשיג במעות מזון (ולכן אמר
73 אבא חלקיה לחכמים שכאשר
74 הוא ואשתו התפללו לגשם, העני
75 נראה תחילה בזית שבה היא

76 התפללה ורק אחר כך בזית שבה הוא התפלל, כי כאשר היא נותנת צדקה
77 לעני הנאתו קרובה ומהירה יותר). דכן הוא גם בצדקה שבשלחן,
78 שנותנים לא מעות אלא דברי אכל והנאתו של המקבל קרובה.
79 ויתר על כן, דגם בצדקה דאשה אף שברוך כלל ההנאה מהדברים
80 שהיא נותנת קרובה יותר מאשר ההנאה מכסף אפשר ייתכן שתתן בשר

הובא בחדא"ג מהרש"א כתובות שם (מיוק"ר). (12) ראה כרך ב שם ס"ע תקעה ואילך. וראה גם אוה"ת נ"ך שם. (13) ראה גם סה"מ צ"ה צ"צ, ב ואילך. סה"מ ה"ש"ת ע' סב ואילך. ובכ"מ. (14) פינחס כח, ב. (15) ויקרא א, ט. ובכ"מ. (16) פרש"י ויקרא שם. פרש"י וספרי שם, ח. (17) אוה"ת ויקרא שם ס"ע תקסט ואילך. (18) ח"ג סתרי הברכות. (19) מנחות צז, א. (20) פרש"י חגיגה כז, רע"א. הובא באוה"ת שם. (21) תענית כג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לא מוכן לאכילה או חטים שכדי להכין מהם לחם יש לטרוח בטחינה
2 ולישה ואפיה וכו' הדורשים איזו טירחא²², מה-שאין-כן
3 בשלחן הרי הכל מוכן לסעודה וכשנותנים מזון מהשולחן ההנאה
4 היא מיידית, ומזה מוכן גדל מעלת הצדקה שבשלחן. ועוד
5 זאת לצדקה הניתנת מהשולחן

6 יש מעלה נוספת שהצדקה
7 היא מלחמו של האדם
8 האוכל על השלחן, ויש
9 בה ממעלת מה שכתוב²³
10 טוב עין הוא יברך כי נתן
11 מלחמו לדל, מלחמו
12 דוקא הפסוק מדייק ואומר
13 "מלחמו" של הנותן עצמו ולא
14 לחם סתם, היינו שהנתנה של
15 בעל הבית היא ממזון שהוכן לו
16 עצמו ונתנה כזו חשובה במיוחד
17 ועליה נאמר "טוב עין הוא
18 יבורך".

19 וענין אכילת מזבח המזון
20 שהקדוש-ברוך-הוא מקבל,
21 כביכול, מהאכילה של היהודי
22 בשלחן היא התורה,
23 שהרי התורה היא
24 חכמתו ורצונו של
25 הקב"ה²⁴, ולכן נקראת
26 בשם לחמי לאשי²⁵ מאחר
27 שלימוד התורה חודר בפנימיותו
28 של הלומד כמו מזון גשמי
29 שחודר באברי הגוף, כמו
30 שכתוב²⁶ לכו לחמו
31 בלחמי היינו שכני ישראל
32 נקראים 'לאכול' מחכמת התורה,
33 היא חכמתו של הקדוש-ברוך-
34 הוא, ועד דאורייתא
35 וקודשא-ברוך-הוא כולא
36 חד²⁷ והלומד תורה ומבין את
37 הדברים בשכלו מתאחד עם
38 חכמתו ורצונו של הקדוש-ברוך-

39 הוא באחדות מלאה, ובאפן שהיא התורה חודרת בו בצורה פנימית
40 ונעשית חלק בלתי נפרד ממהותו כמו מזון גשמי שהאדם אוכל ונעשה דם
41 ובשר כבשרו²⁸, כביכול. והינו, דנוסף על מה שמוכא

שיתתן בשר או חטים וכו' הדורשים איזו טירחא²²,
מה-שאין-כן בשלחן הרי הכל מוכן לסעודה, ומזה
מוכן גדל מעלת הצדקה שבשלחן. ועוד זאת שהצדקה
היא מלחמו של האדם האוכל על השלחן, ויש בה
ממעלת מה שכתוב²³ טוב עין הוא יברך כי נתן מלחמו
לדל, מלחמו דוקא. וענין אכילת מזבח שבשלחן היא
התורה, שהרי התורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה²⁴,
ולכן נקראת בשם לחמי לאשי²⁵, כמו שכתוב²⁶ לכו
לחמו בלחמי, ועד דאורייתא וקודשא-ברוך-הוא כולא
חד²⁷, ובאפן שהיא דם ובשר כבשרו²⁸, כביכול. והינו,
דנוסף על מה שמוכא שם²⁹ מה'תולעת יעקב', דכמו
שבקרבתנו היו ישראל במעמד קורין במעשה
בראשית³⁰ (שזהו ענין למוד התורה, שהרי המעמדות
הם ספור מעשה בראשית שהם הם עשרה מאמרות
שבתורה שבהם נברא העולם³¹, שעל-זה אמרו רבותינו
ז"ל³² קודשא-ברוך-הוא אסתכל באורייתא וברא
עלמא) כן עכשו בשלחנו של אדם, סדור דברי תורה
על השלחן הוא דגמת אנשי מעמד שהיו קורין במעשה
בראשית כו', הנה עוד זאת, שלמוד התורה עצמו נחשב
כקרבתנו ואכילת מזבח, וכפי שמביא בחדושי אגדות
מהרש"א³³ מהמשנה דאבות פ"ק ג (הנלמד בשבת זו)
משנה ג שעל-ידי שאומר דברי תורה על השלחן,
על-ידי-זה נקרא זה השלחן אשר לפני ה' שהוא המזבח
(פנ"ל), ובלשון המשנה שלשה שאכלו על שלחן אחד
ולא אמרו עליו דברי תורה כו', אכל שלשה שאכלו על
שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאלו אכלו משלחנו
של מקום, שנאמר וידבר אלי זה השלחן אשר לפני
הנ'.

אכלו משלחנו של מקום, היינו אכילת מזבח שנאמר וידבר אלי
זה השלחן אשר לפני הנ' והשולחן נחשב כמזבח (גם) הודות ללימוד
התורה ליד השולחן כשלעצמו (לאו דווקא בשייכות לסעודה).

42 שם²⁹ מה'תולעת יעקב', דכמו שבקרבתנו היו ישראל
43 במעמד שהיו עומדים ומתפללים ואומרים דברי תורה בעת הקרבת
44 הקרבנות קורין במעשה בראשית³⁰ (שזהו ענין למוד התורה,
45 שהרי המעמדות הם ספור מעשה בראשית שהם הם עשרה
46 מאמרות שבתורה שבהם
47 נברא העולם³¹, שעל-זה
48 אמרו רבותינו ז"ל³²
49 קודשא-ברוך-הוא
50 אסתכל באורייתא וברא
51 עלמא הסתכל בתורה וברא את
52 העולם (כמו מהנדרס, למשל,
53 שמביט בתכנית כתובה ובונה
54 בנין) כן עכשו בשלחנו
55 של אדם, סדור אמית
56 ולימוד דברי תורה על
57 השלחן בצורה מסודרת הוא
58 דגמת אנשי מעמד שהיו
59 קורין במעשה בראשית
60 המסופר בתורה כו', הנה
61 עוד זאת, שלמוד התורה
62 עצמו ולא רק אמירת דברי
63 תורה במהלך הסעודה נחשב
64 כקרבתנו ואכילת מזבח,
65 וכפי שמביא בחדושי
66 אגדות מהרש"א³³
67 מהמשנה דאבות פ"ק ג
68 (הנלמד בשבת זו) משנה
69 ג שעל-ידי שאומר דברי
70 תורה על השלחן, על-
71 ידי-זה נקרא זה השלחן
72 אשר לפני ה' שהוא
73 המזבח (פנ"ל), ובלשון
74 המשנה שלשה שאכלו
75 על שלחן אחד ולא
76 אמרו עליו דברי תורה
77 כו', אכל שלשה שאכלו
78 על שלחן אחד ואמרו
79 עליו דברי תורה כאלו
80 אכלו משלחנו של מקום, היינו אכילת מזבח שנאמר וידבר אלי
81 זה השלחן אשר לפני הנ' והשולחן נחשב כמזבח (גם) הודות ללימוד
82 התורה ליד השולחן כשלעצמו (לאו דווקא בשייכות לסעודה).

(22) ראה יבמות סג, א. (23) משלי כב, ט. (24) ראה תניא פ"ד. (25) ראה אוה"ת שם ע' תקעו. (26) משלי ט, ה. (27) ראה זח"ב ס, א. ועוד. (28) ראה תניא פ"ה (ט, סע"ב). (29) אוה"ת ריש ע' תקע. (30) ראה משנה תענית רפ"ד. (31) אבות רפ"ה. (32) זח"ב קסא, א-ב. (33) מנחות שם.

ביאור בדרך אפשר

1 והנה על-פי מה שנתבאר לעיל שכללות ענין שלחנו של
2 אדם הוא ענין עבודת הברורים של הדברים הגשמיים שבעולם
3 והעלאתם לקדושה (שעל-ידי צדקה ותורה הבאים עם האכילה
4 ומתקיימים משולחנו של אדם), יובן גם כן הטעם מה שענין זה

5 האכילה יחד עם צדקה ותורה

6 נקרא בשם שלחן דוקא. 1
7 דלכאורה אינו מובן, הרי 2
8 אפשר לומר שפעדתו 3
9 של אדם מכפרת עליו, 4
10 ומהו ענין השלחן דוקא 5
11 שהרי בודאי יש כוונה בכך 6
12 שהאכילה, והצדקה והתורה 7
13 הבאים איתה, נקראים דוקא 8
14 בשם "שולחן"? וכן גם 9
15 במשנה דאבות אינו מובן 10
16 למה נאמר כאן שלשה 11
17 שאכלו על שלחן אחד 12
18 כו', ולא על-דרך מה 13
19 שכתוב לפני-זה³⁴ שנים 20
21 שיושבין כו' מבלי לפרט 21
22 שהשנים יושבים ליד שולחן? 22
23 אך הענין הוא (כמבאר 23
24 בתורה) המאמר ביאור 24
25 שבעבודה זו דצדקה 25
26 ותורה מרמזת בתבת 26
27 שלחן דוקא. וכמבאר 27
28 שם שבת שלחן היא גם 28
29 לשון חרב או פלי קרב 29
30 וכו'.³⁶ כפירוש רש"י על 30
31 האמור בספר נחמיה "איש 31
32 שלחו" – "איש חרבו", שזהו 32
33 הקשר לעבודה דאכילת 33
34 אדם, כמאמר הזהר³⁷ 34
35 נהמא אפוס חרבא ליכול 35
36 לאכול לחם על פני חרב,

37 והמשמעות של הדברים בעבודת השם היא שבעבודה הרוחנית של האדם
38 בפעודה צריכה להיות באפן של מלחמה, מלחמת הברורים
39 כי מאחר שהבירור הוא על ידי מגע עם הרע (על מנת לברר את הטוב
40 ולהעלותו לקדושה) הדבר קרוי "מלחמה" רוחנית, לברר את המאכלים
41 וכו' (וכנ"ל דמלי פריסיה זני בישי היינו שהאכילה כשלעצמה,
42 למילוי הכרס בלבד, היא דבר לא רצוי שיש להימנע ממנו והאכילה הרצויה

ביאור בדרך אפשר

43 היא זו שכרוכה בעבודת הביורור). ומטעם זה שלח הוא גם מלשון
44 הפשט (להפשיט)³⁸, כפי הפירוש השני בפסוק "איש שלחו" הנ"ל כי
45 תכן עבודה זו עבודת הביורור שתוכנה הוא ההפרדה של הטוב מהרע
46 היא להפשיט הרוחניות (הטוב) מהגשמיים (הרע) ולהעלותה

47 למקורה בקדושה. וכן שלח

48 הוא גם לשון שליחות, 48
49 במובן של משיחה ותפקיד, 49
50 דיש לומר שקאי על 50
51 כללות הפונה הכוונה 51
52 הכללית (שמלכדה יש עוד 52
53 כוונות פרטיות) בירידת 53
54 הנשמה למטה להתלבש 54
55 בגוף גשמי בעולם הזה ולבוא 55
56 במגע קרוב עם דברים גשמיים 56
57 וחומריים כדי לבררם ולהעלותם, 57
58 ששליחותה³⁹ של הנשמה 58
59 היא היא לעשות לו 59
60 יתברך דירה בתחתונים 60
61 שדווקא העולם הזה התחתון 61
62 והנחות יהיה מקום ראוי 62
63 להשראת וגילוי השכינה. 63

64 וזהו לפי האמור שהעבודה 64
65 הרוחנית הקרויה "שולחן" היא 65
66 עבודת הביורור המשלימה את 66
67 כוונת הבריא יש לפרש את 67
68 המשמעות הפנימית של מה 68
69 שכתוב וידבר אלי זה 69
70 השלחן אשר לפני ה', 70
71 פרוש לפני ה' הוא 71
72 למעלה משם הוי', כי 72
73 עבודת הביורור ממשכה 73
74 לעולם הזה אלוקות שלמעלה 74
75 משם הוי' ועל-דרך המבאר 75
76 בענין מה שכתוב⁴⁰ (גבי 76
77 יום הכפורים) לפני הוי' 77
78 תטהרו, ששארש הטהרה 78

79 היא למעלה משם הוי'.⁴¹ ולכן יום הכיפורים מכפר על עוונות כי
80 החטאים והעוונות פוגמים רק בדרגות שער שם הוי' ולא "לפני ה'" ששם
81 היהודי נשאר קשור ודבוק בקדוש-ברוך-הוא בעצם ובפנימיות נפשו גם אם
82 חטא חס ושלום. וכך גם בעניינו פי שם הוי' הוא לשון מהוה⁴²
83 ומכאן שיש לו שיכות להויות העולם ולהתהוות העולם ולכן
84 האור האלוקי שיורד נמשך בעולם מצד הבריא וההתהוות הוא אור שמקורו

(34) משנה ב. (35) אוה"ת שם ס"ע תקעו ואילך. (36) נחמ"י ד, א. (37) ח"ג קפח, ב. (38) נחמ"י שם, יז. (39) ראה לקו"ת ויקרא א, ג ואילך. ושו"נ. (40) פרשתנו (אחרי) טז, ל. (41) ראה לקו"ת אחרי כו, ד ואילך. ובכ"מ. (42) ראה שער היחוד והאמונה פ"ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 בשם הוי', מה-שאין-כן ישראל על-ידי עבודת הברורים
2 באמצעות המגע וההתעסקות שלהם בענייני העולם, ובנושא הנידון כאן, עניין
3 האכילה - בכחם להמשיך לעולם הזה אלוות מבחינה שלמעלה
4 משם הוי'.

5 וזהו הפירוש הפנימי בפסוק

והתקדשתם והייתם קדושים כי אני ה' אלקיכם
גו', דהנה אמרו רבותינו ז"ל⁴³ על הפסוק
קדושים תהיו כי קדוש אני גו', יכול כמזני, תלמוד
לומר כי קדוש אני, קדשתי למעלה מקדשתכם, ומבאר
במקום אחר⁴⁴ הפרוש בזה, שהקדשה שלמעלה היא
מקדשתכם, על-ידי קדשתכם, ובלשון הספרא על
הפסוק קדושים תהיו, אם אתם מקדישים עצמכם,
מעלה אני עליכם כאלו קדשתם אותי, היינו שישאל
ממשיכים קדשה למעלה כביכול. דענן זה נפעל
על-ידי העבודה דשלחן, שזה כולל את ב' הענינים
דצדקה ותורה. כי על-ידי ב' ענינים אלו נעשה האדם
שתף להקב"ה במעשה בראשית⁴⁵, ויתר על כן,
שממשיך למעלה גם מזה, וכנ"ל שקדשתי למעלה היא
על ידי הקדשה שלמטה. דזהו ענין לפני הוי' הנ"ל,
למעלה משם הוי'. וענין זה נמשך בעקר על-ידי
התורה, שהרי ישראל מחדשים בתורה, לאפשא לה⁴⁶,
ועל-ידי-זה הם פועלים חדוש בתורה למפרע, היינו
בתורה שנתנה בסיני⁴⁷ [דהנה קשור גם עם התחלת
מסכת אבות, משה קבל תורה מסיני, כי כל מה
שתלמיד ותיק עתיד לחדש, הכל נתן למשה מסיני⁴⁸,
ומכל-מקום גלוי הענין הוא על-ידי תלמיד ותיק
דוקא⁴⁹]. שזהו ענין החדוש דישאל שהם משפיעים
בתורה. ועל-דרך-זה הוא בכל אחד ואחד מישראל (גם
הפסוק קדושים תהיו,

36 אם אתם מקדישים עצמכם, אם בני ישראל מוסיפים קדושה בעצמם,
37 מעלה אני עליכם הקדוש-ברוך-הוא מחשיב להם כאלו קדשתם
38 אותי את הקדוש-ברוך-הוא, היינו שישאל ממשיכים ומוסיפים
39 קדשה למעלה כביכול. דענן זה נפעל על-ידי העבודה
40 דשלחן עבודת האכילה שענינה נתבאר לעיל, שזה כולל את ב'

41 הענינים שבהם האדם עובד את עבודתו בשולחנו דצדקה ותורה. כי
42 על-ידי ב' ענינים קיום המצוות ולימוד התורה אלו נעשה האדם
43 שתף להקב"ה במעשה בראשית⁴⁵ ויש לו חלק בבריאת וקיום
44 העולם, ויתר על כן, שממשיך למעלה גם מזה שעל ידי עבודתו

45 בעולם הזה והעלאתו לקדושה

46 האדם פועל גילוי אלוות

47 מדרגות שלמעלה מדרגות

48 האלוות של התהוות וקיום

49 העולם, וכנ"ל שקדשתי של

50 הקדוש-ברוך-הוא למעלה

51 היא על ידי הקדשה

52 שלמטה שפועלים בני ישראל

53 בעבודתם. דזהו ענין לפני

54 הוי' הנ"ל, למעלה משם

55 הוי' שהוא השם הפועל את

56 התהוות וקיום העולמות,

57 כמבואר לעיל.

58 וענין זה של חידוש ותוספת

59 בהמשכת אלוות לגבי ההמשכה

60 וההתגלות שקיימת מכוח

61 הבריאה על ידי הקדוש-ברוך

62 הוא נמשך בעקר על-ידי

63 התורה, שהרי ישראל

64 מחדשים בתורה, כלשון

65 הזוהר לאפשא לה⁴⁶

66 להוסיף ולחדש בה, ועל-ידי

67 זה הם פועלים חדוש

68 בתורה לא רק מכאן ואילך

69 אלא למפרע, היינו בתורה

70 שנתנה כבר בסיני⁴⁷ שאף

71 שכבר ניתנה יהיה בה חידוש

72 ותוספת [דהנה קשור גם עם

73 התחלת מסכת אבות,

74 משה קבל תורה מסיני,

75 כי כל מה שתלמיד ותיק

76 עתיד לחדש לכל אורך הדורות, הכל נתן למשה מסיני⁴⁸,

77 ומכל-מקום גלוי הענין החדש הוא על-ידי תלמיד ותיק

78 דוקא⁴⁹]. שזהו ענין החדוש והמעלה המיוחדת דישאל שהם

79 משפיעים בתורה ובנוסף לכך שהם מקבלים ממנה, הם מוסיפים

80 ומחדשים בה.

(43) ויק"ר פכ"ד, ט. (44) ראה מאור עינים ר"פ קדושים. לקו"ש ח"ב ע' 91 הערה 4. שם ע' 95. ועוד. (45) ראה שבת י, א. קיט, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע' 95 ואילך. (46) ראה זח"א יב, ב. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. (47) ראה מנחות כט, ב. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתקנד. ועוד. לקו"ש חט"ט ע' 252 ואילך. וש"נ. (48) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. הנסמן בלקו"ש שם הערה 20. (49) ראה לקו"ש חט"ט שם.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

36 והנה ענין זה מעלתם המיוחדת של בני ישראל בתור "למודי ה'" יהיה
 37 בגלוי לעתיד לבא כמו שכתוב⁵⁵ והיו מלכים אומנין
 38 ושרותיהם מיניקותיך, כי אז בימות המשיח לא יהיה בעולם לא
 39 מלחמה ולא קנאה ותחרות⁵⁶ שהם דברים העומדים בסתירה ל'ורב
 40 שלום בניך', ונגלה כבוד
 41 הוי' וראו כל בשר
 42 יחדיו⁵⁷ כי לא יהיה שום
 43 העלם והסתור על האלוקות, ולכן
 44 - ואז אהפך אל עמים
 45 שפה ברויה לקרא כלם
 46 בשם הוי' לעבדו שכם
 47 אחד⁵⁸ כולם יחד בהסכמה
 48 משותפת, והינו, דגם אז
 49 בימות המשיח יהיו קיימים
 50 אמות העולם, אבל מכל-
 51 מקום הם יהיו בבחינת
 52 זרים וטפלים כמו
 53 שכתוב⁵⁹ ועמדו זרים
 54 ורעו צאנכם גו', מה-
 55 שאין בן ישראל יהיו
 56 העקר, כי יתגלה אז מה
 57 שבני בכורי ישראל⁶⁰,
 58 שישאל הם בנים
 59 למקום⁶¹, היינו שהם
 60 חלק אלקה ממעל
 61 ממך⁶² כל המעלות הגדולות
 62 הללו יהיו בגלוי לעיני כל
 63 העמים, ויתר על כן, שהם
 64 בני ישראל ביחס לקדוש-ברוך-
 65 הוא בבחינת יורש
 66 שבמקום המוריש ממך⁶³ כי ברגע שהיורש מקבל את היורשה הרי
 67 הוא בדיק כמו מי שהוריש לו אותה ולא מציאות אחרת ונפרדת (שלמעלה
 68 מהיחס דבן ואב⁶⁴ שהוא אמנם יחס קרוב מאד ובכל זאת מדובר בשתי
 69 מציאויות שונות ונפרדות זו מזו), וכל זה יתגלה בגאולה האמתית
 70 והשלמה על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממך.

1 ועל-דרך-זה הוא בכל אחד ואחד מישראל (גם מי שאינו
 2 שיף לחדש בתורה), שהרי ישראל ראשי-תבות יש ששים
 3 רבוא אותיות לתורה⁵⁰, היינו שכל אחד מישראל יש לו
 4 אות בתורה כנגדו⁵¹ המכוננת כנגדו ושייכת לו, ואם-כן כל אחד
 5 אפילו מי שאינו מסוגל לחדש
 6 בתורה יש לו שייכות לכל
 7 התורה כלה ולא רק לחלק
 8 מהתורה, כי התורה כולה, על
 9 כל פרטיה, היא תורה אחת
 10 ועצם אחד וכל הפרטים הם
 11 למעשה חלקים בלתי נפרדים
 12 מעצם אחד, והעצם
 13 כשאתה תופס במקצתו
 14 אתה תופס בכל⁵² כפתגם
 15 הבעל שם טוב (וכביאורו של
 16 הרבי בשיחת שמחת תורה
 17 תשי"ב: משום שהעצם בלתי
 18 מתחלק, ובמילא,
 19 כשתופס במקצתו הרי
 20 הוא תופס בכולו - דלכאורה
 21 אינו מוכן: כיוון שהעצם אינו
 22 מתחלק, איך שייך המושג של
 23 מקצת של העצם, שנוכל לומר
 24 שעל ידי התפיסה
 25 בהמקצת תופס בכולו? - אלא
 26 הכוונה היא להעצם כפי שנמשך
 27 ובא בשינויים גם בבחי' מקצת,
 28 שכיוון שהעצם הוא זה שבא
 29 בהמקצת, לכן, יש בו הכול,
 30 ובמילא, התופס בהמקצתו תופס
 31 בכולו) דזהו גם מה שצאמר⁵³ וכל בנין למודי הוי' ורב
 32 שלום בנין, שכל בנין, כל בני ישראל, תהיה אשר תהיה הדרגה
 33 שלהם בלימוד התורה ובחידושי תורה הם למודי (תלמידי) הוי'⁵⁴
 34 כי הקשר והשייכות של בני ישראל עם התורה אינו תלוי בשום תנאי אלא
 35 הוא קשר 'עצמי', הנובע מעצם מהותם.

(50) מגלה עמוקות אופן קפו. (51) ראה גם סה"מ תשי"ז ע' 46. לקו"ש ח"כ ע' 421 ואילך. (52) ראה כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקט"ז. וש"נ. (53) ישע"י מ, ה. (54) ראה גם סה"מ תש"ד ע' 66. (55) ישע"י מט, כג. (56) רמב"ם סוף הל' מלכים. (57) ישע"י מ, ה. (58) צפני"ג, ג, ט. רמב"ם שם ספי"א. (59) ישע"י סא, ה. (60) שמות ד, כב. (61) אבות פ"ג מ"ד. (62) תנאי רפ"ב. (63) ראה שו"ת צפע"ג דווינסק ח"ב סקי"ח. ובכ"מ. (64) ראה שיחת ש"פ שמיני ש.ז. סנ"ח ואילך.

בס"ד. שיחת שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר ה'תשמ"ה.

בלתי מוגה

- 1 לט. בהערות אדוני-אבי-מורי-ורבי על הזהר דפרשת אחרי¹ מובא סיפור הזהר² אודות רבי אבא ורבי יוסי שהלכו בדרך ופגשו בר נש שהיה רושם בפניו, רבי אבא הכיר ברושם זה שהיה אצלו ענין בלתי-רצוי ולכן צריך לחזור בתשובה, ורבי יוסי לא הכיר בכך כו'. ומבאר אאמו"ר בארוכה ריבוי דיוקים בסיפור הזהר – על דרך הקבלה.
- 2 אמנם, עדיין צריך להבין: מהי ההוראה והלימוד מסיפור הזהר לאנשים שאינם בדרגת רבי אבא ורבי יוסי? וכפי שיתבאר לקמן.
- 3 מ. בפרקי אבות – לומדים בשבת זו פרק שלישי, על-דרך "אוריאן תליתא".
- 4 בפרק זה³ הובאו מאמריו של רבי עקיבא: "רבי עקיבא אומר כו'. הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם . . . חביבין ישראל שנקראו בנים למקום . . . חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה וכו'".
- 5 ועל-פי המדובר כמה פעמים אודות הקשר דתוכן המאמר עם שמו של בעל המאמר – יש לבאר את קשר המאמר עם השם "רבי עקיבא". ולאידך, הדיוק ד"הוא היה אומר", היינו, שבמאמר זה (השני) לא נזכר השם "רבי עקיבא", כי אם "הוא (היה אומר)". וכפי שיתבאר לקמן.
- 6 מט. בנוגע לפרקי אבות – יש להתעכב על משנה נוספת בפרק שלומדים בשבת זו, "רבי שמעון אומר שלשה שאכלו על שולחן אחד כו"⁴, כי יום השבת – "מיניה מתברכין כולוהו יומין"⁵, כל ימי השבוע, ובפרט ימים מיוחדים שבו, ובנידון-דידן – משבת זו נמשכת הברכה ליום ל"ג בעומר, יום ההילולא דרבי שמעון בן יוחאי. ולכן, ראוי ונכון להתעכב על משנה שמובא בה מאמרו של רבי שמעון בן יוחאי – "רבי שמעון אומר".
- 7 זאת ועוד:
- 8 תוכן מאמרו של רבי שמעון – "שלשה שאכלו על שולחן אחד כו'" – קשור עם המובא לעיל (במאמר) אודות הענין ד"שולחן", והרי ענין זה מיוסד על מאמרו של אדמו"ר ה'צמח צדק', שיום ההילולא שלו ביום י"ג ניסן – יום שיש לו קשר ושייכות עם י"ג אייר (שבת זו), כמובן מהשייכות הכללית שבין החדשים ניסן ואייר, שלכן, פסח-שני בחודש אייר מתקן ומשלים את הענין דפסח ראשון שבחודש ניסן.
- 9 נב. כמוזכר לעיל (סעיף מט) – נתעכב עתה על המשנה "רבי שמעון אומר שלשה שאכלו על שולחן אחד כו'":
- 10 (א) מהו הדיוק "שלשה שאכלו כו'" – ולא "שנים שאכלו כו'", על-דרך שנאמר במשנה שלפני-זה⁶ "שנים יושבין כו'"?
- 11 (ב) מהו הדיוק "שלאכלו על שולחן" – לכאורה מספיק לכתוב "שלאכלו" סתם, כמו "יושבין" סתם (ולא על שולחן) במשנה שלפני-זה, ובזה גופא – "שולחן אחד"?
- 12 (ג) ביאור הקשר עם בעל המאמר – "רבי שמעון".
- 13 נג. ויש לומר הביאור בזה:
- 14 תורה – ענינה "לעשות שלום בעולם"⁷, כלומר, חיבור העולם עם אלקות. וזהו תוכן הענין דאמירת דברי תורה בעת האכילה על שולחן – המשכת אלקות (תורה) במציאות העולם (אכילה על שולחן).
- 15 וזהו הדיוק ד"שלשה שאכלו על שולחן אחד" – כידוע⁸ שענין ה"שלום" ("לעשות שלום בעולם") קשור עם מספר "שלשה", היינו, שישנם ב' צדדים שיש מחלוקת ביניהם, ובנידון-דידן – אלקות ומציאות העולם, ועל-ידי השלישי – תורה – נעשה ביניהם שלום ואחדות, ועד שנעשה "שולחן אחד", היינו, לא רק שאומרים תורה על

(1) לקוטי לוי"צ ע' דש.

(2) עה, ב.

(3) משנה יג"ד.

(4) משנה ג.

(5) זח"ב סג, ב. שם פח, א.

(6) משנה ב.

(7) רמב"ם הל' חנוכה בסופן.

(8) ראה זח"א יז, א ואילך. וראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 105.

חכ"א ע' 111 ואילך. וש"נ.

השולחן, אבל באופן שהשולחן ותורה נשארים ב' ענינים בפני־עצמם (שאו ישנה אפשרות על־כל־פנים למחלוקת), כי אם באופן שנעשים ענין אחד – "שולחן אחד".

והקשר עם בעל המאמר, רבי שמעון בן יוחאי – מפני ש"תורתו אומנותו"⁹, ובזה גופא – החיבור דנגלה דתורה עם פנימיות התורה, כידוע¹⁰ בענין "מחצתי ואני ארפא"¹¹, שרבי שמעון בן יוחאי ביטל את המחיצה שבין נגלה דתורה לפנימיות התורה, היינו, שהכח לעשות שלום בעולם הוא – על־ידי ענין השלום שבתורה, שגם בזה ישנם ג' ענינים: (א) נגלה דתורה, (ב) פנימיות התורה, (ג) חיבור שניהם.

ומה שכתוב לפני־זה "שלשה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה", אף שכל האמור לעיל שייך רק בקדושה, מה־שאינ־כן ב'לעומת זה' שאין שם ענין האחדות דשלשה, כי אם על־דרך ב' הקוין דעולם התווה – הרי זה כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, ועל־דרך שעוד לפני מתן־תורה היו כ"ו דורות שניזונו בחסדו של הקב"ה¹², אף שהנהגתם היתה באופן בלתי־רצוי, כמו דורו של אנוש שאז התחיל הענין דעבודה־זרה¹³, וכבר אז היתה הבריאה "במאמר אחד"¹⁴ המאמר ד"בראשית"¹⁵.

סא. הביאור במשנה "הוא היה אומר חביב אדם שנברא בצלם כו'": ידוע ביאור כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר 'דיבור המתחיל' חביב אדם¹⁶, אודות ג' הענינים שנמנו במשנה – "חביב אדם שנברא בצלם . . חביבין ישראל . . חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה" – ש"חביב אדם שנברא בצלם" – קאי על נפש השכלית שבכללות מין האנושי, ו"חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם" – קאי על נפש השכלית שבישראל, שהיא באופן אחר מנפש השכלית שבכללות מין האנושי; "חביבין ישראל" – קאי על נפש האלקית; ו"חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה" – קאי על העילוי שנוסף בישראל על־ידי מתן־תורה.

כלומר: התחלת המשנה, "חביב אדם שנברא בצלם" – קאי על כל בני האדם, לא רק על בני ישראל, אלא גם אומות העולם, וכמובן גם ממה שהביא רבי עקיבא את הפסוק¹⁷ "כי בצלם אלקים עשה את האדם", שפסוק זה קאי (לא רק על בני ישראל לבדם, כי אם) על אדם הראשון, ובמילא – על כל בני־נח¹⁸.

ויש להוסיף, שגם ההוספה "חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם" (שנתבאר במאמר דקאי על נפש השכלית דבני ישראל), הרי לפי הפירוש הפשוט – קאי גם על בני־נח: "חיבה יתירה הראה הקב"ה לאדם שהודיעו ואמר לו ("נודעת לו") ראה שבראתיך בצלם, שהמטיב לחבירו ומודיעו הטובה שעשה עמו, מראה חיבה יתירה משאילו הטיב עמו ואינו חשוב בעיניו להודיעו הטובה שעשה עמו"¹⁹.

[וזהו גם הפירוש הפשוט בהוספה ד"חיבה יתירה נודעת להם" שבשאר הבבות שבמשנה ("חביבין ישראל . . חיבה יתירה נודעת להם") – שה"חיבה יתירה" מתבטאת בכך ש"נודעת להם", היינו, שמלבד שניתנה להם מעלה זו, הודיעם הקב"ה דבר זה²⁰].

סב. והענין בזה²¹:

"חביב אדם שנברא בצלם, חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם, שנאמר כי בצלם אלקים עשה את האדם" – "לבני־נח אמר רבי עקיבא דברים הללו", ונתכווין בכך "לזכות את כל אדם, אף לבני נח", "להיטיב לכל באי עולם, כאשר נצטוונו מפי משה רבינו עליו־השלום, כדברי הרמב"ם בפרק ח' מהלכות מלכים²², וזה־לשונו: צוה משה רבינו עליו־השלום מפי הגבורה לכופ את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח, וכל מי שלא יקבל יהרג כו'", "ואם בכפיית חרב הרג ואבדן נצטוונו, כל־שכן בכפיית דברים, להמשיך לבם אל רצון קונם וחפץ צורם", שכן בידעם שנבראו בצלם, ולא עוד, אלא ש"חיבה יתירה נודעת להם שנבראו בצלם", שהודיעם שנבראו בצלם – צריכים הם לעשות רצון קונם, ואם "אינם מקיימים מצוותיו, ו(יתירה מזה) אף־על־פי שאם מקיימים אינם מקיימים מפני אשר צוה אותם אלקים – הנה הם חסרים מתואר צלם אלקים".

(15) ראה ר"ה לב, א – במשנה. מגילה כא, ב.

(16) סה"מ תש"ב ס"ע 104 ואילך.

(17) נח ט, ו.

(18) ראה בארוכה – פי' התויו"ט על משנה זו.

(19) פיהמ"ש להרמב"ם – הובא גם בפי' הרע"ב.

(20) תויו"ט – ממדרש שמואל.

(21) בהבא לקמן – ראה בארוכה פי' התויו"ט.

(22) הלכה י.

(9) שבת יא, א. טושו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס קו. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד סו"ד.

(10) המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה. וראה לקו"ש ח"ה ע' 129 ואילך.

(11) האזינו לב, לט.

(12) פסחים ק"ה, א.

(13) רמב"ם ריש הל' ע"ז.

(14) אבות רפ"ה.

1 ובהמשך לזה – הרי כאן המקום להזכיר ולעורר עוד פעם אודות החיוב המוטל על כל אחד ואחד מישראל
2 להשתדל שבני־נח יקיימו מצוות שלהם, ובהדגשה – ש"יקבל אותן ויעשה אותן מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה
3 כו".

4 ובימינו אלו – נקל יותר לקיים ציווי זה, ובפרט לאחר הכרזתו וקריאתו של "נשיא־המדינה" אשר כל
5 בני־האדם צריכים להשתדל לקיים שבע מצוות בני־נח, בהם תלוי קיום העולם באופן ד"לשבת יצרה", וכפי
6 שהדגיש בהכרזה וקריאה זו שמצוות אלו ניתנו מבורא העולם ומנהיגו.

7 סג. על־פי־זה יש לבאר את הקשר דמאמר זה עם בעל המאמר – "רבי עקיבא":
8 רבי עקיבא – בן גרים היה, כדברי הרמב"ם (בהקדמתו לחיבורו) במנין ארבעים הדורות דמקבלי התורה:
9 "רבי עקיבא בן יוסף . . יוסף אביו גר צדק היה".

10 ולכן, כדי להדגיש את מעלתם של בני־נח – "לזכות את כל אדם, אף לבני נח", "להיישיר לכל באי עולם"
11 – נאמר מאמר זה על־ידי רבי עקיבא, בן־גרים דוקא:

12 גר (ומזה מובן גם בנוגע לבן־גרים, שמצינו שנקרא אף הוא בשם "גר"²³) – הוא נבדל ופרוש לגמרי משאר
13 אומות העולם יותר מאשר אצל יהודי שלא היתה לו מעולם כל שייכות עם אומות העולם, ועד כדי כך, שאסור
14 אפילו להזכיר לו שבעבר היה שייך לאומות העולם, "אם היה בן גרים, לא יאמר לו זכור מעשי אבותיך"²⁴,
15 כלומר, שלילת אומות העולם בתכלית.

16 ומזה מובן, שכאשר "בן־גרים" מבאר את מעלת בני־נח, שגם הם נבראו בצלם אלקים, ולכן, צריכים גם הם
17 לקיים רצון קונם – מקבל הדבר משמעות מיוחדת והדגשה יתירה לגבי אמירת הדבר על־ידי יהודי. שכן, עם
18 היותו פרוש ונבדל לגמרי מהם עד ששוללם בתכלית, מכל־מקום, מבאר ומדגיש את מעלתם.

19 סד. אמנם, במאמר זה לא מופיע השם "עקיבא", כי אם "הוא (היה אומר)":
20 "עקיבא" הוא מלשון "עקב", דרגא נמוכה כו'. והשייכות ל"בן־גרים" – שכן, למרות מה שכתב הרמב"ם
21 בתשובתו²⁵ לרבי עובדיה גר צדק, שיחוסו גדול מיחוסם של בני ישראל, שהם מתייחסים לאברהם יצחק ויעקב,
22 והוא מתייחס למי שאמר והיה העולם, הרי סוף־כל־סוף "אין מעמידים מלך מקהל גרים . . ולא למלכות בלבד
23 אלא לכל שררות שבישראל . . אפילו ממונה על אמת המים . . ואין צריך לומר דין או נשיא כו"²⁶. וכמו כן
24 ישנם דינים מיוחדים בנוגע ל"חתנות"²⁷. ונמצא, שביחס לענייני שדרה הרי הוא בבחינת "עקב".

25 אמנם, הלשון "הוא היה אומר" (לא "עקיבא" אלא "הוא"), לשון נסתר, מורה על הפנימיות שלו, היינו, הניצוץ
26 דנשמה קדושה שהיה בו עוד לפני שנתגייר, כידוע²⁸ הביאור בדיוק הלשון "גר שנתגייר" (ולא "גוי שנתגייר", כמו
27 "עבד שנשתחרר") – מכיון שעוד לפני שנתגייר בפועל הרי הוא בעצם "גר", אלא שבפועל ובגלוי נעשה הדבר
28 כאשר מתגייר. וזהו הדיוק "הוא (היה אומר)" – הפנימיות שבו, הניצוץ דנשמה קדושה²⁹.

29 ובנוגע לעניינו:

30 אף שבהתחלת המשנה מדגיש רבי עקיבא את מעלתם של בני־נח, שגם הם נבראו בצלם אלקים, ולכן,
31 צריכים גם הם לקיים את רצון קונם – הרי המשך ועיקר המאמר הוא להדגיש את מעלתם של ישראל, שהיא
32 באין־ערוך לגבי מעלתם של בני־נח: "חביבין ישראל שנקראו בנים למקום . . חביבין ישראל שניתן להם כלי
33 חמדה כו".

34 ולכן, לא הוזכר בפירוש השם "עקיבא", שם המדגיש את הענין ד"עקב" שבו (להיותו בן־גרים), כי אם
35 "הוא" – הפנימיות שלו, שמעולם היה שייך לגבול הקדושה, שהרי עוד לפני שנתגייר היה בו ניצוץ של נשמה
36 קדושה.

(26) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ד.

(27) ראה אנציק' תלמודית (כרך ו) מע' גר ס"ד (ע' רסג ואילך).
וש"נ.

(28) ראה לקו"ש ח"ח ע' 130. וש"נ.

(29) להעיר גם משער הגלגולים הקדמה לד.

(23) ראה רמב"ם הל' אסו"ב פט"ו ה"ח.

(24) ב"מ נח, ב. רמב"ם הל' מכירה פ"ד ה"ג. טוש"ע חו"מ
סרכ"ח ס"ד.

(25) נדפסה ברמב"ם הוצאת שולזינגער (ג.ל. תש"ז) בהוספות
לח"א ס"ט. תשובות הרמב"ם (ירושלים, תש"כ) כרך ב סרצ"ג.

סה. ביאור ההוראה מסיפור הזהר אודות רבי אבא ורבי יוסי:

לאחרי אריכות הדברים בפרטי סיפור הזהר – מסיים אאמו"ר³⁰ את הביאור בחילוק שבין רבי יוסי (שלא הכיר ברושם שבפני הבר־נש שחטא) לרבי אבא (שהכיר בכך): "רבי יוסי הוא בחינת מלכות, תשובה תתאה. והאיש הזה הרי כבר עשה תשובה תתאה. . . לכן, מצד רבי יוסי, בחינת מלכות, תשובה תתאה דמלכות, לא היה ניכר בו החטא. ורק רבי אבא, שהוא בחינת בינה, תשובה עילאה, הוא הכיר, כי תשובה עילאה לא עשה עדיין, ולכן הכיר ברושם שבפניו שחטא, והחטא בו עדיין כי לא עשה עדיין תשובה עילאה, עד שהחזירו רבי אבא בתשובה עילאה, והוסר רושמו".

ומכאן למדים הוראה נפלאה בנוגע לכללות הענין דאמירת דברי־מוסר:

ישנם כאלו שאימצו להם דרך לומר "דברים קשים" על יהודים, רחמנא־ליצלן, ותולים הנהגה זו ב"גדול בישראל" שהיה רגיל באמירת דברי־מוסר כו'.

על כך באה ההוראה מסיפור הזהר – שכוונתו של רבי אבא בדברי התוכחה אודות עשיית תשובה, לא היתה אלא להעלותו לדרגא שלו (דרגתו של רבי אבא), תשובה עילאה:

אותו "גדול בישראל" – שמתיימר אתה ללכת בדרכיו – התכוון בדברי התוכחה שלו שהשומעים יתעלו לדרגא שלו; אבל אתה – מי שְׁמָךְ? ...! מי אתה בכלל? ...! הרי אתה "עם־הארץ" ... שכן, לא זו בלבד שאינך יודע את דברי הזהר הנ"ל [שהרי מלבד אמירת "זהר" ב"תיקון ליל שבועות" וב"תיקון ליל הושענא רבה", אין לו שום מושג בזהר], אלא אינך יודע אפילו שקיים מושג של "תשובה תתאה" ו"תשובה עילאה" ...!

אתה הוא זה שאומר דברי־מוסר כדי שהשומעים "יתעלו" ... לדרגא שלך? ! אוי ואבוי ל"עליה" שכזו! אם הם יהיו בדרגא שלך – "וועלן זיי דאָך ליגן אָט־דאָרטן וואו דו ליגסט! ...!

"אידכר³¹ מאי עבדת באורתא" ...! – אותו "גדול בישראל" היה עורך בלילה "תיקון־חצות", שזהו ענין תשובה תתאה [כפי שמבאר אדמו"ר הזקן³² בענין תשובה תתאה בתיקון חצות "על־כל־פנים. . . לפני יום השבת", כהקדמה ליום השבת שענינו תשובה עילאה, "שבת אותיות תש"ב"], והיה מנצל את הלילה ללימוד התורה, שכן, "לא איברי ליליא אלא לגירסא"³³; ואילו אתה – מה עושה אתה בלילות? ...!

אמנם, חושב הנך שאף אחד אינו יודע על מעשיך, אבל אף־על־פי־כן, "כלפי שמיא גליא"!!

אמירת דברי־מוסר שלך – אינה אלא מפני שיש לך "כסף", מ"פראָגראַמען" ... ולכן, "עשיר יענה עזות"³⁴, לדבר דברים קשים על יהודים ...!

ולא עוד, אלא שבכך שהנך תולה את מעשיך על אותו "גדול בישראל" – "שלעפסו אַריין דעם גדול בישראל" ...!

באמת, לא היו צריכים לדבר על ענין זה, ובלשון הידוע³⁵: "לא מהם ולא מהמונם", ואדרבה: "כל־שכן דפקר טפי"³⁶, אבל אף־על־פי־כן, מכיון שישנם "יהודים תמימים" שבראותם שהנהגה הנ"ל נעשית על־ידי "יהודי עם זקן", עלולים הם לחשוב שיש מקום לכך כו', לכן, יש צורך להבהיר את הדברים הנ"ל.

סו. כמו כן יש ללמוד מדברי הזהר הנ"ל – בדקות על־כל־פנים – בנוגע לפעולה עם הזולת:

כאשר יוצאים לעסוק עם הזולת בכל הקשור להפצת היהדות, תורה ומצוותיה, החל מעניני ה"מבצעים": אהבת ישראל, חינוך, תורה, תפילין, מזוזה, צדקה, בית מלא ספרים – יבנה וחכמיה, הדלקת נרות שבת קודש, כשרות האכילה ושתייה, טהרת המשפחה, אות באחד מספרי־תורה הכלליים, לימוד הרמב"ם, וכל שאר פרטי הענינים דתרי"ג מצוות התורה,

הנה מזמן לזמן עלולה להשמע טענה על פעולה מסוימת בעניני ה"מבצעים" שלא ראו בה הצלחה: הוא הלך ודיבר עם פלוני אודות קיום מצוה כו', ודבריו לא פעלו על הזולת!

לאדה"ז – פ"ד ס"ח.

(34) משלי יח, כג.

(35) יחזקאל ז, יא.

(36) סנהדרין לח, ב.

(30) לקוטי לוי"צ ע' שיא.

(31) ל' חז"ל – ע"ז בסופה.

(32) אגה"ת פ"י.

(33) ראה עירובין סה, א. וראה הל' ת"ת להרמב"ם פ"ג הי"ג.

- 1 ובכן: יש לדעת שהסיבה לכך היא מפני החסרון דהמשפיע – שאינו חושב כל כך אודות טובתו של הזולת,
- 2 כי אם על רגש ההתנשאות שלו, שיש לו הזדמנות להתנשא על חבירו, שהוא הוא זה שאומר לו מה לעשות!
- 3 ומכיון שחבירו מרגיש בדבר – לכן אין הדברים פועלים את פעולתם.
- 4 ודוגמא נוספת – שחבירו מרגיש שגם אצלו חסר בקיום הענין שמדבר אודותיו, ולדוגמא: כשמדבר אודות
- 5 הנחת תפילין – מרגיש חבירו שחסר אצלו בענין דשעבוד הלב והמוח, שזהו התוכן דמצות התפילין, כלומר,
- 6 לא רק כוונת התפילין, כי אם חלק מקיום המצוה עצמה³⁷.
- 7 אמנם, ברוב המקרים – הרי גם כשחסר אצל המשפיע, נעשית פעולת ההשפעה בהצלחה, מכיון שהולך הוא
- 8 בשליחותו של נשיא דורנו, ושלוחו של אדם כמותו; אבל אף־על־פי־כן, לפעמים גובר רגש הישות כל כך עד
- 9 שהדבר מפריע להצלחה במילוי השליחות!
- 10 סז. ובכל אופן – חס־ושלום וחס־ושלום להמנע מהתעסקות בהפצת תורה ויהדות עד שיתקן את עצמו
- 11 שתהיה לו הכוונה הראויה כו', אלא יש לעסוק תיכף ומיד בהפצת תורה ויהדות בפועל ממש, שכן, "לא המדרש
- 12 (עניני כוונות כו') עיקר אלא המעשה".
- 13 ובלשון חכמינו ז"ל³⁸: "כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק
- 14 ויעקב", "מעשי" דייקא; בנוגע לכוונות – ישנם חילוקי דרגות כו', אבל בנוגע למעשה בפועל – יכול לומר
- 15 מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב!
- 16 ובפרט, שאפילו הדיבור עצמו אודות קיום מצוה הוא דבר הכי נעלה – כפסק־דין הרמב"ם³⁹: "צריך כל אדם
- 17 שיראה עצמו . . כאילו חציו זכאי וחציו חייב, וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . עשה מצוה אחת (כולל
- 18 – דיבור אחד), הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה!"
- 19 וזהו גם המענה לאלו הטוענים מהו ה"שטורעם" בכך שיפעלו על יהודי אחד לקיים מצוה אחת?! – שכן,
- 20 ישנו פסק־דין מפורש ברמב"ם שעל־ידי־זה "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם
- 21 תשועה והצלה",
- 22 עד ל"תשועה והצלה" הכי גדולה – גאולה האמיתית והשלימה על־ידי משיח צדקנו.
- 23 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לשליח־ציבור שי' לנגן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש".
- 24 אחר־כך הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

(38) תדבא"ר פכ"ה.
(39) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

(37) ב"ח או"ח ר"ס תרכה. וראה שיחת ש"פ בא תשד"מ ס"ד
ובהנסמן בהע' 17 שם (התועדויות תשד"מ ח"ב ע' 836).

לקוטי שיחות פרשת אמור כרך יז

מתורגם ללשון הקודש

פירושו ל"ששת ימים", מסביר רש"י את הטעם להישנות
הפסוק כולו, ולמרות זאת הוא מצטט רק את תחילת
הפסוק "אלה מועדי ה'", ללא "וגו".

אך אין לומר כך בענינו, כי רש"י מסתפק בציטוט
תחילת הפסוק והענין בלבד, רק כאשר התחלה זו כוללת
את תוכן הענין שאותו הוא מפרש, כבדוגמאות הנ"ל:
רש"י אינו מסתפק בציטוט "ועשו" בלבד, אלא מוסיף
"את האפוד", כי על נקודה זו מוסב פירושו – עשיית
האפוד. וכך גם בפסוק "אלה מועדי..." אין רש"י מצטט
רק את המילה "אלה", אלא: "אלה מועדי ה'".

ואילו בענינו דן פירוש רש"י ב"מה ענין שבת...",
בעוד אשר המילים "ששת ימים" אינן מכילות את "ענין
שבת", אפילו לא באופן חלקי.

ג.

מדוע הצד השלילי תחילה?

שאלה נוספת מתעוררת על לשונו של רש"י: מדוע
מתחיל רש"י בצד השלילי "שכל המחלל את המועדות...",
ולא בצד החיובי – "כל המקיים את המועדות...", במיוחד
כאשר הפסוק המשווה ביניהם מדבר על הצד החיובי של
שמירתם?

ולמרות שהפירוש, בסדר זה, לקוח מ"תורת כהנים"⁵,
הרי ידוע, כפי שמוסבר פעמים רבות, שרש"י אינו מצטט
בפירושו את דברי חז"ל בלשונם אלא באופן המסביר את
פשוטו של מקרא, וזאת בנוסף לכך ש"תורת כהנים", לפי
גירסתנו, אינו מתעכב על מילות הפסוק אלא על הענין
באופן כללי.

לכאורה, ניתן היה לענות על כך: בהשוואת יום-טוב
לשבת מתכוון הפסוק, בעיקר, למנוע את ההקלה בעשיית
מלאכה ביום-טוב, מתוך מחשבה שיום-טוב, ואיסור
המלאכה שבו, נקבע על ידי בית דין⁶ בלבד ותלוי בו.
לפיכך מושם הדגש העיקרי כאן על האזהרה "כל
המחלל..."⁷, ורק אחר-כך מביא את ההמשך – "כל
המקיים...".

אך אין די בתשובה זו, מפני שהשוואה בין יום-טוב
לשבת מתבטאת בפסוק על-ידי החיוב בשמירת המועדות

א.

הקושי על ד"ה של רש"י: "ששת ימים"

1 כבר דובר פעמים רבות על הדיוק הנפלא בלשונו של
2 רש"י בפירושו על התורה, וזאת לא רק בפירושו, אלא גם
3 במילים שהוא מצטט מן הפסוק לפני תחילת פירושו
4 ("דיבור המתחיל"), כ"כותרת".

5 לפי זה נדרש הסבר לפירוש רש"י בפרשתנו: בתחלת
6 פרשת המועדות¹, לאחר ההקדמה "וידבר... דבר אל בני
7 ישראל... מועדי ה'... אלה הם מועדי...", נאמר בפסוק²:
8 "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון
9 מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו...", ואחר כך ממשיכה
10 התורה "אלה מועדי ה'...", ומונה את כל המועדים.

11 מפסוק זה מצטט רש"י את המילים "ששת ימים"
12 ומפרש: "מה ענין שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל
13 את המועדות מעלין עליו כאילו חלל את השבתות וכל
14 המקיים את המועדות מעלין עליו כאילו קיים את
15 השבתות".

16 לא מובן: הקושי בפסוק הוא, כלשון רש"י, "מה ענין
17 שבת אצל מועדות", ולפי זה היה עליו לצטט את המילים
18 "וביום השביעי שבת", ורק אותן. במקום זאת הוא מצטט
19 "ששת ימים" – ואל המילים "וביום השביעי שבת", הוא
20 אפילו אינו רומז בתוספת של "וגו"³!?

ב.

ההסבר לכאורה, ושלילתו

21 לכאורה ניתן היה לומר, שבצטטו את המילים "ששת
22 ימים" מתכוון רש"י אל הפסוק כולו, ולא למילים אלו
23 בלבד, כפי שמוצאים במספר מקומות, שרש"י מצטט
24 התחלה של פסוק או ענין, ללא תוספת "וגו".

25 לדוגמא: על הפסוק⁴ "ועשו את האפוד" אומר רש"י:
26 "אם באתי לפרש... לכך אני כותב מעשיהם כמות
27 שהוא...", ומסביר שם את כל פרטי הכנת האפוד, הכתובים
28 בפרשה כולה, ולמרות זאת הוא מצטט רק את המילים
29 "ועשו את האפוד". ללא תוספת "וגו".

30 וכך גם בפירוש רש"י על הפסוק "אלה מועדי ה'
31 מקראי קודש אשר תקראו אותם במועדים", הבא לאחר

(4) תצוה כח, ו.

(5) עה"פ.

(6) ראה משכיל לדוד כאן. מלבי"ם ותו"ת כאן.

(1) כג, א ואילך.

(2) שם, ג.

(3) עד"ז צ"ע בפרש"י ר"פ וקהל (לה, ב): "ששת ימים – הקדים להם

אזהרת שבת וכו'".

שבת אצל מועדות ללמדך שכל המחלל... – הפסוק רוצה
להשוות את החומרה בעשיית מלאכה במועדות לחומרת
עשיית מלאכה בשבת, ומכך מובן מדוע מקדימה התורה
”ששת ימים תעשה מלאכה”.

ה.

שני סוגי זמן

ההסבר לכך הוא:
”ששת ימים” אינם רק כמות של ששה ימים נפרדים,
אלא מציאות של יחידה מגובשת, משך זמן של ”ששת
ימים”, כפי שמסביר רש”י מאוחר יותר¹⁷ ”כל מקום שנאמר
שבעת שם דבר הוא שבוע של ימים.. וכן כל לשון שמונת
ששת... – תקופה אחת של שישה, שבעה או שמונה
ימים.”

זוהי המשמעות של ”ששת ימים תעשה מלאכה”:
הקדוש-ברוך-הוא קבע מציאות מיוחדת של ”ששת ימים”,
שרק בה מותרת עשיית מלאכה. כלומר, כל הזמנים שאינם
נכללים בתקופה של ”ששת ימים” (ימי החול) אסורים
במלאכה.

לפי זה מובן מדוע אומרת התורה בתחילת פרשת
המועדות ”ששת ימים תעשה מלאכה”: בכך מגדירה
התורה שני סוגי זמן כלליים לגבי עשיית מלאכה: (א)
תקופה של ”ששת ימים” המותרים במלאכה – ”תעשה
מלאכה.” (ב) כל זמן אחר – אסור במלאכה¹⁸.

מכך מובן, כיצד לומדים מכאן, ש”כל המחלל את
המועדות... כאילו חלל את השבתות וכל המקיים... כאילו
קיים השבתות”, למרות שלגבי העונש וכדומה אין איסור
עשיית מלאכה ביום-טוב שווה לאיסור עשיית מלאכה
בשבת, אבל באופן כללי זהים שני סוגי הזמן, ואינם
נכללים ב”ששת ימים”.

ו.

התשובות לשאלות על רש”י

לפי זה מובן מדוע מצטט רש”י רק את המילים ”ששת
ימים”, ואף אינו מוסיף ”וגו”’: בכך הוא מדגיש, ש”ששת
ימים” הוא סוג נפרד של זמן, והמשך הפסוק ”וביום

וקיומם, ולא בשלילה של חילול שבת ויום-טוב, ולכן היה
צריך רש”י, בפירושו על הפסוק, לכתוב רק את הצד
החיובי, או, לפחות, לכתוב את שני הצדדים לפי סדר
הפסוק – ”כל המקיים...”, ורק אחר-כך ”כל המחלל...”?

ד.

הקושי הוא על ההקדמה ”ששת ימים...”

ההסבר לכך הוא:

השאלה ”מה ענין שבת אצל מועדות” לגבי שבת
כשלעצמה איננה קשה כלי-כך לפי פשוטו של מקרא⁷, כי,
כתשובת מספר מפרשי-התורה, גם השבת נכללת ב”אלה
מועדי ה’...”, מפני שהיא יכולה להיקרא ”יום מועד”⁸,
בהיותה יום האסור במלאכה. ואף אם נאמר שהשבת אינה
נכללת ב”מועדי ה’ אשר תקראו...”, בכל זאת ניתן לומר,
שהפסוק מזכיר, בדרך אגב, את השבת, כדי להראות את
ההבדלים בין שבת ליום-טוב⁹: (א) שבת שלא כיום-טוב,
אינה תלויה בבית דין¹⁰. (ב) השבת שלא כיום-טוב נקראת
”שבת שבתון”, מפני שאסורה בה גם מלאכת אוכל-נפש¹⁰.

תמיהתו של רש”י כאן היא לגבי ההקדמה לשבת:
”ששת ימים תעשה מלאכה” – בציווי הראשון בתורה¹¹
על השבת מובן, שיש צורך בהקדמה ”ששת ימים”¹², כי
התורה צריכה להבהיר לפני האיסור על עשיית מלאכה
בשבת, שאין לחשוש למניעת פרנסה וכדומה, שהרי
”ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך”¹³.

ועוד: (א) ההקדמה ”ששת ימים...” מתאימה להמשך
הפסוק שם, שהטעם לשמירת שבת הוא ”כי ששת ימים
עשה ה’... וינח...”¹⁴. (ב) מ”ששת ימים תעבוד ועשית כל
מלאכתך”¹⁵ לומדים, כדברי רש”י¹⁶, ש”כשתבוא שבת יהא
בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה...”.

אך כאן, בפרשת אמור, אין זה המקום העיקרי לאזהרה
על שבת, והיא מוזכרת בדרך-אגב, בגלל שאר המועדים,
ומתעוררת השאלה: מהו הקשר של ההקדמה של ששת
הימים לפני שבת ל”מועדות” – התורה היתה צריכה
להתחיל ב”ביום השביעי שבת שבתון...”?

לשאלה זו עונה רש”י על-ידי דברי חז”ל ”מה ענין

(7) ובאברבנאל כאן כתב דמה שפירש רש”י ”דרך דרש הוא”.

(8) רמב”ן כאן (בפי’ הא’). בחיי כאן.

(9) אברבנאל כאן. וראה ג”כ רמב”ן הנ”ל (בפי’ הא’).

(10) רמב”ן ואברבנאל כאן. וראה רמב”ן כאן, דבא עוד ללמד דיו”ט שחל
בשבת אסור במלאכת אוכל נפש.

(11) יתרו כ, ח ואילך.

(12) שם, ט.

(13) ועד”ז בר”פ ויקהל (שבהערה 3), כי שם ה”ז הקדמה – כפירש”י שם
– לציווי מלאכת המשכן, ולכן מקום להוסיף ”ששת ימים” – שבהם חל

הציווי.

(14) ולכן נשנה ג”כ בפ’ תשא (לא, טו) כי מסיים שם (פסוק יז) ”כי ששת
ימים גר”.

(15) יתרו שם.

(16) ממכילתא עה”פ (בשינוי לשון).

(17) פסוק ח. ועד”ז גם בפרש”י לעיל בא י, כב, יב, טו. ואכ”מ.

(18) ועד”ז יל”פ בפרש”י ר”פ ויקהל (הנ”ל הערה 3) – דהכתוב מקדים
”ששת ימים”, דעשיית מלאכה אפשרית ומותרת רק במציאות זו ד”ששת
ימים”, ולכן מלאכת המשכן אינה דוחה את השבת.

היהודי, שבו "מתלבשת" הנשמה, שמפני ההעלם וההסתור
שבו הוא נזקק לפי התורה לנהוג בדכי הטבע²², כמאמרי
חז"ל: "אין סומכין על הנס"²³, "דינא דמלכותא דינא"²⁴,
וכדומה.

ואילו מצד נשמת-היהודי, הרי לא רק שאין הכרח
בהזדקקות לעשיית מלאכה, אלא, להיפך, אין מקום
למלאכה, מפני שהנשמה אינה מוגבלת בהגבלות הגוף,
והיא "לא נמסרה לגלות"²⁵, היא נעלית מן ההסתור
שבעולם, וניצבת "קמי מלכא" (= לפני המלך); ובדרגה
גבוהה זו, דומה עשיית מלאכה ל"מאן דמחוי קמי
דמלכא... (=מי שנוקף אצבעו לפני המלך)²⁶, כשם שאם
"יתפלל כל היום כולו"²⁷ הרי אסור האדם במלאכה, ואף
ב"מחוי"²⁸ (=נקיפת אצבע) – כל היום כולו.

לפיכך נדרש מצד הנשמה הענין של "תשבות".
ואלה שני הקצוות הנדרשים בעבודה הרוחנית של
היהודי: ב"ששת הימים", שאז הוא טרוד לפי התורה
בעניני הגוף, הרי קיימת מצות עשה של תעבור. אך בימי
שבת ויום-טוב, כאשר מאיר אצל ישראל אור הנשמה, אז
עליו להתעלות מעל לגוף וצרכיו, ואז נשלל לחלוטין הענין
של עשיית מלאכה²⁹.

וכיון שהנשמה נעלית מן הגוף והגלות, משפיע הדבר
סוף-כל-סוף על הגוף, שמבלי להתחשב בכך שהוא מוגבל
בהגבלות ובגלות, תאיר אצלו הנשמה במלוא עצמתה, כפי
שהיא נעלית מהגבלות ומגלות³⁰.

עד שהגוף יצא על-ידי כך מן הגלות, במובן הפשוט,
בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו בקרוב
ממש.

(משיחת ש"פ אמור תשל"ד)

השביעי... אינו המשך ל"ששת ימים", אלא סוג נפרד של
זמן, שאסור בעשיית מלאכה, ולכן "כל המחלל... וכל
המקיים...".

הוא אף אינו מוסיף "תעשה מלאכה", מפני שזוהי
רשות¹⁹, וההבדל בין ששת ימים לבין המועדות הוא
באיסור מלאכה.

כלומר ב"ששת ימים" מתכוון כאן רש"י לענין הכללי
של ששת ימים, כבדוגמא של "ועשו את האפוד" דלעיל.
בכך מובן גם הסדר בדברי רש"י – תחילה "כל
המחלל...", ואחר-כך "וכל המקיים...": ההשוואה בין
יום-טוב לשבת נלמדת מ"ששת ימים", כאמור לעיל, ולכן
יוצא, שהענין נלמד לגבי חילול יום-טוב: המחלל יום-טוב
על-ידי עשיית מלאכה משנה את הגבולות שבין "ששת
ימים" לבין הזמן האסור במלאכה, שהוא מחוץ ל"ששת
ימים", ולכן הוא "כאילו" מחלל את השבתות. ומכלל לאו
אתה שומע הן – מכך מובן ש"וכל המקיים את המועדות...
כאילו קיים השבתות".

ז.

מ"ינה של תורה"

מ"ינה של תורה" בפירוש רש"י זה:

ידועים דברי חז"ל²⁰ על "ששת ימים תעבוד" – "זו
מצוות עשה". כלומר, עשיית מלאכה בששת ימי החול
אינה רק מותרת, אלא היא מצוה ודרך בעבודת ה' של
היהודי. וידוע²¹, שצריכה להיות הכנה של "בכל אשר
תעשה" – הכנת כלי בדרך הטבע – ואז זוכים ל"וברכך
ה' אלוך".

מצד שני, סדר זה הכרחי רק מצד הגוף הגשמי של

(27) ברכות כא, א. וראה תניא פ"ג: דלא פסיק פומי' מגירסא כו' בחפיצה
כו' כבינוני המתפלל כל היום כו'.

(28) – בתפלה בכללה (הן תפילת העמידה והן ק"ש), ובמיוחד בתפלת
העמידה – וכמ"ש במ"א אשר בתפלה צ"ל כעבדא קמי מרי' כו' לפני המלך
(שבת י, א. שו"ע אדה"ז סו"ס צה. ועיין ברכות לג, רע"א: עומד לפני ממה"מ
כו') בלי שום תנועות (להעיר משו"ע סי' קד סב: עומד לפני המלך – אין לזוז
ממקומו).

משא"כ בק"ש שו"מ מפני הכבוד כו' (ובפרט ע"פ הירושלמי ברכות פ"ב
סה"א דנלמד ממש"נ ודברת בס) ומותר לקרן בעיני וכמעשה דרב (יומא יט,
ב). ומ"ש בשו"ע אדה"ז או"ח סי' סג סז: הקורא ק"ש לא ירמוז וכו' – הרי
מפורש הטעם (ארעי ולא קבע – ולא ביטול). וכן איתא שם דבפרשה שני
מותר לצורך מצוה קצת.

(29) וזהו גם החילוק דשבת וששת ימי החול בכלל, כמבואר בכ"מ (המשך
תרס"ו ע' כב. ועוד) דשבת – שבת מהצמצומים ומאיר גילוי אלקות שלא ע"י
צמצום, ולכן אסור במלאכה דמאן דמחוי במחוג קדם מלכא, משא"כ בששת
ימי החול.

(30) ראה ג"כ לקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 37. ועוד.

(19) וגם בר"פ ויקהל (ראה הערה 13) – כן הוא, כי הציווי דמלאכת
המשכן בא בפסוקים שלא"ח.

(20) מכילתא – הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב, ובספר
מנחה בלולה. ובמכילתא דרשב"י (יתרו כ, ט): כשם שנצטוו ישראל על מצות
עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה. ועל פי זה מובן בפשטות מאמר דו"ל
בראשית רבה פט"ז, ה (ופליג בזה על הספרי עקב על הפסוק ולעבדו בכל
לבבכם). וראה גם אבות דרבי נתן פ"א. רמב"ן וקרא כה, ג. קונטרס ומעין
מ"ט. – ועפ"ז מיושב לשון רש"י בחולין (נד, ב). וראה שם רש"י ותוספות.
(21) ספרי ראה טו, יח. נתבאר בהקדמה לדרך חיים ספה"מ להצ"צ מצות
תגלחת מצורע בסופה. קונטרס ומעין מ"ז, מכ"ה. ועוד.

(22) וראה ברכות לה, ב: הרבה עשו כו'.

(23) ראה פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב.

(24) גיטין י, ב. וש"י

(25) פתגם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע – נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א ע'
350. לקוטי דיבורים ח"ד תרצ"ב, א.

(26) ראה חגיגה ה, ב (וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 32 הערה 13).
וראה הערה 29.

ליקוטים מתורת לוי יצחק

לבנים אלא בינונים?⁷

יון

יו"ן — גימטריא גלג"ל. גלגל שייך לחכמת התכונה, והיונים היו חכמים בתכונה, כמו תלמי, המלך שלהם, שהיה חכם בתכונה¹.

ואף שהיו חכמים גם בטבע ובפילוסופיא, הנה חכמת התכונה, שהיא בין חכמת הטבע וחכמת שכלים הנבדלים, כוללת ומחברת את שתיהן. וכמו שמצינו בקדושה, להבדיל, שז"א מחבר וכולל בינה ומלכות, בריח התיכון המברית מן הקצה אל הקצה².

וכמו כן, עולם היצירה שייך הן לעולם הבריאה והן לעולם העשיה.

לעולם הבריאה — כתיב³ כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, הרי בריאה ויצירה הם בחלוקה אחת, ועשיה בחלוקה בפני עצמה. לעולם העשיה — החיות, שביצירה, אומרים ברוך, כמו האופנים שבעשיה. והשרפים, שבבריאה, הם חלוקה בפני עצמה, שאומרים קדוש.

(תורת לוי יצחק עמ' ריב)

ישראל

יש שלש חלוקות בישראל, כהן לוי ישראל, והיינו השלשה קוים חסד גבורה תפארת, שהם בחינת לב, כי משכן המדות הוא בלב, והוא ישראל, שהם הלב של כל העולם⁴.

ובשם ישראל נרמזו כל השלש בחינות.

שיר — גבורה, כי הלויים, גבורה, היו משוררים בפה ובכלי. ורננא הוא ברמשא⁵, כי לילה וחשך הוא בחינת גבורות.

אל — חסד, כמו שכתוב⁶ חסד אל כל היום. והם בתיבה אחת — היינו תפארת, הכולל ומחבר את שניהם.

(הערות לזהר ב עמ' שעה)

בני ישראל . . . הרי הן כאשכרוע, לא שחורים ולא

בני ישראל הם מקו האמצעי, דעת. שיר — גבורה. אל — חסד.

והוא דעת, הכולל חסד וגבורה.

בנ"י ישראל"ל — גימטריא דע"ת הוי"ה הו"א האלקי"ם, כמו שכתוב⁸ אתה הראת לדעת כי הוי' הוא האלקים, וכתוב⁹ וידעת . . כי הוי' הוא האלקים. אשכרוע — רומז על חסד וגבורה שבדעת. אש — גבורה, צור המוציא אש.

כרו"ע — גימטריא אל"ף אל"ף למ"ד, והוא צו"ר דחסד, המוציא מים, כמו שכתוב¹⁰ הכה צור ויזובו מים. אשכרוע עם ו' אותיותיו — הוא מספר בנ"י ישראל"ל.

זהו שבני ישראל אינם שחורים, קו השמאל, ולא לבנים, קו הימין, אלא בינונים, קו האמצעי, דעת. (תורת לוי יצחק עמ' שנה)

מלכות

המלכות נקראת א"ו¹¹.

וכתב במאורי אור¹², שא"ו מספרו ז', והיינו מלכות, הספירה השביעית.

וצריך להבין, למה מספר הז' הוא באותיות א"ו דוקא, ולא באות ז', שגם היא רומזת על מלכות, או באותיות אחרות שיעלה מספרן ז'.

ויש לומר, כי הנה כשאומרים איזה דבר, ואחר כך רוצים לומר דבר אחר, לא כהקודם, אומרים תיבת או. וזה יתכן לומר על מלכות דוקא, כי מלכות היא סוף האצילות, והיא נעשית מקור לבי"ע, שהם מהות אחר מאצילות, כי באצילות הוא תכלית היחוד, איהו וחיהי חד¹³, מה שאין כן בבי"ע הם עולמות הפירוד¹⁴.

(ליקוטים ואגרות עמ' תו)

(7) נגעים פ"ב מ"א.

(8) ואתחנן ד, לה.

(9) שם, לט.

(10) תהלים עח, כ. ועיין מאורי אור מערכת צור.

(11) זח"ג כג, ב.

(12) מערכת או.

(13) הקדמת תיקוני זהר ג, ב.

(14) וראה לקוטי שיחות ח"ט עמ' 163.

(1) ספר יוחסין מאמר ה.

(2) תרומה כו, כח. זח"ב קעה, ב. תניא פ"ג.

(3) ישעיה מג, ז.

(4) זח"ג רכא, ב.

(5) זח"א רכט, ב. וראה לקוטי תורה להאריז"ל תהלים פט.

(6) תהלים נב, ג.

החזירים המיוחסים

החברה שבתוכה חיינו באותם ימים כללה את בעלת הבית, שנהגה להגיע רק בשעה מאוחרת בלילה, ואת ילדיה, שהיו ילדים קטנים אך פראי אדם גדולים, ונאלצנו לסבול מהם רבות.

עם שקיעת השמש, כשניתן היה לשבת קמעא בחוץ, באוויר הפתוח שליד חדרנו - התרוצצו שם עיזים וחזירים שהטרידו את מנוחתנו. בני אדם כלל לא ראינו לנגד עינינו. כשהיינו יושבים בחוץ, היה בעלי נוהג ליטול ספר כלשהו מאלו שהבאתי עמי, או להתעמק במחשבותיו בעניין כלשהו, כפי שיכולתי להכיר בפניו. בכל אחד משני עיסוקים אלו לא היה בעלי יכול לסבול את נוכחותם של החזירים, ופעמים שגירש אותם במקל מתוך כעס.

הדרך שבה נהג בעלי בחזירים היתה למורת רוחה של בעלת הבית, שכן הללו היו עבורה מקור לנחת רוח רבה. היא אמרה לי פעם שהחזירים חשובים בעיניה יותר מילדיה, מהסיבה הפשוטה שהחזירים עתידים להניב לה רוח, ואילו מהילדים - איזה רוח עתידה היא להפיק? ... מובן, איפוא, שהיא כעסה על התנהגותו של בעלי כלפי חזיריה. פעם היא אף אמרה לי במפורש, בפנים זועפות ומרושעות: "נראה שבעלך אינו אוהב חזירים, משום מה הוא מכה בהם במקל" ... מאז ששמעתי דברים אלה ממנה נאלצנו לנהוג בחזירים בזהירות רבה יותר, שכן כעסה עלול היה לגרום לנו נזק.

וכי תאמרו: מה נאכל?

בינתיים התקדם לו הזמן כדרכו, מבלי לעצור לרגע במקום אחד. המזון ומיני המאכל שהבאתי עמי החלו אוזלים, והשאלה התעוררה במלוא חריפותה: ואם תאמר מה נאכל? ...

גם כיום, כשאני שבעה ב"ה בכל מאת האחוזים, זוכרת אני עדיין היטב את טעם הרעב שטעמתי אז. לא היינו מדברים על כך, אך הבחנו היטב, בתחושת צער ייחודית, במקומות האחסון שהתרוקנו מהמזון שהיה בהם. הנורא מכל היה המחסור בלחם. אני זוכרת שבמשך כל חודש מאי לא ראינו פת לחם לנגד עינינו.

בעלת הבית עבדה אצל "מיוחסים" שהיה להם לחם יותר מהדרוש להם, והם נתנו לה את הנותר. בבואה הביתה, היתה מכנסת את כל העיזים והחזירים ואת שני הכלבים, ומשליכה לפניהם פיסות לחם.

עכשיו, כשאני נזכרת בכך, אני שמחה על כך שהתגברתי על עצמי ולא ביקשתי ממנה לתת גם לי פרוסת לחם. אני זוכרת את עצמי בבירור לוחצת את ידי זו אל זו, רועדת קלות מרעב, תוך מחשבה על כך שעבור בעלי מדובר בסבל מתמשך, לאחר שנה של רעב בבית הכלא. ראיתי אנשים עשירים לשעבר, שהידרדרו לשפל כה עמוק עד שנאלצו להתחנן לפת לחם. ישמרנו ה', עד כמה שפל הוא מצב זה.

הייתי דואגת לכך שבעלי לא יראה את שק הלחם, ושנינו יחד היינו שוכרים שאריות של לחם יבש ישן למספר חלקים ושורים אותם במים כדי שיתרככו ויהיו ניתנים לאכילה, ומהרהרים בשעת מעשה: ומה יהיה מחר? ...

כך נהגנו מדי יום: את הקרום הקשה חתכנו מסביב ללחם, וצברנו את חתיכות הקרום בשקית כדי שלא ייפול עליהן אבק. לאחר זמן היינו שורים את חתיכות הקרום במים ואוכלים, מנערים את המפה כדי שאף פירור לא ייפול ממנה, ומקנחים באכילת הפירורים כדי שנהיה שבעים יותר.

כדי לקבל לחם היה צורך לעמוד בתור במשך שעות רבות, וגם כך - לא ניתן היה לקבל יותר מקילוגרם לחם לאדם, כמות שהיתה אמורה להספיק לשלושה ימים. כדי לקבל קילוגרם לחם זה -

כב זכרונות מרשימת הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה ז"ל שניאורסאהן

ולפעמים אף פחות מכך - היה צורך לצאת מהבית מוקדם ככל האפשר, משום שלעתים קרובות למדי לא הספיק הלחם לעומדים בקצהו המרוחק של התור.

בין הבאים לקבל את מנת הלחם היו גולים רבים מקוריאה, מקזחסטאן, מרוסיה ומארצות רבות נוספות. כל אחד השקיע כוחות כדי שבני קבוצתו יקבלו את הלחם בבטחה, ולעתים קרובות למדי הביא הדבר לקטטות.

הסדר היה שכל עשרה אנשים מינו על עצמם ממונה, וכמובן, מי שנמנה על העשירות הראשונות - היה בטוח יותר שלא יעזוב הביתה בידים ריקות.

נהגנו ללכת לשם שנינו, משום שהיה אסור לאחד לקבל עבור חברו. כדי שבעלי לא ימשוך תשומת לב, וייראה כאדם פשוט - תפרתי עבורו, עוד כשהייתי בביתי, תלבושת שתשווה לו מראה של בן מעמד הפועלים, עם כובע מצחייה תואם. אולם פניו הסגירו את הסוד, שהוא ראוי ליחס שונה. ואכן, לעיתים תכופות אירע שהממונים על העשירות הראשונות צירפו אותו אליהם, כדי לקצר את זמן עמידתו בתור. כשהיו מבחינים בכך האנטישמיים שבין העומדים - רוסיים ברובם - היו ניגשים וקוראים לעברו: "היי, לאן אתה נדחף, זקן!"

כששמעתי את הקריאות חשבתי שלא יהיה בכוחי לשאת זאת, אולם לא יכולתי לעשות מאומה בנידון. הצורך לקבל קילוגרם זה של לחם היה עבורנו עולם ומלואו.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח - פרשת אמור

"טורי דפרודא"⁶, וכיון שבזמן הזה אין בכחנו לברר גם "טורי דפרודא", לכן אין רשות הרבים; מה שאין כן לעתיד לבוא, שאז יהי' תוספת כח בקדושה, באופן ד"ופרצת ימה וקדמה גוי"⁷, אזי יוכלו לנצח ולברר גם את ההעלם ד"טורי דפרודא". תורת מנחם התועדויות ה'תשט"ו ח"ב ע' 265

כג, מ - ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים

ב. יג. מצות לולב להנטל ביום ראשון של חג בלבד בכל מקום ובכל זמן ואפילו בשבת שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון, ובמקדש לבדו נוטלין אותו כל יום ויום משבעת ימי החג שנאמר ושמחתם לפני ה' אלקיכם... טו. משחרב בית המקדש התקינו שיהיה לולב ניטל בכל מקום כל שבעת ימי החג וזכר למקדש, וכל יום ויום מברך עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב מפני שהיא מצוה מדברי סופרים, ותקנה זו עם כל התקנות שהתקין רבן יוחנן בן זכאי משחרב בית המקדש כשיבנה בית המקדש יחזרו הדברים לישנן.

רמב"ם הלכות לולב פרק ז' הלכה יג, טו

ותקנה זו עם כל התקנות כו', י"ל טעם, דבאמת הא יש

כג, כד - דבר אל בני ישראל וגו' בחודש השביעי באחד לחודש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש

א. ידועה הקושיא' על הדין שאין תוקעין בשופר ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, משום גזירה דרבה, שמא יעבירו ד' אמות ברשות הרבים - הרי בזמן הזה שאין לנו רשות הרבים (כפי שפוסק רבינו הזקן¹, ועוד כמה אחרונים שלפניו ושל אחריהם²), לא שייך הטעם דשמא יעבירו כו', ואם כן, צריכה להתבטל הגזירה, כידוע הכלל³ שכאשר נאמר טעם הגזירה, הרי זה באופן שכאשר בטל הטעם אזי בטלה הגזירה?

והתירוץ לזה⁴ - דכיון שמהרה יבנה המקדש, ואז תהי' גם רשות הרבים, לכן אין תוקעין במדינה בראש השנה שחל בשבת, כדי שלא יאמרו אשתקד תקענו בראש השנה שחל בשבת, ובמילא יכולים גם עתה לתקוע בשבת. והענין בזה (שבזמן הזה אין רשות הרבים, וכשיבנה בית המקדש יהי' רשות הרבים) ברוחניות - שרשות הרבים ענינו

(1) ראה שו"ת בשמים ראש ששנ"ט. שואל ומשיב מהדו"ק ח"א סק"א. יהודה יעלה (להר"י אסאד) או"ח ספ"ו. מהרש"ם ח"ג סקפ"ח. הובאו ב"המועדים בהלכה" (לרש"י זעווין) ראש השנה ע' נ.

(2) שו"ע או"ח ששנ"ה ס"א-ב.

(3) ראה מג"א (סק"ז) וט"ז (סק"ו) שם. וראה גם משנ"ב שם (סקס"ג) ובבאור הלכה.

(4) ראה בהנסמן בשד"ח כללים ג' אות לד.

(5) ראה גם שו"ת מהרש"ם שם.

(6) ראה תניא ספ"ג, ובכ"מ.

(7) ויצא כח, יד.

פירושו תוקף) היינו לנגד הלולב שהוא בחי' יסוד. אות ש' דמשיח, שילה, הוא לנגד חג"ת, כי הג' קוין שבש' רומזים על חג"ת, והיינו לנגד הג' הדסים שרומזים על חג"ת, וכן כל הדס הוא משולש.

אות י' דמשיח, ינון הוא לנגד מל' כי מל' היא נקודה א' בסוד שרש, כמו אות י', וכן אם האות י' ר"ת הוי' כמ"ש הוי' צדקנו, הנה הוא שם הוי' דב"ן¹¹ דמל', שזהו צדקינו, מל' הנק' צדק, כמא' צדק מל' קדישא, והיינו לנגד אתרוג שרומז על מל' ואתרוג טעם עצו ופריו שוה, היינו שם ב"ן דמל', שהפשוט והמלוי הוא שוה¹², זהו עצו ופריו שוה. או י"ל עצו ופריו שוה, הוא ע"ד שלעתיד יהי השם הוי' יהי¹³, שהאות ו' דז"א יהי במדריגת ה' דחכ', ב"פ י"ה, וזהו עצו ז"א, ופריו חכ', שוה. והיינו ינון שהכתיב הוא ב' אחר הנ', ולא באות ו', והיינו השני נוני"ן הם כמו השני ההי"ן שבשם כמ"ש במהרש"א¹⁴, והשני יוד"ן שבינין, כמו השני יודי"ן שביה"י וכמובן.

אות ח' דמשיח, חנינה, הוא לנגד נו"ה, כי אות ח' רומז על נו"ה (אם נו"ה נחשבין לא', כי הם תרין פלגי גופא, א"כ הם ספירה הח', ויסוד ט', ומל' י'), כמ"ש בקה"ק¹⁵ מע' אות ח' ע"ש. והיינו לנגד הב' ערבות שרומזים על נו"ה.

לקוטי לוי יצחק מס' פסחים עמוד קו, פניני לוי יצחק על התורה

חשש בל תוסיף בהך תקנה שיטול לולב בכל הימים, אך י"ל דהוה כמו שלא בזמנו עי' עירובין דף צ"ו וכ"מ ורש"י סוכה דף כ"ז ע"א ד"ה והאמר ר"א כו' ע"ש, אך בזמן המקדש כיון דבירושלים מצוה כל ז' אז בגבולין הוה כמו בזמנו ועובר על בל תוסיף ולכך כשיבנה יבטל זה.

צפנת פענח על הרמב"ם

ג. במסכת פסחים ה. תנא דבי ר' ישמעאל שלשה ראשון (שביתת הרגל דפסח, ושביתת הרגל דחג, ונטילת לולב), זכו לשלשה ראשון, להכרית זרעו של עשו, לבנין בית המקדש, ולשמו של משיח ע"ש.

ע"י הד' מינים שבלולב זוכים למשיח שנאמר בו ד' פעמים רוח⁸..., ודקדוק הלשון לשמו של משיח, לשמו דוקא, ולא אמר למשיח, או לביאת המשיח, י"ל כי הנה יש ד' שמות למשיח, כדאיתא בסנהדרין דף צ"ח, דבי ר' שילא אמרי שילה שמו שנאמר עד כי יבוא שילה, דבי ר' ינאי אמרי ינון שמו שנאמר אשר לא אתן לכם חנינה, ויש אומרים מנחם בן חזקי' שמו שנאמר כי רחם ממני מנחם משיב נפשי (ורא' על בן חזקי' י"ל כי ר"ת מנחם משיב נפשי גימט' חזקי' וס"ת גימט' בן). הרי שיש ד' דעות בשמו איך הוא וכו'.

וכל הדעות אמת הם, ואלו ואלו דא"ח, וכל הד' שמות נרמזו בשם משיח, שהוא ר"ת מנחם, שילה, ינון, חנינה. וזהו שנאמר לשמו של משיח, לשמו דוקא, היינו שבשכר נטילת הד' מינים שבלולב, שביום הראשון יזכו להד' שמות של משיח, שנקרא ראשון.

וי"ל אות מ' דמשיח, מנחם, הוא בחי' יסוד, כי יסוד הוא המנחם למל' (ופי' בן חזקי', היינו כי אימתי אעיל יסוד במל', שהוא מנחם אותה, כד איהו בתוקפי' כמ"ש במאו"א מע' איתן⁹ ע"ש, וע"ש במע' בועז¹⁰ ע"ש, וזהו בן חזקי', שחזקי'

(8) כמו שכתוב ונחה עליו רוח ה', רוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ה'.

(9) וז"ל: איתן נק' היסוד כי לא עאל בימא אלא כד איהו בתוקפי', ונה"י נק' איתנים.

(10) וז"ל בא"ד: גם בועז נק' יסוד ע"ש שב"ז ע"ז ותוקף כד עאל בימא.

(11) פי' שם הוי' במילוי כזה: יוד, הוה, וו, הה בגי' ב"ן (52).

(12) דהפשוט הוא י-הו"ה = 26, והמילוי הוא אותיות וד, ה, ו, ה - (גם כן בגי') = 26, דהפשוט והמילוי שוין.

(13) עי' לקוטי תורה מהאריז"ל זכר"י ד, ט. וז"ל: ביום ההוא יהי ה' אחד, הנה עתה בגלות נקרא ז"א ונוקבא דודים ואו"א רע"י דאו"א לא מתפרשין וזו"נ לזמנן מתחברים אבל לעתיד לבוא יהי ה' ז"א ושמו שהיא נוקבא יהי' גם כן אחד פכ"פ עמו כמו או"א נמצא שהשם לא יהי' יהו"ה שהוא מורה על בחי' ו"ק אלא השם יקרא יהי"ה כי כשם שח"ב נקרא יהי"ה כך יקראו זו"נ כי ז"א יהי' תמיד בן י"ס שלם והנוקבא תהי' במדריגתה הראשונה.

(14) עי' ילקוט משיח וגאולה עה"ת פ' מצורע סימן ב.

(15) וז"ל: ח' רומז על נצח הוד שבהן ח' אותיות דהוי' אדני איהו בנצח ואיהי בהוד.

♦ יום ראשון ז' אייר ♦

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן
בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי־יְהוָה וַיֹּמְתוּ:

א ומליל יי עם משה בטר דמיתו תרין בני
 אהרן בקרוביהון אשתא נוכריא קדם יי
 ומיתו:

ה"י וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן וגו'. מה תלמוד לומר? הֲיָה רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מוֹשְׁלוֹ מִשָּׁל לַחֹלָה שֶׁנִּכְנַס אֵצְלוֹ רוּפָא. אָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוּגָן וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב. בָּא אַחֵר וְאָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוּגָן וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב, שֶׁלֹּא תָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוּנִי. זֶה זִרְזוּ יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן, לְכַף נֶאֱמַר: "אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 117)

פְּרַשְׁת אַחֲרֵי סֵדֶר הַפְּרָשִׁיּוֹת מִתַּחֲלַת חֲמִשָּׁ וַיִּקְרָא וְעַד פְּרַשְׁת אַחֲרֵי, הוּא בְּסֵדֶר מְלֻמַּעְלָה לְמִטָּה: רִאשִׁית מַגִּיעוֹת וַיִּקְרָא, צוֹ וְחֻלָּק מִפ' שְׁמִינִי - בְּהֵם מִדְּבַר עַל עֲנִינֵי קִדְשָׁה בְּלִבָּד, הַמִּשְׁכָּן, בְּגִדֵי הַקְּהִינָה, הַקְּרִבָּנוֹת וכו'. לְאַחֲרֵי־מִכֶּן שְׁמִינִי, תִּזְרִיעַ וּמִצְרַע - פְּרָשִׁיּוֹת שְׁעוֹסְקוֹת בְּהַבְדֵּלָה שֶׁבֵּין עֲנִינֵי קִדְשָׁה, לְעֲנִינֵי הָעוֹלָם - לְהַבְדִּיל בֵּין הַטָּמֵא לְטָהוֹר. וְלִאחֲרֵי־מִכֶּן מַגִּיעָה פְּרַשְׁת אַחֲרֵי - הָעוֹסְקָת בְּדִינֵי יוֹם־כְּפוּר - לְאַחֲרֵי שְׁאֵדָם שְׁמַע אֶת מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְנִכְשַׁל בָּהֶם, אֵל לוֹ לְהַתְנַאֵשׁ, בְּגִלָּל שִׁישְׁנוּ יוֹם הַכְּפוּר, בְּיוֹם זֶה "כִּכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטָהַר אֶתְכֶם".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חכ"ז ע' 117)

וַיְדַבֵּר ה' . . אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן (טז, א) מִשָּׁל לַחֹלָה שֶׁנִּכְנַס אֵצְלָה רוּפָא . . וְאָמַר לוֹ: אַל תֹּאכַל צוּגָן וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב, שֶׁלֹּא תָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוּנִי . . לְכַף נֶאֱמַר 'אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן' שֶׁלֹּא יָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַתוֹ בְּנִי. (רש"י)
 בְּדֶרֶךְ כָּל אֵדָם חוּלָה, סוּבָל מִחֵם גְּבוּהָ, וְלָכֵן יֵשׁ לוֹ תַּשׁוּקָה גְּדוּלָּה לְצַנֵּן אֶת גּוּפוֹ ע"י אֲכִילַת דְּבָרִים צוּגָנִים, וְשִׁוּת בְּמִקְוֵי מוֹת קָרִים. אֲזַהֲרָה לְבַד שֶׁלֹּא יֹאכַל צוּגָן וְלֹא יִשְׁכַּב בְּמִקְוֵי מוֹת קָרִים, לֹא תוֹעִיל, כִּי תַשׁוּקָתוֹ שֶׁל הַחוּלָה לְקַרֵּר אֶת גּוּפוֹ. רַק אֲזַהֲרָה וּפְחַד שֶׁאִם יַעֲשֶׂה כֹף יָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוּנִי, גּוֹרֶמֶת לַחוּלָה שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים אֵלּוּ.
 עַל דֶּרֶךְ זֶה בְּעֵינֵי אֶהֱרֹן וְהַכְּהִנִּים, תַּשׁוּקָתָם הַטְּבָעִית שֶׁל הַכְּהִנִּים לְהַתְעַלּוֹת וּלְהַתְקַרֵּב אֶל ה' הִיא כְּלִכְף עֲצוּמָה, שֶׁאֲזַהֲרָה לְבַדָּה לֹא תוֹעִיל. רַק הַפְּחַד שֶׁהֵם יָמוּתוּ כְּדֶרֶךְ שְׁמַתוֹ בְּנֵי אֶהֱרֹן, הִיא תִּגְרֹם לָהֶם לְהִתְגַּבֵּר עַל תַּשׁוּקָתָם הַטְּבָעִית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 117)

אַל תֹּאכַל צוּגָן וְאַל תִּשְׁכַּב בְּטַחֲב (רש"י טז, א) אֲכִילַת צוּגָן – כְּנֶגֶד הָאִסוּר לְהִכָּנֵס לְקִדְשׁ הַקִּדְשִׁים בְּכָל יוֹם (מְלִבָּד יוֹם כְּפוּר) אֶפְלוּ לְשֵׁם הַקְּרִבָּת קְרִבָּנוֹת. כִּי הַקְּרִבָּנוֹת נִמְשָׁלִים לְלֶחֶם וּלְמֵאֲכָל, וְהַקְּרִבָּת שֶׁלֹּא כְּדִין כְּמוֹהוּ כְּאִילַת מֵאֲכָל צוּגָן. **שְׁכִיבָה בְּטַחֲב** – כְּנֶגֶד הָאִסוּר לְהִכָּנֵס לְקִדְשׁ הַקִּדְשִׁים לְלֹא קְרִבָּנוֹת (אֶפְלוּ בְּיוֹם כְּפוּר). כִּי הַשְׁהִיָּה שֶׁם לְלֹא הַקְּרִבָּת קְרִבָּנוֹת דּוּמָה לְשִׁהִיָּה שֶׁל חוּלָה בְּמִקְוֵי קָר, לְלֹא אֲכִילַת מֵאֲכָל צוּגָן. רַמְבַּ"ן

(ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאֶל־יָבָא בְּכָל־עַתָּה אֶל־הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל־פְּנֵי הַבְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל־הָאֹרֶן וְלֹא יָמוּת בִּי בְּעֵינֵי אֶרְאָה עַל־הַבְּפֹרֶת:

ב ואמר יי למשה מלל עם אהרן אחיך ויאמר
 יי עזל בכל עדן לקודשא מגיו לפרכתא
 לקדם פפרתא די על ארונא ולא ימות ארי
 בעענא אנא מתגלי על בית פפרתא:

ה"י וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן אַחִיךָ וְאֶל־יָבָא . . שֶׁלֹּא יָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַתוֹ בְּנִי. וְלֹא יָמוּת . . שֶׁאִם בָּא, הוּא מֵת. כִּי בְּעֵינֵי אֶרְאָה . . כִּי תִמִּיד אֲנִי נִרְאָה שֶׁם עִם עַמּוּד עֲנָנִי. וּלְפִי שְׁגָלוֹי שְׁכִינָתִי שֶׁם, יִזְהַר שֶׁלֹּא יִגְדִּיל לְבָא, זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ; וּמִדְּרָשׁוֹ: לֹא יָבֹא כִּי־אִם בְּעֵינֵי הַקְּטָרֶת בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים. רַמְבַּ"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בְּהֵן, וְלָכֵף אָמַר בְּכָאֵן: אַחֲרֵי מוֹת, לְהוֹדִיעַ כִּי הָיָה זֶה אַחֲרֵי מוֹתָם מִיָּד.
 וְעַל דְּבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ (בַּת"כ כָּאֵן) שֶׁאָמְרוּ: שֶׁלֹּא תָמוּת כְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוּנִי, זֶה זִרְזוּ יוֹתֵר מִן הָרִאשׁוֹן, הֲיָה טַעַם הַכְּתוּב, שֶׁאָמַר הַשֵּׁם לְמֹשֶׁה בְּלִשׁוֹן הַזֶּה: אַחֲרֵי שְׁמַתוֹ שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' אָמַר אֵלָיו שֶׁלֹּא יָבֹא בְּכָל עַתָּה אֶל הַקֹּדֶשׁ וְלֹא יָמוּת. (ב) וְטַעַם אַחִיךָ, שְׁתַּזְהִירוֹ כִּי אַחִיךָ הוּא,

אֲבָל הַקָּרִים הַכְּתוּב הַאֲזַהֲרוֹת שֶׁהִזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יָמוּתוּ בְּטַמְאָתָם בְּטַמְאָם אֶת מִשְׁכְּנֵי אֲשֶׁר בְּתוֹכָם (לְעִיל טו לֹא), וְאַחֲרֵי כֵן כְּתוּב אֲזַהֲרַת הִיחִיד.
 וְעַל דַּעֲתִי כָל הַתּוֹרָה בְּפִסְדָּה, שֶׁכָּל הַמִּקְוֹמוֹת אֲשֶׁר בָּהֶם יִאָּחַר הַמִּקְדָּשׁ וְפָרַשׁ בּוֹ, כְּגוֹן: וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינִי (לְהֵלֵךְ כֹּה א) בְּסִפֵּר הַזֶּה, וּכְגוֹן: וַיְהִי בְּיוֹם כְּלוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן (בְּמִדְבָּר ז א) בְּסִפֵּר הַשֵּׁנִי, וְכִי־צִוָּ

(א) טַעַם אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן, כִּי מִיָּד בְּאֲשֶׁר מָתוּ בְּנֵי הַזִּהִיר אֶת אֶהֱרֹן מִן הַיָּיִן וּמִן הַשִּׁכָּר שֶׁלֹּא יָמוּת (לְעִיל י ח"ט), וְאָמַר עוֹד לְמֹשֶׁה שִׁיזְהִיר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יָמוּת בְּקִרְבָּתוֹ לִפְנֵי ה'.
 וְהַקְּרִיב, שֶׁהָיָה שְׁתֵּי הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה בְּיוֹם הַמִּתְקַרֵּת לְמִיתָתָם, כִּי בּוֹ בְּיוֹם אוֹנֵן הָיָה, וְאֵין רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת (שְׁבַת ל:), וְאַזְהִירָת הַיָּיִן, הַדְּבִיר לְאַהֲרֹן הָיָה, וּבְאֹתוֹ הַיּוֹם הָיָה גַם זֹאת הַמִּצְוָה לְמֹשֶׁה,

(א) בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בַּפֶּרֶךְ בֶּן־בֶּקֶר לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה:

כז"י בָּזָאת • גִּמְטְרִיא שְׁלוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִי, רָמְזוּ לְבֵית רֵאשׁוֹן. בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן וְגו' • וְאֵל לְעֹלָה, לֹא בָכָל עֵת, כִּי אִם בְּיוֹם־הַכַּפּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ בְּסוּף הַפָּרָשָׁה: "בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 215)

בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ (טז, ג) בְּכָל שָׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֵה לְכַנֵּס וְכַנֵּס, רַק שִׁיכְנֹס בַּסֹּדֶר הַזֶּה (ויקרא רבה) מְשֻׁמָּע, שִׁמְקוֹמוֹ הָאֲמִתִּי שֶׁל אֶהְרֹן הוּא בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים. וְהִנֵּה, כָּל יְהוּדֵי הוּא 'כֹּהֵן גָּדוֹל', כְּדֹאִיתָא בְּבֶעַל הַטּוּרִים עַל הַפֶּסֶק "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכַת כֹּהֲנִים", וְאִם כֵּן, מִקוֹמוֹ הָאֲמִתִּי בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים, וְהוּא שִׁיר לְקֹדֶשׁ ז.ו. וְכַפֶּסֶק הַרְמוֹב"ם: "כָּל אִישׁ . . אֲשֶׁר נִדְּבָה רוּחוֹ . . נִתְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים" (וְיִמְתַּק עַל פִּי הַמִּסְפָּר בְּנִבְיָא, שֶׁהִתְבְּיֵאוּ אֶת יוֹאֵשׁ בְּעֻלִּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים שֶׁשׁ שָׁנִים). רַמְבַּ"ן

(ד) כְּתִנֶּת־בֶּד וְגו' • קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנֵסִי־בד יִהְיוּ עַל־בִּשְׂרוֹ וּבִאֲכֻנָּט בֶּד יִחְגֹּר וּבְמִצְנַפֶּת בֶּד יִצְנַף בְּגָדֵי־קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֲן בַּמִּים אֶת־בִּשְׂרוֹ וּלְבָשֵׁם:

כז"י כְּתִנֶּת־בֶּד וְגו' • מִגִּיד שֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ לַפָּנִים בְּשִׁמּוֹנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ בָּהֶם בַּחוּץ שִׁשִּׁי בָהֶם זָהָב, לְפִי שֶׁאֵין קִטְגוֹר נַעֲשֶׂה סָגוֹר (ר"ה כז), אֲלָא בְּאַרְבַּעַה, כִּכְהֵן הַדְּיוּט, וְכֵלֶן שֶׁל בּוּץ. קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ • (ת"כ) שִׁיְהִיו מִשְׁלֵ הַקֹּדֶשׁ. יִצְנַף • כְּתִנֶּת־בֶּד וְגו': יִחַת בְּרִישָׁה, יִנִּיחַ בְּרִאשׁוֹ, כְּמוֹ (בְּרִאשִׁית ל טז): "וַתִּנָּח בְּגָדוֹ", וְאַחֲתָתָהּ. וְרַחֲן בַּמִּים • אוֹתוֹ הַיּוֹם טְעוֹן טְבִילָה בְּכָל חֲלִיפוֹתָיו (וימא ל), וְחִמֵּשׁ פְּעָמִים הָיָה מִחֲלִיף מַעֲבֹדֶת פָּנִים לַעֲבֹדֶת חוּץ, וּמִחוּץ לַפָּנִים, וּמִשְׁנֶה מִבְּגָדֵי זָהָב לְבָגְדֵי לָבָן וּמִבְּגָדֵי לָבָן לְבָגְדֵי זָהָב, וּבְכָל חֲלִיפָה טְעוֹן טְבִילָה וּשְׁנֵי קְדוּשֵׁי יָדִים וְרַגְלִים מִן הַכִּיּוֹר. רַמְבַּ"ן

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מַחֲדוּת בְּלוּם. אַבְרָמֹוֹבִיץ

יַעֲשֶׂה זֹאת (יִשְׁעִיָה נו ב), בְּזִכּוֹת יְרוּשָׁלַם, זֹאת יְרוּשָׁלַם (יִחְזָקָא ל ה), בְּזִכּוֹת שְׁבָטִים, וְזֹאת אֲשֶׁר דָּבָר לָהֶם אֲבִיהֶם (בְּרִאשִׁית מט כח), בְּזִכּוֹת יְהוּדָה, וְזֹאת לַיהוּדָה (דְּבָרִים לג ז), בְּזִכּוֹת כְּנָסֶת יִשְׂרָאֵל, זֹאת קוֹמֶתָה דְּמִתָּה לְתֶמֶר (ש"ה ז ח), בְּזִכּוֹת הַתְּרוּמָה, וְזֹאת הַתְּרוּמָה (שְׁמוֹת כה ג), בְּזִכּוֹת הַמַּעֲשֻׂרוֹת, וּבְחֻבּוֹנֵי נָא בָּזָאת (מִלְאֲכִי ג י), בְּזִכּוֹת הַקְּרָבָנוֹת, בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן. וְהָ צִירָף פְּרוּשׁ אֶרֶץ, אֲכָל כָּבֵד הַכֹּל מִבְּאֵר בְּדִבְרֵינוּ.

(ד) כְּתִנֶּת בֶּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ. שִׁיְהִיו מִשְׁלֵ קֹדֶשׁ. לְשׁוֹן רַש"י. וְיֹאמַר: בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם, שִׁיְהִיו כֵּן כָּלֵם שֶׁל קֹדֶשׁ. וּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים (בָּאן): קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ, שִׁיְהִיו מִשְׁלֵ קֹדֶשׁ, אֵין לִי אֲלָא אֱלוֹ בִלְבָד, מִנֵּין לְרִבּוֹת שֶׁאֵר בְּגָדֵי כֹהֲנָה גְדוּלָה וּבְגָדֵי אֲחֵי הַכֹּהֲנִים, תִּלְמוּד לומר בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם, בְּנֵין אֵב לְכָל הַבְּגָדִים שִׁיְהִיו מִשְׁלֵ קֹדֶשׁ. וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, כֶּאֱשֶׁר אָמַר: וְעֵשׂוּ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחִיד (שְׁמוֹת כח ד) בְּשִׁמּוֹנָה הַבְּגָדִים, יֹאמַר שֶׁגַם אֵלָה בְּגָדֵי קֹדֶשׁ. וְסוּדָם כְּמוֹ: הָאִישׁ הַלְבָּשׁ הַבְּדִים (יִחְזָקָא ט ג, דְּנִיָּאֵל י ה), וְלִכְף הוֹדִיעוּ כִּי בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם. וּבְנִיָּקָרָא רַבָּה (כא יא): כְּשֵׁרוֹת שֶׁל מַעֲלָן כֶּף שְׁרוֹת שֶׁל מִטָּן, מֵה שְׁרוֹת שֶׁל מַעֲלָן אִישׁ אֶחָד בְּחוּכֹם לְבוּשׁ בְּדִים, כֶּף שְׁרוֹת שֶׁל מִטָּן כְּתִנֶּת בֶּד קֹדֶשׁ.

כִּי הוּא יִקְרַב יוֹתֵר מִקֵּדֶם אֶל ה' בְּקִטְרֶת, וְיִמְתֵּק אִם יָבֵא אֶל הַקֹּדֶשׁ וְזִלְתֵּי הַקִּטְרֶת, כִּי בּוֹ יִכְנֹס תְּחִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: וְהִבֵּיָא מִבֵּית לְפָרְכָת (פְּסוּק יב), וְכִסָּה עֲנַן הַקִּטְרֶת אֶת הַפָּרְכָת אֲשֶׁר עַל הַעֲדוֹת וְלֹא יָמוֹת (פְּסוּק יג). וְהָ טַעַם: כִּי בַעֲנַן אֲרָאָה עַל הַפָּרְכָת (בָּאן), שֶׁלֹּא יִכְנֹס רַק בְּקִטְרֶת שִׁיעֲלָה עֲנַנוֹ שָׁם, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (בְּפִסּוּק יב): וְכִסָּה עֲנַן הַקִּטְרֶת אֶת הַפָּרְכָת.

וְטַעַם בְּכָל עֵת, בַּעֲבוּר שְׁכַר הַזִּכּוּר יוֹם הַכַּפּוּרִים, שֶׁאָמַר (שְׁמוֹת ל י): וְכַפֵּר אֶהְרֹן עַל קִרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה, אָמַר בְּכָאן לֹא יָבֵא בְּשׁוּם עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ רַק בָּזָאת, כְּלוּמַר בַּיּוֹם אֲשֶׁר יִקְרִיב הַקְּרָבָנוֹת הָאֵלָה לְכַפּוּרִים, וְאַחֲרֵי כֵן יִפְרֹשׁ בְּפָרָשָׁה כְּמוֹ יִכְנֹס, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (פְּסוּק יב): וְהִבֵּיָא מִבֵּית לְפָרְכָת, וְיִפְרֹשׁ הַיּוֹם שִׁיְהִיָּה בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי (פְּסוּק כט), וְיִחְזוֹר וְיֹאמַר כִּי יִהְיֶה אַחַת בַּשָּׁנָה (פְּסוּק לד).

(ג) וְסוּד בָּזָאת יָבֵא אֶהְרֹן אֶל הַקֹּדֶשׁ, סוּד: זֹאת אוֹת הַבְּרִית אֲשֶׁר הִקְיִמְתִּי (בְּרִאשִׁית ט יז), וְכַבֵּר פְּרָשְׁתִּי (שְׁמוֹת לא יג). וְרַבּוּתֵינוּ רָמְזוּ בּוֹ, אָמַר וְיִקְרָא רַבָּה (כא ו): רַבִּי יוֹדֵן פֶּתֶר קָרָאִי כִכְהֵן גָּדוֹל, בְּכִנְסִיתוֹ לְבֵית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת בְּיָדוֹ, בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה, וְזֹאת הַתּוֹרָה (דְּבָרִים ד מד), וּבְזִכּוֹת מִלָּה, זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ (בְּרִאשִׁית יז י), בְּזִכּוֹת שְׁבָת, אֲשֶׁרִי אָנוּשׁ

וְאֵף עַל פִּי שֶׁאֲתָה אֵינְךָ כָּבֵל יָבֵא, אֶהְרֹן אֶחִיד כָּבֵל יָבֵא.

וְאָמַר רַבִּי אֲבִירָם שְׁזֹאת הַפָּרָשָׁה לְאוֹת כִּי בְּנֵי אֶהְרֹן הַכְּנִיסוּ אֵשׁ הַקִּטְרֶת לַפָּנִים. וְאֵינוֹ כֵּן עַל דִּעְתִּי, כִּי הַתּוֹב שֶׁמִּפְּדִיר תְּמִיד הָעוֹן אוֹמַר (בְּמִדְבָּר ד ג): כִּהֶקְרִיבְכֶם אֵשׁ זָרָה. וְאִם תִּהְיֶה רָאִיָּה שֶׁנִּכְנְסוּ לַפָּנִים בַּעֲבוּר הָאֶהְרֹן שֶׁהִזְהִיר לְמַעַשֵׁה עַל אֲבִיהֶם שֶׁלֹּא יָמוֹת, כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁתִּהְיֶה רָאִיָּה שֶׁנִּכְנְסוּ שְׁתּוּנֵי זֵין בַּעֲבוּר הָאֶהְרֹן שֶׁנִּכְנְסוּ לְאַהֲרֹן עֲצָמוֹ מִיָּד, וְעוֹד, כִּי אֵיךְ יַעֲלֶה עַל דִּעְתָּם לְבֹא הַיּוֹם אֶל הַמִּקְדָּשׁ אֲשֶׁר לֹא נִכְנָס שָׁם אֲבִיהֶם, כִּי אֶהְרֹן הַקִּטְרֶת הַקִּטְרֶת עַל הַמִּזְבֵּחַ הַפְּנִימִי, וְלִמָּה יִכְנִיסוּ הֵם הַקִּטְרֶת שֶׁלָּהֶם לַפָּנִים מִשְׁלֹו. וְכַבֵּר רַמְזֵנוּ (לְעִיל י ב) עַל חֶטְאִם, וְלִשְׁוֹן הַכְּתוּבִים יוֹרָה עֲלֵיו.

אֲכָל מִלֵּת בְּקָרְבָנָם כְּפִי הַפֶּשֶׁט, כְּמוֹ: אוֹ בְּקָרְבָנָם אֶל הַמִּזְבֵּחַ (שְׁמוֹת מ לב), לְשָׁרֵת. יֹאמַר, כִּי בְּשָׁרֵתָם לִפְנֵי ה' מֵתוּ. אִם כֵּן יִזְהִיר אֶהְרֹן שֶׁלֹּא יִשְׁרֹת אֲלָא בְּמִקְדָּשׁ אֲשֶׁר יִצְוֶה וּבַעֲתָ אֲשֶׁר יִצְוֶה.

וְיִתְכַן שִׁיְהִיָּה טַעַמוֹ כְּטַעַם שֶׁאָמַר רַבּוּתֵינוּ (מִכְלֵלָה בְּשִׁלַּח וַיִּסַּע ו) שֶׁהִיוּ מְלִיצוּן אַחֲרֵי הַקִּטְרֶת שֶׁעַל יָדוֹ מֵתוּ נָדָב וְאֲבִיהֶוּא וְכו', וְיֹאמַר הַתּוֹב כִּי אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהְרֹן בְּקָרְבָנָם לִפְנֵי ה' בְּקִטְרֶת, אָמַר ה' לְאַהֲרֹן

(ה) וּמֵאֵת עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִקַּח שְׁנֵי־שְׁעִירֵי עִזִּים לַחֲטָאת וְאֵיל אֶחָד לְעֹלָה:

(ו) וְהִקְרִיב אֹהֶרֶן אֶת־פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ:

כ"י אֶת־פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר־לוֹ • הָאִמּוֹר לְמַעַלָּה. וְלִמְדוֹךְ כָּאן, שֶׁמִּשְׁלֹ הוּא בָּא וְלֹא מִשָּׁל צְבוּר. וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲד בֵּיתוֹ • (יזמא לו, ת"כ) מִתְּנוּדָה עָלָיו עֲוֹנוֹתָיו וְעֻנוֹת בֵּיתוֹ.

(ז) וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהַעֲמִיד אֹתָם לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

(ח) וַנִּתֵּן אֹהֶרֶן עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת גֹּזֶל אֶחָד לַיהוָה וְגֹזֶל אֶחָד לַעֲזָאזֵל:

כ"י וַנִּתֵּן אֹהֶרֶן עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת. מַעֲמִיד אֶחָד לִימִין וְאֶחָד לְשִׁמָּל, וְנִתֵּן שְׁתֵּי יָדָיו בְּקַלְפִּי, וְנוֹטֵל גֹּזֶל בְּיָמִין וְחִבְרוֹ בְּשִׁמָּל, וְנִתֵּן עֲלֵיהֶם אֶת שְׁכָתוֹב בּוֹ "לִשִּׁם", הוּא לִשִּׁם, וְאֶת שְׁכָתוֹב בּוֹ "לַעֲזָאזֵל", מִשְׁתַּלַּח לַעֲזָאזֵל. עֲזָאזֵל • (יזמא סו, ת"כ) הוּא הָרַע וְנִקְשָׁה, צוּק גְּבוּהָ, שְׁנֶאֱמַר: "אֶרֶץ גִּזְרָה", חֲתוּכָה. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

המקדש ועל הפתחים ועל כל עם הקהל, שנאמר (פסוק לג): וכפר את מקדש הקדש וגו', על כן אגדה זו. והנה הודיענו שמו ומעשהו.

וזוה סוד הענין, כי היו עובדים לאלהים אחרים, הם המלאכים, עושים להם קרבנות, והם להם לריח ניחוח, כענין שנאמר (ויחזקאל טז יח-ט): ושמי וקדתי נתי לפניהם, ולחמי אשר נתי לה סלת ושמן ודבש האכלתי ונתתייהו לפניהם לריח ניחוח ויהי נאם ה' אלהים. ואתה צריך להתבונן בכתוב במקרא ובמסכת.

והנה התורה אסרה לגמרי קבלת אלהותם וכל עבודה להם, אבל צוה הקדוש ברוך הוא ביום הכפורים שנשלח שיעיר במדבר לשר המושל במקומות החרבן, והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו, ומאצילות כחו בראי לו מפני שמהו בעליו, והוא הנהיג את החרב ושממונו, כי הוא העלה לכוכבי החרב והדמים והמלקמות והמריבות והפצעים והמכות והפרוד והחרבן, והכלל, נפש לגלגל מאדים. וכלקו מן האמות הוא עשו שהוא עם היורש חרב והמלקמות, ומן הכהמות השעירים והעזים. ובכלקו עוד השדים הנקראים מזיקין בלשון רבותינו, ובכלשון הכתוב (להלן יז): שעירים, כי כן יקרא הוא ואמתו שיעיר.

ואין הפנה בשעיר המשתלח שיהיה קרבן מאתנו אליו חלילה, אבל שתהיה פונתו לעשות רצון בוראנו שצונו כן. והמשל בזה, למי שעשה סעודה למלך, וצוה המלך את

בהיתך בן שלשים ושלש (אחרי ל"ג פסוקים יז, ז) תדענו.

והנה רבי אברהם נאמן רוח מכסה דבר, ואינו הקביל מגלה סודו, שכתב גלו אותו רבותינו ז"ל במקומות רבים. אמרו בכראשית רבה (סו י): ונשא השעיר עליו (להלן פסוק כב), זה עשו, שנאמר (בראשית כז יא): הן עשו אחי איש שעיר. את כל עונתם, עונות הם, שנאמר: ויעקב איש הם (שם כה כז).

ומפרש מזה בפרקי רבי אליעזר הגדול (פרק מו): לפיכך היו נותנין לו לסמאל שחד ביום הכפורים, שלא לבטל את קרבנם, שנאמר: גזל אחד לה' וגזל אחד לעזאזל, וגזלו של הקדוש ברוך הוא לקרבן עולה, וגזלו של עזאזל שעיר החטאת, וכל עונותיהם של ישראל עליו, שנאמר (פסוק כב): ונשא השעיר עליו.

רצה סמאל שלא נמצא בהם חטא ביום הכפורים, אמר לפני הקדוש ברוך הוא, רבון כל העולמים, יש לי עם אחד בארץ במלאכי השרת שבשמים, מה מלאכי השרת יחפי רגל, כך הן ישראל יחפי רגל ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין בהם אכילה ושתיה, כך ישראל אין בהם אכילה ושתיה ביום הכפורים. מה מלאכי השרת אין להם קפיצה, כך ישראל עומדין על רגליהן ביום הכפורים. מה מלאכי השרת נקיים מכל חטא, כך הן ישראל נקיים מכל חטא ביום הכפורים. והקדוש ברוך הוא שומע עדותן של ישראל מן הקטגור שלקחם ומכפר על המזבח ועל

ילבש, יחגר, יצנף. נדרש בתורת כהנים (פאן): לפי שסופנו לרבות לו כלים אחרים בן הערבים, אין לו, יכול לא ילבש של שחרית, תלמוד לומר: ילבש יחגר יצנף. וכתב רש"י ז"ל: יצנף, חית ברישיה, ניח בראשו, כמו: ותנח בגדו אצלך (בראשית לט טז), ואתתתיה.

ולא נתברר לי דעת אנקלוס בזה, כי הצניפה סובב, שיגלגלה בראשו כצניף, ולמה תרגם אותה בהנחה בלבד, ולא תרגם בה הלשון שמיחד לו לצניפה ממש. ואולי איננו בלשון הארמית, כי גם הצניפות והרדידים שבישעיה (ג כג) תרגם יונתן בן עוזיאל: כתרוא, ואין לשניהם לשון בצניף ובמזנפת רק לשון הקדש מצנפתא.

(ח) וגזל אחד לעזאזל. הר גבוה צוק קשה, שנאמר (בפסוק כב): ארץ גזרה. לשון רש"י. ובתורת כהנים (פאן): לעזאזל, למקום הקשה שבהרים, יכול בישוב, תלמוד לומר: המדברה (להלן פסוק כא), ומניין שיהא צוק, תלמוד לומר (שם פסוק כב): אל ארץ גזרה. ולפי זה יהיה פרוש מלת לעזאזל לקשה, והוא כפול הדין כמו: עזו וגבור (תהלים כד ח). ורבי אברהם כתב: אמר רב שמואל אף על פי שכתוב בשעיר החטאת שהוא לשם, גם השעיר המשתלח הוא לשם. ואין צורך, כי המשתלח אינו קרבן, שלא יחטט. ואם יכלת להבין הסוד שהוא אחר מלת עזאזל תדע סודו וסוד שמו, כי יש לו חברים במקרא, ואני אגלה לך קצת הסוד ברמז

שיעור יומי ליום ראשון ז' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – טז – פרשת אחרי-קדושים
 (ט) וְהִקְרִיב אֶהָרֶן אֶת־הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל
 לַיהוָה וַעֲשֵׂהוּ חֲטָאת:
 כז"י וַעֲשֵׂהוּ חֲטָאת • כְּשִׁמְנִית הַגֹּזֶל עָלָיו, קֹרָא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמֵר: "לֵה' חֲטָאת".

(י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לַעֲזֹאזֹל יַעֲמִדְּחִי לִפְנֵי
 יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזֹאזֹל הַמִּדְבָּרָה:
 כז"י יַעֲמִדְּחִי • כְּמוֹ "יַעֲמִד חִי", עַל־יְדֵי אֲחֵרִים; וְתַרְגּוּמוֹ: "יִתְקַם כַּד חִי". מַה תִּלְמֹד לֹמַר? לִפִּי שְׁנֵאמַר:
 "לְשַׁלַּח אֹתוֹ לַעֲזֹאזֹל", וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם לְמִיתָה אִם לְחַיִּים, לִכְךָ נֵאמַר: "יַעֲמִדְּחִי" – עֲמִידָתוֹ חִי עַד
 שִׁישְׁתַּלַּח; מִכָּאן, שֶׁשְּׁלִיחוֹתוֹ לְמִיתָה. לְכַפֵּר עָלָיו • שִׁיתוּדָה עָלָיו, כְּדַכְתִּיב: "וְהִתוּדָה עָלָיו וְגו'".

(יא) וְהִקְרִיב אֶהָרֶן אֶת־כֹּפֶר הַחֲטָאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ
 וּבַעֲדֵי בֵיתוֹ וְשָׁחַט אֶת־כֹּפֶר הַחֲטָאת אֲשֶׁר־לוֹ:
 כז"י וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וְגו' • (ת"כ) וְדוּי שְׁנֵי עָלָיו וְעַל אֲחִיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם כָּל־עַמּוּת בֵּיתוֹ, שְׁנֵאמַר: (תהלים קלח) "בֵּית
 אֶהָרֶן בָּרְכוּ אֶת־ה' וְגו'". מִכָּאן, שֶׁהַכֹּהֲנִים מִתְּכַפְּרִים בּוֹ, וְכָל כֹּהֲנֵי אֵינֶה אֵלָּא עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁיו,
 כְּמוֹ שְׁנֵאמַר: "וְכֹפֶר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת וְגו'".

(יב) וְלָקַח מִלֵּא־הַמִּחְתָּה נַחֲלִי־אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי
 יְהוָה וּמִלֵּא חֲפָנָיו קִטְרֶת סַמִּים דִּקְהָ וְהִבִּיא מִבֵּית
 לַפָּרֹכֶת:
 כז"י מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ • הַחִיצוֹן (יזכא מה) • מִלִּפְנֵי ה' • מִצַּד שְׁלִפְנֵי הַפֶּתַח, וְהוּא צֵד מִצָּרֵיב. דִּקְה • (יזכא שם) מַה תִּלְמֹד
 לֹמַר "דִּקְה", וְהִלָּא כָּל הַקִּטְרֶת דִּקְה הִיא, שְׁנֵאמַר (שמות ל לו'): "וְשִׁחַקְתָּ מִמֶּנָּה דִּקְה"? אֵלָּא שֶׁתִּהְיֶה דִּקְה מִן הַדִּקְה,
 שֶׁמִּצָּרֵב יוֹם־הַכִּפּוּרִים הִיא מִחֲזִירָה לְמִכְתָּשֶׁת.

(יג) וְנָתַן אֶת־הַקִּטְרֶת עַל־הָאֵשׁ לִפְנֵי יְהוָה וְכֹפֶה עֵנָן
 הַקִּטְרֶת אֶת־הַכֹּפֶרֶת אֲשֶׁר עַל־הַעֲדוּת וְלֹא יָמוּת:
 כז"י עַל־הָאֵשׁ • שֶׁבִּתּוֹף הַמִּחְתָּה. וְלֹא יָמוּת • הָאֵשׁ לֹא עֲשָׂאָה כְּתֻבָּה, חֵיב מִיתָה.
 יג וְנָתַן יָת קִטְרֶת בּוֹסֶמֶץ עַל אֲשֵׁתָא לְקָדֶם
 יי וְחָפִי עֲנָנָא קִטְרֶתָא יָת כֹּפֶרֶתָא דִּי עַל
 סְהַדוּתָא וְלֹא יָמוּת:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ
 שְׁלוֹ, וְאֵין אֲנַחְנוּ מְכַנִּים בְּשִׁלּוּחוֹ אֵלָּא לְרַצוֹן
 לְשֵׁם, כְּמוֹ שְׁאָמַר (פסוק י'): יַעֲמִד חִי לִפְנֵי
 ה' לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ וְגו', וְלִכְךָ לֹא
 נִשְׁחַט אֹתוֹ אֲנַחְנוּ כָּל־ל. וְתַרְגּוּם אֲנָקְלוֹס (כָּאן):
 לְשָׁחַט דִּהְשֵׁם וְלַעֲזֹאזֹל, כִּי הָאֶחָד לְשֵׁם ה'
 וְלֹא לוֹ, וְהַשְּׁנִי לַעֲזֹאזֹל וְלֹא לְשִׁמּוֹ שֶׁל עֲזֹאזֹל.
 וּמִפְּנֵי זֶה אֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (ת"כ לֵהֲלֵן יח ד):
 וְאֵת חֲקִמִי, דְּבָרִים שֶׁיֵּצֵר הָרַע מִקְטֹרֶג
 בָּהֶם וְאִמּוֹת הָעוֹלָם מְשִׁיבֵין עֲלֵיהֶם, לְבִישַׁת
 שְׁעִטָּו וּפְרָה אֲדָמָה וְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ. וְלֹא
 מִצָּאוּ בְּקִרְבָּנוֹת תְּשׁוּבָה לְאִמּוֹת הָעוֹלָם עֲלֵינוּ,
 כִּי הֵם עַל אֲשֵׁי ה', אֲבָל בְּשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ
 יִשְׁכִּיבוּ עֲלֵינוּ, כִּי יִחְשְׁבוּ שְׁאֵנוּ עוֹשִׂים
 כְּמַעֲשֵׂיהֶם. וְכֵן בְּפָרָה אֲדָמָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא
 נַעֲשִׂית מִחוּץ לְמִחְתָּה, וְעֲנִינָהּ דּוֹמָה לְעֲנִין
 שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ לְהַעֲבִיר רֹחַ הַטְּמֵאָה, כְּעֲנִין
 שְׁנֵאמַר בַּעֲתִיד (זכְרִיָּה יג ב): אֵת הַנְּבִיאִים
 הָאֵשׁ הָעוֹשֶׂה הַסַּעֲדָה: מִן מִנָּה אֶחָת לְעַבְדִּי
 פְּלוֹנִי, שֶׁאֵין הָעוֹשֶׂה הַסַּעֲדָה נוֹתֵן כְּלוֹם לְעַבְדִּי
 הַהוּא, וְלֹא לְכַבֹּדוֹ עֲשֵׂה עִמּוֹ, רַק הַכֹּל נִתֵּן
 לְמִלְכָּה, וְהַמֶּלֶךְ נוֹתֵן פָּרֶס לְעַבְדּוֹ, וְשִׁמְרָה
 מִצְוָתוֹ וְעֲשֵׂה לְכַבֹּד הַמֶּלֶךְ כָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ,
 וְאִמָּנֶם הַמֶּלֶךְ לְחִמְלָתוֹ עַל בַּעַל הַסַּעֲדָה רָצָה
 שִׁיְהִי כָּל עַבְדֵי נְהִינִין מִמֶּנָּה שִׁסְפֹּר בְּשִׁבְחוֹ
 וְלֹא בִגְנוּתוֹ.
 וְזֶה טַעַם הַגֹּזֶלֶת, כִּי אֵלּוּ הֵיכָן מִקְדָּשִׁי
 אוֹתָם בִּפְהָ לֵה' וְלַעֲזֹאזֹל, הִיא כְּעוֹבֵד
 אֵלָיו וְנוֹדֵר לְשִׁמּוֹ, אֲבָל הִיא מְעִמִּיד אוֹתָם
 לִפְנֵי ה' פֶּתַח אֶהָל מוֹעֵד (פסוק ז), כִּי שְׁנֵיהֶם
 מִתְּנֵה לֵה', וְהוּא נִתֵּן מִהֶם לְעַבְדּוֹ הַחֹלֵק אֲשֶׁר
 יָבֹא לוֹ מֵאֵת הַשֵּׁם, הוּא הַפִּיל לָהֶם גֹּזֶל וְיָדוּ
 חֹלֵק לָהֶם, כְּעֲנִין שְׁנֵאמַר (משלי טז לג):
 בַּחֲקִי יוֹטֵל אֵת הַגֹּזֶל וּמָה' כָּל מִשְׁפָּטוֹ. וְגַם
 אֲחֵרֵי הַגֹּזֶל הִיא מְעִמִּידוֹ לִפְנֵי ה' לֹמַר שֶׁהוּא

וְאֵת רֹחַ הַטְּמֵאָה אֲעִבִיר מִן הָאָרֶץ. וּמָה
 תִּבִּין טַעַם כְּבוֹס בְּגָדֵי הַמִּשְׁלַח אֵת הַשְּׁעִיר
 לַעֲזֹאזֹל וְהַשּׁוֹרֵף אֵת הַפָּרָה, וּמָה שֶׁהִזְכִּירוּ
 רַבּוֹתֵינוּ (זְכָרִים קד). כְּבוֹס הַבְּגָדִים שֶׁל
 פָּרִים הַנִּשְׁרָפִים וְשְׁעִירֵי הַנִּשְׁרָפִים.
 וְהִנֵּה רָמַז לָךְ רַבִּי אֲבָרְהָם שֶׁתִּדַּע סוּדוֹ כְּשֶׁמִּשְׁעִי
 לְפָסוּק: וְלֹא יִזְבָּחוּ עוֹד אֵת זְבָחֵיהֶם
 לְשְׁעִירִים (לֵהֲלֵן יז ז), וְהַמֶּלֶךְ מְרַכֵּב, וְהַבְּרִיָּה
 רַבִּים. וְהִנֵּה הָעֲנָן מְבַאֵר, וְזוֹלָתִי אִם תִּחְקֹר מָה
 עֲנָן לְשָׁכִלִים הַנִּבְדָּלִים וְלְרוּחוֹת בִּשְׁרָבָן. וְזֶה
 יוֹדֵעַ בְּרוּחוֹת, בְּחֻקְתָּ נִגְוִי מִנְּסִי"א, וְיִוָּדַע גַּם
 בְּשָׁכִלִים בְּרָמָיו הַחוּרָה לְמִכְבִּין סוּדָם, וְלֹא אוֹכֵל
 לְפָרֶשׁ. כִּי הֵינּוּ צָרִיכִים לְחֹסֶם פִּי הַמִּתְחַנְקִים
 בְּטֵבֶע הַנִּמְשָׁכִים אֲחֵרֵי הַיּוֹנִי אֲשֶׁר הִכְחִישׁ כָּל
 דְּבָר וְזוֹלָתִי הַמְרַגֵּשׁ לוֹ, וְהִגִּיס דַּעְתּוֹ לְחֹשֵׁב הוּא
 וְתַלְמִידָיו הַרְשָׁעִים, כִּי כָּל עֲנָן שֶׁלֹּא הִשְׁיָג
 אֵלָיו הוּא בִּסְבָּרָתוֹ אֵינֶנּוּ אֲמֵת.

(יד) וְלָקַח מִדָּם הַפֶּה וְהִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל-פְּנֵי הַכִּפֹּרֶת קֹדֶמָה וּלְפָנֵי הַכִּפֹּרֶת יִזָּה שִׁבְעַת-פְּעָמִים מִן-הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ:
 כז"י וְהִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ • הִזָּאָה אַחַת בְּמִשְׁמַע • וּלְפָנֵי הַכִּפֹּרֶת יִזָּה שִׁבְעַת • הָרִי אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַת לַמַּטָּה.

(טו) וְשִׁחֲטָה אֶת-שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לָעֹם וְהֵבִיֵּא אֶת-דָּמוֹ אֶל-מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲשֵׂה אֶת-דָּמוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּה וְהִזָּה אֹתוֹ עַל-הַכִּפֹּרֶת וּלְפָנֵי הַכִּפֹּרֶת:
 כז"י אֲשֶׁר לָעֹם • מִה שֶׁהִפָּר מִכֹּפֶר עַל הַכֹּהֲנִים, מִכֹּפֶר הַשְּׁעִיר עַל יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַשְּׁעִיר שֶׁעָלָה עָלָיו הַגּוֹרֵל לְשֵׁם. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפֶּה • אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַת לַמַּטָּה.

(טז) וְכֹפֶר עַל-הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל-חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֵל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם:
 כז"י מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • עַל הַנִּכְנָסִין לַמִּקְדָּשׁ בְּטְמֵאָה, וְלֹא נֹדַע לָהֶם בְּסוֹף, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְכָל-חַטָּאתָם", וְחַטָּאת הִיא שׁוֹגֵג. וּמִפִּשְׁעֵיהֶם • אֵף הַנִּכְנָסִין מִזִּיד בְּטְמֵאָה. וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֵל מוֹעֵד • (יזכא נז) כָּשֶׁם שֶׁהִזָּה מִשְׁנֵיהֶם בְּפָנִים אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַת לַמַּטָּה, כֵּן מִזָּה עַל הַפָּרֹכֶת מִבַּחוּץ מִשְׁנֵיהֶם אַחַת לַמַּעֲלָה וְשִׁבְעַת לַמַּטָּה. הַשֹּׁכֵן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם • אֵף-עַל-פִּי שֶׁהֵם טְמֵאִים, שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם.

(יז) וְכָל-אֲדָם לֹא-יִהְיֶה בְּאַהֵל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד-צֵאתוֹ וְכֹפֶר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדַת בֵּיתוֹ וּבַעֲדַת כָּל-קֹהֶל יִשְׂרָאֵל:
 (יח) וַיֵּצֵא אֶל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנֵי-יְהוָה וְכֹפֶר עָלָיו וְלָקַח מִדָּם הַפֶּה וּמִדָּם הַשְּׁעִיר וְנָתַן עַל-קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

כז"י אֶל-הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנֵי-יְהוָה • זֶה מִזְבֵּחַ הַזֶּהב, שֶׁהוּא לְפָנֵי ה' בְּהִיכָל, וְמִה תִּלְמֹד לִזְמַר "וַיֵּצֵא"? לְפִי שֶׁהִזָּה הַהֲזָאוֹת עַל הַפָּרֹכֶת וְעַמֵּד מִן הַמִּזְבֵּחַ וּלְפָנִים וְהִזָּה, וּבִמְתֵּנוֹת הַמִּזְבֵּחַ הִזְקִיקוּ לָצֵאת מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלַחוּץ, וְיִתְחִיל מִקְרָן מִזְרָחִית צְפוֹנִית (יזכא נח). וְכֹפֶר עָלָיו • וְמִה הִיא כִּפְּרָתוֹ? "וְלָקַח מִדָּם הַפֶּה וּמִדָּם הַשְּׁעִיר" – מַעֲרָבִין זֶה לְתוֹךְ זֶה. רַמְבַּ"ן

(יט) וְהִזָּה עָלָיו מִן-הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שִׁבְעַת פְּעָמִים וְטָהְרוּ וּקְדָשׁוּ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְ�רָאֵל:

כז"י וְהִזָּה עָלָיו מִן-הַדָּם • אַחֵר שֶׁנָּתַן מִתְּנוֹת בְּאֶצְבָּעוֹ עַל קַרְנוֹתָיו, מִזָּה שִׁבְעַת הַהֲזָאוֹת עַל גִּגּוֹ (כ"ט). וְטָהְרוּ • מִמֶּה שֶׁעָבַר. וּקְדָשׁוּ • לַעֲתִיד לְבֹא.

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מִתְּנוֹת בְּלוֹם, אֲבֵרָמוֹבִיץ

בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ, מִכָּאן אָמְרוּ נָתַן מִקְצַת מִתְּנוֹת שְׂבָעִים וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם, יָבִיא דָם אַחֵר וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה בְּמִתְנוֹת שְׂבָעִים. גָּמַר אֵת הַמִּתְנוֹת שְׂבָעִים וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם, יָבִיא דָם אַחֵר וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה בְּמִתְנוֹת שְׂבָעִים. גָּמַר מִתְנוֹת שְׂבָעִים וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם, יָבִיא דָם אַחֵר וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה בְּמִתְנוֹת שְׂבָעִים. גָּמַר מִתְנוֹת שְׂבָעִים וְנִשְׁפָּךְ הַדָּם, יָבִיא דָם אַחֵר וְיִתְחִיל בְּתַחֲלָה בְּמִתְנוֹת שְׂבָעִים.

וְקָדְשִׁי, כְּגוֹן הַקִּטְרֶת, וְלָכֵן הִתְנוּב מִחֻלָּק בְּהֵן וּמִזְכִּיר כָּל כִּפְרָה לְבִדְהָ. וּבְתוֹרַת כֹּהֲנִים (לְהֵלֵן פְּסוּק כ) דִּוְרַשׁ זֶה מִן הַתְּנוּב בְּסוֹף (שָׁם): וְכָלֵה מִכֹּפֶר אֵת הַקֹּדֶשׁ וְגו', וְאָמְרוּ: מִכֹּפֶר אֵת הַקֹּדֶשׁ, זֶה לְפָנֵי לְפָנִים. אֵהֵל מוֹעֵד זֶה הִכָּל. הַמִּזְבֵּחַ, זֶה מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי. מִלְּמַד שֶׁכָּל אֶחָד כִּפְרָה

(יח) וַיֵּצֵא אֶל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לְפָנֵי ה' וְגו'. הַהֲזָאוֹת שֶׁלְפָנֵי הַכִּפֹּרֶת מִכִּפְּרוֹת עַל טְמֵאת מִקְדָּשׁ וְקָדְשִׁי שֶׁל לְפָנֵי לְפָנִים, וְהַהֲזָאוֹת שֶׁעַל הַפָּרֹכֶת בְּאֵהֵל מוֹעֵד מִכִּפְּרוֹת עַל טְמֵאת הִכָּל וְקָדְשִׁי, כְּגוֹן מִנוֹרָה וְשִׁלְחָן וְלֶחֶם הַפָּנִים וּפָרֹכֶת עֲצֻמָּה, וּמִתְנוֹת מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי וְהַהֲזָאוֹת שֶׁעָלָיו מִכִּפְּרוֹת עַל טְמֵאת מִזְבֵּחַ עֲצֻמוֹ

(ב) וְכָל־הַמִּכְפָּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהַקָּרִיב אֶת־הַשְּׁעִיר הַחַי:

(כא) וְסִמָּךְ אֹהֶרֶן אֶת־שְׁתֵּי יָדָיו עַל־רֹאשׁ הַשְּׁעִיר הַחַי וְהִתְוֹדָה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד־אִישׁ עֵתִי הַמִּדְבָּרָה:

רש"י • אִישׁ עֵתִי • (ויקרא טו) הַמוֹכֵן לְכָף מִיּוֹם אֶתְמוֹל. רמב"ן

(כב) וְנִשְׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנוֹתָם אֶל־אֶרֶץ גְּזֵרָה וְשִׁלַּח אֶת־הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כז עמ' 124)

וְנִשְׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹתָם אֶל אֶרֶץ גְּזֵרָה (טז, כב) הַרְמָב"ם פֶּסֶק, שֶׁהַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל עֲבֻרוֹת קְלוֹת גַּם בְּלִי תְּשׁוּבָה, וְאִלּוּ יוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר רַק לְשָׁבִים. וַיֵּשׁ לְבָאָר, דְּהִנֵּה הַשְּׁעִיר מְכַפֵּר עַל הַעֲבָרָה ("וְנִשְׂא . . עֲוֹנוֹתָם"), וְלֹא הָרִי עֲבָרָה קְלָה (שְׁמִתְכַּפֶּרֶת בְּלִי תְּשׁוּבָה) כְּחֻמְרָה (שְׁמִתְכַּפֶּרֶת רַק לְשָׁבִים). אִף יוֹם כְּפוּר מְכַפֵּר עַל הָאָדָם ("בְּיוֹם הַזֶּה יִכְפֹּר עַל־כֵּם"), וְכִי שָׁלַח שֶׁבַע 'מִגִּדָּה' לְכַפֶּרָה זֶה וְעַמְעֵבָה מְלַחֵל עָלָיו, בְּלִי הַבְּדֵל בֵּין קְלָה לְחֻמְרָה.

(כג) וּבָא אֹהֶרֶן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאֹו אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם:

רש"י • וּבָא אֹהֶרֶן אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׂאִין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה, וְנִתְּנוּ טַעַם לְדִבְרֵיהֶם בְּמִסְכָּת יוֹמָא (דף לב), וְאָמְרוּ: כָּל הַפְּרָשָׁה כְּלָה נִאֲמָרָה עַל הַסֵּדֶר, חוּץ מִבִּיאָהּ זֶה שֶׁהִיא אַחֵר עֲשִׂית עוֹלָתוֹ וְעוֹלַת הָעֵם וְהַקְטֵרֶת אִמּוּרֵי פֶר וְשָׁעִיר שְׁנַעֲשִׂים בַּחוּץ בְּבִגְדֵי זֶהָ, וְטוֹבֵל וּמְקַדֵּשׁ וּפּוֹשֵׁטִין וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לְבָן. וּבָא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַמִּחְתָּה, שֶׁהַקְטִיר בָּהּ הַקְטֵרֶת לִפְנֵי וּלְפָנִים. וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן • אַחֵר שֶׁהוֹצִיאָם, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זֶהָ לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרִפִּים. וְזֶהוּ סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת: תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זֶהָ, וְעֲבוֹדַת פֶּר וְשָׁעִיר הַפְּנִימִיִּים וְקִטְרֵת שֶׁל מִחְתָּה בְּבִגְדֵי לְבָן, וְאִילוּ וְאִיל הָעֵם וּמִקְצַת הַמוֹסָפִין בְּבִגְדֵי זֶהָ, וְהוֹצֵאת פֶּה וּמִחְתָּה בְּבִגְדֵי לְבָן, וְשִׁירֵי הַמוֹסָפִין וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרִפִּים וְקִטְרֵת הַהִיכָל שֶׁעַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי בְּבִגְדֵי זֶהָ. וְסֵדֶר הַמִּקְרָאוֹת, לְפִי סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת, כֹּף הוּא: "וְשִׁלַּח אֶת־הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר", "וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמִּים וְגו'", "וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת־עֹלָתוֹ וְגו'", "וְאֵת חֶלֶב הַחֹטָאת וְגו'", וְכָל הַפְּרָשָׁה עַד "וְאֶחָרֵי־כֵן יָבוֹא אֶל־הַמִּחְתָּה", וְאַחֲרֵי־כֵן: "וּבָא אֹהֶרֶן". וְהִנִּיחָם שָׁם • מְלַמֵּד שֶׁטְעוּנִין גְּנִיזָה וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן אַרְבָּעָה בְּגָדִים לְיוֹם כְּפוּרִים אַחֵר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כח עמ' 224)

וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ . . לְיוֹם כְּפוּרִים אַחֵר (רש"י טז, כג) עֲבוֹדַת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל בְּיוֹם כְּפוּר הַבִּיאָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְתְּשׁוּבָה, וְכֹף נִתְכַּפְּרוּ עֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְהִנֵּה יָדוּעַ, שֶׁבַעֲל תְּשׁוּבָה אֲמַתִּי נִהְפֵּךְ כְּבִיכּוֹל לְאִישׁ אַחֵר: "אֵינִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁעָשָׂה אוֹתָן הַמַּעֲשִׂים" (רמב"ם). מוֹכֵן אִפּוֹא, שֶׁגַּם הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֲצָמוֹ צָרִיךְ לְהִגִּיעַ לְהִתְחַדְּשׁוֹת כְּזֹו; וְלִכֵּן לָבַשׁ בְּכָל שָׁנָה בְּגָדִים חֲדָשִׁים, שֶׁכֵּן הוּא נִהְיָ אָדָם חֲדָשׁ וְנִעְלָה יוֹתֵר, וּבְגָדֵי הַשָּׁנָה הַקּוֹדֶמֶת אֵינָם רְאוּיִים לוֹ עוֹד. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

(כא) וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר. לֹא נֶאֱמַר בְּפֶרוֹ שֶׁל אֹהֶרֶן, וְלֹא בְּשָׁעִיר הַחֹטָאת שֶׁל שָׁם, וְלֹא בְּשׁוֹם סְמִיכָה שֶׁבְּקִרְבָּנוֹת פְּלִשׁוֹן הַזֶּה, מִפְּנֵי שֶׁהַקְטֵרֶת לְרִצּוֹן עַל אִשִּׁי ה' וְהֵנָּה מְרַצֵּים וּמְכַפְּרִים, אֲבָל זֶה שְׂאִינוֹ לְשָׁם, וְהִנֵּה מְרַצֵּים אִינוֹ מְכַפֵּר וְלֹא מְרַצֵּה, אִינוֹ אֶלָּא נוֹשֵׂא עֲוֹנוֹתָם, וְעוֹנָה אֲמֵן בְּעַל כְּרָחוּ. וּבִהְיוֹת יִשְׂרָאֵל נִקְיִים מִכָּל חַטָּא וּפְשָׁע הוּא יִשָּׂא חֹטָאתָם כְּאִשֶּׁר בָּא בְּפִסּוּקִים רַבִּים בַּחוּרָה (כא) וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר. וְזֶהוּ: וְנִשְׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו. וְלִכְּפָר לְשׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית מְלִבִּין בִּשְׁעַת שְׁלוּחוֹ שֶׁל שְׁעִיר בְּדַחֲתוֹ לְצוּק שְׁנַעֲשֵׂה אֲבָרִים אֲבָרִים, כְּמוֹ שֶׁמֶזְכֵּר בְּדָבָרֵי חֻמְרִים (יומא טז). (כג) וּבָא אֹהֶרֶן אֶל אֹהֶל מוֹעֵד. אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שְׂאִין זֶה מְקוֹמוֹ שֶׁל מִקְרָא זֶה, וְנִתְּנוּ טַעַם לְדִבְרֵיהֶם בְּמִסְכָּת יוֹמָא (לב). וְאָמְרוּ: כָּל הַפְּרָשָׁה כְּלָה נִאֲמָרָה עַל הַסֵּדֶר חוּץ מִבִּיאָהּ זֶה שֶׁהִיא אַחֵר עֲשִׂית עוֹלָתוֹ וְעוֹלַת הָעֵם וְהַקְטֵרֶת אִמּוּרֵי פֶר וְשָׁעִיר שְׁנַעֲשִׂים בַּחוּץ בְּבִגְדֵי זֶהָ, וְטוֹבֵל וּמְקַדֵּשׁ וּפּוֹשֵׁטִין וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי לְבָן. וּבָא אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד • לְהוֹצִיא אֶת הַכֹּהֵן וְאֶת הַמִּחְתָּה, שֶׁהַקְטִיר בָּהּ הַקְטֵרֶת לִפְנֵי וּלְפָנִים. וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן • אַחֵר שֶׁהוֹצִיאָם, וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי זֶהָ לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרִפִּים. וְזֶהוּ סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת: תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זֶהָ, וְעֲבוֹדַת פֶּר וְשָׁעִיר הַפְּנִימִיִּים וְקִטְרֵת שֶׁל מִחְתָּה בְּבִגְדֵי לְבָן, וְאִילוּ וְאִיל הָעֵם וּמִקְצַת הַמוֹסָפִין בְּבִגְדֵי זֶהָ, וְהוֹצֵאת פֶּה וּמִחְתָּה בְּבִגְדֵי לְבָן, וְשִׁירֵי הַמוֹסָפִין וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרִפִּים וְקִטְרֵת הַהִיכָל שֶׁעַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי בְּבִגְדֵי זֶהָ. וְסֵדֶר הַמִּקְרָאוֹת, לְפִי סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת, כֹּף הוּא: "וְשִׁלַּח אֶת־הַשְּׁעִיר בַּמִּדְבָּר", "וְרִחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמִּים וְגו'", "וְיָצָא וְעָשָׂה אֶת־עֹלָתוֹ וְגו'", "וְאֵת חֶלֶב הַחֹטָאת וְגו'", וְכָל הַפְּרָשָׁה עַד "וְאֶחָרֵי־כֵן יָבוֹא אֶל־הַמִּחְתָּה", וְאַחֲרֵי־כֵן: "וּבָא אֹהֶרֶן". וְהִנִּיחָם שָׁם • מְלַמֵּד שֶׁטְעוּנִין גְּנִיזָה וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן אַרְבָּעָה בְּגָדִים לְיוֹם כְּפוּרִים אַחֵר.

כד וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא בְּאַתֵּר קָדִישׁ
וַיִּלְבֹּשׁ יָת לְבוּשׁוֹהִי וַיַּפּוֹק וַיַּעֲבֹד יָת עֲלֵתָהּ
וַיֵּת עֲלֵת עֲמָא וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהִי וְעַל עֲמָא:

(כד) וַרְחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדָיו
וַיֵּצֵא וַעֲשֶׂה אֶת־עֲלָתוֹ וְאֶת־עֲלֵת הָעֹם וְכַפֵּר בַּעֲדוֹ וּבַעֲדֵי
הָעֹם:

כ"ד"י וַרְחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ וּגּוֹ' • (יזמא לב) לַמַּעֲלָה לַמִּדְּנוֹ מִ"וַרְחֵץ אֶת־בְּשָׂרוֹ וְלָבַשׁ", שֶׁכֵּשֶׁהוּא מַשְׁנֶה מִבְּגָדֵי זֶהָב לְבְּגָדֵי לָזָן, טַעוֹן טְבִילָה. שֶׁבְּאוֹתָהּ טְבִילָה פֶּשֶׁט בְּגָדֵי זֶהָב שֶׁעָבַד בָּהֶן עֲבוֹדַת תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר, וְלָבַשׁ בְּגָדֵי לָזָן לַעֲבוֹדַת הַיּוֹם; וְכֵאן לַמִּדְּנוֹ, שֶׁכֵּשֶׁהוּא מַשְׁנֶה מִבְּגָדֵי לָזָן לְבְּגָדֵי זֶהָב, טַעוֹן טְבִילָה. בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ • (ת"כ, יזמא שם) הַמְקֻדָּשׁ בַּקִּדְשֵׁת עֲזָרָה, וְהִיא הָיְתָה בִּגְג בֵּית הַפָּרוּהָ, וְכֵן אַרְבַּע טְבִילוֹת הַבָּאוֹת חֹזְבָה לַיּוֹם, אָבֵל הָרֹאשׁוֹנָה הָיְתָה בַּחֲמִיל. וְלָבַשׁ אֶת־בְּגָדָיו • שְׁמוֹנֶה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יְמֹת הַשָּׁנָה. וַיֵּצֵא • מִן הַהִיכָל אֶל הַחֹצֵר שֶׁמִּזְבַּח הָעוֹלָה שָׁם. וַעֲשֶׂה אֶת־עֲלָתוֹ • אֵיל לַעֲוֹלָה הָאֲמֹר לַמַּעֲלָה: "בְּזֹאת יָבֹא אֲהָרֹן וּגּוֹ'". וְאֶת־עֲלֵת הָעֹם • (יזמא עג) "וְאֵיל אֶחָד לַעֲלָה" הָאֲמֹר לַמַּעֲלָה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּגּוֹ'".

♦ יום שני ח' אייר ♦

כה וַיֵּת תְּרַבָּא דְחִטָּאָתָא יִסַּק לַמִּדְבָּחָא:

(כה) וַיֵּת חֶלֶב הַחֲטָאֹת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ:

כ"ה"י וַיֵּת חֶלֶב הַחֲטָאֹת • אֲמוּרֵי פֶר וְשְׁעִיר. יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ • עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן, דָּאֵלוּ בְּפָנֵימִי כְּתִיב: "לֹא תַעֲלוּ עָלָיו קֶטֶר זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה" (שְׁמוֹת ל ט).

כו וּדְמוֹבִיל יָת צִפְרִיָּא לַעֲזֹאֹל יַעֲבֹד
לְבוּשׁוֹהִי וַיִּסְחִי יָת בְּסֵרָה בְּמֵיָא וַיִּכְתֹּר פֶּן
יַעֲוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(כו) וְהַמְשִׁלָּה אֶת־הַשְּׁעִיר לַעֲזֹאֹל יִכְבֶּם בְּגָדָיו וַרְחֵץ
אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנֶה:

כו וַיֵּת תּוֹרָא דְחִטָּאָתָא וַיֵּת צִפְרִיָּא דְחִטָּאָתָא
דִּי אֲתַעֲל מִדְּמִהוֹן לְכַפֵּרָא בְּקוּדְשָׁא יִתְפַּקְוֹן
לְמַכְרָא לְמִשְׁרִיתָא וַיִּקְדּוֹן בְּנוֹרָא יָת
מִשְׁכִּיחֹן וַיֵּת בְּסֵרָהוֹן וַיֵּת אֶכְלִיהוֹן:

(כו) וַיֵּת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֵת שְׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר הוֹבֵא
אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בַּקִּדְשׁ וַיֵּצֵא אֶל־מִחוּץ לַמִּחְנֶה וַיִּשְׂרְפוּ
בָּאֵשׁ אֶת־עֲרֹתָם וְאֶת־בְּשָׂרָם וְאֶת־פְּרִשָׁם:

כ"ה"י אֲשֶׁר הוֹבֵא אֶת־דָּמָם • לַהִיכָל וּלְפָנֵי וּלְפָנִים. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כָּל הַגְּאוּנוֹס, וְכֵן יִרְאֶה מִן הַבְּרִיתָא הַשְּׁנוּיָה
בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים (פָּאן) כְּפִשׁוּטָה.

אָבֵל אֲנוּ מְצֹאנוּ בִּירוּשָׁלַיִם (יִמָּא פ"ו ה"ב):
אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הַכַּל מוֹדִים בְּהוֹצָאת הַכֹּהֵן
וְהַמִּתְחַתֵּה שֶׁהִיא לְאַחַר תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרִיבִים.
וְכֵן כְּתִב הַרְבֵּי מִשָּׁה (ה' עֲבוֹדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים
פ"ב ה"ב), וְכֵן הַסֵּדֶר הַשְּׁנוּי בְּמִשְׁנֵתוֹ (יִמָּא
פ"ז מ"ב): קִדְּשׁ וּפֶשֶׁט וְיָרַד וְטָבֵל, הִבְיָאוּ לוֹ
בְּגָדֵי זֶהָב נִכְנֵס לַהֲקַטִּיר אֶת הַקֶּטֶר.

אֵלָּא כֹּף הוּא הַסֵּדֶר. סֵדֶר הַיּוֹם בְּבִגְדֵי לָזָן,
וְאֵילוּ וְאֵיל הָעֹם וְהַמּוֹסְפִין וְאַמּוּרֵי
הַחֲטָאֹת וְתִמְיִד שֶׁל בֵּין הָעֲרִיבִים בְּבִגְדֵי זֶהָב
בְּטְבִילָה שְׁלִישִׁית, וְהוֹצָאת כֹּף וּמִחְתָּה בְּבִגְדֵי
לָזָן בְּטְבִילָה רְבִיעִית, קֶטֶר חֲבֵתִים וְנִסְכִּים
וְגִירוֹת בְּבִגְדֵי זֶהָב בְּטְבִילָה חֲמִשִּׁית.

וְהַטַּעַם בְּזֶה, לִפִּי שְׂאִינָה עֲבוּדָה וְאַחֲרוֹ אוֹתָהּ
לְאַחַר כָּל מַעֲשֵׂה הַיּוֹם, וּבִלְבָד שְׁנָקִים
כֹּה חֲמֵשׁ טְבִילוֹת. וּלְכֹף הַפְּסִיק בְּסֵדֶר הַתְּמִיד
שֶׁל בֵּין הָעֲרִיבִים, וּמוֹצִיאֵין כֹּף וּמִחְתָּה בֵּין
הַתְּמִיד לַקֶּטֶר.

(כז) וַיֵּצֵא אֶל מִחוּץ לַמִּחְנֶה. וַיֵּצֵא אֲהָרֹן הַנּוֹזֵקֵר
(בְּפִסְקִים כג"כ) בְּצוּרֵי, עַל דַּעַת רַבִּי

אָמַר: וְכֵאן אֲהָרֹן אֶל אֶהֱל מוֹעֵד בְּבִגְדִים הָאֵלֶּה
לְהַשְׁלִים עֲבוּדוֹתָיו בָּהֶם, וְהִיא הוֹצָאת הַכֹּהֵן
וְהַמִּתְחַתֵּה שֶׁהוּא צָרִיף לְהוֹצִיאָם מִשָּׁם, וּפֶשֶׁט
אַחֲרֵי צֵאתוֹ אֶת בְּגָדָיו אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּכָכֶר בַּעַת
בָּאוּ אֶל הַקִּדְשׁ, וְהִנֵּיחָם שָׁם בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
יִפְשִׁיטֻם, לְלַמֵּד שֶׁלֹּא יִלְבַּשׁ אוֹתָם בְּיוֹם
הַכַּפּוּרִים אַחֵר, וְהִנֵּה נִשְׁלֵם כָּל הַנַּעֲשֶׂה בְּבִגְדֵי
לָזָן בְּכָל הַיּוֹם בְּסֵדֶר אֶחָד.

וְחֹזֵר וְאָמַר: וַרְחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְלָבַשׁ
אֶת בְּגָדָיו הַיּוֹדֵעִים לוֹ שֶׁבָּהֶם יַעֲבֹד כָּל
הַשָּׁנָה, לְלַמֵּד שֶׁהוּא טַעוֹן טְבִילָה בֵּין בְּגָדִים
לְבְּגָדִים. וְאָמַר: וַיֵּצֵא וַעֲשֶׂה אֶת עֲלָתוֹ, כִּי כָּל
הַנַּעֲשֶׂה קוֹדֵם לָזֶה בְּבִגְדֵי הַלָּזָן הַכֹּל מַעֲשֵׂה
פָּנִים, וְאֵילוּ וְאֵיל הָעֹם שֶׁיִּזְכֹּר הֵם נַעֲשִׂים
עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחִיצוֹן. וְהִנֵּה הַזִּכְרָה הַפְּרִשָּׁה
(בְּפִסְקֵי ד) הַלְבִּישָׁה הָרֹאשׁוֹנָה שֶׁל בְּגָדֵי הַלָּזָן
וְהַצִּרִּיף בָּהּ טְבִילָה, וְהַזִּכְרָה (בְּפִסְקֵי כד)
הַפְּשִׁיטָה הָאֲחֵרוֹנָה וְהַצִּרִּיף בָּהּ טְבִילָה, וְלַמִּדְּנוֹ
שֶׁהוּא טַעוֹן טְבִילָה בְּכָל חֲלִיפוֹת בְּגָדִים.
וְעַל דַּעַת רַש"י תִּרְחֵץ הַטְּבִילָה הַזֹּאת שֶׁל
הוֹצָאת כֹּף וּמִחְתָּה אַחֲרֵי אֵילוּ וְאֵיל הָעֹם,
בֵּין הַמּוֹסְפִין לְתִמְיִד שֶׁל בֵּין הָעֲרִיבִים. וְכֵן דַּעַת

בְּגָדָיו וְלִהְיוֹתוֹ עֹרֶם בְּהִיכָל ה', וְלִהְיוֹת שָׁם
לְרַקְבוֹן, אָבֵל עַל קִרְחָנוּ וְכֵאן אֲהָרֹן אֶל אֶהֱל
מוֹעֵד לַעֲבֹד עֲבוּדָה, לֹא הִצְרִיף הַכְּתוּב
לְהַזְכִּירָה, וְהִיא הוֹצָאת הַכֹּהֵן וְהַמִּתְחַתֵּה.

וְטַעַם הַכְּתוּב, כִּי הַזִּכְרָה בְּתַחֲלָה: וְנָתַן אֶת
הַקֶּטֶר עַל הָאֵשׁ לְפָנֵי ה' וְכִסָּה עֲנַן
הַקֶּטֶר אֶת הַכְּפָרָה אֲשֶׁר עַל הָעֲדוֹת וְלֹא יָמוּת
(לְעִיל פִּסְקֵי יג), לוֹמַר שֶׁיִּתֵּן הַקֶּטֶר עַל הָאֵשׁ
עַד שֶׁיַּעֲלֶה עֲנַן הַקֶּטֶר וְיֵצֵא מִזֶּד, וְהִנֵּה הַכֹּהֵן
וְהַמִּתְחַתֵּה שָׁם, וְעַל כָּל פָּנִים יִצְטָרֵף לְהוֹצִיאָם,
וּלְכֹף אָמַר: וְכֵאן אֲהָרֹן אֶל אֶהֱל מוֹעֵד, לְבֹא
אֶל מִבֵּית לְפָרֹכֶת לְמַה שֶׁהֵנִיחַ שָׁם.

וְהִנֵּה הַפְּרִשָּׁה לֹא הַזִּכְרָה כָּלֵל מִה שֶׁיַּעֲשֶׂה הַכֹּהֵן
בְּתַחֲלָה בְּבִגְדֵי זֶהָב, כְּגוֹן תְּמִיד שֶׁל שַׁחַר,
אָבֵל הַתְּחִילָה בְּעֲבוֹדַת הַיּוֹם בְּבִגְדֵי לָזָן, וְסִדְרָה
הַפְּרִשָּׁה שֶׁיַּעֲשֶׂה בָּהֶם קֶטֶר שֶׁלִּפְנֵי לְפָנִים וּפֶר
שְׁעִיר הַפָּנִימִי וְעֲנַן הַשְּׁעִיר הַמְשַׁתְּלֵם. וְכָל זֶה
עָשׂוּ בְּסֵדֶר אֶחָד וְלֹא נִשְׁאָר לַעֲשׂוֹת בְּבִגְדִים
הָאֵלוּ כָּלֵל לְבֹד הוֹצָאת הַכֹּהֵן וְהַמִּתְחַתֵּה.

וְדָרָךְ הַכְּתוּבִים בְּכָל מָקוֹם לְהַשְׁלִים הָעֲנָן
אֲשֶׁר הַתְּחִיל בּוֹ אָף עַל פִּי שִׁישׁ בּוֹ
קָצַת עֲנָן מֵאַחַר לְמַה שֶׁיִּזְכֹּר אַחֵר כֵּן, וּלְכֹף

(כח) וְהִשְׁרַף אֹתָם יַכְבֵּם בְּגָדֵי וְרֹחַץ אֶת־בָּשָׂרוֹ בַּמַּיִם
וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹוא אֶל־הַמִּחֲנֶה:

(כט) וְהִיתָה לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בַּעֲשׂוֹר
לַחֲדָשׁ תַּעֲנוּ אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם וְכֹל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ
הָאֲזָרָח וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: רמב"ן

(ל) כִּי־בָיִום הִיָּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְמַתָּהר אֶתְכֶם מִכָּל־
חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה תִּטְהָרוּ:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 338)

לפני ה' תטהרו (טז, ל)
כתב הרמב"ם: "כל הבהמות הקרבים ביום זה, חמש עשרה". וקשה, מדוע נקט "בהמות", ולא "קרובות". ויש לומר, שרמזו רמז
לנו שביום כפור נפעל החבור של תכלית העלוי עם הדרגה הפחותה ביותר. שכן "לפני ה'" קשור בעקר עם התחלת שם הוי'
ופנימיותו, האותיות י"ה, מספר ט"ו; ומתכלית העלוי של שם הוי' נמשך לדרגה הנמוכה ביותר - 'חמש עשרה בהמות'.

(לא) שִׁבְתַּ שִׁבְתֹּן הִיא לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם חֲקַת
עוֹלָם:

(לב) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח אוֹתוֹ וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו
לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו וּלְבָשׁ אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן הַקָּדָשׁ:

יש"י וְכִפֹּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח וְגו' • (ט"ח) כפרה זו של יום־הכפורים אינה כפרה אלא ככהן גדול, לפי שנאמר
כל הפרשה באהרן, הצרף לומר ככהן גדול הבא אחריו שיהא כמותו. וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו • (ט"ח) אין לי אלא
המשוח בשמן המשחה, מרבה בגדים מניין? תלמוד לומר: "וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת יָדָיו וְגו'", והם כל הכהנים הגדולים
שעמדו מיאשיהו ואילך, שבימיו נגנזה צלוחית של שמן המשחה. לְכַהֵן תַּחַת אָבִיו • (ט"ח) ללמד שאם בנו
ממלא את מקומו, הוא קודם לכל אדם. רמב"ן

(לג) וְכִפֹּר אֶת־מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ
יִכְפֹּר וְעַל הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקָּהָל יִכְפֹּר:

(לד) וְהִיתָה־זֹאת לָכֶם לַחֲקַת עוֹלָם לְכַפֹּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִכָּל־חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: פ

יש"י וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' • כשהגיע יום־הכפורים עשה כסדר הזה; וילהיגיד שבחו של אהרן, שלא היה
לובשן לגדלתו, אלא כמקנים גזרת המלך (ט"ח).

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אברהם. והנכון, יוציא המוציא, וכן ושרפו,
השורפים. ואמר הכתוב ושרפו בלשון רבים,
ללמד שאם נתעסקו רבים בשרפה, אחד מביא
את האור ואחד מסדר עצי המערכה ואחד
מבעיר את האש, לא יטמאו בגדים, אלא המציא
את האור בפרים עצמם משיציתו ברבו, ולקח
חור ואמר בלשון יחיד: והשרף אתם.

(כט) תענו את נפשתיכם. כבר באר רבי
אברהם כי כל ענוי שימצא במקרא
דבק עם הנפש הוא הצום, לסתם פיהם של
הקראים מחקי שם.
(לב) וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת יָדָיו. שייכול אין לי אלא
המשוח בשמן המשחה, מרבה בגדים
מנין, תלמוד לומר וְאֲשֶׁר יִמְלֹא אֶת יָדָיו לְבָשׁ

את הבגדים, והן כל הכהנים הגדולים שעמדו
מיאשיהו ואילך, שבימיו נגנזה הצלוחית של
שמן המשחה. לשון יש"י.
ואין הכונה לרב, שלא יהא במקדש כהן גדול
מרבה בבגדים אלא מיאשיהו ואילך,
שהרי במקרא (הוריות יג.) אמרו: משוח בשמן
המשחה ומרבה בבגדים איזה מהן קודם,

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז' עמ' 131)

שלא היה לובשן לגדלתו (רש"י טז, לד) יש לשאל, מדוע נאמר שבח זה בבגדי הלכן, לא בבגדי הזֶהב. ויש לומר, דהנה לגבי בגדי הזֶהב אין חדוש בכך שלא לבשם לגדלתו, שהרי לא היו מיוחדים לו (גם הכהן הגדול הבא אחריו יכול ללבש אותם). אף לגבי בגדי הלכן, שהיו מיוחדים לו ליום כפור זה (רש"י פסוק כג), היה עלול לחשוב שנועדו לצנן את גדלתו, ולכן ביום כפור הבא יש צורך בחדשים, בהתאם לדרגתו אז. רמב"ן

א ומליל יי עם משה למימר:

יז (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם אהרן ועם בְנוֹהי ועם כל בני ישראל ותימר להוֹן דין פתגמא די פקיד יי למימר:

(ב) דִּבֶּר אֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר: רמב"ן

ג גבר גבר מבית ישראל די כוס תור או אמר או עזא במשריתא או די כוס מכרא למשריתא:

(ג) אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחֹט שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב אוֹ־עֶזָּה בַּמִּחְנֶה או אֲשֶׁר יִשְׁחֹט מִחוּץ לַמִּחְנֶה:

ח כ"י אֲשֶׁר יִשְׁחֹט שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב. במקדשין הכתוב מדבר, שנאמר: "להקריב קרבן". (בבב"א ק) חוץ לעזרה.

כ"י אֲשֶׁר יִשְׁחֹט שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׂב. במקדשין הכתוב מדבר, שנאמר: "להקריב קרבן". (בבב"א ק) חוץ לעזרה.

ד ולתרע משפן זמנא לא איתיה לקרבא קרבנא קדם יי קדם משפנא דיי דמא יתחשב לגברא ההוא דמא אשד וישפתיצי אנשא ההוא מגו עמה:

(ד) וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יִחֹשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שִׁפְךָ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

כ"י דָּם יִחֹשֵׁב. כְּשׁוֹפֵךְ דָּם הָאָדָם, שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ. דָּם שִׁפְךָ. (ח"ט) לרבות את הזורק דמים בחוץ. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה, יזכיר גם השוחטים מחוץ למחנה שהיו חייבים להביא אותם אל פתח אהל מועד, כי אף על פי שיתיר בשר תאנה כשירחיב השם גבולם מפני שאינם במקום המקדש, לא יתיר בן במדבר אפילו חוץ למחנה, לפי שאינם רחוקים מן המזבח כאשר יהיו בארץ שירחיב השם גבולם כי אז יתיר להם בשר תאנה. וזהו דעתו של רבי ישמעאל (חלין טז): בפרשיות הללו, ומכאן אמר (שם): דמעקרא איתסר להו בשר תאנה, והוא הנאות בכתוב על דרך הפשט. וזהו מאמרו בהגדה (דברים רבא ד 1): רבני אמרין תרבה דברים אסר אותם הקדוש ברוך הוא וחרו והתירם במקום אחר, תדע לך, אסר הקדוש ברוך הוא לשחט ולאכל לאשראל עד שיביאנו פתח אהל מועד, מנין, שנאמר (בפסוק ד): ואל פתח אהל מועד וגו', מה כתיב שם: דם יחשב לאיש ההוא וגו', וכאן חזר והתירו להם, שנאמר (דברים יב כ): בכל אתה נפשך תאכל בשר, מנין, ממה שקראו בענין: כי ירחיב ה' אליהם. ומה שכתב רש"י (בפסוק ג): במקדשין הכתוב מדבר וכו', הוא מדרשו של האומר (חלין טז): בשר תאנה לא אתסר כלל, ועל דעתו נשנית הבריתא שבתורת כהנים (פאן), אכל דרך ישוב המקראות על אפניהם ודרך חכמים בהגדות וזכר המקומות כמו שפרשנו.

(ד) וטעם דם יחשב, ממשעה בראשית. יאמר,

והקורב בלשון הכתוב, כי מתחלה חייב כרת בכל שוחט בחוץ אפילו חלין, והוא האסור בבשר תאנה, ונתן הטעם בעבור שיקדשוים לה' ויזרק הכהן הדם על מזבח ה' ויקטיר עליו החלב, ואחרי כן (בפסוקים ח"ט) הזהיר שלא יעשה מזבח לה' בחוץ ויקריב עליו השלמים הנזקרים או עולה, כענין הנעשה במקדשים בשעת החרב הכמות, רק בפתח אהל מועד יעלה אותם לשם. והנה רקן כל השחיטות בחלין ובמקדשין להיות כלן בפנים. ולכך אמר במשנה תורה (דברים יב י"א): ועברתם את הירד וישבתם בארץ וגו', והנה המקום אשר יבחר ה' שמה תביאו עולתיכם וזבחיכם, ואמר (שם פסוקים יג יד): השמר לך פן תעלה עלתך בכל מקום אשר תראה, כי אם במקום וגו', להיות אסור שחוט חוץ במקדשין עומד במקומו בשעת בית הבחירה, אכל התיר אותו בחלין, וזה שאמר (שם פסוק טו): רק בכל אתה נפשך תזבח ואכלת בשר וגו', לומר שלא תתנהג בארץ המניעה הנאמרת כאן שלא ישחט חלין כלל ושיעשה הכל זבחי שלמים על מזבח ה'. ופרש' שם (פסוק כ') השעם, כי ירחיב ה' אליהם את גבול וגו', לומר כי היה האסור מתחלה בהיותם במדבר ששקל עליהם להביא כל זבחייהם אל פתח אהל מועד, אבל אחרי שירחיב גבולם יאכלו בשר תאנה וישחטו בשעריהם, אף לא המקדשין. וזה טעם מה שהזכיר בכאן: אשר ישחט

ואמר (מכות יא): במיתת כלן הוא חוזר או במיתת אחד מהן הוא חוזר, שכלן נמצאים בזמן אחד. אבל בכל הזמנים אם נתרבה בבגדים כשר לעבודת יום הכפורים, שהרי לעולם מתקנין כהן אחר ביום הכפורים (יומא ב). ואין מושחין אותו, ואם ארע פסול בכהן גדול משמש זה תחתיו, שהוא כשר ברבוי הכהנים בלא משיחה.

(לד) וטעם ויעש כאשר צוה ה' את משה, שקים אהרן כל מה שנוצטה, ונזהר כל ימיו שלא יבא אל מבית לפרכת, וזולת ביום הכפורים, ויעשה ביום הכפורים קרבנותיו ככל אשר צוה ה' את משה.

(ב) אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל. בעבור היות הפרשה אזהרה להקריב כל הקרבנות באהל מועד, יזהיר הכהנים שהם המקריבים הקרבן שלא יקריבו בחוץ, ויזהיר גם ישראל שיביאום להם שם ולא יקריבו אותם בחוץ על ידי עצמם.

והנכון בפרשה, מה שהזכירו רבותינו (חלין טז): שאסר בשר תאנה לישראל במדבר, ולא יאכלו רק שלמים שיעשו על מזבח ה', ולכך אמר שכל מי שישחט משלשת מיני בהמות אשר מזהו יביאו כל הקרבנות, שהם שור וכשב ועז, שיביאום כלם אל פתח אהל מועד, ויעשו אותם זבחי שלמים ולהקריב החלב והדם על מזבח ה', ואז יאכל הוא הבשר כמשפט. ואמר שאם ישחט במקום אחר יהיה חייב כרת.

(ה) לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם
זֹבְחִים עַל־פְּנֵי הַשָּׁדָה וְהֵבִיִּאם לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד אֶל־הַפֶּה וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם:

(1) וַיֹּרֶק הַכֹּהֵן אֶת־הָדָם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פָּתַח אֶהֱל מוֹעֵד
וְהִקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה:

וְזָרַק הַפֶּהוּ אֶת הַדָּם (י"ז, ו)

(t) וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשִׁעִירִם אֲשֶׁר הֵם זֹנִים
אֲחֵרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם:

◆ יום שלישי ט' אייר ◆

(ח) וַאֲלֵהֶם תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר
אֲשֶׁר־יִגֹּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה אוֹזְבָּח:

שְׁנִיָּהּ חֲבִיבִין (ת"כ. חולין קט) ♦

וּלְכָךְ אָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ (חֲגִיגָה טז.): שֶׁשֶׁהָ דְּבָרִים נֶאֱמָרוּ בְּשִׁדְרִים, שֶׁלֹּשָׁה בְּמַלְאכֵי הַשָּׁרָת, וּשְׁלֹשָׁה כַּבְּנֵי אָדָם. שֶׁלֹּשָׁה בְּמַלְאכֵי הַשָּׁרָת, יֵשׁ לָהֶם כַּנָּפִים בְּמַלְאכֵי הַשָּׁרָת, וְטָסִים בְּמַלְאכֵי הַשָּׁרָת, וְיֹדְעִין מַה שֶּׁעָתִיד לֵבֹא בְּמַלְאכֵי הַשָּׁרָת. יֹדְעִין סֵלָק דִּיעָמָר, אֵלָּא אֵימָא שׁוּמְעִין מַה שֶּׁעָתִיד לִהְיוֹת. שֶׁלֹּשָׁה כַּבְּנֵי

וּדְעַ כִּי כֹאֲשֶׁר הִבְרִיאה מִתְחִלָּה בַּמַּעֲשֶׂה

(ט) וְאֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ לְיִהוָה
וּנְכַרְתָּ הָאִישׁ הַהוּא מֵעַמּוֹ:
כז"י • וְנִכְרַת • וַיֵּרְעוּ נִכְרַת וַיִּמְיוּ נִכְרַתִּין.

ט ולתערע משפּן זמנא לא איתנה למעבד
יתה קדם יי וישתיצי אנשא ההוא מעמה:
יגבר גבר מבית ישראל ומן גיורא
דיתגזירון ביניכון די ייכול כל דמא ואתן
רוגזי באנשא דיכול ית דמא ואשיצי יתה
מגו עמה:

(י) וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר
יֹאכַל בְּלֶדֶם וְנָתַתִּי פָנָי בְּנַפְשׁ הָאֹכֵלֶת אֶת-הֶדֶם וְהִכְרַתִּי
אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמָּהּ:

כז"י • כל-דם • לפי שנאמר: "בנפש יכפר", יכול לא? הא חייב אלא על דם המקדשים? תלמוד לומר: "כל-דם".
וְנָתַתִּי פָנָי • פָּנָאִי שְׁלִי, פִּנְהָ אֲנִי מְכַל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ.

(יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאֲנִי נָתַתִּי לָכֶם עַל-הַמִּזְבֵּחַ
לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי-הֵדֶם הוּא בְּנַפְשׁ יְכַפֵּר:
כז"י • כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר • שֶׁל כָּל בְּרִיָּה, בְּדָם הִיא תְּלוּיָהּ, וְלִפְיֶכָּךְ נָתַתִּי עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ הָאָדָם; תְּבֵא נֶפֶשׁ
וּתְכַפֵּר עַל הַנֶּפֶשׁ. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הפועל התנוצץ זיו וזהר צח מאד ובהיר, וממנו יצא ניצוץ נפש הבהמה. והנה היא נפש גמורה בצד מן הפנים, ולכך יש בה דעת לברר מן הנזק וללכת אחרי הנאות לה, והכר ברגילים, ואחבה להם, כשהבת הפלכים לבצליהן, והכר מפלא באנשי בית בצליהם, וכן ליונים דעת והכרה. מן הידוע עוד, כי הנאכל לשוב בגוף האוכל והיו לבשר אחד, ואם יאכל אדם נפש כל בשר והוא יתחבר בדמו והיו לאחדים בלב תהיה עבי וגסות בנפש האדם, ותשוב קרוב לטבע הנפש הבהמית אשר בנאכל, כי הדם לא יצטרף עכול כשאר הנאכלים שישתנו בעכולם, ויתלה בו נפש האדם בדם בהמה. והכתוב אומר (שם שם כא): מי יודע רוח בגי האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ. ולכך אמר (כאן): כי נפש הבשר בדם הוא. כי לכל בשר באדם ובבהמה נפש בדם, ואין ראוי לערב הנפש הנקרת בנפש הקצות, אבל תהיה לה פירה על המזבח לרצון לפני ה'. וזה טעם: על כן אמרתי לבני ישראל (פסוק יב), בעבור שהדם הוא הנפש, ואין ראוי שתאכל הנפש את הנפש, ואני חמלתי על נפש האדם ונתתיו לכם על המזבח שתהיה נפש הבהמה מכפרת על נפשו.

לכפרה, ולכך אמר (פסוק י): ונתתני פני בנפש האכלת את הדם, כמו שאמר בנותן מזרעו למלך (להלן כ ו), שהוא מביא למין ממני עבודה וזה, כי לא נאמר כן במצוה אחרת. ואלו דברים מנשבים, אבל כתיובים לא יורו כן, שהם יאמרו תמיד בטעם האסור: כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא (פסוק יד), כי נפש הבשר בדם הוא (כאן), והחזיר במשנה תורה (דברים יב כג): רק חזק לבלתי אכל הדם, כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר. והראוי שנפרש בטעם אסורו, כי השם ברא כל הנבראים התחתונים לצורך האדם, כי הוא לבדו בהם מפר את בוראו, ואף על פי כן לא התיר להם באכילה מתחלה רק הצומח לא בעלי הנפש, כאשר בא בפרשת בראשית, שנאמר (בראשית א כט): והנה נתתי לכם את כל עשב ירע וירע וגו'. וכאשר היה במבול שנצולו בזכותו של נח, והקריב מהם קרבן, והיה לרצון לו, התיר להם השחיטה, כמו שאמר (שם ט ג): כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל, כי חיתם בעבור האדם. והנה התיר גופם אשר הוא חי בעבור האדם, שיהיה להנאתו ולצרכו של אדם, ושתהיה הנפש שבהם לכפרה לאדם, בקרבים לפניו יתברך, לא שיאכלוהו. כי אין ראוי לבעל נפש שיאכל נפש, כי הנפשות כלן לאל הנה, כנפש האדם וכנפש הבהמה לו הנה, ומקרה אחד להם, כמות זה כן מות זה, ורוח אחד לכל (קהלת ג יט).

אפרש במקומו (דברים יח ט) בעזרת השם. ואלו אינם יודעים כמה שעתיד להיות לזמנים רבים ולעתים רחוקות, רק יודיענו בעתיד להיות בקרוב, כי ידענו בנסיונותם שקיבלו מן השדים בנגזר לבא. ולכך תרגם אנגלוס וזבחו לשדים לא אלה (דברים לב יז) וזבחו לשדין דלית בהון צורף, יאמר שאין בהם שום צורף, כי לא ימנעו הנזק העתיד, ולא יעשו שום תועלת, וגם לא יודיעו ברחוק שישתמר ממנו האדם בדעתו. והוא לשון הכתוב גם כן: לא אלה, כאלו אמר "לא כח וממשלה", כי אלהים לשון אילות וכח, אל הם, יאמר שאין בשדים אילות ושום כח, ולכך אין צורך בהם, כי לא ידעו וגם היטב אין אותם. (יא) כי נפש הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על המזבח. משמעות הכתוב הזה שיאמר, שיאסר לנו הדם מפני שנתנו לנו להיות על המזבח לכפר על נפשותינו, והוא חלק השם, בטעם החלב. ואם נקשה למה אסר דם החיה והעוף אשר לא יקרב, נדחה את השואל, שרצה להרחיקנו מכל דם, שלא נשנה בו, אף על פי שלא עשה כן בחלב כי נכר הוא. והרב כתב במורה הנבוכים (ג מו), כי היו הכשדים מואסים הדם ויחשבוהו להם לטמאה, אבל יאכלו ממנו הרועים להתחבר לשדים ולהנבא מהם העתידות, והתורה תכונ לעולם להרס בגיני סכלותם בהפך מחשבותיהם, ולכך אסרה הדם באכילה ובקורה בו להסתר בהנאות ולזרקו על המזבח

ועל הדרך שיאווהו חוקרי הנגים, מן השכל

שיעור יומי ליום שלישי ט' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יז – פרשת אחרי-קדושים

(יב) **עַל־כֵּן אֲמַרְתִּי לְבִנִי יִשְׂרָאֵל כָּל־נַפֶּשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהִגַּר הִגַּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם:**
כִּי כָּל־נַפֶּשׁ מִכֶּם • לְהִזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְטָנִים.

(יג) **וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הִגֵּר הִגַּר בְּתוֹכְךָ אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפֵּךְ אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר:**

כִּי **אֲשֶׁר יֵצֵד** • (ת"כ. חולין פד) אין לי אלא ציד, אגוזין ותרנגולין מניין? תלמוד לומר: "ציד", מפל מקום. אם כן, למה נאמר: "אשר יצוד"? שלא יאכל בשר, אלא בהזמנה זאת. **אשר יאכל** • פירט לטמאים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ו ע' 50)

אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפֵּךְ אֶת דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר (יז, יח) **לְכִסּוֹת כָּל דָּם בְּחַיָּה וְעוֹף, כִּי לֹא יִתְקַבַּל דָּמָם עַל הַמִּזְבֵּחַ . . אֲבָל בְּהֵמָה - רַב הַמִּצְוִיִּים נִשְׁחָטִים לְשֵׁם הַנִּכְבֵּד, וְדָמָם לְכַפֵּר, וְאֵין רְאוּי לְכִסּוֹתוֹ** (רמב"ן) יש לבאר דברים אלו בעבודת ה': הדם מסמל את ההתלהבות והחיות שבאדם, וזריקת הדם על המזבח, מסמל את נצול ההתלהבות לענינים שבקדשה בלבד. אף כאשר מדבר בדם שאינו יכול לעלות על המזבח, כחיה ועוף - שזה מסמל על ההתלהבות שבעניני החלין - צריך לכסותו בעפר. דהינו לעשות את דברי החלין ללא התלהבות, ואת ההתלהבות לשמור אף ורק לקדשה.

(יד) **כִּי־נַפֶּשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמּוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבִנִי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל־בֶּשָׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נַפֶּשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמּוֹ הוּא כָּל־אֲכָלְיוֹ יִכָּרֵת:**

כִּי **דָּמּוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא** • דמו הוא לו במקום הנפש, שהנפש תלויה בו. **כִּי־נַפֶּשׁ כָּל־בֶּשָׂר דָּמּוֹ הוּא** • הנפש היא הדם. 'דם' ו'בשר' לשון זכר. 'נפש' לשון נקבה. ורמב"ן

(טו) **וְכָל־נַפֶּשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּמִרְפָּה בְּאֹרֶחַ וּבִגְרָא וְכִכְסָּם בְּגִדָיו וְרִחֵן בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהָר:**

כִּי **אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וּמִרְפָּה** • בנבלת עוף טהור דבר הכתוב, שאין לה טמאה אלא בשעה שנבלעת בבית הבליעה. ולמדך כאן, שטמאה באכילתה ואינה מטמאה במגע, ו"טרפה" האמורה כאן, לא נכתבה אלא לדרש. וכן שנינו: יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בבית הבליעה? תלמוד לומר "טרפה" – מי שיש במינו טרפה, יצא עוף טמא, שאין במינו טרפה.

(טז) **וְאִם לֹא יִכָּכֶם וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֵן וְנִשָּׂא עוֹנוֹ: פ**

כִּי **וְנִשָּׂא עוֹנוֹ** • אם יאכל קדש או יכנס למקדש, חייב על טמאה זו ככל שאר טמאות. **ובשרו לא ירחץ ונשא עונו** • על רחיצת גופו ענוש כרת, ועל כבוס בגדים במלקות. רמב"ן על התורה – מהדורת ברוס. אברמוביץ

כי הדם הוא בנפש והנפש היא בדם, ששניהם מערבין יחד, ויהיה זה כענין זין המזוג במים, שהמים ביין והזין במים כל אחד בחבירו. ואחר כך פרש (פאן) כי הדם הוא הנפש עצמו, לומר שהיו לבשר אחד לא יתפרדו, לא ימצא דם בלא נפש ולא נפש בלא דם, כידוע ברוח אשר תחלתו מן הלב, שהוא היולי לרוחות כלן, וממנו יבא הין שעושה דם, והדם הוא המולידו וטמקמו, כענין הגלם והצורה בכל בעלי הגוף שלא ימצא האחד בלתי האחר.

נכון. אבל אפשר לפרש שיהיה בנפשו כבאן בגופו. יאמר, כי נפש כל בשר דמו בגופו הוא. וכן: ברזל באה נפשו (תהלים קה יח), שבעים נפש (שמות א ה), על נפש מת לא יבא (במדבר ו ו), הגוף, כי גוף בעל נפש יקרא נפש. ועל דעתי, הנפיר הכתוב בדם שלשה דברים והם טעם אחד. אמר תחלה (פסוק יא): כי נפש הבשר בדם הוא. אחר כך הפך ואמר: כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא, (פאן) לומר

ולקח צנה עוד (בפסוק יג): לכסות כל דם בחיה ועוף, כי לא יתקרב דם על המזבח, כי גם בעופות לא יקרב מהם רק שני מינין בלבד, וגם הם אינם נשחטים, אבל בהמות רב המצויים נשחטים לשם הנקבד ודמם לכפר, ואין ראוי לכסותו, ולא חשש לכסות דם החלין בבהמה, כי אין חלין במדבר, וגם אחרי כן על הרב יצוה. (יד) דמו בנפשו הוא. דמו לו במקום נפש, כי הנפש תלויה בו. לשון רש"י. ואיננו

יח (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א וּמִלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:

(ב) דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כ מִלֵּל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמַּר לְהוֹן אָנָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

כ"א אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי הוּא שְׁמִי בְּסִינִי (שמות כ): "אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְקִבַּלְתֶּם עָלֵיכֶם מְלֻכוֹתִי, מַעֲשֵׂה קִבְּלוֹתֵי. רַבִּי אֹמֵר: גְּלוּי וְדוּעַ לְפָנָיו שְׁסוּפֶן לְנֶתֶק בַּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא, לְפִיכָף בָּא עָלֵיהֶם בְּגִזְרָה: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" – דָּעוּ מִי גִזְרֵי עָלֵיכֶם, דִּין לְהַפְרֵעַ וְנֶאֱמַן לְשֵׁלֶם שָׁכֵר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 83)

וְקִבַּלְתֶּם עָלֵיכֶם מְלֻכוֹתִי, מַעֲשֵׂה קִבְּלוֹתֵי גִזְרֹתֵי (רש"י יח, ב) יֵשׁ לְשָׂאֵל, מַה בֵּין 'קִבַּלְתָּ הַמְּלָכוֹת' ל'קִבַּלְתָּ הַגִּזְרֹת'. וַיֵּשׁ לֹאמֹר, שֶׁקִּבַּלְתָּ הַמְּלָכוֹת חֵלָה בִּיחֹס לְמִצְוֹת שֶׁהִדַּעַת סוּבְלָתָהּ, וְקִבַּלְתָּ הַגִּזְרֹת כּוֹלֶלֶת גַּם מִצְוֹת הַמִּנְגְּדוֹת לְשִׁכָּל. וְאִסּוּרֵי עֲרִיּוֹת מִנְגְּדִים לְהִגְיוֹן, שֶׁכֵּן נִשְׁוֹאֵין דּוֹרְשִׁים הַתֵּאֱמָה בֵּין שְׁנֵי הַצִּדִּדִּים, וְיֵמִי מוֹתָאִים יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר בֵּן מִשְׁפָּחָה? לָכֵן פּוֹתֵחַ הַכְּתוּב אִסּוּרִים אֵלֶּה וְאֹמֵר: עַד עַתָּה קִבַּלְתֶּם מְלֻכוֹתִי, מַעֲשֵׂה וְתִקְבְּלוּ גַם גִּזְרֹתֵי.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 89)

רַבִּי אֹמֵר . . שְׁסוּפֶן לְנֶתֶק בַּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא (רש"י יח, ב) בְּדֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט קִשָּׁה לֹאמֹר שֶׁכּוֹנֶנֶת הַכְּתוּב הִיא לְמֵאֲרַע שֶׁיֵּאֲרַע זְמַן רַב אַחֵר כֶּף, וְכִדִּי לְתַרְץ קֶצֶת קִשִּׁי זֶה אֹמֵר רִש"י דִּבֶּר בְּשֵׁם אֹמְרוֹ. דְּהֵנָּה, רַבִּי סִדֵּר וְכָתַב אֶת הַמִּשְׁנָה, וְאָף שֶׁדְּבָרִים שֶׁבָּעַל פֶּה אִסּוּר לְאִמְרוֹן בְּכַתְּבָהּ, הִתִּירוּ זֹאת מִשּׁוּם "עַתָּה לַעֲשׂוֹת לָהּ" הַפְּרוֹ תוֹרָתִי". הִרִי שְׂרָבִי מִפֶּרֶשׁ פְּסוּק שֶׁאִמַּר דָּוִד עַל זְמַן כְּתִיבַת הַמִּשְׁנָה; וְאָף כָּאן אֲזִיל לְשִׁיטָתָהּ וּמִפֶּרֶשׁ שֶׁכּוֹנֶנֶת הַכְּתוּב הִיא לְזְמַן עֲזָרָא. רַמְבַּ"ן

(ג) כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקִיתֶהֶם לֹא תִלְכוּ:

כ"א כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם (ח"ב) מְגִיד שֶׁמַּעֲשֵׂיהֶם שֶׁל מִצְרַיִם וְשֶׁל כְּנַעֲנִיִּים מְקַלְקְלִים מִכָּל הָאֲמֻת, וְאִתּוֹ מְקוֹם שֶׁיִּשְׁכְּבוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מְקַלְקֵל מִן הַכָּל. אֲשֶׁר אָנֹכִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה. מְגִיד שְׁאוֹתָן עִמָּמִין שֶׁכָּבְשׁוּ יִשְׂרָאֵל, מְקַלְקְלִים יוֹתֵר מִכָּלֶם (ח"ב). וּבַחֲקִיתֶהֶם לֹא תִלְכוּ. מַה הֵנִיחַ הַכְּתוּב שֶׁלֹּא אָמַר? אֵלֶּה אֵלֶּה נִימוּסוֹת שֶׁלָּהֶן, דְּבָרִים הַחֲקִינִין לָהֶם, כְּגוֹן טִרְטִיאוֹת וְאַצְטִידִיאוֹת. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר: אֵלֶּה דְרָכֵי הָאֲמֻרִי שֶׁמִּנּוּ חֲכָמִים. רַמְבַּ"ן

(ד) אֶת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקֹּתִי תִשְׁמְרוּ לְלַכֵּת בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

כ"א אֶת־מִשְׁפָּטִי תַעֲשׂוּ. אֵלֶּה דְבָרִים הָאֲמֻרִים בַּתּוֹרָה בְּמִשְׁפָּט, שֶׁאֵלֶּה לֹא נֶאֱמָרוּ, הֵיוּ כְּדֹא לְאִמְרוֹן. וְאֶת־חֻקֹּתִי

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מִהֲדוֹרֵת בְּלוֹם, אֲבֵרֵמוּבִיץ

(ג) וְעַל דַּעַת רַבִּי אַבְרָהָם (לְעִיל יז טז) הַזְכִּיר כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל הַשְּׂעִירִים הַנּוֹצְרִים, וְכַמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנָעַן עַל הַעֲרִיּוֹת שֶׁהָיוּ הַכְּנַעֲנִים בָּהֶם רָעִים וְחִטָּאִים, כֹּאֲשֶׁר אָמַר בְּסוֹף (פְּסוּק כז): כִּי אֵת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי הָאָרֶץ.

וְעַל דַּעַת רַבּוֹתֵינוּ בַּתּוֹרָה כְּהִנִּים (כָּאן) הֵיוּ גַם הַמִּצְרַיִם שְׂטוּפִים בְּזִמָּה בְּכָל הַעֲרִיּוֹת וּבְכֹחַ וּבְכִהָמָה, וְהוּא הָאֲמָת, כִּי גַם קִדַּשׁ הָיָה בְּאֶרֶץ בְּכֹחַ מֵאֶז וְעַד עַתָּה, וְהַכְּתוּב מַעֲדִי בָהֶן: בְּנֵי מִצְרַיִם שֶׁכָּנְיָה גְּדִיל בְּשֹׁר (יחזקאל טז כ). וְאֹמֵר: אֲשֶׁר בְּשֹׁר חֲמוּרִים בְּשָׂרָם וְזִמָּת סוֹסִים וְזִמָּת (שָׁם כג כ), וְהַכְּתוּב כֹּהֵן, וְכֵן: זֶכַּת מִבְּשָׁר (לְעִיל טו ב), דָּם יִהְיֶה זָכָה בְּשָׂרָה (שָׁם פְּסוּק יט).

כֵּלָּא מִסְנָה וְצָא וְדָבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת אֲשֶׁר יֵצְאָה (שְׁמוֹת לד לד), אֵינֶנּוּ צָרִיף לֹאמֹר לָהֶם "כֹּה אָמַר ה'" כִּי יְדוּעַ לָהֶם כִּי רִוּחוֹ יִדְבֵּר בּוֹ וּמִלְתּוֹ עַל לְשׁוֹנוֹ, לֹא יִדְבֵּר מַעֲצָמוֹ. וְכֵן בְּמִקְוֵמוֹת רַבִּים בְּמִשְׁנָה תּוֹרָה כֶּף יִדְבֵּר, כְּמוֹ: וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שִׁמְעוּ אֵל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוָה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, וְנִתְתִּי מִטֵּר אֶרְצְכֶם, וְנִתְתִּי עֶשֶׂב בְּשֶׂדֶךָ (דְּבָרִים יא יג-ט), וְאִין מֹשֶׁה הִנּוּחַן מִטֵּר עַל פִּנֵּי אֶרֶץ וְשׁוֹלַח מִים עַל פִּנֵּי חוּצוֹת וּמִצְמִיחַ עֶשֶׂב בְּשֶׂדֶךָ אֵלֶּה שֶׁהֵם דְּבָרֵי ה' יִתְבָּרֵךְ. וְכֵן: וְלֹא יִנָּח ה' לָכֶם לִב לְדַעַת, וְאִלּוּף אֲתֶכֶם בְּמִדְבָּר, לָחֶם לֹא אֶכְלֶתֶם וְיֵינִי וְשָׁכֵר לֹא שְׁתִּיתֶם לְמַעַן תִּדְּרֹעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (שָׁם כט ג). וְשָׁמַע: לֹא־תִבְּרָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם (דְּבָרִים יא יג) כִּכָּר נִתְפָּרֵשׁ (שְׁמוֹת כד א).

וְרַבּוֹתֵינוּ דְּרָשׁוּ (כְּרִיתוֹת ד:): שְׁלֹשָׁה כְּרִיתוֹת בָּדָם, אַחַת לְדָם הַנֶּפֶשׁ, וְאַחַת לְדָם שְׁחִיטָה, וְאַחַת לְדָם כְּסִי. וְזֶה טַעַמָּם לְכְּרִיתוֹת, אֵקֶל הַטַּעַם בְּשִׁנּוּי הַלָּשׁוֹן בְּנֶפֶשׁ וּבָדָם כֹּאֲשֶׁר פִּרְשִׁיתִי.

(ב) אָמַר בַּעֲרִיּוֹת דִּבֶּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּהּ, בַּעֲבוּר הֵיוֹת אֲהֵרַת הַעֲרִיּוֹת שֶׁנָּה בְּכָל יִשְׂרָאֵל, לֹא יִתְיַחֵד בָּהּ הַכְּהִנִּים, וְלָכֵן כָּלֶלם כְּאֶחָד. וְאֹמֵר בַּחֲחֵלָה אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, כְּשֶׁעַם בַּעֲשֵׂרֶת הַדְּבָרֹת (שְׁמוֹת כ ב).

וְשָׁמַע דִּבֶּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, כֹּאֲשֶׁר אָמַר "וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם בְּשִׁמִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" וְכֵן: קִדְּשִׁים תִּהְיֶה כִּי קִדּוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (לְעִיל יט ב). וְאִפְשָׁר כִּי הַטַּעַם, כִּי בְּצִאת מֹשֶׁה מִלִּפְנֵי הַשֵּׁם

שיעור יומי ליום שלישי ט' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יח - פרשת אחרי-קדושים
 לשמרו • דברים שהם גזרת המלך, שיצר הרע משיב עליהם: 'למה לנו לשמרן? ואמות העולם משיבין עליהן, כגון: אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת, לכך נאמר: "אני ה'", גזרתי עליכם, אי אתם רשאים להפטר! • ללכת בהם • אל תפטר מתוכם, שלא תאמר: למדתי חכמת ישראל, אלך ואלמד חכמת האמות. ומבין

(ה) ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ם
 ה ותשרון ית קנמי ית דיני די יעבד תהוין אנשא ויחי בהוין לחיי עלמא אנא יי:

כ"י • ושמרתם את חקתי • לרבות שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם (ח"ט). דבר אחר: לתן שמירה ועשיה לחקים, ושמירה ועשיה למשפטים, לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים ושמירה לחקים. וחי בהם • לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת! • אני ה' • נאמן לשלם שכר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התועודיות ח"ב ע' 288, ע"פ ביאורי החומש)

ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יח, ה)
 וחי בהם - לא שיתמנות בהם (תורת כהנים)

יש לתמונה: מאחר שנאמר בכתוב במפרש "וחי בהם" - מה מוסיף על כך המדרש במילים "לא שיתמנות בהם"? ויש לפרש, שפונת המדרש להזהיר את האדם ש"לא ימות" אפילו מרב התלהבות ודבקות בקב"ה עד כלות הנפש - כפי שארע לבני אהרן.

(ו) איש איש אל-בל-שאר בשורו לא תקרבו לגלות ערוה אני יהוה: ם
 ו גבר גבר לכל קריב בסרה לא תקרבו לגלאה עריא אנא יי:

כ"י • לא תקרבו • להזהיר הנקבה בזכר, לכך נאמר לשון רבים. אני ה' • נאמן לשלם שכר. ומבין

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

מט) כי הוא למעט המשגל ולמאס אותו ולהסתפק ממנו במעט, והנשים האלה אשר אסר הכתוב בשאר האשה הן המציות עמו תמיד, וכן בשאר עצמו מציות לו והוא נסתר עמקן. וכשעם הזה יגיד הרב על כלן.
 וכבר כתב רבי אברהם גם כן כי בעבור היות יצר לב האדם פכהמות לא יתכן לאסור כל הנקבות. והנה אסר כל הנמצאות עמו בכל שעה. וזה טעם חלוש מאד, שיחייב הכתוב כרת על אלה בעבור המצאן עמו לפעמים, ותתיר שישא אדם נשים רבות למאות ולאלפים. ומה יזיק אם ישא את בתו לבדה כמתר לבני נח (סנהדרין נח:), וישא שתי אחיות כיעקב אבינו, ואין לאדם נשואים הגונים כמו ששיא את בתו לבנו הגדול ממנה, וינחילים בנחלתו ויפרו וירבו בביתו, כי הארץ לא תהו בראש לשבת יצרה. (ישעיה מה יח) ואין בגדינו דבר מקבל בזה, אבל כפי הסבך יש בענין סוד מסודות היצירה דבק בנפש והוא מקבל סוד העבור שנקבר רמזנו לו:

ודע כי המשגל דבר מרחק ונמאס בתורה וזולתי לקיום המין, ואשר לא יגדל ממנו הוא אסור, וכן אשר איננו טוב בקיום ולא יצלח בו תאסור אותו התורה. זה טעם: אל כל שאר בשורו (כאן), כי את שאר הערה (להלן כ יט), ירחיק הדבר מפני השאר,

ג טז): בשמאלה עשר וכבוד, ופרשו (שבת סג.): למשמאילים בה עשר וכבוד. וכן אותם אשר הם מתעסקין במצות על מנת לזכות בהן לעולם הבא שהם העובדים מיראה, זוכים בכונתם להנצל ממשפטי הרשעים, ונפשים בטוב תלין.

והעוסקין במצות מאהבה פדיו וקראוי, עם עסקי העולם הזה, כענין הנזכר בתורה בפרשת אם בחקותי (להלן כו ה): והשיג לכס דיש את בציר וגו', וזכו בעולם הזה לחיים טובים כמנהג העולם, ולחיי העולם הבא וזכותם שלמה שם.

והעוברים כל עניני העולם הזה ואינם משגיחים עליו כאלו אינם בעלי גוף, וכל מה שבתם וכוונתם בכוראם בלבד, כאשר היה הענין באלהיה, בהדבק נפשם בשם הנבדק יחיו לעד בגופם ובנפשם, בנראה בכתוב באלהיה, וכידוע ממנו בקבלה, וכמו שקבא במדרשים בהנף ובבני העולם הבא העומדים בתחית המתים. ולכך יאמרו הכתובים בשכר המצות למען יאריכון ימיהם (שמות כ יב), למען תחיה (דברים טז כ), והארבת ימים (שם כב ז), כי הלשון יכלל מיני החיים כלם כפי הראוי לכל אחר.

(ו) אל כל שאר בשורו לא תקרבו לגלות ערוה. טעם אסור העריות בשאר הבשר איננו מפרש. והרב אמר במורה הנבוכים ג

(ד) את משפטי תעשו. אלו דברים האמורים בתורה שאלו לא נאמרו בדין הזה לאמרן. לשון רש"י. ובתורת כהנים (כאן): אלו דברים הכתובים בתורה שאלולי לא נכתבו בדין הזה לכתבן, כגון הגזלות והעריות ועבודה זרה ושפיכות דמים וקללת השם.

ועל דרך הפשט, משפטי כמשמען, הדינין האמורים בפרשת ואלה המשפטים ובכל התורה, ולכך יאמר: אשר יעשה אתם האדם וחי בהם, כי הדינים נתנו לחיי האדם בישוב המדינות ושלום האדם, ואלא יזיק איש את רעהו ולא ימיתנו. וכן יחזקאל הזכיר פעמים רבות במשפטים: אשר יעשה אתם האדם וחי בהם, (יחזקאל כ יא יג כא) ובשבתות אומר (שם פסוק יב): להיות לאות ביני וביניהם, וכן בהנחיה (ט כט): ובמשפטיך חטאו כם אשר יעשה אדם וחי בהם.

ורבותינו אמרו (ימא פה:): וחי בהם, ולא שיתמנות בהם, ללמד על פקודי נפש שדוהה את השבת והמצות. ומדרשו עוד (ת"כ כאן): וחי בהם, לעולם הבא, אם תאמר בעולם הזה והלא סופו הוא מת. ואם כן, יחזר אשר יעשה אתם האדם גם על חקתי. ודע כי חיי האדם במצות כפי הנכונות להם. כי העושה המצות שלא לשמן על מנת לקבל פרס יחיה בהן בעולם הזה ימים רבים בעשר ובנכסים וכבוד, ועל זה נאמר (משלי

כַּסִּי • עֲרוֹת אֲבִיךָ • (סנהדרין נד) זו אֵשֶׁת אֲבִיךָ. או אֵינוֹ אֶלָּא כְּמִשְׁמָעוֹ? נֹאמַר כָּאן: "עֲרוֹת אֲבִיךָ", וְנֹאמַר לְהֵלֵן (לקמן כ:)

"עֲרוֹת אֲבִיו גִּלְהָד". מֵה לְהֵלֵן אֵשֶׁת אֲבִיו, אֶפֶס כָּאן אֵשֶׁת אֲבִיו. וְעֲרוֹת אִמֶּךָ • לְהַבִּיא אִמּוֹ שְׂאִינָהּ אֵשֶׁת אֲבִיו. וּמִבֵּן

כִּי־אֵין־בְּתֹאֲבִידָהּ • אֶף־בֵּת־אֲנוּסָהּ בְּמִשְׁמַעִי • מוֹלֶדֶת־בֵּית־אוֹ מוֹלֶדֶת־חוּץ • בֵּין־שְׁנוּלָדָהּ מֵאוֹתָהּ שְׁאוּמְרִים לֹא־לְאֲבִידִי • קִים־אֶת־אִמָּהּ, וּבִין־שְׁאוּמְרִים לֹא־הוּצָא־אֶת־אִמָּהּ, כְּגוֹן־: מִמִּזְרַת־אוֹ נִתְּנָהּ • רַמְבַּן

כְּתוּבָה • (יבמות 13) כְּתוּבָה מֵאֲנוּסֶתָּ הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וּבְתוֹ וּבְתוֹ מֵאֲשֶׁתּוֹ אָנוּ לְמַדִּין מִ"עֲרוֹת אִשָּׁה וּבְתָהּ" שֶׁנֶּאֱמָר בָּהֶן "לֹא תִגְלֶה", בֵּין שֶׁהִיא מִמֶּנּוּ, בֵּין שֶׁהִיא מֵאִישׁ אֲחֵר. עֲרוֹת בֶּת-בִּנְיָם • קֵל וְחֹמֶר לְבִתָּהּ, אֵלֹא לְפִי שְׁאִין מִזֵּהִירִין מִן הַדִּין, לְמַדּוּהָ מִגְזֵרָה שְׁוֶה (מסכת יבמות ג. טהרתי עח).

אָבֶל בְּקִרְיָא בְּמִסְכַּת סְנֵה־דְרִין (גד) הַעֲלוּ פִי עֲרוֹת אֲבִיד וְעֲרוֹת אֲחִי אֲבִיד עַל הַזְּכָרִים מִמֶּשׁ, וְלִחְיָבוּ בְּשׁוּגַג שְׂמִים. וְאֵי תַמָּה לְדַעְתָּם, לָמָּה לֹא יִזְהִיר כֵּן בְּכֵן וּבְכָא עִם עֲרוֹת נְשִׁיָּהִם, וְאִילֵי חֲשֵׁשָׁה הַתּוֹרָה בְּכַבּוֹד הַזְּקָנִים יוֹתֵר. אָבֶל כֹּל פְּסוּק וּפְסוּק בְּפִרְשָׁה אֲזַהְרָה אַחַת, לֹא כָּאוּ בְּפִרְשָׁה שְׁמִי אֲזַהְרֹת בְּלָאוּ אַחֵד, כִּי הִלְאוּ בְּאַחֲיוֹת כָּלָן וְכֵן הַבְּנוֹת אַחַת הֵנָּה.

וְהַנֶּחֱזַק בְּעֵינֵי עַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, כִּי עֲרוֹת אֲבִיד

שיעור יומי ליום שלישי ט' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יח – פרשת אחרי-קדושים

(יא) עֲרוֹת בֵּת-אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אַחֻתְךָ הִוא יא עֲרִית אֶחָת אָבוֹךְ דִּילֵידָא מִן אָבוֹךְ אַחֶתְךָ הִיא לֹא תִגְלִי עֲרִיתָהּ: **לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ם**

כז"י עֲרוֹת בֵּת-אִשָּׁה אָבִיךָ • לִמָּד שְׁאִינוּ חֵיב עַל אַחֻתּוֹ מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכַף נֶאֱמַר: בֵּת-אִשָּׁה אָבִיךָ, בְּרִאיוֹהָ לְקַדוּשִׁין.

(יב) עֲרוֹת אַחֻת-אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שְׁאֵר אָבִיךָ הִוא: ם יב עֲרִית אֶחָת אָבוֹךְ לֹא תִגְלִי קְרִיבַת אָבוֹךְ הִיא:

(יג) עֲרוֹת אַחֻת-אִמְךָ לֹא תִגְלֶה כִּי-שְׁאֵר אִמְךָ הִוא: ם יג עֲרִית אֶחָת אִמְךָ לֹא תִגְלִי אָרִי קְרִיבַת אִמְךָ הִיא:

(יד) עֲרוֹת אַחִי-אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל-אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב וְדִתְךָ הִוא: ם יד עֲרִית אַח אָבוֹךְ לֹא תִגְלִי לְאִתְּמָהּ לֹא תִקְרַב אִתָּהּ אַח אָבוֹךְ הִיא:

כז"י עֲרוֹת אַחִי-אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה • וּמָה הִיא עֲרוֹתָהּ? "אֶל-אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב".

(טו) עֲרוֹת בִּלְתָּךְ לֹא תִגְלֶה אִשָּׁה בְּנֶךְ הִוא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ: ם טו עֲרִית בִּלְתָּךְ לֹא תִגְלִי אִתָּהּ בְּרַךְ הִיא לֹא תִגְלִי עֲרִיתָהּ:

כז"י אִשָּׁה בְּנֶךְ הִוא • לֹא אִמְרַתִּי אֶלָּא בְּשִׁישׁ לְבָנְךָ אִישׁוֹת בָּהּ, פֶּרֶט לְאַנּוּסָה וְשִׁפְחָה וְנִכְרִית (סנהדרין עה).

(טז) עֲרוֹת אִשָּׁת-אָחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אָחִיךָ הִוא: ם טז עֲרִית אִתָּהּ אַחֻךְ לֹא תִגְלִי עֲרִית אַחֻךְ הִיא:

(יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת-בִּתְּךָ וְאֶת-בִּתְּ בִּתָּהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ שְׁאֵרָה הִנֵּה זִמָּה הִוא: יז עֲרִית אִתְּמָהּ וּבִתְּמָהּ לֹא תִגְלִי יֵת בֵּת בְּרָה וְיֵת בֵּת בִּתְּמָהּ לֹא תִסָּב לְגִלּוֹאָה עֲרִיתָהּ קְרִיבִין אֵינִין עֲצַת חֲטָאִין הִיא:

כז"י עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ • (יבמות צז) לֹא אָסַר הַפֶּתוּב אֶלָּא עַל-יְדֵי נְשׁוּאֵי הָרֵאוּשׁוּנָה, לְכַף נֶאֱמַר: "לֹא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעִנּוּן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשָּׁה וְאֶת-אִמָּהּ" (לקמן ט), לְשׁוֹן קִיחָה, אָכֵל אָנֹס אִשָּׁה, מִתֵּר לְשֵׁא בִּתְּמָהּ. שְׁאֵרָה הִנֵּה • קְרוּבוֹת זֹ לִזֹּ. זִמָּה • עֲצָה, כְּתִרְגוּמוֹ: "עֲצַת חֲטָאִין", שִׁיחָרְךָ יוֹעֲצֶךָ לְחֲטָא. רַמְבַּ"ם

רמב"ם על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

בְּנוּת, וְיִחְשָׁב מִזֶּה בֵּת הָאָב מִן הַנּוֹתָר שֶׁתִּהְיֶה מִתֵּר, כִּי אוֹלִי לֹא תַחֲוֹשׁ הַתּוֹרָה לְשֹׂאֵר הָאִישׁ הָבָא מִן הַנּוֹתָר בְּעִבּוּר שְׁאִין הַנּוֹלָדִים יְדוּעִים לוֹ, וְלְכַף בְּאֵר וְאָמַר (בַּפְּסוּק יא): עֲרוֹת בֵּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ, לְהַגִּיד כִּי בֵּת אָבִיו הַנּוֹכְרִת בִּתְחִלָּה אֵינָה בֵּת אִשָּׁה אָבִיו. וּבְעִבּוּר שֶׁתִּהְיֶה בְּכַנִּי נִחַ אִסּוּר בְּאַחֲרָהּ מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב (סנהדרין נח).

יִפְרַשׁ הַפֶּתוּב כִּי בִּישְׂרָאֵל כָּלן שְׁוֹת בְּאִסּוּר וְהַנִּכְוֵן בְּפֶשֶׁט הַפֶּתוּב הִנֵּה, מִה שְׁאִמְרוּ חֲכָמִים בְּגִמְרָא בְּמִסְכָּת יְבָמוֹת (כב:): הִבָּא עַל אַחֻתּוֹ וְהִיא בֵּת אִשָּׁה אָבִיו שְׁאֵינָה אִמּוֹ, חֵיב מִשּׁוֹם אַחֻתּוֹ וּמִשּׁוֹם בֵּת אִשָּׁה אָבִיו, וּמִפְּרַשׁ שֵׁם: מְכַרִּי כְּתִיב (פֶּאֱן): עֲרוֹת אַחֻתְךָ בֵּת אָבִיךָ, בֵּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ (פֶּסוּק יא) לְמָה לִי, שְׁמַע מִינִי לְחִיבִין מִשּׁוֹם אַחֻתּוֹ וּמִשּׁוֹם בֵּת אִשָּׁה אָבִיו. וְכַפֵּל הַפֶּתוּב בְּלֹאיוֹן, לְחִיבַת עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם, כִּי אֶפְלוּ בְּשִׁרְצִים יִכְפֹּל לְאוּרִין רַבִּים בְּשֵׁם אֶחָד לְלֶקֶת עֲלֵיהֶם.

הִיא. וְכַתֵּב רִשִׁי: שִׁיחָרְךָ יוֹעֲצֶךָ לְחֲטָא. וְלֹא יִדְעָתִי טַעַם לָזֶה, שֶׁכָּל הָעֲרִיּוֹת גַּם הַעֲבֻרוֹת הַנִּכְוֵן יוֹעֲצוּ לְחֲטָא. אָכֵל הָעֵנֶשׁ הִוא, כִּי שֵׁם זִמָּה גָּדוֹל מִן: כְּאֲשֶׁר זִמָּה לְעִשּׁוֹת לְאִחִיו (דְּבָרִים יט יט), וּמִחֲשָׁבָה הַהִגּוֹנָה יִקְרָאוּ מִזִּמָּה, וְלֹא יִבְצֹר מִמֶּךָ מִזִּמָּה (אִיּוֹב מב ב), וְלִנְנוֹת הָעֲשׂוֹי בְּמִחֲשָׁבָה בִּסְתֵר יִקְרָא זִמָּה, כְּעֵנֶשׁ: אִם נִפְתָּה לְבִי עַל אִשָּׁה (שֵׁם לא ט), וְכַתֵּב (שֵׁם פֶּסוּק יא): כִּי הִיא זִמָּה וְהִוא עוֹן פְּלִילִים, וְכֵן: וְזִמְתָּךְ וְזִמְנוֹתֶיךָ (יִחְזָקְאֵל כג כט), וְזִמְתָּ זִמְתָּךְ (יִרְמְיָה יג כז), הַנּוֹאֵךְ בִּסְתֵר וּבְגִלּוֹן.

וּלְפִי דַעְתִּי, אָמַר הַפֶּתוּב זִמָּה בְּאִשָּׁה וּבִבְתָּהּ (פֶּאֱן) וְאִשָּׁה וְאִמָּה (לְהֵלֵךְ כ יד). לְגַנוּת הָעֵנֶשׁ, לוֹמַר כִּי כְּשִׁישְׁכֵּב עִם אַחַת שֶׁהִיא אִשְׁתּוֹ יִחְשָׁב בְּאַחֲרֵת בְּעִבּוּר קְרִיבָתָם וְדִמְיוֹנָם, וְהִנֵּה תִהְיֶה שְׂכִיבַת שְׁתֵּיהֶן לוֹ זִמָּה. וְהִוא הָעֵנֶשׁ שֶׁהַזְכִּירוּ רַבּוֹתָנוּ (נִדְרִים כ:): וּבִרְתִּי מִקָּם הַמּוֹרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים כִּי (יִחְזָקְאֵל כ לח), אֵלּוּ בְּנֵי תַשַּׁע מִדּוֹת וְכוּ'. וְלְכַף אָמַר הַפֶּתוּב (פֶּאֱן):

יִחְשָׁב מִזֶּה בֵּת הָאָב מִן הַנּוֹתָר שֶׁתִּהְיֶה מִתֵּר, כִּי אוֹלִי לֹא תַחֲוֹשׁ הַתּוֹרָה לְשֹׂאֵר הָאִישׁ הָבָא מִן הַנּוֹתָר בְּעִבּוּר שְׁאִין הַנּוֹלָדִים יְדוּעִים לוֹ, וְלְכַף בְּאֵר וְאָמַר (בַּפְּסוּק יא): עֲרוֹת בֵּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ, לְהַגִּיד כִּי בֵּת אָבִיו הַנּוֹכְרִת בִּתְחִלָּה אֵינָה בֵּת אִשָּׁה אָבִיו. וּבְעִבּוּר שֶׁתִּהְיֶה בְּכַנִּי נִחַ אִסּוּר בְּאַחֲרָהּ מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב (סנהדרין נח). יִפְרַשׁ הַפֶּתוּב כִּי בִּישְׂרָאֵל כָּלן שְׁוֹת בְּאִסּוּר וְהַנִּכְוֵן בְּפֶשֶׁט הַפֶּתוּב הִנֵּה, מִה שְׁאִמְרוּ חֲכָמִים בְּגִמְרָא בְּמִסְכָּת יְבָמוֹת (כב:): הִבָּא עַל אַחֻתּוֹ וְהִיא בֵּת אִשָּׁה אָבִיו שְׁאֵינָה אִמּוֹ, חֵיב מִשּׁוֹם אַחֻתּוֹ וּמִשּׁוֹם בֵּת אִשָּׁה אָבִיו, וּמִפְּרַשׁ שֵׁם: מְכַרִּי כְּתִיב (פֶּאֱן): עֲרוֹת אַחֻתְךָ בֵּת אָבִיךָ, בֵּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ (פֶּסוּק יא) לְמָה לִי, שְׁמַע מִינִי לְחִיבִין מִשּׁוֹם אַחֻתּוֹ וּמִשּׁוֹם בֵּת אִשָּׁה אָבִיו. וְכַפֵּל הַפֶּתוּב בְּלֹאיוֹן, לְחִיבַת עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם, כִּי אֶפְלוּ בְּשִׁרְצִים יִכְפֹּל לְאוּרִין רַבִּים בְּשֵׁם אֶחָד לְלֶקֶת עֲלֵיהֶם.

יִחְשָׁב מִזֶּה בֵּת הָאָב מִן הַנּוֹתָר שֶׁתִּהְיֶה מִתֵּר, כִּי אוֹלִי לֹא תַחֲוֹשׁ הַתּוֹרָה לְשֹׂאֵר הָאִישׁ הָבָא מִן הַנּוֹתָר בְּעִבּוּר שְׁאִין הַנּוֹלָדִים יְדוּעִים לוֹ, וְלְכַף בְּאֵר וְאָמַר (בַּפְּסוּק יא): עֲרוֹת בֵּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ, לְהַגִּיד כִּי בֵּת אָבִיו הַנּוֹכְרִת בִּתְחִלָּה אֵינָה בֵּת אִשָּׁה אָבִיו. וּבְעִבּוּר שֶׁתִּהְיֶה בְּכַנִּי נִחַ אִסּוּר בְּאַחֲרָהּ מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב (סנהדרין נח). יִפְרַשׁ הַפֶּתוּב כִּי בִּישְׂרָאֵל כָּלן שְׁוֹת בְּאִסּוּר וְהַנִּכְוֵן בְּפֶשֶׁט הַפֶּתוּב הִנֵּה, מִה שְׁאִמְרוּ חֲכָמִים בְּגִמְרָא בְּמִסְכָּת יְבָמוֹת (כב:): הִבָּא עַל אַחֻתּוֹ וְהִיא בֵּת אִשָּׁה אָבִיו שְׁאֵינָה אִמּוֹ, חֵיב מִשּׁוֹם אַחֻתּוֹ וּמִשּׁוֹם בֵּת אִשָּׁה אָבִיו, וּמִפְּרַשׁ שֵׁם: מְכַרִּי כְּתִיב (פֶּאֱן): עֲרוֹת אַחֻתְךָ בֵּת אָבִיךָ, בֵּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ (פֶּסוּק יא) לְמָה לִי, שְׁמַע מִינִי לְחִיבִין מִשּׁוֹם אַחֻתּוֹ וּמִשּׁוֹם בֵּת אִשָּׁה אָבִיו. וְכַפֵּל הַפֶּתוּב בְּלֹאיוֹן, לְחִיבַת עַל כָּל שֵׁם וְשֵׁם, כִּי אֶפְלוּ בְּשִׁרְצִים יִכְפֹּל לְאוּרִין רַבִּים בְּשֵׁם אֶחָד לְלֶקֶת עֲלֵיהֶם.

יִחְשָׁב מִזֶּה בֵּת הָאָב מִן הַנּוֹתָר שֶׁתִּהְיֶה מִתֵּר, כִּי אוֹלִי לֹא תַחֲוֹשׁ הַתּוֹרָה לְשֹׂאֵר הָאִישׁ הָבָא מִן הַנּוֹתָר בְּעִבּוּר שְׁאִין הַנּוֹלָדִים יְדוּעִים לוֹ, וְלְכַף בְּאֵר וְאָמַר (בַּפְּסוּק יא): עֲרוֹת בֵּת אִשָּׁה אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ, לְהַגִּיד כִּי בֵּת אָבִיו הַנּוֹכְרִת בִּתְחִלָּה אֵינָה בֵּת אִשָּׁה אָבִיו. וּבְעִבּוּר שֶׁתִּהְיֶה בְּכַנִּי נִחַ אִסּוּר בְּאַחֲרָהּ מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאָב (סנהדרין נח).

(יח) וְאִשָּׁה אֶל-אָחֳתָהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר לְגִלּוֹת עִרוּתָהּ יח וְאִתָּתָא עִם אָחֳתָהּ לֹא תִסְבּ לְאַעְקָא לְגִלְגָּא עִרְיָתָה עֲלֵהּ בְּחֵייהָ:
עֲלֵיהָ בְּחֵייהָ:

כז"י אֶל-אָחֳתָהּ • (קידושין ט) שְׂתִיתֶּן כְּאֶחָת. לְצֹרֵר • לְשׁוֹן צָרָה, לַעֲשׂוֹת אֶת זֶה צָרָה לָזוּ. בְּחֵייהָ • לְמַדְךָ שְׁאֵם גִּרְשָׁה לֹא יִשָּׂא אֶת אָחֳתָהּ כֹּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 144)

וְאִשָּׁה אֶל אָחֳתָהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר (יח, יח) "בְּכָאן יִפְרֹשׁ הַכְּתוּב טַעַם הָאִסּוּר . . הֵן רְאוּיוֹת שֶׁתִּהְיֶינָה אוֹהֲבוֹת זֶה אֶת זֶה, לֹא שֶׁתִּהְיֶינָה צְרוּת" (רמב"ן), "וְלֹכֵן לֹא אִסְרָה זֹלָתִי בְּחַיִּי אָחֳתָהּ" (ספרורו). וְאוּלַּי יֵשׁ לוֹמֵר, שֶׁמִּטַּעַם זֶה הָאִסּוּר הוּא - לְפִי דֶרֶךְ הַפֶּשֶׁט - גַּם בְּבִנְיָנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכֵּן הָדִין גַּם לְפִי דֶרֶךְ הַהֲלָכָה (ראה רמ"ה סנהדרין נח, א). רמב"ן

(יט) וְאֶל-אִשָּׁה בְּנִדָּת טִמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת יט וְלֹאֲתָתָא בְּרַחוּק סוֹכְתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלְגָּא עִרְיָתָה:
עִרוּתָהּ: רמב"ן

(כ) וְאֶל-אִשְׁתִּי עֲמִיתִי לֹא-תִתֵּן שְׂכִבְתָּךְ לְזָרַע (כ) כּוּבָאֲתָת חֲבֵרְךָ לֹא תִתֵּן שְׂכִבְתָּךְ לְזָרַע לְאַסְתָּאבָא בַּהּ:
לְטִמְאָתָהּ-בָּהּ: רמב"ן

(כא) וּמִזֶּרְעֵךְ לֹא-תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: (כא) כּוּבָאֲתָתָהּ לֹא תִתֵּן לְאַעְבְּרָא לְמַלְךְ וְלֹא תַחֲלֹל יְת שְׁמָא דְאַלְהֵיךָ אֲנָא יְיָ:
אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

כז"י לְמַלְךְ • עֲבוֹדַת אֱלִילִים הִיא שְׁשֻׁמָּה 'מַלְךְ', וְזוֹ הִיא עֲבוֹדָתָהּ, שְׁמוּסֵר בְּנוֹ לְכַמְרִים, (סנהדרין סד) וְעוֹשִׂין שְׁתֵּי מִדּוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרִגְלָיו בֵּין שְׁתֵּי מִדּוּרוֹת הָאֵשׁ. לֹא-תִתֵּן • זֶה הִיא מִסִּירָתוֹ לְכַמְרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְ • זֶה הַעֲבֵרַת הָאֵשׁ. רמב"ן

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

מִזֶּה תוֹעֲבֹת גְּדוּלוֹת וְרַעוּת לְשִׁנְיָהּ. וְלֹא הִזְכִּיר זֶה בְּעִנְשׁ (לְחֹלֵן כ'), כִּי אֶפְלוּ הָעֶרְהָ בַּהּ וְלֹא הוֹצִיא זָרַע יְחִיב, וְלֹכֵךְ אָמַר בְּסוּטָה (בַּמִּדְבָּר ה' יג): וְשָׁכַב אִישׁ אִתָּהּ שְׂכִבְתָּ זָרַע, כִּי בַעֲבוּר הָעֶרְהָ תִּהְיֶה קִנְאָתוֹ. וְכֵן בַּשְּׂפָחָה חֲרוּפָה (לְחֹלֵן יט כ) הִזְכִּיר שְׂכִבְתָּ זָרַע, כִּי הָאִסּוּר בַּעֲבוּר שִׁילִיד זָרַע מִן הַשְּׂפָחָה. וְהַנִּכּוֹן בְּעִנְיָ, כִּי בַעֲבוּר הִיּוֹת אִשְׁתִּי עֲמִיתוֹ אִסּוּרָה לוֹ לְגַמְרִי, לֹא יִנָּקֶה כֹּל הַנוֹגֵעַ בַּהּ (מִשְׁלִי י' כט), הַצָּרֵךְ לוֹמֵר לְזָרַע, שְׁאֵם אָמַר "לֹא תִתֵּן שְׂכִבְתָּךְ" בְּלִבְךָ, הִנֵּה נִרְאָה שִׁנְיָהּ אֶפְלוּ הַשׁוֹכֵב עִמָּה לְחַבֵּק וּלְנָשֵׁק, וְכָאן בְּחִיבֵי כְרִיתוֹת זִנְהִיר, עַל כֵּן הַצָּרֵךְ לְהִזְכִּיר שְׂכִיבָה לְזָרַע, לְפָרֹשׁ כִּי בְּמִשְׁגֵּל זִנְהִיר. וְהוּא הַטַּעַם בַּשְּׂפָחָה חֲרוּפָה שֶׁהִיא כְּאִשְׁתִּי אִישׁ. וְכֵן יֹאמַר בְּאִשְׁתִּי אִישׁ (לְחֹלֵן כ' י'): אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁתִּי רַעוּהָ, וְלֹא אָמַר יִשְׁכַּב, כִּי לֹא בְּשִׁכְיָהּ לְבַד זִנְהִיר. וְלֹא אָמַר בְּכָאן "לְגִלּוֹת עִרוּתָהּ", כִּי לֹא יִזְכִּיר כֵּן רַק בְּשָׂאֵר הַבְּשׁוּר וּבְנִדָּה, וְשֶׁהָאִסּוּר בְּהֵן בַּעֲבוּר הַגְּלוּי, כְּמוֹ שְׂאֲמַר (שֵׁם פְּסוּק יט): כִּי אֶת שְׂאֲרוֹ הָעֶרְהָ. וְרַבּוּתֵינוּ דָּרְשׁוּ בְּאִשְׁתִּי אִישׁ לְמַעַט מִשְׁמַשׁ בְּאֲבָר מַת, וְאָמְרוּ בַּשְּׂפָחָה חֲרוּפָה שְׂאִינוּ חִיב אֲלָא בְּגוֹמֵר בִּיאָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרֹשׁ בִּיבְמוֹת (נח).

(כא) לְמַלְךְ. עֲבוֹדָה זָרָה שְׁשֻׁמָּה מַלְךְ. וְהִזְכִּירוּ הַכְּתוּב בְּשֵׁם הַיִּדְיָעָה, כִּי הִנֵּה בְּמַצְרִים

זוֹכֵה אִם תִּבְיֹט בְּמִרְקָא וְתִאֲרִיף לְרֹאוּת בַּהּ יִרְאוּ בְּמִרְקָא טְפוֹת אֲדָמוֹת כְּטַפוֹת דָּם, וְכָל שֶׁכֵּן בְּמִרְקָא שֶׁל בְּרִזָּל הַקְּהִיר, כִּי הַטַּעַם הָרַע הַמְּזִיק שָׂבָה תוֹלִיד גְּנָאִי, וְרַע הָאִוִּיר יִדְבֵּק בְּמִרְקָא. וְהִנֵּה הִיא כְּאִפְסָה הַמְּמִית בְּהַבְטָתוֹ, וְכָל שֶׁכֵּן שְׂתִיתִי לְשׁוֹכֵב עִמָּה אֲשֶׁר תִּדְבֵּק גּוּפָהּ וּמַחְשָׁבָתָהּ בּוֹ וּבְמַחְשָׁבָתוֹ. וְלֹכֵךְ גִּזְרָה עָלָיו הַכְּתוּב (לְעִיל טו כד): וְתִהְיֶה נִדָּתָה עָלָיו, כִּי רַעְתָּה רַע מִדְּבֵק. וְהוּא שְׂאֲמַר (כָּאן): בְּנִדָּת טִמְאָתָהּ, וְיֹאמַר טִמְאָתָהּ הַנִּדָּה (יְחִזְקֵאל לו יז), כִּי יִזְכִּיר בַּהּ לְעוֹלָם טִמְאָה, שֶׁהִיא כְּשֶׁרֶץ וְכֹאִישׁ הַמַּעֲרַע שְׂשֻׁמָּה לָהֶם בְּגוּפָם. וְיִתְבָּן שְׁנֵהוּ טַעַם: אֶת מִקְרָה הָעֶרְהָ וְהוּא גִלְתָּה אֶת מִקְוֵה דְמִיָּה (לְחֹלֵן כ' יח), כִּי הַמִּקְוֵה הַמְּשַׁחֵת הֵהוּא רְאוּי לְהַסְתֵּם, לֹא שִׁנְיָהּ וְיִשְׁאָבוּ מִמֶּנּוּ מִיָּם הַרְעִים הַמְּזִיקִים מְאֹד. וְהִנֵּה נֶאֱסַר לְזָרַע הַקֹּדֶשׁ כֹּל יְמֵי טִמְאָתָהּ עַד שֶׁתִּטְבֹּל בְּמִים, כִּי אִזּוֹ תִּשְׁתַּהר גַּם בְּמַחְשָׁבָתָהּ וְתִהְיֶה נִקְיָה לְגַמְרִי.

(כ) וְאֶל אִשְׁתִּי עֲמִיתִי לֹא תִתֵּן שְׂכִבְתָּךְ לְזָרַע. אָמַר רַבִּי אֲבִרָהָם כִּי הַמִּשְׁגֵּל לְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים נִחְלָק, הָאֶחָד לְפָרִיָּה וְרַבִּיָּה, וְהַשְּׁנִי לְהַקֵּל מַלְחוֹת הַגּוּף, וְהַשְּׁלִישִׁי לְתַאֲוָה הַנִּמְשָׁלֶת לְתַאֲוָה הַבְּהִמּוּת. וְאָמַר הַכְּתוּב: לְזָרַע, וְטַעַמּוֹ אֶפְלוּ לְזָרַע, וְהִנֵּה הִיא אִסּוּרָה לְגַמְרִי. וְאֲבִשְׁרָא שְׂאֲמַר לְזָרַע, הַזְכִּיר טַעַם הָאִסּוּר, כִּי לֹא יִזְדַּע הָעֶרְה לְמִי הוּא, וְיִבְאֹר

(יח) לְצֹרֵר לְגִלּוֹת עִרוּתָהּ עָלֶיהָ בְּחֵייהָ. וּבְכָאן יִפְרֹשׁ הַכְּתוּב טַעַם הָאִסּוּר, יֹאמַר שְׂאִינוּ רְאוּי שְׂתִיקָה אִשָּׁה אֶל אָחֳתָהּ לְצֹרֵר אוֹתָהּ זֶה לָזוּ, כִּי הֵן רְאוּיוֹת שֶׁתִּהְיֶינָה אוֹהֲבוֹת זֶה אֶת זֶה, לֹא שֶׁתִּהְיֶינָה צְרוּת. וְלֹא אָמַר כֵּן בְּאִשָּׁה וּבַתָּה (בְּפֶסֶק הַקּוֹדֶם) וְאִשָּׁה וְאָמָה (לְחֹלֵן כ יד), כִּי הִנֵּה שְׂאֵר, וְאִסּוּרוֹת אֶפְלוּ לְאַחֵר מִיָּתָהּ. (יט) וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדָּת טִמְאָתָהּ. אִסּוּר הַכְּתוּב הַנִּדָּה מִפְּנֵי טַעַם שֶׁהַזְכָּרְתִּי (לְעִיל בְּפֶסֶק ו'), שֶׁלֹּא הִתִּירָה הַתּוֹרָה הַמְּשַׁכֵּב רַק לְקִיּוֹם הָעֶרְהָ. וְהִנֵּה הַזְכָּר נּוֹצֵר מִדָּם הָאִשָּׁה כְּלוֹ אוֹ רְבוֹ, כְּאֲשֶׁר הִזְכָּרְתִּי כְּכֹר (לְעִיל יב ב), וּמִנִּדָּת הַנִּדָּה לֹא יִהְיֶה נּוֹצֵר כְּלוֹ, וְאִיךָ יַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ וְלָד, וְהוּא סֵם הַמָּוֶת, יְמִית כֹּל בַּעַל חַיִּים שִׁנְיָתָהּ אוֹתוֹ אוֹ יִאֲכָלֶנּוּ.

וְהִנֵּה בְּהִיוֹת בְּרַחֵם דָּם נִדָּה הַרְבֵּה, לֹא תִתְעַבֵּר מִמֶּנּוּ, כִּי לֹא יִצָּר כְּלוֹ, וְאִךָ אִם תִּתְעַבֵּר מִדָּם אַחֵר וְיִהְיֶה נִזּוֹן מִזֶּה הוּא מִיָּתָנוּ. וְכִכֹּר הַזְכִּירוּ הַרְפוּאִים עוֹד, שְׁאֵם יִהְיֶה נִזּוֹן מִדָּם מְשֻׁכָּה, וְכָל מִזּוֹנוֹ מִדָּם טוֹב, אֲלָא שֶׁנִּשְׁתַּמֵּעַ בְּתוֹכּוֹ מִדָּם הַנִּדָּה וְיִחְמִיץ אוֹתוֹ וְיוֹלִיד בְּוָלָד שְׁחִין וְאֲבַעְבוּעוֹת לְמִיָּתָהּ, וְעַל דַּעַת רַבּוּתֵינוּ (תַּנְחוּמָא מַצְרַע א) אִם יִשָּׂאֵר מִמֶּנּוּ בְּגוּפוֹ קֶצֶת יִהְיֶה הַזְכָּר מַצְרַע. וּמִכָּל הַפְּנִים הָאֵלוּ רְאוּי שֶׁתִּרְחִיק הַתּוֹרָה מִשְׁכַּב הַנִּדָּה. וְעוֹד הִגִּידוּ בּוֹ נִסְיוֹן אֲמָתִי, וְהוּא מִמְּפִלְאוֹת תַּמִּים דַּעִים בְּתוֹלְדָה, כִּי הַנִּדָּה בְּתַחֲלַת

והשרפה היא מיתתם באש כאשר פרשתי. ואם נאמר שהשקוצים האלה אינם המלך, יתכן כי בעבור היות עבודתם בבנים ובכנות להביאם באש, כענין שאמר במלך, ישתפו בהם שמו מלך ובעל, ואין עבודתם שנה, כי המלך בהעברה, ואלהי ספרים בשרפה, והבעל בשחיטה ושרפה כעולות. ונאמר שהיו במקום התפת אשר בגיא בן הנם כמות לבעל, ושם עוד מולך. ומה שאמר הפתוב (ירמיה לב לה): ויבנו את כמות הבעל אשר בגיא בן הנם להעביר את בניהם למלך, יהיה פרושו: ולהעביר את בניהם למלך.

ורבותינו אמרו (סנהדרין סג:): אף חזקיה מלך יהודה בקש אביו לעשות לו כן, שישרף אותו באש, אלא ששכתו אמו בשמן סלמנדרא. והנה איתו למלך העביר אותו, כדכתיב (מלכים ב טז ג): וגם את בנו העביר באש כתועבות הגוים אשר הוריש ה' מפני בני ישראל, וזהו הלשון הפתוב במלך, אם כן היא הכערה שתמשל בו האור וימות, ונצל הצדיק בסלמנדרא הזו שבראה הקדוש ברוך הוא בעבורו.

ועל דרך הפשט אמרו כי מעביר בנו ובתו באש מין ממניי הקשפים, כי בענין הפשוט נאמר (דברים יח י): לא ימצא בך מעביר בנו ובתו באש קסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף. ואמר במנשה (ד"ה ב לג): והוא העביר את בנו באש בגי בן הנם ועונן ונחש וכשף ועשה אוב וידעוני. וכתוב (מלכים ב יז יז): ויעבירו את בניהם ואת בנותיהם באש ויקסמו קסמים וינחשו, והמלך היא עבודה וזה שמקריבין לו הקטנים. אבל אחר שמצאנו כתוב (שם כג י): לבלתי להעביר איש את בנו ואת בתו באש למלך, נאמנו דברי רבותינו שהכל למלך באש. אבל יתכן שהיתה העבודה ההיא להם לקסם שוא, והיו מתנבאים בה כפי סכלותם, והם נביאי הבעל המקריבים לו הבנים והבנות ויוראו להם חלומות שוא ומקסם כזב, ולכן תיחס התורה ענין המלך בענין הקסמים, כי בקאן (להלן כ ו) סוף אל: הנפש אשר תפנה אל האבת ואל הדיענים, ובמשינה תורה כל הפרשה (יח ט"ב) במתנבאים לדעת העתידות בשקר.

והנה הזכיר הפתוב כי העבירה הנזרע למלך הוא חלול השם, ובפרשה האחרת (להלן כ ג) הוסיף: למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי, ואולי טעמו, למען טמא את העם המקדש לשמי שצויתי (לעיל יא מד): והתקדשתם והייתם קדשים כי קדש אני ה' מקדשכם (להלן כא ח), ולחלל את שם קדשי, בעברם על העבירה החמורה לפני, כי כן יאמר בעבירות החמורות: ואיש ואביו ילכו אל הנערה למען חלל את שם קדשי (עמוס ב ז).

על הדרך שהוא בושר באש ואיננו אכל, מפני שנותנים אותו באש ומעבירים אותו ממנו ואינו נעשה אפר בנשרפים, כענין כלי הגוים שמלבנין אותו באש שנאמר בהן (במדבר לא כג): תעבירו באש וטהרו. ואמר בכני עמון (שמואל ב יב לא): והעביר אותם במלכן, לומר ששרף אותן כאשר יעשו הלבנים במלכן. אם כן מעביר בנו ובתו באש (דברים יח י) היא נתינתו באש שתמשל בו האור, לא העבירה בעלמא, והיא העבירה הנזכרת במלך, שהיא באש על דעת רבותינו (סנהדרין סד:), שלמדו בגזרה שנה העבירה העבירה, מה להלן (דברים יח י) באש אף כאן באש, מה כאן למלך אף להלן למלך.

וראיה לדבריהם, שכתוב בראשונה (מלכים ב כג י): וטמא את התפת אשר בגיא בן הנם לבלתי להעביר איש את בנו ואת בתו באש למלך, אם כן העבירה הנזכרת במלך היא באש, וכן כתוב במנשה (ד"ה ב לג): והוא העביר את בנו באש בגיא בן הנם. ומצאתי שכתוב באחז (מלכים ב טז ג): וגם את בנו העביר באש כתועבות הגוים אשר הוריש ה' אתם מפני בני ישראל. ובדברי הימים (ב כח ג) נאמר: ויבשר את בנו באש כתועבות הגוים אשר הוריש, אם כן ההעברה היא הכערה באש ממש.

ומה שאמר הפתוב (מלכים ב יז לא): והספרנים שרפים את בניהם באש לאדרמלך ונעמלך אליהי ספרנים, היא עבודה וזה אחרת שעבודה לשרף אותם לגמרי כעולה. וכן היו עושין לבעל, כמו שכתוב בירמיהו (יט ב): ויצאת אל גיא בן הנם, ושם (פסוקים ד ה) כתיב: ומלאו את המקום הזה דם נקים, ובנו את כמות הבעל לשרף את בניהם באש עלות לבעל אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי. ועוד כתיב (שם לב לה): ויבנו את כמות הבעל אשר בגיא בן הנם להעביר את בניהם ואת בנותיהם למלך אשר לא צויתם ולא עלתה על לבי לעשות התועבה הזאת.

אבל מפני ששני הפסוקים האלה בכמות הבעל, ושניהם בגיא בן הנם, והאזהרה בשניהם: אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי, ושם במקום ההוא הטמא היה שם מלך, כמו שכתוב בראשונה: נראה מכל זה שהיו שורפין את בניהם עולות למלך, והוא הבעל, ושניהם לשון קרוב, כמלכות ואדנות. ואיננו בעל פוער ובעל זבוב, כי זה יקרא הבעל סתם כאשר יקרא המלך.

אבל הזכיר בו הפתוב העבירה, כי עקר עבודתו בהעברה משתמשל בו האור, והקרא שרפה כי ימותו שם, ולכך יקראו עולות. וכן אני סובר, כי אליהי ספרנים הוא המלך, כי הכוונה בהם מלך, אבל היו שניהם נעבדים, כגוי לאחד אדר בלשון כבוד, ולשני מלשון עונה, ושתפו בשניהם מלך והוא כמו מלך.

ידוע להם. ורבי אברהם אמר כי יתכן שהוא מלכם תועבת בני עמון (מלכים ב כג ג). וכן נראה, כי כתוב (מלכים ב יא ז): אז יבנה שלמה במה לכמל ששן מואב ולמלך ששן בני עמון, וגם הוא היה ידוע להם. וכתב רש"י: וזה היה עבודתה, שמוסר בנו למקרים והפקרים עושין שתי מדורות גדולות ומעבירין את הבן ברגליו בין שתי מדורות האש. לא תתן, זהו מסיירתו למקרים. להעביר למלך, זהו העבירה מדורת האש. וזה אינו נכון, שהרי אמרו בגמרא סנהדרין (סד:): העבירו ברגל פטור, אלא כמשורתא דפוריא שהוא מעבירו בתוך האש ממש. והזכיר בו הפתוב נתינה והעברה באש, שאינו חייב עד שימסרנו למקרים והעבירו באש, כמו שמפרש בסנהדרין (שם).

וכן מה שאמר הרב שמוסר למקרים והם מעבירין אותו, וכך כתב אף בפרושי במסכת סנהדרין (שם סד), אינו נראה כן מלשונם שם בגמרא, ועוד, אף יתחייב הוא מיתה בעבודת אחרים, ולשון הפתוב עצמו: מעביר בנו ובתו באש (דברים יח י) כן נדרש שהאב בעצמו מעבירו.

אבל הענין כן הוא, שהאב עצמו מוסר למקרים לשם שקוצם, וזהו שכתוב: נתן למלך (להלן כ ג), כעין שעושים בפנים, כדכתיב: ונתנם אל הכהן (לעיל טו יד). ואולי המקרים עושין בו תנופה או הגשה לפני המלך, והם מחזירין אותו לידי האב, והוא לוקחו ומעבירו בלהב האש, וזהו: מעביר בנו ובתו באש (דברים יח י).

וכך אמרו בירושלמי (סנהדרין פ"ז ה"י): לעולם אינו חייב עד שימסרנו למקרים ויטלנו ויעבירנו, כלומר שישלנו מהם ויעבירנו הוא. אבל לא היה שורפו, שהרי אמרו (סנהדרין סד:): המעביר את עצמו פטור, שהוא חי אף לאחר העברה וכך פרש רש"י. ועם כל זה הנראה בעיני מהכרע הפסוקים כי היה הבן למאכלת האש, שהכתוב אומר (יחזקאל כג לו): וגם את בניהם אשר ילדו לי העבירו להם לאכלה, ושם (פסוק לט) נאמר: ובשחטם את בניהם לגלוליהם, שהיו מעבירין אותו באש עד שישרף או שגמות באש, והיא שחיטתו, כי הלשון הזה "העבירו להם" במלך הוא, ואמר בו הפתוב "לאכלה", והזכיר בו שחיטה, אם כן מה שאמר "כמשורתא דפוריא" לומר שהיו מעבירין אותו על השלחכת פעמים רבות והוא מת בלהב האש.

והנה הוא חייב בדין התורה משעת העבירה הראשונה משתמשל בו האור, כגון שנתפס האש באחד מאבריו, ולכך הצרכו לומר (סנהדרין סד:): שהמעביר עצמו פטור, אבל היה האש אוכלת בו כי זה היה קרבנם למלך. ולשון "מעביר באש" יאמר בכל מקום

♦ יום רביעי י' אייר ♦

כב וְעַם דְּכוּרָא לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכְּבֵי אִתָּתָא תוֹעֲבָתָא הִיא:

כג וּבְכָל בְּעִירָא לֹא תִתֵּן שְׁכִבְתָּךְ לְאַסְתָּאבָא בַּהּ וְאִתָּתָא לֹא תְקוּם קִדָּם בְּעִירָא לְמִשְׁלַט בַּהּ תִּבְלָא הוּא:

כד "תִּבְלָא הוּא" • לְשׁוֹן קָדֵשׁ וְעִרְוָה וְנֹאֵף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל־תִּבְלִיתָם" (ישעיה י כה). דְּבָר אַחֵר: "תִּבְלָא הוּא", לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעֶרְבּוּב זֶרַע אֲדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה.

כה לֹא תִסְתַּאֲבֹן בְּכָל אֵלֶיךָ אֲרִי בְּכָל אֵלֶיךָ אִסְתָּאבֹן עֲמִמָּא דִּי אֲנָא מִגְלִי מִן קִדְמִיכוֹן:

כה וְאִסְתָּאֲבַת אֲרָעָא וְאִסְעִרִית חוֹבָה עֲלֶיהָ וְרוֹקִינַת אֲרָעָא יָת יִתְבָּהָא:

(כב) וְאִת־זָכָר לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֲבָה הִוא: רמב"ן

(כג) וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׁכִבְתְּךָ לְטַמְאָה־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְּהֵמָה לְרִבְעָה תִּבְלָא הוּא:

(כד) אֶל־תִּטְמָאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיהֶם:

(כה) וְתִטְמָא הָאָרֶץ וְאִפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וְתִקָּא הָאָרֶץ אֶת־יִשְׁבִּיהָ: רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

לאלהים, לא שתהיו אתם אל אלהים אחרים כלל.

והנה קדש העם היושב בארצו בקדושת העריות ובכרית המצות, להיותם לשמו, ולכך אמר (להלן כ כב): ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם ולא תקיאו אתכם הארץ, כתיב (שם פסוק כד): ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתנה לכם לרשת אתה אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים. יאמר כי הבדיל אותנו מכל העמים אשר נתן עליהם שרים ואלהים אחרים, בתתו לנו את הארץ שיהיו הוא יתברך לנו לאלהים וננהיג מִיְחָדִים לשמו. והנה הארץ שהיא נחלת השם הנכבד תקיאו כל מטמא אותה, ולא תסבל עובדי עבודה זרה ומגלים צריות.

והפרשה הזאת הזכירה המלך לכלל עבודה זרה עם זכרון העריות. ועל כלם אמר (כאן): אל תטמאו בכל אלה כי בכל אלה נטמאו הגוים, ותקיא הארץ את יושביה. וכן אמר בפרשה השנייה (להלן כ כו): ואבדל אתכם מן העמים להיות לי, שהוא חקר אסור עבודה זרה. ולכך אמר כי מפני שהם מִיְחָדִים לשמו בעבור כן נתן להם הארץ, שגאמר (שם פסוק כד): ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתנה לכם לרשת אתה אני ה' אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים. והנה בחוזה לארץ, אף על פי שהכל לשם הנכבד, אין הסתירה בה שלמה, בעבור המשריתים המושלים עליה, והעמים תועים אחרי שריהם לעבד גם אותם. ולכך יאמר הכתוב (ישעיה נד ה): אלהי כל הארץ יקרא, כי הוא אלהי האלהים המושל על הכל. והוא

השוכבות כדי שיצא ממנו הנרע, כינרע שהנרע נבא מן התנועה, או מן הגוף כלו, כמו שיתנהג הקצף בפיות הסוסים במרוצתם, או שיתלד בגידים הקרובים משם, ויאסף שם בחמום התנועה ויצא, ואם לא שכתבו אותו לא יצא ממנו זרע, כי היה כאבן דומם בשכרותו.

(כה) ותטמא הארץ ואפקד עוניה עליה ותקיא הארץ. הקמיר הכתוב בעריות, בעבור הארץ שתטמא בהן ותקיא הנפשות העושות. והנה העריות חובת הגוף ואין תלויות בארץ, אבל סוד הדבר בכתוב שאמר (דברים לב ח ט): בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבלת עמים וגו', כי חלק ה' עמו וגו'. והענין, כי השם הנכבד ברא הכל, ושם כל התחתונים בעליונים, ונתן על כל עם ועם בארצותם לגוייהם כוכב ומזל ידוע כאשר נודע באסטגוניות. וזה שגאמר (דברים ד יט): אשר חלק ה' אלהיך אתם לכל העמים, כי חלק לכלם מזלות בשמים, וגבוהים עליהם מלאכי עליון, נתנם להיותם שרים עליהם, כענין שכתוב (דניאל י יג): ושר מזלות פרס עמד לנגדי, וכתבי: (שם פסוק כ) והנה שר יון בא, ונקראים מלכים, בדכתיב (שם פסוק יג): ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס.

והנה השם הנכבד הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים לכל העולם, אבל ארץ ישראל אמצעות הישוב היא נחלת ה' מִיְחָדִת לשמו, לא נתן עליה מן המלאכים קצין שוטר ומושל בהנחילו אותה לעמו המיוחד שמו זרע אוהביו, וזהו שאמר (שמות יט ה): והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ, וכתבי (ירמיה יא ד): והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם

ויתכן שיאמר כן, מפני שהמקריב מזרעו למלך ואחר כן נבא אל מקדש ה' להקריב קרבן מטמא את המקדש, כי קרבנותיו טמאים ותועבה לשם, והוא עצמו טמא לעולם שנטמא ברעה שעשה, כמו שאמר באוב וידעוני: לטמאה בהם (להלן יט לא), וכתבי ובגלוליהם טמאה (ויקרא לו יח).

והזכיר בו חלול השם, כי כאשר ישמעו הגוים שכתב את המלך בנרעו, ונקריב מבהמתו קרבן לשם, הוא חלול השם, וזהו שאמר הנביא (שם כג לז-לח): וגם את בניהם אשר ילדו לי העבירים להם לאכלה, עוד זאת עשו לי טמאו את מקדשי ביום ההוא. ואמר (שם פסוק לט): ובשחתם את בניהם לגלוליהם ונבאו אל מקדשי ביום ההוא לחללו והנה כה עשו בתוך ביתי. ועל דרך האמת ישראל זרע הקדש נולדים בבית ה', וזה טעם "אשר ילדו לי", והנה המקריב אותו למלך מטמא מקדשו ומחלל שמו הגדול, כלשון: ולא יחלל זרעו בעמיו (להלן כא טו), ולכך אמר בו, ואני אתן את פני באיש ההוא (שם כ ג), ושמתי אני את פני באיש ההוא (שם פסוק ה). והמשכיל יבין. (ככ-כג) וטעם הזכור והבהמה מפרסם, כי הוא דבר נתעב ואיננו בקיום המינין, כי אדם ובהמה לא יולדו. וכתב ר' אברהם, אחר שמצאנו: הן שכתבי אמש את אבי (בראשית יט לד), הנה לא תשכב אהררה לשוכב ולנשכב. ואם פדבריו, למה לא היתה האשה בכלל: ובכל בהמה לא נתן שכתבך, כי הנשים בכלל האזהרות שכתב התורה. אבל טעם: הן שכתבי אמש את אבי, בעבור שהן

כִּוְתַשְׁרוּן אֶתְּוֹן יְתִי קִימִי וְיִתִּי דִינִי וְלֹא
תַעֲבֹדוּן מִכָּל תּוֹעֵבָתָא הָאֵלִין יִצִיבָא וְגִיזְרָא
דִּיתְגִּירוּן בִּינִיכּוֹן:

כִּוְאִרִי יְתִי כָּל תּוֹעֵבָתָא הָאֵלִין עֲבָדוּ אֲנָשִׁי
אַרְעָא דִּי קְדָמִיכּוֹן וְאַסְתָּאבַת אַרְעָא:

כח וְלֹא תְרוֹקֵן אַרְעָא יִתְכוֹן בְּסֻבְּיָכּוֹן יְתִי
בְּמָא דְרוֹקִינַת יְתִי עֲמֻמָּא דִּי קְדָמִיכּוֹן:

(כו) וְשִׁמְרֹתֶם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ
מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֲזָרָה וְהָגֵר הָגֵר בְּתוֹכְכֶם:

(כו) כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
לִפְנֵיכֶם וַתִּטְמָא הָאָרֶץ:

(כח) וְלֹא־תִקִּיא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאָתָם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה
אֶת־הָגוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם:

כ"ח וְלֹא־תִקִּיא הָאָרֶץ אֶתְכֶם • מִשָּׁל לְבָן מִלֶּךְ שֶׁהֶאֱכִילוּהוּ דְבָר מָאוֹס שָׁאִין עוֹמֵד בְּמַעֲיו אֵלָא מְקִיאוּ, כִּף אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל, אִינֶה מְקִימַת עוֹבְרֵי עֲבָרָה. וְתַרְגוּמוֹ: 'וְלֹא תְרוֹקֵן', לְשׁוֹן רִקּוֹן, מְרִיקָה עֲצֻמָּה מֵהֶם.

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וְזוֹ הִיא מִצְוַת יַעֲקֹב אֲבִינוּ לְבִיתוֹ וּלְכָל אֲשֶׁר
עָמָו בִּשְׁעַת בִּיאָתָם לְאָרֶץ (בְּרִאשִׁית ל) לה
(ב): הִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם
וְהִשְׁתַּחֲוּוּ. וְהִשָּׁם לוֹ לְבָדוּ נִתְכַּנּוּ עֲלִילוֹת שְׁמָתָה
רַחֵל בְּדֶרֶךְ בְּתַחֲלַת בָּאֵם בְּאָרֶץ, כִּי בִזְכוּתָהּ
לֹא מָתָה בַּחוּצָה לְאָרֶץ, וּבִזְכוּתוֹ לֹא יָשַׁב
בְּאָרֶץ עִם שְׁמֵי אֲחִיוֹת, וְהִיא הִתְהַנְּתָה נִשְׁאֵת
בְּאִסּוּר הַתְּחִינָה. וְנִרְאֶה שְׁנֵתִיבָהּ מִבְּנֵימִין
קִדְּם בָּאֵם בְּשִׁכְּם וְלֹא נִגַּע בָּהּ בְּאָרֶץ כָּלָל,
מִפְּנֵי הָעֵנָן שֶׁהִזְדַּרְגּוּ. וְאָמַר הַנְּבִיא (יִרְמְיָה
טז יח): וְשִׁלַּמְתִּי רִאשׁוֹנָה מִשְׁנֵה עֲוֹנִים
וְחִשַּׁבְתֶּם עַל חֻלְלָם אֶת אֶרֶץ, בְּגִבְלַת שְׁקוּצִיָּה
וְתוֹעֵבוֹתֵיהֶם מִלֹּאזֵּז אֶת נִחְלָתִי. וְהָעֵנָן הַזֶּה
הוּא בְּמִקְוֹמוֹת רַבִּים בְּתוֹבֵיבִים, וְתִרְאֻנוּ מִפְּרִשׁ
בָּהֶם אַחֵר שְׁפָקְחִיתִי בּוֹ עֵינֶיךָ.

וְכַתֵּב רַבִּי אֲבָרְהָם בְּפִרְשַׁת וַיִּלָּךְ (דְּבָרִים ל) לא
טז): יִדְעֻנוּ כִּי הִשָּׁם אַחֵד וְהִשְׁנִי יָבֵא
מִהִמְקַבְּלִים, וְהִשָּׁם לֹא יִשְׁנֵה מַעֲשֵׂיו כִּי כָּלָם
הֵם בְּחֻקָּהּ, וּמִעֲבֹדוֹת הִשָּׁם לְשִׁמּוֹר כֹּחַ הַקְּבוּל
כְּפִי הַמִּקּוֹם. עַל כֵּן כְּתוּב (מְלָכִים ב יז כו):
אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ, וְאָמַר בְּיַעֲקֹב: הִסְדִּירוּ
אֶת אֱלֹהֵי הַגִּבּוֹר, וְהִפְּךָ הַמִּקּוֹם הַדְּבִק בְּעִרְיוֹת
שֶׁהֵם שָׂאֵר. וְהַמִּשְׁפָּלִי יִבִּין. אֵלּוּ דְבָרֵי ז"ל.
וְאֵל תִּשְׁיֵב עָלַי מִפְּסוּק: מִיִּכְאֵל שְׂרָכֶם (דְּנִיָּאל
י כא): כִּי הוּא שֶׁר מִשְׁתַּר לְבָקֶשׁ רַחֲמִים
עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא שֶׁר מַלְכוּת וּמִמְשָׁלָה. וְכֵן הָיָה
שֶׁר צָבָא הִנְרָאָה לִיהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ (יְהוֹשֻׁעַ ה
יג): הִרְאָה לוֹ כִּי הִשָּׁם שָׁלַח לְלַחֵם
מִלְחָמוֹתֵיהֶם, כְּעֵנָן בְּחֻזְקָהּ (מְלָכִים ב יט
לח). וְגַם שֶׁהָיָה זֶה בְּהִתְנַחוּ בַּחוּצָה לְאָרֶץ.
וְאִין רְשׁוֹת לְפָרֶשׁ כְּעֵנָן הָאָרֶץ יוֹתֵר מִזֶּה.
אֲבָל אִם תִּזְכֶּה לְהִבִּין הָאָרֶץ הִרְאֵשׁוֹנָה הַנּוֹכַחַת
בְּפִסּוּק בְּרִאשִׁית, וְהַנּוֹכַחַת בְּפִרְשַׁת אִם
בְּחֻקֹּתֶי (לְהֵלֵךְ כז כב), תִּדַּע סוֹד נִשְׁגָּב וְנִעְלָם,
וְתִבִּין מִה שֶׁאָמַר רַבּוֹתֵינוּ (תְּנַחֲנוּמָא וַיִּקְהַל
ז): בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שָׁל מַעְלָה מִכּוֹן כְּנָגַד בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ שֶׁל מַטֵּה. וְכַךְ רְמִזְתִּי לָךְ בְּפִסּוּק
כִּי לִי הָאָרֶץ (שְׁמוֹת יט ה).

וְהָיָה הַזְכִּיר הַכְּתוּב כִּי אֲנָשִׁי אֶרֶץ כְּנַעַן וְעַנְשׁוּ

(שְׁמוּאֵל א כ יט): כִּי גִרְשׁוֹנֵי הַיּוֹם מִהִסְתַּפֵּחַ
בְּנִחְלַת ה' לֹא מָרָה לָךְ עֲבַד אֱלֹהִים אַחֲרִים.
וְאָמַרְוּ בְּתוֹסֶפֶת דְּעִבּוּדָה זָרָה (פ"ה ה"ה):
הָרִי הוּא אוֹמֵר: (בְּרִאשִׁית כח כא)
וְשָׁבַתִּי בְּשִׁלּוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי
לְאֱלֹהִים, וְאוֹמֵר: לְתַת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן
(לְהֵלֵךְ כח לח), כֹּל זְמַן שֶׁאַתֶּם בְּאָרֶץ כְּנַעַן
הַיִּיתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים, אִין אַתֶּם בְּאָרֶץ כְּנַעַן
כְּבִיכּוֹל אִין אֲנִי לָכֶם לְאֱלֹהִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר
(יְהוֹשֻׁעַ ד יג): כִּי־בָרְכִיעִם אֶלְךָ חֲלוּצֵי צָבָא
עֲבָדוּ לִפְנֵי ה'. וְאוֹמֵר (ד"ה א כב יח): וְנִכְבְּשָׁה
הָאָרֶץ לִפְנֵי הָשָׁם וְלִפְנֵי עָמּוֹ, וְכִי תַעֲלֶה עַל
דְּעֻתְךָ שִׁישְׁרָאֵל מִכְּבָשִׁין אֶת הָאָרֶץ לִפְנֵי
הַמִּקּוֹם, אֵלָּא כֹּל זְמַן שֶׁהָיָה עָלֶיךָ כְּאֵל הִיא
מִכְּבָשָׁת, הֵא אִינִים עָלֶיךָ אִינֶה מִכְּבָשָׁת.

וּמִן הָעֵנָן הַזֶּה אָמַרְוּ בְּסִפְרֵי (דְּבָרִים יא יז):
וְאֲבָרְתֶּם מִהֲרָה, אִף עַל פִּי שְׁאֵנִי מִגְּלָה
אֶתְכֶם מִן הָאָרֶץ לְחוּצָה לְאָרֶץ הָיוּ מִצְּגִין
בְּמִצְוֹת שֶׁשִּׁתְּפוּזוּ לֹא יְהִי עֲלֵיכֶם חֻדְשִׁים,
מִשָּׁל לְאֶדוֹן שֶׁכָּעַס עַל אִשְׁתּוֹ וּשְׁלַחָה לְבֵית
אֲבִיהָ, אָמַר לָהּ הָיוּ מִתְקַשְּׁטִים מִכְּשִׁיטִים
שֶׁשִּׁתְּפוּזוּ לֹא יְהִי עֲלֵיךְ חֻדְשִׁים, וְכֵן אָמַר
יִרְמְיָה (לא כ): הִצִּיבִי לָךְ צִנִּים, אֵלּוּ הַמִּצְוֹת
שִׁישְׁרָאֵל מִצְּגִין בָּהֶם.

וְהָיָה הַכְּתוּב שֶׁאָמַר (דְּבָרִים יא יז-יח):
וְאֲבָרְתֶּם מִהֲרָה וְשִׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֵלֶּה
וְגו' אִינוּ מְחִיב בְּגִלּוֹת אֵלָּא בְּחֻבַּת הַגּוֹף
כְּתַפְלִין וּמִזְוֹזוֹת, וּפְרָשׁוֹ בְּהֵן כְּדִי שְׁלֹא יְהִי
חֻדְשִׁים עֲלֵינוּ כְּשֶׁנִּחְזֹר לְאָרֶץ, כִּי עָקֹר כָּל
הַמִּצְוֹת לִישׁוּבִים בְּאָרֶץ ה'. וְלִפְקֶךָ אָמַרְוּ
בְּסִפְרֵי (דְּבָרִים יא לא-לב): וִירִשְׁתֶּם אֹתָהּ
וְיִשְׁכַּתֶּם בָּהּ וְשִׁמְרֹתֶם לְעִשׂוֹת, יִשְׁיַבַת אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל שְׁקוּלָה כְּנָגַד כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁבְּתוֹרָה, וְכִךְ
הוּא בְּתוֹסֶפֶת דְּעִבּוּדָה זָרָה (פ"ה ה"ב). וְזוֹ
הִיא מִחֻשְׁבַּת הַרְשָׁעִים (סְנִיְהֵרִין קה). שֶׁאָמַרְוּ
לִיחְזָקָל, רַבְּנוּ יִחְזָקָל עֲבָד שְׁמַכְרוּ רַבּוֹ יֵשׁ
עָלֵינוּ כְּלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (יִחְזָקָל כ לב): וְהָעֵלָה
עַל רוּחְכֶם הָיוּ לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אַתֶּם אֲמָרִים
נְהִיָּה כְּגוֹיִם כְּמִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה לְשִׁרְתָּ עֵץ וְאָבֶן.

יִפְקֹד בְּסוּף עַל צָבָא הַמְּרוֹם בְּמְרוֹם (שָׁם כד
כא) לְהִסִּיר מִמְשָׁלַת הָעֲלִיוֹנִים וְלְהִרְסַת מַעֲרַכַת
הַמִּשְׁתָּרִים, וְאַחֲרֵי כֵן יִפְקֹד עַל מַלְכֵי הָאֲדָמָה
בְּאֲדָמָה (שָׁם).

וְהָיָה עֵנָן הַכְּתוּב שֶׁאָמַר (דְּנִיָּאל ד יד): בְּגִזְרַת
עִירִין פְּתַגְמָא וּמִאֲמַר קְדִישִׁין שְׁאֲלָתָא.
יִאֲמַר כִּי הַדְּבָר הַהוּא הַגִּזְרָה עַל נְבוּכַדְנֶצַּר
הִיא גִזְרַת עִירִין פְּתַגְמָא וּמִאֲמַר קְדִישִׁין
שְׁאֲלָתָא, שְׁגִזְרָה עַל הַכְּחוֹת הַנֶּאֱצִלִין מִהֵן
לְעִשׂוֹת כִּף. וְיִקְרָאוּ "עִירִין" כִּי מִצְּלִילוֹתֵיהֶם
יִתְעוֹרְרוּ הַכְּחוֹת בְּכָל הַפְּעֻלוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר
(שָׁם שָׁם י"א): וְאֵלּוּ עִיר וְקְדִישִׁין מִן שְׁמִיא
נִחַת קָרָא בְּחִיל וְכֵן אָמַר גְּדוֹ אֵילָנָא וְגו'.
וּמִאֲמַר קְדִישִׁין שְׁאֲלָתָא, כְּלוּמַר שֶׁשְׁאֲלּוּ מִה
הַרְצוֹן הָעֲלִיוֹן עָלֶיךָ, וְאַחֲרֵי כֵן גִּזְרָה לְהַעֲשׂוֹת
כֵּן, וְהָיָה שֶׁאָמַר לוֹ דְּנִיָּאל (שָׁם פְּסוּק כא):
וְגִזְרַת עֲלָאָה הִיא, כִּי הִכַּל מֵאֲחַד יִתְבַּרֵךְ.

וְהָיָה הָשָׁם הַנִּכְבָּד יִתְבַּרֵךְ אֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים
בְּחוּץ לְאָרֶץ, וְאֱלֹהֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא
נִחְלַת ה'. וְהָיָה טַעַם: וְהָיָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי גִבּוֹר
הָאָרֶץ (דְּבָרִים לא טז), כִּי הָאֱלֹהִים נִכְרִים
בְּאָרֶץ הָשָׁם וּבְנִחְלָתָהּ. וְהָיָה שֶׁנֶּאֱמַר (מְלָכִים ב
יז כו): לֹא יִדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ
וְיִשְׁלַח בָּם אֶת הָאֲרִיֹּת וְהִנֵּם מִמִּיתִים אוֹתָם
כַּאֲשֶׁר אִינִים יִדְעִים אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ,
וְהִנֵּה הַכְּחוֹתִים לֹא הָיוּ נִעְשִׂים בְּאָרֶץ בְּעִבְדָם
אֶת אֱלֹהֵיהֶם לְשַׁלַּח בָּהֶם אֶת הָאֲרִיֹּת, וּבְכַאֵם
בְּאָרֶץ הָשָׁם וְעָשׂוּ שָׁם כְּמַעֲשֵׂיהֶם הִרְאֵשׁוֹנִים
שִׁלַּח בָּהֶם הָאֲרִיֹּת הַמִּמִּיתִים אוֹתָם.

וְכֵן שֶׁנּוּ בְּסִפְרָא (לְהֵלֵךְ כ כב): וְלֹא תִקִּיא
הָאָרֶץ אֶתְכֶם וְגו', אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִינֶה
כְּשֶׁאֲרָ אֲרֻצּוֹת, אִינֶה מְקִימַת עוֹבְרֵי עֲבָרָה.
וּבְסִפְרֵי (דְּבָרִים לב יב): וְאִין עָמּוֹ אֵל גִּבּוֹר,
שְׁלֹא תִהְיֶה רְשׁוֹת לְאֶחָד מִשְׁרֵי הָאֲמוֹת לְבֹא
לְשַׁלֵּט בָּכֶם, כְּעֵנָן שֶׁנֶּאֱמַר (דְּנִיָּאל י כ): וְאִנִּי
יֹצֵא וְהִנֵּה שֶׁר יִנּוּ וְגו'. וְהוּא מִאֲמָרָם (כְּתוּבָה
ק י): כֹּל הַדָּר בַּחוּצָה לְאָרֶץ דּוּמָה כְּמִי שֶׁאִין
לוֹ אֵלֶּה שֶׁנֶּאֱמַר: (לְהֵלֵךְ כח לח) לְתַת לָכֶם
אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן לְהִית לָכֶם לְאֱלֹהִים, וְאוֹמַר

(כט) **בִּי בְּלֹא־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הַעֲשֹׂת מִקֶּרֶב עִמָּם:**

כ"י – הַנִּפְשׁוֹת הַעֲשֹׂת • הַזֵּכֶר וְהַנִּקְבָּה בְּמִשְׁמָע. רמב"ן

לַוְתָּרִיוֹן יְת מִשְׁרַת מִימָרִי בְּדִיל דָּלָא
לְמַעַבְד מְנִימוּסִי תוֹעֵבָתָא דְּאַתְעֵבְדָּא
קְדָמִיכוֹן וְלֹא תַסְתַּאבִּין בְּהוֹן אָנָּא יִי
אַלְהֵכוֹן: פ פ פ

(ל) **וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת
הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לַפְּנִיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָּהֶם אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ**

כ"י – וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי • לְהַזְהִיר בֵּית־דִּין עַל כָּךְ. וְלֹא תִטְמְאוּ בָּהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • הָא אִם תִּטְמְאוּ
אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, וּמֵה הַנָּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלָיָה? לְכָךְ נֶאֱמַר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם":

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 100)

וְאַתֶּם נִפְסָלִים מֵאַחֲרֵי, וּמֵה הַנָּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלָיָה (רש"י יח, ל) וְש"י כְּתִב לְעִיל "דְּעוּ מִי גִזְרֵי עֲלֵיכֶם, דִּין
לְהַפְרַע וְנֶאֱמָן לְשִׁלֵּם שְׂכָר". נִפְסָלִים (מְבַדְלִים) – הוּא הַנְּגוּד שֶׁל "מִי גִזְרֵי", כִּי הַעֲבָדָה שֶׁה' גִּזְרָה עֲלֵינוּ גִזְרוֹת מוֹכִיחָה שֶׁהוּא
קְרוֹב לָנוּ וּמִתְעַסֵּק אִתָּנוּ. הַנָּאָה – הַנְּגוּד שֶׁל שְׂכָר, שְׁמוּרָה עַל הַנָּאָה מַעְבֻּדֵּת יִשְׂרָאֵל. כְּלָיָה – הַנְּגוּד שֶׁל פְּרָעוֹן, שְׁמוּרָה עַל
קִשְׁר בֵּין ה' לְיִשְׂרָאֵל ("רַק אַתֶּם יִדְעֵתִי. . . עַל כֵּן אֶפְקֹד. . . אֵת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם"); כִּי אֲשֶׁר מִתְבַּטֵּל קִשְׁר זֶה, שֶׁהוּא חֲטִיאוֹ, הַתּוֹצֵאָה
הִיא כְּלָיָה ר"ל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 101)

וְלֹא תִטְמְאוּ בָּהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (יח, ל) הָא אִם תִּטְמְאוּ אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם. . . וּמֵה הַנָּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם (רש"י) יֵשׁ לְשִׁאֵל, מִדּוּעַ
נִקֵּט לְשׁוֹן שְׂאֵלָה, וְלֹא כְּתִב "וְאֵין לִי הַנָּאָה בָּכֶם". וְיֵשׁ לוֹמַר: גַּם מִי שֶׁהִקְבִּי"ה אוֹמֵר עָלָיו "אֲנִי אֱלֹהֵיכֶם" – אֵל לוֹ לְהַתְנַאֵשׁ
וְלַחֲשֹׁב שְׂאֵין לוֹ עוֹד תִּקְוָה לְגֵרָם נַחַת רוּחַ לֵה' ("אֵין לִי הַנָּאָה בָּכֶם"). אֲלָא, עָלָיו לְהַתְבַּוֵּן בְּכֹךְ שֶׁהִקְבִּי"ה שׂוֹאֵל אוֹתוֹ, כְּכִיכּוֹל:
"מֵה הַנָּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם?" וְלַחֲפֹשׁ דֶּרֶךְ לְשׁוּב וְלַהֲתַקְרֵב אֵלָיו וְלִגְרָם לוֹ נַחַת רוּחַ.

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חסלת פרשת אחרי

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

רַבּוּתֵינוּ (ר"ה יז): אֲכַל מִי שֶׁעֲוֹנוֹתָיו מְרִבִּין
מִזְכִּיּוֹתָיו וּבִקְלָלָן עוֹן פּוֹשְׁעֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם
בְּגוֹפָן, וְאָמַר רַב פֶּפֶא בַּעֲבָדָה, כְּלוּמַר בְּעָרְוָה
מִן הָעֲרִיּוֹת, יוֹדִינִן לְגִיהֶם וְנִדְוִינִן שְׁנִים עֶשֶׂר
חֲדָשׁ, לְאַחֵר שְׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשׁ גּוֹפֵן כְּלָה
וְנִשְׁמָתָן נִשְׂרָפָת, וְרוּחַ מִפְּנֵי תַחַת פְּפוֹת
רִגְלֵי הַצַּדִּיקִים וְכו'.

וְיֵשׁ כֶּתֶר חֲמוּר שֶׁנִּכְרַת גּוֹפוֹ וְנִפְשׁוֹ, וְהוּא
הַנֶּאֱמָר בּוֹ (בְּמִדְבָּר טו לא): כִּי דָבַר ה'
בְּיָה וְאֵת מִצְוֹתוֹ הִפֵּר הַכֶּתֶר תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ
הַהוּא עֲוֹנָה בָּהּ, וְדָרָשׁוּ (שְׁבוּעוֹת יג): הַכֶּתֶר,
בְּעוֹלָם הַזֶּה, תִּכְרַת, לְעוֹלָם הַבָּא, לוֹמַר שֶׁהוּא
זְמַת בְּנֵעַר וְחִתּוֹת בְּקִדְּשִׁים, שְׁלֹא תִחַדֵּה נִפְשׁוֹ
בְּתַחֲתִית מִתִּמִּים וְאֵין לָהּ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא.
וְאֵין כֶּסֶל הַכֶּתֶר הַזֶּה הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה אֲלֹא
בְּעֲנָנֵי עֲבוּדָה זָרָה וּמִגִּדְף.

וְרַבּוּתֵינוּ דָּרָשׁוּ בּוֹ עוֹד בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת
(שם): כִּי דָבַר ה' בְּיָה, זֶה הַפּוֹרֶק
עַל וּמִגְלָה פָּנִים בַּתּוֹרָה, וְאֵת מִצְוֹת הַפֶּר, זֶה
הַמִּפְר בְּרִית בָּשָׂר, אֲכַל אֵינוֹ כָּל הַכְּרִיתוֹת.
וְשֵׁם מִבְּאֵר זֶה בְּגִמְרָא שְׂאֵין הַכֶּסֶל שֶׁל הַכֶּתֶר
תִּכְרַת בִּשְׂאֵר חִבֵּי כְּרִיתוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה אֲלֹא
בְּאֵלּוֹ הַנִּדְרָשִׁים מִן הַכְּתוּב הַזֶּה, כִּי הַכְּתוּב
הוּא בְּמִגְדָּף וְעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה, וְהֵם הוֹסִיפוּ

וְהַאֲבִדְתִּי אֵת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמָּה, וְאָמַר
בְּסִפְרָא (שם): לִפִּי שֶׁהוּא אוֹמֵר כֶּתֶר בְּכָל
מָקוֹם וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הוּא, וּכְשֶׁהוּא אוֹמֵר
וְהַאֲבִדְתִּי, לִמַּד עַל הַכֶּתֶר שְׂאֵינוֹ אֲלֹא אֲבָדָן.
וּבְאִוֵּר הַעֲנָן, כִּי הָאוֹכֵל חֶלֶב אוֹ דָם וְהוּא
צָדִיק וְרַבּוֹ זְכוֹת, אֲכַל גְּבִירָה תִּאֲוָתוֹ
עָלָיו וְנִכְשֵׁל בַּעֲבָדָה הַהִיא, יִכְרְתוּ לִמּוֹ וְזִמּוֹת
בְּנֵעוּרִים קִדְּם שְׂאֵינוֹ לִמּוֹ זָקָה, וְהֵם שְׂשִׁים
שָׁנָה, וְאֵין נִפְשׁוֹ בְּהַכֶּתֶר, אֲכַל יִהְיֶה לוֹ חֵלֶק
בְּעוֹלָם הַנֶּשְׁמוֹת כִּפִּי הַדְּאוֹי לְמַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים,
כִּי צָדִיק הִיָּה, וְיִהְיֶה לוֹ עוֹד חֵלֶק לְעוֹלָם
הַבָּא, הוּא הָעוֹלָם שְׂאֵחֲרֵי הַתְּחִיָּה, וּבְיָה אָמַר:
וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא.

וְאֲשֶׁר עִם הַחֲסִיד הַחֲמוּר הַהוּא יִהְיֶה עֲוֹנוֹתָיו
מְרִבִּין מִזְכִּיּוֹתָיו, עֲנֵשׁ הַכֶּתֶר שֶׁבַּעֲבָרָה
הַחֲמוּרָה מְגִיעַ לְנֶפֶשׁ הַחוּטָא לְאַחֵר שֶׁתִּפְרֹד
מִן הַגּוֹף, וְהִיא נִכְרַת מִחַי עוֹלָם הַנֶּשְׁמוֹת,
וּבְמִחְיָי הַכֶּתֶר הַזֶּה רִמּוֹ הַכְּתוּב בְּאִמְרוֹ:
וְנִכְרַתָּ הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מִלִּפְנֵי (לְהֵלֵךְ כב ג),
וּכְתִיב: וְהַאֲבִדְתִּי אֵת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמָּה
(לְהֵלֵךְ כג ל). וְאֵלּוֹ אֵין לָהֶם כֶּתֶר בְּגוֹפָם,
אֲלֹא פְעָמִים שְׂחִיחֵי וְיִגְעֵנוּ לְזִמִּים רַבִּים, וְגַם
עַד זָקָה וְשִׁיכָה, כְּעִנְיָן שֶׁכְּתוּב (קִהְלֵת טו ט):
וְיֵשׁ דָּשַׁע מֵאֲרִיף בְּרַעְתּוֹ. וְזֶה מַה שְּׂאָמַר

בַּעֲבוּר הָעֲרִיּוֹת, וְרַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ (סְנֵהֲדִין גו):
שֶׁהָזָהָר עָלֵיהֶן מַעַת הַיְצִירָה לְאָדָם וְלַנֶּחֱ,
שְׁלֹא עָנַשׁ אִם כֵּן הַזִּהִיר, אֲכַל הַכְּתוּב לֹא
יִזְכִּיר הַאֲזַהָרָה, אֲכַל יֹאמַר כִּי הָאֲרֵץ תִּקְיָא
אוֹתָם כִּי הָאֲרֵץ תִּתְעַב כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל.
וְהִנֵּה לֹא אֲנִשׁ אֲרֵץ כְּעֵנָן בְּלִבָּד הִיוּ מִן
הַמְּזֻהָרִים, וְהַפְּרָשָׁה הַזִּכִּיר: כְּמַעֲשֶׂה
אֲרֵץ מִצְרַיִם (לְעִיל פְּסוּק ג), שֶׁהִיוּ גַם הֵם
עוֹשִׂים כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה, וְלֹא תִקְיָא אוֹתָם
אֲרֵץ מִצְרַיִם וְלֹא שְׂאֵר אֲרָצוֹת הַגּוֹיִם אֵת גּוֹיֵיהֶם,
אֲכַל הַעֲנָן כָּלוּ לְמַעַלֵּת הָאֲרֵץ וְקִדְּשָׁתָהּ. וְאָמַר
הַכְּתוּב (כָּאן): וְתָקַף הָאֲרֵץ, כִּי מַעַת שֶׁפָּקַד
עֲוֹנָה עָלֶיהָ שֶׁנִּגְזַר עַל הַכְּנַעֲנִים לְהַכְרֵת כָּאֵלּוֹ
כְּכֹר הַקִּיָּא אוֹתָם, אוֹ "וְתִקְיָא", לְמַעַלָּה, כְּעִנְיָן
סָר צִלֵּם מִעֲלֵיהֶם (בְּמִדְבָּר יד ט).

(כט) וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הַעֲשׂוֹת מִקֶּרֶב עִמָּם.
וְרָעוּ נִכְרַת וְזִמּוֹ נִכְרַתִּים. לְשׁוֹן רִש"י
(לְעִיל יז ט). וְהִנֵּה בְּכִרְיֹתוֹת בַּתּוֹרָה שֶׁלִּשְׁה
עֲנִינִים. הָאֲחֹד, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא
(שֵׁם שֵׁם ד ט), וְהַשְּׁנִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵן: וְנִכְרְתוּ
הַנִּפְשׁוֹת הַעֲשֹׂת (כָּאן), וְנִכְרַתָּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא
מִלִּפְנֵי (לְהֵלֵךְ כב ג), וְהַשְּׁלִישִׁי שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵן:
הַכֶּתֶר תִּכְרַת הַנֶּפֶשׁ הַהוּא עֲוֹנָה בָּהּ (בְּמִדְבָּר
טו לא). וְאָמַר בְּיוֹם הַפְּפוּרִים (לְהֵלֵךְ כג ל):

יט (א) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

א ומלל יי עם משה למימר:

(ב) דִּבֶּר אֶל־כָּל־עַדְת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדָשִׁים תְּהִיוּ כִּי קֹדֶשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ב מלל עם כל כנשתא דבני ישראל ותימר להון קדישין תהון ארי קדיש אנא יי אלהכון:

כס"י דבר אל-כל-עדת בני-ישראל • (ויקרא רבה. ת"כ) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרב גופי תורה תלוין בה. קדשים תהיו • הון פרושים מן העריות ומן העברה, (ויקרא רבה) שכל מקום שאמה מוצא גדר עונה, אמה מוצא קדשה: (לקמן כא) "אשה זנה וחללה וגו'" – "אני ה' מקדשכם"; (שם) "ולא יחלל זרעו... אני ה' מקדשו"; (שם) "קדשים יהיו... אשה זנה וחללה וגו'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"י ע' 322)

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב)

בא הכתוב, אחר שפרט האסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי - שנהיה פרושים מן המותרות (רמב"ן) אדם יכול לחשב שהמצוה "להיות פרושים מן המותרות", היא רק לאדם שנמצא בדרגא רוחנית נעלית, ומקום כבר את כל מצוות התורה. מדגיש הכתוב "דבר אל כל עדת ישראל" - גם מצוה זו חלה על כל אדם מישראל. וטעם הדבר - "כי קדוש אני": מאחר שהקב"ה הוא אלקיו של כל אחד ואחת מישראל - חל עליו הצווי לקדש את עצמו כדי להדמות להקב"ה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 432)

מפני שרב גופי תורה תלוין בה (רש"י יט, ב)

אמרו רז"ל, שיש ג' פרשיות המקילות ששים מצות: פסחים, נזיקין ופרשתנו. ודוקא פרשתנו נאמרה בהקהל, שכן לא זו בלבד שהיא מכילה דינים רבים, אלא רב דיני התורה תלוים בצווי הכללי "קדושים תהיו". ובלשון הרמב"ם: "היה קדוש בעשותו כל מה שצויתו עליו". ולא נקט "שכל גופי תורה", כי יש מצות שנאמרו לפני פרשתנו, ועל כרחך שנתן לקימן גם בלי צווי כללי זה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התוועדות תשמ"ח ח"ג ע' 283)

דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלקיכם (יט, ב) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל, מפני שרב גופי תורה תלוין בה (רש"י) יש ללמוד מכאן הוראה לכל מקום ולכל זמן: כאשר מקהילים יהודים כדי

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

בכאן בכרת שהוא ענין נסי, ולא תבטיח בקיים שהוא ראוי.

והנה הכריתות שבתורה הם שלשים נפש (כריתות א א), והם רבים באסורי העונה רצוני לומר על בעילה האסורה, וכן מיתות בית דין בענין הבעילה שש עשרה ואין באסורי המאכלים מיתה כלל. והשעם בהיות הענין הגדולים כמיתת בית דין והכרת בעניני הבעילה, מפני שגלוי העריות דבר נמאס מאד אצל התורה, כנזכר בזאת הפרשה ובמקומות רבים בכתוב, וזכרים מזכירין לעולם (סנהדרין ער. ועוד): עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, וזכרו אותה אחר עבודה זרה וקדם שפיכות דמים, וכמו שאמרו (סנהדרין קו.): אלהיהם של אלו שונא זמה הוא. ויש לענין סוד גדול בסוד היצירה.

והרב אמר במורה הנבוכים (ג מא) בעבור היות יצר האדם גדול בענין המשגל והתאנה בו רבה, והדברים שהם רבי המכשולות צריכים ענין גדול ליסור אותם. וגם זה אמת.

הוא מפרש: הנפש ההיא עונה בה (במדבר טו לא), כי העון אשר בה הוא זכריתה. וטעם הענין, כי נשמת האדם נר ה' אשר נפחה באפנו מפי עליון ונשמת שדי, כמו שנאמר (בראשית ב ז): ויפח באפיו נשמת חיים, והנה היא בענינה ולא תמות, ואיננה מרפכת שתפרד הרקבה ותהיה לה סבת הנה והפסד פמרכבים, אבל קיומה ראוי, והוא עומד לעד, בקיים השכלים הנבדלים. ולכך לא יצטרף הכתוב לומר כי בזכות המצות יהיה קיומה, אבל יאמר כי בענין העברות התנאל ותשמת ותכרת מן הקיום הראוי, והוא הלשון שתפסה בהן התורה "כרת", כענין הנכרת מן האילן שממנו יהיה שרשו. והוא מה שאמרו רבותינו (ספרי במדבר טו ל): מקרב עמה, ועמה שלום, כי הכרת של הנפש החוטאת יורה על קיום שאר הנפשות שלא חטאו, והן עמה שהן בשלום. וכבר פירשו (שמות ו ב) כי כל היעודים שבתורה בהבטחות או בהתראות כלם מופתיים מן הנסים הנסתרם, שדבר מופתי תבטיח ומוהיר התורה לעולם, ולכן הזהיר

במדברשים הכופרים בעקר והרשעים המחלטים, וכמו שנאמר בהם בקבלה (ישעיה סו כד): כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה, והם אותם שמונו במשנה (סנהדרין יא א) ובבריתא (שם): ואלו שאין להם חלק לעולם הבא.

וכן נראה שאין כל חייבי כריתות בערירות, ואין כרת בנרעם, אלא באותן שכתוב בהן "צריכים". ויתכן שהקשו כל העריות זו לזו, אבל בשאר הכריתות כגון חלב ודם אין לנו. כתב רבי אברהם (להלן כג ל): יש הפרש בין והאבדתי ובין ונכרתה, ולא אוכל לפרש. יחשב החכם כי האובדת תאבד והנכרתה תכחד, ולא ישא אלהים נפש.

ותדע ותשפיל, כי הכריתות הנזכרות בנפש בשחון גדול בקיים הנפשות אחרי המיתה ובמתן השכר בעולם הנשמות, כי באמרו יחברך: ונכרתה הנפש ההוא מלפני (להלן כב ג), ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה (במדבר טו ל), יורה כי הנפש החוטאת היא תכרת בעונה, ושאר הנפשות אשר לא חטאו תהינה קיימות לפניו בזיו העליון. ולכך

לזרזם בקיים התורה והמצוות ("גופי תורה") - הדרך לך אינה באמצעות אזהרות ונעשים וכדומה, אלא על ידי פתיחה בסגנון חיובי, בהדגשת מעלתן של ישראל - "קדושים תהיו, כי קדוש אני!" רמב"ן

(ג) **אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה**
אַל־הֵיכֶם:
 ג. גבר מן אמה ומן אביו תהיו דחלין וית יומי שביא דילי תטרון אנא יי אלהכון:

כש"א **איש אמו ואביו תיראו** • כל אחד מהם תיראו אביו ואמו; זהו פשוטו. ומדרשו: (תורת כהנים. קידושין כט) אין לי אלא איש, אשה מניין? כשהוא אומר: "תיראו", הרי כאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. **אמו ואביו תיראו** • כאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים. **ואת-שבתתי תשמרו** • סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתיו על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת'! אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. **אני ה' אלהיכם** • (יבמות ה) אתה ואביך חביבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. (ב"מ לב. קידושין לו) איזהו מורא? לא יושב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא.

(ד) **אַל־תִּפְּנוּ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם**
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 ד. לא תתפנו פתר טעון ודחלין דמתכא לא תעבדון לכוון אנא יי אלהכון:

כש"א **אל-תפנו אל-האילים** • לעבדם (ת"כ). **אילים** לשון 'אל' – כלא הוא חשוב. **ואלהי מסכה** • תחלתן אילים הם, ואם אתה פונה אחריהם סופך לעשותן אלהות. **לא תעשו לכם** • לא תעשו לאחרים ולא אחרים לכם. ואם תאמר: לא תעשו לעצמכם, אבל אחרים עושין לכם? ! הרי כבר נאמר (שמות כ א): "לא יהיה לך" – לא שלך ולא של אחרים. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

מדבריהם, עקר הכתוב בכיצא בזה זיהוי, שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במוותרות ובכעורים.

וזה דרך התורה לפרט ולכלל בכיצא בזה, כי אחרי אזהרת פירוש דיינין בכל משא ומתן שבין בני אדם, לא תגב ולא תגול ולא תונו ושאר האזהרות, אמר בכלל: וְעִשִּׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב (דברים ו יח), שיתקיים בעשה הישר והטוב וכל לפניו משורת הדין לרצון חבריו, כאשר אפרש (שם) בהגיעי למקומו ברצון הקדוש ברון הוא. וכן בענין השבת, אשר המלאכות בלאו והטרחים בעשה כללי, שנאמר תשבת. ועוד אפרש זה (להלן כג כד) בענין השם.

וטעם הכתוב שאמר: כי קדוש אני ה' אלהיכם, לומר שאנחנו נזכה לדרגה בו בהיותנו קדושים. והנה זה בענין הדבור הראשון בעשרת הדברות (שמות כ ב). וצוה איש אמו ואביו תיראו (פסוק ג), כי שם (שמות כ יב) צוה על הכבוד וכאן יצוה על המורא. ואמר ואת שבתתי תשמרו, כי שם (פסוק ח) צוה על הזכירה וכאן על השמירה. ובכך פרשנו (שמות כ ח) ענין שניהם.

(ד) ואמר אל תפנו אל האילים, והוא מלשון: ואם יפנה לך (דברים ל יז), אשר לבבו פנה היום (שם כט יז), יאמר שלא יפנה לבו

ולפיכך בא הכתוב, אחרי שפרט האסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות, ימצא במשגל, כענין שאמרו (ברכות כב): שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן בתנגולין, ולא ישתמש בו אלא כפי הצורך בקיום המצוה ממנו. ויקדש עצמו מן היין במעוטו, כמו שקרא הכתוב (במדבר ו ה) הנזיר קדוש, ויזכר הרעות הנזירות ממנו בתורה בנח (בראשית ט כא) ובלוט (שם יט ג).

וכן יפריש עצמו מן הטמאה אף על פי שלא הזהירו ממנה בתורה, כמו שהזכירו (חגיגה יח): בגדי עם הארץ מדרס לפרושים, וכמו שנקרא הנזיר קדוש (במדבר ו ח) בשמרו מטמאת המת גם כן. וגם ישמר פיו ולשונו מהתגאל ברבוי האכילה הגסה ומן הדבור הנמאס, כענין שהזכיר הכתוב (ישעיה ט טז): וְכָל פֶּה דֹבֵר נִבְלָה, ויקדש עצמו בזה עד שיגיע לפריוש, כמה שאמרו על רבי חייא שלא שח שיחה בטלה מקמיו.

באלו ובכיצא בהן באה המצוה הזאת הכללית, אחרי שפרט כל העברות שהן אסורות לגמרי, עד שיבסס בכלל זאת הצוה הנקית בידיו וגופו, כמו שאמרו (ברכות ג): והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים, כי קדוש זה שמן ערב, כי אף על פי שאלו מצות

(ב) אל כל עדת בני ישראל. כבר אמרו רבותינו (ת"כ כאן) שהפרשה הזו נאמרה בהקלה מפני שרב גופי תורה תלוין בה. וזה טעם: אל כל עדת בני ישראל. אבל הזכרה כאן בתורת הכהנים, מפני שידבר בה על קרבן השלמים, ומפני שזכיר בה המשפט שיצוה לעשות בעושי התועבות הנזירות והעצירות, והתועבות הנזירות בספר הזה מפני השעם שכתבנו בתחלת הספר.

קדושים תהיו. הן פרושים מן העצירות ומן העברה, שכל מקום שאתה מוצא גדר צורה אתה מוצא קדושה. לשון רש"י. אבל בתורת כהנים (כאן) ראיתי סתם: פרושים תהיו וכן שנו שם (לעיל יא מד): והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני, בשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, בשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים. ולפי דעתי אין הפרשות הזו לפרש מן העצירות בדברי הרב, אבל הפרשות היא המזכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה נקראים פרושים.

והענין כי התורה הזהירה בעצירות ובמאכלים האסורים, והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והזיין, אם כן ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזמאת אשתו או נשיו הרבות, ולהיות בסוכאי זין בוללי בשר למו, וידבר פרצונו בכל הנבלות, שלא הזכיר אסור זה בתורה, והנה יהיה נבל ברשות התורה.

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבֶחַ שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצּוֹנְכֶם תִּזְבַּחְהוּ: הַזָּרִי תִסְסֹן נִסְסֵת קוֹדֶשֶׁת קָדֶם יִי לְרִצּוֹן לְכוֹן תִּסְסֹנָה:

כ"י וְכִי תִזְבְּחוּ וְגו' • לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על-מנת להאכל בתוך הזמן הזה, שאם לקבע להם זמן אכילה הרי כבר נאמר (לעיל טז): "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו'". לרצונכם תזבחו • תחלת זביחתו תהא על-מנת נחת-רות, שיהא לכם לרצון, שאם תחשבו עליו מחשבת פסול, לא ירצה עליכם לפני. לרצונכם • אפיצימנט"ו, זהו לפי פשוטו; ורבותינו למדו (חולין יג) מכאן למתעסק בקדשים שפסול, שצריך שיתכונן לשחט. רמב"ן

(ו) בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל וּמִמַּחֲרֵת וְהַנּוֹתֵר עַד-יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בֹאֵשׁ יִשְׂרָף: וּבְיוֹמָא דִּיתְנַכֵּם יִתְאַכַּל וּבְיוֹמָא דְבִתְרוּהִי וּדְאִשְׁתָּאֵר עַד יוֹמָא תְּלִיתָאָה בְּנוֹרָא יִתְקַד:

כ"י בְּיוֹם זִבְחֶכֶם יֹאכַל • כשתזבחוהו תשחטוהו על מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר.

(ז) וְאִם הָאָכַל יֹאכַל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּנוֹל הוּא לֹא יִרְצָה: וְאִם אִתְאַכְלָא יִתְאַכַּל בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה מִרְחַק הוּא לֹא יִהִי לְרִצּוֹן:

כ"י וְאִם הָאָכַל יֹאכַל וְגו' • אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר (לעיל טז) "ואם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו וגו'", תנהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהיו חייבים ברת על אכילתו? תלמוד לומר (שם): "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", ממנו ולא מחברו, נצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו. פגול • מתעב, כמו (ישעיה סה ד): "ומרק פגלים כליהם".

(ח) וְאִכְלִיו עֹנֹו יֵשָׂא פִּי-אֶת-קֹדֶשׁ יְהוָה חָלָל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ: ח וּדְיִיכְלָנָה חוּבָה קָבַל אֲרִי יֵת קוֹדֶשָׁא דִּי אַחַל וְיִשְׁתִּיצי אֲנָשָׁא הֵהִיא מַעֲמָה:

כ"י וְאִכְלִיו עֹנֹו יֵשָׂא • בנותר גמור הכתוב מדבר, ואינו ענוש ברת על הנשחט חוץ למקומו, (ובחים כא) שכתב מעטו הכתוב. וזהו בנותר גמור מדבר. ובמסכת כרתות למדוהו מגזרה שוה.

(ט) וּבִקְצֹרְכֶם אֶת-קִצִּיר אֲרִצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ לְקָצֹר וּלְקַט קִצִּירָךְ לֹא תִלְקַט: ט וּבִמְחֻצְדִּכֹן יֵת חֻצָּא דְאַרְעִכֹן לֹא תִשִׁיצי פֶּאתָא דְחֻצְלָךְ לְמַחְצֵד וּלְקַט דְּחֻצְדָךְ לֹא תִלְקַט:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

לו אלא לרצונכם, שתהיה עבודתכם לרצון לפניו וירצה בכם כעבד יתרוצה אל אדניו בעשותו כל אשר יצונו, כלשון: ונרצה לו לכפר עליו (לעיל א ד), ואור פניו כי רציתם (תהלים מד ד). והטעם, שלא תחשבו שיהיה בעבודה נרה שום תועלת, ולא תעשו עבודת ה' הנכבד על מנת לקבל פרס, אלא לעשות רצונו, כי רצונו הפשוט הוא הראוי והמחייב.

ואומר זה בשלמים, שהם הקדשים קלים הנאכלים לבדלים בעצמם, שישמרו במחשבתם להיותם כבונה רצויה, וכל שכן בקדשי הקדשים. או מפני שהשלמים מדתן של ישראל, כמו שאמרו רבותינו (זכחים קטז): לא הקריבו בני נח שלמים, והמשכיל יבין, ורבותינו אמרו (חולין יג): לרצונכם זבוחו, שתזבחו לדעתכם, שהמתעסק בקדשים פסול.

הכא: (פסוק יב) ולא תשבעו בשמי לשקר. וזכור את יום השבת (שם כ ח), וכתוב הכא: ואת שבתותי תשמרו. כבד את אביו ואם ואביו תיראו. לא תרצה (שם כ יג), וכתוב הכא (פסוק טז): לא תעמד על דם רעך. לא תנאף (שמות כ יג), וכתוב הכא (פסוק כט): אל תחלל אל בתך להזנותה. לא תגב (שמות כ יג), וכתוב הכא (פסוק יא): לא תגנבו. לא תענה (שמות כ יג), וכתוב הכא (פסוק טז): לא תלך רכיל בעמך. לא תחמד (שמות כ יד), וכתוב הכא: ואתבת לרעך כמוך (להלן פסוק יח), עד כאן במדרש.

(ה) ואמר וכי תזבחו זבח שלמים, כי אחרי שאסור הזביחה וכל עבודה לאלילים ולא להי' מסכה ורקן כל העבודות קלן לשם המיחד, אמר כי באשר תזבחו לשם לא תזבחו

באלילים להאמין שיהיה בהם תועלת או שיבאו העתידות אשר יתנבאו מהם, אבל יהיו הם וכל מעשיהם אפס ותהו בעיניו, ולא תבא עתידות רק בגזרת עליון. וכן אמרו רבותינו (שבת קמט): דיוקנות עצמן אסור להסתפל בהן, משום שגאמר: אל תפנו אל האלילים, הכניסו אפלו ההסתפקות בהן בכלל האסור, שלא יתן דעתו בענינם כלל. ואמר ואלהי מסכה לא תעשו לכם, להזהיר עליהם משעת עשיה. והאזהרות בעבודה נרה יבאו בתורה במקומות רבים.

ובמדרש ויקרא ובה (כד ה) הזכירו על הפרשה הזו: רבי לוי אומר, מפני ששירת הדברות כלולין בתוכה. אנכי ה' אלהיך (שמות כ ב), וכתוב הכא אני ה' אלהיכם. לא יהיה לך (שם ג ג), וכתוב הכא: אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם. לא תשא (שם כ ז), וכתוב

כ"א לא תכלה פאת שדך • שיניח פאה בסוף שדהו (ת"כ). ולקט קצירך • שבלים הנושרים בשעת קצירה, אחת או שתיים, אבל שלש אינן לקט. (ת"כ. פאה ח) •

(י) וברמך לא תעולל ופרט ברמך לא תלקט לעני ולגר • וברמך לא תעולל ונתרא דברמך לא תלקט לעני ולגירי תשובוק יתהון אנא יי אלהכון:

כ"ב לא תעולל • לא תטל עוללות שבה, והן נפרות. איזהו עוללת? כל שאין לה לא כתף ולא נטף (פאה ז) • ופרט ברמך • גרגרי ענבים הנושרים בשעת בצירה. אני ה' אלהיכם • דין להפרע. ואני גובה מכם אלא נפשות, שנאמר (משלי כב): "אל תגזל-דל וגו'... כי ה' יריב ריבם וגו'".

(יא) לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו: יא לא תגנבו ולא תכדכו ולא תשקרו אנש בחברה:

כ"ג לא תגנבו • אזהרה לגונב ממון, אבל "לא תגנב" שבפעשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות; דבר הלמד מענינו, דבר שחייבין עליו מיתת בית-דין. ולא תכחשו • (ב"ק קט) לפי שנאמר (ויקרא ח כב): "וכחש-בה", משלם קרן וחמש. למדנו ענש, אזהרה מניין? תלמוד לומר: "ולא תכחשו". ולא תשקרו • לפי שנאמר (שם): "ונשבע על-שקר", ישלם קרן וחמש. למדנו ענש, אזהרה מניין? תלמוד לומר: "ולא תשקרו".

יח-יט לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו • אם גנבת, סופך לכחש, סופך לשקר, סופך להשבע לשקר.

(יב) ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם אלהיך אני יהוה: יב ולא תשבעו בשמי לשקרא ותחל ית שקא דאלהי אנא יי:

כ"ד לא תשבעו בשמי • למה נאמר? לפי שנאמר (שמות כ ז): "לא תשא את שם-ה' אלהיך לשוא". יכול לא יהא חייב אלא על שם המיוחד? מניין לרבות כל הפנויין? תלמוד לומר: "ולא תשבעו בשמי לשקר" – כל שם שיש לי. ומבין

(יג) לא תעשק את-רעך ולא תגזל לא-תלין פעלת שכיר אתך עד-בקר:

כ"ה לא תעשק • (ת"כ) זה הכובש שכר שכיר. לא-תלין • לשון נקבה, מוסב על הפעלה. עד-בקר • בשכיר יום הפתוב מדבר, שיציאתו משקעה חמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא אומר (דברים כד טו): "ולא-תבוא עליו השמש", מדבר בשכיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, (ב"מ ק) לפיכך זמן גבוי שכרו כל היום; לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית, עונה לבקש מעות.

(יד) לא-תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה: יד לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי לא תשים תקלא ותדחל מאלהיך אנא יי:

כ"ז לא-תקלל חרש • אין לי אלא חרש, מניין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז): "בעמך לא תאר". אם כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיוחד, שהוא בחיים, אף כל שהוא בחיים. יצא המת, שאינו בחיים (ת"כ). ולפני עור לא תתן מכשל • (ת"כ) לפני הסומא בדבר, לא תתן עצמה שאינה הוגנת לו. אל תאמר: מכר שדך וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך • לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו

האלהים שממנו נתרבו כל הפנויין. ושם נאמר תחלה: את שם ה' אלהיך, וכי לא יקנה ה', בשמו הגדול המיוחד. וזה טעם וחללת. כי כאשר ישבע בשם המיוחד לשקר יהיה מחלל שם אלהיו.

תלמוד לומר לא תשבעו בשמי לשקר, כל שם שיש לי. לשון רש"י מתורת כהנים (פאן). ועל דרך הקמת, לא תשבעו בשמי, הוא השם המיוחד, וחללת את שם אלהיך, הוא

(יב) ולא תשבעו בשמי לשקר. למה נאמר, לפי שנאמר (שמות כ ז): לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, יכול לא יהא חייב אלא על השם המיוחד, מניין לרבות כל הפנויין.

שיעור יומי ליום חמישי י"א אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי-קדושים

של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמיט ולומר: לטובה נתפונתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללב של אדם העושהו ואין שאר הבריות מכירות בו, נאמר בו: "ויראת מאלהיך". רמב"ן

♦ יום חמישי י"א אייר ♦

(טו) לא-תעשו עול במשפט לא-תשא פני-דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך: טו לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי מסכנא ולא תהדר אפי רבא בקושטא תדינא לחברך:

כ"א לא-תעשו עול במשפט • מלמד שהדין המקלל את הדין קרוי עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, שהעול קרוי תועבה, שנאמר (דברים כה טו): "כי תועבת ה' וגו' כל עשה עול". והתועבה קרויה שקץ וחרם, שנאמר (שם י כו) "ולא-תביא תועבה אל-ביתך והיית חרם כמהו. שקץ תשקצנו וגו'". לא-תשא פני-דל • (ת"כ) שלא תאמר: עני הוא זה והעשיר חייב לפרנסו, אצננו בדין ונמצא מתפרנס בנקיות. ולא תהדר פני גדול • שלא תאמר: עשיר הוא זה, בן גדולים הוא זה, היאך אבישנו ואראה בכשתו? ענש יש בדבר! לכה נאמר: "ולא תהדר פני גדול". בצדק תשפט עמיתך • כמשמעו. דבר אחר: הוי דן את חברך לכה זכות (סנהדרין לב) •

(טז) לא-תלך רכיל בעמיתך לא תעמד על-דם רעהו אני יהוה: טז לא תיכול קורצין בעמך לא תקום על דמא דחברך אנא יי:

כ"א לא-תלך רכיל • אני אומר על-שם שכל משלחי מדנים ומספרי לשון הרע, הולכים בבתי רעיהם לרגל מה יראו רע, או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים 'הולכי רכיל', הולכי רגילה, אשפיימנט בלע"ז. וראיה לדברי, שלא מצינו 'רכילות' שאין כתוב בלשון 'הליכה': "לא תלך רכיל", "הלכי רכיל נחשת וברזל" (ירמיה י כח); ושאר לשון הרע אין כתוב בו הליכה, (תהלים קא ה) "מלשני בסתר רעהו", (שם קכ ג): "לשון רמיה", (שם יב ד): "לשון מדברת גדולות". לכה אני אומר: שהלשון הולך ומרגל, שהכ"ף נחלפת בגימ"ל, שכל האותיות שמוצאיהם ממקום אחד מתחלפות זו בזו; ב"ית בפ"א, גימ"ל בכ"ף, וקו"ף בכ"ף, ונו"ן בלמ"ד, וזי"ן בצד"י. וכן (שמואל ב יט כח): "וירגל בעבדך", רגל במרמה לאמר עלי רעה, וכן (תהלים טו ג): "לא רגל על-לשנו", וכן רוכל, הסוחר ומרגל אחר כל סחורה, וכל המוכר בשמים להתקשט בהם הנשים, על-שם שמחזר תמיד בעצירות, נקרא 'רוכל' לשון רוגל. ותרגומו: "לא תיכול קורצין", כמו (דניאל ג ח): "ואכלו קרציהון די יהודיא"; "אכל בה קרצא בי מלכא". נראה בעיני, שהיה משפטם לאכל בבית המקדל דבריהם שום הלעטה, והוא גמר חזוק, שדבריו מקימים ומעמידים על האמת, ואותה הלעטה נקראת: "אכילת קורצין", לשון "קרץ בעיניו" (משלי י ג), שכן דרך כל הולכי רכיל לקרץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותם, שלא יבינו שאר השומעים. לא תעמד על-דם רעה • לראות במיתתו ואתה יכול להצילו (ת"כ), כגון: טובע בנהר, וחייה או לסטים באים עליו. אני ה' • נאמן לשלם שכר, ונאמן להפרע.

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות חז"ל ב ע' 125)

לא תעמד על דם רעה (יט, טז) לראות במיתתו ואתה יכול להצילו (רש"י) עצם העבדה שנוצמן לה "לראות במיתתו" של אדם - מוכיחה ש"אתה יכול להצילו", ורק לשם כך זמן לה הקב"ה לראות זאת. ומכאן יש ללמד הוראה לדורנו: בדורנו נמצאים

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

בשומעים שיתבישו ויחר להם מאד. ועוד, כי יזהיר בהנה, שאדם מקלל החרש ומכשיל העור שלא יירא מהם כי לא ידעו ולא יבינו, על בן: ויראת מאלהיך (כאן), שהוא רואה הנסתרות.

והוסיף לאו אחר במושלים, הנשיא והדין, בעבור שדרך האנשים לקללם בחדרי משכבם כאשר בהשפטו יצא רשע. ובקללת הנשיא והדין תקלות רבות, כי המון העם

תקלל ונשיא בעמך לא תאר, ויחר והזהיר (כאן) באמללים שבעם והוא החרש, ומהם ילמדו בנין אב כל שאר העם, כי מן הראש ועד הסוף הכל בכלל האזהרה. ומלת "בעמך" נדרש (בסנהדרין פה). בעושה מעשה עמך להוציא הרשעים.

ועל דרך הפשט, הזכיר החרש בקללה, כי אף על פי שלא ישמע ולא יתקצף בקללתו הזהירה התורה עליו, ואין צריך לומר

(יד) לא תקלל חרש. אין לי אלא חרש, מנזן לרבות כל אדם, תלמוד לומר: בעמך לא תאר (שמות כב כז), אם בן למה נאמר חרש, מה חרש מיוחד שהוא בחיים, יצא המת שאינו בחיים. לשון רש"י, והוא שנוי בתורת פהגים (כאן).

אבל המדרש במקרא (סנהדרין טו) אינו בן, אלא הזהיר הכתוב בנכבדים בעם, הדין והנשיא, שאמר (שמות כב כז): אלהים לא

(r) לֹא־תִשְׁנֶא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְּךָ הֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ
וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:

(יח) לֹא־תִקֶּם וְלֹא־תִפְּרֹא אֶת־בְּנֵי עַמֶּךָ וְאַהֲבַת לְרַעְךָ כַּמֹּד
אֲנִי יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 215)

רמב"ן על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

אם אָמַת הִדְבָּר שִׁיעָשָׂה כֵּן בְּזִמְנִים הֵם, אַחֲרֵי שֶׁהִכְתֹּב אָמַר: לֹא תִלָּךְ רַכִּיל בְּעַמֶּךָ לְמַעַן יִזְכֹּר אֲנִי לֹס מִנְהַג הַשְּׁטוּת הַזֶּה, וְאֵין לְאַזְהָרָה עֵינֵי בּוֹ.

אָבֿל עקר לשון האַרמית בָּאָן אֵינָנּוּ אֵלָא לשון השְׁמַעַת קוֹל, והוא מְרָגֵל בְּדַבְרֵי חֻקִּים (ב"ב ה:). וְעָזָא לֹא אֶכְלוּנִי מִכְלוּלִיהָ וְלֹא גִבְרָא בְּעִיּוֹ לֶאכְלוּנִי, וּמִתְרַגְסֵי יוֹנְתָן קָרָא בְּגִזְוֹן (יִשְׁעִיָּה נח א:), אֶכְלִי, וְשָׂרָק לוֹ מִקְצֵה הָאָרֶץ (שָׁם ה כו:). וְיִכְלִי לֵיהּ, וַיִּגְהֵם עָלָיו בְּנִהְמַת גִּם (שָׁם שָׁם ל:). וְיִכְלִי עֲלֵיהוֹן, וְכֵן בְּמִקְוֹמוֹת רַבִּים. וְהֵנָּה הוּא לְשׁוֹן כָּל מִשְׁמִיעַ קוֹל שְׂוִידֵעַ חֶפְצוֹ בְּלֹא חֲתוּף מְלוֹת, וְלִכְּן יֵאמֹר כֵּן (בְּמִגְ' שָׁם) בְּצוּעַק לְעִיִּם הַנִּכְנָסוֹת בְּשָׂדֶה, וּמִתְרַגֵּם כֵּן הַשּׁוֹרֵק וְהַזֹּהֵם וְהַצּוּעַק. וְהַדָּרֵךְ הַרְכִּילִים לְבֹא בְּרַבִּים אוֹ לִפְנֵי הַמּוֹשֵׁל

בְּסִכְלוֹתָם יִשְׁנָאוּ אוֹתָם וַיִּתְּעוֹרְרוּ לָקוֹם עֲלֵיהֶם,
וְהֵם בְּמִשְׁפָּטָם יַעֲמִידוּ אֲרִץ.

(טז) לא תלך רכיל בעמך. אומר אני על שם שכל משלחי מדינים ומספרי לשון הרע הולכים בבית רעיהם לרגל מה יראו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים הולכי רכיל, הולכי רגילה וכו'. וכן תרגם אנקלוס: לא תיכול קורצין, אכלו קרציהון דיהונדיא (דניאל ג ח), אכלו קרצא בי מלכא (ב"מ פו). נראה בעיני, שהיה משפסם לאכל בבית המקדל דבריהם שום הלעצה והוא גמר חזק שדבריו מקמים ויעמידם על האמת, ואתה הלעצה נקראת אכילת קרצין, לשון קרץ בעיניו (משלי ו יג), שכן דרך הולך רכיל לקרץ בעיניו ולרמוז דברי רכילות שלא יבינו השומעים. כל זה לשון הרב.

וְאֵינִי בְּמֶה שֶׁפָּרַשׁ בַּתְּרֻגָּם הַזֶּה טַעַם אֹרֶחַ,
כִּי הַשּׁוֹמֵעַ מִן הָרִכִּיל לֹא יִשָּׁבַע לֹו
שֶׁאֵמֵן דְּבָרָיו וְלֹא יִתֵּן לוֹ אוֹת וּמוֹפֶת, גַּם
הַמְלִשִׁין עֲבָד אֶל אֲדוֹנָיו לֹא יִבְטִיחֵנוּ הָאֲדוֹן
שֶׁיִּשְׁמַע אֵלָיו, וְיִמָּה טַעַם לְאֲכִילָה הַזֹּאת.
וּבְכֹדֶנְאֲצֵר בְּהוֹדָאת הַצְדִּיקִים עֲשֵׂה מֶה
שֶׁעָשָׂה, לֹא הָאֲכִילִם לַמְּלִשְׁיָנִים וְלֹא נִשְׁבַּע
לָהֶם, וְגַם לֹא הָקְמִין לָהֶם, אֲבָל שָׁאַל: הַצִּדָּא
שֶׁדָּרָךְ מִישָׁף וְגו' (דְּנִיאל ג' ד'), וְצִוָּה שֶׁיִּשְׁתַּחֲוּוּ
מִכָּאֵן וְאֵילָךְ, וְהִקָּה מַעֲבִיר עַל מֶה שֶׁעָבְרוּ.
וְדִרְשׁוּשׁ לֹא הִיָּה מֵאֲכִיל לוֹ לַמְּלִשְׁיָנִי דְּנִיאל
רַק לַעֲנֶה וְרֹאשׁ, וְכָתוּב בָּהֶן: דִּי
אֲכָלוּ קִרְצוּחֵי דִּי דְּנִיאל (שָׁם ו' כה'), וְאִפְּלוּ

(יט) אֶת־חֻקְתִּי תִשְׁמְרוּ בְּהִמָּתֵךְ לֹא־תִרְבִּיעַ בְּלֵאִים שְׂדֵךְ לֹא־תִזְרַע בְּלֵאִים וּבְגֵד בְּלֵאִים שְׁעִטָּנוֹ לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:

כ"ט אֶת־חֻקְתִּי תִשְׁמְרוּ • ואלו הן: בְּהִמָּתֵךְ לֹא תִרְבִּיעַ בְּלֵאִים וגו'. חקים אלו גזרות מלך, שאין טעם לדבר. ובגד בלֵאִים • למה נאמר? לפי שנאמר: "לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעִטָּנוֹ צֹמֵר וּפְשָׁתִים יִחְדּוּ". יכול לא ילבש גזי צמר ואניצי פשתן? תלמוד לומר: "בגד". מניין לרבות הלכדים? תלמוד לומר: "שְׁעִטָּנוֹ". דבר שהוא שוע, טווי ונוז. ואומר אני: נוז לשון דבר הנמלל ושוזר זה עם זה לחברו. מישטי"ר בלע"ז, כמו: (מ"ק יב) 'חֲזִין לְנֹאֲזִי דְאֵיתָ בְּהוֹן', שאנו מפרשים לשון כמוש, פלישטר"א. ולשון "שְׁעִטָּנוֹ", פרש מנחם: מחברת צמר ופשתים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 227)

שְׂדֵךְ לֹא תִזְרַע בְּלֵאִים (יט, יט) וקשה, למה הקדים פאה ולקט לכלאים, אף שזריעה קודמת לקצירה. ויש לומר, דהנה הצדיק השונה בין פאה ולקט וכלאים הוא - שמירה על הבדלה שקבע ה'. פאה ולקט - ה' הבדיל את יבול השדה לשני חלקים; אחד שיק לבעל השדה ואחד שיק לעניים. בלֵאִים - ה' הבדיל את הצמחים למינים שונים. וההבדלה הרוחנית של פאה ולקט היא המקור והסבה להבדלה הגשמית של כלאים. ומבין

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

גם בצורתם בהיותם יונקים זה מזה, ויהיה כל גרעין ממונו כאלו הרבב משני מיניו. ואסור לחרש בשור ובחמור (דברים כב י) מפני שדורך כל עובד אדמתו להביא צמדו ברפת אחת, ויבאו לידי הרבבה.

ומתבררנו מי שמוסיף בטעם הפלאים, כי הוא שלא לערבב הכחות המגדלים הצמחים להיות יונקים זה מזה, ממה שאמרו בבבא שבי רבה (י ו): אמר רבי סימון, אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל ברקיע ומטה אותו ואומר לו גדל, הנה הוא דכתיב (איוב לח לג): הַיַּדְעַת חֲקוֹת שָׁמַיִם אִם תִּשִּׂים מִשְׁטָרוֹ בְּאָרֶץ.

והנה המרכיב פלאים או זורץ בכדי שינקו זה מזה מבטל חקות שמים. ולכן אמר בהם: את חקותי תשמרו, כי הם חקות שמים. וכן אמר רבי חנינא משום רבי פנחס: משום חקים שחקקתי בהם את עולמי (ירושלמי פלאים פ"א ה"ז). וכבר כתבתי בסדר בראשית (א כו) שהצמחים כלם יסודותם בעליונים, ומשם צנה להם השם את הברכה חיים עד העולם. והנה המרכיב פלאים מכחיש ומערבב מעשה בראשית.

ובגד בלֵאִים שְׁעִטָּנוֹ. למה נאמר, לפי שנאמר (דברים כב יא) לא תִלְבַּשׁ שְׁעִטָּנוֹ צֹמֵר וּפְשָׁתִים יִחְדּוּ, יכול לא ילבש גזי צמר ואניצי פשתן, תלמוד לומר בגד, מניין לרבות את הלכדים, תלמוד לומר שְׁעִטָּנוֹ, דבר שהוא שוע טווי ונוז (ת"כ). ואומר אני נוז לשון דבר הנמלל ושוזר זה עם זה לחברו, לשון רש"י. ואינו נכון בעיני, שהלכדים אין אסורם מדברי תורה אלא מדברי סופרים, שאין אלא שוע בלבד, וכן שנינו (פלאים פ"ט מ"ט) הלכדים אסורין מפני שהן שוע. ובבבא ארז (גדה סא): ואימא או שוע או טווי או נוז, והעלו: והלקתא כמר וזוטרא מדאפקינהו רחמנא בחד לישנא.

הזכירו רבותינו שיהיה הטעם נעלם ושיהיה יצר הרע ואמות העולם משיבים עליהם אלא בלבישת שְׁעִטָּנוֹ, לא בכלאי בהמה. ואין הפונה בהם שתהיה גזרת מלך מלכי המלכים בשום מקום בלא טעם, כי כל אמרת אלוה צרופה (משל ל ה). רק החקים הם גזרת המלך אשר יחל במלכותו בלי שיגלה תועלתם לעם, ואין העם נהנים בהם, אבל מהרהרין אחריהם בלבם ומקבלים אותם ליראת המלכות. וכן חקי הקדוש ברוך הוא הם הסודות אשר לו בתורה שאין העם במחשבתם נהנים בהם כמשפטים, אבל כלם בטעם נכון ותועלת שלמה.

והטעם בכלאים, כי השם ברא המינים בעולם, בכל בעלי הנפשות, בצמחים ובבעלי נפש התנועה, ונתן בהם כח התולדה שיתקיימו המינים בהם לעד כל זמן שירצה הוא תבדור בקיום העולם. וצוה בהם שיצאו למיניהם ולא ישתנו לעד לעולם, שנאמר בכלם: למיניהם (בראשית א). והנה צוה סבת המשפט שגביע בהמות זו עם זו לקיים המינין פאשר באים האנשים על הנשים לפריה ורביה. והמרכיב שני מינין משנה ומכחיש במעשה בראשית, כאלו יחשב שלא השלים הקדוש ברוך הוא בעולמו כל הצורך, ויחפץ הוא לעזר בבריאתו של עולם להוסיף בו בריות.

והמינים בבעלי חיים לא יולידו מין משאינו מינו, וגם הקרובים בטבע שיולדו מהם, כגון הפדרים, יבנת זרעם כי הם לא יולידו. והנה מצד שני הדברים האלה, פעלת ההרבה במינים דבר נמאס ובטל. וגם הצמחים אשר ירכיבו מין בשאינו מינו אין פרים צומח אחרי כן, ויהי באסורם שני טעמים הנזכרים. וזה טעם: שדך לא תזרע כלאים, שהוא בהרבה על דעת רבותינו (קדושין לט).

ואסר אף פלאי זרעים, מפני שישתנו בטבעם

וטעם ואהבת לרעך כמוך, הפלגה, כי לא יקבל לב האדם שיאהב את חברו באהבתו את נפשו. ועוד, שכבר בא רבי עקיבא ולמד: חיד קודמין לחי חברך (ב"מ סב). אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין פאשר יאהב את נפשו בכל הטוב.

ויתכן בעבור שלא אמר "ואהבת את רעך כמוך", והשנה אותם במלת לרעך, וכן: ואהבת לו כמוך (פסוק לד) דגר, שיהיה פרושו להשוות אהבת שניהם בדעתו, כי פעמים רבים שיאהב אדם את רעהו בדברים ידועים, להיטיבו בעשר ולא בחכמה וכיוצא בזה, ואם יהיה אוהבו בכל, יחפץ שיזכה רעהו האהוב לו בעשר ובחכמים וכבוד וברעת ובחכמה, ולא שישנה אליו, אבל יהיה חפץ בלבו לעולם שיהיה הוא יותר ממנו בכל טובה, ויצוה הכותב שלא תהיה פחיתות הקנאה הזאת בלבו, אבל יאהב ברבות הטובה לחברו פאשר אדם עושה לנפשו, ולא יתן שעורין באהבה. ועל כן אמר ביהונתן (שמואל א כ יז): כי אהבת נפשו אהבו, בעבור שהסיר מדת הקנאה מלבו ואמר (שם כג יז): ואתה תמלך על ישראל וגו'.

וענין הנקימה והנטייה, כבר פרשנוהו רבותינו (ת"כ כאן) שהוא בדבר שאין בו חיוב ממון, השאילני מגלף השאילני קרדמך. כי בדבר שנתחייב לו חברו ממון כגון בניזקין וכיוצא בהן, אינו מחייב להניח לו, אבל יתבענו בבית דין וישלם ממנו, מפסוק: פאשר עשה כן יעשה לו (להלן כד יט), והוא מעצמו חייב לשלם פאשר ישלם מה שלנה או מה שגול. וכל שכן בענין נפש, שיהיה נוקם ונוטר לו עד שיגאל דמי אחיו מידו, על פי בית דין המורים במשפטי התורה.

(יט) את חקותי תשמרו. ואלו הן בהמתך לא תרביע בלֵאִים וגו'. חקים אלו גזרות מלך שאין טעם לדבר. לשון רש"י. ולא

(ב) וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁהוֹ שְׁכֵבְתוֹ זָרָה וְהוּא שֹׁפֵחַ נִחְרַפְתָּ לְאִישׁ וְהַפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נִתְּנָה־לָּהּ בְּקִרְתָּ תִּהְיֶה לֹא יוֹמָתוֹ כִּי־לֹא חֲפָשָׁה:

כ וגבר ארי ישכוב עם אתתא שכבת זרעא
והיא אמתא אחידא לגבר ואתפרקא לא
אתפריקת בכספא או חרותא לא אתהיבת
לה בשטר בקרתא תהי לא יומתון ארי לא
אתחרת:

כז"י נִחְרַפְתָּ לְאִישׁ • מִיעֲדַת וּמִיַּחְדַּת לְאִישׁ, וְאִינִי יוֹדֵעַ לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמַקְרָא. וּבִשְׁפָחָה כְּנֻעֲנִית (קידושין ו) שִׁחְצִיָּה שֹׁפֵחַ וְחֻצִּיָּה בַּת חוֹרִין הַמְאֲרֶסֶת לְעֶבֶד עֲבָרִי שֶׁמֶתָר בִּשְׁפָחָה, הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה • פְּדוּיָה וְאִינָה פְּדוּיָה, וּסְתָם 'פְּדוּיּוֹן' בְּכֶסֶף (ח"כ. גיטין לט). או חֲפָשָׁה • בְּשֵׁטֶר. בְּקִרְתָּ תִּהְיֶה • הִיא לֹקָה וְלֹא הוּא. יֵשׁ עַל בֵּית־דִּין לְבַקֵּר אֶת הַדָּבָר, שֶׁלֹּא לְחִיבּוֹ מִיתָה, כִּי לֹא חֲפָשָׁה וְאִין קְדוּשִׁיָּה קִידוּשִׁין גְּמוּרִין. וְרַבּוּתֵינוּ (כריתות יא) לְמַדּוּ מִכָּאן, שֶׁמִּי שֶׁהוּא בְּמַלְקוּת יֵהָא בְּקָרִיאָה, שֶׁהַדְּיָנִים הַמְּלָקִין קוֹרִין עַל הַלֹּקָה (דברים כח נח"ט): "אִם־לֹא תִשְׁמָר לַעֲשׂוֹת וְגו'... וְהִפְלֵא ה' אֶת־מַכְתָּךְ וְגו'". כִּי־לֹא חֲפָשָׁה • (מכות כג) לְפִיכָךְ אֵין חֵיב עֲלֶיהָ מִיתָה, שְׁאֵין קְדוּשִׁיָּה קִידוּשִׁין. הָא אִם חֲפָשָׁה – קְדוּשִׁיָּה קִידוּשִׁין וְחֵיב מִיתָה. רמב"ן

רמב"ן על התורה – מחדושי בלום, אברמוביץ

וְהָא וְלִשְׁדִּים תְּרַחֵק אוֹתוֹ הַתּוֹרָה מִכָּל אָדָם, כִּי הַתּוֹרָה תִּבָּא לְמַחֲוֹת מַעֲשֵׂיהֶם וְלִהְיֶיהֶם זָכָרִים.

(כ) וְהִיא שֹׁפֵחַה נִחְרַפְתָּ לְאִישׁ. מִיעֲדַת לְאִישׁ. וְאִינִי יוֹדֵעַ לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמַקְרָא. לְשׁוֹן רִש"י. וְהַנֶּהְרָא אֵלֵי כִי הוּא מְלֻשׁוֹן: כְּאֲשֶׁר הֵייתִי בִּימֵי חֲרָפִי (איוב כט ד), בִּימֵי נַעֲוִירִי, וְכֵן: לֹא יִחַרְרֶנּוּ לְבָבִי מִמֶּי (שם כז ו), שֶׁלֹּא יִהְיֶה לִי לֵב נָעַר. וְיִקְרָאוּ מִי הַנַּעֲוִירִים מִי חֲרָף, כִּי הַחֲרָף בְּרֹאשִׁית הַשָּׁנִים, וְיָמֵי הַזִּקְנָה כְּנֶגֶד הַקִּיּוֹן שֶׁהֵם מִי הָאִסְרִי.

יֵאמֹר הַכְּתוּב, שֶׁהִיא שֹׁפֵחַה נִחְרַפְתָּ לְאִישׁ יְדוּעַ, כִּי הַפִּילֹגֶשׁ אֲשֶׁר הִיא מְשֻׁרֶת אֶת הָאִישׁ וְיִשְׁכַּב עִמָּה תִּקְרָא נִחְרַפְתָּ לוֹ, כִּי גַם כָּל מְשֻׁרֶת הָאָדָם יִקְרָא נִחְרַפְתָּ, וּמִרְגֵּל בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים לֵאמֹר עַל הַשּׁוֹכֶכֶת עִם הָאִישׁ מְשֻׁמָּשֶׁת עִמּוֹ. וְהִיא נִחְרַפְתָּ, שֶׁנַּעֲשִׂית נִחְרַפְתָּ לְאִישׁ וְיִדְוּעָה לוֹ, מִנְּסִיפַד"ה בְּלִשׁוֹן חֲכָמִים (סנהדרין נח"ז): דְּקָרוּ לָהּ רַבִּיתָא דְּפִלְגָנָא. וְהַעֲנִינוּ, שֶׁאִינָה אֲשֶׁתוֹ לְגַמְרִי, אֲבָל נָתַן לָהּ קְדוּשִׁין וְהִיא לוֹ לְנִחְרַפְתָּ מְשֻׁמָּשֶׁת.

בְּקִרְתָּ תִּהְיֶה. יֵשׁ עַל בֵּית דִּין לְבַקֵּר הַדָּבָר שֶׁלֹּא לְחִיבּוֹ מִיתָה. כִּי אִם חֲפָשָׁה, וְאִין קְדוּשִׁיָּה קִידוּשִׁין גְּמוּרִין. לְשׁוֹן רִש"י. וְכֵן אָמְרוּ כָּל הַמְּפָרְשִׁים. וְאִם כֵּן יִזְהִיר הַכְּתוּב בְּבִקּוּר הָזֶה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא דוּמָה לְאֲשֶׁת אִישׁ, אוּלַּי יִטְעוּ בָּהּ. וְאִין פְּרוּשָׁם מְחוּךְ בְּפִי, כִּי בְּיָדוֹ שֶׁיִּבְקֹר הַדָּבָר וְלֹא יִמְיוֹת הָאָדָם חֲנֻם, וְכֵן יִבְקְרוּ בְּכָל חֲזִיבֵי הַמִּיתוּת.

וְאִינִי סוֹכֵר שֶׁהִיא מְלָה יַחֲדִית בְּכְתוּב, אֲבָל הִיא מְרַגֶּלֶת בְּלִשׁוֹן אֲרָמִית וּבְדַבְרֵי רַבּוּתֵינוּ, מְלֻשׁוֹן הַקָּדֶר. כִּי עַקֵּר הַלִּשׁוֹן הַקָּדֶר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (פֶּאֱה פ"ו מ"א): בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים הַקָּדֶר לְעֻנִּים הַקָּדֶר, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים עַד שֶׁיִּבְקְרִי אֶף לַעֲשִׂירִים בְּשִׁמְשָׁה. וְתָנִן נָמִי (שְׁבִיעִית פ"ט מ"ז): אוֹכְלִין עַל הַמְּבַקֵּר אֲבָל לֹא עַל הַשְּׁמוֹר. וְתַרְגָּם יוֹנָתָן אֲנָשִׁים רִיקִים וּפְחִזִּים (שופטים ט ד): סִרְיָקִין

שְׂאִינִי אֲרִיגָה, וְכַעֲנִין שְׂשִׁינִי (פְּלָאִים פ"ט מ"ט): לֹא יִקְשֹׁר סִרְט שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פֶּשֶׁתָּן לְחַגֵּר בּוֹ אֶת מִתְּנִיו.

וּלְשׁוֹן "נִזוּ" מְלָה מְקַצֶּרֶת בַּתְּכָה הַמְּרַכֶּכֶת הַזֹּאת, כְּמוֹ הַטּוֹרִי שְׂאִין מִמֶּנּוּ בַּהּ אֵלֹא הַטּוֹרִי, וְעֻנָּה לְפִי דַעֲתִי נְלוּז, מְלֻשׁוֹן: תּוֹעֲבַת ה' נְלוּז (מְשָׁלִי ג לב), מִטָּה וּמַעֲקָם דְּרָכָיו. וְנִזְלוּזִים בְּמַעֲגָלוֹתָם (שָׁם ב טו), פִּתְלֹתוֹלִים וּמִטָּים, כִּי כֵן הַדָּבָר הַשְּׁזוּר פְּתוּל וּמַעֲקָם, וְכְמוֹ שְׂשִׁינִי (פְּלָאִים פ"ט מ"ח): רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר נְלוּז וּמִלּוּז אֲבִיו שֶׁבִּשְׂמִים עָלָיו, מִטָּה הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד מִדְּרָכֵי רַחֲמָיו עָלָיו, כַּעֲנִין שְׁנֹאֲמַר: וְעַם עֲקָשׁ תִּתְפַּתֵּל (תהלים יח כז).

וּבְלִשׁוֹן חֲכָמִים מְשֻׁמָּשִׁין בּוֹ בְּקֶצֶר, מְשָׁל לְכֵן מִלְכִּים שֶׁזָּזוּ לְבֹו עָלָיו וְנָטַל אֶת הַצֶּפֶרֶן לְחַתֵּר עַל אֲבִיו (שְׁמוּר" לו ב), שֶׁנֶּשֶׁה לְבֹו לְדֶרֶךְ רָעָה. וּמִזָּה אָמְרוּ בַּתְּלָמוּד בְּמַסְכֵּת סִנְהֶדְרִין (מא): מִנְּזִייתָהּ דְּמָר לֹא אֲמַרִי בֵּיהּ וְלֹא מִיֵּדִי, כְּלוּמַר אִם הֵייתָ רוֹצֵה לְהַתְעַקֵּם וּלְהַטּוֹת הַדְּבָרִים לֹא הֵייתָ יוֹדֵעִים לְגַדְּדָךְ כְּלוּם. נְזִייתָהּ כְּמוֹ נְזִייתָהּ, כְּלוּמַר הַטּוֹרִי.

וְזֶהוּ הָאֵמֶת וְהַנֶּכּוֹן כַּעֲנִין הָזֶה. וּלְפִיכָךְ הַצֶּרֶף לְהַתִּיר כְּלָאִים בְּצִיצִית אֶף עַל פִּי שְׂאִין הַצִּיצִית אֲרוּג וְאִינוּ בְּגָד. וְזֶהוּ דִּין תּוֹרָה, אֲבָל חֲכָמִים אֲסִרוּ אֶפְלוּ מִה שְׂאִינוּ עֲשׂוּי אֵלֹא בְּאֶחָד מֵהֶם, אוֹ שׁוּעַ אוֹ טוֹרִי אוֹ נִזוּ, וּלְפִיכָךְ שְׂשִׁינִי (פְּלָאִים ט ט): הַלְכָדִים אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוּעִים, פִּיף שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פֶּשֶׁתָּן אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵם חוֹגְרִין בְּאֲרוּג. וְהֵפֵל מְדַרְבְּנָן.

וְטַעַם כְּלָאִי הַבְּגָדִים, לְהִרְחִיק הַתַּעֲרֻבוֹת בְּמִיּוֹן, וְאֲסֹר הַרְגִּלִּים לְהַעֲשׂוֹת מִהֵן בְּגָד. וְהֵרֵב אָמַר בְּמִזְוֵה הַנְּבֻכִּים (ג לו) כִּי טַעַם הַשְּׁעֻטָּנוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא בְּזִמָּן הִיא בְּגָד יְדוּעַ לְכַמְרֵי עֲבוּדָה וְהָאֵל הַכְּשָׁפִים שֶׁבָּהֶם הִיוּ עוֹשִׂים כָּל מַעֲשֵׂיהֶם, וְאָמַר שְׁמַעְיָא זֶה כְּתוּב בְּסִפְרֵיהֶם. וְלִפִּי שֶׁהִיא עֲנִין גְּדוּל וְרָצוּי לְהֵם מֵאֵד שֶׁיִּפְעֹל בּוֹ פְּעֻלוֹתָם הַרְעוּת לַעֲבוּדָה

אֲבָל הַבְּרִיתָא הַשְּׁנוּיָה בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים (כָּאן): אֵין לִי אֵלֹא בְּגָד, וּמִיּוֹן לְרַבּוֹת הַלְכָדִים, תְּלָמוּד לומֵר שְׁעֻטָּנוֹ, בָּא לְרַבּוֹת הַלְכָדִים שְׂאִינִי בְּגָד מ"לֹא תִלְבַּשׁ שְׁעֻטָּנוֹ", שֶׁלֹּא הִזְכִּיר בְּגָד. וְהַמְדַּרְשׁ הוּא עֶקֶר, שֶׁאֶפְלוּ דָבָר שְׂאִינוּ בְּגָד אֲסוּר בְּכָלֵאִים מִן הַתּוֹרָה, כְּגוֹן הַקּוֹלַע חוּטִין וְעוֹשָׂה מִהֵן חֲגוּרָה וְכִיּוּצָא בָּזָה, וּבִלְבָד שִׁיחָה שׁוּעַ וְטוֹרִי וְנִזוּ. וְתַפְסֵי לוֹ הַלְכָדִים לְאִסְמַכְתָּא בְּעֻלְמָא, שֶׁהֵם אֲסוּרִים מִדְּבָרֵיהֶם וְאִינִין בְּגָד.

וְכֵן מִה שֶׁפָּרַשׁ הֵרֵב בְּשׁוּעַ שֶׁהוּא דָבָר הַנִּמְלָל וְשׁוּזוֹר זֶה עִם זֶה, וְכַפְרוּשׁ הָזֶה כְּתַב עוֹד בְּפִירוּשׁוֹ בְּגַמְרָא (יְבֻמוֹת ה:; נְדָה סא:), כְּבָר הַשִּׁיבּוֹ עָלָיו שְׂאִין פְּרוּשׁוֹ עוֹלָה, מִמָּה שֶׁאָמְרוּ (מִנְּחוֹת לט): שִׁמְעָה מִיָּה קָשֶׁר הַעֲלִיּוֹן בְּצִיצִית דְּאוֹרִיתָא, דְּאִי סִלְקָא דַּעֲתָךְ לֹא דְאוֹרִיתָא, כְּלָאִים דְּשָׂרָא וְחֲמָנָא בְּצִיצִית לְמָה לִי, הָא קִימָא לָן הַתּוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת אִינוּ חֲבוּר. וְהִנֵּה גָלוּ לָנוּ שֶׁהַבְּגָד שֶׁהוּא מְשֻׁמָּשִׁים וְנִקְשֹׁר בּוֹ צִיצִית שֶׁל צֶמֶר בְּשָׁנֵי קָשִׁירִים הוּא כְּלָאִים מִן הַתּוֹרָה, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוּ נִמְלָל וְשׁוּזוֹר זֶה עִם זֶה.

אֲבָל הַעֲנִין כֶּף הוּא, שֶׁאָמַר הַכְּתוּב: וּבְגָד כְּלָאִים שְׁעֻטָּנוֹ, לומֵר שֶׁכָּל בְּגָד הַנַּעֲשֶׂה מִחוּט שֶׁהוּא שׁוּעַ וְטוֹרִי וְשׁוּזוֹר לֹא נִלְבַּשׁ אוֹתוֹ כְּלָאִים שֶׁהוּא עֲרוּבִים. וּבְמִשְׁנֵה תּוֹרָה (דְּבָרִים כב יא) הוֹסִיף לְבָאֵר, שֶׁלֹּא נִלְבַּשׁ שׁוּעַ טוֹרִי וְנִזוּ מִצֶּמֶר וּפְשָׁטִים שִׁיחֵיו יַחֲדוּ, כְּלוּמַר מִחֲבָרִים יַחַד בְּשָׁתִי תְּכִיפּוֹת, לומֵר שֶׁהַצֶּמֶר וְהַפְּשָׁטִים שֶׁכָּל מִין מֵהֶם שׁוּעַ טוֹרִי וְנִזוּ בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ לֹא נִחְבָּרִם יַחֲדוּ, כִּי "יַחֲדוּ" הוּא הַכְּלָאִים כְּמוֹ שֶׁאָמַר (דְּבָרִים כב י): לֹא תִתְרַשׁ שׁוּזוֹר וּבִחְמָר יַחֲדוּ, כְּלוּמַר קְשׁוּרִים וּמִחְבָּרִים יַחַד, וְהַחֲבוּר בְּבָגְדִים הוּא בְּשָׁתִי תְּכִיפּוֹת, כִּי מְלֻשׁוֹן "יַחֲדוּ" לְמַדּוּ כֵּן, כִּי שְׁתֵּי תְּכִיפּוֹת הֵן חֲבוּר, וּמִשָּׁם לְמַדּוּ שֶׁהַכְּלָאִים אֲסוּרִין אֶף עַל פִּי שְׂאִינִין בְּגָד, אֵלֹא אֶפְלוּ בְּקוֹלַע הַחוּטִין מַעֲשֶׂה עֲבוֹת וְעוֹשָׂה מִהֵן אֲבָטִיסִים אֶף עַל פִּי

שיעור יומי ליום חמישי י"א אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי-קדושים נג

(כא) וְהָבִיִּא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל
אֲשָׁם:

(כב) וּכְפַר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ
אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: פ

רש"י – וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא • (גישין לט. כריתות ט) לְרַבּוֹת אֶת הַמִּזֵּיד כְּשׁוֹגֵג.

(כג) וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל־עֵץ מֵאֹכֵל וְעֵרְלֶתֶם
עֵרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיֹו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל:

רש"י – וְעֵרְלֶתֶם עֵרְלָתוֹ • וְאִטְמַתֶּם אִטְמִיתוֹ; יְהֵא אֲטוּם וְנִסְתָּם מִלְּהֵנוֹת מִמֶּנּוּ. שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים •
מֵאִמְתִּי מוֹנָה לוֹ? מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ (ת"י). יְכוּל, אִם הִצְנִיעוֹ לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהֵא מִתֵּר? תִּלְמוּד לומר: "יִהְיֶה",
בְּהֻנְתּוֹ יְהֵא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 103)

מֵאִמְתִּי מוֹנָה לוֹ, מִשְׁעַת נְטִיעָתוֹ (רש"י יט, כג) וְקִשָּׁה, אוֹלִי מִתְחִילָה הַסְפִּירָה מֵעַת שֶׁהָעֵץ מִתְחִיל לְהִנִּיב פְּרוֹת. וְיֵשׁ לומר,
דְּהֵנָּה "יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים" מִיֵּתֵר לְכַאוֹרָה, שֶׁהָרִי כָּבֵד נֶאֱמַר "וְעֵרְלֶתֶם... אֶת פְּרִיֹו". וּמוֹנָה לְמַד רִש"י שֶׁיֵּשׁ כָּאן שְׁנֵי דִּינִים. וְעֵרְלֶתֶם
.. אֶת פְּרִיֹו – אֲסוּר עַל הַפְּרוֹת. יְהִי לָכֶם עֵרְלִים – חוֹבָה עַל הָאָדָם לְסַפֵּר שְׁלֹשׁ שָׁנִים לִפְנֵי אֲכִילַת הַפְּרוֹת. וּמֵאַחַר שֶׁהַסְפִּירָה
מְטֵלַת עָלָיו, הִיא מִתְחִילָה מִשְׁעַת פְּעֻלָּתוֹ – הַנְטִיעָה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יא עמ' 46)

שְׁלֹשׁ שָׁנִים... הִרְבִּיעִית... הַחֲמִישִׁית (יט, כג) שְׁלֹשׁ שָׁנִים – בְּהֵן הַפְּרוֹת אֲסוּרִים בְּאֲכִילָה, רוֹמְזוֹת לַעֲבוּדַת הַתְּפִלָּה,
שֶׁעֲקָרָה תְּפִלַּת הַעֲמִידָה, שְׁבָה עוֹמֵד אָדָם כְּעַבְדָּא קַמִּי מְרִיָּה וְאֵין לוֹ קִשֵּׁר לְמוֹה שֶׁסִּבִּיבוֹ. רְבִיעִית – שְׁבָה אוֹכְלִים אֶת הַפְּרוֹת
בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה, רוֹמְזוֹת לְצִיָּאָה מִבֵּית הַכִּנְסַת לְבֵית הַמִּדְרָשׁ, שְׂאֵז מִתְקַשֵּׁר הָאָדָם עִם סִבִּיבָתוֹ וְעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבִמְצוֹת. חֲמִישִׁית
– שְׁבָה הַפְּרוֹת הֵם חֶלְקִין, רוֹמְזוֹת לְעִסּוּק בְּמִשְׁךְ הַיּוֹם בְּעֻנְיֵי הַרְשׁוֹת. רַמְבַּ"ן

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כָּלל עַד הַשָּׁנָה הִרְבִּיעִית. וּלְקַדֵּם נִמְתִּין לְכָל
וְלֹא נֹאכַל מִמֶּה עַד שְׁנֵיבֵי אֵין מִן הַנְטֵעַ שְׁנֵיבֵי
כָּל פְּרִי הָרֵאשׁוֹן הַטוֹב קִדֵּשׁ לִפְנֵי הַשֵּׁם, וְשֵׁם
יֵאָכְלוּהוּ וְיִחַלְלוּ אֶת שֵׁם ה', וְהַמְצָנָה הַזֹּאת
דוֹמָה לְמִצְוַת הַבְּכוֹרִים.

וְאָמַת הַדָּבָר עוֹד, כִּי הַפְּרִי בְּתַחֲלַת נְטִיעָת
הָאֵילָנוֹת רַב הַלְחָוֹת דְּבִק מֵאֵד מִזִּיק
לְגוֹף, וְאֵינָנו טוֹב לְאֲכִילָה, כְּדָג שֶׁאֵין לוֹ
קִשְׁקֶשֶׁת (לְעִיל יא י'), וְהַמְאָכִלִים הַנֶּאֱסָרִים
בְּתוֹרָה שֶׁהֵם רְעִים גַּם לְגוֹף.

וְהָרֵב נִתֵּן גַּם כִּנּוּחַ טַעַם בְּמוֹרָה הַנְּבוֹכִים
(ג לו) כְּטַעַמו בְּרַב הַמְצוֹת, כִּי הִיוּ
לְחֻרְטָמִים וְלִמְכַשְׁשִׁים בְּזִמְנָה הַהוּא מִינֵי כְּשׁוֹף
יַעֲשׂוּ אוֹתָם בְּעַת נְטִיעַת הָאֵילָנוֹת, וְיִחַשְׁבוּ
כִּי בֵּהֶם יִמְהַר הָאֵילָן לְהוֹצִיא פְּרִיֹו קֵדֶם
זִמְנֵה הַיָּדוּעַ בְּמִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבִבְאֹר יִקְרִיבוּ
אֶת הַפְּרִי לִפְנֵי הַעֲבוּדָה וְיֵרָה שֶׁעֲשׂוּ בְּשִׁמְהָ
הַכְּשׁוֹף הַהוּא, וְלִקְדֵּשׁ צִוְּתָהּ הַתּוֹרָה בְּאֲסוּר
הַפְּרִי הַבָּא קֵדֶם שְׁלֹשׁ שָׁנִים, שֶׁלֹּא יִבְאוּ
לַעֲשׂוֹת הַמַּעֲשִׂים הַרְעִים הֵּם, כִּי רַבִּי
הָאֵילָנוֹת יִבְאוּ פְּרוֹת בְּשָׁנָה הִרְבִּיעִית,
וְשֶׁנֶּאֱכָלוּהוּ לִפְנֵי הַשֵּׁם, הִפָּךְ אֶקְלָם אוֹתוֹ לִפְנֵי
עֲבוּדָה וְיֵרָה.

וְאֶקְרַע סְגוֹר לָכֶם (הוֹשַׁע יג ח), וְכֵן עֲרָלָה
אֲזַנִּים (יִרְמְיָה ו י'), שֶׁהִיא סְגוּרָה וְאִטְמוּמָה אֵין
הַקּוֹל נִכְנָס בָּהּ, וְעֲרָל שְׁפָתַיִם (שְׁמוֹת ו יב),
סְגוּר שְׁפָתַיִם. כִּי הַעֲלָגוֹת אֲטִם וּסְגִירוֹת בְּגִידֵי
הַלְשׁוֹן וּפְעָמִים בְּגִידֵי הַשְּׁפָתַיִם שֶׁלֹּא יִפְתָּחוּ
כְּרֹאוֹי, וְהַדְּבּוּר יִקְרָא פְּתִיחָה, פֶּתַח פִּיךָ לֹאֵלֶם
(מִשְׁלִי לא ח), פֶּתַח אֵיבֹב אֶת פִּיהוּ (אֵיבֹב
ב יד), וּמִפְּתַח שְׁפָתַי מִשְׁרִים (מִשְׁלִי ח ו),
מִשְׁכַּבַּת חִיקָךְ שִׁמּוֹר פֶּתְחִי פִיךָ (מִיכָה ז ה).
וְהַזְכִּיר הַכְּתוּב אֲטִימוֹת בְּפִרֵי הַבָּא בְּתוֹךְ
שְׁלֹשׁ שָׁנִים לְאֲסוּרָה בְּהִנָּאָה, וְלֹא יֵאָמַר
כֵּן בְּשֶׁאֵר אֲסוּרֵי הִנָּאָה, כִּי בִיאַת הַפְּרִי בְּתַחֲלָתוֹ
יִקְרָא פְּתִיחָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: פֶּתַח הַסִּמְדָּר
(שֶׁה"ש ז יג), וְלִקְדֵּשׁ אֲמַר: שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה
לָכֶם עֵרְלִים, כְּאֵלּוֹ הַפְּרוֹת סְגוּרִים בְּאֵילָנוֹת,
לֹא הוֹצִיאֻהוּ פֶּתַח וְלֹא פִתְחוּ סִמְדָּר.

וְטַעַם הַמְצָנָה הַזֹּאת, לְכַבֵּד אֶת ה' מֵרֵאשִׁית
כָּל תְּבוּאָתָנוּ מִפְּרִי הָעֵץ וּתְבוּאֹת הַכֶּרֶם,
וְלֹא נֹאכַל מִמֶּה עַד שְׁנֵיבֵי כָּל פְּרִי שָׁנָה אַחַת
הַלּוּלִים לֵה'. וְהִנֵּה אֵין הַפְּרִי בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים
רֹאוֹי לְהַקְרִיבוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם הַנִּכְבֵּד, לְפִי שֶׁהוּא
מוֹעֵט, וְאֵין הָאֵילָן נוֹתֵן בְּפְרִיֹו טַעַם אוֹ רִיחַ
טוֹב בְּתוֹךְ שְׁלֹשׁ שָׁנִים, וְרַבֵּן לֹא יוֹצִיאֻהוּ פְּרוֹת

וּבִקְרִין, כְּלוּמַר בְּעִלֵּי הַפֶּקֶר, בְּשִׁקְרִיהֶם
וּבְפִחְזוּתָם (יִרְמְיָה כג לב): וּבִקְרוֹתֵהוּן, וְאִמְרוּ
כִּי תִשְׁמַטְנָה וְנִטְשָׁתָה (שְׁמוֹת כג יא) תִּרְגְּמוּ
הִירוּשָׁלַיִם: וּתְבַקְרֶנָּה, וְכֵן בְּכָל מְקוֹם בְּמִשְׁנָה
הַלְשׁוֹן בְּבִי"ת. אֲבָל הַרְגִּילוּ בְּמִקְרָא לומר
מִמֶּנּוּ הַפֶּקֶר, כִּי הָאוֹתִיּוֹת הָאֵלֶּה מִתְחַלְּפוֹת
אֶצְלֵם תְּמִיד, כְּאֲשֶׁר אוֹמְרִים (פְּסָחִים מה):
מִן עֲבָשׁוּ פְּרֻדוֹת (יִזְאֵל א יז): עֲפוּשׁ, וְכֵן
בְּכַתוּב בְּמִקְוֹמוֹת הַרְבֵּה, כְּמוֹ שֶׁהִזְכֵּרְתִּי
בְּפִסּוּק: נִשְׁפָּת כְּרוֹחֶךְ (שְׁמוֹת טו י').

וּפְרִוֶשׁ הַפִּסּוּק הֵזֶה, שֶׁאָמַר בְּשִׁפְחָה הַזֹּאת,
אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא נִחְרַפֶּת לֹאִישׁ לֹא
תִּהְיֶה לוֹ לֵאמֹה כִּי בִקְרַת תִּהְיֶה לוֹ, כְּלוּמַר
מִפְּקַרְתָּ תִּחְשַׁב אֶצְלוֹ, וְלֹא יוֹמַתוּ כְּמִשְׁפַּט
הַנוֹאֵף וְהַנּוֹאֶפֶת בְּאִשְׁתּוֹ אִישׁ, כִּי לֹא חִפְשָׁה
לְהִיטֵת אִשְׁתּוֹ גְּמוּרָה, אֲבָל יָבִיא זֶה עָלֶיהָ
אֲשֶׁם בְּעִבּוּר שֶׁהִיא נִחְרַפֶּת אֵלָיו. וְאֵנְקִלוֹס
שֶׁאָמַר בְּקוֹרְתָּהּ תִּהְיֶה, לְשׁוֹנוֹ כְּלִשׁוֹן יוֹנָתָן בֵּן
עוֹזִיָּאל (שׁוֹפְטִים ט ד) בְּמִלַּת בְּקָרִין.

(כג) וְעֵרְלֶתֶם עֵרְלָתוֹ אֶת פְּרִיֹו. וְאִטְמַתֶּם
אִטְמִיתוֹ, יְהֵא אֲטוּם וְנִסְתָּם מִלְּהֵנוֹת בּוֹ.
לִשׁוֹן רִש"י. וְיִפָּה פֶּרֶשׁ, וְאִם כֵּן, יִהְיֶה עֵרְלִי
לֵב (וְיִקְרָא מִד ט), סְגוּר לֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:

(כד) **וּבַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית יִהְיֶה כָּל־פְּרִי קֹדֶשׁ הַלּוּלִים לַיהוָה:** כד וּבַשָּׁנָה רְבִיעִיתָא יְהִי כָּל אַבָּה קֹדֶשׁ תְּשַׁבְּחוּ קֳדָם יי:
 כה"י יִהְיֶה כָּל־פְּרִי קֹדֶשׁ • כְּמַעֲשֵׂר שָׁנִי, שֶׁכְּתוּב בו' (ויקרא כד ל): "וְכָל־מַעֲשֵׂר הָאָרֶץ וְגו' קֹדֶשׁ לַה'". מִה מַעֲשֵׂר שָׁנִי, אֵינּוּ נֹאכֵל חוּץ לַחֻמֹּת יְרוּשָׁלַיִם (קידושין כד) אֲלָא בְּפִדְיוֹן, אִף זֶה כֵּן. וְדָבָר זֶה "הַלּוּלִים לַה'" הוּא, שְׁנוּשָׂאוֹ שֶׁם לְשַׁבַּח וְלַהֲלֵל לַשָּׁמַיִם.

(כה) **וּבַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁתַּ תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי לַהּוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:** כה וּבַשָּׁנָה חֲמִשִּׁיתָא תִּמְשַׁתָּא תִּיכְלוּן יֵת אַבָּה לְאוֹסְפָא לָכוֹן עֲלֵיתָהּ אֲנָא יי אֱלֹהֵינוּ:

כה"י לַהּוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ • הַמַּצּוֹה הַזֹּאת שֶׁתִּשְׁמְרוּ, תִּהְיֶה לַהּוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ, שֶׁבִשְׁכָּרָה אֲנִי מְבַרֵךְ לָכֶם פְּרוֹת הַנְּטִיעוֹת. הִזֵּה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: דְּבִרָה תּוֹרָה כְּנֶגֶד יֵצֵר הָרַע, שֶׁלֹּא יֵאמַר אָדָם: הֲרִי אֲרֻבַּע שָׁנִים אֲנִי מַצְטַעַר בוֹ חֲנָם, לְפִיכָךְ נֶאֱמַר: "לַהּוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ". אֲנִי ה' • אֲנִי ה', הַמְּבַטֵּיחַ עַל כָּךְ וְנֹאמֵן לְשֹׁמֵר הַבְּטָחָתִּי.

(כו) **לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם לֹא תִנְחֲשׁוּ וְלֹא תַעֲוֹנוּ:** כו לֹא תִיכְלוּן עַל דָּמָא לֹא תִנְחֲשׁוּן וְלֹא תַעֲוֹנוּן:

כה"י לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם • לַהֲרַבָּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין (ס) אֲזִהְרָה שֶׁלֹּא יֵאכַל מִבְּשָׂר קֳדָשִׁים לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזִהְרָה לֹאֲכֹל מִבְּהֵמַת חֲלִין טָרֵם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה, וְעוֹד הִרְבֵּה. לֹא תִנְחֲשׁוּ • (סנהדרין ס) כְּגוֹן אֵלּוּ הַמִּנְחָשִׁין בְּחִלְדָּה וּבַעֲפוֹת; פֶּתוֹ נִפְלָה מִפּוֹ, צָבִי הַפְּסִיקוֹ בְּדֶרֶךְ. לֹא תַעֲוֹנוּ • לְשׁוֹן עֲוֹנוֹת וְשַׁעוֹת, שְׂאוֹמֵר: יוֹם פְּלוּנִי יָפָה לְהַתְחִיל מִלְּאָכָה. שַׁעָה פְּלוּנִית קָשָׁה לְצֹאתָ. רַמְבַּ"ן

(כז) **לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זִמְנְךָ:** כז לֹא תִקְפוּן פֶּאתָא רֹאשְׁכוֹן וְלֹא תִשְׁחִיט זִמְנְךָ פֶּאתָא זִדְנְךָ:

כה"י לֹא תִקְפוּ פֶּאת רֹאשְׁכֶם • (מכות כ) זֶה הַמַּשְׁוֶה צָדְעִיו לְאַחֲרֵי אֲזִנּוֹ וּלְפִדְחָתוֹ, וְנִמְצָא הֶקֶף רֹאשׁוֹ עַל סָבִיב, שֶׁעַל אַחֲרֵי אֲזִינוֹ עָקְרִי שְׁעָרוֹ לְמַעַלָּה מִצָּדְעִיו הִרְבֵּה. פֶּאת זִמְנְךָ • (מכות כא) סוֹף הַזֶּקֶן וּגְבוּלָיו וְהֵן חֲמֹשׁ: שְׁתִּים בְּכָל לַחִי וְלַחִי לְמַעַלָּה אֲצֵל הָרֹאשׁ, שֶׁהוּא רָחֵב וְיֵשׁ בוֹ שְׁתֵּי פִאות, וְאַחַת לְמַטָּה בְּסִנְטֵרוֹ – מְקוֹם חֲבוּר שְׁתֵּי הַלְחִיִּים יַחַד.

(כח) **וְיִשְׁרֹט לְנַפְשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרְכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בָכֶם אֲנִי יְהוָה:** כח וְיִשְׁרֹט לְנַפְשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרְכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בְּכֹחַ תִּתְּנוּן בְּכוֹן אֲנָא יי:

כה"י וְיִשְׁרֹט לְנַפְשׁ • בֶּן דִּרְנָן שֶׁל אֲמורִיִּים, לְהִיּוֹת מְשֻׁרְטִין בְּשָׂרָם כְּשֶׁמֶת לָהֶם מָת. וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע • (מכות כא) כְּתַב הַמִּחְקָה וְשִׁקּוּעַ, שְׂאֵינּוּ נִמְחָק לְעוֹלָם, שֶׁמִּקְעָקְעוּ בְּמַחַט וְהוּא מְשַׁחֵר לְעוֹלָם. קַעֲקַע • לְשׁוֹן (במדבר כד ד): "וְהוֹקַע אוֹתָם"; (שמואל ב כא ו) "וְהוֹקַעְנוּם", תּוֹחֲבִין עֵץ בְּאֶרֶץ תּוֹלִין אוֹתָם עֲלֵיהֶם, וְנִמְצָאוּ מִחֻקִּין וּתְחֻבִּין בְּקֶרֶקַע, פּוֹרְפוּיִינ"ט בְּלַע"ז.

(כט) **אַל־תַּחֲלִיל אֶת־בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה:** כט לֹא תַחֲלֵל יֵת בִּתְּךָ לְאַטְעִיּוּתָהּ וְלֹא תַטְעִי אֲרָעָא וּתְתַמְלִי אֲרָעָא עֲצַת חֲטָאִין:

כה"י אַל־תַּחֲלִיל אֶת־בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ • בְּמוֹסֵר בֵּיתוֹ פְּנוּיָה לְבִיאַה שֶׁלֹּא לְשֵׁם קְדוּשָׁתוֹ. וְלֹא־תִזְנֶה הָאָרֶץ • אִם אֵתָהּ

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה – מִהֲדוּרוֹת בְּלוֹם, אֲבֵרֵמוּבִיץ

וְעַל דֶּרֶךְ הַפֶּשֶׁט, הוּא מִין מִמִּינֵי הַכִּשּׁוּף אוֹ הַקְּסָמִים, כִּי הוּא דָּבָר לְמַד מִעֲיָנוֹ. וְהִיוּ שׁוֹפְכִים הַדָּם וּמֵאֲסָפִים אוֹתוֹ בְּגִמָּא, וְהַשְׁדִּים מִתְּקַבְּצִים שָׁם כְּפִי דַעְתָּם, וְאוֹכְלִין עַל שְׁלֹחָנָם לְהִגִּיד לָהֶם הַעֲתִידוֹת. וְכַאֲשֶׁר הִיוּ יִשְׂרָאֵל עִם שְׂאוֹל בְּמִתְּנָה הָיָה הִיוּ מִתְּפַחְדִּים מֵאֵד מִן הַפְּלִשְׁתִּים,

כִּי הָיוּ אוֹכְלִים מִן הַבְּהֵמָה קֳדָם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה. זֶהוּ מִה שְׂאֵמֵר (שֵׁם פְּסוּק לֵב): וְיַעֲזֵר הָעַם אֶל הַשָּׁלָל, שֶׁהוּא כְּעֵיט הַדּוֹרֵס וְאוֹכֵל, וְיִקְחוּ צֹאן וּבָקָר וְגו' וְיִשְׁחֲטוּ אֲרָצָה וְיֵאכַל הָעַם עַל הַדָּם, מֵרֵב הַשָּׁלָל בְּהֵמָּה שֶׁהִיוּ שׁוֹפְכִים דָּמָם אֲרָצָה הִיוּ תּוֹלְשִׁים אֲבִרְיָהֶם וְאוֹכְלִים קֳדָם שְׁמִימוֹת.

(כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם. לַהֲרַבָּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין (ס). לְשׁוֹן רַש"י. וְהַעֲלֵה מִשֵּׁם לְפִי הַסְּגִיָּא שֶׁהֵם בָּלָם מִן הַתּוֹרָה, שֶׁכָּל הַכְּתוּב כָּל אֲכִילַת הַדָּם בְּלֹא אֶחָד. וְאִם כֵּן מִה שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב כְּשֹׂאוֹל (שְׂמוּאֵל־א יד לג): הִנֵּה הָעַם חוֹטְאִים לַה' לֵאכֹל עַל הַדָּם, שֶׁהִיוּ חוֹטְאִים בְּאֶחָד מִן הַשְּׁמוֹת הַנִּכְלָלִים בְּלֹא הִזָּה,

שיעור יומי ליום חמישי י"א אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי-קדושים
עושה כן, הארץ מזנה את פרותיה לעשותן במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א): "וימנעו רבכים וגו'". רמב"ן

(ב) את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה:
לית יומי שבאי דילי תטרוני ולבית מקדשי
תהון דחלין אנא יי:
כח"י ומקדשי תיראו • (יבמות ה) לא יכנס לא במקלו ולא במנעלו ובאפנדתו ובאבק ששל רגליו; ואף-על-פי שאני
מזהירכם על המקדש – "את שבתתי תשמרו" – אין בגין בית המקדש דוחה שבת. רמב"ן

(לא) אל-תפנו אל-האבת ואל-הידענים אל-תבקשו
לטמאה בהם אני יהוה אלהיכם:
כח"י אל-תפנו אל-האבת • אזהרה לבעל-אוב וידעוני (סנהדרין סה). בעל-אוב, זה פיתום המדבר משחיו. וידעוני,
מכנים עצם חיה ששמה 'ידוע' לתוף פיו, והעצם מדבר. אל-תבקשו • להיות עסוקים בם, שאם תעסקו בם,
אתם מטמאין לפני ואני מתעב אתכם. אני ה' אלהיכם • דעו את מי אתם מחליפין במי.

(לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך
אני יהוה: ס
לכ מן קדם דספר באוריתא תקום ותהדר
אפי סבא ותדחל מאלהיך אנא יי:

כח"י מפני שיבה תקום • (ת"כ, קידושין לב) יכול זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", אין זקן אלא שקנה חכמה. והדרת
פני זקן • איזהו הדור? לא ישב במקומו ולא יסתר את דבריו. יכול יעצים עיניו כמו שלא ראהו? לכך נאמר:

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ואחרי אזהרת האב הזהיר גם הזונים עצמם
האיש והאשה.

ורש"י כתב בפרשת אמר אל הכהנים (להלן
כא ז). זונה, שנבעלה בעילת ישראל
האסור לה, כגון חכי כריתות או נתין או
ממזר. וזו הודאה ממנו שאין זנות בכשרין,
אלא שהוא מרבה בה אף חכי לאוין. וזה
דעתו גם בפרושי בגמרא (יבמות סא). וגם
זה איננו נכון, אלא מחיבי כריתות וכותי
ועבד שאין קדושיה בה היא נעשית זונה,
וכהן לוקה עליה משום זונה, אבל מחיבי
לאוין ממזר וגר נעמוני ומואבי אינה זונה
ואינו לוקה עליה, אלא שנפסלה מן התרומה
ומן הכהנה, דכתיב (להלן כב יב): כי תהיה
לאיש זר, כיון שנבעלה לפסול לה פסולה
(יבמות סח), ומחיבי לאוין שבכהנה נעשית
חללה.

(ל) את שבתתי תשמרו. האזהרות בשבת
רבות בתורה כמו בעבודה זרה, מפני
שגם היא שקולה כנגד כל המצוות, כי מי
שאינו משמר אותה מוכיח במעשה בראשית
ואין לו תורה כלל.

ולרבותינו ביה מדרש, אמרו בראשית: יכול יהא
בגין בית המקדש דוחה שבת,
תלמוד לומר את שבתתי תשמרו ומקדשי
תיראו אני ה'. בתורת כהנים (פאן).

ועל דרך האמת, יצוה בשבת הגדול ובשבת
שהוא מקדשו, וצוה בו שמירה ומזר, וזהו
הנהגה אין מלאכת בית המקדש דוחה השבת
המקדש. ואם תשכיל חבי.

(שם) ובספרא (להלן כא ז): אשה זונה, ר'
יהודה אומר זו אילונית, וחכמים אומרים אין
זונה אלא הגיורת ומשחררת ושנבעלה בעילת
זנות. ר' אליעזר אומר אף פנוי הבא על
הפנויה שלא לשם אישות. וכך אמרו (תמורה
כט:): לענין לא תביא אתנן זונה (דברים כג
יט) שאינו בפנויה כלל.

אבל הכריתת השנויה בתורת כהנים (פאן)
והנזקת במסכת סנהדרין (עו), או
שהיא כרבי אליעזר ואינה חללה, או שהיא
במסור את בתו למי שאין לו אישות, כגון
כותי ועבד וחכי כריתות ומיתות בית דין,
שזה נקרא זנות לדעת חכמים, וזהו שאמרו:
במסור את בתו פנויה שלא לשם אישות,
כלומר למי שאי אפשר להיות אישות ביניהם.
וכן מה ששינוי שם בספרא (פאן): ולא
תזנה הארץ, מונים הם הפרות, והוא
דרך אגדה, נדרש מליל הארץ, מדלא כתיב
ולא יזנו אנשי הארץ. אבל עקר הכתוב
שהוא לאו שני, וכבר מנאו בעל הלכות
גדולות בחשבון הלאוין, והיא אזהרה לאיש
הזונה ולבת עצמה שלא תמסר עצמה לשם
זנות, ומכאן הוא שאמרו שם בכריתת (ת"כ
פאן): וכן היא המוסרת עצמה שלא לשם
אישות.

וטעם הכתוב, כי בעבור שהבת ברשות אביה
והוא ראשי בנעוריה לקדש אותה
ולהכניסה לחפה, והאונס והמפתה אותה נותן
קנסה לאביה, פרש הכתוב שאינו ראשי
למסרה למי שיהיה זנות, והזהירו מזה בלאו.

ולא היה שאל עושה דבר בלתי שאלת אורים
ותומים, כמו שגאמר (שם פסוק לו): נקרה
הלם אל האלהים, והעם היו שואלים בשרים
או בכשפים לדעת דרכם ומעשיהם, ואוכלים
על הדם לעשות המעשה ההוא. ולכך אמר
הכתוב (שם פסוק לג): ויגידו לשאול לאמר
הנה העם חוטאים לה' לאכל על הדם ויאמר
בגדתם, לומר הנה השם עשה לכם תשובה
גדולה היום ואתם שואלים ללא אלהים, בגידה
היא זו. ועוד אפשר אסור מעונן ומנחש (דברים
יח ט).

(כט) אל תחלל את בתך להזנותה. במסור
בתו פנויה שלא לשם קדושיה. ולא
תזנה הארץ, אם אתה עושה כן הארץ מזנה
את פרותיה לעשותם במקום אחר ולא
בארצכם, וכן הוא אומר (ירמיה ג א): וימנעו
רבכים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה
היה לך וגו'. לשון רש"י.

ולא תבינוי דעתו, שאין זנות בתורה בפנויה,
שחלכה פסוקה היא (יבמות סא): פנוי
הבא על פנויה שלא לשם אישות לא עשה
זונה. ומפרש אמרו בסנהדרין (נ): ובה איש
כהן כי תחל לזנות (ולהלן כא ט), יכול אפלו
פנויה, והקשו (בגמ' שם נא). והא לזנות כתיב,
ותרצה: כרבי אליעזר דאמר פנוי הבא על
הפנויה שלא לשם אישות עשה זונה.

וכן אמרו. אשה זונה וחללה לא יקחו (להלן
כא ז), שאינו בפנויה, אלא גיורת
ומשחררת או שנבעלה בעילת זנות ממי שאין
קדושין תופסין בה, כמו שמפרש ביבמות

נו שיעור יומי ליום שישי י"ב אייר ושנים מקרא ואחד תרגום – יט – פרשת אחרי-קדושים
 "וַיִּרְאֵת מַאֲלֵהֶיךָ", שְׁהָרִי דְּכָר זֶה מְסוּר לְלַבּוֹ שֶׁל עוֹשֶׂהוּ, שְׁאִין מְפִיר בּוֹ אֵלָּא הוּא, וְכָל דְּכָר הַמְּסוּר לְלַבּ נֶאֱמָר
 בּוֹ: "וַיִּרְאֵת מַאֲלֵהֶיךָ". רמב"ן

♦ יום שישי י"ב אייר ♦

(לג) וְכִי־יִגֹּר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ:
 לג וארי יתגיר עמך גיורא בארעכון לא
 תונון יתה:
 כז"ל לא תונו. אונאת דברים; לא תאמר לו: אמש היית עובד עבודת אלילים, ועכשו אתה בא ללמד תורה
 שנתנה מפי הגבורה.

(לד) בְּאֶזְרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר וְהָגֵר אִתְּכֶם וְאַהֲבַתְּ
 לוֹ כְּמוֹךְ כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
 כז"ל כי-גרים הייתם. מוס שפך אל תאמר לחבדך. אני ה' אלהיכם. אלהיך ואלהיו אני.

(לה) לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה:
 לה לא תעבדון שקר בדין במשחטא
 במתקלא ובמכלתא:
 כז"ל לא-תעשו עול במשפט. אם לדין, הרי כבר נאמר: "לא תעשו עול במשפט", ומהו "משפט" השנוי כאן?
 היא המדה והמשקל והמשורה; מלמד שהמודד נקרא דיין, שאם שקר במדה, הרי הוא כמקלקל את הדין, וקרוב
 עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, וגורם לחמשה דברים האמורים בדין: מטמא את הארץ ומחלל את השם
 ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב ומגלה אותם מארצם. במדה. זו מדת הארץ (ב"מ סא. ב"ב כט). במשקל.
 כמשמעו. ובמשורה. היא מדת הלח.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כז עמ' 150)

לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בַּמִּשְׁפָּט, בַּמִּדָּה בַּמִּשְׁקָל וּבַמִּשְׁוֹרָה (יט, לה) מִצְוֹת עֲשֵׂה לְצַדֵּק הַמֵּאֲזִינִים. . וּלְדַקְדֵּק בְּחִשְׁבוֹנוֹ בִּשְׁעַת
 עֲשִׂיתוֹ (רמב"ם) בַּמִּדָּה חֲסֵדָה יֵשׁ שְׁתֵּי תְּנוּעוֹת מְנַגְדּוֹת. מִחַד גִּיסָא - עֲצֵם פְּעֻלַת הַמִּדָּה מוֹרָה עַל הַתְּחַשְׁבוֹת בְּזֹלַת; אִף הַמִּדָּה
 הַחֲסֵדָה גֹּרֶמֶת לוֹ עוֹל. לְכֵן אֲסָרָה הַתּוֹרָה לֹא רַק אֶת הַשְּׂמוּשׁ בַּמִּדָּה זֶה, אֲלָא אִף אֶת עֲשִׂיתָהּ וְהַחֲזָקָתָהּ בְּבִית, שֶׁכֵּן יֵשׁ בָּהֶן מִשּׁוּם
 עֲרֻמוּיּוֹת שֶׁל הָאָדָם בִּינוּ לְבִין עֲצֻמוֹ.

(לו) מֵאֲזִינִי צֶדֶק אֲבִי־צֶדֶק אִיפֹת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה
 לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אִתְּכֶם מֵאֶרֶץ
 מִצְרַיִם:
 כז"ל אבני-צדק. הם המשקולות ששוקלין כנגדן. איפת. היא מדת היבש. הין. זו היא מדת הלח. אשר
 הוצאתי אתכם. על מנת כן. דבר אחר: אני הבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, ואני
 הנאמן להפרע ממי שטומן משקלותיו במלח להונות את הבריות שאין מפירים בהם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לג עמ' 187)

אִיפֹת צֶדֶק. . יִהְיֶה לָכֶם (יט, לו)
 וְכֵן כְּתִיב בְּפֶרֶשֶׁת תִּצָּא: "לֹא יִהְיֶה לָךְ. . אִיפָה וְאִיפָה". וַיֵּשׁ לְפָרֶשׁ, שֶׁאֲסוּר שִׁיחִיו לְאָדָם שְׁתֵּי 'מִדּוֹת': בְּצִרְכֵי הַגּוֹף - אִם יֵשׁ לוֹ
 מִנֶּה רוּחָה מֵאֲתִים, אִף בְּצִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ - נִתֵּן לְהִסְתַּפֵּק בְּמוּעֵט. וְהֵנָּה, כֹּל אֲסוּר יֵשׁ דְּגִמָּתוֹ בְּהִתֵּר, כְּמֹאמְרֵי "כֹּל דְּאָסֵר לָן רַחֲמֵנָא
 שְׂרָא לָן כְּוֹתִיחָה". וְאִף כָּאֵן יִשְׁנֵי 'אִיפָה וְאִיפָה' גַּם בְּדָשָׁה: יֵשׁ לְהַחֲשִׁיב אֶת צִרְכֵי הַנֶּפֶשׁ יוֹתֵר מִצִּרְכֵי הַגּוֹף.

רמב"ן על התורה – מהדורות בלוס, אברמוביץ

(לב) מִפְּנֵי שִׂיבָה תְּקוּם. יָכוֹל מִפְּנֵי זָקֵן אֲשָׁמַאי,
 תַּלְמוּד לומר זָקֵן, אִין זָקֵן אֵלָּא שְׁקֵנָה
 חֲכָמָה. לְשׁוֹן רִשִׁי. וּלְשׁוֹן תּוֹרַת כְּהִנִּים (כָּאֵן),
 וְהוּא הַשְּׁנוּי בַּגְּמָרָא בְּמִסְכַּת קְדוּשִׁין (לב:):
 תַּלְמוּד לומר זָקֵן, אִין זָקֵן אֵלָּא חֲכָם, שְׁנֹאֲמֵר
 (במדבר יא טז): אֲסָפָה לִי שְׂבָעִים אִישׁ מִזְקְנֵי
 יִשְׂרָאֵל, וְרַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אִין זָקֵן אֵלָּא
 שְׁקֵנָה חֲכָמָה, שְׁנֹאֲמֵר (משלי ח כב): ה' קִנְיִי
 רִאשִׁית דְּרוּכִי. וְהֵנָּה לְדַבְּרֵי שְׁנִיָּהם אִין הַמִּצְוָה
 אֵלָּא בְּחֲכָם. וְאֶנְקְלוֹס תִּרְגָּם: מִן קִדָּם דְּסִבְר

באורייתא תקום ותהדר אפי סבא, ומשמעות
 דבריו שגם הוא סובר כן.
 ועם כל זה, העולה מן הגמרא לפי פסק
 ההלכה אינו כן, שהרי אמרו (קדושין
 לב:): איסי בן יהודה אומר כל שיבה במשמע,

(ד) וְשִׁמְרֶתֶם אֶת-כָּל-חֻקֹּתַי וְאֶת-כָּל-מִשְׁפָּטַי וְעַשִּׂיתֶם
אֹתָם אֲנִי יְהוָה: פ

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב ונעם בני ישראל תימר גבר גבר מבני
ישראל ומן גיורא דיתגירון בישראל די יתן
מזרעה למלך יתקטלא יתקטל עמא בית
ישראל ירגמנה באבנא:

(ב) ואל-בני ישראל תאמר איש איש מבני ישראל
ומן-הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו למלך מות
יומת עם הארץ ירגמהו באבן:

כז"י ואל-בני ישראל תאמר. ענשין על האזהרות. מות יומת. (ח"כ) בבית דין; ואם אין כח לבית דין, עם
הארץ מסייעין אותן. עם הארץ. (ח"כ) עם שבגינו נבראת הארץ. דבר אחר: עם שעתידין לירש את הארץ על-ידי
מצוות הללו.

ג ואנא אתן ית רוגזי בגברא ההוא ואשיצי
יתו מגו עמה ארי מזרעה יחב למלך בדיל
לסאבא ית מקדשי וילאחלא ית שמא
דקדשי:

(ג) ואני אתן את-פני באיש ההוא והכרתי אתו מקרב
עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את-מקדשי ולחלל
את-שם קדשי:

כז"י אתן את-פני. (ח"כ) פנאי שלי, פונה אני מפל עסקי ועוסק בו. באיש. ולא בצבור, שאין כל הצבור נכרתין.
כי מזרעו נתן למלך. (ח"כ, סנהדרין סד) לפי שנאמר: "מעביר בנו-ובתו באש", בן-בנו ובן-בתו מנין? תלמוד לומר:
"כי מזרעו נתן למלך". זרע פסול מנין? תלמוד לומר: "בתתו מזרעו למלך". למען טמא את-מקדשי. את
בגסט ישראל, שהיא מקדשת לי, כלשון (לקמן כא כג): "ולא יחלל את-מקדשי".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 323)

פונה אני מפל עסקי ועוסק בו (רש"י כ, ג) כן פרש גם בפרשת אחרי על "ונתתי את פני בגפשי האוכלת את הדם". והצריך לחזור
על זה כאן, כי בפרשת אחרי מדבר ב'עסקו' של ה', היינו הקרבת קרבנות במקדשו לריח ניחוח לפניו ("אשר יביאו... את זבחיכם
... אל פתח אהל מועד... לריח ניחוח"); ומוכן שנתן לפרש "פונה אני מפל עסקי". ורש"י מחדש שנתן לפרש כך גם בפרשתנו,
שאינה מדברת על 'עסק' מיוחד של ה'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז עמ' 322)

ואני אתן את פני באיש ההוא (כ, ג) פנאי שלי, פונה אני מפל עסקי ועוסק בו (רש"י) משמע, ש"פני" הוא רק לשון 'פנאי'
ולא לשון 'פנים'. ולא פרש "רוגזי" (פתרגומי), וכפירושו על הפסוק (וישלח לב, כא) "אכפרה פניו" ("אבטל רגזו") - כי שם נאמר
"אכפרה". ולהעיר מפירושו על הפסוק (תהלים לד, יז) "פני ה' בעושי רע" ("פני, פנים של זעם"). אבל פירושו לנ"ף אינו בדיק גמור
על פי פשוטו של מקרא כמו פירושו על התורה. רמב"ן

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

לומר שכל אנשי הארץ כל ישראל חייבין
להקדים ולסקלו, כי לכלם זיך, כי גורם
לשכינה שתסתלק מישראל. לך תרגם
אנקלוס: עמא בית ישראל, כי הארץ ירמו
לכל ארץ ישראל, לא לארץ אשר העובר
יושב בה. וענין: כי לי הארץ (להלן כה
כג).

ועוד תוכל להבין סודו, ממה שהזכיר הכתוב
בכרת המלך: ואני אתן את פני באיש
ההוא (כאן), וכן: ושמתי אני את פני (פסוק
ה'), כי שמי הגדול הנושא זכרית אותו, ולא
הזכיר בכרת אוב וידעוני מלת "אני" ולא
בשום פרת אחר, וכבר הודעתי טעם זה לכל
מבין.

הנה בלא ברכה כאלו גזל להקדוש ברוך הוא
וכנסת ישראל, שנאמר (משלי כח כד): גזל
אביו ואמו וגו', אין אביו אלא הקדוש ברוך
הוא ואין אמו אלא כנסת ישראל, חבר הוא
לאיש משחית, חבר הוא ליורב עם בן נכט
שהחטיא את ישראל לאביהם שבשמים. כי
החפץ ביצירה שיברכו עליה לשמו הגדול,
משם יהיה קיום העולם, ואם לאו יתעלה
בשמו הגדול ומסתלקת השכינה מישראל,
וכל שכן כשקריב הפרי למלך שהוא מתעב
את גאון יעקב ומשכנו.

וזה טעם: עם הארץ ירגמהו באבן (פסוק
ב), כי לא אמר מות יומת באבן ירגמו
אותו באשר אמר בכלן, אלא הזכיר עם הארץ,

ואמר רבי יוחנן (שם לג.): הלכה באיסי בן
יהודה. והנה יצנה בכל שיבה אפלו על
אשמאי שהוא הבור, ויחזור ויצנה על הזקן
שהוא הקונה חכמה, ואפלו יניק ומכים. ויתכן
שהיה גם כן דעת אנקלוס, אבל תרגם יניק
ומכים בשיבה, דאמא זקן וגלי בשיבה
שבכללה כל השיבות, בין שיבת התורה בין
שיבת הימים.

(ג) למען טמא את מקדשי. לשון רש"י: את
בגסט ישראל שהיא מקדשת לי. וכבר
רמזתי זה (לעיל יח כא) איך תטמא בגסט
ישראל שהיא מקדשת לשמו הגדול באיש
אחד אשר יחטא. וכבר רמזו זה במדרשים,
שאמרו (ברכות לה:): כל הנהנה מן העולם

(ד) וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתֵתוֹ מִזְרָעוֹ לַמֶּלֶךְ לְבִלְתִּי הִמִּית אוֹתוֹ:

כ"י וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוּ • אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שִׁיעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה; אִם הָעֵלִימוּ סִנְהֶדְרִי קִטְנָה, סוֹף שִׁיעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְדוֹלָה.

(ה) וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת־פָּנַי בָּאִישׁ הַהוּא וּבִמְשַׁפְּחָתוֹ וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת כָּל־הַזָּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקֶּרֶב עַמָּם:

כ"י וּבִמְשַׁפְּחָתוֹ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי מִשְׁפָּחָה מֶה חֲטָאָה? אֵלָּא לְלַמֶּדֶךָ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה שֵׁשׁ בָּהּ מוֹכֵס שְׂאִין כָּלֶם מוֹכְסִין, שְׁכָלֶם מִחֲפִין עָלָיו. וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ • לְמָה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר "וּבִמְשַׁפְּחָתוֹ", יָכוֹל יִהְיֶה כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִכְרַת? תִּלְמוּד לומר: "אוֹתוֹ" – אוֹתוֹ בְּהִכְרַת וְלֹא כָּל הַמִּשְׁפָּחָה בְּהִכְרַת אֵלָּא בִּיסוּרִין. לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ • (ח"ט) לְרִבּוֹת שָׂאָר עֲבוֹדַת אֱלִילִים שֶׁעָבְדָה בָּכָךְ, וְאִפְלוּ אִין זֹ עֲבוֹדָתָהּ. וּמִבִּין

(ו) וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדֻעִים לִזְנוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְּתִי אֶת־פָּנַי בִּנְפֹשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ:

(ז) וְהִתְקַדְּשְׁתָּם וְהִיִּיתֶם קְדוֹשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כ"י וְהִתְקַדְּשְׁתָּם • זֶה פְּרִישׁוֹת עֲבוֹדַת אֱלִילִים.

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

כך, הַזְכִּיר הַכְּתוּב אוֹתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה בְּשָׂלָל כְּדִרְכָּהּ, וְהוּא הִדִּין לְכַלּוֹן, שֶׁחֲסִמָּה הִנֵּה הוּא בַּעֲבוּר הָעֲבוֹדָה הַזֶּה הוּא. וְכֵן מוֹכִיחַ כָּל זֶה בְּגִמְרָא בְּמִסְכַּת סִנְהֶדְרִין (סד). לְפִי הַדְּעָת הוּא שֶׁכֶּתֶב הָרַב שֶׁהַמֶּלֶךְ עֲבוֹדָה זָרָה הוּא. אֲבָל מִשְׁנֵתָהּ הִיא שְׁנוּיָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר מֶלֶךְ לֹא עֲבוֹדָה זָרָה הִיא, כְּלוּמֹר שְׂאִינוּ נֶעֱבַד שִׁקְלָב עֲלֵיהֶם בְּאַלֶּה כָּלֵל, אֲבָל הוּא כְּמַעֲשֵׂה כְּשׁוֹף לְדָרֵשׁ בְּעַד הַחַיִּים אֶל הַכֶּלֶב הַמֵּת הַהוּא. וְלִפִּי הַדְּעָת הוּא הָעֵבֶר בְּנוֹ לַפְּעוֹר אוֹ לַמַּרְקוּלִים פְּטוּר. גַּם דְּבָרֵי רִשִׁי בְּפִירוּשֵׁי בְּסִנְהֶדְרִין כִּף הֵם כְּמוֹ שֶׁכְּתוּבָה. וְהִכְרַתָּם הַשְּׁנוּיָה בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים (כָּאן): וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת כָּל הַזָּנִים אַחֲרָיו לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ, לְרִבּוֹת שָׂאָר עֲבוֹדָה זָרָה בְּהִכְרַת, אֵינּוּ מִתּוֹרַת "לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ" כְּמַשְׁמַע מְדַבְּרֵי הָרַב, אֲבָל יֵאמֹר כִּי הִכְרַת הִנֵּה כְּלוּ מִתֵּר הוּא, וְנִדְרַשׁ אוֹתוֹ לִשְׂאָר עֲבוֹדָה זָרָה. וְהוּא מֶה שֶׁאָמְרוּ בְּגִמְרָא (סִנְהֶדְרִין סד): שְׁלֹשׁ כְּרִיתוֹת בַּעֲבוֹדָה זָרָה לְמָה, אַחַת כְּדִרְכָּהּ, וְאַחַת לְשָׂלָל כְּדִרְכָּהּ (שֵׁם ס:), כְּלוּמֹר לִזְבֹּחַ קִטְטוֹר וְנִסּוֹף וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה שֶׁנִּתְּרַבּוּ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכָּהּ לְמִיתָה וּמִחִיב אוֹתוֹ כְּכָאן בְּהִכְרַת, וְאַחַת לְמֶלֶךְ. וְלִמָּאן דְּאָמַר מֶלֶךְ עֲבוֹדָה זָרָה הוּא, לְמַעֲבִיר בְּנוֹ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכָּהּ, כְּלוּמֹר כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעוֹלֵם, כְּמוֹ שֶׁחֲזָרָנוּ.

בְּכָלֶם, כָּל שֶׁמְתַלִּיכָהוּ וְתַקְּלָנוּ עָלֶיךָ לֹאֵלֶּה. וְהִנֵּה כְּפִי הַדְּעָת הוּא יִקְרָאוּ בְּנֵי עַמּוֹן לְשַׁקּוֹץ שְׁלֵקוֹן "מֶלֶךְ" (מְלָכִים-א יא ז) כִּי הוּא מְלָכִים, וְהוּא שֵׁם כּוֹלָל לְכָל נֶעֱבַד, כִּי הוּא מְלָשׁוֹן מְלָכּוֹת. וְלֹא כְּדִבְרֵי הָרַב ז"ל שֶׁאָמַר שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁשְׁמָהּ מֶלֶךְ וְעֲבוֹדָתָהּ בְּכָךְ. וְכֵן מֶה שֶׁכְּתוּב פֶּה שֶׁחֲזָרָה "לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ" לְרִבּוֹת שָׂאָר עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעָבְדָה בְּכָךְ וְאִפְלוּ אִין זֹ דְרָךְ עֲבוֹדָתָהּ, גַּם כֵּן אִי אִפְשָׁר מִן הַטֵּעַם שֶׁחֲזָרָנוּ, שֶׁכָּל עֲצָמוֹ לֹא נֶאֱמַר הִכְרַת בְּמֶלֶךְ אֵלָּא לְחִיבּוֹ בְּשְׂאִין דְּרָכּוֹ, וְכָל עֲבוֹדָה זָרָה בְּמַשְׁמַע. וְלֹא יִתְכַּן שֶׁתֵּאֱמַר חֵיב הַכְּתוּב כְּרַת בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁשְׁמָהּ מֶלֶךְ בְּמַעֲבִיר לוֹ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכּוֹ, וְחִזּוֹר וְרָכָה בּוֹ אִף פְּעוֹר וּמַרְקוּלִים לְכַרַת, וְכִי לְמָה יִצְטָרֵף הַכְּתוּב לָכֶּה, מֵאִי שֶׁנֶּאֱמַר אוֹתָהּ עֲבוֹדָה זָרָה מִשְׂאָר כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּעוֹלָם. וְעוֹד, שֶׁאִם כֵּן הִנֵּה צָרִיךְ לְרִבּוֹת עוֹד מַעֲבִיר בְּנוֹ לַפְּעוֹר וּמַרְקוּלִים בְּסִקְלָה כֶּשֶׁם שֶׁרָכָה אוֹתוֹ לְכַרַת. אֵלָּא לֹא הִזְכִּיר הַכְּתוּב מֶלֶךְ כָּל עַקֵּר בֵּין בְּאִזְהָרָה (לְעִיל יח כא) בֵּין בְּעֶנֶשׁ כְּרַת וּסְקִילָה (כָּאן), אֵלָּא לְמַעֲבִיר בְּנוֹ בְּשָׂלָל כְּדִרְכָּה לְכָל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבְּעוֹלָם. וְכֵן שֶׁתֵּאֱמַר שֶׁהַמֶּלֶךְ הוּא שֵׁם כָּל עֲבוֹדָה זָרָה כְּמוֹ שֶׁפִּרְשְׁנוּ, אוֹ שֶׁתֵּאֱמַר שֶׁהִיא עֲבוֹדָה זָרָה יְדוּעָה שֶׁתֵּאֱמַר

(ח) לִזְנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ. לְרִבּוֹת שָׂאָר עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁעָבְדָה בְּכָךְ וְאִפְלוּ אִין זֹ דְרָךְ עֲבוֹדָתָהּ. לְשׁוֹן רִשִׁי. וְכִכָּר כְּתוּב עוֹד בְּסִדֵּר אַחֲרֵי מוֹת (לְעִיל יח כא) שֶׁהַמֶּלֶךְ הִיא עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁשְׁמָהּ מֶלֶךְ, וְזֹ הִיא עֲבוֹדָתָהּ שֶׁמוֹסֵר בְּנוֹ לְכַמְרִים וְכוּ'. וְכָל זֶה אֵינּוּ עוֹלָה וּמִתְקַן כַּהֲנָן לְפִי הָעֵינַן בְּגִמְרָא (סִנְהֶדְרִין סד), כִּי לְדִבְרֵי הָאוֹמֵר מֶלֶךְ עֲבוֹדָה זָרָה הוּא, אִין עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עֲבוֹדָה זָרָה בְּהַעֲבֵרַת הַכְּהֻנִּים לָהּ, שֶׁאִם כֵּן לֹא הִצְרָךְ הַכְּתוּב הַזֶּה לְהַזְכִּיר זֶה כָּלֵל, שֶׁהִנֵּה הוּא בְּאִזְהָרָת עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּאוּ בָּהּ כְּמָה אִזְהָרוֹת בְּתוֹרָה כְּלִלִית, וְהוּא גַּם כֵּן בְּכָלֵל הָעֶנֶשׁ הַנֶּאֱמָר בְּפִרְשֵׁת: כִּי יִמָּצֵא בְּקֶרֶבְךָ אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת הָרַע בְּעֵינָיו ה' אֱלֹהֶיךָ לְעַבֵּר בְּרִיתוֹ וְיִלֶּךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם (דְּבָרִים יז ב-ב). אֲבָל עַל כְּרַחֲנוּ נִדְרַשׁ שֶׁכָּל עַקֵּר לֹא בָּהּ הַכְּתוּב אֵלָּא לְחִיבּוֹ עַל הָעֲבוֹדָה הַזֹּאת שֶׁל הַעֲבֵרַת הָרַע בְּשָׂלָל כְּדִרְכָּהּ, וְכֵן אָמְרוּ בְּגִמְרָא (סִנְהֶדְרִין שֵׁם): וּלְמָאן דְּאָמַר מֶלֶךְ עֲבוֹדָה זָרָה הוּא כְּרַת דְּמֶלֶךְ לְמָה לִי, לְמַעֲבִיר בְּנוֹ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכָּה, וְהוּא הִדִּין לְעֶנֶשׁ וְהִזְכִּירָהּ הָאִמּוּרִין בּוֹ שְׁלֹשׁ הַצְּרָכּוֹ אֵלָּא לְמַעֲבִיר בְּנוֹ שְׁלֹשׁ כְּדִרְכָּה. וְנִרְאָה שֶׁלְפִי הַדְּעָת הוּא לְשׁוֹן מֶלֶךְ אֵינּוּ שֵׁם לְפִסֵּל וְצָלֵם מִיָּד, אֵלָּא שֵׁם לְכָל נֶעֱבַד

♦ שבת קודש י"ג אייר ♦

(ח) ושמרתם את-חקתי ועשיתם אתם אני יהוה
מקדשכם:
ח ותשרון ית קימי ותעבדון יהוה אנא יי
מקדשכון:

(ט) בִּי-אִישׁ אִישׁ אִשׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ מוֹת
יומַת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו בּוֹ:
ט ארי גבר גבר די לויט ית אבוי וית אמה
יתקטלא יתקטל אבוי ומה לט קטלא
חיב:

כש"י אביו ואמו קלל • (ת"כ, סנהדרין פה) לרבות לאחר מיתה. דמיו בו • זו סקילה, וכן כל מקום שנאמר: "דמיו
בו", "דמיהם בם", ולמדנו מאוב וידעוני, שנאמר בהם: "באבן ירגמו אתם דמיהם בם". ופשוטו של מקרא:
כמו "דמו בראשו" אין נענש על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעצמו שיהרג. ומבין

(י) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת-אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת-אִשְׁתּוֹ
רעהו מוֹת-יוֹמַת הַנָּאֹף וְהַנָּאֶפֶת:
י וגבר די יגוף ית אמת גבר די יגוף ית אמת
חברה יתקטלא יתקטל גיפא וגיפא:

כש"י ואיש • פרט לקטן. אשר ינאף את-אשת איש • (קידושין יט. סנהדרין נב) פרט לאשת קטן. למדנו שאין לקטן
קדושין. ועל איזו אשת-איש חיבתי לד? • אשר ינאף את אשת-רעהו • פרט לאשת עובד גלולים. למדנו, שאין
קדושין לעובד גלולים. מוֹת-יוֹמַת הַנָּאֹף וְהַנָּאֶפֶת • כל מיתה האמורה בתורה סתם, אינה אלא חנק.

(יא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-אִשְׁתּוֹ אֲבִיו עֲרוֹת אָבִיו גִּלָּה
מוֹת-יוֹמַתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם:
יא וגבר די ישכב עם אמת אבוי ערוֹת
דאבוי גלי יתקטלא יתקטלון תרויהון
קטלא חיבין:

(יב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמַתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבַל
עשו דְּמִיהֶם בָּם:
יב וגבר די ישכב ית כלתה יתקטלא
יתקטלון תרויהון תכלא עבדו קטלא חיבין:

כש"י תָּבַל עָשׂוּ • גנאי. לשון אחר: מבלבלין זרע האב בזרע הבן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה' עמ' 188)

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלְתּוֹ . . תָּבַל עָשׂוּ דְּמִיהֶם בָּם (כ, יב) וְקָשָׁה, אִיךָ נִשָּׂא יְהוּדָה אֶת תַּמָּר כַּלְתּוֹ (ראה רש"י וישב לח,
כו: "ולא יסף, לא פסק"). ויש לומר, דהנה טעם האסור הוא "תָּבַל עָשׂוּ", "מבלבלין זרע האב בזרע הבן". הסביר נותנת, אפוא,
שללאחר מיתת הבן, כאשר אין טעם זה, מתרת האשה לאביו. יתר על כן: ער ואונן הרי השחיתו את זרעם, ואם כן לא שייך כאן
כל הענין של "תָּבַל".

רמב"ן על התורה - מהדורת בלום, אברמוביץ

והנכרת הבא באחותו (פסוק יז) הוא מיתר,
ונדרש לרבותינו (מכות יד.): למה יצא ברת
באחותו וכו'.
ועל דרך הפשט הוסיף בברת: לעיני בני
עמם (פסוק יז), לומר שתמות בנער
נפשים, בענין שיראו ויבינו וישפילו יחד כי
יד ה' עשתה זאת וקדוש ישראל בראה.
וטעם: עונו ישא (שם), שיהיה החטא שהוא
דבק בו מן העת ההיא, מעשיו לא
יזליחו ויבדלו בו האלה, כי יכחו השם
בתלויאם רעים עד השמידו בברת, כענין
שאמר (שבת לג.): סימן לעברה הדרוקן.
ולא הצריך להזכיר חיב הברת האחרים כגון
אמו (לעיל יח ז) ואחות אשה (שם יח יח),
שקבר למדנו מן הנזכרים כל הצריך.

והן אשת איש ואשת אב והפלה והזכר ואשה
ואמה (פסוקים ייד), והוא הדין אשה ובתה
ובת בתה, כי הזכיר קצת שאר האשה, והוא
הדין לכל הנזכרים שם (לעיל יח יז) באזהרה,
וכל שכן שאר עצמו בת בנו ובת בתו הנזכרים
(לעיל יח י), ואין צריך לומר בתו. ובכל זה
עוד מדרשים לחיב אותן.
וכן הזכיר חיוב הרביעה במיתה (פסוקים
טו-טז). וחסר והזכיר ברת אחר בנדה
(פסוק יח), לחיבו בהעראה בלא גמר ביאה
(יבמות נד), הוא שאמר: את מקנה הערה
(פסוק יח), וכן באחות אם ואחות אב (פסוק
טז): כי את שארו הערה (פסוק יט). והזכיר
דודתו וכן אשת אחיו (פסוקים כ-כא), לחיבם
בעריות בין שלא היו לו בנים או היו לו.

(ט) וטעם כי איש איש אשר יקלל את אביו
ואת אמו, יחזר לראש הפרשה שאמר:
איש אמו ואביו תיראו. (לעיל יט ג). ואמר
כאן כי איש איש אשר לא ישמע וכו' ומקלל
אביו ואמו מוֹת יומַת.
ועל דרך האמת, בעבור שאמר (פסוק ז):
והתקדשתם והייתם קדשים כי אני ה'
אלהיכם, ואמר (בפסוק ח): אני ה' מקדשכם,
כי השם הנכבד הוא המקדש אותו, כי הוא
אבינו וגואלנו מעולם הוא שמו, אם כן
המקלל את המשתתפין ביצירה חיב מיתה.
וזה טעם משפט הנואף והנואפת אשר סמך
לכאן, והקדימו לכל העריות, וכבר רמזתי זה
למעלה (שמות כ ג).
והזכיר הכתוב קצת העריות לחיב בהן מיתה,

(יג) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זָכֹר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשָׂו
שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיָּהֶם בָּם:
כז"י מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה • (סנהדרין נה) מְכַנִּים כְּמִכְחֹל בְּשׁוֹפָרָת.

(יד) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הוּא בָּאֵשׁ
יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם:
כז"י יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן • (סנהדרין עה) אִי אִתָּה יְכוֹל לִזְמַר אֲשֶׁתוֹ הִרְאִשׁוּנָה יִשְׂרָפוּ, שְׁהָרִי נִשְׁאַה בְּהִתֵּר וְלֹא נֶאֱסָרָה
עָלָיו, אֲלֵא אִשָּׁה וְאִמָּה הִפְתּוּבִין כָּאֵן שְׁתִּיחֶן לְאִסּוּר, שְׁנִשְׁאַ אֶת חֲמוֹתוֹ וְאִמָּהּ. וְיֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ שְׁאוּמָרִים: אֵין כָּאֵן
אֲלֵא חֲמוֹתוֹ, וּמִהוּ "אֶתְהֶן"? אֶת אַחַת מֵהֶן; וְלִשׁוֹן יִנְיָ הוּא: "הֶן", אַחַת.

(טו) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בְּבִהְמָה מוֹת יוֹמָתוֹ וְאֶת־
הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ:
טו וַיִּגְבַּר דִּי יִתֵּן שְׁכָבְתָּהּ בְּבַעֲרָא יִתְקַטְּלוּ
יִתְקַטְּלוּ וְיָת בְּעִירָא תִקְטְלוּן:

כז"י וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ • אִם אָדָם חָטָא, בְּהֵמָה מִה חָטָא? אֲלֵא מִפְּנֵי שְׁבָאָה לְאָדָם תִּקְלָה עַל יָדָהּ, לְפִיכָךְ
אָמַר הַכֶּתוּב: תִּסְקַל. קַל־וְחֹמֶר לְאָדָם, שִׁיּוּדַע לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע וְגוֹרֵם רָעָה לְחַבְרוֹ לְעִבְרָה עֲבָרָה. כִּיּוֹצֵא בְּדָבָר
אִתָּה אוֹמֵר (דברים יב ב): "אֲבָד תִּאֲבִדוּן אֶת־כָּל־הַמִּקְדָּמוֹת", הָרִי דְבָרִים קֵל וְחֹמֶר: וּמִה אֵילָנוֹת, שְׁאֵינֶן רוֹאִין וְאֵינֶן
שׁוֹמְעִין, עַל שְׁבָאָה תִקְלָה עַל יָדָם, אֲמָרָה תוֹרָה: הַשְׁחַת, שְׂרָף וְכֹלָה, הַמַּטָּה אֶת חֲבָרוֹ מִדֶּרֶךְ חַיִּים לְדֶרֶךְ מִיתָה,
עַל אַחַת כְּמָה וְכָמָה.

(טז) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרִבְעָה אִתָּהּ
וְהִרְגִּתָּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיָּהֶם בָּם:
טז וְאִתְמָא דִּי תִקְרַב לְכָל בְּעִירָא לְמַשְׁלַט בָּהּ
וְתִקְטְלוּ יָת אִתְמָא וְיָת בְּעִירָא יִתְקַטְּלוּ
יִתְקַטְּלוּן קְטָלָא חֲזִיבִין:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 168)

מִפְּנֵי שְׁבָאָה לְאָדָם תִּקְלָה עַל יָדָהּ (רש"י כ, טו) וְהִנֵּנוּ, שְׁאֵין זֶה בְּגֵדָר עֲנֵשׁ, אֲלֵא הַבְּהֵמָה נִבְרָאָה לְשִׁמְשׁ אֶת הָאָדָם, וְכֹאֲשֶׁר
אֵינָנָה מְשַׁמְשֵׁת אוֹתוֹ אֲלֵא גוֹרָמַת לוֹ תִקְלָה - אֵין מְקוֹם לְמַצִּיאוֹתָהּ בְּעוֹלָם. וְכֵן הוּא לְגַבִּי הַשֶּׁכֶּר בְּ"תוֹעֵלַת וְתִקּוּן" שְׁמִיגִיעַ לְסוֹס
מִמָּה שֶׁהוּא מְרַבֵּה לְאָדָם: "בְּרִיאַת הַסוֹס" . אֵינוֹ בְּשִׁבִּיל הַתוֹעֵלַת הַמִּגִּיעַ לוֹ, כִּי אִם זֶהוּ דֶּרֶךְ טָפֵל, כְּדִי שֶׁלֹּא לְקַפֵּחַ שֹׁכֵר כָּל
בְּרִיָּה, אֲלֵא . . בְּשִׁבִּיל טוֹבַת הָאָדָם" (לקוטי תורה).

(יז) וַאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אָחִיתּוֹ בִּתְּאֻבּוֹ אוֹ־בִתְּאֻמּוֹ
וְרָאָה אֶת־עֲרוּתָהּ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־עֲרוּתוֹ חֶסֶד הוּא
וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמָּם עֲרוֹת אָחִיתּוֹ גִּלְהָ עוֹנֵי יִשְׂאָ:
יז וַיִּגְבַּר דִּי יִסַּב יָת אַחִיתָּה בִּת אַבּוּהִי אוֹ בִּת
אִמָּהּ וְיִחַזִּי יָת עֲרִיתָהּ וְהִיא תִחַזִּי יָת עֲרִיתָהּ
קִלְנָא הוּא וְיִשְׁתַּיְצוּן לְעֵינֵי בְנֵי עַמְהוֹן עֲרִית
אַחִיתָּה גִלְי חוּבָה יִקְבֵּל:

כז"י חֶסֶד הוּא • לְשׁוֹן אֲרָמִי: חֶרְפָּה, 'חֶסֶדנָא'. וּמִדֶּרֶשׁוֹ (סנהדרין נח): אִם תֹּאמַר: קִיֵּן נִשָּׂא אָחִיתּוֹ? ! חֶסֶד עֲשֵׂה הַמְקוֹם
לְבָנוֹת עוֹלָמוֹ מִמֶּנּוּ, שְׁנֶאֱמַר (תהלים פט): "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה". רַמְבַּ"ן

רַמְבַּ"ן עַל הַתּוֹרָה - מִהֲדוּרַת בְּלוֹם, אַבְרָמֹוּבִיץ

בִּידִיעָה, כְּלָשׁוֹן: וְהָאָדָם יָדַע אֶת חֲנֹה אֲשֶׁתוֹ
(שם ד א), וְלֹא יָסַף עוֹד לְרַעְתָּהּ (שם לח
כו), בְּתוֹלָה וְאִישׁ לֹא יָדָעָה (שם כד טז).
וְאָמַר וְהִיא תִרְאָה אֶת עֲרוּתוֹ, שְׁגָם הִיא
חֲמִידָה בְּלִבָּה עֲרוּתוֹ וְרָצָתָה לְעֲשׂוֹת
כֵּן. וְהִזְכִּיר זֶה בְּאֲחֻת בְּלִבָּה, בְּעִבּוּר כִּי כָל
הָעֲרִיּוֹת כְּאֲשֶׁר יִקְרַב הָאִישׁ לְגִלּוֹת עֲרוּתָהּ
לְרָצוֹנָה הוּא, כִּי אִם לֹא יִהְיֶה לְרָצוֹנָה תִּתְרַחֵק
מִמֶּנּוּ וְתִצָּעֵק, אֲבָל בְּאֵחַ הַיֵּשֶׁן עֲמָה אוֹלִי
שֶׁלֹּא מִדַּעְתָּה יִעָרָה בָּהּ, עַל כֵּן הִזְכִּיר שֶׁהִיא
גַּם הִיא תִרְאָה עֲרוּתוֹ.

וְאָמַר וְרָאָה אֶת עֲרוּתָהּ דֶּרֶךְ מוֹסֵר, כִּי הַכֶּתוּב
יִבְנֶה בְּעֲרִיּוֹת, פַּעַם יִקְרָא הַבְּעִילָה גְלוּי
עֲרוּהּ, כְּאֲשֶׁר יֵאמַר בְּרַבֵּן: לֹא תִגְלֶה אֶת עֲרוּתָהּ.
וְזֶה מִמֶּנְהָ הַזִּנּוּיִם שֶׁהֵם מְגִלִּים שְׁלִיָּה, כִּעֲנִיָּן
שְׁנֶאֱמַר: וְגִלְיָתִי שׁוֹלֵךְ עַל פִּנְיָ (נחום ג
ה), וּפַעַם יִבְנֶה אוֹתָהּ בִּיָּאָה: וְכֹא אֵלֶיהָ
וּשְׁנֶאֱמַר (דְּבָרִים כב יג), לְבֹא עֲלֵינוּ (בְּרִאשִׁית
יט לא), וְיִבֹּא אֵלֶיהָ וְתִסֵּר לוֹ (שם לח יח),
וּפַעַמִּים רַבִּים יִקְרָאָהּ שְׂכִיבָהּ, וּבִכְאֵן יִבְנֶה
אוֹתָהּ בְּרִאשִׁיָּה, כִּי הָאֵחַ עִם אָחִיתּוֹ שְׁנֵי
יָחַד וְאֵין צָרִיף לְגִלּוֹת שׁוֹלֵם. וְכֵן יִבְנֶה אוֹתָהּ

(יז) וַאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אָחִיתּוֹ. הַזְכִּיר הַכֶּתוּב
קִיחָה בְּאָחִיתּוֹ אֵף עַל פִּי שְׁאֵין לוֹ בָּהּ
קְדוּשִׁין, בְּעִבּוּר כִּי הָאֵחַ עִם אָחִיתּוֹ בְּבִית
אֶחָד שׁוֹכְנִים יָחַד, וְכֹאֲשֶׁר יִגְבַּר עָלָיו תִּפְאוֹתוֹ
יִקְחָהּ וְיִמְשֹׁף אוֹתָהּ אֵלָיו, וְאֵינוֹ צָרִיף לְבֹא
אֵלֶיהָ כְּבֹא אֶל אִשָּׁה זֻנָּה. וְכֵן דֶּרֶךְ הַכֶּתוּב
לְהִזְכִּיר קִיחָה בְּכָל הַמִּתְיָהֳדִים, כִּי אִשָּׁה וְאִמָּה
(בְּפִסּוּק יד), וּבֵת בְּנָה וּבֵת בִּתָּה (לְעִיל יח
יז), וְאִשָּׁה וְאָחִיתָּה (שם פִּסּוּק יח), וְאִשָּׁה
אָחִיו (פִּסּוּק כא), כָּלן עֲמֹו בְּבִית. וְכֵן: לֹא
יִקַּח אִישׁ אֶת אִשָּׁת אָבִיו (דְּבָרִים כג א).

יח' וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁהּ דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֲרוֹתָהּ
אֶת־מִקְרָהּ הָעֶרְה וְהָיָה גִלְתָּה אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ
שְׁנֵיהֶם מִקֶּרֶב עַמָּם:
כ' וַיִּגְבֵּר דִּי יִשְׁכּוּב יָת אֶתְתָּא סוֹאֲבָתָא וַיִּגְלִי
יָת עֲרִיתָהּ יָת קַלְנָה גְּלִי וְהִיא תְּגַלִּי יָת
סוֹאֲבָת דְּמָהָא וְלִשְׁתִּיעוֹן תְּרִוּיָהּ מִגּוּ
עֲמָהּ:

כז"י הָעֶרְה • גִּלָּה, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרוֹה", גְּלִי הוּא, וְהָיָה יוֹרֶדֶת בַּתְּכָה לְשֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ "עֲרוֹה" מִגְזֵרֶת (אסתר ה ט): "וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע", וְכֵן "אֶתְהָה" מִגְזֵרֶת אֶת. וְהָעֶרְהָ זֶה נִחְלָקוּ בֵּה רַבּוּתֵינוּ (יבמות נח). יֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה נִשְׁתִּיקַת שְׁמֵשׁ, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הִכְנָסַת עֲטָרָה.

יט' וְעֲרוֹת אֲחוֹת אִמָּךְ וְאֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה בִּי
אֶת־שְׂאֵרֵי הָעֶרְה עִוָּם יִשְׂאוּ:
כ' וַיִּגְבֵּר דִּי יִשְׁכּוּב יָת אֶתְתָּא אִמָּךְ וְאֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְּגַלִּי
אֲרִי יָת קְרִיבָה גְּלִי חוּבְהֶן יִקְבְּלוּן:

כז"י וְעֲרוֹת אֲחוֹת אִמָּךְ • שְׁנֵה הַכְּתוּב בְּאַזְהָרֶתָּן. לֹא־מֵר שֶׁהִזְהַר עֲלֵיהֶן, בֵּין עַל אֲחוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ מִן הָאָב, בֵּין עַל אֲחִיוֹתֵיהֶן מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרוֹת אֲחִי אָבִיו לֹא הִזְהַר, אֲלָא עַל אִשֶּׁת אָחִי אָבִיו מִן הָאָב.

כ' וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּוָה גִּלָּה חֲטָא
יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:
כ' וַיִּגְבֵּר דִּי יִשְׁכּוּב יָת אֶתְתָּא אֶח אֲבוּהִי עֲרִית
אֶח אֲבוּהִי גְּלִי חוּבְהֶן יִקְבְּלוּן בְּלֹא וְלָד
יָמוֹתָיו:

כז"י אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דֹּדָתוֹ • (יבמות נד) הַמִּקְרָא הִזָּה בֹּא לְלַמֵּד עַל 'כֶּרֶת' הָאֲמֹר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בַּעֲנֵשׁ הַלִּיכַת עֲרִירִי. עֲרִירִים • כְּתוּבָמוֹ: בְּלֹא וְלָד; וְדוּמָה לוֹ (בראשית טו ב): "וְאֶנְכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יֵשׁ לוֹ בָּנִים – קוֹבְרָן, אֵין לוֹ בָּנִים – מֵת בְּלֹא בָנִים. לְכָף שְׁנֵה בִּשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלּוּ: "עֲרִירִים יָמָתוֹ", "עֲרִירִים יִהְיוּ"; "עֲרִירִים יָמָתוֹ", אִם יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה, לֹא יִהְיוּ לוֹ בִּשְׁעִימֹת, לְפִי שְׁקוּבָן בַּחֲיוֹ; "עֲרִירִים יִהְיוּ", שָׂאֵם אֵין לוֹ בִּשְׁעַת עֲבָרָה, יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֹכָשׁוֹ.

כא' וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲחִיו נָדָה הוּא עֲרוֹת
אֲחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:
כא' וַיִּגְבֵּר דִּי יִסַּב יָת אֶתְתָּא אֲחוּהִי מִרְחָקָא הִיא
עֲרִיתָא דְּאֲחוּהִי גְּלִי בְּלֹא וְלָד יִהְיוּ:

כז"י נָדָה הוּא • הַשְּׂכִיבָה הַזֹּאת מִנְדָּה הִיא וּמֵאֻסָּה. וּרְבּוּתֵינוּ דְּרָשׁוּ לְאַסֵּר הָעֲרָאָה בֵּה כְּנָדָה, שֶׁהָעֲרָאָה מִפְּרִשְׁתָּ בֵּה: "אֶת מִקְרָהּ הָעֶרְה".

רמב"ן על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

וְכֵן עַל דַּעֲתִי: פֶּן יִחְסַדְךָ שׁוֹמֵעַ (מִשְׁלִי כה י'), יִסֵּר מִמֶּךָ כָּל חֶסֶד, שְׁלֹא שְׁמֵרְתָּ חֶסֶדְךָ אֶת רֵעֶךָ שְׁמֵרְךָ לֶךְ סוּדוֹ, כְּמִלַּת: לְדַשְׁנוּ (שְׁמוֹת כז ג), וּבְכָל תְּבוּאָתִי תִשְׂרֹשׁ (איוב לא יב), וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, כִּי רַחוּק הוּא אֲצִילִי לְהִיטֵל מִלַּת חֶסֶד בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ מִשְׁמֵשׁ בַּהֲפֻכִים הָאֵלֶּה, וְהַכְּתוּבִים מִשְׁבָּחִים וּמִתְפַּלְלִים בְּמִלַּת חֶסֶד. אֲבָל חֲסוּדָא בְּלִשׁוֹן אֲרָמִית לִשׁוֹן אֲחֵרָת, וְגַם אוֹתוֹ לִשׁוֹן מִבְּדִיל בִּינֵיהֶם, זֶה מִתְרַגֵּם (תִּיבוּ"ע) חֲסָדָא וְזֶה מִתְרַגֵּם חֲסוּדָא.

וְכַתּוּב רַבְּנוּ חֲנִנְיָא, כִּי: חֶסֶד לְאִמִּים חֲשֵׁאת (מִשְׁלִי יד לד) לִשׁוֹן חֲרָפָה. וּלְפִי דַּעֲתִי גַם זֶה לִשׁוֹן תְּהֻפּוּכוֹת. כִּי צִדְקָה וְחֶסֶד נִזְכָּרִים בְּפִסְקֵהּ הַהוּא, וְהֵם הָאִמִּים הַתְּאוּמִים הַנִּזְכָּרִים בְּכָל מְקוֹם, כְּמוֹ רֹדֶף צִדְקָה וְחֶסֶד (שָׁם כא כא), אֲנִי ה' עֹשֶׂה חֶסֶד וּמִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּאֶרֶץ (יִרְמְיָה ט כג). אֲבָל פֶּשֶׁט הַכְּתוּב עַל דַּעֲתִי צִדְקָה תְּרוּמָם גוֹי בְּאֲשֶׁר יַעֲשֶׂה, וְחֶסֶד לְאִמִּים

וְהַנִּכּוֹן בְּעִינֵי בְּמִלַּת חֶסֶד שֶׁהוּא כְּמִשְׁמַעוֹ, וְכֵן דַּעֲת רַבּוּתֵינוּ ז"ל (ת"כ כאן וְסִנְהֶדְרִין נח): יֵאמֹר, כִּי שְׂאֵר הָאִמִּים חֶסֶד הוּא, וְאֵין רְאוּיָן לְגִלּוֹי עֲרוֹה, כִּי בְּקִרְוִבִים יִזְכִּיר טַעַם מִפְּנֵי שְׂאֵר הַבָּשָׂר, וּבְאִמִּים יִזְכִּיר הַחֶסֶד אֲשֶׁר בִּינֵיהֶם. וְיִהְיֶה אִישׁ מוֹשֵׁף עֲצָמוֹ וְאַחֵר עֲמוֹ. אוֹ הוּא כְּדָרְךָ וְאֲנִי תַפְלָה (תְּהִלִּים קט ד), כִּי תַמּוּדוֹת אֶתָּה (דְּנִיָּאל ט כג), הַנְּגִי אֲלֵיךְ וְדוֹן (יִרְמְיָה נ לא), שֶׁיִּחְסַר מִתֵּן מִלַּת אִישׁ.

אוֹ שִׁכְנָה הָאִישׁ בְּתַאֲרוֹ. יֵאמֹר, וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ וְרָאָה אֶת עֲרוֹתָהּ אִישׁ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ כִּי עֲרוֹת אֲחוֹתוֹ גִּלָּה עִוָּם יִשְׂא, הַזְכִּיר כִּי הִיָּה רָאוּי לְהִיטוֹ גּוֹמֵל נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד, וְהוּא עוֹכֵר שְׂאֵרוֹ אֲבָרִי. כִּי הִיָּה רָאוּי שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּה הַחֶסֶד שֶׁיַּעֲשֶׂה הָאִמִּים לְהַשְׂאִיָּה לְבַעַל, וְהוּא פּוֹגֵם וְעוֹכֵר אוֹתָהּ, וְהַכְּתוּב יִתֵּלֵה הַסֶּרְחוֹן בְּדָכָר, כְּמוֹ: עֲרוֹת אֲחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ (פִּסְקֵהּ כא).

וְטַעַם חֶסֶד הוּא, עַל דַּעֲת הַמִּפְרָשִׁים, חֲרָפָה, כִּי הָאֲנָשִׁים כָּלָם בְּטָעָם יִהְיֶה לָהֶם בִּשְׁתּוֹת וְכִלְיָמָה בַּחֲטָא הַמְּכַעֵר הַזֶּה. וְהוּא כְּלִשׁוֹן אֲרָמִית שֶׁתְּרַגֵּם אֲנָקְלוֹס כִּי חֲרָפָה הִיא לָנוּ (בְּרַאשִׁית לד יד): אֲרִי חֲסוּדָא הִיא. וְיוֹנָתָן תְּרַגֵּם וְשִׁמְתִּיהָ חֲרָפָה (שְׁמוּאֵל־א יא ב): חֲסוּדָא. וּבְלִשׁוֹן חֲכָמִים (רוֹת רַבָּה ז יא): מִפְּנֵי שֶׁחֲסִדוֹ בְּרָבִים. וְכֵן: פֶּן יִחְסַדְךָ שְׁמֵעַ (מִשְׁלִי כה י'). יַעֲשֶׂה לָךְ חֲרָפָה בְּגִלּוֹתְךָ סוּד אֲחֵר. וְטַעַם וְנִכְרְתוֹ לְעִינֵי בְּנֵי עַמָּם, לֵאמֹר אֶתָּה תַּעֲשֶׂה זֶה בְּסִתְרֵי וְה' יִגְלֶה עֲוֹנְךָ בְּהִבְיֹא עֲלֶיךָ עֲנֵשׁ לְעִינֵי כָּל בְּנֵי עַמֶּךָ, וְהַזְכִּיר כֵּן בַּחֲטָא הַנַּעֲשֶׂה בְּחִדְרֵי חֲדָרִים, וְהוּא הִדִּין בְּכָל הַקְּרִיטוֹת בְּאֲשֶׁר הִזְכִּרְתִּי (לְעִיל יח כט). וְטַעַם עֲרוֹת אֲחוֹתוֹ גִּלָּה עִוָּם יִשְׂא, וְאִם גִּלָּה עֲרוֹת אֲחוֹתוֹ בְּאִנְס עִוָּם יִשְׂא הוּא לְבָדוֹ, כְּדַבְּרֵי רַבִּי אֲבָרָהָם. וְעַל דַּעֲתִי טַעַמוֹ, כִּי עֲרוֹת אֲחוֹתוֹ גִּלָּה עִוָּם יִשְׂא כָּל אֶחָד מִן הַנִּזְכָּרִים, כְּמוֹ: כִּי אֶת שְׂאֵרֵי הָעֶרְה עִוָּם יִשְׂאוּ (פִּסְקֵהּ יט).

כב ותשרון ית כל קמיו וית כל דיני ומעבדון
יתהון ולא תרוקן יתכון ארעא די אנא מעל
יתכון תמן למתב בה:

(כב) ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם
אתם ולא תקיאו אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם
שמה לשבת בה:

כג ולא תהכון בנימוסי עממיא די אנא מגלי
מן קדמיכון ארי ית כל אלין עבדו ורחיק
מימרי יתהון:

(כג) ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם כי
את כל אלה עשו ואקץ בם:

כ"ד ואקץ • לשון מאוס, כמו (בראשית כז): "קצתי בחיי", כאדם שהוא קץ במזונו.

כד ואמרית לכון אתון תירתון ית ארעהון
ואנא אתננה לכון למירת יתה ארעא עבדא
חלב ודבש אנא יי אלהכון די אפרשית
יתכון מן עממיא:

(כד) ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה
לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה אלהיכם
אשר הבדלתי אתכם מן העמים:

כה ומפרשון בין בעירא דכיא למסאבא ובין
עופא מסאבא לדכי ולא תשקצון ית
נפשתיכון בבעירא ובעופא ובכל די תרש
ארעא די אפרשית לכון לסאבא:

(כה) והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף
הטמא לטהור ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף
ובכל אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא:

כ"ו והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה • אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מבדלין ונכריין הם, אלא
בין טהורה לך לטמאה לך, בין שנשחט רבו של סימן לנשחט חציו, וכמה בין רבו לחציו? מלא שצרה.
אשר הבדלתי לכם לטמא • לאסר.

כו ויתהון קדמי קדישין ארי קדיש אנא יי
ואפרשית יתכון מן עממיא למיהוי פלחין
קדמי:

(כו) והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם
מן העמים להיות לי:

כ"ז ואבדל אתכם מן העמים להיות לי • אם אתם מבדלים מהם, הרי אתם שלי, ואם לאו, הרי אתם של
נבוכדנאצר וחבריו. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מנין שלא יאמר אדם: 'נפשי קצה בבשר חזיר'! 'אי אפשי
ללבש כלאים'! אבל יאמר: 'אפשי, ומה אעשה ואבי שבשמים גזר עלי'? תלמוד לומר: 'ואבדל אתכם מן העמים
להיות לי', שתהא הבדלתכם מהם לשמי, פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (22 קוטי שיחות ז עמ' 18)

ואבדל אתכם מן העמים להיות לי (כ. כו) פורש מן העברה ומקבל עליו על מלכות שמים (רש"י כ. כו) מבאר בהסידות,
שגם משפטים יש לקיים בקבלת על, כמו החקים. לפי זה עלול אדם לחשב, שאם פגע בזולתו, די לו לבקש מחילה מתוך קבלת
על גרידא. אבל מובן מאליו, שאסור שיהיו לאדם מדות רעות, וצריך להיות אכפת לו כל ענין של ישר בין אדם לחברו, וכפי
שכתב הרמב"ם שעל דבר שהוא רע מצד השכל יש לומר "אי אפשי". אלא שכל זה יש לעשות מתוך קבלת על.

כו וגבר או אתתא ארי יהי בהון בדין או
דכור יתקטלא יתקטלון באבנא ירגמון
יתהון קטלא חיבין פפפ

(כו) ואיש או-אשה ביהיה בהם אוב או ידעני מות
יומתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם:

כ"ח ביהיה בהם אוב וגו' • פאן נאמר בהם 'מיתה' ולמעלה 'כרת': עדים והתראה - בסקילה, מזיד בלא
התראה - בהכרת, ונגגתם - חטאת. וכן בכל חיבי מיתות שנאמר בהם 'כרת':

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"ז זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

רמב"ן על התורה - מהדורת בלוס, אברמוביץ

תנודע, שפרשו תנודע שאינה בקרבם, כי כל
רואיהם יכירום במעשיהם כי פסילים הם ואין
בהם תבונה, והם שניהם בשלילות הענין.

ולאמים רבים חוטאים בקסד ואינם עושים
אותו. ודמיון הפסוק הזה הוא סמוך לו (משלי
יד לג): בלב נבון תנוח חכמה ובקרב פסילים

חטאת כאשר לא יעשהו. יאמר, כי בצדקה
ובקסד רוממות כל גוי ומכשולם.
או יאמר, צדקה תרומם תהי המיוחד שיעשנה,

הפטרה לפרשת אחרי מות־קדושים לשנים מקרא ואחד תרגום ביחזקאל פרק כ

ב וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: ג בֶּן־אָדָם דַּבֵּר אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה הִלְדַּרְשׁ אֹתִי אַתֶּם בָּאִים חֵי־אֲנִי אִם־אֲדַרְשׁ לָכֶם נָאִם אֲדֹנֵי יְהוָה: ד הַתְּשַׁפֹּט אֹתָם הַתְּשַׁפֹּט בֶּן־אָדָם אֶת־תוֹעֵבְת אֲבוֹתָם הוֹדִיעֶם: ה וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה־אָמַר אֲדֹנֵי יְהוָה בְּיוֹם בַּחֲרִי בְיִשְׂרָאֵל וְאִשָּׁא יָדִי לְזֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאוֹדַע לָהֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יָדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ו בְּיוֹם הַהוּא נִשְׂאֹתִי יָדִי לָהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ אֲשֶׁר־תִּרְתִּי לָהֶם זִבְת חֶלֶב וּדְבַשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: ז וְאָמַר אֲלֵהֶם אִישׁ שְׁקוּצִי עֵינָיו הִשְׁלִיכוּ וּבְגָלוּלֵי מִצְרַיִם אֶל־תִּטְמְאוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ח וַיִּמְרוּ־בִי וְלֹא אָבֹו לְשִׁמְעַע אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצִי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת־גְּלוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר לְשַׁפֹּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְכָלוֹת אֹפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הֵמָּה בְּתוֹכָם אֲשֶׁר נֹדַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶבְאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר: יא וְאַתֶּן לָהֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי הַדִּעְתִּי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם: יב וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתַי נָתַתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקֻדָּשׁ: יג וַיִּמְרוּ־בִי בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקֹּתַי לֹא־הִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי מֹאָסוֹ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ מְאֹד וְאָמַר לְשַׁפֹּךְ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָלוֹתָם: יד וְאַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׂאֹתִי יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הֵבִיא אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי זִבְת חֶלֶב וּדְבַשׁ צָבִי הִיא לְכָל־הָאֲרָצוֹת: טז יַעַן בְּמִשְׁפָּטֵי מֹאָסוֹ וְאֶת־חֻקֹּתַי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חָלְלוּ כִּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם לָכֶם הִלָּךְ: יז וְתַחַם עֵינֵי עֲלֵיהֶם מִשְׁחָתָם וְלֹא־עָשִׂיתִי אוֹתָם כָּלָה בַּמִּדְבָּר: יח וְאָמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחֻקֵּי אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־תִּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־תִּשְׁמְרוּ וּבְגְלוּלֵיהֶם אֶל־תִּטְמְאוּ: יט אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּחֻקֹּתַי לָכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי שְׁמֹרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: כ וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי קִדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

הפטרה לפרשת אחרי־קדושים לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' קצח

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחו"ק

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - י' אייר מפרק נה עד סוף פרק נט	יום ראשון - ז' אייר מפרק לט עד סוף פרק מג
יום חמישי - י"א אייר מפרק ס עד סוף פרק סה	יום שני - ח' אייר מפרק מד עד סוף פרק מח
יום שישי - י"ב אייר מפרק סו עד סוף פרק סח	יום שלישי - ט' אייר מפרק מט עד סוף פרק נד
שבת קודש - י"ג אייר פרק כ מפרק סט עד סוף פרק עא	

יום ראשון ז' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, פרק מה עוד... עד עמ' 128, טומאתם.

ליקוטי אמרים

פרק מה עוד יש דרך ישר לפני איש לעסוק בתורה ומצות לשמן ע"י מדתו

של יעקב אע"ה שהיא מדת הרחמי' לעורר במחשבתו תחלה רחמים רבים לפני ה' על ניצוץ אלהות המחיה נפשו אשר ירד ממקורו חיי החיים א"ס ב"ה הממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה כלא השיב ונתלבש במשכא דחויא הרחוק מאור פני המלך בתכלית ההרחק כי העו"הו הוא תכלית הקליפו' הגסות כו' ובפרט כשיזכור על כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו מיום היותו אשר לא טובים המה ומלך אסור ברהמים ברהיטי מוחא כי יעקב חבל נחלתו. וכמשל המושך

1 פרק מה בפרקים הקודמים הסביר רבינו הזקן, כיצד אפשר לו ליהודי לקיים
2 תורה ומצוות "בלבבך", מתוך רגש מדות הלב – יראת ה' ואהבת ה'; וכשישנה
3 ליהודי אהבה להקב"ה ויש ברצונו להתרבה בהקב"ה וזה מביא אותו ללמוד
4 תורה ולקיים מצוות, מפני שעל ידי כך הוא אכן מתדבק בהקב"ה – נעשה אז
5 קיום התורה והמצוות באופן של
6 "לשמה"; הדבר נעשה מתוך
7 הרגש נשמתני-פנימי, הנותן חיות
8 בלימודו תורה ובקיומו מצוות.
9 או, כפי שלמדנו בפרק הקודם,
10 אפשר שתהיה אהבה להקב"ה
11 באופן כזה, שכתוצאה ממנה,
12 הוא לומד תורה ומקיים מצוות,
13 כדי לגרום נחת רוח להקב"ה.
14 כמו בן המשתדל לעשות ככל
15 אשר ביכולתו לגרום לאביו נחת
16 רוח. אהבת ה' ויראת ה' הן שתי
17 המדות חסד וגבורה¹, מדת
18 החסד והאהבה היא מדתו של

19 אברהם אבינו, שנקרא "אברהם אוהבי", ומדת הגבורה והיראה היא מדתו של
20 יצחק אבינו – "פחד יצחק". בפרק מ"ה, אותו אנו עומדים ללמוד, יסביר רבינו
21 הזקן, שישנו אופן נוסף באפשרותו של יהודי לקיים תורה ומצוות לשמן, –
22 מתוך רגש נשמתני-פנימי – והוא, על ידי התעוררות המדה השלישית הראשית
23 של הנפש, מדת הרחמים (שהיא מדת התפארת, מדתו של יעקב אבינו).
24 כלומר, לפני קיומו תורה ומצוות, עליו לעורר ברעיונו את מדת הרחמנות על
25 הניצוץ האלקי של נשמתו, שירד ממקורו במדריגה הגבוהה ביותר – לדרגה
26 התחתונה ביותר, להתלבש בגוף, המקבל את חיותו מ"קליפה" ורחוק תכלית
27 ריחוק מהקב"ה; ומה גם, אם הוא גרם לגלות השכינה על ידי מחשבותיו,
28 דיבוריו ומעשיו הלא-טובים, שאו הרחמנות על נשמתו – גדולה יותר. ומתוך
29 רגש רחמנות זה על נשמתו, ילמד תורה ויקיים מצוות, שכן, על ידי תורה
30 ומצוות, שבה הנשמה והניצוץ האלקי המחיה אותה, למקורה באור אין סוף
31 ברוך הוא.

32 עוד יש דרך ישר לפני איש, לעסוק בתורה ומצות לשמן, –
33 מתוך רגש פנימי של לב ונשמה, על ידי מדתו של יעקב אבינו
34 עליו השלום, שהיא מדת הרחמים, – והדרך היא: לעורר
35 במחשבתו תחלה – לפני שהוא מקיים תורה ומצוות, רחמים רבים
36 לפני ה' על ניצוץ אלהות המוחה נפשו, – האלקית, אשר –
37 הניצוץ האלקי של נשמתו ירד ממקורו – שהוא, הני החיים
38 אינו-סוף ברוח-הוא, הממלא כל עלמין, – הממלא את כל
39 העולמות ומחיה אותם בחיות פנימית הבאה בהתלבשות ובאופן
40 מותאם לנבראים, וסובב כל עלמין, – מקיף את כל העולמות
41 ומחיה אותם בחיות שלמעלה מן הנבראים, ופועלת בהם בהיותה

למעלה מהם, וכלא קמיה כלא השיב, – הכל לגביו, לא נחשב
למאומה. לעומת אין סוף ברוך הוא, נחשב הכל לכלום – הרי
במדריגה נעלה זו של אין סוף ברוך הוא, שהוא חיי החיים ומחיה
את כל העולמות והנבראים, ולגביו כל העולמות והנבראים נחשבים
לכלום – שם הוא מקור
הניצוץ האלקי של נשמת
יהודי, ומשם ירד הניצוץ,
ונתלבש ב"משכא דחויא"² – בגוף, הנקרא³
"משכא דחויא" – עור הנחש,
שכן, הגוף נקרא "משכא"
עור, לבוש לנפש, כמו
שכתוב: "עור ובשר
תלבישני"; ו"משכא" דחויא
היינו, שזהו לבוש המורכב
מ"חויא", מנחש. שכן, הגוף,
בהעדר זיכוכו על ידי
עבודה, הוא משוקץ

ומתועב, כפי שהדבר מבואר בפרק ל"א³ – ובגוף כזה התלבש הניצוץ
האלקי, הרחוק מאור פני המלך בתכלית התרחק, כי העולם
הזה הוא תכלית הקליפות הנסות – העולם הזה הוא הרבה יותר
גס מאשר כל הקליפות הגסות של העולמות הרוחניים, כו', – אולי.
הכוונה למש"כ בפל"ו – "הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א – שבמלה "כו"
מתכוון רבינו הזקן למדובר בפרק ל"ו ב"תניא", שם נאמר שהעולם
הזה הוא "תחתון במדריגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו
יתברך וחושך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וסטרא אחרא
שהן גג ה' ממש כו'". ומכיוון שהגוף מקבל חיות מקליפת נוגה של
העולם הזה, הרי שהוא בתכלית הריחוק מהקב"ה, וירידה גדולה בכך
לניצוץ האלקי להתלבש בגוף כזה. הירידה עצמה יש בה משום סיבה
מספיקה לרחמנות הגדולה שעל הניצוץ האלקי של הנשמה, זאת גם
בשעה שאותו אדם לא חטא במעשה ובדיבור, ואפילו לא במחשבה.
ובפרט, – יתמלא ברגש של רחמנות גדולה על נשמתו, פשוט על
כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו מיום היותו, אשר לא טובים
המה, ו"מלך" – העולם, אסור ברהמים⁴ – "ברהיטי מוחא"⁵, –
ברצף המחשבות שבמות, והם המחשבות וההרהורים הלא-טובים
העוברים במוח, הרי בהם "קשור" כביכול מלכו של עולם, הקב"ה. כי
"יעקב חבל נחלתו"⁶, – נשמות ישראל הן "חבל" של ה"נחלה"
שלו. "חבל" מלשון "חבלים", כמו החבל, שצדו האחד קשור למעלה
וצדו השני – למטה, וכשמושכים בקצהו התחתון של החבל – נמשך
ממילא גם הקצה העליון – כך גם, כביכול, ביחס לנשמתו של יהודי,
הנקראת "חבל", כי הראש והחלק העליון ביותר של הנשמה (כמו

1. "אהבה – הפנימיות, חסד – החיצוניות. וכן ביראה וגבורה – כמבואר באגה"ק טו. קכג, א – "הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 2. כנ"ל פל"א – מהזהר. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: צ"ע בפל"א א"ס יל"פ שזהו הטעם כאן, אף שהענין אמת, ויותר נ"ל כפשוטו – דנק' משכא – ע"ש שהגוף לבוש להנשמה – איוב י' יא – ודחויא – מפני שהוא בשיקוץ ראה פל"א. וכאן אין כוונתו רק "משכא", למעוליות כבע"ח וכו' שהרי מדבר לצד ההפכית". 4. שיר השירים ז, ו. 5. "תקו"ז בהוספות ת"ו" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 6. דברים לב, ט.

1 הקצה העליון של החבל) קשור במקור, באין סוף ברוך הוא, והחלק
2 התחתון של "חבל" הנשמה, לבוש בגוף – הרי כשמושכים את הנשמה
3 (שבגוף) בגלות של מעשים, דיבורים ומחשבות רעים – יש לכך
4 השפעה גם על ראש "חבל" הנשמה, על מקור הנשמה הקשורה
5 למעלה, וְכַמִּשְׁלֵי הַמּוֹשֵׁק
6 בְּחֶבֶל – שכשמושכים
7 בקצה התחתון, נמשך, 1
8 כאמור, גם החלק העליון – 2
9 כך גם ביחס ל"חבל" הנשמה 3
10 של יהודי, וְכֵן, – "אולי
11 כוונתו לאגרת התשובה פ"ה דמבאר בארוכה – הערת כ"ק אדמו"ר
12 שליט"א.. וְהוּא סוּר גְּלוּת הַשְּׂכִינָה. – שעל ידי מעשיו, דיבוריו
13 ומחשבותיו הרעים של יהודי, המורידים את נשמתו בגלות הקליפות
14 – משפיע הדבר שגם השכינה (מקור הנשמה) היא כביכול בגלות. –
15 הרי, כשאדם יזכר על כך ויהרהר בזה, זה יעורר בו רגש גדול ביותר
16 של רחמנות על נשמתו ועל מקור נשמתו, ומתוך רגש זה של רחמנות,
17 ילמד תורה ויקיים מצוות, כדי להעלות על ידן את נשמתו ולאחדה

ליקוטי אמרים

בחבל וכו' והוא סוד גלות השכינה. וע"ז נאמר וישוב
אל ה' וירחמהו לעורר רחמים רבים על שם ה' השוכן
אתנו כדכתיב השוכן אתם בתוך טומאתם.

פירוש הפסוק: "וישוב אל ה' וירחמהו" – שיעשה תשובה וישוב אל
הו', על ידי "וירחמהו", על ידי שיעורר רחמים על שם הו' מקור
נשמות ישראל, שהרי "חלק הו' עמו" – בני ישראל הם חלק משם הו'.
להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד יעקב אבינו השיג בתפילה ובכבי, רחמים
רבים לכל ישראל, שכשבני ישראל יהיו בגלות בגלל מעשיהם,
דיבוריהם ומחשבותיהם, יוצאו מהגלות על ידי לימוד תורה וקיום
מצוות, ויתאחדו עם אין סוף ברוך הוא:

יום שני ח' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 128, וזש"ה וישק יעקב... עד עמ' 128, במ"א:

35 וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַכְּתוּב: "וַיִּשָּׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל, וַיֵּשָׂא אֶת כָּלֹו וַיִּבְכֶּה",
36 כִּי רַחֵל הָיָה בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל הַנְּשָׁמוֹת, – "מלכות
37 דאצילות", מקור כל הנשמות, נקראת בשם "רחל", וַיַּעֲקֹב בְּמִדְתּוֹ
38 הָעֲלִיּוֹנָה, שֶׁהָיָה מִדַּת הַרְחָמִים שֶׁבְּאַצִּילוֹת, הוּא הַמְעוֹרֵר
39 רְחָמִים רַבִּים עָלֶיהָ, –
40 יעקב, שהוא מדת הרחמים
41 ד"אצילות", מעורר רחמים
42 רבים על רחל – מקור
43 נשמות ישראל. "וַיֵּשָׂא אֶת
44 כָּלֹו" – לְמַעַלָּה לְמְקוֹר
45 הַרְחָמִים הָעֲלִיּוֹנִים, –
46 הרחמים של י"ג מדות
47 הרחמים, שהם למעלה
48 בהרבה ממדת הרחמים
49 ד"אצילות", שכן, מדת
50 הרחמים ד"אצילות", היא
51 מדת רחמים של "עולם",
52 והרי היא מוגבלת, ואילו,

ליקוטי אמרים

וזהו פירוש הפסוק: "וישא יעקב וגו'" – יעקב מעלה את מדרתו,
הרחמים של "עולם האצילות", לרחמים של י"ג מדות הרחמים,
וַיַּבְכֶּה – יעקב בכה, כדי לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ מִשֵּׁם – מהרחמים
העליונים הבלתי מוגבלים, רְחָמִים רַבִּים עַל כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְעַל
מְקוֹר בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל,
לְהַעֲלוֹתָן מִגְּלוּתָן,
וּלְיַחֲדָן בִּיחוד הָעֲלִיּוֹן
אוֹרֵי־אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא,
בְּבְחִינַת נְשִׁיקָו, שֶׁהָיָה –
בחינת "נשיקין", אֲתֵּדְבָקוֹת
רוּחָא בְּרוּחָא, – דבקות
רוח ברוח, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹²:
"וַיִּשָּׁקֵנִי מְנֻשְׁקוֹת פִּיהוּ", –
כנסת ישראל מבקשת
מהקב"ה, שה"יחוד" של בני
ישראל עם הקב"ה יהיה
באופן של "נשיקין".
ב"נשיקות פיהו" (מפה לפה)

י"ג מדות הרחמים הן למעלה מ"עולם" ואינן מוגבלות: והם מקור
הרחמים, גם של הרחמים של "עולם האצילות", הַנִּקְרָא "אֵב
הַרְחָמִים" וּמְקוֹרָם, – מדת הרחמים של "עולם האצילות" נקראת
56 "אב הרחמן", האב שהוא רחמן, ומדת הרחמים של י"ג מדות
57 הרחמים נקראת "אב הרחמים" – האב ומקור הרחמים¹⁰ (שלכן בזמן
58 של עת רצון מיוחד, אומרים "אב הרחמים", ולא "אב הרחמן"). –

באין סוף ברוך הוא. וְעַל זֶה – מה שלמדנו, שגם מקור הנשמה נמצא
בגלות, ואשר לכן רחמנות גדולה עליו, נֶאֱמָר⁷: "וַיֵּשׁוּב אֵל ה'"
וַיַּרְחֲמֵהוּ", – שמשמעותו וירחם על ה' – לְעוֹרֵר רְחָמִים רַבִּים עַל
שֵׁם ה' הַשּׁוֹכֵן אִתָּנוּ, בְּדִכְתִּיב: – כְּמוֹ שְׁכַתוּב⁸: "הַשּׁוֹכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ
טוֹמְאָתָם". – שאפילו כשבני
ישראל נמצאים חס ושלום
במצב של טומאה, גם אז
ישנו שם הו' השוכן אתם,
ולכן עליו לעורר רחמנות
גדולה על שם הו'. וזהו
פירוש הפסוק: "וישוב אל ה' וירחמהו" – שיעשה תשובה וישוב אל
הו', על ידי "וירחמהו", על ידי שיעורר רחמים על שם הו' מקור
נשמות ישראל, שהרי "חלק הו' עמו" – בני ישראל הם חלק משם הו'.
להלן יסביר רבנו הזקן, כיצד יעקב אבינו השיג בתפילה ובכבי, רחמים
רבים לכל ישראל, שכשבני ישראל יהיו בגלות בגלל מעשיהם,
דיבוריהם ומחשבותיהם, יוצאו מהגלות על ידי לימוד תורה וקיום
מצוות, ויתאחדו עם אין סוף ברוך הוא:

זהו פירוש הפסוק: "וישא יעקב וגו'" – יעקב מעלה את מדרתו,
הרחמים של "עולם האצילות", לרחמים של י"ג מדות הרחמים,
וַיַּבְכֶּה – יעקב בכה, כדי לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ מִשֵּׁם – מהרחמים
העליונים הבלתי מוגבלים, רְחָמִים רַבִּים עַל כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְעַל
מְקוֹר בְּנִסְתַּת יִשְׂרָאֵל,
לְהַעֲלוֹתָן מִגְּלוּתָן,
וּלְיַחֲדָן בִּיחוד הָעֲלִיּוֹן
אוֹרֵי־אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא,
בְּבְחִינַת נְשִׁיקָו, שֶׁהָיָה –
בחינת "נשיקין", אֲתֵּדְבָקוֹת
רוּחָא בְּרוּחָא, – דבקות
רוח ברוח, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹²:
"וַיִּשָּׁקֵנִי מְנֻשְׁקוֹת פִּיהוּ", –
כנסת ישראל מבקשת
מהקב"ה, שה"יחוד" של בני
ישראל עם הקב"ה יהיה
באופן של "נשיקין".
ב"נשיקות פיהו" (מפה לפה)
ישנה לא רק הדביקות החיצונית שמפה לפה, אלא גם דביקות של
"רוחא" (רוח). של הכל הפה של אחד בהכל הפה של זולתו. – כך
הדבר גם ביחוד של "נשיקין" בין נשמה להקב"ה, על ידי תורה
ומצוות – דְּתִינּוּ, הַתְּקַשְׁרוּת דְּבוֹר הָאָדָם בְּדִבְרֵי ה' – זו הַלְכָּה,
– שזוהו דיבורו של הקב"ה, וזהו כמו הדביקות של "נשיקין" מפה
לפה, וְכֵן – אותו דבר גם בהתאחדות מְחַשְׁבָּה – של האדם,

7. ישע' נה, ז. 8. ויקרא טז, טז. 9. בראשית כט, יא. 10. "לקו" דברים סב, ד" – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הצ"צ (לאיכה ע' כג) שמעתיק ומפרש קטע מפ' זה – מעתיק 'להעלותן מירידתן'". 12. שיר השירים א, ב.

1 כְּמַחְשָׁבָה, - של הקב"ה, על ידי ההרהור בתורה, וכן גם וּמַעֲשֵׂה
2 - של האדם כְּמַעֲשֵׂה, - של הקב"ה, שְׁהוּא מַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת, - על
3 ידי עשיית מצוות, מתאחדים המעשה של יהודי בבחינת המעשה
4 שלמעלה. וּבְפֶרֶט מַעֲשֵׂה הַצְדָּקָה וְחֶסֶד, - שעל ידי שיהודי נותן
5 צדקה ועושה חסד, נעשית
6 התאחדות מיוחדת בין
7 המעשה שלו לבין בחינת
8 המעשה של הקב"ה. דְּחֶסֶד
9 דְּרוּעָא יְמִינָא, - שכן, מדת
10 החסד היא כביכול למעלה
11 "הזרוע הימנית", והחסד של
12 האדם - הוא "כלי" ל"דרועא"
13 ימינא" של הקב"ה¹³. וְהוּא
14 בְּחִינַת חֲפֻק מְמִשָּׁה¹⁴, -
15 כמו שהדבר באדם, שאחד
16 מביטויי האהבה שלו, הוא "חיבוק", האוהב מחבק את הנאהב - כך
17 כביכול מחבק החסד שלמעלה, את היהודי שעושה צדקה וחסד,
18 כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב¹⁵: "וַיְמִינֵנוּ תַּחֲבִנֵנוּ", - "יד ימינו" של הקב"ה, שהיא
19 בחינת ימין וחסד שלמעלה, מחבקת אותי, וְעַסְק חֲתוּלָּה בְּרַבּוּר
20 וּמַחְשָׁבַת הָעֵינָן - בשכל שבתורה, הֵן בְּחִינַת נְשִׁיקִין מְמִשָּׁה. -
21 שכן, כאן היחוד הוא בשני האופנים: האופן שבו דיבורו של האדם

ליקוטי אמרים

מחשבה במחשבה ומעשה במעשה שהוא מעשה
המצוות. ובפרט מעשה הצדקה וחסד. דחסד דרועא
ימינא והוא בחי' חיבוק ממש כמ"ש וימינו תחבקני.
ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון הן בחי' נשיקין
ממש. והנה ע"י זה יכול לבוא לבחי' אהבה רבה
בהתגלות לבו כדכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם
כמ"ש במ"א:

22 מתאחד בדיבור שלמעלה, שזהו תורה (שה"יחוד" בא על ידי הדיבור
23 בדברי תורה); והיחוד של "רוחא ברוחא" (רוח ברוח) - מחשבתו
24 ושכלו של האדם מתאחדים במחשבה ובשכל שלמעלה, על ידי
25 הבנת שכל התורה, שהיא חכמתו ושכלו של הקב"ה, וזהו בחינת
26 "נשיקין" ממש¹⁶. וְהֵנָּה, עַל
27 יְדֵי זֶה - שיהודי יעורר
28 רחמים על נשמתו,
29 והתעוררות רחמים זו תביא
30 אותו ללימוד תורה ולקיום
31 מצוות - הרי על ידי
32 התעוררות רחמים זו - יָבֹול
33 לְבָא לְבְּחִינַת "אַהֲבָה
34 רַבָּה" בְּהִתְגַּלּוּת לְבֹו, -
35 שירגיש בלבו את האהבה
36 הגדולה להקב"ה,
37 בְּדִקְדוּתוֹ¹⁷ - כמו שכתוב: "לְעֵקֶב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אֲבִרְהָם", -
38 משמעות פסוק זה ברוחניות נפשו של יהודי, היא: בשעה שמדתו של
39 אברהם, מדת האהבה, בהעלם, וצריכים "לפרותה" ולגלותה - הרי
40 יעקב, שהוא מדת הרחמים, הוא הפועל פדיה והתגלות זו, שעל ידי
41 התעוררות רחמים - מגלים את האהבה - מדתו של אברהם, כְּמוֹ
42 שְׁנִתְפָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר:

יום שלישי ט' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סה, פרק מז ויש דרך... עד עמ' סה, המלך:

63 המניעות לבריאת העולם, בגלל אהבתו לאדם התחתון, לבני ישראל
64 (כמבואר בארוכה בפרק מ"ט) - כך על בני ישראל לסלק את הגורמים
65 המפריעים לעבודת ה'. כשהחלו ללמוד (בשיעורי ה"תניא" מעל גלי האתר,
66 בארצות הברית) פרק מ"ו, הפנה מחבר הספר את השאלות הבאות אל הרבי
67 שליט"א: לא מובן לכאורה, מדוע מפסיק בפרק מ"ה - בעבודה מצד מדת
68 התפארת - בין אופני עבודה שמצד אהבה? - כי הלא גם האהבה דכמים
69 הפנים (דפרק מ"ו) הוא אופן דהתעוררות אהבה. והאם יש מקום לומר אשר
70 מפני שעד כאן דיבר באופנים שאמר עליהם שהם "קרוי מאד", וכאן מדבר
71 באופן שהוא קרוי "מאד מאד" (אשר לכאורה זה גופא צריכים להבין, איך
72 הוא קרוי "מאד מאד" - מאחר שגם בזה צריכים להתבונן בכמה ענינים של
73 גדולתו יתברך ואיך שהיה נחוץ כל הצמצומים וכו')¹⁸. על כך ענה הרבי
74 שליט"א (הדברים שולבו בהמשך הפרק גם בכל ענין שהדברים שייכים אליו):
75 "כל משנ"ת ע"ע - שאף שמדרי' האדם נמוכה יותר - בכ"ז גם הוא
76 יכול לעורר אהו"ר וכו'. כאן מבאר להיפך: שא"צ להתבוננות
77 מיוחדת (שה"ז טבע), שווה לכל - מצד כללות ההתבוננות, וקרוי
78 (אפי' באם היו שווים במעלה) מאד (ביון שא"ב בנדין דידן שווים)
79 ומאד נוסף על המאד - כדלמקן. רק באהבה זו - כל שמדרי' והבנת
80 האדם נמוכה יותר, קרוי יותר לעורר את האהבה - כמבואר
81 בהמשל באריכות כו"ב דרגות: (1) שווים במעלה, מלך (2) גדול (3)
82 ורב, ובקצה השני (2) הדיוט (3) ונבזה (4) ושפל וכו' וכו'".

43 פֶּרֶק מו. בפרק הקודם הסביר רבנו חזקן, דרך נוספת, כיצד לקיים
44 תורה ומצוות "בלבבך", מתוך רגש הלב - במדת הרחמים, מדתו של יעקב
45 אבינו: לעורר רחמנות על נשמתו ועל מקור נשמתו, ומתוך רגש זה, לקיים
46 תורה ומצוות, כדי להשיב את הנשמה למקורה ולהוציא את מקור
47 הנשמה מגלות, שהוגלה לשם, עקב מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו הלא-
48 טובים.
49 בפרק מ"ו, אותו אנו מתחילים ללמוד, יסביר רבנו חזקן, שקיימת דרך נוספת
50 השווה לכל נפש (וקרובה מאד מאד) - לעורר את אהבתו המסותרת של
51 יהודי, שתהיה בהתגלות בלבו תוך אהבת הלב-שללבת להקב"ה. ואהבה זו
52 תביא אותו לקיום תורה ומצוות, וכן לעמוד ולנצח את כל הגורמים, הפנימיים
53 והחיצוניים, המפריעים לעניני עבודת ה'. זאת, על ידי התבוננותו - שכשם
54 שבטבע האדם, כשמישהו מגלה לזולת אהבה חזקה - הרי זה מומין, ממילא,
55 אהבה חזרת מהזולת אליו, ובמיוחד אם זה שמגלה את האהבה הוא אדם
56 גדול ביותר, וזה שכלפיו מגלים את האהבה הוא אדם נחות ביותר, הרי בודאי
57 יעורר הדבר בו אהבה חזרת עמוקה לאדם הגדול - על דרך זה, ובמדה
58 מרובה בהרבה, צריך להיות ביחס לאהבה הגדולה והבלתי מוגבלת שהראה,
59 ומראה, הקב"ה לבני ישראל, החל ממה שהקב"ה בחר בהם מכל העליונים
60 ותחתונים, הוציאם ממצרים ונתן להם את התורה והמצוות. אהבה זו מראה
61 הקב"ה לבני ישראל בכל הזמנים - הרי שבודאי על אהבתו זו של הקב"ה,
62 לעורר בבני ישראל אהבה גדולה להקב"ה; וכשם שהקב"ה סילק את כל

13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל הגוף נכלל בימין - אגה"ק סל"ב - ב' למש"כ ובפרט". 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "והדיוק ממש - יל"פ כי גם ע"י תורה נק' חיבוק (לעיל ספ"ד)". 15. שיר השירים ב, ו. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הדיוק ממש - יל"פ כי בכללות גם ע"י המצוות נשיקין, כדלעיל, וראה ג"כ ספמ"ט". 17. ישע"י כט, כב.

1 וַיֵּשׁ דְּרֹךְ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אִישׁ, שָׁוָה לְכָל נֶפֶשׁ, וְקָרֹב – ואפשרי,
2 הַדֶּבֶר מֵאֵד מֵאֵד, לְעוֹרֵר וּלְהַאֲדִיר אֹרֶז הָאֱהָבָה הַתְּקוּעָה
3 וּמִסְתַּתֵּר בְּלִבּוֹ, – אהבה זו קיימת בלבו של כל יהודי, אלא היא
4 מסתורת – וקרוב הדבר מאד מאד לגלותה, לְהִיּוֹת מְאִידָה בְּתַקְוָה

5 אֹרֶז בְּאֵשׁ בּוֹעֵרָה

6 בְּהִתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמַחוֹ, – עד

7 שְׁהִיא תַפְעַל עָלָיו לְמַסֵּר

8 נֶפְשׁוֹ לַה' וְגוֹפּוֹ וּמֵאֲדוֹ –

9 וּדְבַר זֶה יִיעֲשֶׂה בְּכָל לֵב

10 וּבְכָל נֶפֶשׁ וּמֵאֵד, –

11 בְּמִסְתֵּרוֹת בְּלִתִּי מוֹגְבֵּלֶת שֶׁל

12 עֵצָם הַנֶּפֶשׁ, מִעֲמֻקָּא דִּלְבָא

13 – מְעוּמָק הֶלֶב, בְּאֵמֶת

14 לְאֵמֶתוֹ, וּבִפְרָט – מְסוּגֵל

15 הָאָדָם לְעוֹרֵר אֶהְבָּה זֶה,

16 בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע

17 וּבִרְכוּתֶיהָ, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר.

18 – לְקַמֵּן, הַשִּׁיבּוּת הַמִּיּוּחָדֶת

19 שֶׁל קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוּתֶיהָ

20 לְהִתְגַּלּוּת אֶהְבָּה זֶה. וְהוּא, –

21 הַדֶּרֶךְ לְגָלוּת אֶהְבָּה זֶה, הִיא:

22 בְּאִשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל אֶל לִבּוֹ –

23 כְּאִשְׁרֵי יִתְעַמֵּק אָדָם

24 בְּרִצְיוֹנוֹ, מֵה שְׁאֵמֵר

25 הַתְּיֹבִיב: "כְּמִים הַפְּנִים

26 לְפָנִים, בֵּן לֵב הָאָדָם אֶל

27 הָאָדָם; פִּירוּשׁ, כְּמוֹ

28 שֶׁבְּדַמּוּת וְצוּרַת הַפְּנִים

29 שֶׁהָאָדָם מְרָאָה בְּפָנָיו, בֵּן

30 נִרְאָה לֹא שֶׁם בְּפָנִים אוֹתָהּ

31 צוּרָה עֲצָמָה – כְּשֶׁאָדָם

32 מִסְתַּכֵּל בְּפָנָיו, מִשְׁתַּקַּפֵּת בְּפָנָיו אוֹתָהּ צוּרַת־פָּנִים שֶׁל הָאָדָם

33 הַמִּסְתַּכֵּל; וְלֹא רַק הַצּוּרָה הַחִיצוֹנִית שֶׁל הַפְּנִים מִשְׁתַּקַּפֵּת בְּפָנָיו,

34 אֲלָא גַם תּוֹרֵי הַפְּנִים הַמְּבִטָּאִים רִגְשׁוֹת וְתוֹנֵנוּת הַנֶּפֶשׁ הַפְּנִימִיּוֹת,

35 כְּמוֹ שֶׁמֻּחָה, עֵצָם וְכִדּוּמָה, בְּכָה מִשֵּׁשׁ לֵב הָאָדָם הַנֶּאֱמָן בְּאֶהְבָּתוֹ

36 לְאִישׁ אַחֵר, הִרֵי הָאֱהָבָה זֶה מְעוֹרֶרֶת אֶהְבָּה בְּלִבּוֹ חֲבֵרוֹ אֵלָיו

37 גַּם בֵּן לְהִיּוֹת אוֹהֲבִים נֶאֱמָנִים זֶה לָזֶה, – עֵצָם קִיּוֹם רִגְשׁ הָאֱהָבָה

38 בְּלִבּוֹ שֶׁל אֶחָד לְשׁוֹנִי, מְעוֹרֵר אֶהְבָּה חוֹזֶרֶת בְּנֶאֱהָב, שֶׁבְּלִבּוֹ מִשְׁתַּקַּפֵּת

ליקוטי אמרים

פרק מז ויש דרך ישר לפני איש שווה לכל נפש

וקרוב הדבר מאד מאד לעורר

ולְהַאֲדִיר אֹרֶז הָאֱהָבָה הַתְּקוּעָה וּמִסְתֵּרוֹת בְּלִבּוֹ לְהִיּוֹת

מְאִידָה בְּתוֹקֶף אֹרֶז כְּאִשׁ בּוֹעֵרָה בְּהִתְגַּלּוּת לִבּוֹ וּמוֹחוֹ

לְמַסּוֹר נֶפְשׁוֹ לַה' וְגוֹפּוֹ וּמֵאֲדוֹ בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ וּמֵאֵד

מְעוּמָק דְּלִבָּא בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ וּבִפְרָט בְּשַׁעַת ק"ש

וּבִרְכוּתֶיהָ כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר. וְהוּא כְּאִשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל אֶל לִבּוֹ

מ"ש הַכְּתוּב כְּמִים הַפְּנִים לְפָנָיו כֵּן לֵב הָאָדָם אֶל הָאָדָם

פִּי כְּמוֹ שְׂכֵדוֹת וְצוּרַת הַפְּנִים שֶׁהָאָדָם מֵרָאָה בְּפָנָיו כֵּן

נִרְאָה לוֹ שֶׁם בְּפָנָיו אוֹתָהּ צוּרָה עֲצָמָה כְּכֹה מִמֶּשׁ לֵב

הָאָדָם הַנֶּאֱמָן בְּאֶהְבָּתוֹ לְאִישׁ אַחֵר הִרֵי הָאֱהָבָה זֶה

מְעוֹרֶרֶת אֶהְבָּה בְּלִבּוֹ חֲבֵירוֹ אֵלָיו ג"כ לְהִיּוֹת אוֹהֲבִים

נֶאֱמָנִים זֶה לָזֶה בְּפֶרֶט כְּשֶׁרֹּאָה אֶהְבָּת חֲבֵירוֹ אֵלָיו.

וְהֵנָּה זֶהוּ טַבַּע הַנְּהוּג בְּמַדַּת כָּל אָדָם אִם אִם שְׁנֵיהֶם

שׁוּיִם בְּמַעֲלָה וְעַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה אִם מֶלֶךְ גָּדוֹל וְרַב

מֵרָאָה אֶהְבָּתוֹ הַגָּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה לְאִישׁ הַדְּיוּט וְנִבְזָה

וְשֶׁפֶל אֲנָשִׁים וּמְנוּוֹל הַמוּטָל בְּאִשְׁפָּה וְיוֹרֵד אֵלָיו מִמְּקוֹ

כְּבוֹדוֹ עִם כָּל שְׂרָיו יַחְדָּיו וּמִקִּיּוֹמוֹ וּמִרִּימּוֹ מֵאִשְׁפָּתוֹ

וּמִכְּנִיסוֹ לְהִיכָלוֹ הִיכַל הַמֶּלֶךְ חָדָר לְפָנָיו מִחוּד מְקוֹם

שְׁאֵין כָּל עֶבֶד וְיִשְׂרָאֵל נִכְנָס לְשֵׁם וּמִתִּיחַד עִמּוֹ שֶׁם בִּיחוד

וְקִרְיֹב אֲמִיתִי וְחִיּוּק וְנִישׁוּק וְאִתְדַּבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא

בְּכָל לֵב וּנְפֶשׁ עֹאכִי שֶׁתִּתְעוֹרֵר מִמִּילָא הָאֱהָבָה כְּפוּלָה

וּמִכּוּפֹלֶת בְּלִבּוֹ הַהִדְיוּט וְשֶׁפֶל אֲנָשִׁים הִזָּה אֶל נֶפֶשׁ הַמֶּלֶךְ

הַפְּרִטִי וְהָאִישִׁי, מְקוֹם שְׁאֵין כָּל עֶבֶד וְיִשְׂרָאֵל נִכְנָס לְשֵׁם, וּמִתִּיחַד

עִמּוֹ שֶׁם בִּיחוד וְקִרְיֹב אֲמִיתִי וְחִיּוּק וְנִישׁוּק – הַמֶּלֶךְ מִחוּד אֹתוֹ

וּמִנִּשְׁקוֹ, וְהוּא מִחוּד אֶת הַמֶּלֶךְ וּמִנִּשְׁקוֹ, וְאִתְדַּבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא

– וְהֵם מִתְדַּבְּקִים וּמִתְאֲחִדִּים רוּחַ בְּרוּחַ, בְּכָל לֵב וּנְפֶשׁ – וְכִשְׁמֶלֶךְ

גָּדוֹל כֹּזֶה מֵרָאָה אֶהְבָּה גָּדוֹלָה כֹּזֶה וְקִרְיֹב גָּדוֹל כֹּזֶה לְאָדָם נְחוּת כֹּזֶה,

הִרֵי – עַל אַחַת בְּכָה וְכְמָה שֶׁתִּתְעוֹרֵר מִמִּילָא הָאֱהָבָה בְּפוּלָה

וּמִכּוּפֹלֶת בְּלִבּוֹ הַהִדְיוּט וְשֶׁפֶל אֲנָשִׁים הִזָּה אֶל נֶפֶשׁ הַמֶּלֶךְ,

וּמִכּוּפֹלֶת בְּלִבּוֹ הַהִדְיוּט וְשֶׁפֶל אֲנָשִׁים הִזָּה אֶל נֶפֶשׁ הַמֶּלֶךְ,

1. משלי כז, יט. 2. מחבר ספר זה, שאל: מה הכוונה בתיבת "פירוש" אחר שמביא הפסוק "כמים הפנים וגו'": האם זה לשלול פי' התרגום וכו' רק לפרש כמו רש"י והמצודות? או שיש בזה הוספה גם על פירושו? (לכאורה בתיבות "דמות וצורה" מרומז כמו המצודות – "פנים שוחקות וכו'"). על כך ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תיבת 'פירוש' (שאחר הפסוק כמים הפנים וגו') היא לשלול הפי' הפשוט. ועצ"ע איך ליישב הפי' שבתניא בכתוב. – כי ענינו דס' משלי הוא ככתוב בתחלתו: לדעת חכמה ומוסר וגו' – ללמד מוסר ואיך להתנהג וכו'. ובמילא גם כתוב זה פי' הוראה שכמים הפנים לפנים, כן (צ"ל) לב האדם אל האדם, ולא לשלם רעה תחת טובה וכו'." וכמו בשאר מוסרי ס' משלי – מהם כמה שבקל יוכל לקיימם, וכמה מהם שצ"ל דוקא עבודה קשה בהם. ואין כל ראי' כלל לנוד"ד. ומפרש אדה"ז הפי' שהדמיון "כמים" – הוא בכל הפרטים, שכמו שכמים הפנים לפנים – וא"א אחרת, כי זהו בטבע, כן "טבע הנהוג במדת כל אדם" (ואפי' לעבודה קלה אין זקוק – ורק שימת לב לזה, משא"כ כשחושב בענין אחר שא"א לחשוב ב' מחשבות). לפי' אדה"ז הפי' וההוראה י"ל בדא"פ: כיון שבטבע כמים גו' כן לב גו' – עליו להשתדל ביותר באהבתו (כיון שעיי"ז יפעול גם בחבירו) ואפילו אם לע"ע חבירו שונאו – ג"כ ינסה כו' וראה אגה"ק סו"ס ב"י. 3. בהתאם לכך – לומד הרבי שליט"א (בהערה שהובאה בהתחלת הפרק) יובן, מדוע בדרך זו – "שוה לכל נפש" לאהוב את

1 בְּהִתְקַשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ מַלְבּ וְנֶפֶשׁ מִמְּקָא דְלֵבָא – מעומק
2 הלב, לֵאמֹן קִין, וְאָף אִם לָבו – של אותו אדם פשוט, אליו מראה
3 המלך אהבה כזו, הוא בְּלֵב הָאֵבֶן – ולא בקלות כל כך מתעורר
4 לבו ברגשי אהבה לזולת –
5 בכל זאת: הָמָּם יָמָם – לבו,
6 וְהָיָה לְמִים, וְהִשְׁתַּפַּךְ 1
7 נִפְשׁוֹ בְּמִים בְּכֻלּוֹת הַנֶּפֶשׁ 2
8 מִמֶּשׁ לְאַהֲבַת הַמֶּלֶךְ: 3 –
9 האהבה שתתעורר בלבו
10 למלך, תהיה באופן, שנפשו
11 תשתפך בכללות הנפש אל המלך. להלן יסביר רבנו הזקן, שכל
12 הפרטים האמורים במשל, של מלך בשר ודם, ישנם, ובמדה נעלה

ליקוטי אמרים

בהתקשרות הנפש ממש מלב ונפש מעומקא דלֵבָא
לאין קין. ואף אם לבו כלב האבן המם ימם והיה למים
ותשתפך נפשו כמים בכללות הנפש ממש לאהבת
המלך:

13 ביותר, בנמשל, של מלך מלכי המלכים, הקב"ה, המלך הגדול של
14 כל העולם, שהראה אהבה גדולה כזו לעם ישראל, בשעה שהיו
15 במצב הנחות ביותר, בהיותם במצרים, והוציאם משם והעלה אותם
16 למדריגות הנעלות ביותר
17 בשעת מתן תורה, שעל ידי
18 תורה ומצוות מתאחדים בני
19 ישראל במדה הנעלה ביותר
20 של התאחדות. ולא רק אז
21 אלא בכל זמן ובכל שעה,
22 קיים מצב זה בין הקב"ה לבין
23 בני ישראל – ולפיכך ההתעמקות בכל האמור, באופן של "כמים"
24 הפנים לפנים" – מעוררת בבני ישראל, אהבה גדולה ביותר להקב"ה.

יום רביעי י' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סה, והנה ככל הדברים... עד עמ' 130, וגופא וכו'.

25 ובלשון ה"תניא": וְהָנָה, בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – שפורטו במשל המלך
26 הגדול וההדיוט ושפל אנשים, וְכָבֵל תְּחִיּוֹן הָיָה, – באופן האהבה
27 שהמלך מראה לאותו הדיוט, וְגִדּוֹל יֵתֵר מֵאֵד בְּכַפְלֵי בְּפִלִּים לֵאמֹן
28 קִין, – מכפי שהדברים מופיעים במשל המלך, עֲשֵׂה לָנוּ אֱלֹהֵינוּ. –
29 הקב"ה הראה לבני ישראל,
30 אהבה גדולה בהרבה, בלי
31 גבול, מאשר אופן האהבה
32 שבמשל. כִּי לְגִדּוֹלֵתוֹ אֵין 6
33 חֶקֶר, – גדולתו של הקב"ה 7
34 היא למעלה מחקר והבנת
35 השכל, כך – שהדברים הם 9
36 כמו שהם במשל מלך גדול
37 ורב, אלא שבנמשל, גדלותו
38 של המלך, הקב"ה, היא 12
39 למעלה באין ערוך מאשר
40 גדלותו של המלך בשר ודם הגדול; ובהשוואה למשל, שמדובר
41 במלך שהוא לא רק "גדול" אלא גם "ורב", שהוא מולך בהרבה

ליקוטי אמרים

והנה ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה
וגדול יתר מאד בכפלי כפליים לאין קין עשה לנו
אלהינו כי לגדולתו אין חקר ואיהו ממלא כל עלמין וסובב
כל עלמין וגודע מו"הק והאר"י ז"ל ריבוי ההיכלות
והעולמות עד אין מספר ובכל עולם והיכל ריבוא
רבות מלאכים לאין קין ותכלית. וכמ"ש בגמ' כתיב
היש מספר לגדולו וכתוב אלף אלפין ישמשוניה וריבו
רבין קדמוהי כו' ומשני אלף אלפין וכו' מספר גדול
קְדָמוֹתֵי כו', – אלף אלפים משמשים אותו, וריבוא רבבות עומדים
לפניו; הרי, מוכח מהפסוק השני, שקיים מספר מוגבל, אלא שהמספר

מדינות – גם בנמשל כך, אלא שם זה במדה גדולה ורבה יותר באין
ערוך, שכן – וְאִיהוּ מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, – הקב"ה
ממלא ומקיף את כל העולמות; וְגִדּוֹעַ מִזֵּהר תְּקִדּוֹשׁ וְהָאֵרֶץ וְיָל, –
אודות, רְבִיבֵי הַהִיכָלוֹת – "היכלות" הם מדריגות כלליות בכל עולם
מהעולמות העליונים,
וְהַעֲזָלְמוֹת עַד אֵין מְסָפֶר,
וְכָבֵל עוֹלָם וְהִיכָל רַבּוֹא
רַבּוֹת מְלָאכִים לֵאמֹן קִין
וְתִכְלִית, וְכִמּוֹ שִׁבְתוֹב
בְּגִמְרָא: כְּתִיב – כתוב:
"הֵיִשׁ מְסָפֶר לְגִדּוֹדֵיו", –
היש מספר לגדודי המלאכים
שלו; וְכְתִיב – ופסוק אחר
אומר: "אֵלֶּף אֲלָפִין
יִשְׁמְשׁוּנִיה, וְרַבּוֹ רַבָּן
קְדָמוֹתֵי כו", – אלף אלפים משמשים אותם, וריבוא רבבות עומדים
לפניו; הרי, מוכח מהפסוק השני, שקיים מספר מוגבל, אלא שהמספר

הקב"ה, ולא זו בלבד שזה "קרוב", אלא "קרוב מאד", ויתירה מזו: "קרוב הדבר מאד מאד" (כפי שרבונו הזקן מתבטא בסוג זה של אהבה).
היא "שזה לכל נפש" מצד ההתבוננות הכללית של כמים הפנים, שכן, הרי זה טבע בכל אחד, שאהבה שמראים לו – מעוררת בו אהבה חוזרת;
ו"קרוב הדבר" גם כששניהם שווים במעלה, והיא גם קרובה "מאד", מחמת שבענינו בנמשל של הקב"ה ובני ישראל, הרי לא שייך ששניהם
יהיו שווים במעלה, אלא, זהו כמו במשל, כשמלך גדול ורב מראה אהבה לאיש שפל, כך הרי ודאי הדבר שעל אהבתו של הקב"ה לישראל,
לעורר בהם אהבה להקב"ה; ועוד פעם "מאד" בנוסף ל"מאד" הראשון – שכן, אהבה זו מיוחדת בכך, שכלל שמדריגתו והבנתו של האדם
נחותות יותר – קרוב הדבר יותר לעורר את האהבה, שהרי ככל שהוא נחות יותר, מחייבת אותו האהבה שהקב"ה מראה לו – לעורר בו אהבה
גדולה להקב"ה. דבר זה מודגש בדרגות השונות הנזכרות במשל: כששניהם שווים במעלה (שגם אז זה מעורר אהבה); "מלך" – כשמעורר
האהבה הוא מלך – בודאי שזה מעורר אהבה חוזרת; גדול – עוד יותר, ורב – עוד ועוד יותר. וכך גם בקצה השני, אל מי שמראים את האהבה,
נזכרות גם כן דרגות שונות: שלא זו בלבד שאין הוא שווה למלך, אלא, ראשית כל – הוא "הדיוט", יתר על כן – "נבזה", ויתירה מזו – "שפל
אנשים", וכך הלאה. על כל פנים, הרי ככל שהוא למטה במדריגתו ובהשגתו – עליה לעורר יותר ויותר את האהבה בו. ולכן זה "מאד מאד",
שלא זו בלבד שזה "מאד", שאין היא דומה במעלה, אלא האהבה היא מהקב"ה לאדם – אלא, יתירה מזו, אם הוא נחות יותר – בודאי שזה
צריך לעורר בו אהבה חוזרת. זהו החידוש ב"דרך" שבפרק זה, לגבי הדרכים איך לעורר אהבת ה' שלמדנו בפרקים הקודמים. שכן, בפרקים
הקודמים דובר שאפילו אם מדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר – בכוחו יותר לעורר אהבת ה' ויראת ה' וכו'. ואילו, כאן מוסבר, להיפך,
שכלל שמדריגתו והשגתו של האדם נחותות יותר – בכוחו יותר לעורר את האהבה, שכן, כאמור, אין הוא זקוק ל"התבוננות" מיוחדת, כי אם
ל"שימת לב" לענין של "כמים הפנים", וזה – כאמור – הרי מחייב, שכלל שהוא נחות יותר – יותר ויותר זה צריך לעורר את האהבה. 4. חגיגה
יג, ב. 5. איוב כה, ג. 6. דניאל ז, י.

1 הוא גדול ורב ביותר, ואילו בפסוק הראשון כתוב שאין להם מספר
2 כלל: וּמִשְׁנֵי - והגמרא מתרצת: "אַלֶּף אֲלֵפִין וְכוּ'" - מִסְפֵּר
3 גְּדוּד אֶחָד, - מה שכתוב בפסוק השני "אלף אלפין וכו'" המדובר
4 במספר הפרטים שבמחנה מלאכים אחד, אֶכָּל לְגִדּוּדָיו - אֵין

5 מִסְפֵּר, - בפסוק הראשון
6 מדובר על "גדודיו" -

7 מחנות, ולהם אין מספר
8 כלל: וְכֵלָם קָמִיָּה בְּלֹא
9 מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי, - וכל אלה
10 האמורים, נחשבים לכולם
11 לגבי הקב"ה, וּבְמִלִּים
12 בְּמִצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, כְּכַמּוֹל
13 דְּבִדּוּר אֶחָד מִמֶּשׁ לְנִפְי
14 מְהוּת הַנֶּפֶשׁ הַמְדַּבֶּרֶת
15 וְעֲצֻמּוֹתָהּ, - הנפש כוללת
16 את כוח הדיבור, בְּעוֹד
17 שֶׁהִיָּה דְּבִדּוּרָה - של הנפש,
18 עֲדֵין בְּמַחְשַׁבְתָּהּ או
19 בְּרִצּוֹן וְחֻמְדָּתָה הַלֵּב,
20 בְּנִזְכָּר לְעֵיל בְּאִרְיכוּת: -
21 כפי שנתבאר באריכות
22 בפרקים כ' וכו"א, עד כמה
23 אין לדיבור אחד ויחיד ערך

24 כלל לגבי הנפש המדברת, גם לאחר שיהאדם כבר ביטא את
25 המלה (שאו היא נראית כמציאות לעצמה), וכל שכן כשהדיבור
26 נמצא עדיין בתוך הנפש המדברת, ויותר מכך, - כשהדיבור נמצא
27 עדיין במחשבה, ויותר מכך - כשהדיבור נמצא עדיין בחמדת הלב
28 (שמכל אלה נובע הדיבור, שכן, אדם מדבר מה שהוא חושב לפני
29 זה במחשבה ומה שהוא רוצה וחומד לפני כן בלבו לדבר) ושם -
30 דיבור יחיד ואחד זה בטל לגמרי ואינו נרגש כלל למציאות; כך גם
31 למעלה, הדיבור, ממנו נוצרים וחיים המלאכים, העולמות
32 והנבראים - כלול תמיד במקורו, וממילא הוא בטל במציאות
33 לגמרי; וְכֵלָם - כל המלאכים, שוֹאֲלִים: "אֵיָּה מְקוֹם בְּבִדּוּדוֹ", -
34 של הקב"ה, וְעוֹנִים: "מֶלֶאךָ כָּל הָאָרֶץ בְּבִדּוּדוֹ" - "כל הארץ"
35 הכוונה לעולם הזה, התחתון - הֵם יִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, - הקב"ה מלא
36 את כל הארץ ב"בדודו" - על ידי הימצאותם של בני ישראל שם.
37 כִּי הֵנִיחַ הַקָּדוֹשׁ-בְּרִוך־הוא אֶת - העולמות העליונים וְאֶת -
38 העולמות הַתַּתְּחוֹנִים, - כלומר: אין העולמות העליונים ותחתונים
39 מהווים תכלית הכוונה של הקב"ה בבריאת העולם, וְלֹא בְּחֵד
40 בְּכֵלָם כִּי אִם בְּיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ, וְהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם, עֲרֹת הָאָרֶץ,
41 מְקוֹם הַהֶמְאָה וְהַטְמָאָה, - שם נמצאו בני ישראל; וְאֵת
42 בהשוואה למה שנאמר במשל, שהמלך מעלה ומוציא את ה"הרדית
43 ושפל אנשים" מאשפה - והקב"ה הוציא אותם ממצרים לֹא עַל
44 יְדֵי מֶלֶאךָ וְלֹא עַל יְדֵי כוֹ, - לא על ידי מלאך, שהוא נברא
45 בעולמות בריאה-יצירה-עשיה, ולא על ידי שליח, שהוא מדריגת
46 "עולם האצילות", אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ-בְּרִוך־הוא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצֻמּוֹ יָרַד

ליקוטי אמרים

אחד אבל לגדודיו אין מספר וכולם קמיה כלא ממש
חשיבי ובטלים במציאות ממש כביטול דבור א' ממש
לגבי מהות הנפש המדברת ועצמותה בעוד שהיה
דיבור עדיין במחשבתה או ברצון וחמדת הלב כנ"ל
באריכות: וכולם שואלים איה מקום כבודו ועונים
מלא כל הארץ כבודו הם ישראל עמו. כי הניח הקב"ה
את העליונים ואת התחתונים ולא בחר בכולם כי אם
בישראל עמו והוציאם ממצרים ערות הארץ מקום
הזהמה והטומאה לא ע"י מלאך ולא ע"י כו' אלא הקב"ה
כבודו ובעצמו ירד לשם כמ"ש וארד להצילו וגו' כדי
לקרבם אליו בקירוב ויחוד אמיתי בהתקשרות הנפש
ממש בכחי' נשיקין פה לפה לדבר דבר ה' זו הלכה
ואתדבקות רוחא ברוחא היא השגת התורה ויריעת
רצונו וחכמתו דכולא חד ממש. וגם בכחי' חיבוק הוא
קיום המצות מעשיות ברמ"ח אברים דרמ"ח פיקודין הן
רמ"ח אברין דמלכא כנז"ל. ודרך כלל נחלקין לשלש

לְשָׁם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב⁸: "וְאֶרֶד לְהַצִּילוֹ וגו'", - הקב"ה אומר: אני
עצמי ירדתי למצרים להצילו. וכמו במשל, שאחרי שהמלך הרים
את ה"איש הדיוט" מ"אשפה", הביאו והכניסו להיכלו ושם התייחד
אתו ב"יחוד גמור וקירוב אמיתי בחיבוק ונישוק" וכו' - כך הדבר

גם בנמשל - פְּדִי לְקַרְבָּם
אֵלָיו בְּקִרְבִּי וְיִחִיד אִמְתִּי,

פְּתַח-קִשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ
- שנפשו של יהודי תהיה

קשורה בהקב"ה, וכך גם
לגבי הקב"ה כביכול,

אומרת התורה: "אנא נפשי
כתבית יהבית" (ראשי

תיבות: אנכי) שהקב"ה
כביכול, הכניס את "נפשי",

את הנפש שלו, בתורה
בשביל ישראל, בְּכַחֲנִית

נְשִׁיקִין פֶּה לְפֶה, - שפיו
של יהודי יתאחד עם ה"פה"

וה"דיבור" שלמעלה, לְיַבֵּר
דָּבָר ה' זו הִלָּכָה, - בשעה

שיהודי מדבר ולומד תורה,
מתאחד דיבורו בדיבור

שלמעלה, בבחינת "נשיקין"
פה לפה; וכשם שב"נשיקין" ישנו, כאמור בפרק הקודם, יחוד נוסף,

פנימי יותר, שה"רוח" של האחד מתאחדת עם של השני - כך הדבר
גם ביחס לתורה: וְאֵת-דִּבְרֵי-קוֹת רִוְחָא בְּרוּחָא, - דביקות והתאחדות

"רוח" האדם עם בחינת "רוח" שלמעלה, הִיא הַשְׁגַּת הַתּוֹרָה
וְיִרְעֵת רָצוֹנוֹ וְחֻמְדָּתוֹ, - בשעה שלומדים תורה מתוך השגה,

כדי להבין את שכל התורה, יודעים בכך את רצונו וחכמתו של
הקב"ה - פסק ההלכה של תורה, שדבר זה כשר או פסול, זהו

הרצון, שהקב"ה רוצה שכן יהיה הדבר; וה"שכל" שבאותה הלכה,
הוא חכמתו של הקב"ה, דְּכֵלָּא חֵד מִמֶּשׁ, - רצונו וחכמתו של

הקב"ה הם דבר אחד עם הקב"ה עצמו - ועל ידי תורה, מתאחדים
בני ישראל, רוח ברוח, עם הקב"ה כביכול עצמו. וְגַם בְּכַחֲנִית

חִבּוּק, - ה"יחוד" שיהודי מתייחד ומתאחד עם הקב"ה, על ידי
תורה ומצוות, הוא גם בבחינת "חיבוק", כמו למשל אדם מחבק את

חברו בגופו ובזרועותיו - הוּא קִיּוֹם הַמִּצְוֹת מַעֲשִׂיּוֹת בְּרַמְ"ח -
248 אֲבָרִים, - שישנם באדם - שאז, בשעה שיהודי מקיים מצוות

מעשיות, ברמ"ח אבריו, יש בכך משום ענין של "חיבוק", שרמ"ח
האברים שלמעלה כביכול, מחבקים את רמ"ח אבריו; דְּרַמְ"ח

פְּקוּדֵיין הֵן רַמְ"ח אֲבָרֵין דְּמִלְכָּא - 248 מצוות-העשה הן 248
אברי ה"מלך", שלמעלה כביכול, בְּנִזְכָּר לְעֵיל, - בפרק כ"ג, שכמו

שאבר אדם הוא כלי לכוח בנפש שלו; העין - כלי לכוח הראיה,
האוזן - לכוח השמיעה, וכך הלאה, כך גם, כל מצוה היא כלי

מיוחד להמשכה מייוחדת של הרצון העליון, שרוצה שיהודי יקיים
אותה מצוה. וְדֶרֶךְ כָּלֵל נִחְלָקִין - 248 מצוות-העשה, לְשִׁלֵּשׁ

- 1 פְּחִינּוֹת: יָמִין וּשְׂמָאל
- 2 וְאַמְצַע, שֶׁהֵן חֶסֶד דִּין
- 3 רַחֲמִים, - יִשְׁנן מִצְוֹת שֶׁהֵן
- 4 מִבְּחִינַת "יָמִין", וְיֵשׁ מִצְוֹת
- 5 שֶׁהֵן מִבְּחִינַת "שְׂמָאל", וְכך
- 6 הֵלֵאָה. בְּחִינַת "יָמִין" הִיא
- 7 חֶסֶד, "שְׂמָאל" - גְּבוּרָה וְדִין, וְ"אַמְצַע" - רַחֲמִים, הֵקוּ אֶת־הָאֲמִצְעִי, וְהֵם:
- 8 תִּרְנָן דְּרוּעֵין וְגוֹפָא וְכוּ'. - שְׁתֵּי "זְרוּעוֹת" וְגוֹף, חֶסֶד - זְרוּעַ יְמִנִית,

ליקוטי אמרים

בחי' ימין ושמאל ואמצע שהן חסד דין רחמים תרין דרועין וגופא וכו'.

- 9 גבורה - זרוע שמאלית,
- 10 ורחמים - גוף. הרי, כשם
- 11 שחיבוקו של אדם מתבטא
- 12 בכך שהוא מחבק את חברו
- 13 בשתי זרועותיו ובגופו, כך
- 14 גם למעלה, שה"תרין
- 15 דרועין" - שתי הזרועות, ו"גופא" - והגוף, שלמעלה, שבמצוות,
- 16 "מחבקים" את היהודי המקיים את המצוות.

יום חמישי י"א אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 130, וז"ש אשר קדשנו... עד עמ' סו, בחייהם.

- 50 על ידי תורה ומצוות - מדרגת "קדש" שלמעלה מהעולמות
- 51 ומובדלת מעולמות: וְזֶהוּ שְׂאֻמֵּי־רִים: - כשומכרים על מצוה: "אֲשֶׁר
- 52 קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו", - שהמלה קדשנו משמעה, שֶׁהֵעֵלָנוּ לְמַעַלְתָּ
- 53 קִדְּשׁ הָעֲלִיּוֹן פְּרוּד־הוּא, שֶׁהִיא קִדְּשָׁתוֹ שֶׁל תְּקוּדַשׁ־פְּרוּד־הוּא
- 54 בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ, וְקִדְּשָׁה -
- 55 המלה "קדושה", הִיא לְשׁוֹן
- 56 הַבְּדִלָּה, מִה שֶׁתְּקוּדַשׁ־
- 57 פְּרוּד־הוּא הוּא מְבָדֵל -
- 58 ולמעלה, מִהֶעוֹלָמוֹת, וְהִיא
- 59 פְּחִינַת "סוּבֵב כָּל עֲלָמִין",
- 60 - מִקֵּץ כָּל הָעוֹלָמוֹת, מִה
- 61 שְׂאִינֵנוּ יָכוֹל לְהַתְּלַבֵּשׁ בָּהֶן,
- 62 - אֵין בִּיכוּלָתוֹ לְהַתְּלַבֵּשׁ
- 63 בְּפִנְיִימוֹת בְּעוֹלָמוֹת, אֵלֹא
- 64 פּוֹעֵל וּמִשְׁפִּיעַ בְּעוֹלָמוֹת,
- 65 בְּהִיּוֹתוֹ לְמַעַלָּה מֵהֶם -
- 66 לְמַדְרִיגָה זוֹ שֶׁל קְדוּשָׁה,
- 67 מֵתַעֲלִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי
- 68 מִצְוֹת. כִּי עַל יְדֵי יְחִוּד
- 69 הַנֶּפֶשׁ וְהַתְּכַלְלֻתָּהּ בְּאֹרֶךְ
- 70 אֵין־סוּף פְּרוּד־הוּא, הָרִי
- 71 הִיא בְּמַעַלְתָּ וּמְדִינַת
- 72 קִדְּשָׁת אֵין־סוּף פְּרוּד־הוּא
- 73 מִמֶּשׁ, מֵאַחֵר שְׁמִתִּיחֶדֶת -
- 74 הַנֶּפֶשׁ, וּמִתְּכַלְלָת בּוֹ

- 75 יִתְבָּרָךְ, וְהָיוּ לְאַחֲרִים מִמֶּשׁ. וְזֶהוּ שְׁכָתוּב: "וְהָיִיתָ לִי קִדְּשִׁים
- 76 כִּי קְדוֹשׁ אָנִי ה', וְאַבְדִּיל אֶתְּכֶם מִן הָעַמִּים לְהָיוֹת לִי", - הַפְּסוּק
- 77 נוֹתֵן טַעַם לְקְדוּשַׁתְּם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִקְשֶׁר אוֹתָהּ לְקְדוּשַׁתוֹ שֶׁל
- 78 הַקֶּבֶד"ה - "קִדְּשׁ הָעֲלִיּוֹן", אֵלִיָּה מֵתַעֲלִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי תוֹרָה
- 79 וּמִצְוֹת וּבֵה הֵם מִתְּקַדְּשִׁים. הַפְּסוּק מוֹסִיף וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן הַבְּדִלָּה
- 80 - "וְאַבְדִּיל", שֶׁ"קְדוּשָׁה" מִשְׁמַעָּה - הַבְּדִלָּה; וְאִמְרָא: "וְנַעֲשִׂיתֶם אֶת
- 81 כָּל מִצְוֹתַי וְהָיִיתֶם קִדְּשִׁים לְאַלְהֵיכֶם אָנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְגוֹ'"; -
- 82 כְּמוֹ שְׁאֵדָם מִקְדָּשׁ אִשָּׁה, שֶׁתְּהִיָּה מִיּוֹחֶדֶת רַק לַיהוָה. פְּרוּשׁ, כִּי עַל

- 17 וְזֶהוּ שְׂאֻמֵּי־רִים: - בְּבִרְכָּה שֶׁמְבָרְכִים עַל כִּיּוֹם מִצְוָה: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ
- 18 בְּמִצְוֹתָיו", - הַקֶּבֶד"ה מִקְדָּשׁ אוֹתָנוּ בְּמִצְוֹתָיו. "קִדְּשָׁנוּ" מִלְשׁוֹן
- 19 קִדְּשִׁין, כְּמוֹ שְׁאֻמֵּי־רִים בְּשַׁעֲה שֶׁמִּקְדָּשִׁים אִשָּׁה - "הָרִי אֵת
- 20 מִקְדוֹשָׁת", שֶׁכֵּן, גַּם בְּמִצְוֹת הַדָּבָר הוּא: בְּאֶדָם תִּמְקֶדֶשׁ אִשָּׁה
- 21 לְהָיוֹת מִיַּחֲדָת עִמּוֹ בְּיַחֲד
- 22 גְּמוּר, כְּמוֹ שְׁכָתוּב: "וְדָבַק בְּאִשָּׁתוֹ וְהָיוּ לְבֶשֶׁר
- 23 אֶחָד" - הָרִי, שִׁישׁ כֹּאֵן
- 24 הַתִּאֲחָדוֹת מֵלֵאָה, עַד שֶׁהֵם
- 25 נִדְּהִים "לְבֶשֶׁר אֶחָד". כֶּבֶד
- 26 מִמֶּשׁ - כְּמוֹ הַיְּחִוּד שֶׁעַל
- 27 יְדֵי קִדְּשִׁין, וְיִתָּר עַל כֵּן
- 28 לְאֵין קֵץ, הוּא יְחִוּד נֶפֶשׁ
- 29 הַיְּחִיּוּת הָעוֹסֶקֶת בְּתוֹרָה
- 30 וּמִצְוֹת וּנְפֶשׁ הַיְּחִיּוּת
- 31 וְלִבְשִׁיהֶן הַנְּזָכָרִים לְעִיל,
- 32 - שֶׁהֵם כּוֹלֵם מֵתִאֲחָדִים
- 33 בְּאֹרֶךְ־אֵין־סוּף פְּרוּד־הוּא.
- 34 - יְחִוּד זֶה הוּא "יִתָּר לֹאֵין
- 35 קֵץ" מִהִיּוֹדֶה שֶׁל אִישׁ וְאִשָּׁה.
- 36 רַבְּנוּ הִזְקֵן מִצִּיּוֹן אֵת הַיְּחִוּד
- 37 שֶׁל אִישׁ וְאִשָּׁה, מִפְּנֵי
- 38 שֶׁבְּגִשְׁמִיּוֹת זֶהוּ אֹפֶן הַיְּחִוּד
- 39 הַחֹזֵק בִּיּוֹתֵר, וְזֶה מֵתוֹרָה
- 40 הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן קִדְּשִׁין. וְלִבָּן
- 41 הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ לְשִׁלּוֹם עִלְיוֹ הַשְּׁלֹם בְּ"שִׁיר הַשִּׁירִים", יְחִוּד זֶה - שֶׁל
- 42 יִשְׂרָאֵל וְהַקֶּבֶד"ה עַל יְדֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת, לְיַחֲוֹד תָּתֵן וְכָלָה, - שֶׁהוּא:
- 43 בְּדִבְיָקָה - דְּבִיּוֹת שֶׁהִיא חִיצוֹנִית, וְהַפְּחִיצָה - בְּ"חִפְזָה" שֶׁהוּא פְּנִימִי
- 44 עוֹד יוֹתֵר, בְּחִבּוּק וְנִשְׁוֹק, - כָּל הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים, יִשְׁנֵם בִּיחֻדוֹ שֶׁל
- 45 יְהוּדִי עִם הַקֶּבֶד"ה כִּשְׁהוּא מִקִּיִּים תוֹרָה וּמִצְוֹת. לְמַדְנָה לְעִיל: שֶׁהִמְלָה
- 46 "קִדְּשָׁנוּ" הוּא מִלְשׁוֹן "קִדְּשִׁין", כְּמוֹ שֶׁהִדְבֵּר לְמִטָּה, שֶׁ"יְחִוּד"
- 47 נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי "קִדְּשִׁין". לְהֵלֵךְ יִסְבִּיר רַבְּנוּ הִזְקֵן, שֶׁבְּמִלָּה "קִדְּשָׁנוּ"
- 48 כֹּאֵן, מִתְּכוּוֹנִים גַּם לְמַדְרִיגָה בְּקְדוּשָׁה, בֵּה מִתְּקַדָּשׁ יְהוּדִי וּמִתְּעַלָּה

9. בראשית ב, כד. 10. ויקרא כ, ו. 11. במדבר טו, מ. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "י"ג' ג' הפסוקים: והייתם גו' כי קדוש אני (ל' קדושה קדש העליון) ואבדיל - ל' הבדלה, קדושים לאלהיכם - כאדם המקדש אשתו נלי דפסוק הא' עיקר פ'י' בשבילי או לשמי, באופני - שלכן אינו זו לעולם - וכיו"ב וכדמסיים כי קדוש אני שג"ז קדושה בפ"ע משא"כ אלקיכם - ביחד עם ישראל".

1 יְדֵי קִיּוֹם הַמִּצְוֹת הָרִינִי אֱלֹהִים שְׁלֹכֶם, - של בני ישראל, כְּמוֹ -
 2 שהקב"ה נקרא: "אֱלֹהֵי אֲבֹרָהם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְכוּ", שֶׁנֶּקְרָא בֶּן
 3 מִפְּנֵי שְׁהָאֲבוֹת הָיוּ בְּחִינַת מְרֻבָּה לֹא יִתְפָּרֵךְ, - האבות היו
 4 מסורים כל כולם ובטלים להקב"ה כמו "מרכבה" הבטלה לרוכב
 5 עליה, שאין למרכבה כל
 6 רצון אחר מאשר רצונו של
 7 הרוכב, וּבְטָלִים וְנִכְלָלִים
 8 בְּאוּרוֹ, - של הקב"ה וְכַבֵּה
 9 הוּא כָּל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל
 10 בְּשַׁעַת עֶסֶק הַתּוֹרָה
 11 וְהַמִּצְוֹת. - שבשעת מעשה
 12 הוּא בטל ונכלל באורו
 13 יתברך; באבות זה היה
 14 תמיד, ואילו בשאר בני
 15 ישראל, הם עומדים במצב
 16 כזה רק בשעה שהם עוסקים
 17 בתורה ובמצוות. וְלִבְנֵי חֵיבו
 18 רַ"ל¹³ לְקִיּוֹם וְלַעֲמֹד מִפְּנֵי
 19 כָּל עֹסֶק בְּמִצְוָה, אֵף אִם - מקיים המצוה, הוּא בֹרַע וְעַם הָאָרֶץ,
 20 - בכל זאת, בשעה שהוא מקיים מצוה, כמו למשל בשעה שהוא

ליקוטי אמרים

פ' כי ע"י קיום המצות הריני אלוה שלכם כמו אלהי
 אברהם אלהי יצחק וכו' שנקרא בן מפני שהאבות היו
 בחי' מרכבה לו ית' ובטלים ונכללים באורו. וככה
 הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק התורה והמצוות
 ולכן חייבו רז"ל לקום ולעמוד מפני כל עוסק במצוה
 אף אם הוא בור ועם הארץ והיינו מפני ה' השוכן
 ומתלבש בנפשו בשעה זו רק שאין נפשו מרגשת
 מפני מסך החומר הגופני שלא נזדכך ומחשיך עיני
 הנפש מראות מראות אלהים כמו האבות וכיוצא בהן
 שראו עולמם בחייהם.

לולא החומר הגופני שלו, המסתיר ואינו מאפשר לעיני נפשו, לראות
 את הקדושה הנמשכת בנפשו בשעה שהוא מקיים מצוה.

יום שישי י"ב אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סו, וז"ש אסף ברוח הקדש... עד עמ' 132, האצילות]:

41 וְזֶהוּ שֶׁאָמַר אֶתָּה¹⁴ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּעַד כָּל כְּנֻסֵי יִשְׂרָאֵל
 42 שֶׁבְּגוֹלָה¹⁵: - ההעלם וההסתרה על אלקות וקדושה, הם במדה
 43 חזקה יותר בזמן של גלות - ועל זמן הגלות, אמר אסף: "וְאֲנִי בְּעַד
 44 וְלֹא אֲדַע, בְּהִמּוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ, וְאֲנִי תָמִיד עִמָּךְ", כְּלוּמָר¹⁶ שֶׁאֵף
 45 עַל פִּי שֶׁאֲנִי בְּכֻחֵהָ
 46 בְּהִיוֹתִי עִמָּךְ, - שגם בשעה
 47 שאני מקיים מצוה,
 48 המאחדת אותי אתך - אני
 49 דומה לבהמה, וְלֹא אֲדַע
 50 וְלֹא אֲרִגֵּשׁ בְּנִפְשִׁי יַחֲדָה¹⁴ כְּבִהְמָה בְּהִיוֹתִי עִמָּךְ וְלֹא אֲדַע וְלֹא אֲרִגֵּשׁ בְּנִפְשִׁי יַחֲדָה
 51 זֶה, - של נפשי עם הקב"ה,
 52 על ידי קיומה של מצוה,
 53 שהרי לו הרגשתי בכך, היה
 54 הדבר צריך להשפיע -
 55 שֶׁתִּפְּלַע עָלַיָּה - על הנפש,
 56 אֵימָתָהּ וּפְחַד תִּתְּלָהּ, וְאַחֲרֵי כֵן - היתה הנפש מקבלת אֵתָּה
 57 רִבָּה בְּתַעֲנוּגִים - אהבה שבה יש לנפש תענוג מאלקות, או -
 58 אהבה, בְּרִשְׁפִּי אֲשֶׁר, - לאלקות, בְּמִדַּת הַצְּדִיקִים שֶׁנִּזְדַּכְּךְ הַמָּרָם,

ליקוטי אמרים

וז"ש אסף ברוח הקדש בעד
 כל כנסת ישראל שבגולה ואני בעד ולא אדע בהמות
 הייתי עמך ואני תמיד עמך. כלומר שאע"פ שאני
 כבהמה בהיותי עמך ולא אדע ולא ארגיש בנפשי יחוד
 זה שתפול עליה אימתה ופחד תחלה ואח"כ אהבה
 רבה בתענוגים או כרשפי אש כמדת הצדיקי' שנזדכך
 חומרם ונזדעק שדעת הוא לשון הרגשה בנפש והוא
 כולל חסד וגבורה. אעפ"כ אני תמיד עמך כי אני

בתענוגים, או אהבה כרשפי אש, ויראה - אימתה ופחד. אך, מכיוון
 ש"ואני בעד ולא אדע", כשאין בי הדעת וההרגשה - אין הדבר
 מעורר בי מורא ואהבה הבאים מן ה"דעת" - אך, אֵף עַל פִּי בֶּן

מביא ביכורים, צריכים לקום מפניו, וְהִינוּ מִפְּנֵי ה' הַשּׁוֹכֵן
 וּמִתְלַבֵּשׁ בְּנִפְשׁוֹ בְּשַׁעַת זֶה. - שהוא מקיים את המצוה, ולכן
 צריכים לקום מפניו, רַק שֶׁאֵין נֶפֶשׁ מְרֻבָּה, - בקדושה השורה
 בנפשו בשעה שהוא מקיים מצוה, וכל כך למדנו: - מִפְּנֵי מִסַּךְ הַחֲמֹר
 הַגּוֹפָנִי - בו לבושה נפשו,
 שֶׁלֹּא נִזְדַּכְּךְ, וּמִחֲשִׁיךְ עֵינֵי
 הַנֶּפֶשׁ מִרְאֹת "מִרְאֹת
 אֱלֹהִים", כְּמוֹ הָאֲבוֹת
 וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן שֶׁרְאוּ עוֹלָמָם
 - העולם הבא, בְּחִיָּהֶם. -
 שגם בהיותם בעולם הזה,
 ראו האבות התגלויות
 אלקיות, שהנשמה רואה
 בעולם-הבא - וזאת, מפני
 שגופם היה מזוכך ולא
 הסתיר על אלקות; כך
 באמת היה יכול כל יהודי
 לראות בשעת קיומו מצוה,
 לולא החומר הגופני שלו, המסתיר ואינו מאפשר לעיני נפשו, לראות
 את הקדושה הנמשכת בנפשו בשעה שהוא מקיים מצוה.

- בשעה שהצדיקים מקיימים מצוה, הם, אכן, מרגישים את ה"יחוד",
 איך הנפש מתאחדת עם הקב"ה על ידי המצוה, ודבר זה משפיע
 בנפש, בתחילה מורא ופחד, ולאחר מכן - אהבה גדולה ביותר
 להקב"ה; ברם, אלה שהם בבחינת "ולא אדע", שאינם מרגישים
 ב"יחוד" בשעת קיום המצוה
 - אין הדבר מעורר בהם
 יראה ואהבה, וְכִנּוּדָע -
 וכידוע, שְׂדַעַת הוּא לְשׁוֹן
 הַרְגָּשָׁה בְּנִפְשׁוֹ, וְהוּא -
 בחינת ה"דעת" והרגש
 שבנפש, כוֹלֵל חֶסֶד וְגִבּוּרָה
 - "חסד" - אהבה, ו"גבורה"
 - יראה - שבשעה שישנן
 דעת והרגשה, זה מעורר,
 כאמור, אהבה רבה
 בתענוגים, או אהבה כרשפי אש, ויראה - אימתה ופחד. אך, מכיוון
 ש"ואני בעד ולא אדע", כשאין בי הדעת וההרגשה - אין הדבר
 מעורר בי מורא ואהבה הבאים מן ה"דעת" - אך, אֵף עַל פִּי בֶּן

13. ראה קדושין לג, א. 14. תהלים עג, כב-כג. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אינו רגיל בתניא לציין מי אמר הכתוב ושברוה"ק וכו'. ויל"פ בדא"פ: פ"י הפשוט (וכן מוכרח פ"י הפסוקים שלפ"ז) שאסף מדבר בשאלת רשע וטוב לו כו', בעד עצמו, עכ"פ בשם ב"נ שבידורו, וכדמפרש: אבוא אל מקדשי א-ל, שביהמ"ק קיים. ואז הרי לא הי' החומר מסתיר כ"כ. ומפרש דלא כן הוא: וזה שאמר (גם "בהמות הייתי עמך" כדלקמן) אסף (אף שלא הי' נביא - רש"י מגילה יד, א. ומדמזכיר שם רש"י סדר עולם, מוכח דגם בסד"ע לא גריס ל' רש"י. אבל אמר זה) ברוח הקדוש (שיודעים עתידות עי"ז - גם אלה שאינם נביאים. וכדמוכח מהעתידות דדניאל אף שמפורש בגמרא, הובא ברש"י שם, דלא הוי נביא) - (שעי"ז ידע ודיבר) בעד כל כנס"י שבגולה (אף שהי' זה כמה שנים לאח"ז). 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא כפי' הפשוט וכהפסוקים שלפ"ז,

1 "אני תמיד עמך", - עם הקב"ה, כי אין החמר מונע יחוד הנפש
2 באור-אין-סוף ברוך-הוא המלא כל עלמין, - כל העולמות,
3 ונמצא בכל מקום. בכוחו של ה"חומר" למנוע רק את ההתגלות של
4 ה"יחוד" בנפש, שלא יהיה גלוי ומורגש בנפש איך שהיא מתאחדת

5 עם אור אין סוף בשעת קיום
6 מצוה. ואילו, את עצם

7 ה"יחוד" אין בכוח ה"חומר"

8 למנוע. וכמו שכתוב¹⁷:

9 "גם חשך לא יחשיך
10 ממך". וכן - במה

11 שלמדנו, שלכל יהודי

12 המקיים מצוה, נמשכת

13 בנשמתו, קדושה מ"קודש"

14 העליון ומתהווה יחוד של

15 אור אין סוף ברוך הוא,

16 חזאת, גם כשאין הוא מרגיש

17 את הקדושה ואת היחוד

18 בנפשו, כפי שהדבר אצל

19 צדיק, יוכן חמר ענש אסור

20 מלאכה בשבתות וחמין בפסח חשך לבל נפש, - אותו עונש

21 חמור שהיה מגיע לצדיק לו היה חסיד שלום עושה מלאכה בשבת

22 או אוכל חמין בפסח, אותו עונש חמור מגיע ל"בור" ול"עם הארץ",

23 כשהוא עושה אותן עבירות, וכל כך למד? - לפי שאף בנפש בור

24 ועם הארץ גמור מאיר אור קדשת שבת יום טוב, ונדרן בנפשו

25 בקדשת - על אכילת חמין בפסח, וסקילה - על עשיית מלאכה

26 בשבת, על חילול קדשה¹⁸, - המאירה בנפש, ומכיוון שכאמור,

27 שלמרות שאין הוא מרגיש בקדושה, בכל זאת היא מאירה בנפשו,

28 לכן מובן מדוע ניתן אותו עונש חמור גם למי שאינו מרגיש בקדושה,

29 שכן, גם הוא פוגם, על ידי כך, בקדושת השבת או החג המאירה

30 בנפשו. וגם משהו חמין - בפסח, או מלטול מקצה¹⁹ - בשבת,

31 פוגם בקדשה שעל נפשו - של עם הארץ, כמו - שהדבר פוגם

32 בקדשת נפש הצדיק, כי תורה אחת לכלנו - כלפי כל בני

33 ישראל, במדה שורה, קיים אותו דין ואיסור לעשות מלאכה בשבת,

34 או לאכול חמין בפסח, וכדומה. על כל פנים, למדנו, שלמרות

35 ש"ואני בער ולא אדע" - למרות שאינני מרגיש בקדושה הנמשכת

36 בנפש על ידי מצוה, ו"בהמות הייתי עמך" - אני בבחינת בהמה ואיני

ליקוטי אמרים

החומר מונע יחוד הנפש באור א"ס ב"ה המלא כל
עלמין וכמ"ש גם חושך לא יחשיך ממך. ובוה יובן
חומר עונש איסור מלאכה בשבתות וחמין בפסח
השוה לכל נפש לפי שאף בנפש בור ועם הארץ גמור
מאיר אור קדושת שבת וי"ט ונדרן בנפשו בכרת
וסקילה על חילול קדושה זו. וגם משהו חמין או
מלטול מוקצה פוגם בקדושה שעל נפשו כמו בקדושת
נפש הצדיק כי תורה אחת לכלנו. [ומ"ש בהמות
לשון רבים לרמז כי לפניו ית' גם בחי' דעת העליון
הכולל חו"ג נדמה כבהמות ועשייה גופנית לגבי אור
א"ס כמ"ש כולם בחכמה עשית ונק' בהמה רבה כמ"ש
במ"א. והוא שם ב"ן בנימ' בהמ"ה שלפני האצילות]:

מרגיש - בכל זאת נמשכת הקדושה בעם-הארץ בדיוק כפי שהיא
נמשכת בתלמיד-חכם, כפי שהפסוק אומר מיד לאחר מכן (אחרי
"בהמות הייתי עמך") - "ואני תמיד עמך". הדבר מוסבר להלן כך,
שלכן אומר הפסוק "בהמות הייתי עמך" בהמות - לשון רבים (ולא
"בהמה הייתי עמך"), כדי
להדגיש שעל ידי קיום
מצוות באופן של "בהמה",
שלמטה מדעת והרגשה,
קשור הדבר בבחינה
שלמעלה מדעת והרגשה,
שגם בחינה זו נקראת
"בהמה", מפני שאין בה
דעת, אלא שאין משמעה
שהיא למטה מ"דעת", כי
אם שהיא למעלה מ"דעת",
וזו המשמעות בלשון
"בהמות" (לשון רבים) -
שתי בחינות בבהמה -
שבחינת "בהמה" שלמטה
מ"דעת", קשורה בבחינת "בהמה" שלמעלה מ"דעת". [ומה
שכתוב "בהמות" לשון רבים - כשהוא משתמש לפני זה
בלשון יחיד "ואני בער", וכן מיד לאחר מכן: "ואני תמיד", לרמז
כי לפניו יתברך גם בחינת דעת העליון, הכולל חסד
וגבורה, נדמה כבהמות ועשייה גופנית - לא כמו עולם העשיה
הרוחני, כי אם כ"עשיה גופנית" לגבי אור-אין-סוף, כמו
שכתוב²⁰: "כלם כבהמה עשית", - הרי שמייחס את הלשון
עשיה לחכמה ("בחכמה עשית"), מפני שגם חכמה היא כמו עשיה
לגבי הקב"ה, ונקרא "בהמה רבה", - לא בחינת בהמה שלמטה
מ"דעת", כי אם זו שלמעלה מ"דעת", כמו שכתוב ב"מקום
אחר, והוא - בשמות העליונים, שם ב"ן - אחד מצירופי שם
הוי' עולה נ"ב (52) הנקרא ב"ן, בגימטריא "בהמה" שלפני
האצילות - שלמעלה מ"עולם האצילות"]. הרי שגם בקיום
מצוות בבחינת "בער" ו"בהמה", מבלי לדעת ומבלי להרגיש
בקדושה הנמשכת בנפש בשעת מעשה - משמש אדם כלי לבחינת
"בהמה" שלמעלה מ"דעת", - ולאיה סוג של דעת? - ל"דעת" של
22 "עולם האצילות".

שאסף מדבר בעד עצמו, דעמל היא בעיני עד אבוא אל מקדשי א-ל (שאז) אבינה (וכאן כופל) "ואני בער ולא אדע" מה מוסיף ב"בהמות הייתי עמך"? וע"כ צ"ל דהפי' אינו כפשוטו, אלא כלומר, דאני בער וגו' ולא עוד אלא דאפילו בהיותי עמך אני כבהמה כו'. - ועפ"ז מובן מה שהובאו בתניא גם התיבות "ואני בער ולא אדע" אף שאין להם שייכות להמדובר כאן; והטעם - שהן המוכיחות דלא כפי' הפשוט¹⁷. תהלים קלט, יב. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיי' יובן (מה שלכאורה אינו מובן כלל וכלל) (1) חומר עונש (סקילה וכרת) איסור מלאכה בשבתות וחמין בפסח (דמחלל את הקדושה ששורה בזמן זה, ולכאורה ע"ה - אין שורה בו מקדושת שויו"ט) (ואת"ל שעכ"פ שמץ מנהו מהקדושה דשויו"ט שבצדיק - ישנו גם בע"ה, עדיין אינו מובן, (2) זה שהחומר הוא) השווה לכל נפש (אף שבע"ה יש רק שמץ מנהו מהקדושה וכו'). יש להמתק הדיוק דמביא ראי' מאיסור שויו"ט דוקא דמלאכה בשבת "אין גופה עבירה אלא הוא (האדם) עבר עבירה" (ירוש' שבת פ"ג, ג) ובפרט לבאור כמה אחרונים (בירושלמי שבת הנ"ל) שזהו איסור גברא (ולא חפצא) ובכ"ז גם בזה אין חילוק בין גברא לגברא". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משווה שניהם - לשיטתו בשו"ע שלו דשניהם הם איסור חכמים (ולא מה"ת): ר"ס שח ר"ס תמו. ומביא - שגם רבנן אסרו בשווה ל"ה וצדיק". 20. תהלים קד, כד.

יום שבת קודש י"ג אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 132, פרק מז והנה בכל... עד עמ' סז, כמ"ל:

ליקוטי אמרים

פרק מז והנה בכל דור ודור וכל יום ויום חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא

היום ממצרים. והוא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף משכא דחויא ליכלל ביחוד אור א"ס ב"ה ע"י עסק התורה והמצות בכלל ובפרט בקבלת מלכות שמים בק"ש שבה מקבל וממשיך עליו יחודו ית' בפירוש באמרו ה' אלהינו ה' אחד. וכמ"ל כי אלהינו הוא כמו אלהי אברהם וכו' לפי שהיה בטל ונכלל ביחוד אור א"ס ב"ה רק שאברהם זכה לזה במעשיו והילוכו בקודש ממדרגה למדרגה. כמ"ש ויסע אברהם הלך ונסוע וגו': אבל אנחנו ירושה ומתנה היא לנו שנתן לנו את תורתו והלכיש בה רצונו וחכמתו ית' המיוחדים במהותו ועצמותו ית' בתכלית היחוד והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו בביכול. כמ"ש בו"הק ע"פ ויקחו לי

1 **פָּרָק מִז. בפרק מ"ו החל רבנו הזקן להסביר, דרך נוספת השווה לכל אדם**
2 **מישראל, להגיע לאהבה גדולה להקב"ה, ואשר מתוך אהבה זו יקיים תורה**
3 **ומצוות – והיא האהבה של "כמים הפנים לפנים": כמו שהמים בטבעם**
4 **משקפים את הפנים שאדם מראה בהסתכלו אל תוך המים, כך גם "לב האדם**
5 **לאדם" – בשעה שאחד אהב**
6 **את השני, ובמיוחד כשהוא**
7 **מראה אהבתו זו, הדבר משפיע**
8 **על השני שתעורר בו אהבה**
9 **אליו. הדבר הוא בטבע, גם**
10 **כששני האנשים שווים במעלה.**
11 **וודאי שהדבר כך, כשמלך גדול**
12 **ורב מראה אהבה גדולה לאדם**
13 **פשוט ושפל, יורד אליו למקומו**
14 **הנחות, מעלה אותו ומביאו**
15 **לחדרו הפרטי שבהיכל המלך,**
16 **ושם הוא מתייחד אתו**
17 **בהתאחדות חזקה – ברור הדבר,**
18 **שזה יעורר באדם הנחות**
19 **והשפל, אהבה גדולה למלך,**
20 **עד לידי כלות הנפש לאהבת**
21 **המלך. ורבנו הזקן הסביר,**
22 **שככל הפרטים שפורטו**

23 **באהבתו של המלך הגדול אל האדם השפל – והרבה יותר מהם – עשה**
24 **הקב"ה אתנו בני ישראל, שבהיות בני ישראל במצב הנחות ביותר במצרים**
25 **– הראה לנו הקב"ה אהבה גדולה כזו, שהוא יתברך בכבודו ובעצמו ירד**
26 **להצילנו ממצרים, כדי להביאנו לחדריו הפנימיים, בשעת מתן תורה, שעל**
27 **ידי תורה ומצוות – מתאחד יהודי בהקב"ה, במדה הגדולה ביותר של**
28 **התאחדות. בכך פירש רבנו הזקן את המלה "קדשנו", שיהודי אומר בברכתו**
29 **על מצוה, שהיא מלשון "קידושין", כאדם המקדש אשה שתהיה אתו ביחוד**
30 **גמור: כמו כן מוסבת המלה "קדשנו" על המדריגה העליונה של קדושה,**
31 **קודש העליון, בה מתקדש יהודי על ידי קיום מצוה. וכן מורה המלה "קדשנו"**
32 **(מלשון הבדלה), על ההבדלה שבני ישראל נעשים מובדלים ומורמים על**
33 **ידי קיום מצוות, כמו קדושתו של הקב"ה המובדלת והיא למעלה**
34 **מהעולמות.**

35 **בפרק מ"ז, אותו אנו עומדים ללמוד, ממשיך רבנו הזקן להסביר**
36 **(ובלשון הערת הרבי שליט"א): ולתרוץ: כיצד דורשים כיום את**
37 **האהבה של כמים הפנים לפנים, בשעה שאת האהבה מלמעלה**
38 **הראו לפני אלפי שנים, בשעת יציאת מצרים? אלא, מסביר רבנו**
39 **הזקן, שלא זו בלבד שיכולה וצריכה להיות האהבה של כמים הפנים**
40 **לפנים, על ידי שניזכר כעת שבשעת יציאת מצרים ומתן תורה, ירד**
41 **הקב"ה בעצמו כו' (כלומר: הקב"ה הראה אהבה גדולה לישראל,**
42 **ב"ירידתו" אליהם בכבודו ובעצמו), כי אם גם מצד ההוה – שכן,**
43 **דוגמת יציאת מצרים ו"ירד ה" – ישנה יציאת מצרים בכל יום ויום.**
44 **והנה, בכל דור ודור, וכל יום ויום, חוב אדם לראות עצמו**

1 כְּלוּמֶר "אוֹתִי", - כי, ב"זוהר"⁴ מפרש את המלה "תרומה" - תורה,
2 המלה תרומה, מורכבת מ"תורה מ" - התורה שניתנה לארבעים יום
3 - ומבואר ב"זוהר" שם, שעל ידי "תרומה", על ידי תורה, באים
4 ל"ויקחו לי", תקחו אותי, את הקב"ה עצמו, וְהָיוּ לִי לְמִימֶר - והיה
5 עליו לומר: "וְתִרְוַמָּה", -
6 ב"וא"י" - מכיון ש"לי" מכון
7 להקב"ה, ו"תרומה" -
8 לתורה, היה על הפסוק
9 לומר "ויקחו לי ותרומה",²
10 שיקחו אותו יתברך ו (על ידי
11 מה? - "וְתִרְוַמָּה" - על ידי)
12 תורה - אֵלָּא מִשּׁוּם דְּכָלָא
13 חֵד, - הכל דבר אחד.
14 הקב"ה תורה הם דבר אחד
15 - ולכן לא כתוב "וְתִרְוַמָּה",
16 כי אז היתה המשמעות
17 ש"לי" הוא דבר אחד
18 ותרומה (תורה) דבר נוסף,
19 אלא "לי תרומה" - הם דבר
20 אחד. עֵינֵי שָׁם - ב"זוהר",¹³
21 הַיָּמִיב. וְהָיוּ לִי לְמִימֶר:
22 "וְתִתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ

23 בְּאַהֲבָה כו'", - כלומר: מצד אהבתו של הקב"ה לישראל, נתן לנו
24 מתנה, שיהיה ה' אלקינו - אלקה שלנו, שנהיה מאוחדים אתו
25 יתברך, כִּי בְּאוֹר פְּנִיךָ נִתֵּן לָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ כו'". וְלָזֶה - ולכן,
26 מכיון שאין זה ענין שיהודי משיג אותו על ידי עבודתו העצמית -
27 שאז, יש מקום לומר, שלא כל אחד נמצא במדריגה הנחוצה להיות
28 מאוחד עם הקב"ה, עד לידי כך שהקב"ה יקרא אלקה שלו - כי אם
29 זה ענין של ירושה ומתנה, וביחס לירושה לא משנה מצבו ודרגתו
30 של היורש - אם הוא רק נכלל במושג של "יורש" - הריהו יורש; כמו
31 כן מתנה איננה כמו שכר, שהוא תלוי בכמות ואיכות העבודה של
32 מקבל השכר, כי אם זה ניתן לו במתנה, מבלי שיתייגע על כך - לכן,
33 זהו ענין ששייך לכל אחד מישראל, וכפי שיוסבר להלן: אֵין מוֹנֵעַ
34 לָנוּ מִדְּבָקוֹת תַּנְפֶּשׁ בִּיחודו וְאוֹרוֹ יִתְבָּרֵךְ, - שנפשו של יהודי
35 תהיה דבוקה ומאוחדת עם אור אין סוף ברוך הוא - אין מה שימנע
36 מכך - אֵלָּא הִרְצוֹן, - בלבד, שֶׁאִם אֵין הָאֱדָם רוֹצֵה בְּלֵל חָם
37 וְשָׁלוֹם לְדַבְקָה בּוֹ כו', - אז, אין בו יחוד זה. אֲבָל מִיִּד שְׂרוּצָה

ליקוטי אמרים

תרומה [דלי כלומר אותי והל"ל ותרומה אלא משום
דכולא חד ע"ש היטב]: וז"ש ותתן לנו ה' אלהינו
באהבה כו' כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו כו' ולזה
אין מונע לנו מדביקות הנפש ביחודו ואורו ית' אלא הרצון
שאם אין האדם רוצה כלל ח"ו לדבקה בו כו'. אבל
מיד שרוצה ומקבל וממשיך עליו אלהותו ית' ואומר ה'
אלהינו ה' אחד הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו ית' דרוח
אייתי רוח ואמשיך רוח והיא בחי' יציאת מצרים ולכן
תקנו פ' יציאת מצרים בשעת ק"ש דווקא. אף שהיא
מצוה בפני עצמה ולא ממצות ק"ש כדאיתא בגמרא
ופוסקים אלא מפני שהן דבר אחד ממש. וכן בסוף פ'
יציאת מצרים מסיים ג"כ אני ה' אלהיכם והיינו גם
כן כמש"ל:

38 וּמִקְבֵּל וּמִמְשִׁיךְ עָלָיו אֱלֹהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ וְאוֹמֵר "ה' אֱלֹהֵינוּ ה'
39 אֶחָד" - תְּרִי מִמִּילָא נִכְלָלֶת נַפְשׁוֹ בִּיחודו יִתְבָּרֵךְ, דְּרוּחַ אֵינִי
40 רוּחַ וְאִמְשִׁיךְ רוּחִי, - רוח מביאה רוח וממשיכה רוח - שכן,
41 ה"רוח" והתעוררות הרצון של אדם, מביאה "רוח" והתעוררות
42 מלמעלה, וממשיכה, לאחר
43 מכך, "רוח" באדם, שיימשך
44 ויהיה דבוק בהקב"ה. וְהָיָא
45 - ביחס לנפש, בְּחִינַת
46 יְצִיאַת מִצְרַיִם. - ענין
47 קבלת עול מלכות שמים
48 בקריאת שמע והתבטאות
49 הרצון להיות דבוק ביחודו
50 של הקב"ה - זה ענין יציאת
51 מצרים, שהנפש יוצאת
52 מגלות הגוף ומתאחדת עם
53 הקב"ה. וְלָכֵן תִּקְנֵנוּ -
54 החכמים, לומר פְּרִשְׁתָּ
55 יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּשַׁעַת
56 קְרִיאַת שְׁמַע דְּוָקָא - יחד
57 עם קריאת שמע, אֶף,
58 שְׁהָיָא - זכירת ואמירת
59 פרשת יציאת מצרים, מְצֻחַ
60 בְּפָנֵי עֲצֻמָּה, וְלֹא מִמְצוֹת קְרִיאַת שְׁמַע, כְּדֵאִיתָא - כמו
61 שמואל בְּמִקְרָא וּפּוֹסְקִים, - שיציאת מצרים היא מצוה בפני
62 עצמה, מדוע, איפוא, הורו חכמינו לאומרן יחד - אֵלָּא מִפְּנֵי
63 שְׁהָן דְּבָר אֶחָד מִפְּשָׁ. - קבלת עול מלכות שמים בקריאת שמע,
64 וענין יציאת מצרים, הם דבר אחד ממש, שכן, על ידי קבלת עול
65 מלכות שמים בקריאת שמע, נוצר ענין יציאת מצרים ברוחניות,
66 שהנפש האלקית יוצאת מהגבלות הגוף. וְכֵן בְּסוֹף פְּרִשְׁתָּ יְצִיאַת
67 מִצְרַיִם מְסִים גַּם בֵּן "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם", וְהָיָנוּ גַּם בֵּן כְּמוֹ
68 שְׁנֵתְבָאָר לְעִיל: - שעל ידי יציאת מצרים - נעשה "אני ה'
69 אלקיכם", אלקה שלכם, שיהודי מתאחד עם הקב"ה. הרי, שבכל
70 יום יש ביהודי ענין יציאת מצרים - וכשם שכאמור, האהבה
71 שהוראה הקב"ה לבני ישראל בשעת יציאת מצרים צריכה לעורר
72 בבני ישראל "כמים הפנים לפנים" אהבה גדולה להקב"ה, כך
73 צריכה לעורר יציאת מצרים שבכל יום, שגם בכך, באה לידי ביטוי
74 אהבתו הגדולה של הקב"ה לבני ישראל.

יום ראשון	יום רביעי	ז אייר, כב לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: אמור, רביעי עם פירש"י. תהלים: לט-מג. תניא: וכולם . . . סו א"ס ב"ה. בעטיפת טלית גדול אין צריך לקסות ראשו עד פיו, וכמו שכתוב בהלכות ציצית אשר בסדור. אבל נוהגין לקסות בחלקו העליון של הטלית גדול גם העינים. נוהגים ללמד בימי הספירה מסכת סוטה – נוסף על שעורים הקבועים – דף ליום דף ליום.			

יום שני	יום חמישי	ח אייר, כג לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: אמור, חמישי עם פירש"י. תהלים: מד-מח. תניא: ולכן המשיל . . . סו בחייהם.			

א שליח איז דאך איין זאך מיט דעם משלח, – ע"ד המבואר בענין שהמלאך נקרא בשם ה' ממש כשהוא שליח מלמעלה, ומכל שכן נשמות, ומבואר שבנשמות הוא עוד במעלה יתרה. – והנה חסידים זיינען שלוחים פון רבין, פון אלטען רבין, איז אז מ'טוט, איז מען מקושר, איז דאמאלט איז ער אין אלץ מקושר: עס געהט א חסיד, עסט א חסיד, שלאפט א חסיד.

שליח הוא מאחד עם המשלח – על דרך המבאר בענין שהמלאך נקרא בשם ה' ממש כשהוא שליח מלמעלה, ומכל שכן נשמות, ומבאר שבנשמות הוא עוד במעלה יתרה.

והנה חסידים הם שלוחי הרבי, של אדמו"ר הזקן, וכשפועלים הרי מקשרים; ואז מקשרים בכל: הולך חסיד, אוכל חסיד, ישן חסיד.

יום שלישי	יום ששי	ט אייר, כד לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: אמור, ששי עם פירש"י. תהלים: מט-נד. תניא: וז"ש אסף . . . האצילות. מורנו הבעל שם טוב אמר: כל דבר ודבר אשר האדם רואה או שומע, הוא הוראת הנהגה בעבודת ה'. וזהו ענין העבודה, להבין ולהשפיל מכל, דרך בעבודת ה'.			

יום רביעי	שבת	י אייר, כה לעומר	ה'תש"ג
שיעורים. חומש: אמור, שביעי עם פירש"י. תהלים: נה-נט. תניא: פרק מז. והנה . . . כמ"ל.			

נהגין [=אנו נוהגים] להטביל פרוסת המוציא שלש פעמים במלח, ולא לזרוק המלח על הפרוסה.

יום ב' דחג השבועות תרכ"א בסעודה ספר ה"צמח צדק": יום ב' דחג השבועות תקנ"ה בסעודה אמר אדני אבי זקני מורי ורבי (רבינו הזקן): ביום ב' דחג השבועות תקכ"ח בסעודה אמר כבוד קדשת מורי ורבי (המגיד ממעזריטש), "וספרתם לכם", וספרתם הוא מלשון ספירות ובהירות. "וספרתם לכם", צריכים לעשות שיהיה ה"לכם" בהיר. וישען כבוד קדשת אדני אבי

זקני מורי ורבי [אדמו"ר הזקן] על זרועות קדשו, וישורר את הנגון של ד' בבות בדבקות גדולה. אחר כך הגביה את ראשו הקדוש, ויאמר – בנגון של שאלה: ובמה מספרים את ה"לכם"? ותוף כדי דבור אמר – בנגון של תשובה: בשבע שבתות תמימות, בברור שבע המדות, שכל מדה ומדה תהיה כלולה משבע, ושבע המדות עצמם יהיו שבע שבתות, דשבת אינה צריכה ברור.

ה'תש"ג

יא אייר, כו לעומר

יום ראשון

יום
חמישי

שיעורים. חומש: בהר, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.
תניא: פרק מח. והנה . . . 134- למקורן.

אומרים בתפלה:

וכן – בצירי ולא בפתח – שני כתובים.
חיתני – בקמץ ולא בפתח – מירדי בור.
זכר – זין בסגול ולא בצירי – רב טובך.
משליך קרחו – בפתח ולא בקמץ – כפתים.
ומלכותו ואמונתו לצד קימת.

ה'תש"ג

יב אייר, כז לעומר

יום שני

יום
שישי

שיעורים. חומש: בהר, שני עם פירש"י.
תהלים: ס"סח.
תניא: והנה פרטיות . . . 134- חשיבי.

אומרים בתפלה:

מנו מאמר – מ"ם שלישית קמוצה.
כיום כו' נאמר – מם פתוחה.
זכור – במלאפום – כי עפר אֶנְחֵנוּ.
ונטלתני – טית פתוחה, למד בשבא, תיו דגושה פתוחה.
ואהבתך לא תסור – ולא אל תסיר.

ה'תש"ג

יג אייר, כח לעומר

יום שלישי

שבת
קודש

שיעורים. חומש: בהר, שלישי עם פירש"י.
תהלים: סט"עא.
תניא: וככה ממש . . . "סח" ותכלית.
במנחה אומרים תחנון.

רבנו הזקן – באותם השנים שהיה אומר מאמרים קצרים – אמר: 'דע מה למעלה ממך', דע כי כל מה שיש למעלה בפרצופים וספירות העליונות, הכל הוא ממך, שתלוי בעבודת האדם.

מה שיעורו של 'הפסק'?

יום ראשון ז' אייר ה'תשע"ב

אחרונה ושהה שם חוץ לסוכה ולא חזר לאלתר אלא אחר לשעה ושתיים... אבל אם לא הפסיק ביניהם ביציאה גמורה על-דעת שלא לחזור לאלתר – אין צריך לברך על אכילה אחרונה". ומהו גדר השיעור "לאחר שעה ושתיים" ומה מקורו?

מבאר הרבי:

בקריאת שמע ותפילה, השיעור לחייבו לחזור להתחלה הוא "בכדי לגמור כולה" (שו"ע סי' סה וסי' קד). ונראה שלדעת רבינו זהו עיקר ויסוד בשיעור של 'היסח הדעת'. ולכן: גבי סוכה מברכים רק בסעודה ואם כן השיעור לחייבו בברכה שנייה הוא שיעור אכילת סעודה שעל דרך הרגיל הוא שעה ויש מאריכים – על פי הגמרא (ברכות נה, ב) 'המאריך בשולחנו' – יותר וכיון שיוצאים מכלל שעה, קבע רבינו שהשיעור הוא "לאחר שעה ושתיים". כלומר, חיוב השהייה חוץ לסוכה המחייב בברכה בחזרה לסוכה לסעודה נוספת תלוי בכל אחד כפי הזמן שהוא שוהה בסעודתו. לרוב - שעה, ולמאריכים – שעתיים.

(אגרות קודש ח"ג עמ' ר"ו. באור החסידות סז עמ' 2)

הלכות סוכה פרק ו, הלכה יב: **כָּל זֶמַן שִׁיכְנֶם לַיָּשָׁב בְּסֻכָּה כָּל שָׁנָה, מִבְּרֶךְ קָדָם שִׁיכָב 'אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לַיָּשָׁב בְּסֻכָּה'.**

וכתב ה'מגיד משנה' שדווקא היוצא יציאה גמורה לענייניו ולא כדי לחזור לאלתר מברך, אבל אם יצא לדבר עם חברו או להביא דבר לסוכה לצורך שעתו אין זו יציאה לחייבו בברכה כשיחזור.

והנה, ההלכה המקובלת (כפי שנפסק בשו"ע סו"ס תרלט) היא כדעת רבינו תם (הובא ברא"ש סוכה מה, א), שמברכים על הסוכה בשעת הסעודה, ובברכה זו נפטרו כל שאר הדברים שעושים בסוכה. ונחלקו הדעות האם לשיטת ר"ת רק יציאה גמורה שלא על מנת לחזור לאלתר מחייבת בברכה בסעודה הבאה, או שמא גם בלא יציאה גמורה יהיה חייב בברכה בסעודה הבאה (ראה 'שער הציון' סי' תרלט אות פו).

ואדמו"ר הזקן (סי' תרלט סי"ג) הכריע שמברך על אכילה שנייה "כשיצא מן הסוכה בין גמר אכילה ראשונה להתחלת אכילה

ההתחלה מחייבת

יום שני ח' אייר ה'תשע"ב

גם פעם אחת בלבד מחייבת.

ומבאר ה'שער הכולל' (פמ"א סק"ג):

כאשר לא נהג מלכתחילה על מנת להמשיך כן בקביעות, אין המנהג מחייב אלא כשרגיל בו וזהו בשלוש פעמים, אך אם היה בדעתו לנהוג כן לעולם ונהג בפועל אפילו פעם אחת – הנהגתו מחייבת. וכן מובן גם מדיוק לשונו של אדה"ז בנוסח התרת נדרים: "וכל מוצא שפתי שיצא מפיו, או שנדרתי וגמרתי בלבי לעשות איוז מצוה... או שנהגתי שלוש פעמים ולא התניתי שיהא 'בלי נדר'". כלומר: "וכל מוצא שפתי" – היינו נדר שנדר במפורש, "או שנדרתי וגמרתי בלבי" – היינו אפילו לא הוציא בשפתי אלא נהג אפילו פעם אחת, אבל עשה זאת מתוך גמירות דעת להמשיך לנהוג כן. "או שנהגתי שלוש פעמים" – אף שלא גמר בדעתו להמשיך.

ולפי זה, הטעם לכך שבמחצית השקל אפילו פעם אחת מחייבת היא כיון ש'התחיל לשקול', היינו מתוך כוונה להמשיך גם להבא, כאמור.

הלכות שקלים פרק א, הלכה ז: **קָטַן שֶׁהִתְחִיל אָבִיו לְתַן עָלָיו מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל, שׁוֹב אֵינוֹ פּוֹסֵק.**

בטעם הדבר מפרש ה'מגן אברהם' (או"ח סי' תע סק"ב), כי כשהתחיל לנהוג כן הרי זה כנדר, ולפי זה אם יאמר בפירוש שאינו מקבל את הדבר על עצמו בתור נדר יוכל לחזור בו. ויתכן לדייק זאת מהלשון "שהתחיל אביו ליתן עליו מחצית השקל", ולא "ששקל עליו פעם אחת", היינו שמלכתחילה עשה כן בתורת התחלה על מנת להמשיך לנהוג כן בעתיד (זכר שמחה סי' עז).

וכן כתב אדמו"ר הזקן (או"ח שם סי"ה) לגבי תענית בכורות בערב פסח: "וכן יולדת... אם התענית פעם אחת בעד בנה והיה אז בדעתה לנהוג כן לעולם... הרי תענית זה עליה כנדר".

ויש שלמדו מהלכה זו שאף הנהגה פעם אחת באיזה מנהג מחייבת כנדר (אפי"ק מגינים או"ח קנג, כז), וכן מבואר בדברי אדה"ז הנ"ל. וב'קיצור שולחן ערוך' תמה על האומרים בנוסח התרת נדרים: "...או איוז הנהגה טובה שנהגתי שלוש פעמים", שהרי

עדות על ראיית הירח באמצעים אופטיים

יום שלישי ט' אייר ה'תשע"ב

שביארנו בערי מזרח ומערב, אינן אלא להגיד כל משפטי הראייה להגדיל תורה ולהאדירה, לא שיהיו בני מזרח או בני מערב סומכין על ראיית הירח או תועיל להם כלום. אלא לעולם אין סומכין אלא על קידוש בית דין שבארץ ישראל". מכאן שגם בימינו, כאשר במהלך של לילה ויום ניתן לעבור מרחקים ארוכים, הרי כיון שאם יראה הירח במדינה מזרחית לארץ ישראל, ודאי שנראה בארץ ישראל – עדיין צריך המעיד לראות את הירח בארץ ישראל, ורק אז יוכל להעיד על חידוש החודש. וכן חייב לראותה כשהוא עומד על הארץ (אף על הר גבוה או

הלכות קדוש החדש פרק א, הלכה ח: **אֵין מִתְּשַׁבֵּן וְקוֹבְעִין חֲדָשִׁים וּמַעֲבִירִים שָׁנִים אֶלָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.**

דרישה זו, וכן העובדה ש'אין נזקקין לירח בליל אחד ושלשים' (לעיל ה"ג) עומדת ביסוד המשנה (ראש השנה כב, א): "שעל מהלך לילה ויום מחללין את השבת ויוצאין לעדות החדש".

והמגבלה לחשב ולקבוע חודשים רק בארץ ישראל קובעת גם, שלא כל מקום בארץ ראוי לכך, כפי שמציין הרמב"ם בהלכה (להלן בפרק יח) שבה דן בגבולות הראיה ופירט את כללי הראיה ממזרח וממערב לארץ, אך סיים שם: "ודברים אלו

כדברי הרמב"ם (להלן פ"ו, ה"א): "בזמן שעושין על פי הראיה, היו מחשבין ויודעין שעה שיתקבץ בה הירח עם החמה בדקדוק הרבה, כדרך שהאצטגנינין עושים, כדי לידע אם יראה הירח או לא יראה".

(תחומין כ"ג, עמ' 298)

גג בנין גבוה), אך הרואה את הירח בטיסה אינו יכול להעיד. וכן נראה שאין להשתמש באמצעים אופטיים (כמשקפת, טלסקופ וכדומה) שבאמצעותם ניתן לזהות את גרמי השמים אף ביום, אך ניתן להיעזר בהם על מנת לברר האם תיתכן ראייה,

יום רביעי י' אייר ה'תשע"ב

שני ימי ראש חודש – קדושה ארוכה

הלילה, אינו מתפלל תפילת תשלומין, משום שבמוצאי ר"ח אינו יכול לומר יעלה ויבוא ולא יתקן כלום בכך שיחזור. אך כתב ה'מגן אברהם' (סי' קח סקט"ז) שאם בלילה הוא גם ראש חודש יחזור, כי אז יכול לומר יעלה ויבוא ויתקן את שהחסיר.

ויש שתמהו על כך: עשיית שני ימים ראש חודש היא רק מספק, ואם כן אין לו לחזור ולהתפלל תפילת תשלומין ולומר בה יעלה ויבוא ממה נפשך: אם ביום היה ראש חודש, הרי בלילה כבר אינו ראש חודש ואם בלילה ראש חודש הרי שביום לא היה ראש חודש ולא החסיר כלום בכך שלא אמר יעלה ויבוא, ולמה יחזור?

ומיישב הצ"ח (ברכות כו, ב): ראש השנה נחשב כ'יומא אריכתא' וכאילו שני הימים קדושים בתורת ודאי, שהרי משום התקנה, שאם באו עדים מהמנחה ולמעלה, נוהגים אותו היום קודש ולמחר קודש, ואע"פ שכבר ידוע לנו שהיום אינו ר"ה תיקנו לנהוג בו בקדושת ר"ה, ונמצא שהתקנה אינה רק מחמת ספק. ולפי האמור שלדעת הרמב"ם התקנה נאמרה לגבי כל החדשים ולא רק בר"ה, מאותו הטעם נחשבים שני ימי ר"ח כקדושים בודאי וחיוב אמירת יעלה ויבוא בשניהם הוא בודאי ולא מספק.

הלכות קדוש החודש פרק ג, הלכות ה': פַּעַם אֶחָת נִשְׁתַּחֲוּ הָעֲדִים מְלֻכּוּאָה עַד בֵּין הָעֲרֵפִים, וְנִתְקַלְקְלוּ בַּמִּקְדָּשׁ... עָמְדוּ בֵּית דִּין, וְהִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יִהְיוּ מְקַבְּלִים עֲדוּת הַחֹדֶשׁ אֶלָּא עַד הַמִּנְחָה... וְאִם בָּאוּ עֲדִים מִן הַמִּנְחָה וְלִמְעַלָּה – נִוְהָגִין אוֹתוֹ הַיּוֹם קֹדֶשׁ, וְלִמְחָר קֹדֶשׁ.

במשנה (ר"ה ל, ב) לא מבואר באיזה ראש חודש מדובר, אך יש שכתבו (רש"י ומאירי שם, וראה פנ"י שם) שהיה זה בראש השנה. והוסיפו לפי זה (ט"א שם), שגם התקנה שאין מקבלים עדים אלא עד המנחה היא רק לגבי ראש השנה, כי התקלה העלולה להיווצר על ידי קבלת העדים לאחר המנחה היא לגבי השיר הנאמר בהקרבת קרבן התמיד, השונה מזה של יום חול. ומאחר ובעת הקרבת התמיד לא ידעו שנתקדש היום אמרו שיר של חול, אך בשאר ראשי חודשים אין שיר מיוחד לקרבן התמיד ואין חשש לתקלה.

אך הרמב"ם כאן אינו מזכיר כלל את ראש השנה ומשמע שלדעתו התקנה היא על כל החודשים. ועוד שלדבריו התקלה שנוצרה היא לגבי קרבן מוסף שאסור להקריבו אחר תמיד של בין הערביים, ותקלה זו שייכת בכל ראש חודש.

ו'נפקא מינה' למעשה:

השוכח 'יעלה ויבוא' במנחה של ראש חודש ולא נזכר עד

יום חמישי י"א אייר ה'תשע"ב

ל' בחודש – סוף חודש או ראש חודש?

כתב "וכשר הדבר בלילי לשנות מנהג אבותינו למנות מיום שני" וכן נהוג כיום. אך עדיין ניתן למצוא התייחסות ליום ל' בחודש כתחילת החודש הבא: מי שנולד בר"ח כסלו בשנה שהיה רק יום אחד ר"ח ובשנת ברהמצווה שלו יש יומיים ר"ח, לדעת רוב הפוסקים נעשה בר מצווה ביום א' דר"ח שהוא ל' חשוון (משנ"ב סי' נ"ה סקמ"ה).

נמצא שקביעות ימי החודש אינה משקפת במדויק את סיבוב הירח (שהוא כ"ט יום ומחצה). ויש שכתבו לפי זה שדינים התלויים במיקומו של הירח אינם נקבעים לפי קביעות ימי החודש אלא לפי המולד. וכגון: הרואה דם בתאריך מסויים לחודש, יתכן שתאריך זה הוא הגורם לראיה וצריכה לחשוש לראיה באותו יום בחודש הבא, ומאחר ודין זה תלוי במצבו המציאותי של הירח (המשפיעה על מצבה של האשה) אין הוא תלוי בקביעות החודש על ידי בית דין אלא נקבע על פי המולד (בדק הבית ד', שער ג'), אך הרשב"א (משמרת הבית שם) סובר שבכוח קביעת בית דין להשליך על הטבע, וקביעת בית דין על יום מסוים כיום א' בחודש עשויה לגרום לאשה להגיב בהתאם.

הלכות קדוש החודש פרק ח, הלכה א"ב: מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמֹדוֹ, שְׁמִימִים אֶתָּה מַחֲשֵׁב לְחֹדֶשׁ, וְאִי אֶתָּה מַחֲשֵׁב שְׁעוֹת. לְפִיכָךְ עוֹשִׂין חֲרָשֵׁי הַלְבָנָה, מִתָּחִיל חֹדֶשׁ חֹסֵר וְחֹדֶשׁ מָלֵא...

מצד אחד, יום השלושים בחודש נמנה כחלק מהחודש החולף (למשל: ל' בתשרי, ולא א' במרחשוון), ומאידך הוא נחשב כ'ראש חודש' של החודש הבא.

וטעם הדבר הוא לפי שלמעשה חודש הלבנה הוא עשרים ותשעה יום ומחצה, וראוי היה לחלק את יום השלושים – חציו לחודש הקודם וחציו לחודש הבא, אלא ש"מים אתה מחשב לחודש ואי אתה מחשב שעות", ולכן תיקנו שיהא חודש אחד מלא ואחד חסר כך שהחודש החסר 'תורם' חצי יום לחודש השני ויורד לעשרים ותשעה יום והשני עומד על שלושים. אך לענין קדושת היום הרי מאחר שמקצתו של יום השלושים קודש – כולו קודש (ראה שו"ת הרי"ד סי' ל"ב).

ואמנם, יש מהראשונים שחידש שיום השלושים נמנה כיום א' לחודש הבא (אור זרוע ח"ד פסקי סנהדרין סי' צ"בד), והאוסר עצמו בדין לחודש זה אין א' דראש חודש בכלל אך הראב"ה (ח"ד סי'

ארבע תקופות השנה

יום שישי י"ב אייר ה'תשע"ב

תקופת שמואל – המקור הראשון לאורכה של שנת חמה הוא האמורא שמואל (תלמידו של ר' יהודה הנשיא וחברו של רב). לדעת שמואל: אורך השנה הוא 365 יום ו-6 שעות שלמות (כמו בלוח היוליאני). בהתאם לכך, מכילה כל 'תקופה' 91 יום ו-7.5 שעות (עירובין נו, א), ואם כן תקופת ניסן מתאחרת בכל שנה ביום ו-6 שעות. בכל 28 שנים התקופה מתחילה בדיוק באותו יום בשבוע ובאותה שעה, וכך מסתיים מסלול מלא של הלוח העברי עם שנת החמה לפי תקופת שמואל.

תקופת רב אדא – למעשה, הלוח אינו מסתמך על קביעה זו של שמואל, אלא בעיקר על חשבון אחר, על תקופת רב אדא (תלמידו של רב). לפי חשבון זה, שנת החמה היא 365 יום, 5 שעות, 779 חלקים (מתוך 1080 החלקים בשעה) ו-48 רגעים (כשבחלק יש 76 רגעים). אורכה של כל תקופה, לפי חשבון רב אדא, הוא 91 יום, 7 שעות, 519 חלקים ו-31 רגעים (להלן, פ"א). תקופת רב אדא קצרה אפוא מתקופת שמואל ב-20 חלקים, בקירוב, שהם כדקה ושישית הדקה.

הלכות קידוש החודש, פרק ט - הקדמה כללית.

365 ימות החמה מתחלקים ל-4 חלקים. כל חלק הוא באורך של 91 יום ומשהו, והוא מכונה: 'תקופה'. ראשיתו של הרבעון נקרא 'יום התקופה'. ארבעת התקופות הן: א. 'תקופת תשרי' (תשרי-חשוון-כסלו), סתיו; ב. 'תקופת טבת' (טבת-שבט-אדר), חורף; ג. 'תקופת ניסן' (ניסן-אייר-סיון), אביב; ד. 'תקופת תמוז' (תמוז-אב-אלול), קיץ.

הלוח העברי נדרש לבצע התאמה בין השמש לירח. לכן, מחשבים את שנת החמה אל מול שנת הלבנה. לדוגמה: כאשר יום 'תקופת ניסן' (תקופת האביב) חל אחרי ט"ו בניסן (ו-15 הימים הראשונים של ניסן הם בתוך 'תקופת טבת'), מעברים את השנה.

בנוגע לכך אומרים חז"ל (סנהדרין יא, ב): "על שלושה סימנים מעברין את השנה: על האביב (אם לא בשלה התבואה), ועל פירות האילן (אם נתאחר בישולם יותר מזמן העצרת), ועל התקופה. על שניים (מתוך השלושה) מעברין ועל אחד אין מעברין; ואם עיברה, הרי זו מעוברת".

הנהגה טבעית והנהגה ניסית

שבת קודש י"ג אייר ה'תשע"ב

מדי חודש (מלשון חידוש) מסמל את ההנהגה הניסית שלעתים מתגלית בעולם.

ובמדרש נאמר (שמו"ר פט"ו, י"א): "משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים, וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראש חודש של גאולה", ומבאר בעל ה'עקידה' - "בחר הקב"ה בעולמו" היא ההנהגה הטבעית שנקבעה בבריאת העולם, וה'ראש' להנהגה זו הוא בחודש תשרי, ו"משבחר ביעקב ובניו" היא ההנהגה הניסית לצורך עם ישראל, ו'ראש' להנהגה זו הוא בחודש ניסן, חודש היציאה ממצרים.

וזו השייכות בין שתי ההנהגות לחודשים תשרי וניסן: חודש תשרי הוא ראש השנה למהלך השמש – ההנהגה הטבעית, ואילו חודש ניסן הוא ראש השנה למהלך הלבנה – ההנהגה הניסית.

הלכות קדוש החודש, פרק יב הלכה א: מְהֵלֵךְ הַשֶּׁמֶשׁ

הָאֲמָצִי בְּיוֹם אַחֵר, שֶׁהוּא אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים שָׁעוֹת...

סיבובה של השמש נמשך כשנה, והוא היוצר את ארבעת תקופות השנה, אך אין לו השפעה על קביעת החדשים. מאידך, סיבוב הלבנה שייך רק לחודשים ואין בו דבר המבדיל בין שנה לשנה.

בכך מסביר ה'אבן עזרא' (בא יב, ב) את הפסוק "החודש הזה לכם ראש חדשים": ראש השנה לשנים הוא בתשרי והכתוב מדבר על ניסן שהוא ראשון למנין החדשים 'לכם' – עם ישראל, המונים ללבנה.

לפי פנימיות העניינים, מהלך השמש והלבנה מבטאים את שתי ההנהגות של הקב"ה בעולם: מהלך השמש החוזר על עצמו במחזור שנתי קבוע מסמל את הנהגת הטבע שאין בה שינויים, ומהלך הלבנה שאורה משתנה מיום ליום ומתחדש

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ז' אייר ה'תשע"ב

יום ראשון ז' אייר ה'תשע"ב

הלכות שופר וסוכה ולולב

פרק ו

א. גשים וצבדים וקטנים, פטורין מן הסכה. טמטום ואנדורגניוס [ספקי זכר ספקי נקבה], חייבים מספק. וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין, חייב. קטן שאינו צריך לאמו, שהוא כבן חמש כבן שש - חייב בסכה מדברי סופרים, כדי לחנכו במצוות.

ב. חולים ומשמשיהן, פטורין מן הסכה; ולא חולה שיש בו סכנה, אלא אפלו חש בראשו, ואפלו חש בעיניו. מצטער, פטור מן הסכה - הוא, ולא משמשיו; ואיזה הוא מצטער? זה שאינו יכול לישן בסכה מפני הרוח, או מפני הזבובין והפרעושים וכיוצא בהן, או מפני הרחים.

ג. האבל, חייב בסכה. וחתן, וכל השושבינין [ידידי הטובים], וכל בני חסה - פטורין מן הסכה כל שבעת ימי המשחה.

ד. שלוחי מצוה פטורין מן הסכה, בין ביום בין בלילה. הולכי דרכים ביום, פטורין מן הסכה ביום וחיובין בלילה; הולכי דרכים בלילה, פטורין מן הסכה ביום וחיובים ביום. שומרי העיר ביום, פטורין מן הסכה ביום וחיובים בלילה; שומרי העיר בלילה, פטורין מן הסכה בלילה וחיובים ביום. שומרי גנות ופרדסים, פטורין בין ביום בין בלילה - שאם יעשה השומר סכה, ידע הגנב שיש לשומר מקום קבוע, ויבוא ויגנב ממקום אחר.

ה. כיצד היא מצות הישיבה בסכה? שיהיה אוכל ושותה ודר בסכה כל שבעת הימים בין ביום בין בלילה, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה. וכל שבעת הימים עושה אדם את ביתו עראי ואת סבתו קבע, שנאמר: "בספת תשבו שבעת ימים". כיצד? כלים הנאים ומצעות הנאות, בסכה; וכלי שתיה, כגון אשישות וכוסות, בסכה; אבל כלי אכילה [לאחר האכילה], כגון קדרות וקערות, חוץ לסכה. המנוחה, בסכה; ואם היתה סכה קטנה, מניחה חוץ לסכה. ו. אוכלין ושותין וישנים בסכה כל שבעה, בין ביום בין בלילה. ואסור לאכל סעודה חוץ לסכה כל שבעה, אלא אם אכל אכילת עראי, כביצה או פחות או יתר מעט; ואין ישנים חוץ לסכה, אפלו שנת עראי. ומתן לשתות מים ולאכל פרות חוץ לסכה; ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסכה אפלו מים, הרי זה משבח.

ז. אכילה כליל יום טוב הראשון בסכה, חובה; אפלו אכל פניית פת, יצא ידי חובתו. מכאן ואילך, רשות: רצה לאכל סעודה, סועד בסכה; רצה, אינו אוכל כל שבעה אלא פרות או קליות חוץ לסכה - אוכל, כדין אכילת מצה בפסח.

ח. מי שהיה ראשו ורבו בסכה, ושלחנו בתוך הבית או חוץ לסכה, ואכל - הרי זה אסור, וכאלו לא אכל בסכה; עד שיהיה שלחנו בתוך הסכה - גזירה שמה ימשך אחר שלחנו, ואפלו בסכה גדולה.

ט. כל שבעת הימים, קורא [בתורה] בתוך הסכה; וכשמבין ומקדק במה שיקרא, בין חוץ לסכה, כדי שתהיה דעתו מישבת עליו. המתפלל - רצה להתפלל בסכה, או חוץ לסכה.

י. ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתר לפנות? משירדו לתוך הסכה טפות, שאם פלו לתוך התבשיל יפסד, אפלו לתבשיל של פול [שמתקלקל מהר]. הנה אוכל בסכה וירדו גשמים, ונכנס לביתו ופסקו הגשמים - אין מחיבין אותו לחזור לסכה, עד שיגמר סעודתו. הנה ישן וירדו גשמים בלילה, ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים - אין מטריחין אותו לחזור לסכה כל אותו הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר.

יא. גמר מלאכל ביום השביעי בשחרית, לא יתיר [יפרק] סבתו; אבל מוריד הוא את כליו ומפנה אותן מן המנוחה ולמעלה. אין לו מקום לפנות [ונאלץ לאכול בסוכה], פוחת בה [מוריד מהסכך] ארבעה על ארבעה [להיכרך]. ואם הצריך לסעד בשאר היום - צריך לאכל בסכה; שמצותה כל שבעה. יב. כל זמן שיכנס לישב בסכה כל שבעה, מברך קדם שישב 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו לישב בסכה'. ובילילי יום טוב הראשון, מברך על הסכה, ואחר כך על הזמן [שהחיינו], ומסדר כל הפרכות על הכוס; נמצא מקדש מעמד, ומברך 'לישב בסכה' ויושב, ואחר כך מברך על הזמן. וכזה היה מנהג רבותי ורבי ספרד, לקדש מעמד בלילי ראשון של חג הסוכות, כמו שבארנו.

יג. בזמן הזה שאנו עושין שני ימים, יושבין בסכה שמונה ימים. וביום השמיני שהוא יום טוב ראשון של שמיני עצרת, יושבין בה ואין מברכין 'לישב בסכה'. וכן טמטום ואנדורגניוס, לעולם אין מברכין 'לישב בסכה', מפני שהן חייבים מספק, ואין מברכין מספק.

יד. גמר מלאכל ביום השמיני, מוריד כליו ומפנה אותה. אין לו מקום להוריד את כליו - אם היתה קטנה, מכניס לה מנוחה; ואם היתה גדולה, מכניס לה קדרות וקערות וכיוצא בהן - כדי להכיר פסולה, ושכבר נגמרה מצותה; מפני שהוא יום טוב, ואינו יכול לפחות בה ולקפסלה.

טו. מי שלא עשה סכה, בין בשוגג בין במזיד - עושה סכה בחלו של מועד; אפלו בסוף יום שביעי עושה סכה, שמצותה כל שבעה. עצי סכה, אסורין כל שמונת ימי החג; בין עצי דפנות, בין עצי סכה, אין גאותין [ננהיג] מהן לדבר אחר כל שמונת הימים, מפני שיום שביעי פלו הסכה מקצת

מתוך מהדורת חזק

1 עד בין השמשות, והואיל והקצת לבין השמשות של שמיני,
2 הקצת לכל היום.
3 טז. וכן אכלין ומשקין שתולין בספה כדי לנאותה, אסור
4 להסתפק מהן כל שמונה; ואם התנה עליהן בשעה שתלן,
5 ואמר: 'איני בודל [נבדל] מהן כל בין השמשות' [של יו"ט]
6 הראשון, הרי זה מסתפק מהן בכל עת שירצה - שהרי לא
7 הקצה אותן, ולא חלה עליהן קדשת הספה ולא נחשבו
8 כמותה.

פרק ז

9
10 א. "כפות תמרים" האמורים בתורה, הן חריות [ענפים] של
11 דגל כשיצמחו, קדם שיתפרדו העלין לכאן ולכאן, אלא
12 כשיהיה כמו שרכיט; והוא הנקרא 'לולב'.
13 ב. "פרי עץ הדר" האמור בתורה, הוא אתרוג. 'וענף עץ
14 עבת' האמור בתורה, הוא ההדס שעליו חופין [מכסים] את
15 עצו, כגון שיהיו שלשה עלין או יתר על פן בגבעול אחד;
16 אבל אם היו שני העלין בשונה זה כנגד זה, והעלה השלישי
17 למעלה מהן - אין זה עבת, אלא נקרא 'הדס שוטח'.
18 ג. "ערכי נחל" האמורות בתורה, אינן כל דבר הגדל על
19 הנחל, אלא מין ידוע הוא הנקרא 'ערכי נחל'; עלה שלו
20 משוף [ארור], ופיו חלק [ללא פגיונות], וקנה שלו אדם, וזה
21 הוא הנקרא 'ערכה'. ורב מין זה גדל על הנחלים, לכך נאמר
22 "ערכי נחל"; ואפלו היה גדל במדבר או בהרים, כשר.
23 ד. ויש מין אחר דומה לערכה, אלא שעלה שלו עגל ופיו
24 דומה למסר [משור] וקנה שלו אינו אדם; וזה הוא הנקרא
25 'צפצפה', והיא פסולה. ויש מין ערכה שאין פי העלה שלה
26 חלק ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו
27 פי מגל קטן; וזה כשר. וכל הדברים האלו, מפי השמועה
28 ממשנה רבנו נתפשו.
29 ה. ארבעה מינין אלו - מצוה אחת הן, ומעפכין זה את זה;
30 וכלן נקראים 'מצות לולב'. ואין פוחתין מהן, ואין מוסיפין
31 עליהן; ואם לא נמצא אחד מהן, אין מביאין תחתיו מין
32 אחר הדומה לו.
33 ו. מצוה מן המבחר לאגד לולב והדס וערכה, ולעשות
34 שלשתן אגדה אחת. וכשהוא נוטלן לצאת בהן, מברך
35 תחלה 'על נטילת לולב', הואיל וכלן סמוכין לו [טפלים]
36 אליו מפני גובהו, ואחר כך נוטל האגדה הזאת בימינו
37 ואתרוג בשמאלו, ונוטלן דרך גדילתן שיהיו עקריהן למטה
38 לארץ וראשיהן למעלה לאויר. ואם לא אגדן ונוטלן אחד
39 אחד, יצא - והוא, שיהיו ארבעתן מצויין אצלו; אבל אם
40 לא היה לו אלא מין אחד או שחסרו מין אחד, לא יטל עד
41 שיימצא השאר.
42 ז. כמה נוטל מהן? לולב אחד, ואתרוג אחד, ושני בדי
43 ערכה, ושלשה בדי הדס. ואם רצה להוסיף בהדס, כדי
44 שיהיה אגדה גדולה - מוסיף; ונזאי המצוה הוא. אבל שאר
45 המינין - אין מוסיפין על מנינם, ואין גורעין מהן; ואם
46 הוסיף או גרע, [לא] פסל.

47 ח. כמה שעור ארץ כל מין מהן? לולב, אין פחות מארבעה
48 טפחים; ואם היה ארץ כל שהוא, כשר; ומדידתו - משרו
49 בלבד, לא מראש העלים. והדס וערכה, אין פחות משלשה
50 טפחים; ואם היו ארפין כל שהן, כשרים. אפלו אין בכל
51 בד ובד אלא שלשה עלין לחין, כשר - והוא, שיהיו בראש
52 הבד. ואם אגד הלולב, צריך שיהיה שדרו של לולב יוצא
53 מן ההדס והערכה טפח או יתר [לגובה]. ושעור אתרוג, אין
54 פחות מכביצה; ואם היה גדול כל שהוא, כשר.
55 ט. משיגביה ארבעה מינין אלו - בין שהגביהן כאחת בין
56 בזה אחר זה, בין בימין בין בשמאל - יצא; והוא, שיהיה
57 דרך גדילתן; אבל שלא דרך גדילתן, לא יצא. ומצוה
58 כהלכתה, שיהיה אגדה של שלשה מינין בימין ואתרוג
59 בשמאל, ויוליף ויביא וינעלה ויוריד, וינענע הלולב שלש
60 פעמים בכל רוח ורוח.
61 י. כיצד? מוליף ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים, ומביא
62 ומנענע ראש הלולב שלשה פעמים; וכן בעליה, וירידה.
63 והיכן מוליף ומביא? בשעת קריאת ההלל ב"הודו לה", כי
64 טוב, תחלה וסוף, וב"אנא ה', הושיעה נא". וכל היום
65 כשר לנטילת לולב; ואינו נטל בלילה.
66 יא. עשה לאגדה זו גימון [כדרך חוט] של כסף ושל זהב, או
67 שברך עליה סדין ונטלה - יצא; לקיחה על ידי דבר אחר,
68 שמה לקיחה. והוא, שיהיה דרך פבור ודרך הדור - שכל
69 שהוא לנאותו, אינו חוצץ; אבל אם נתן את המינין האלו
70 בעצין או בקדרה ונטלה, לא יצא ידי חובתו.
71 יב. אגד את הלולב עם ההדס והערכה, והבדיל בין הלולב
72 ובין ההדס במטלית וכיוצא בה - הרי זה חוצץ; הבדיל
73 ביניהן בעלי הדס - אינו חוצץ, שמין במינו אינו חוצץ.
74 ויש לו לאגד את הלולב בחוט או במשיחה [חבל], וכל מין
75 שירצה, הואיל ואין אגדתו מעכבת.
76 יג. מצות לולב, להנטל ביום הראשון של חג בלבד בכל
77 מקום ובכל זמן, ואפלו בשבת, שנאמר: "ולקחתם לכם
78 ביום הראשון". ובמקדש לבדו נוטלין אותו בכל יום ויום
79 שבועת ימי החג, שנאמר: "ושמחתם לפני ה' אלהיכם
80 שבועת ימים". חל יום השבת להיות בתוך החג - אינו נטל
81 בשבת; גזרה, שמא יוליכנו בידו ארבע אמות ברשות
82 הרבים, כמו שגזרו בשופר.
83 יד. ולמה לא גזרו גזרה זו ביום טוב הראשון? מפני שהוא
84 מצוה מן התורה ואפלו בגבולין [שאר מקומות]. נמצא שאין
85 דינו ודין שאר הימים שוה, שבשאר ימי החג אין אדם חייב
86 לטל לולב אלא במקדש.
87 טו. משתכר בית המקדש, התקינו שיהיה לולב נטל בכל
88 מקום כל שבועת ימי החג, זכר למקדש; וכל יום ויום מברך
89 עליו 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על נטילת לולב', מפני
90 שהיא מצוה מדברי סופרים. ותקנה זו, עם כל התקנות
91 שהתקין רבן יוחנן בן זכאי משתכר בית המקדש -
92 וכשיבנה בית המקדש, יחזרו הדברים לישנן.
93 טז. בזמן שבית המקדש קיים, היה לולב נטל ביום ראשון

ויוצא לבקר חולים ולנחם אבלים, והוא בידו. וכשיכנס
למדרש, משלחו לביתו ביד בנו או ביד עבדו.
כה. מקבלת אשה הלולב מיד בנה או בעלה, ומחזירתו
למים בשבת, בזמן שהיו נוטלין לולב בשבת; וביום טוב
מוסיפין על המים, ובכבוד [חול המועד] מחליפין המים.
כו. הדס שבלולב, אסור להריח בו; מפני שאינו ראוי אלא
להריח, והואיל והקצה למצוה, יהיה אסור להריח בו. אבל
אתרוג, מתר להריח בו, שהרי הקצה למצוה מאכילה.
כז. ואסור לאכל אתרוג כל יום שביעי - מפני שהקצה
למקצת היום, הקצה לכלו. ובשמיני, מתר לאכלה; ובזמן
הזה שאנו עושין שני ימים, אף על פי שאין נוטלין לולב
בשמיני, האתרוג אסור בשמיני, בדרך שהיה אסור בשמיני
בזמן שהיו עושין שני ימים מפני הספק שהוא ספק שביעי.
הפריש שבועה אתרוגין לשבועה ימים - כל אחת ואחת יוצא
בה ליומה, ואוכלה למחר.

פרק ח

א. ארבעה מינין האלו, שהן לולב והדס וערבה ואתרוג,
שהיה אחד מהן יבש, או גזול או גנוב אפלו לאחר יאוש,
או שהיה מאשרה [נטיעה לשם עבודה זרה] הנעבדת אף על
פי שבטלו האשרה מלעבדה, או שהיה של עיר הנדחת -
הרי זה פסול. היה אחד מהן של עבודה זרה, לא יטל
לכתחלה; ואם נטל, יצא. היה פמוש [נבול] ולא גמר ליבש,
כשר. ובשעת הדחק או בשעת הסכנה, לולב היבש כשר;
אבל לא שאר המינין.
ב. אתרוג של ערלה ושל תרומה טמאה ושל טבל [שלא
הופרש תרומות ומעשרות], פסול; של דמאי [של עם הארץ
שחז"ל חייבו בתרומה ומעשר], כשר, שאפשר שיפקיר נכסיו
ויהיה עני, שמתר לו לאכל דמאי. אתרוג של תרומה
טהורה ושל מעשר שני בירושלים - לא יטל, שמא יכשירו
לטמאה [בעת שמירתו במים]; ואם נטל, כשר.
ג. לולב שנקטם ראשו, פסול. נסדק [עלהו העליון לאורכו]
- אם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שראו כשנים, פסול.
היה עקם לפניו, שהרי שדרו כגב בעל חסודת [גיבתת],
פסול; היה עקם לאחוריו - כשר, שזו היא בריתו. נעקם
לאחד משני צדדיו, פסול. נפרדו עליו זה מזה ולא נדלדלו
[נפרדו לגמרי] פעלי התריות [הענפים הגדולים], כשר;
נפרצו, והוא שידלדלו משרדו של לולב פעלי התריות,
פסול.
ד. ברית עליון של לולב כף הוא: כשהם גדלין, גדלין שנים
שנים ודבוקין מגפן, וגב כל שני עליון הדבוקין, הוא הנקרא
תיומת. נחלקה תיומת, פסול. היו עליו אחת אחת
מתחלת בריתו ולא היה להן תיומת, פסול. לא היו עליו
זה על גב זה בדרך כלל הלולבין, אלא זה תחת זה - אם
ראש זה מגיע לעקר שלמעלה ממנו, שנמצא כל שדרו של
לולב מכסה בעליו, כשר; ואם אין ראשו של זה מגיע לצד
עקרו של זה, פסול.

שחל להיות בשבת; וכן בשאר מקומות שידעו בודאי שיום
זה הוא יום החג, בארץ ישראל. אבל המקומות הרחוקין
שלא היו יודעין בקביעת ראש חדש, לא היו נוטלין הלולב
מספק.
ז. ומשחרב בית המקדש, אסרו חכמים לטל את הלולב
בשבת ביום הראשון, ואפלו בני ארץ ישראל שקדשו את
החדש, מפני בני הגבולין [שבמקומות] הרחוקין שאינן
יודעין בקביעת החדש - כדי שיהיו הכל שוין בדבר זה,
ולא יהיו אלו נוטלין בשבת ואלו אין נוטלין; הואיל וחיוב
יום ראשון בכל מקום אחד הוא, ואין שם מקדש להתלות
בו.
יח. ובזמן הזה שהכל עושין על פי ההשבוך וולא מקדשים
על פי הראיה - נשאר הדבר כמות שהיה, שלא ינטל בשבת
לולב כלל, לא בגבולין ולא בארץ ישראל ואפלו ביום
ראשון, ואף על פי שהכל יודעין בקביעת החדש. וכבר
בארנו, שעקר האסור בנטילת הלולב בשבת - גזרה, שמא
יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים.
יט. כל שחייב בשופר ובספה, חייב בנטילת לולב; וכל
הפסור משופר וספה, פסור מלולב. קטן היודע לנגנע, חייב
בלולב מדברי סופרים, כדי לחנכו במצוות.
כ. הלכה למשה מסיני, שמביאין במקדש ערבה אחת חוץ
מערבה שבלולב, ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה
שבלולב; ושעורה, אפלו עלה אחד בכד אחד.
כא. כיצד היתה מצותה? בכל יום ויום משבעת הימים היו
מביאין מרביות [ענפים] של ערבה, וזוקפין אותן על צדדי
המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח; ובעת שהיו
מביאין אותה וסודרין אותה, תוקעין ומריעין ותוקעין. חל
יום שבת להיות בתוך החג, אין זוקפין ערבה; אלא אם כן
חל יום שביעי להיות בשבת - זוקפין אותה בשבת, כדי
לפרסמה שהיא מצוה.
כב. כיצד היו עושין? מביאין אותה מערב שבת למקדש,
ומניחין אותה בגיגיות של זהב, כדי שלא יכמשו [יבולו]
העלין. ולמחר זוקפין אותה על גבי המזבח, ובאין העם
ולזקחין ממנה ונוטלין אותה בדרך שעושין בכל יום.
וערבה זו - הואיל ואינה בפרוש בתורה - אין נוטלין אותה
כל שבועת ימי החג וזר למקדש, אלא ביום השביעי בלבד
הוא שנוטלין אותה בזמן הזה. כיצד עושה? לוקח בד אחד
או בדין הרבה, חוץ מערבה שבלולב, וחובט בה על
הקרע או על הפלי פעמים או שלש, בלא ברקה - שדבר
זה מנהג נביאים הוא.
כג. בכל יום ויום היו מקיפין את המזבח בלולביהן בידיהן
פעם אחת, ואומרים: "אנא ה', הושיעה נא". וביום השביעי
מקיפין את המזבח שבע פעמים. וכבר נהגו ישראל בכל
המקומות, להניח תבה באמצע בית הכנסת, ומקיפין אותה
בכל יום, בדרך שהיו מקיפין את המזבח - זכר למקדש.
כד. כף היה המנהג בירושלים: יוצא אדם מביתו שחרית,
ולולבו בידו; ונכנס לבית הכנסת ומתפלל, והוא בידו;

ה. הדס שנקטם ראשו, פשר. (נשרו רב עליו - אם נשתירו
 2 שלשה עליו בקן [מקום גדילה] אחד, פשר) (נפרצו עליו
 3 פסול). היו ענביו [פירותיו הקטנים] מרבות מעליו - אם
 4 ירקות, פשר; ואם היו אדמות או שחרות, פסול, ואם
 5 מעטן, פשר. ואין מעטין אותן ביום טוב, לפי שהוא
 6 כמתקן; עבר ולקטן, או שלקטן אחר לאכילה, הרי זה
 7 פשר.
 8 ו. ערכה שנקטם ראשה, פשרה. נפרצו עליה [נפרדו
 9 מהקנה], פסולה.
 10 ז. אתרוג שנקב נקב מפלש [מעבר לעבר] כל שהוא, פסול;
 11 ונקב שאינו מפלש - אם היה פאסר [כמטבע הנקרא איסר]
 12 או יתר, פסול. חסר כל שהוא, פסול. נטל דדו, והוא הראש
 13 הקטן ששושנתו בו, פסול. נטל העץ שהוא תלוי בו באילן
 14 מעקר האתרוג, ונשאר מקומו גמה - פסול. עלת חזוית
 15 [כעין יבלת] עליו - אם בשנים ושלשה מקומות, פסול. ואם
 16 במקום אחד - אם עלת על רבו, פסול; ואם עלת על דדו
 17 אפלו כל שהוא, פסול. נקלף [הקרום] החיצון שלו שאינו
 18 מתפרו, אלא ישאר ירק כמות שהיא בריתו - אם נקלף
 19 בלו, פסול; ואם נשאר ממנו כל שהוא, פשר.
 20 ח. אתרוג שהוא תפוח [נפוח ממים], סרוח, כבוש [בחומץ],
 21 שלוק [מבושל], שחר, לכן, מגמר [כמה צבעים], ירק כרתן
 22 [מין ירק] - פסול. גדול בדפוס [מסגרת בצורה מסוימת]
 23 ועשהו כמין בריה אחרת, פסול. עשהו כמין בריתו - אף
 24 על פי שעשהו דפין דפין, פשר. התיום [אתרוגים מחוברים]
 25 והבסר [שאינו בשל], פשר. מקום שהאתרוגין שלהן צעין
 26 שחרות מעוטה [- שחור מעט], פשרין; ואם היו שחרין
 27 ביותר פאדם כושי, הרי זה פסול בכל מקום.
 28 ט. כל אלו שאמרנו שהן פסולין מפני מומין שבארנו, או
 29 מפני גזל וגנבה - ביום טוב ראשון בלבד; אבל ביום טוב
 30 שני עם שאר הימים, הכל פשר. והפסלנות שהיא משום
 31 עבודה זרה, או מפני שאותו אתרוג אסור באכילה - בין
 32 ביום טוב ראשון בין בשאר הימים, פסול.
 33 י. אין אדם יוצא ביום טוב ראשון של חג בלולבו של חברו
 34 שישאלנו ממנו, עד שיתנו לו מתנה. נתנו לו על מנת
 35 להחזירו - הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על
 36 מנת להחזיר שמה מתנה; ואם לא החזירו - לא יצא,
 37 שנמצא כגזול. ואין נוהגין אותו לקטן, שהקטן קונה ואינו
 38 מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו לו, אינו
 39 חוזר. ואחד הלולב, ואחד כל מין ומין מארבעת מינין שבו
 40 - אם היה אחד מהן שאול, אין יוצאין בו ביום טוב ראשון.
 41 יא. שתפין שקנו לולב או אתרוג בשתפות - אין אחד מהן
 42 יוצא בו ידי חובתו בראשון, עד שיתן לו חלקו במתנה.
 43 האחין שקנו אתרוגין מתפוסת הבית [ירושה לפני חלוקתה],
 44 ונטל אחד מהן אתרוג ויצא בו - אם יכול לאכלו, ואין
 45 האחין מקפידין בכך - יצא; ואם היו מקפידין - לא יצא,
 46 עד שיתנו לו חלקם מתנה. ואם קנה זה אתרוג וזה פריש
 47 [מין פרי], או שקנו כאחד אתרוג ורמון או פריש מתפוסת

הבית - אינו יוצא באתרוג, עד שיתן לו חלקו במתנה, ואף
 49 על פי שאם אכלו, אין מקפידין עליו.
 50 יב. אף על פי שכל המועדות מצוה לשמח בהן, כחג
 51 הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתרה, שנאמר:
 52 "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים". ביצר היו
 53 עושין? ערב יום טוב הראשון היו מתקנין במקדש מקום
 54 לנשים מלמעלה ולאנשים מלמטה, כדי שלא יתערבו אלו
 55 עם אלו. ומתחילין לשמח ממוצאי יום טוב הראשון; וכן
 56 בכל יום ויום מימי חלו של מועד, מתחילין מאחר
 57 שיקריבו תמיד של בין הערבים, לשמח שאר היום עם כל
 58 הלילה.
 59 יג. והיאך היתה שמחה זו? החליל מפה, ומנגנין ככנור
 60 ובנבלים ובמצלתים, וכל אחד ואחד בכלי שיר שהוא יודע
 61 לנגן בו; ומי שיודע בפה, בפה. ורוקדין ומספיקין ומטפחין
 62 ומפזיזין ומכרכרין כל אחד ואחד כמו שיודע, ואומרים
 63 דברי שירות ותשבחות. ושמחה זו אינה דוחה לא את
 64 השבת, ולא את יום טוב.
 65 יד. מצוה להרבות בשמחה זו. ולא היו עושין אותה עמי
 66 הארץ וכל מי שירצה - אלא גדולי חכמי ישראל וראשי
 67 הלישכות והסנהדרין והחסידיים והזקנים ואנשי מעשה, הם
 68 שהיו מרקדין ומספיקין ומנגנין ומשמחים במקדש בימי חג
 69 הסוכות; אבל כל העם, האנשים והנשים - כלם באים
 70 לראות ולשמע.
 71 טו. שהשמחה שישמח אדם בפעשית המצוות ובאהבת
 72 האל שצוה בהם, עבודה גדולה היא; וכל המונע עצמו
 73 משמחה זו, ראוי להפצע ממנו, שנאמר: "תחת אשר לא
 74 עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב". וכל המגיס
 75 דעתו, וחולק כבוד לעצמו, ומתכבד בעיניו במקומות אלו
 76 - חוטא ושוטה. ועל זה הזהיר שלמה ואמר: "אל תתהדר
 77 לפני מלך".
 78 טז. וכל המשפיל עצמו, ומקל גופו במקומות אלו - הוא
 79 הגדול המכבד העובד מאהבה. וכן דוד מלך ישראל אומר:
 80 "ונקלתי עוד מזאת, והייתי שפל בעיני". ואין הגדלה
 81 והכבוד אלא לשמח לפני ה', שנאמר: "והמלך דוד מפיו
 82 ומכרפר לפני ה'".
 83 בריך רחמנא דסינן

יום שני ח' אייר ה'תשע"ב

הלכות שקלים

מצות עשה אחת, והיא לתן כל איש מחצית שקל בכל
 87 שנה. ובאור מצוה זו - בפרקים אלו.

פרק א

א. מצות עשה מן התורה, לתן כל איש מישראל מחצית
 89 השקל בכל שנה ושנה; אפלו עני המתפרנס מן הצדקה -
 90 חיב, ושואל מאחרים או מוכר פסות שעל פתפו, ונותן

י. כל מי שאינו חייב בשקלים - אף על פי שדרכו לתן, או
הוא עתיד לתן - אין ממשכנין אותו. ואין ממשכנין את
הכהנים לעולם, מפני דרכי שלום; אלא כשיתנו, מקבלין
מהן, ותובעין אותן עד שיתנו.

פרק ב

א. כיצד כונסין [אוסוסין] השלחנין את השקלים? בכל
מדינה ומדינה, מניחין לפניהם שתי תבות - שולי התבה
רחבין מלמטה, ופיה צר מלמעלה כמין שופר, כדי
שישליכו לתוכן, ולא יהיה אפשר לקח מהן בנחת [בקלות].
ולמה עושין שתי תבות? אחת שמניחין בה שקלים של
שנה זו, והשניה מניחין בה שקלי שנה שעברה, שגובין
ממי שלא שקל בשנה שעברה.

ב. ובמקדש היה לפניהן תמיד שלש עשרה תבות, כל תבה
כמין שופר - ראשונה, לשקלי שנה זו; שנייה, לשקלי שנה
שעברה; שלישית, לכל מי שיש עליו קרבן שתי תורים או
שני בני יונה, אחד עולה ואחד חטאת, משליף דמיהן
לתבה זו; רביעית, לכל מי שיש עליו עולת העוף בלבד,
משליף דמיה לתבה זו; חמישית, למי שהתנדב לקנות בהן
עצים למערכה; ששית, למי שהתנדב מעות ללבונה;
שביעית, למי שהתנדב זהב לפפרת; שמינית, למותר
חטאת, כגון שהפריש מעות לחטאתו ולקח חטאת והותר
מן המעות, ישליף השאר לתוכה; תשיעית, למותר אשם;
עשירית, למותר קני - [תורים בוני יונה] זבים ונבות
ויולדות; אחת עשרה, למותר קרבנות נזיר; שתים עשרה,
למותר אשם מצרע; שלש עשרה, למי שהתנדב מעות
לעולת בהמה.

ג. ושם כל דבר שהיהו מעותיו בתוך התבה, כתוב על
התבה מבחוץ. ונתני בית דין הוא על כל המותרות,
שיקרב עולת בהמה. נמצאת למד, שכל המעות הנמצאות
בשש התבות האחרונות, לעולת בהמה; ועורוהו לכהנים,
כשאר כל העורות. וכל המעות שבתבה שלישית, ילקח
בהן עופות - חצין עולות, וחצין חטאות. ושברביעית, כלן
עולת העוף.

ד. בכל מדינה ומדינה כשגובין השקלים, משלחין אותם
ביד שלוחין למקדש; ויש להם לצרף [להחליף] אותן
בדינרי זהב, מפני משאוי הדרך. והכל מתקבץ למקדש,
ומניחין אותו בלשכה אחת מן הלשכות במקדש, וסוגרין
דלתותיה במפתחות, וחותרין עליה חותמות. וממלאין מכל
השקלים שיתקבצו שם, שלש קפות גדולות - שעור כל
קפה, כדי שתכיל תשע סאין; והשאר, מניחין אותו
בלשכה. וזה שבתוך הקפות, הוא הנקרא 'תרומת הלשכה';
וזה שישאר שם יתר על מה שיש בקפות, הוא הנקרא 'שירי
הלשכה'.

ה. בשלשה פרקים בשנה תורמין את [מן] הלשכה - בראש
חדש ניסן, ובראש חדש תשרי קדם יום טוב או אחריו,
וקדם עצרת בחמשה עשר יום. וכיצד תורמין אותה? אחד

מחצית השקל כסף, שנאמר: "העשיר לא ירבה, והדל לא
ימעט וגו'". ואינו נותנו בפעמים רבות, היום מעט ולמחר
מעט, אלא נותנו כלו כאחת, פעם אחת.

ב. מנין כסף האמור בתורה באונס ובמפתה ובמוציא שם
רע והורג עבד, הוא שקל הנאמר בכל מקום בתורה;
ומשקלו, שלש מאות ועשרים שעורה. וכבר הוסיפו חכמים
עליו, ועשו משקלו כמשקל המטבע הנקרא 'סלע' בזמן
בית שני; וכמה הוא משקל הסלע? שלש מאות וארבע
ושמונים שעורה בינוניות.

ג. סלע היה ארבעה דינרין, והדינר שש מעין; ומעה, היא
הנקראת בימי משה רבנו 'גרה', ומעה היתה שני פונדיוני;
ופונדיון שני אפרים, ופרוטה אחת משמונה באסר. נמצא
משקל המעה, והיא הגרה, שש עשרה שעורות; ומשקל
האסר ארבע שעורות, ומשקל הפרוטה חצי שעורה.
ד. ועוד מטבע אחר היה שם, שהיה משקלו שתי סלעים,
והוא היה הנקרא 'דרכון'. ואלו המטבעות כלן שאמרנו
ובארגו משקל כל אחד מהן, הן שמשערין בהן בכל מקום;
וכבר בארנום, כדי שלא אהיה צריך לפרש משקלם בכל
מקום.

ה. מחצית השקל זו - מצותה שיתן מחצית מטבע של
אותו הזמן, אפלו היה אותו מטבע גדול משקל הקדש;
ולעולם אינו שוקל פחות מחצי השקל שהיה בימי משה
רבנו, שהיה משקלו מאה וששים שעורה.
ו. בזמן שהיה מטבע של זמן דרפנות, היה כל אחד ואחד
נותן במחצית השקל שלו סלע; ובזמן שהיה המטבע
סלעים, היה כל איש נותן במחצית השקל שלו חצי הסלע,
שהוא שני דינרין; ובזמן שהיה המטבע חצי הסלע, היה
כל אחד ואחד נותן במחצית השקל אותו חצי הסלע.
ומעולם לא שקלו ישראל במחצית השקל, פחות מחצי
שקל של תורה.

ז. הכל חייבין לתן מחצית השקל, כהנים לויים וישראלים
וגרים ועבדים משתחררים. אבל לא נשים, ולא עבדים, ולא
קטנים; ואם נתנו, מקבלין מהן. אבל הגוים שנתנו מחצית
השקל, אין מקבלין מהן. קטן שהתחיל אביו לתן עליו
מחצית השקל, שוב אינו פוסק, אלא נותן עליו בכל שנה
ושנה, עד שיגדיל ויתן על עצמו.

ח. השקלים, אינן נוהגין אלא בפני הבית. ובזמן שהמקדש
קיים, נותנין את השקלים, בין בארץ ישראל, בין בחוצה
לארץ; ובזמן שהוא חרב, אפלו בארץ ישראל אינן נוהגין.
ט. באחד באדר משמיעין [מכריזים] על השקלים, כדי
שיביין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו, ויהיה עתיד לתן.
בחמשה עשר בו, ישבו השלחנין [הגובים] בכל מדינה
ומדינה, ותובעין בנחת; כל מי שיתן להם, יקבלו ממנו,
ומי שלא נתן, אין כופין אותו לתן. בחמשה ועשרים בו,
ישבו במקדש לגבות, ומכאן ואילך, כופין את מי שלא נתן
עד שיתן; וכל מי שלא יתן - ממשכנין אותו, ולוקחין
עבדו [משכנו] בעל כרחו, ואפלו כסותו.

1 ואחד חצי שקל שהוא חייב בו; לפיכך, כשהיה אדם הולך
2 אצל השלחני ומצרך [פורס] שקל בשני חצין, יתן לו
3 תוספת על השקל [דמי חילוף], ואותה התוספת נקראת
4 'קולבון'. לפיכך, שנים שנתנו שקל על שניהם, חייבין
5 בקולבון [דמא].
6 ב. כל מי שאינו חייב בשקלים, כגון שתי נשים או שני
7 עבדים שנתנו שקל - פטורין מן הקולבון; וכן אם היה
8 אחד חייב ואחד פטור, ונתן החייב על יד [בשביל] הפטור
9 - כגון איש שנתן שקל עליו ועל אשה, או עבד - פטור
10 מן הקולבון. וכן הכהנים, פטורין מן הקולבון; והשוקל על
11 יד הכהן, פטור מן הקולבון.
12 ג. הנותן שקל עליו ועל העני, או על שכנו, או על בן עירו
13 - אם נתנו להם מתנה, פטור מן הקולבון, שהרי נתן חצי
14 שקל מתנה, כדי להרבות בשקלים. ואם נתן להם חצי
15 השקל על ידם [בשבילם] דרך הלואה, עד שיחזירו לו
16 כשתמצא ידם - חייב בקולבון.
17 ד. האחים שעדין לא חלקו מה שהניח להם אביהם, וכן
18 השתפים שנתנו שקל על ידי שניהם - פטורין מן הקולבון.
19 במה דברים אמורים? בשתפין שישאו ונתנו במעות
20 השתפות, ונשתנה עין המעות [נתחלפו הכספים שבהם
21 השתתפו]; אבל אם הביא זה מעותיו וזה מעותיו, ויערבו
22 ועדין לא נשתנו המעות ולא הוציאו - הרי אלו חייבין
23 בקולבון. נישאו ונתנו ואחר זמן חלקו, ויחזרו ונשתתפו -
24 חייבין בקולבון; עד שישאו ויתנו בשתפות זו האחרונה,
25 וישתתפו המעות.
26 ה. האחין והשתפין שהיה להם בהמה וכספים, וחלקו
27 בכספים - חייבין בקולבון, אף על פי שעדין לא חלקו
28 בהמה; חלקו בהמה, ולא חלקו הכספים - פטורין מן
29 הקולבון עד שיחלקו הכספים, ואין אומרים: 'הרי הם
30 עומדים לחלקה'.
31 ו. הנותן שקל להקדש כדי שישב לו מחצית השקל
32 שהוא חייב בה, ויטל חצי שקל ממה שנובה מן החציים
33 [מאנשים אחרים] - חייב שני קולבונות; שאלו היה השקל
34 פלו לשקלים, היה חייב קולבון אחד.
35 ז. במה הוא שעור הקולבון? בזמן שהיו נוהגין במחצית
36 השקל שני דינרין - היה הקולבון חצי מעה, שהוא אחד
37 משנים עשר דינרין; ומעולם לא נתן הקולבון פחות מזה.
38 והקולבונות אינן בשקלים, אלא מניחין אותן השלחנים
39 בפני עצמן, עד שיתפסק מהן ההקדש.
40 ח. מי שאבד שקלו - חייב באחריותו, עד שימסרנו לגזבר.
41 בגי העיר ששלחו את שקליהם כדי שליח, ונגנבו או אבדו
42 - אם שומר חנם הוא - הרי זה נשבע להם ונפטור, כדין
43 פל שומר חנם; והם חוזרים ונותנים שקליהם פעם שניה.
44 ואם אמרו אנשי העיר: 'הואיל ואנו משלמים, אין רצוננו
45 שישבע השליח, שהוא נאמן לנו' - אין שומעים להן;
46 תקנת חכמים היא, שאין הקדש יוצא בלא שבועה. נמצאו
השקלים הראשונים אחר שנשבע השליח - אלו ואלו

1 נכנס לפנים מן הלשכה, והשומרין עומדים בחוץ; והוא
2 אומר להם: 'אתם? והן אומרים לו: 'תרים! תרים! תרים!
3 שלשה פעמים. ואחר כך ממלא שלש קפות קטנות, כל
4 קפה מהן מכילה שלש סאין מאותן השלש קפות הגדולות;
5 ומוציאן לחוץ, כדי להסתפק מהן עד שיכלו [- יתרוקנו].
6 וחוזר וממלא אותן השלש קפות הקטנות מן השלש
7 הגדולות פעם שניה קדם עצרת, ומסתפקין [משתמשים]
8 מהן עד שיכלו.
9 ו. וחוזר וממלא אותן פעם שלישית מן השלש הקפות
10 הגדולות בתשרי, ומסתפקין מהן עד שיכלו, עד ראש חדש
11 ניסן. ובראש חדש ניסן, תורמין מתרומה חדשה. לא
12 הספיקו להם השקלים שבשלש קפות הגדולות, וכלו עד
13 שלא הגיע ניסן - חוזרין ותורמין משירי הלשכה.
14 ז. שלש קפות הקטנות שהוא תורם בהן ומוציאן לחוץ,
15 כתוב עליהן 'אלף', 'בית', 'גמל' - כדי שיתפסקו מן
16 הראשונה עד שתכלה, ואחר כך מסתפקין מן השניה, ואחר
17 כך מסתפקין מן השלישית. ותורם ראשונה מהקפה האחת
18 הגדולה, ומחפה אותה הגדולה במטפחת; ותורם השניה
19 מהקפה הגדולה השניה, ומחפה אותה במטפחת. ותורם
20 השלישית מהקפה הגדולה השלישית, ואינו מחפה אותה
21 - כדי שתהיה נפרת שבה סים, ויתחיל ממנה בתחלה בפעם
22 שניה כשיכנס קדם עצרת, ותורם הראשונה מן הגדולה
23 שהיתה מגלה, ומחפה אותה; ותורם השניה מן הגדולה
24 שתורם ממנה בראשונה תחלה, ומחפה אותה; ותורם
25 השלישית מן הגדולה הסמוכה לה, ואינו מחפה אותה -
26 כדי שיתחיל ממנה בתחלה בפעם שלישית כשיכנס
27 בתשרי; עד שנמצא תורם ראשונה ושניה ושלישית
28 הקטנות, מכל אחת ואחת מן הגדולות.
29 ח. כשהוא תורם שלש קפות אלו, תורם את הראשונה
30 לשם ארץ ישראל; והשניה, לשם הפרזין המפקין
31 [הסמוכים] לה ולשם כל ישראל; והשלישית, לשם כל
32 ולשם מדי ולשם המדינות הרחוקות ולשם שאר כל ישראל.
33 ט. כשהוא תורם, מתפזר לתרים על הגבוי שיש בלשכה,
34 ועל הגבוי שעדין לא הגיע ללשכה, ועל העתיד לגבות -
35 כדי שיהיו אלו השקלים שהוציאן להסתפק מהן, בפרה על
36 ישראל, וכאלו הגיעו כל שקליהן ללשכה ונתרמה מהן
37 תרומה זו.
38 י. כשיכנס התורם לתרים, לא יכנס בבגד שאפשר להחבות
39 [להחביא] בו כסף, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלה [-
40 תפילין], ולא בקמיע - שמא יחשדו אותו העם, ויאמרו:
41 'החביא ממעות הלשכה תחתיו כשתרמה'; ומדברים היו עמו
42 משעה שיכנס עד שעה שיצא - כדי שלא יתן לתוף פיו. ואף
43 על פי שנוהרים כל כך - עני או מי שהוא נבהל להון, לא
44 יתרים מפני החשד, שנאמר: 'והייתם נקיים מה' ומישראל'.
45
46 א. חציי השקלים - הכל צריכין להם, כדי שיתן כל אחד

עולה לאשים, והשקלים מסתפקין מהם לעולות ולדבֵּרם
אחרים.
טו. וכן כל המעות הנמצאות בין כל תבה ותבה, יפלו
לקרוב. נמצאו מחצה למחצה - אם בין עצים ללבונה
נמצאו, יפלו ללבונה; בין קנים [תורים ובני יונה] לגזלי
עולה, יפלו לגזלי עולה. זה הכלל: הולכין אחר הקרוב,
בכלן; מחצה למחצה, להחמיר. וכל המעות הנמצאות בהר
הבית - חלין; שאין הגזבר מוציא מעות מתרומת הלשפה,
עד שהוא מחללן על הבהמות שולקת לקרבות.

יום שלישי ט' אייר ה'תשע"ב

פרק ד

א. תרומת הלשפה [חצאי השקלים], מה יעשה בה? לוקחין
ממנה תמידין של כל יום, והמוספין, וכל קרבות הצבור
ונספיהם, והמלח שמוֹלֵחִין בו כל הקרבות; וכן העצים,
אם לא הביאו עצים ולא מצאו אלא בדמים; והקטרת
ושכר עושיה, ולחם הפנים ושכר עושי לחם הפנים,
והעמר, ושתי הלחם, ופרה אדמה, ושעיר המשתלח [ביום
הכיפורים] ולשון של זהורית שקושרים בין קרניו - כל אלו
באין מתרומת הלשפה.

ב. אבל פר העלם דבר [שגג] של צבור, ושעירי עבודה
וזה - בפתלה גובין להם [מגבית מיוחדת], ואינן באין
מתרומת הלשפה. פרוכות של היכל - תחת בנן עשויות,
ואינן באין מתרומת הלשפה אלא מקדשי בֶּדֶק הבית; אבל
פרוכות של שערים, באין מתרומת הלשפה. המנורה וכלי
שרת, מצותן שיבואו ממותר הנסכים - ובהלכות כלי
המקדש והעובדים בו, יתבאר מה הוא מותר הנסכים; ואם
לא היה להם מותר נסכים, יבואו מתרומת הלשפה. בגדי
כהנה - בין בגדי כהן גדול, בין שאר בגדי כל הכהנים
שעובדין במקדש - הפל באין מתרומת הלשפה.

ג. כל הבהמות הנמצאות בירושלים, או חוצה לה בקרוב
ממנה, הבאות עולות, כמו שיתבאר בפסולי המקדשין -
נספיהן באין מתרומת הלשפה; וכן גוי ששלח עולתו
ממדינה אחרת, ולא שלח עמה דמי נסכים - יבואו נסכיה
מתרומת הלשפה.

ד. גר שמת והניח זבחים - אם יש לו נסכים, קרבין משלו;
ואם לאו, באין מתרומת הלשפה. כהן גדול שמת, ולא מנו
אחר תחתיו - מקריבין את התבתינ מתרומת הלשפה.
מבקר [בדוק] מומין שבירושלים, ותלמידי חכמים
המלמדים הלכות שחיטה לפניהם, והמלמדים להם הלכות
קמיצה, ונשים המגדלות בניהן [בטהרה] לפרה אדמה -
כלם נוטלין שכרם מתרומת הלשפה; וכמה הוא שכרם?
במה שיפסקו להם בית דין.

ה. בשנת השמיטה שהיא הפקר, שזכרין בית דין שומרין
שישמרו מקצת ספיהם שצמחו [מאליהם], כדי שיביאו

שקלים, ואין עולים להן לשנה אחרת; והראשונים יפלו
לשקלי השנה, והאחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה.
ט. שלחו את שקליהם ביד שומר שֶׁכֶר, שהרי הוא חייב
בגנבה ואבדה, ואבדו ממנו באנס, כגון שלקחום לסטים
מזינים, שהוא פטור - רואים: אם אחר שנתרמה התרומה
נאנס, נשבע השליח לגזברים, ובני העיר פטורים -
שהתורם תורם על הגבוי ועל העתיד לגבות, ובכשות
הקדש הן; ובני העיר, מה היה להם לעשות? - הרי לא
מסרו אלא לשומר שֶׁכֶר, שהוא חייב בגנבה ואבדה, אבל
האנס אינו מצוי. ואם אבדו קדם שנתרמה התרומה, עדן
ברשות בני העיר הם, והשליח נשבע לאנשי העיר, והם
משלמין. נשבע וגבו שקלים שנית, ואחר כך החזירו
הלסטים - אלו ואלו שקלים, ואין עולים להן לשנה אחרת;
והשניים יפלו לשקלי שנה שעברה. יש מי שאומר,
שהשקלים הראשונים שיפלו לשקלי השנה, הם השקלים
שנגבו בפתלה ואבדו או נאנסו ותזרו; ויש מי שאומר
שהשקלים הראשונים, הם שהגיעו ליד הגזבר תחלה
[שנתנו בני העיר בשנית].

י. הנותן חצי שקל לחברו להוליכו לשלחני לשקל אותו
על ידו [לתת מחצית השקל בשבילו], הֵלֵךְ ושקלו על ידי
עצמו [בשביל עצמו] כדי שלא ימשכנו אותו - אם נתרמה
התרומה [מהשקלים שבלשכה], מעל השוקל [השליח]; שנה
השקל ברשות הקדש הוא, שכבר תרמו על העתיד לגבות,
ונמצא זה הציל עצמו במקומו ההקדש, ונהנה בזה השקל.
ואם לא נתרמה התרומה, לא מעל; והוא חייב לתת לחברו
חצי שקל שנתן לו. וכן הגזול או הגונב חצי שקל ושקלו,
יצא; והוא חייב לשלם לפעלים שנים, או להוסיף חמש [אם
נשבע לשקר והודה].

יא. הנותן מחצית השקל מן ההקדש, ונתרמה תרומה,
כשיסתפקו ממנה [כשיקריבו קרבן מתרומה זו] - יתחייב
במעילה, ויצא ידי מחצית השקל. נתנו ממעות מעשר שני,
יאכל כנגדו [פדיונו] בירושלים; מדמי שביעית, יאכל כנגדו
בקדשת שביעית. היו של עיר הנדחת, לא עשה כלום.

יב. המפריש שקלו וסבור שהוא חייב בו, ונמצא שאינו חייב
- לא קדש. המפריש שנים, ונמצא שאינו חייב אלא אחד -
אם בזה אחר זה, האחרון לא קדש; ואם בבת אחת, האחד
שקלים והשני מותר שקלים. המפריש שקלו ומת, יפל
לנדבה.

יג. הלוקח מעות בידו, ואמר: 'אלו לשקלי', או שהיה
מלקט מעה מעה או פרוטה פרוטה, וכשהתחיל ללקט
אמר: 'הריני מלקט מעות לשקלי' - אפלו לקט מלא פיס,
נותן מהן חצי שקל שהוא חייב בו, והשאר חלין; שמותר
השקלים - חלין.

יד. מעות שנמצאו בין תבה של שקלים לתבה של נדבה
- קרוב לשקלים, יפלו לשקלים; קרוב לנדבה, יפלו
לנדבה; מחצה למחצה, יפלו לנדבה - מפני שהנדבה כלה

ברוך רחמנא דסייען

הלכות קידוש החדש

1 מהם העמר ושתי הלחם, שאינן באים אלא מן החדש;
2 ואלו השומרים, נוטלין שבת מותרות הלשכה.
3 ו. מי שהתנדב לשמור בחנם - אין שומעין לו; גזרה משום
4 בעלי זרוע, שמא יבואו ויטלו מהם. לפיכך תקנו להם
5 חכמים שיטלו שטר מן הלשכה, כדי שיפגשו הכל מאותו
6 מקום שאלו שומרים שם [משום השכר מתפרסם הדבר
7 שלהקדש הן].

8 ז. מגיהי ספרים שבידו שלם, נוטלין שבת מותרות
9 הלשכה; דינין שדינין את הגזלנין בירושלים, נוטלין שבת
10 מותרות הלשכה. וכמה היו נוטלין? תשעים תשעים מנה
11 בכל שנה; ואם לא הספיקו להם - אף על פי שלא רצו -
12 מוסיפין להם כדי צרכן, הם וישיהם וכניהם וכני ביתם.
13 ח. כבש היו עושין מהר הבית להר המשחה, שעליו
14 מוציאים פרה אדמה, וכן היו עושין כבש, שמוציאין עליו
15 שעיר המשחלח; וישניהם נעשים משעיר הלשכה. וכן מזבח
16 העולה, וההיכל, והעזרות - באין משעיר הלשכה. אמת
17 [תעלות] המים שבידו שלם [העוברת בעורה], וחומת
18 ירושלים, וכל מגדלותיה, וכל צרכי העיר - באין משעיר
19 הלשכה. וגוי שהתנדב מעות לדברים האלו, או לעשות
20 עמהם בחנם - אין מקבלין ממנו, ואפלו גר תושב [גוי
21 שקיבל ד' מצוות], שנאמר: "לא לכם ולגו לבנות בית
22 לאלהינו וגו'", ונאמר: "ולכם אין חלק וצדקה וזכרון
23 בירושלים".

24 ט. מותר תרומת הלשכה, וכן מותר שיעיר הלשכה -
25 לוקחים בו זכרים, ויקרבו בלן עולות; שתנאי בית דין הוא
26 על כל המותרות, שיקרבו עולת בהמה; אבל לא עולת
27 העוף, שאין בקרבנות הצבור עוף. ואלו העולות הבאין
28 ממותר השקלים, הם הנקראים 'קנין למזבח'.
29 י. שקלים שלא הספיקו להם לכל קרבנות הצבור, מוציאין
30 את הראוי להם מקדשי ביד הבית; אבל אין ביד הבית
31 מוציא את הראוי לו מקדשי המזבח.

32 יא. משיגיע ראש חדש ניסן, אין מקריבין קרבנות הצבור
33 אלא מתרומה חדשה; ואם לא באה חדשה, לוקחין מן
34 הישנה. לפיכך, אם הגיע ראש חדש ניסן, ויש עמהן
35 בהמות לתמידים מתרומה ישנה - פודין אותן ומוציאין
36 אותן לחלין אף על פי שהן תמימין, ויפלו דמיהן לתרומה
37 ישנה שמקריבין בה את המזבח; שתנאי בית דין הוא על
38 כל הבהמות שלוקחין לתמידין, שאם לא יהיו צריכים להן,
39 יצאו לחלין.

40 יב. וכך היו עושין במותר הקטרת משיגיע ראש חדש
41 ניסן: מחללים [פודים] אותו על שטר האמנים [מפסמי
42 הקטורת], וחוזרין מעות השטר לקנין המזבח, ונוטלין
43 האמנים מותר הקטרת בשטרם, וחוזרין ולוקחין את
44 הקטרת מהם מתרומה חדשה - כדי להקריבה ממעות
45 תרומה חדשה. ואם אין להם תרומה חדשה, מקטירין
46 אותה מתרומה ישנה.

פרק א

52 א. חדשי השנה הם חדשי הלכנה [ראה ערכו בעמוד קא],
53 שנאמר: "עלת חדש בחדשו", ונאמר: "החדש הזה לכם
54 ראש חדשים" - כך אמרו חכמים: 'הראה לו הקדוש ברוך
55 הוא למשה במראה הנבואה דמות לכנה, ואמר לו: כנה
56 ראה וקדש'. והשנים שאנו מחשבים - הן שני החמה,
57 שנאמר: "שמור את חדש האביב".

58 ב. וכמה יתרה שנת החמה על שנת הלכנה? קרוב - מעט
59 פחות] מאחד עשר יום. לפיכך, כשיחשבין מן התוספת
60 הזאת כמו שלשים יום, או פחות מעט או יותר מעט -
61 מוסיפין חדש אחד, ועושין אותה השנה שלשה עשר חדש,
62 והיא הנקראת 'שנה מעברת'; שאי אפשר להיות השנה
63 שנים עשר חדש וכך וכך ימים, שנאמר: "לחדשי השנה"
64 - חדשים אתה מונה לשנה, ואין אתה מונה ימים.

65 ג. הלכנה נסתרת בכל חדש וחדש, ואינה נראית כמו שני
66 ימים או פחות או יתר, כמו יום אחד קדם שתדבק [בכו
67 מקביל] בשמש בסוף החדש, וכמו יום אחד אחר שתדבק
68 בשמש; ויתראה במערב בערב. וכליל שתראה בערב אחר
69 שנסתרה - הוא תחלת החדש, ומונין מאותו היום תשעה
70 ועשרים יום. ואם יראה הירח ליל שלשים, יהיה יום
71 שלשים ראש החדש; ואם לא יראה, יהיה ראש החדש יום
72 אחד ושלשים, ויהיה יום שלשים מחדש שעבר. ואין
73 נזקקין לירח כליל אחד ושלשים, בין שנראה בין שלא
74 נראה; שאין לה חדש לכנה יותר על שלשים יום.

75 ד. חדש שיהיה תשעה ועשרים יום, ויראה הירח כליל
76 שלשים - נקרא 'חדש חסר' [ראה ערכו בעמוד קא]; ואם לא
77 יראה הירח, ויהיה החדש שעבר שלשים יום - נקרא 'חדש
78 מעבר', ונקרא 'חדש מלא'. וירח שיראה כליל שלשים, הוא
79 הנקרא 'ירח שנראה בזמנו'; ואם נראה כליל אחד ושלשים,
80 ולא נראה כליל שלשים - הוא נקרא 'ירח שנראה כליל
81 עבור'.

82 ה. אין ראית הירח מסורה לכל אדם, כמו שבת בראשית
83 [שבתות השנה] שכל אחד מונה ששה ושוכת בשביעי. אלא
84 לבית דין הדבר מסור, עד שיקדשוהו בית דין ויקבעו אותו
85 היום ראש חדש - הוא שיהיה ראש חדש, שנאמר: "החדש
86 הזה לכם", עדות זו תהיה מסורה "לכם".

87 ו. בית דין מחשבים בחשבונות פדור שמשכים
88 האצטגנין [חזים בכוכבים], שיודעין מקומות הכוכבים
89 ומהלכם, וחוקרים ומדקדקים [בחישובים] עד שיגיעו אם

על כשרותם] ומודיעין אותן שאלו כשרין הן, ואחר כך
מקבלין מהן.
ד. בית דין מחשבין בדרךים שהאצטגנינין מחשבין בהם,
ויודעים הלכנה כשתראה בחדש זה, אם תהיה בצפון
השמש או בדרומה, ואם תהיה רחבה או קצרה, ולהיכן
יהיו ראשי קרניה [- קרני אורה] נוטין. וכשיבואו העדים
להעיד, בודקים אותם: 'ביצעד ראיתם אותה, בצפון או
בדרום? להיכן היו קרניה נוטות? כמה היתה גבוהה [מן
האופק] בראית עיניכם, וכמה היתה רחבה?' אם נמצאו
דבריהם מכונין למה שנודע בחשבון, מקבלים אותם; ואם
לא נמצאו דבריהם מכונין, אין מקבלים אותם.
ה. אמרו העדים: 'ראינוהו [בבואת הירח] בפנים' או 'בעבים
[מבעד לעננים]' או 'בעששית' [משתקפת בכלי זכוכית], או
שראו מקצתו ברקיע ומקצתו בעבים או בעששית או במים
- אין זו ראיה, ואין מקדשין על ראיה זאת. אמר אחד:
'ראיתיו גבוה בעיני כמו שתי קומות', ואמר השני: 'כמו
שלש קומות הנה גבוה' - מצטרפים; אמר האחד: 'כמו
שלש קומות', והשני אומר: 'כמו חמש' - אין מצטרפים;
ומצטרף האחד מהם עם שני שיעיד כמותו, או יהיה
ביניהם קומה אחת.
ו. אמרו: 'ראינוהו בלא כנה, וכיין שהתבוננו בו ונתכוננו
לראותו להעיד, שוב לא ראינוהו' - אין זו עדות, ואין
מקדשים עליה, שמא עבים נתקשרו ונראו פלכנה, והלכו
להם. אמרו עדים: 'ראינוהו ביום תשעה ועשרים שחרית
במזרח קדם שתעלה השמש, וראינוהו ערבית במערב בליל
שלשים' - הרי אלו נאמנים, ומקדשין על ראיה זו, שהרי
ראוהו בזמנו; אבל הראיה שאמרו שראוהו בשחרית, אין
נזקקין לה, שאין אנו אתראים לראית שחרית, ובכדוע
שהעבים הם שנתקשרו, ונראה להם פלכנה. וכן אם ראוהו
בזמנו, ובליל עבירו לא נראה - הרי אלו נאמנים; שאין
אנו אתראים אלא לראית ליל שלשים בלבד.
ז. ביצעד מקבלין עדות החדש? כל מי שראוי להעיד שראה
את הירח, בא לבית דין; ובית דין מכניסים אותם פלם
למקום אחד, ועושים להם סעודות גדולות, כדי שיהיו העם
רגילים לבוא. וזוג [עדים] שבא ראשון, בודקים אותו
ראשון בבדיקות שאמרנו. מכניסים את הגדול, ושואלים
אותו: 'נמצאו דבריו מכונין לחשבון, מכניסים את חברו;
נמצאו דבריהם מכונין, עדותם קימת. ושאר כל הזוגות,
שואלים אותם ראשי דברים - לא שצריכים להם, אלא כדי
שלא יצאו בפחי נפש [מאוכזבים], כדי שיהיו רגילין לבוא.
ח. ואחר כך, אחר שתתקנים העדות, ראש בית דין אומר:
'מקדש', וכל העם עונים אחריה: 'מקדש, מקדש'. ואין
מקדשים את החדש אלא בשלשה, ואין מחשבים אלא
בשלשה, ואין מקדשים אלא חדש שנראה בזמנו [ליל ל'].
ואין מקדשים אלא ביום; ואם קדשוהו בלילה, אינו מקדש.
אפלו ראוהו בית דין וכל ישראל, ולא אמרו בית דין

אפשר שיראה הירח בזמנו שהוא ליל שלשים, או אין
אפשר. אם ידעו שאפשר שיראה, יושבים ומצפים לעדים
כל היום בליל, שהוא יום שלשים. אם באו עדים, וירשום
וחקרום בהלכה, ונאמנו [אומתו] דבריהם [בהצלבה לחשבון]
- מקדשין אותו; ואם לא נראה, ולא באו עדים - משלימים
שלשים, ויהיה החדש מעבר. ואם ידעו בחשבון שאין
אפשר שיראה - אין יושבים יום שלשים, ואין מצפים
לעדים; ואם באו עדים - יודע בודאי שהן עדי שקר, או
שנראת להם דמות לכנה מן העבים, ואינה הלכנה הודאית
[האמיתית].

ז. מצות עשה מן התורה על בית דין, שיתשבו וידעו אם
יראה הירח או לא יראה, ושידרשו את העדים, עד שיקדשו
את החדש; וישלחו ויודיעו שאר העם, באי זה יום הוא
ראש החדש, כדי שידעו באי זה יום הם המועדות, שנאמר:
"אשר תקראו אתם מקראי קדש", ונאמר: "ושמרת את
החקה הזאת למועדה".

ח. אין מחשבין וקובעין חדשים ומעברים שנים אלא
בארץ ישראל, שנאמר: "כי מציון תצא תורה, ודבר ה'
מירושלים". ואם היה אדם גדול בחכמה, ונסמך בארץ
ישראל, ויצא לחוצה לארץ, ולא הניח בארץ ישראל כמותו
- הרי זה מחשב וקובע חדשים ומעבר שנים בחוצה לארץ;
ואם נודע לו שנעשה בארץ ישראל אדם גדול כמותו, ואין
צריך לומר גדול ממנו - הרי זה אסור לקבוע ולעבר בחוצה
לארץ; ואם עבר וקבע ועבר, לא עשה כלום.

פרק ב

א. אין פשר לעדות ראש החדש, אלא שני אנשים כשרים
הראויין להעיד בכל דבר ודבר; אבל נשים ועבדים - הרי
הם כשאר פסולי עדות, ואין מעידים. אב ובנו שראו את
הירח, ילכו לבית דין להעיד - לא מפני שעדות החדש
כשרה בקרובים, אלא שאם ימצא אחד מהם פסול מפני
שהוא גזלן וכיוצא בו משאר הפסולנות, יצטרף השני עם
אחר, ויעיד; וכל הפסול לעדות מדברי סופרים - אף על
פי שהוא פשר מן התורה, פסול לעדות החדש.

ב. דין תורה, שאין מדקדקין בעדות החדש לחקור מתי ראו
והיכן, שחרי'. אפלו קדשו את החדש על פי עדים, ונמצאו
זוממין בעדות זו - הרי זה מקדש; לפיכך היו בראשונה
מקבלים עדות החדש מכל אדם מישראל, שכל ישראל
בחזקת כשרות, עד שידוע לך שזה פסול. משקלקלו
המינים, והיו שוכרים אנשים להעיד שראו, והם לא ראו -
התקינו שלא יקבלו בית דין עדות החדש, אלא מעדים
שמפירים בית דין אותן שהם כשרים, ושיהיו דורשים
וחוקרים בעדותן.

ג. לפיכך, אם לא יהיו בית דין יודעים [מכירים] את העדים
שראו את הירח - משלחין אנשי העיר שנראה בה עם
העדים שראו, עדים אחרים שמזכירין אותן לבית דין [מעידים]

1 'מקדש' עד שחשכה ליל אחד ושלשים, או שחשקרו
2 העדים, ולא הספיקו בית דין לומר 'מקדש' עד שחשכה
3 ליל אחד ושלשים - אין מקדשין אותו, ויהיה החדש
4 מעבר, ולא יהיה ראש חדש אלא יום אחד ושלשים, אף
5 על פי שנראה בליל שלשים; שאין הראיה קובעת, אלא
6 בית דין שאמרו 'מקדש' הם שקובעים.
7 ט. ראווה בית דין עצמם בסוף יום תשעה ועשרים - אם
8 עדין לא יצא כוכב בליל שלשים - בית דין אומרים
9 'מקדש, מקדש', שעדין יום הוא. ואם ראווה בליל שלשים,
10 אחר שיצאו שני כוכבים - למחר מושיבים שני דינים אצל
11 אחד מהם, ויעידו הם השנים בפני השלשה, ויקדשוהו
12 השלשה.
13 י. בית דין שקדשו את החדש - בין שוגגין, בין מטעין,
14 בין אנוסין - הרי זה מקדש, וחיבין הכל לתקן המועדות
15 על יום שקדשו בו; אף על פי שזה דבר שטעו, חיב לסמך
16 עליהם, שאין הדבר מסור אלא להם, ומי שצוה לשמר
17 המועדות, הוא צוה לסמך עליהם - שנאמר: "אשר תקראו
18 אתם".

יום רביעי י' אייר ה'תשע"ב

פרק ג

21 א. עדים שראו את החדש - אם היה ביניהם ובין מקום
22 שיש בו בית דין מהלף לילה ויום או פחות, הולכין
23 ומעדידן; ואם היה ביניהם יתר על כן, לא ילכו, שאין צדוהן
24 אחר יום שלשים מועלת, שפכר נתעבר החדש.
25 ב. עדים שראו את החדש - הרי אלו הולכין לבית דין
26 להעיד, ואפלו היה שבת, שנאמר: "אשר תקראו אתם
27 במועדם"; וכל מקום שנאמר 'מועד', דוחה את השבת.
28 לפיכך, אין מחללין אלא על ראש חדש ניסן ועל ראש חדש
29 תשרי בלבד, מפני תקנת המועדות [קיום תקני של
30 המועדים]; ובזמן שביית המקדש קים, מחללין על כלם,
31 מפני קרבן מוסף שבכל ראש חדש, שהוא דוחה את
32 השבת.
33 ג. כשם שמחללים העדים שראו את החדש את השבת -
34 כך מחללים עמהם העדים שמזכירים אותם [מעידים על
35 כשרותם] בבית דין, אם לא היו בית דין מפירים את
36 הראים; ואפלו היה זה שמודיע [מכשיר] אותן לבית דין
37 עד אחד - הרי זה הולף עמהם ומחלל מספק, שמה ימצא
38 אחר ויצטרף עמו.
39 ד. היה העד שראה את החדש בליל השבת חולה -
40 מרפכים אותו על החמור, ואפלו במטה. ואם יש להן אורב
41 [אנשים האורבים] בדרך, לוקחים העדים בידם כלי זין; ואם
42 היתה דרך רחוקה, לוקחים בידם מזונות. ואפלו ראווה
43 גדול ונראה לכל - לא יאמרו: 'כשם שראינוהו אנחנו, כך
44 ראווה אחרים, ואין אנו צריכין לחלל את השבת'; אלא כל
45 שיראה החדש, ויהיה ראוי להעיד, ויהיה בינו ובין המקום

46 שקבוע בו בית דין לילה ויום או פחות, מצוה עליו לחלל
47 את השבת, ולילף ולהעיד.
48 ח. בראשונה היו מקבלים עדות החדש כל יום שלשים.
49 פעם אחת נפתחו העדים מלבוא עד בין הערפים,
50 ונתקלקלו [נבוכו] במקדש [לפני שהעדים הגיעו] ולא ידעו
51 מה יעשו - אם יעשו עולה של בין הערפים, שמה יבואו
52 העדים, ואי אפשר שיגריכו מוסף היום אחר תמיד של בין
53 הערפים. עמדו בית דין, והתקינו שלא יהיו מקבלים עדות
54 החדש אלא עד המנחה, כדי שיהא שהות ביום להקריב
55 מוספין ותמיד של בין הערפים, ונספיהם.
56 ו. ואם הגיע מנחה, ולא באו עדים - עושין תמיד של בין
57 הערפים; ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה - נוהגין אותו
58 היום קדש, ולמחר קדש, ומקריבין מוסף למחר, לפי שלא
59 היו מקדשין אותו אחר מנחה. משתחרב בית המקדש, התקין
60 רבן יוחנן בן זכאי ובית דין, שיהיו מקבלין עדות החדש
61 כל היום בלוי, ואפלו באו עדים יום שלשים בסוף היום
62 סמוך לשקיעת החמה, מקבלין עדותם ומקדשין יום
63 שלשים בלבד.
64 ז. כשמעבדין בית דין את החדש, מפני שלא באו עדים כל
65 יום שלשים - היו עולין למקום מוכן, ועושין בו סעודה
66 ביום אחד ושלשים שהוא ראש חדש. ואין עולין לשם
67 בלילה, אלא בנשף קדם עלות השמש; ואין עולין לסעודה
68 זו פחות מעשרה; ואין עולין לה אלא בפת דגן וקטנית,
69 ואוכלין בעת הסעודה. וזו היא סעודת מצוה של עבור
70 החדש האמורה בכל מקום.
71 ח. בראשונה כשהיו בית דין מקדשין את החדש, היו
72 משיאין משואות [מדליקים אבוקות] בראשי ההרים [בליל
73 שלושים ואחד] כדי שידעו הרחוקים; משקלקלו הכותים -
74 שהיו משיאין משואות כדי להטעות העם - התקינו שיהיו
75 שלוחים יוצאין ומודיעין לרבים. ושלוחים אלו אינם
76 מחללין את יום טוב, ואין צריך לומר שבת - שאין מחללין
77 את השבת לקימו, אלא לקדשו בלבד [על העדות שמקדשת
78 החודש].
79 ט. על ששה חדשים היו שלוחין יוצאין: על ניסן, מפני
80 הפסח. ועל אב, מפני התענית. ועל אלול, מפני ראש
81 השנה, כדי שישבו מצפין ביום שלשים לאלול - אם נודע
82 להם שקדשו בית דין יום שלשים, נוהגים אותו היום קדש
83 בלבד; ואם לא נודע להם, נוהגים יום שלשים קדש ויום
84 אחד ושלשים קדש, עד שיקבאו להם שלוחי תשרי. ועל
85 תשרי, מפני תקנת המועדות. ועל כסלו, מפני חגכה. ועל
86 אדר, מפני הפורים. ובזמן שביית המקדש קים - יוצאין על
87 איר, מפני פסח קטן [- שני].
88 י. שלוחי ניסן ושלוחי תשרי - אין יוצאין אלא ביום ראש
89 חדש, אחר שתעלה השמש, עד שישמעו מפי בית דין
90 'מקדש'; ואם קדשו בית דין בסוף יום תשעה ועשרים, כמו
91 שאמרנו, ושמעו מפי בית דין 'מקדש' - יוצאין מבפערב.
92 ושלוחי שאר הששה חדשים - יש להם לצאת מבפערב אחר

הקרבנות וזמן המועדות; אבל אם באו העדים בניסן ותשרי
קדם חצי החדש, מקבלין עדותם, ואין מאימין עליהם כלל,
שאין מאימין על עדים שהעידו על החדש שראוהו בזמנו
כדי לעברו.

יט. אבל מאימין על עדים שנתקלקלה [הוכחשה] עדותם,
והרי הדבר נוטה שלא לתקנם העדות ויתעבר החדש -
מאימין עליהם [על המכחישים] כדי שתתקנם העדות,
ויתקדש בזמנו; וכן אם באו עדים להזים את העדים
שראוהו בזמנו, קדם שיתקדשוהו בית דין - הרי אלו מאימין
על המזמין עד שלא תתקם ההזמה, ויתקדש החדש בזמנו.

פרק ד

א. שנה מעברת, היא השנה שמוסיפין בה חודש; ואין
מוסיפין לעולם אלא אדר, ועושין אותה שנה שני אדרין -
אדר ראשון ואדר שני. ומפני מה מוסיפין חודש זה? מפני
זמן האביב, כדי שיהיה הפסח באותו זמן, שנאמר: "שמור
את חודש האביב", שיהיה חודש זה בזמן האביב. וללא
הוספת החדש הזה - היה הפסח בא פעמים בימות החמה,
ופעמים בימות הגשמים.

ב. על שלשה סימנים מעברין את השנה - על התקופה [ראה
ערכו בעמוד קא], ועל האביב, ועל פרות האילן. כיצד? בית
דין מחשבין, ויודעין: אם תהיה תקופת ניסן [- האביב]
בששה עשר בניסן, או אחר זמן זה - מעברין אותה השנה,
ויעשו אותו ניסן אדר שני, כדי שיהיה הפסח בזמן האביב;
ועל סימן זה סומכין ומעברין, ואין חוששין לסימן אחר.
ג. וכן אם ראו בית דין שעדין לא הגיע האביב, אלא עדין
אפל הוא [מתאחר מלבוש], ולא צמחו פרות האילן, שדרכם
לצמח בזמן הפסח - סומכין על שני סימנים אלו, ומעברין
את השנה; ואף על פי שהתקופה קדם לששה עשר בניסן,
הרי הם מעברין, כדי שיהיה האביב מצוי להקריב ממנו
עמר התנופה בששה עשר בניסן, וכדי שיהיו הפרות
צומחין בדרך כל זמן האביב.

ד. ועל שלש ארצות היו סומכין באביב - על ארץ יהודה,
ועל עבר הירדן, ועל הגליל. ואם הגיע האביב בשתי
ארצות מאלו, ובאחת לא הגיע - אין מעברין; ואם הגיע
באחת מהן, ולא הגיע בשתיים - מעברין, אם עדין לא
צמחו פרות האילן. ואלו הם הדברים שהם העקר שמעברין
בשבילם, כדי להיות השנים שני חמה.

ה. ויש שם דברים אחרים שהיו בית דין מעברין בשבילם,
מפני הצרך; ואלו הן: מפני הדרכים שאינן מתקנין, ואין
העם יכולין לעלות [לדגל בפסח] - מעברין את השנה, עד
שיפסקו הגשמים ויתקנו הדרכים. ומפני הגשמים שנהרסו,
ונמצאו הנהרות מפסיקין ומונעין את העם, או מסכנים
בעצמן ומתים - מעברין את השנה, עד שיתקנו הגשמים.
ומפני תנוגי פסחים שאבדו בגשמים, ואין להם מקום
לצלות את פסחיהם - מעברין את השנה, עד שיתקנו
התנורים ויבישו. ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומם

שנראה הירח, אף על פי שעדין לא קדשו בית דין אותו
החדש; הואיל ונראה החדש, יצאו, שהרי למחר בודאי
מקדשין אותו בית דין.

יא. כל מקום שהיו השלוחין מגיעין, היו עושין את
המועדות יום טוב [ביום] אחד, כפתיב בתורה; ומקומות
הרחוקים שאין השלוחים מגיעין אליהם, היו עושין שני
ימים מפני הספק - לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו בית
דין ראש החדש, אי זה יום הוא.

יב. יש מקומות שהיו מגיעין אליהן שלוחי ניסן, ולא היו
מגיעין אליהן שלוחי תשרי; וזן הדין היה שיעשו פסח
יום טוב אחד, שהרי הגיעו להם שלוחין וידעו באיזה יום
נקבע ראש חודש, ויעשו יום טוב של חג הסוכות שני ימים,
שהרי לא הגיעו אליהן שלוחין. וכדי שלא לחלק במועדות,
התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין לו,
עושין שני ימים, אפלו יום טוב של עצרת.

יג. וכמה בין שלוחי ניסן לשלוחי תשרי? שני ימים -
ששלוחי תשרי אינם מהלכין באחד בתשרי, מפני שהוא
יום טוב, ולא בעשירי בו, מפני שהוא יום הכפורים.

יד. אין השלוחין צריכין להיותם שנים, אלא אפלו אחד
נאמן. ולא שליח בלבד, אלא אפלו תגר [סוחר] משאר העם
שבא לדרך ואמר: אני שמעתי מפי בית דין שקדשו את
החדש ביום פלוני - נאמן, ומתקנין את המועדות על פי;
שדבר זה דבר העשוי להגלות הוא, ועד אחד כשר נאמן
עליו.

טו. בית דין שישבו כל יום שלשים ולא באו עדים,
והשפיעו בנשף [קודם עלות השחר] ועברו את החדש כמו
שבארנו בפרק זה, ואחר ארבעה או חמשה ימים באו עדים
רחוקים והעידו שראו את החדש בזמנו שהוא ליל שלשים,
ואפלו באו בסוף החדש - מאימין [מטילין אימה] עליהם
איום גדול ומטריפים אותם בשאלות, ומטריחין עליהם
בדיקות ומדקדקין בעדותן, ומשתדלין בית דין שלא
יקדשו חודש זה, הואיל ויצא שמו 'מעבר'.

טז. ואם עמדו העדים בעדותם ונמצאת מכוננת, והרי
העדים אנשים ידועים ונבונים [ולא נתבלבלו], ונחקרה
העדוהו כראוי - מקדשין אותו, וחוזרין ומונין לאותו החדש
מיום שלשים, הואיל ונראה הירח בלילו.

יז. ואם הצרכו בית דין [מאיוו סיבה] להניח חודש זה
מעבר, כשהיה קדם שיבואו אלו העדים [ואח"כ הגיעו עדים
שלפי עדותם יש לחסר את החודש, למרות זאת לא משנים ו] -
מניחין; וזה הוא שאמר: 'מעברין את החדש לצרך'. ויש
מן החכמים הגדולים מי שחולק בדבר זה ואומר: 'לעולם
אין מעברין את החדש לצרך; הואיל ובאו עדים - מקדשין,
ואין מאימין עליהם' [אין מבלבלים אותם כדי לדחות עדותם
ולעבר את החודש].

יח. נראה לי, שאין מחלקת החכמים בדבר זה אלא בשאר
החדשים, חוץ מן ניסן ותשרי, או בעדי ניסן ותשרי שבאו
אחר שעברו הרגלים, שפבר נעשה מה שנעשה, ועבר זמן

1 [התחילו ללכת לירושלים], וְעָדִין לֹא הִגִּיעוּ לִירוּשָׁלַם -
 2 מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה, כְּדֵי שִׁיחֶיהָ לָהֶם פָּנָי לְהִגִּיעַ.
 3 ו. אָבֵל אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה לֹא מִפְּנֵי הַשִּׁלֵּג, וְלֹא מִפְּנֵי
 4 הַצִּנָּה, וְלֹא מִפְּנֵי גְלִיזֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁעָדִין לֹא נִעְקְרוּ מִמְּקוֹמָם,
 5 וְלֹא מִפְּנֵי הַטְּמָאָה - כְּגוֹן שֶׁהָיוּ רַב הִקְהֵל אוֹ רַב הַפְּהִנִים
 6 טְמֵאִים, אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה כְּדֵי שִׁיחֶיהָ לָהֶם פָּנָי לְטָהֵר
 7 וְיַעֲשׂוּ בְטָהֳרָה, אֲלֵא יַעֲשֶׂה בְטָמְאָה; וְאִם עָבְרוּ אֶת הַשָּׁנָה
 8 מִפְּנֵי הַטְּמָאָה, הָרִי זֶה מַעֲבָרָתָה.
 9 ז. יֵשׁ שְׁנֵי דְבָרִים שָׂאִין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה בְּשִׁבְלִים כָּלָל,
 10 אָבֵל עוֹשִׂין אוֹתָם סַעַד [תּוֹסֶפֶת הַסְּבֵרָה לְצִיבּוֹר עַל סִיבַת
 11 הָעִיבּוֹר -] לְשָׁנָה שְׁצִירָכָה [בִּין כֹּךְ] עֹבֵר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה אוֹ
 12 מִפְּנֵי הָאֵבִיב וּפְרוֹת הָאֵילָן; וְאֵלוּ הֵן: מִפְּנֵי הַגְּדִים
 13 וְהַטְּלָאִים שֶׁעָדִין לֹא נוֹלְדוּ אוֹ שֶׁהֵם מַעֲט, וּמִפְּנֵי הַגּוֹזְלוֹת
 14 [שֶׁאִפְשָׁר לְהַבִּיאַן כְּעוֹלֹת רֵאִיָּה] שֶׁלֹּא פָּרְחוּ. אֵין מַעֲבְרִין
 15 בְּשִׁבְלֵי אֵלוּ כְּדֵי שִׁיחֶיהָ הַגְּדִים וְהַטְּלָאִים מִצּוּרֵין לְפָסְחִים,
 16 וְהַגּוֹזְלוֹת מִצּוּרֵין לְרֵאִיָּה אוֹ לְמִי שֶׁנִּתְחַבֵּב בְּקֶרְפֶּן הָעוֹף;
 17 אָבֵל עוֹשִׂין אוֹתָם סַעַד לְשָׁנָה.
 18 ח. כִּיצַד עוֹשִׂין אוֹתָם סַעַד לְשָׁנָה? אוֹמְרִין: 'שָׁנָה זֹאת צִירָכָה
 19 עֹבֵר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה שֶׁמְשַׁכָּה, אוֹ מִפְּנֵי הָאֵבִיב וּפְרוֹת הָאֵילָן
 20 שֶׁלֹּא הִגִּיעוּ; וְעוֹד, שֶׁהַגְּדִים קִטְנִים וְהַגּוֹזְלוֹת רַבִּים'.
 21 ט. אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה, אֲלֵא בְּמִזְמָנִין לָהּ. כִּיצַד? יֹאמַר
 22 רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל לְפָלוּנִי וּפְלוּנִי מִן הַסְּנֵהֲדָרִין: 'הָיוּ
 23 מְזֻמָּנִין לְמָקוֹם פְּלוּנִי, שֶׁנִּחְשַׁב וְנִרְאָה וְנָדַע אִם שָׁנָה זֹאת
 24 צִירָכָה עֹבֵר, אוֹ אֵינָה צִירָכָה עֹבֵר'; וְאוֹתָן שֶׁמְזַמְּנֵי בְּלִבָּהּ,
 25 הֵן שֶׁמַּעֲבְרִין אוֹתָהּ. וּבַכֹּמֶה מַעֲבְרִין אוֹתָהּ? מִתְחִילִין
 26 בְּשִׁלְשָׁה דִּבְרֵין מִכָּל סִנְהֶדְרֵי גְדוֹלָה, מִמֵּי שֶׁסָּמְכוּ אוֹתָם.
 27 אָמְרוּ שְׁנֵים: 'לֹא נִשָּׁב וְלֹא נִרְאָה אִם צִירָכָה עֹבֵר אִם לֹא',
 28 וְאַחַד אוֹמַר: 'נִשָּׁב וְנִבְדָּק' - בְּטֵל יַחֲדִיד בְּמַעֲוָט; אָמְרוּ
 29 שְׁנֵים: 'נִשָּׁב וְנִרְאָה', וְאַחַד אוֹמַר: 'לֹא נִשָּׁב' - מוֹסִיפִין עוֹד
 30 שְׁנֵים מִן הַמְּזַמְּנִים, וְנוֹשְׂאִים וְנוֹתֵנִין בְּדָבָר.
 31 י. שְׁנֵים אוֹמְרִים: 'צִירָכָה עֹבֵר', וּשְׁלִשָּׁה אוֹמְרִין: 'אֵינָה
 32 צִירָכָה' - בְּטֵלוּ שְׁנֵים בְּמַעֲוָט; וּשְׁלִשָּׁה אוֹמְרִין: 'צִירָכָה',
 33 וּשְׁנֵים אוֹמְרִין: 'אֵינָה צִירָכָה עֹבֵר' - מוֹסִיפִין שְׁנֵים מִן
 34 הַמְּזַמְּנִין לָהּ, וְנוֹשְׂאִין וְנוֹתֵנִין וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה. אִם גָּמְרוּ
 35 כָּלָם לְעֹבֵר אוֹ שֶׁלֹּא לְעֹבֵר, עוֹשִׂין כְּמָה שֶׁגָּמְרוּ; וְאִם נִחְלְקוּ
 36 - הוֹלְכִים אַחֵר הָרֹב, בֵּין לְעֹבֵר בֵּין שֶׁלֹּא לְעֹבֵר. וְצִירָקָה
 37 שִׁיחֶיהָ רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁהוּא רֹאשׁ יְשִׁיבָה שֶׁל שְׂבָעִים
 38 וְאַחַד, מִכָּלל הַשְּׂבָעָה; וְאִם גָּמְרוּ בְּשִׁלְשָׁה לְעֹבֵר, הָרִי זֶה
 39 מַעֲבָרָתָה - וְהוּא שִׁיחֶיהָ הַנִּשְׂאִי עִמָּהֶם, אוֹ שִׁיחֶיהָ. וּבְעֹבֵר
 40 הַשָּׁנָה, מִתְחִילִין מִן הַצֵּד [הַקָּטָן שְׁבַדִּינִים]; וְלִקְדוּשׁ הַחֹדֶשׁ,
 41 מִתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל.
 42 יא. אֵין מוֹשִׁיבִין לְעֹבֵר הַשָּׁנָה לֹא מֶלֶךְ, וְלֹא כֹהֵן גָּדוֹל:
 43 מֶלֶךְ - מִפְּנֵי חִילוּתָיו וּמִלְחָמֹתָיו, שֶׁמָּא דַּעְתּוֹ נוֹטֶה בְּשִׁבְלֵין
 44 לְעֹבֵר אוֹ שֶׁלֹּא לְעֹבֵר; וְכֹהֵן גָּדוֹל - מִפְּנֵי הַצִּנָּה, שֶׁמָּא לֹא
 45 תִּהְיֶה דַּעְתּוֹ נוֹטֶה לְעֹבֵר, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִבּוֹא תִּשְׁרִי בִּימֵי הַקֹּר,
 46 וְהוּא טוֹבֵל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים חֲמֵשׁ טְבִילוֹת.
 47 יב. הִיָּה רֹאשׁ בֵּית דִּין הַגָּדוֹל, וְהוּא הַנִּקְרָא 'נִשְׂאִי', בְּדָרָךְ

רחוקה - אֵין מַעֲבְרִין אוֹתָהּ אֲלֵא עַל תְּנָאִי, אִם יִרְצָה
 הנִשְׂאִי. כֹּא וְרָצָה, הָרִי זֶה מַעֲבָרָתָה; לֹא רָצָה, אֵינָה מַעֲבָרָתָה.
 ואֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה אֲלֵא בְּאֶרֶץ יְהוּדָה, שֶׁהַשְּׂכִינָה
 בְּתוֹכָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "לְשַׁכְנוּ תְּדַרְשׁוּ"; וְאִם עֲבָרוּהָ בְּגָלִיל,
 מַעֲבָרָתָה. ואֵין מַעֲבְרִין אֲלֵא בְּיוֹם; וְאִם עֲבָרוּהָ בְּלִילָה, אֵינָה
 מַעֲבָרָתָה.
 יג. יֵשׁ לְבֵית דִּין לְחַשֵּׁב וְלִידַע אִי זֶה שָׁנָה תִּהְיֶה מַעֲבָרָתָה,
 כָּכָל עַת שִׁירָצוֹ, אֲפִלּוּ כְּמָה שְׁנֵים, אָבֵל אֵין אוֹמְרִין 'שָׁנָה
 פְּלוּנִית מַעֲבָרָתָה'; אֲלֵא אַחֵר רֹאשׁ הַשָּׁנָה הוּא שְׂאוֹמְרִין 'שָׁנָה
 זֹאת מַעֲבָרָתָה'. וְדָבָר זֶה - מִפְּנֵי הַדַּחֲק; אָבֵל שֶׁלֹּא בִּשְׁעַת
 הַדַּחֲק, אֵין מוֹדִיעִין שֶׁהִיא מַעֲבָרָתָה, אֲלֵא בְּאַחֵר הוּא
 שְׂאוֹמְרִין 'שָׁנָה זֹאת מַעֲבָרָתָה, וְחֹדֶשׁ הַכָּא אֵינוֹ נִסָּן אֲלֵא אֲדָר
 שְׁנִי'. אָמְרוּ לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, 'שָׁנָה זֹאת שֶׁתִּכְנַס מַעֲבָרָתָה' -
 אֵינָה מַעֲבָרָתָה בְּאַמִּירָה זֹאת.
 יד. הִגִּיעַ יוֹם שְׁלִשִּׁים בְּאַדָּר, וְלֹא עָבְרוּ עָדִין הַשָּׁנָה - אֵין
 מַעֲבְרִין אוֹתָהּ כָּלָל; שְׂאוֹתוֹ הַיּוֹם רְאוּי לְהִיּוֹת רֹאשׁ חֹדֶשׁ
 נִסָּן, וּמִשְׁכִּנָּס נִסָּן וְלֹא עֲבָרוּ, אֵינָם יְכוּלִים לְעֹבֵר. וְאִם
 עֲבָרוּהָ בְּיוֹם שְׁלִשִּׁים שֶׁל אֲדָר, הָרִי זֶה מַעֲבָרָתָה. כֹּאֹד עֲדִים
 אַחֵר שֶׁעֲבָרוּהָ, וְהַעֲדִיו עַל הַיָּרֵחַ - הָרִי אֵלוּ מִקְדָּשִׁין אֶת
 הַחֹדֶשׁ בְּיוֹם שְׁלִשִּׁים, וְיִהְיֶה רֹאשׁ חֹדֶשׁ אֲדָר שְׁנִי; וְאֵלוּ
 קִדְּשׁוּהוּ קִדְּם שֶׁיַּעֲבְרוּ אֶת הַשָּׁנָה - שׁוֹב לֹא הָיוּ מַעֲבְרִין,
 שְׂאֵין מַעֲבְרִין בְּנִסָּן.
 טו. אֵין מַעֲבְרִין אֶת הַשָּׁנָה בְּשָׁנָה רַעְבוֹן, שֶׁהַכֹּל רָצִים לְבֵית
 הַגְּנוּזוֹת לְאָכֵל וּלְחִיּוֹת, וְאִי אֲפִשָׁר לְהוֹסִיף לָהֶם זֶמֶן לְאִסּוּר
 הַחֹדֶשׁ [=אִסּוּר אֲכִילַת תְּבוּאָה חֲדָשָׁה, שֶׁהוּא עַד הַקְּרִבַּת
 הָעוֹמֵר בַּיּוֹם בְּנִסָּן]. ואֵין מַעֲבְרִין בְּשִׁבְעִיעִית, שֶׁיֵּד הַכֹּל
 שׁוֹלֵטָה [וְהוֹרֶטָה] עַל הַסְּפִיחִין [הַגְּדִלִים מֵאִלִּיהֶם], וְלֹא יִמָּצְאוּ
 לְקֶרֶן הָעֹמֵר וּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם [שְׂבָאִים מִהַסְּפִיחִים]; וְרִגְלִין הָיוּ
 לְעֹבֵר בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית.
 טז. יִרְאָה לִי, שָׁנָה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים 'אֵין מַעֲבְרִין בְּשָׁנָה
 רַעְבוֹן וּבְשִׁבְעִיעִית' - שֶׁלֹּא יַעֲבְרוּ בָּהֶם מִפְּנֵי הַצָּרָה; אָבֵל אִם
 הִיָּתָה הַשָּׁנָה רְאוּיָה לְהַתְּעַבֵּר מִפְּנֵי הַתְּקוּפָה, אוֹ מִפְּנֵי
 הָאֵבִיב וּפְרוֹת הָאֵילָן - מַעֲבְרִין לְעוֹלָם כָּכָל זֶמֶן.
 יז. כִּשְׁמַעֲבְרִין בֵּית דִּין אֶת הַשָּׁנָה, כּוֹתְבִין אֲגָרוֹת לְכָל
 הַמְּקוֹמוֹת הָרְחוֹקִים, וּמוֹדִיעִים אוֹתָם שֶׁעֲבָרוּהָ, וּמִפְּנֵי מָה
 עָבְרוּהָ; וְעַל לְשׁוֹן [- בְּשֵׁם] הַנִּשְׂאִי נִכְתְּבוֹת, וְאוֹמַר לָהֶם:
 'שֶׁהִסְכַּמְתִּי אֲנִי וְחֻבְרִי, וְהוֹסַפְנוּ עַל שָׁנָה זֹאת כֶּף וְכָף' - רָצוּ
 תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, רָצוּ שְׁלִשִּׁים יוֹם, שֶׁחֹדֶשׁ הָעֹבֵר
 הָרְשׁוּת לְבֵית דִּין לְהוֹסִיפוֹ מֵלֹא אוֹ חֶסֶר, לְאַנְשֵׁי הָרְחוֹקִים
 שֶׁמוֹדִיעִין אוֹתָם; אָבֵל הֵם - לְפִי הָרֵאִיָּה הֵם עוֹשִׂים, אִם
 מֵלֹא אִם חֶסֶר.

פָּרָק ה'

א. כָּל שֶׁאָמְרָנוּ מִקְבִּיעַת רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ עַל הָרֵאִיָּה, וְעֹבֵר
 הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַזֶּמֶן אוֹ מִפְּנֵי הַצָּרָה - אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ אֲלֵא
 סְנֵהֲדָרִין שְׂבָאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ בֵּית דִּין הַסְּמוּכִים שְׂבָאֶרֶץ
 יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶן הַסְּנֵהֲדָרִין רְשׁוּת; שֶׁכֹּף נֶאֱמַר לְמַשָּׁה

בזמן הזה שקובעין על החשבון. הנה למדת, שאפלו יום
טוב שני של ראש השנה בזמן הזה, מדברי סופרים.
ט. אין עשית יום אחד תלויה בקריכת המקום. כיצד? אם
יהיה מקום בינו ובין ירושלים מהלך חמשה ימים או פחות,
שבודאי אפשר שיגיעו להם שלוחין - אין אומרים שאנשי
מקום זה עושין יום טוב אחד; שמי יאמר לנו שהיו
השלוחין יוצאין למקום זה? שמה לא היו השלוחין יוצאין
למקום זה, מפני שלא היו שם ישראל, ואחר שחזרו לקבוע
על החשבון, ישבו שם ישראלים שהן חביבין לעשות שני
ימים; או מפני שהיה חרום [סכנה] בדרך, בדרך שהיה בין
ההנהגה וגליל בימי חכמי משנה; או מפני שהיו הגוים
מונעין את השלוחין לעבר בנייהם.
י. ואלו היה הדבר תלוי בקריכת המקום, היו כל בני
מצרים עושין יום אחד, שהרי אפשר שיגיעו להם שלוחי
תשרי, שאין בין ירושלים ומצרים על דרך אשקלון אלא
מהלך שמונה ימים או פחות; וכן רב סוריא. הא למדת,
שאין הדבר תלוי בהיות המקום קרוב.
יא. נמצא עקר דבר זה על דרך זו, כן הוא: כל מקום שיש
בינו ובין ירושלים מהלך יתר על עשרה ימים גמורים -
עושין שני ימים לעולם, כמנהגם מקדם; שאין שלוחי כל
תשרי ותשרי מגיעין, אלא למקום שבינו ובין ירושלים
מהלך עשרה ימים או פחות. וכל מקום שבינו ובין
ירושלים מהלך עשרה ימים בשנה או פחות, שאפשר שהיו
שלוחין מגיעין אליו - רואים: אם אותו המקום מארץ
ישראל שהיו בה ישראל בשעת הראיה בכבוש שני, כגון
אושא ושפרעם ולד ויבנה וגב ויטבריה וכיצא בהן, עושין
יום אחד בלבד. ואם אותו המקום מסוריא, כגון צור
ודמשק ואשקלון וכיצא בהן, או מחוצה לארץ, כגון
מצרים ועמון ומואב וכיצא בהן - עושין כמנהג אבותיהן
שבידיהן: אם יום אחד, יום אחד; ואם שני ימים, שני
ימים.
יב. מקום שבינו ובין ירושלים עשרה או פחות מעשרה,
והוא סוריא או חוצה לארץ ואין להם מנהג, או שהיא עיר
שנתחדשה במדבר ארץ ישראל, או מקום ששכנו בו
ישראל עתה - עושין שני ימים כמנהג רב העולם. וכל יום
טוב שני מדברי סופרים - ואפלו יום טוב שני של ראש
השנה, שהכל עושין אותו בזמן הזה.
יג. זה שאנו מחשבים בזמן הזה כל אחד ואחד בעירו,
ואומרים שראש חדש יום פלוני, ויום טוב ביום פלוני - לא
בחשבון שלנו אנו קובעין ולא עליו אנו סומכין, שאין
מעברין שנים וקובעין חדשים בחוצה לארץ; ואין אנו
סומכין, אלא על חשבון בני ארץ ישראל וקביעתם. וזה
שאנו מחשבים, לגלות הדבר בלבד: כיון שאנו יודעין שעל
חשבון זה הם סומכין, אנו מחשבים לידע יום שקבעו בו
בני ארץ ישראל איזה יום הוא; ובקביעת בני ארץ ישראל
אותו הוא שהיה ראש חדש או יום טוב, לא מפני חשבון
שאנו מחשבים.

ואתה: "החדש הזה לכם ראש חדשים"; ומפי השמועה
למדו איש מאיש ממשנה רבנו, שקף הוא פרוש הדבר:
עדות זו תהיה מסורה "לכם", ולכל העומד אחריהן
במקומן. אבל בזמן שאין שם סנהדרין בארץ ישראל, אין
קובעין חדשים ואין מעברין שנים, אלא בחשבון זה שאנו
מחשבים בו היום.
ב. ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא - שבזמן שיש
סנהדרין, קובעין על הראיה; ובזמן שאין שם סנהדרין,
קובעין על חשבון זה שאנו מחשבים בו היום, ואין נזקקין
לראיה, אלא פעמים שיהיה יום שקובעין בו בחשבון זה
הוא יום הראיה, או קדם לו ביום, או אחריו ביום. וזה
שיהיה קדם לראיה ביום - פלא [נדיר] הוא, ובאמצעות שהן
למעבר ארץ ישראל.
ג. ומאמתי התחילו כל ישראל לחשב בחשבון זה? מסוף
חכמי תלמוד, בעת שהורבה ארץ ישראל, ולא נשאר שם
בית דין קבוע; אבל בימי חכמי משנה, וכן בימי חכמי
תלמוד עד ימי אבבי ורבא - על קביעת ארץ ישראל היו
סומכין.
ד. כשהיתה סנהדרין קיימת, והן קובעין על הראיה - היו
בני ארץ ישראל וכל המקומות שמגיעין אליהן שלוחי
תשרי, עושין ימים טובים יום אחד בלבד; ושאר המקומות
הרחוקות שאין שלוחי תשרי מגיעין אליהן, היו עושין שני
ימים מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בני ארץ
ישראל את החדש.
ה. בזמן הזה שאין שם סנהדרין, ובית דין של ארץ ישראל
קובעין על חשבון זה, היה מן הדין שיהיו בכל המקומות
עושין יום טוב אחד, אפלו המקומות הרחוקות שבחוצה
לארץ, כמו בני ארץ ישראל - שהכל על חשבון אחד
סומכין וקובעין; אבל תקנת חכמים היא, שיזהרו כמנהג
אבותיהם שבידיהם.
ו. לפיכך, כל מקום שלא היו שלוחי תשרי מגיעין אליו
כשהיו השלוחין יוצאין, יעשו שני ימים, ואפלו בזמן הזה,
כמו שהיו עושין בזמן שבני ארץ ישראל קובעין על
הראיה; ובני ארץ ישראל בזמן הזה, עושין יום אחד
כמנהגן, שמעולם לא עשו שני ימים. נמצא יום טוב שני
שאנו עושין בגליות בזמן הזה, מדברי סופרים שתקנו דבר
זה.
ז. יום טוב של ראש השנה בזמן שהיו קובעין על הראיה,
היו רב בני ארץ ישראל עושין אותו שני ימים טובים
מספק, לפי שלא היו יודעין יום שקבעו בו בית דין את
החדש, שאין השלוחין יוצאין ביום טוב.
ח. ולא עוד, אלא אפלו בירושלים עצמה שהוא מקום בית
דין, פעמים רבות היו עושין יום טוב של ראש השנה שני
ימים טובים, שאם לא באו עדים כל יום שלשים, נוהגין
היו באותו היום שמצפין לעדים קדש ולמחר קדש; והואיל
והיו עושין אותו שני ימים ואפלו בזמן הראיה, התקינו
שיהיו עושין אפלו בני ארץ ישראל אותו תמיד שני ימים,

יום חמישי י"א אייר ה'תשע"ב

פרק ו

א. בזמן שעושין על הראיה, היו מחשבין ויודעין שעה
[של ה"מולד"] שיתקבץ [נפגש] בה הירח עם החמה בדרדוק
הרבה [בחישוב מדויק], בדרך שהאצטגנין [החודשים
בכוכבים] עושין, כדי לידע אם יראה הירח או לא יראה.
ותחלת אותו החשבון [הבסיס לחשבון זה], הוא החשבון
שמחשבין בקרוב [במחצית] ויודעין שעת קבוצם בלא
דקדוק; ושעת קבוצם בלא דקדוק אלא במהלכם האמצעי,
הוא הנקרא 'מולד' [ראה ערכו בעמוד קא]. ועקרי החשבון
שמחשבין בזמן שאין שם בית דין שיקבעו על הראיה,
והוא חשבון שאנו מחשבין היום - הוא הנקרא 'עבור';
ואלו הן:

ב. היום והלילה [ראה ערכו בעמוד קא], ארבע ועשרים
שעות בכל זמן, שתיים עשרה ביום, ושתיים עשרה בלילה.
והשעה, מחלקת אלף ושמונים חלקים [ראה ערכו בעמוד
קא]; ולמה חלקו השעה למנין זה? לפי שמנין זה יש בו
חצי ורביע ושמין [ושמינית], ושליש ושתיים ושש, וחמש
ועשור, והרבה חלקים יש לכל אלו השמות.

ג. משיתקבץ [נפגש] הירח והחמה לפי חשבון זה, עד
שיתקבצו פעם שניה במהלכם האמצעי [ראה ערכו בעמוד
קא] - תשעה ועשרים יום ושתיים עשרה שעות מיום
שלישים מתחלת לילו, ושבע מאות שלשה ותשעים חלקים
משעת שלש עשרה; וזה הוא הזמן שבין כל מולד ומולד,
ונה הוא חדשה של לבנה.

ד. שנה של לבנה [ראה ערכו בעמוד קא] - אם תהיה שנים
עשר חדש מחדשים אלו - יהיה כללה שלש מאות וארבעה
וחמשים יום ושמונה שעות ושמונה מאות וששה ושבעים
חלקים; ואם תהיה מעברת, ותהיה השנה שלשה עשר
חדש - יהיה כללה שלש מאות שלשה ושמונים יום ואחת
ועשרים שעות וחמש מאות ותשעה ושמונים חלקים. ושנת
החמה, היא שלש מאות חמשה ושישים יום ושש שעות.
נמצא תוספת שנת החמה [ראה ערכו בעמוד קא] על שנת
הלבנה, עשרה ימים ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה
חלקים.

ה. כשתשליך [תחלק] ימי חדש הלבנה שבועה שבועה, שהם
ימי השבוע - ישאר יום אחד ושתיים עשרה שעות ושבע
מאות ושלשה ותשעים חלקים, סימן להם א' י"ב תשצ"ג;
וזה היא שארית חדש הלבנה. וכן כשתשליך ימי שנת
הלבנה שבועה שבועה - אם שנה פשוטה היא - ישאר ממנה
ארבעה ימים ושמונה שעות ושמונה מאות וששה ושבעים
חלקים, סימן להם ד' ח' תתע"ו; וזה היא שארית שנה
פשוטה. ואם שנה מעברת היא - תהיה שאריתה חמשה
ימים ואחת ועשרים שעות וחמש מאות ותשעה ושמונים
חלקים, סימן להם ה' כ"א תקפ"ט.

ו. כשהיה עמך ידוע מולד חדש מן החדשים, ותוסיף עליו
א' י"ב תשצ"ג - יצא מולד שאחריו, ותדע באי זה יום
מימי השבוע ובאי זו שעה ובכמה חלקים יהיה.
ז. כיצד? הרי שהיה מולד ניסן באחד בשבת בחמש שעות
ביום ומאה ושבעה חלקים, סימן להם א' ה' ק"ו. כשתוסיף
עליו שארית חדש לבנה, והוא א' י"ב תשצ"ג - יצא מולד
איר בליל שלישי חמש שעות בלילה ותשע מאות חלקים,
סימן להם ג' ה' תת"ק. ועל הדרך זו עד סוף העולם, חדש
אחר חדש.

ח. וכן כשהיה עמך ידוע מולד שנה זו, ותוסיף שאריתה
על ימי המולד - אם פשוטה היא שארית הפשוטה, ואם
מעברת היא שארית המעברת - יצא לך מולד שנה
שלאחריה. וכן שנה אחר שנה, עד סוף העולם. והמולד
הראשון שממנו תתחיל, הוא מולד שהיה בשנה ראשונה
של יצירה, והוא היה בליל שני חמש שעות בלילה ומאתים
וארבעה חלקים, סימן להם ב' ה' ר"ד; וממנו היא תחלת
החשבון.

ט. בכל החשבונות האלו שתדע מהם המולד, כשתוסיף
שארית עם שארית, כשיתקבץ מן החלקים אלף ושמונים,
תשלים שעה אחת ותוסיף אותו למנין השעות; וכשיתקבץ
מן השעות ארבע ועשרים, תשלים יום ותוסיף למנין
הימים; וכשיתקבץ מן הימים יותר על שבועה, תשליך
שבועה מן המנין ותניח השאר - שאין אנו מחשבין לידע
מנין הימים, אלא לידע באיזה יום מימי השבוע ובאיזה
שעה ואיזה חלק יהיה המולד.

י. כל תשע עשרה שנה, שיהיו מהן שבע שנים מעברות
ושתיים עשרה פשוטות - נקרא 'מחזור' [ראה ערכו בעמוד
קא]; ולמה סמכנו על מנין זה? שבזמן שאתה מקבץ מנין
ימי שתיים עשרה שנה פשוטות ושבע מעברות ושעותיהן
וחלקיהן, ותשלים כל אלף ושמונים חלקים שעה, וכל
ארבע ועשרים שעות יום, ותוסיף למנין הימים - תמצא
הכל תשע עשרה שנה משני החמה, שכל שנה מהן שלש
מאות וחמשה ושישים יום ושש שעות בשנה. ולא ישאר
ממנין ימי החמה בכל תשע עשרה שנה זו, חוץ משעה
אחת וארבע מאות ושמונים וחמשה חלקים, סימן להם א' תפ"ה.

יא. נמצא במחזור שהוא כזה, החדשים כלם חדשי הלבנה,
והשנים שני החמה; והשבע השנים המעברות שבכל
מחזור ומחזור לפי חשבון זה, הם שנה שלישית מן
המחזור וששית ושמנית, ושנת אחת עשרה ושנת ארבע
עשרה ושנת שבע עשרה ושנת תשע עשרה.

יב. כשתקבץ שארית כל שנה משתיים עשרה שנה
הפשוטות, שהוא ד' ח' תתע"ו, ושארית כל שנה משבע
שנים המעברות, שהוא ה' כ"א תקפ"ט, ותשליך הכל
שבועה שבועה - ישאר שני ימים ושש עשרה שעות וחמש
מאות וחמשה ותשעים חלקים, סימן להם ב' י"ו תקצ"ה;
וזה הוא שארית המחזור.

דוחין את ראש החדש, ואין קובעין אותו בשלישי בשנה
 46 זו, אלא בתמישי בשבת.
 47
 48 ה. וכן אם יצא מולד תשרי ביום שני בשלש שעות ביום
 49 וחמש מאות ושמונים ותשעה חלקים משעה רביעית,
 50 סימנה ב' ט"ו תקפ"ט, או יתר על כן - אם היתה אותה
 51 השנה מוצאי המעברת, שהיתה השנה הסמוכה לה שעברה
 52 מעברת - אין קובעין ראש החדש בשני בשנה זו, אלא
 53 בשלישי.
 54 ו. הנה מולד השנה הפשוטה שאמרנו שתדחה לתמישי
 55 פחות חלק אחד, כגון שיצא סימנה ג' ט' ר"ג או פחות
 56 מזה - קובעין אותה בשלישי; וכן אם הנה מולד מוצאי
 57 המעברת פחות חלק, כגון שהיה סימנה ב' ט"ו תקפ"ח או
 58 פחות מזה - קובעין אותה בשני. נמצא דרך קביעת ראש
 59 חדש תשרי לפי חשבון זה, כף הוא: תחשב ותדע המולד
 60 באי זה יום יהיה, ובכמה שעות מן היום או מן הלילה,
 61 ובכמה חלקים מן השעה. ויום המולד הוא יום הקביעה
 62 לעולם, אלא אם כן היה באחד בשבת או ברביעי או בערב
 63 שבת, או אם היה המולד בפחות היום [ראה ערכו בעמוד
 64 קא] או אחר חצות, או אם היה במאתים וארבעה חלקים
 65 משעה עשירית מליל שלישי או יותר על זה והיתה שנה
 66 פשוטה, או שהיה המולד בחמש מאות ותשעה ושמונים
 67 חלקים משעה רביעית מיום שני והיתה השנה פשוטה
 68 שאחר המעברת - שאם יארע אחד מארבעה דברים האלו,
 69 אין קובעין ביום המולד, אלא ביום שלאחריו או שלאחר
 70 אחריו, בדרך שבארנו.
 71 ז. ומפני מה אין קובעין בחשבון זה בימי אד"ו? לפי
 72 שהחשבון הזה הוא לקבוע הירח והשמש בהלוחם
 73 האמצעי [ראה ערכו בעמוד קא], לא במקומם האמתי [ראה
 74 ערכו בעמוד קא], כמו שהודענו; לפיכך עשו יום קביעה
 75 ויום דחיה, כדי לפגוע ביום קבוע האמתי [ראה ערכו בעמוד
 76 קא]. כיצד? בשלישי קובעין, ברביעי דוחין, בתמישי
 77 קובעין, בששי דוחין, בשבת קובעין, באחד בשבת דוחין,
 78 בשני קובעין.
 79 ח. ועקר שאר הארבע דחיות האלו, הוא זה העקר
 80 שאמרנו, שהחשבון הזה במהלך אמצעי; וראיה לדבר,
 81 שהיה המולד יהיה בליל שלישי וידחה לתמישי, ופעמים
 82 רבות לא יהיה ירח בליל חמישי. ולא עוד, אלא בליל
 83 ששי, מפלל שלא נתקבצו השמש והירח קבוע אמתי אלא
 84 בתמישי.
 85
פרק ח
 86 א. חדשה של לבנה - תשעה ועשרים יום ומחצה וחלקים,
 87 כמו שבארנו. ואי אפשר לומר שראש החדש יהיה במקצת
 88 היום, עד שיהיה מקצת היום מחדש שעבר ומקצתו מהבא,
 89 שנאמר: "עד חדש ימים" - מפי השמועה למדו, שימים
 90 אתה מחשב לחדש, ואי אתה מחשב שעות.

יג. כשיהיה לך ידוע מולד תחלת מחזור, ותוסיף עליו ב'
 2 י"ו תקצ"ה, יצא לך מולד תחלת המחזור שאחריו; וכן
 3 מולד כל מחזור ומחזור, עד סוף העולם. וכבר אמרנו,
 4 שמולד תחלת המחזור הראשון היה ב' ה' ר"ד. ומולד
 5 השנה, הוא מולד תשרי של אותה השנה.
 6 יד. ובדרך הזאת תדע מולד כל שנה שתראה, ומולד כל
 7 חדש שתראה, משנים שעברו, או משנים שעתידים לבוא.
 8 כיצד? תקח שני יצירה שעברו וגמרו, ותעשה אותם
 9 מחזורין של תשע עשרה תשע עשרה, ותדע מנן המחזורין
 10 שעברו, ומנן השנים שעברו ממחזור שעדין לא נשלם;
 11 ותקח לכל מחזור ומחזור ב' י"ו תקצ"ה, ולכל שנה פשוטה
 12 משני המחזור שלא נשלם ד' ח' תתע"ו, ולכל שנה מעברת
 13 ה' כ"א תקפ"ט, ותקבץ הכל, ותשלים החלקים שעות,
 14 ותשלים השעות ימים, והימים תשליכם שבעה שבעה;
 15 והנשאור מן הימים ומן השעות והחלקים, הוא מולד שנה
 16 שתראה לידע מולדה.
 17 טו. מולד השנה שיצא בחשבון זה, הוא מולד ראש חדש
 18 תשרי. וכשתוסיף עליו א' י"ב תשצ"ג, יצא מולד מרחשון;
 19 וכשתוסיף על מולד מרחשון א' י"ב תשצ"ג, יצא מולד
 20 כסלו; וכן לכל חדש וחדש זה אחר זה, עד סוף העולם.

פרק ז

22 א. אין קובעין לעולם ראש חדש תשרי לפי חשבון זה,
 23 לא באחד בשבת, ולא ברביעי בשבת, ולא בערב שבת -
 24 סימן להן אד"ו; אלא כשיהיה מולד תשרי באחד משלושה
 25 ימים האלו, קובעין ראש החדש ביום שלאחריו. כיצד?
 26 הרי שהיה המולד באחד בשבת, קובעין ראש חדש תשרי
 27 בשני; ואם יהיה המולד ברביעי, קובעין ראש חדש
 28 בתמישי; ואם יהיה המולד בששי, קובעין ראש חדש
 29 בשביעי.
 30 ב. וכן אם יהיה המולד בפחצי היום או למעלה מחצי היום,
 31 קובעין ראש חדש ביום שלאחריו. כיצד? הרי שהיה
 32 המולד ביום השני שש שעות ביום או יתר על שש שעות,
 33 קובעין ראש חדש בשלישי. ואם יהיה המולד קדם חצי
 34 היום, אפלו בחלק אחד - קובעין ראש החדש באותו יום
 35 המולד עצמו; והוא, שלא יהיה אותו היום מימי אד"ו.
 36 ג. כשיהיה המולד בפחות היום או אחר חצות, וידחה ליום
 37 שלאחריו - אם יהיה יום שלאחריו מימי אד"ו - הרי זה
 38 נדחה לשלאחר אחריו, ויהיה ראש החדש קבוע בשלישי
 39 מיום המולד. כיצד? הרי שיהיה המולד בשבת בפחות
 40 היום, סימן ז' י"ח - קובעין ראש החדש בשנה שמולדה
 41 כזה, בשני בשבת; וכן אם היה המולד בשלישי בפחות או
 42 אחר חצות, קובעין ראש החדש בתמישי בשבת.
 43 ד. מולד תשרי שיצא בחשבון זה בליל שלישי בתשע
 44 שעות בלילה ומאתים וארבעה חלקים משעה עשירית,
 45 סימנה ג' ט' ר"ד, או יותר על זה - אם היתה שנה פשוטה,

1 ב. לפיכך עושין חדשי הלכנה, מהם חדש חסר תשעה
2 ועשרים בלבד, ואף על פי שחדשה של לכנה יתר על זה
3 בשעות, וחדש מלא משלשים יום, ואף על פי שחדשה של
4 לכנה פחות מזה בשעות - כדי שלא לחשב בחדש שעות,
5 אלא ימים שלמים.

6 ג. אלו היה חדש של לכנה תשעה ועשרים יום ומחצה
7 בלבד, היו כל השנים חדש מלא וחדש חסר, והיו ימי שנת
8 הלכנה שלש מאות ארבעה וחמשים יום, ששה חדשים
9 חסרים וששה מלאים; אבל מפני החלקים שיש בכל חדש
10 וחדש יותר על חצי היום, יתקבץ מהם שעות וימים, עד
11 שיהיו מקצת השנים חדשים חסרים יותר על המלאים,
12 ובמקצת השנים חדשים מלאים יותר על החסרים.

13 ד. יום שלשים, לעולם עושין אותו ראש חדש בחשבון
14 זה: אם היה החדש שעבר חסר, יהיה יום שלשים ראש
15 החדש הבא. ואם היה החדש שעבר מלא, יהיה יום
16 שלשים ראש חדש, הואיל ומקצתו ראש חדש, ויהיה
17 תשלום החדש המלא שעבר; ויהיה יום אחד ושלשים ראש
18 החדש הבא, וממנו הוא המנין, והוא יום הקביעה. ולפיכך
19 עושין ראשי חדשים בחשבון זה, חדש אחד יום אחד
20 בלבד, וחדש אחד שני ימים.

21 ה. סדר החדשים המלאים והחסרים לפי חשבון זה, כן
22 הוא: תשרי, לעולם מלא; וחדש טבת, לעולם חסר;
23 ומטבת ואילף, חדש אחד מלא ואחד חסר על הסדר.
24 כיצד? טבת חסר, שבט מלא, אדר חסר, ניסן מלא, אייר
25 חסר, סיון מלא, תמוז חסר, אב מלא, אלול חסר. ובשנה
26 המעברת, אדר ראשון מלא, ואדר שני חסר.

27 ו. נשארו שני החדשים, שהם מרחשון וכסלו - פעמים
28 יהיו שניהם מלאים, ופעמים יהיו שניהם חסרים, ופעמים
29 יהיה מרחשון חסר וכסלו שלם. ושנה שיהיו בה שני
30 חדשים אלו מלאים, היא שנקראו חדשיה 'שלמים'; ושנה
31 שיהיו בה שני חדשים אלו חסרים, נקראו חדשיה 'חסרין';
32 ושנה שיהיה בה מרחשון חסר וכסלו מלא, נקראו חדשיה
33 'כסדרן'.

34 ז. דרך ידיעת השנה, אם חדשיה מלאים, או חסרים, או
35 כסדרן לפי חשבון זה - כך הוא: תדע תחלה יום שנקבע
36 בו ראש השנה שתקצה לידע סדור חדשיה, כמו שבארנו
37 בפרק שביעי; ותדע יום שיקבע בו ראש השנה שלאחריה,
38 ותחשב מנין הימים שביניהן חוץ מיום הקביעה של זו ושל
39 זו. אם תמצא ביניהם שני ימים, יהיו חדשי השנה חסרים;
40 ואם תמצא ביניהם שלשה ימים, יהיו כסדרם; ואם תמצא
41 ביניהם ארבעה ימים, יהיו שלמים.

42 ח. במה דברים אמורים? בשהיתה השנה שתקצה לידע
43 סדור חדשיה פשוטה. אבל אם היתה מעברת - אם תמצא
44 בין יום קביעתה ובין יום קביעת שנה שלאחריה ארבעה
45 ימים, יהיו חדשי אותה שנה המעברת חסרים; ואם תמצא
46 ביניהם חמשה, יהיו כסדרם; ואם תמצא ביניהם ששה,
47 יהיו שלמים.

48 ט. כיצד? הרי שרצינו לידע סדור חדשי שנה זו, והיה
49 ראש השנה בחמישי והיא פשוטה, וראש השנה שלאחריה
50 בשני בשבת; נמצא ביניהן שלשה ימים, ידענו ששנה זו
51 חדשיה כסדרם. ואלו היה ראש השנה שלאחריה בשלישי,
52 היו חדשי שנה זו שלמים; ואלו היה ראש השנה בשנה זו
53 בשבת, ובשנה שלאחריה בשלישי בשבת, היו חדשי שנה
54 זו חסרין. ועל דרך זו תחשב לשנה המעברת, כמו שבארנו.
55 י. יש שם סימנין שתקמץ עליהם כדי שלא תטעה בחשבון
56 סדור חדשי השנה, והן בניינין על עקרי זה החשבון
57 והקביעות והדחיות שבארנו דרשם; ואלו הן: כל שנה
58 שיהיה ראש השנה בה בשלישי, תהיה לעולם כסדרם לפי
59 חשבון זה, בין פשוטה, בין מעברת; ואם יהיה ראש השנה
60 בשבת או בשני, לא תהיה כסדרם לעולם, בין בפשוטה,
61 בין במעברת; ואם יהיה ראש השנה בחמישי - אם פשוטה
62 היא, אי אפשר שיהיו חדשיה חסרים לפי חשבון זה, ואם
63 מעברת היא, אי אפשר שיהיו חדשיה כסדרם לפי חשבון
64 זה.

יום שישי י"ב אייר ה'תשע"ב

פרק ט

66 א. שנת החמה [ראה ערכו בעמוד קא] - יש מחכמי ישראל
67 שהוא אומר, שהיא שלש מאות חמשה ושלשים יום ורביע
68 יום, שהוא שש שעות; ויש מהם שהוא אומר, שהיא פחות
69 מרביע היום. וכן חכמי גון ופרס, יש ביניהם מחלוקת בדבר
70 זה.

71 ב. מי שהוא אומר שהיא שלש מאות וחמשה ושלשים יום
72 ורביע יום, ישאר מקל מחזור של תשע עשרה שנה, שעה
73 אחת וארבע מאות וחמשה ושמנים חלקים, כמו שאמרנו.
74 ויהיה בין תקופה לתקופה, אחד ותשעים יום ושבע שעות
75 וחצי שעה; ומשתדע תקופה אחת באיזה יום ואיזו שעה
76 היא, תתחיל למנות ממנה לתקופה השניה שאחריה, ומן
77 השנה לשלישית, עד סוף העולם.

78 ג. תקופת ניסן [ראה ערכו בעמוד קא], היא השעה והחלק
79 שתפגס בו השמש לתחלת מזל [ראה ערכו בעמוד קא] טלה;
80 ותקופת תמוז, היות השמש בתחלת מזל סרטן;
81 ותקופת תשרי, היות השמש בראש מזל מאזנים; ותקופת
82 טבת, היות השמש בראש מזל גדי. ותקופת ניסן היתה
83 בשנה הראשונה של יצירה לפי חשבון זה, קדם מולד ניסן
84 בשבעה ימים ותשע שעות ושש מאות ושנים וארבעים
85 חלקים [ראה ערכו בעמוד קא] - סימנה ז' ט' תרמ"ב.

86 ד. דרך חשבון התקופה, כך הוא: תדע תחלה כמה
87 מחזורין שלמים משנת היצירה עד מחזור [ראה ערכו בעמוד
88 קא] שתקצה, וקח לכל מחזור מהם שעה אחת וארבע
89 מאות וחמשה ושמנים חלקים; וקבץ כל החלקים שעות,
90 וכל השעות ימים, ותגרע מן הכל שבעה ימים ותשע שעות
91 ושש מאות ושנים וארבעים חלקים; והשאר תוסיף אותו

עברו מן המחזור; ותקח לכל שנה אחד עשר, ותוסיף על
סכום הימים שבעה ימים בזמנים אלו, והשלף הכל שלשים
שלשים; והנשאר פחות משלשים, תתחיל למנות מראש
חדש ניסן. אם יגיע ליום התקופה, מוטב; ואם לאו, הוסף
יום או שני ימים או שלשה ימים על המנין, עד שגגיע
ליום התקופה. ואם תהיה השנה מעברת, תתחיל למנות
מראש חדש אדר שני; וליום שגגיע החשבון, באותו היום
מן החדש תהיה התקופה.

ז. כיצד? הרי שרצינו לידע בכמה בחדש תהיה תקופת
ניסן של שנת שלשים ותשע מאות, שהיא שנה תשיעית
ממחזור מאתים ושלשים - מציאנו ראש חדש ניסן נקבע בה
בחמישי, ותקופת ניסן בחמישי, ולפי שהיתה שנה זו
תשיעית למחזור, יהיו השנים הגמורות שמונה; כשתקח
לכל שנה מהן אחד עשר יום, יהיו כל הימים שמונה
ושמונים; תוסיף שבעה, הרי הכל חמשה ותשעים; תשלף
הכל שלשים שלשים, נשאר חמשה ימים; כשתתחיל
למנות חמשה ימים מראש חדש ניסן שהיה בחמישי, יגיע
החשבון ליום שני. וכבר ידענו שאין התקופה בשני בשבת,
אלא בחמישי; לפיכך תוסיף יום אחר יום, עד שתגיע
לחמישי שהוא יום התקופה - נמצאת תקופת ניסן בשנה
זו, ביום שמיני מחדש ניסן. ועל הדרך הזאת תעשה בכל
שנה ושנה.

ח. זה שאמרנו 'תוסיף יום אחר יום עד שתגיע ליום
התקופה', לעולם לא תהיה צריך להוסיף אלא יום אחד
או שנים או שלשה; ופלא גדול הוא, שתהיה צריך להוסיף
ארבעה. ואם מצאת שאתה צריך להוסיף יתר על זה, תדע
שטעית בחשבון, ותחזור ותחשב בדקדוק.

פרק י

א. שנת החמה, למי שהוא אומר שהיא פחות מרביע
מחכמי ישראל, אומר שהיא שלש מאות חמשה ושלשים יום
וחמש שעות ותשע מאות שבעה ותשעים חלקים ושמונה
וארבעים רגע; והרגע, אחד מששה ושלבים בחלק. ולפי
חשבון זה, תהיה תוספת שנת החמה על שנת הלכנה
עשרה ימים ואחת ועשרים שעה ומאה ואחד ועשרים חלק
ושמונה וארבעים רגע - סימן להן 'כ"א קכ"א מ"ח. ולא
תמצא תוספת במחזור של תשע עשרה כלל, אלא בכל
מחזור מהם ישלמו שני החמה עם שני הלכנה הפשוטות
והמעברות.

ב. בין כל תקופה ותקופה לפי חשבון זה, אחד ותשעים
יום ושבוע שעות וחמש מאות ותשעה עשר חלקים ואחד
ושלשים רגע - סימן להם צ"א ז' תקי"ט ל"א. וכשתדע
תקופה מן התקופות אימתי היתה, תחשב מאותו רגע מנין
זה, ותדע תקופה שאחריה, על הדרך שבארנו בתקופת
השנה שהיא רביע.

ג. תקופת ניסן לפי חשבון זה, היתה בשנה ראשונה של
יצירה קדם מולד ניסן בתשע שעות ושלש מאות ושנים

על מולד ניסן של שנה ראשונה מן המחזור, יצא לך באיזו
שעה ובכמה בחדש תהיה תקופת ניסן של אותה השנה
הראשונה באותו מחזור. וממנה תתחיל למנות אחד
ותשעים יום ושבוע שעות ומחצה, לכל תקופה ותקופה.
ואם תרצה לידע תקופת ניסן של שנה זו שהיא שנת כף
וכף במחזור שאתה עומד בו, קח לכל המחזורין השלמים
שעה וארבע מאות וחמשה ושמנים חלקים לכל מחזור;
ולכל השנים הגמורות ששלמו מן המחזור, עשרה ימים
ואחת ועשרים שעות ומאתים וארבעה חלקים לכל שנה;
וקבץ הכל, ותגרע ממנו שבעה ימים ותשע שעות ושלש
מאות שנים וארבעים חלקים, והשאר תשליכם חדשי לבנה
תשעה ועשרים יום ושנים עשרה שעות ושבוע מאות שלש
ותשעים חלקים. והנשאר פחות מחדש לבנה, תוסיף אותו
על מולד ניסן של אותה השנה, ותדע זמן תקופת ניסן של
אותה השנה, בכמה יום בחדש היא ובכמה שעה. תקופת
ניסן לפי חשבון זה, אינה לעולם אלא או בתחלת הלילה,
או בחצי הלילה, או בתחלת היום, או בחצי היום; ותקופת
תמוז, לעולם אינה אלא או בשבע שעות ומחצה, או
בשעה אחת ומחצה, בין ביום, בין בלילה; ותקופת תשרי,
לעולם אינה אלא או בתשע שעות, או בשלש שעות, בין
ביום, בין בלילה; ותקופת טבת, לעולם אינה אלא או
בעשר שעות ומחצה, או בארבע שעות ומחצה, בין ביום,
בין בלילה. אם תרצה לידע באיזה יום מימי השבוע ובאיזו
שעה תהיה התקופה - קח שנים גמורות שעברו משנת
היצירה עד שנה שתמצא, והשלף הכל שמונה ועשרים
שמונה ועשרים; והנשאר פחות משמונה ועשרים, קח לכל
שנה ושנה יום אחד ושלש שעות, וקבץ הכל, והוסף עליו
שלשה, והשלף הכל שבעה שבעה; והנשאר מן הימים ומן
השעות, תתחיל למנות מתחלת ליל אחד בשבת. ולאשר
יגיע החשבון, בו תהיה תקופת ניסן. ולמה מוסיפין
שלשה? לפי שתקופה ראשונה של שנת היצירה היתה
בתחלת ליל רביעי.

ה. כיצד? הרי שרצינו לידע תקופת ניסן של שנת שלשים
ותשע מאות [י שנות ד' תתקל] וארבעת אלפים ליצירה -
כשתשלף הכל שמונה ועשרים שמונה ועשרים, תשאר
שנה אחת; תקח לה יום אחד ושלש שעות, ותוסיף עליו
שלשה, נמצאת תקופת ניסן, כליל חמישי שש שעות
בלילה. וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת
תמוז בשעה ומחצה מיום חמישי; וכשתוסיף עליה שבע
שעות ומחצה, תהיה תקופת תשרי בתשע שעות מיום
חמישי; וכשתוסיף עליה שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת
טבת בארבע שעות ומחצה מליל ששי; וכשתוסיף עליה
שבע שעות ומחצה, תהיה תקופת ניסן הפאה בתחלת יום
ששי. ועל דרך זו, עד סוף העולם, תקופה אחר תקופה.
ו. אם תרצה לידע בכמה יום בחדש תהיה תקופת ניסן
של שנה זו - תדע תחלה באיזה יום מימי השבוע תהיה,
ובאיזה יום יקבע ניסן של שנה זו, וכמה שנים גמורות

1 וארבעים חלקים - סימן להם ט' תרמ"ב. וכן היא לעולם
2 בכל שנה ראשונה של כל מחזור, קדם מולד ניסן בתשע
3 שעות ושש מאות ושנים וארבעים חלקים.
4 ד. כשתדע תקופת ניסן של שנה ראשונה מן המחזור,
5 תחשב ממנה אחד ותשעים יום ושבוע שעות וחמש מאות
6 ותשעה עשר חלקים ואחד ושלשים רגע לכל תקופה
7 ותקופה, עד סוף המחזור.
8 ה. אם תרצה לידע מתי תהיה תקופת ניסן לפי חשבון זה,
9 תדע תחלה שנים גמורות שעברו מן המחזור, ותקח לכל
10 שנה מהן תוספתה, והיא י' כ"א קכ"א מ"ח; וקבץ כל
11 הרגעים חלקים, וכל החלקים שעות, וכל השעות ימים,
12 כדרך שתחשב במולדות; ותגרע מן הכל תשע שעות ושש
13 מאות ושנים וארבעים חלקים, והנשאר - תשליכו חדשי
14 לבנה; והנשאר שאין בו חדש לבנה, תוסיף אותו על מולד
15 ניסן של אותה שנה. וברגע שיגיע בו המנין, תהיה תקופת
16 ניסן של אותה השנה.
17 ו. מראין לי הדברים, שעל חשבון תקופה זו היו סומכין
18 לענין עבור השנה בעת שבית דין הגדול מצוי, שהן
19 מעברין מפני הזמן, או מפני הצרך - לפי שחשבון זה, הוא
20 האמת יותר מן הראשון, והוא קרוב מדברים שנתבאר
21 באצטגנינות יותר מן החשבון הראשון שהיה בו שנת
22 החמה שלש מאות וחמשה וששים יום ורביע יום.
23 ז. וחשבון שתי התקופות האלו שבארנו דרכם, הכל בקרוב
24 הוא, ובמהלך השמש האמצעי, לא במקומה האמתי; אבל
25 במקום השמש האמתי - תהיה תקופת ניסן בזמנים אלו,
26 בכמו שני ימים קדם שתי התקופות שיוצאין בחשבון זה,
27 בין בחשבון מי שמחשב רביע יום גמור, בין למי שמחשב
28 לפחות מרביע יום.

פרק יא

29
30 א. לפי שאמרנו בהלכות אלו, שבית דין היו מחשבין
31 בדרך ויודעים אם יראה הירח או לא יראה [בלי]
32 שלושים] - ידענו שכל מי שרוחו נכונה ולבו תאב לדברי
33 החכמות ולעמד על הסודות [של העיבור], יתאנה לידע
34 אותן הדברים שמחשבין בהם - עד שיגיע אדם אם יראה
35 הירח בליל זה, או לא יראה.
36 ב. ודרכי החשבון, יש בהם מחלוקות גדולות בין חכמי
37 הגוים הקדמונים שחקרו על חשבון התקופות [זמן הקפת
38 השמש] והגימטריות [הנדסה ומתמטיקה]. ואנשים חכמים
39 גדולים נשתבשו בהם, ונתעלמו מהם דברים ונולדו להם
40 ספקות; ויש מי שמדקדק הרבה, ולא פגע בדרך הנכונה
41 בחשבון ראית הירח, אלא צלל במים אדירים, והעלה חרש
42 בידו.
43 ג. ולפי ארך הימים ורב הבדיקות והחקירות, נודע למקצת
44 החכמים דרכי חשבון זה; ועוד, שיש לנו בעקרים אלו
45 קבלות מפי החכמים וראיות שלא נכתבו בספרים הידועים
46 לכל. ומפני כל אלו הדברים, פשר בעיני לבאר דרכי חשבון

47 זה, כדי שיהיה נכון לכל מי שמלאו לבו לקרבה אל
48 המלאכה לעשות אותה.
49 ד. ואל יהיו דרכים אלו קלים בעיניך, מפני שאין אנו
50 צריכין להם בזמן הזה; שאלו הדרכים, דרכים רחוקים
51 וצמקים הם, והוא סוד העבור [ראה ערכו בעמוד קא] שהיו
52 החכמים הגדולים יודעים אותו, ואינן מוסרין אותו לכל
53 אדם אלא לסמוכים נבונים. אבל זה החשבון בזמן שאין
54 בית דין לקבץ על הראיה שאנו מחשבין בו היום, אפלו
55 תינוקות של בית רבן מגיעין עד סופו, בשלשה ארבעה
56 ימים.
57 ה. שמה יתבונן חכם מחכמי האמות, או מחכמי ישראל
58 שלמדו חכמת נון, בדרכים אלו שאני מחשב בהן לראית
59 הירח - ויראה קרוב מעט במקצת הדרכים, ויעלה על דעתו
60 שנתעלם ממנו דבר זה ולא ידענו שיש באותה הדרך קרוב.
61 אל יעלה זה על דעתו - אלא כל דבר שלא דקדקנו בו,
62 מפני שידענו בעקרי הגימטריות [החשבונות] בראיות
63 ברורות, שאין דבר זה מפסיד בידיעת הראיה, ואין חוששין
64 לו; לפיכך לא דקדקנו בו.
65 ו. וכן פשיאא בדרך מן הדרכים חסרון מעט מחשבון
66 הראוי לאותה הדרך - בכונה עשינו זה; לפי שיש כנגדו
67 יתרון בדרך אחרת, עד שיצא הדבר לאמתו בדרכים קרובים
68 בלא חשבון ארך - כדי שלא יפחל האדם שאינו רגיל
69 בדברים אלו, ברכ החשבונות שאין מועילין בראית הירח.
70 ז. העקרים שצריך אדם לידע אותם תחלה לכל חשבונות
71 האצטגנינות, בין לדרכי חשבון הראיה, בין לשאר דברים
72 - אלו הם: הגלגל, מחלק בשלש מאות וששים
73 מעלות [ראה ערכו בעמוד קא]; כל מזל ומזל שלשים
74 מעלות, והתחלה מתחלת מזל טלה. וכל מעלה [ראה ערכו
75 בעמוד קא] ומעלה, ששים חלקים; וכל חלק וחלק, ששים
76 שניות; וכל שניה ושניה, ששים שלישיות. וכן תדקדק
77 החשבון, ותחלק כל זמן שתצא.
78 ח. לפיכך, אם יצא לך בחשבון שכוכב פלוני מקומו בגלגל
79 בשבועים מעלות ושלשים חלקים וארבעים שניות, תדע
80 שכוכב זה הוא במזל תאומים בחצי מעלת אחת עשרה
81 ממזל זה - לפי שמזל טלה שלשים מעלות, ומזל שור
82 שלשים, נשאר עשר מעלות ומחצה ממזל תאומים,
83 וארבעים שניות מחצי המעלה האחרון.
84 ט. וכן אם יצא מקומו בגלגל [ראה ערכו בעמוד קא]
85 בשלש מאות ועשרים מעלות, תדע שכוכב זה במזל דלי
86 בעשרים מעלה בו. ועל דרך זו, בכל המנינות. וסדר
87 המזלות, כך הוא: טלה, שור, תאומים, סרטן, אריה,
88 בתולה, מאזנים, עקרב, קשת, גדי, דלי, דגים.
89 י. בכל החשבונות פלם, כשתקבץ שארית לשארית או
90 כשתוסיף מנין על מנין - תקבץ כל מין עם מינו: השניות
91 עם השניות, והחלקים עם החלקים, והמעלות עם המעלות.
92 וכל זמן שיתקבץ מן השניות ששים, תשים חלק ותוסיף
93 על החלקים; וכל שיתקבץ מן החלקים ששים - תשים

עשרה ממחזור מאתים וששים, שהיא שנת שמונה ושלושים
ותשע מאות וארבעת אלפים לצירה, שהיא שנת תשע
ושמונים וארבע מאות ואלף לשטרות, שהיא שנת תשע
ומאה ואלף לחרבן בית שני. וזו היא השנה שאנו קוראים
אותה 'שנת העקר' בחשבון זה.
יז. ולפי שהראיה לא תהיה אלא בארץ ישראל, כמו
שבארנו, עשינו כל דרכי חשבון זה בנויים על עיר
ירושלים, ולשאר המקומות הסובבים אותה בכמו ששה
שבעה ימים - שבהם רואין את הירח תמיד, ובאים
ומעידים בבית דין. ומקום זה הוא נוטה מתחת הקו השווה
המסבב באמצע העולם כנגד רוח צפונית, בכמו שתים
ושלושים מעלות - עד חמש ושלושים, ועד תשע ועשרים;
וכן הוא נוטה באמצע הישוב [ראה ערכו בעמוד קא] כנגד
רוח מערב, בכמו ארבע ועשרים מעלות - עד שבע
ועשרים, ועד אחת ועשרים.

יום שבת קודש י"ג אייר ה'תשע"ב

פרק יב

א. מהלך השמש האמצעי ביום אחד, שהוא ארבע ועשרים
שעות, תשעה וחמשים חלקים ושמונה שניות - סימנם
נט"ח. נמצא מהלכה בעשרה ימים, תשע מעלות ואחד
וחמשים חלקים ושלוש ועשרים שניות - סימנם ט' נ"א
כ"ג. ונמצא מהלכה במאה יום, שמונה ותשעים מעלות
ושלושה וחמשים חלקים ושלוש וחמשים שניות - סימנם
צ"ח ל"ג. ונמצא שארית מהלכה בארץ יום, אחד
שתשליף כל שלש מאות וששים מעלות כמו שבארנו,
מאתים וחמש וששים מעלות ושמונה ושלושים חלקים
וחמשים שניות - סימנם רס"ה ל"ח ג'. ונמצא שארית
מהלכה בעשרת אלפים יום, מאה שש ושלושים מעלות
ושמונה ועשרים חלקים ועשרים שניות - סימנם קל"ו כ"ח
כ'. ועל הדרך הזה, תכפל ותוציא מהלכה לכל מנן
שתרצה; וכן אם תרצה לעשות סימני ידועים אצלך
למהלכה לשני ימים, ולשלושה, ולארבעה, עד עשרה -
תעשה. וכן אם תרצה להיות לך סימני ידועים מוכנין
למהלכה לעשרים יום, ולשלושים, ולארבעים, עד מאה -
תעשה; ודבר גלוי הוא וידוע, מאחר שידעת מהלך יום
אחד. וראוי הוא להיות מוכן וידוע אצלך, מהלך אמצע
השמש [ראה ערכו בעמוד קא] לתשעה ועשרים יום, ולשלוש
מאות וארבעה וחמשים יום, שהם ימי שנת הלכנה בזמן
שתדשיה כסדרם - והיא הנקראת 'שנה סדורה'; שבוזמן
שיהיו לך אמצעיות אלו מוכנין, יהיה החשבון קל עליך
לראית הירח, לפי שתשעה ועשרים יום גמורים מליל
הראיה עד ליל הראיה של חודש הבא; וכן בכל חודש וחודש
אין פחות מתשעה ועשרים יום ולא יותר, שאין חפצנו בכל
אלו החשבונות אלא לדעת הראיה בלבד. וכן מליל הראיה
של חודש זה עד ליל הראיה לאותו החודש לשנה הבאה,

אותו מעלה, ותוסיף אותה על המעלות; וכשתקבץ
המעלות, תשליף אותן שלש מאות וששים שלש מאות
וששים, והנשאר משלש מאות וששים ולמטה, הוא
שתופסין לחשבון.
יא. וכל החשבונות כלם, כשתרצה לגרע מנן ממנן - אם
יהיה זה שגורעין אותו יתר על זה שגורעין ממנו אפלו
בחלק אחד - תוסיף על זה שגורעין ממנו שלש מאות
וששים מעלות, כדי שיהא אפשר לגרע זה המנן ממנו.
יב. כיצד? הרי שהצריך החשבון לגרע מאתים מעלות
וחמשים חלקים וארבעים שניות, סימן ר' נ' מ', ממאה
מעלות ועשרים חלקים ושלושים שניות, סימן ק' כ' ל' -
תוסיף על המאה שלש מאות וששים, יהיו המעלות ארבע
מאות וששים; ותתחיל לגרע השניות מן השניות. תבוא
לגרע ארבעים משלשים, אי אפשר; תרים חלק אחד מן
עשרים החלקים, ותעשה אותו ששים שניות, ותוסיף על
השלשים, ונמצאו השניות תשעים; תגרע מהם הארבעים,
ישאר חמשים שניות. ותחזור לגרע החמשים חלקים
מתשעה עשר חלקים, שפבר הרימות מהם חלק אחד
ועשיתו שניות - ואי אפשר לגרע חמשים מתשעה עשר;
לפיכך, תרים מעלה אחת מן המעלות, ותעשה אותה ששים
חלקים, ותוסיף על התשעה עשר, ונמצאו החלקים תשעה
ושבעים; תגרע מהן החמשים, ישאר תשעה ועשרים
חלקים. ותחזור לגרע המאתים מעלות מן ארבע מאות
ותשע וחמשים מעלות, שפבר הרימות מעלה אחת ועשיתיה
חלקים; ישאר מאתים ותשע וחמשים מעלות. ונמצא
השאר, סימנו רנ"ט כ"ט נ'. ועל דרך זו, בכל גרעון וגרעון.
השמש והירח,
(ג), וכן שאר השבעה כוכבים - מהלך כל אחד ואחד
מהן בגלגל שלו, מהלך שוה: אין בו לא קלות, ולא כבדות
- אלא במהלכו היום, כמו מהלכו אמש, כמו מהלכו למחר,
כמו מהלכו בכל יום ויום. וגלגלו של כל אחד מהם, אף
על פי שהוא מקיף את העולם, אין הארץ באמצעו.
יד. לפיכך, אם תערך [תשווה ביחס לגלגל המזלות] מהלך
כל אחד מהם לגלגל המקיף את העולם שהארץ באמצעו,
שהוא גלגל המזלות [ראה ערכו בעמוד קא] - ישתנה הלכו,
ונמצא מהלכו ביום זה בגלגל המזלות פחות או יותר על
מהלכו אמש או על מהלכו למחר.
טו. מהלך השוה שמהלך הפוכב או השמש או הירח
בגלגלו, הוא הנקרא 'אמצע המהלך' [ראה ערכו בעמוד
קא]; והמהלך שיהיה בגלגל המזלות שהוא פעמים יותר
ופעמים חסר - הוא המהלך האמתי [ראה ערכו בעמוד קא],
ובו יהיה מקום השמש או מקום הירח האמתי.
טז. כבר אמרנו, שאלו הדרכים שאנו מכארים בהלכות
אלו, אינן אלא לחשבון ראית הירח בלבד; לפיכך, עשינו
העקר [תאריך מתקופת הרמב"ם שממנו יתחיל החשבון]
שממנו מתחילין לעולם לחשבון זה, מתחלת ליל חמישי
שימו יום שלישי לחודש ניסן משנה זו - שהיא שנת שבע

1 שְׁנָה סְדוּרָה או שְׁנָה יוֹם אֶחָד; וְכֵן בְּכָל שְׁנָה וְשָׁנָה. וּמִהֲלֹךְ
2 הַשָּׁמֶשׁ הָאֲמֻצָּעִי לְתַשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, שְׁמוֹנֶה וְעֶשְׂרִים
3 מַעֲלוֹת וְחֲמִשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְשָׁנִיָּה אַחַת - סִימָנָן כ"ח
4 ל"ה א'; וּמִהֲלֹכָה לְשָׁנָה סְדוּרָה, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁמוֹנֶה
5 וָאַרְבָּעִים מַעֲלוֹת וְחֲמִשָּׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְחֲמִשׁ עָשָׂרָה
6 שְׁנִיּוֹת - סִימָנָן ש"מ"ח נ"ה ט"ו.

7 **ב.** נִקְדָּה אַחַת יֵשׁ בְּצִלְגַל הַשָּׁמֶשׁ [ראה ערכו בעמוד קא],
8 וְכֵן בְּשָׁאֵר גִּלְגָּלֵי הַשִּׁבְעָה כּוֹכְבִּים, בְּעֵת שִׁיחִיָּה הַכּוֹכֵב בָּה,
9 יִהְיֶה גְבוּהַ מַעַל הָאָרֶץ כֹּל מֵאֲדוֹ; וְאוֹתָהּ הַנִּקְדָּה שֶׁל גִּלְגַל
10 הַשָּׁמֶשׁ וְשָׁאֵר הַכּוֹכְבִּים חוּץ מִן הַיָּרֵחַ, סוֹכְבֶת בְּשָׁוֶה,
11 וּמִהֲלֹכָה בְּכָל שְׁבָעִים שָׁנָה בְּקִרְוֵב, מַעֲלָה אַחַת. וְנִקְדָּה זוֹ,
12 הִיא הַנִּקְרָאֶת 'גְּבוּהַ'. גְּבוּהַ הַשָּׁמֶשׁ [ראה ערכו בעמוד קא] -
13 מִהֲלֹכָה בְּכָל עֶשְׂרֵה יָמִים, שְׁנִיָּה אַחַת וְחָצִי שְׁנִיָּה, שֶׁהִיא
14 שְׁלֹשִׁים שְׁלִישִׁיּוֹת; נִמְצָא מִהֲלֹכָה בְּמֵאָה יוֹם, חֲמִשׁ עָשָׂרָה
15 שְׁנִיּוֹת, וּמִהֲלֹכָה בְּאֶלֶף יוֹם, שְׁנֵי חֲלָקִים וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת;
16 וּמִהֲלֹכָה בְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים יוֹם, חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְנִמְצָא
17 מִהֲלֹכָה לְתַשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, אַרְבַּע שְׁנִיּוֹת; וּמִהֲלֹכָה בְּשָׁנָה
18 סְדוּרָה, שְׁלֹשׁ וְחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת. כְּכֹר אֲמַרְנוּ, שֶׁהַעֲקָר שֶׁמִּמֶּנּוּ
19 הֵתַחֲלָה בְּחֻשְׁבּוֹן זֶה, הוּא מִתְחַלֵּת לֵיל חֲמִישִׁי שְׁיוֹמוֹ
20 שְׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ נִסָּן מִשְׁנַת שְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים וְתַשְׁעַ מֵאוֹת
21 וָאַרְבַּעַת אֲלָפִים לְיִצְחָר. וּמִקּוֹם הַשָּׁמֶשׁ בְּמִהֲלֹכָה הָאֲמֻצָּעִי
22 הִיָּה בַּעֲקָר הַזֶּה, בְּשִׁבְעַ מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים וּשְׁתַּיִם
23 וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת מִמּוֹל טֹלָה - סִימָנָן ו' ג' ל"ב; וּמִקּוֹם גְּבוּהַ
24 הַשָּׁמֶשׁ הִיָּה בַּעֲקָר זֶה, בְּשֵׁשׁ וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וְחֲמִשָּׁה
25 וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים וּשְׁמוֹנֶה שְׁנִיּוֹת מִמּוֹל תְּאוֹמִים - סִימָנָם
26 כ"ו מ"ה ח'. כִּשְׁתַּרְצָה לִידַע מִקּוֹם הַשָּׁמֶשׁ בְּמִהֲלֹכָה
27 הָאֲמֻצָּעִי בְּכָל זְמַן שֶׁתַּרְצָה, תִּקַּח מִנֵּן הַיָּמִים שֶׁמִּתְחַלֵּת יוֹם
28 הַעֲקָר עַד הַיּוֹם שֶׁתַּרְצָה, וְתוֹצִיא מִהֲלֹכָה הָאֲמֻצָּעִי בְּאוֹתָן
29 הַיָּמִים מִן הַסִּימָנִין שֶׁהוֹדַעְנוּ; וְתוֹסִיף הַכֹּל עַל הַעֲקָר,
30 וְתַקְבֵּץ כֹּל מִין עִם מִינוֹ. וְהִיוָּצָא, הוּא מִקּוֹם הַשָּׁמֶשׁ
31 בְּמִהֲלֹכָה הָאֲמֻצָּעִי לְאוֹתוֹ הַיּוֹם. כִּיצַד? הֲרֵי שָׂרְצִינוּ לִידַע
32 מִקּוֹם הַשָּׁמֶשׁ הָאֲמֻצָּעִי בְּתַחֲלַת לֵיל הַשַּׁבָּת שְׁיוֹמוֹ אַרְבָּעָה
33 עֶשְׂרֵי יוֹם לְחֹדֶשׁ תַּמּוּז מִשְׁנֶה זוֹ, שֶׁהִיא שְׁנַת הַעֲקָר - מִצִּינוּ
34 מִנֵּן הַיָּמִים מִיּוֹם הַעֲקָר עַד תַּחֲלַת יוֹם זֶה שֶׁאֵנוּ רוֹצִים לִידַע
35 מִקּוֹם הַשָּׁמֶשׁ בּוֹ, מֵאָה יוֹם; לְקַחְנוּ אֲמַצְעַ מִהֲלֹכָה לְמֵאָה
36 יוֹם, שֶׁהוּא צ"ח ל"ג נ"ג, וְהוֹסַפְנוּ עַל הַעֲקָר, שֶׁהוּא ו' ג'
37 ל"ב. יֵצֵא מִן הַחֻשְׁבּוֹן, מֵאָה וְחֲמִשׁ מַעֲלוֹת וְשִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים
38 חֲלָקִים וְחֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם ק"ה ל"ז כ"ה;
39 וְנִמְצָא מִקּוֹמָה בְּמִהֲלֹךְ אֲמֻצָּעִי בְּתַחֲלַת לֵיל זֶה, בְּמּוֹל סֶרְטָן
40 בְּחֲמִשׁ עָשָׂרָה מַעֲלוֹת בּוֹ וְשִׁבְעָה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים מִמַּעֲלָת
41 שֶׁשׁ עָשָׂרָה. וְהָאֲמַצְעַ שֶׁיֵּצֵא בְּחֻשְׁבּוֹן זֶה, פְּעָמִים יִהְיֶה
42 בְּתַחֲלַת הַלֵּילָה בְּשָׁוֶה, או קֹדֶם שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה בְּשָׁעָה, או
43 אַחֵר שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה בְּשָׁעָה; וְדָבָר זֶה לֹא תַחּוּשׁ לוֹ בְּשָׁמֶשׁ
44 בְּחֻשְׁבּוֹן הָרְאִיָּה, שֶׁהִרִי אֵנוּ מְשַׁלְּמִים קְרוֹב זֶה [מ'עגל'ים]
45 בַּחֲשׁבוֹן כִּשְׁנִיחֻשֵׁב לְאֲמַצְעַ הַיָּרֵחַ. וְעַל הַדֶּרֶךְ הַזֹּאת תַּעֲשֶׂה
46 תְּמִיד לְכָל עֵת שֶׁתַּרְצָה, וְאִפְלוּ אַחֵר אֶלֶף שָׁנִים - שֶׁתַּקְבֵּץ
47 כֹּל הַשְּׂאִרִית וְתוֹסִיף עַל הַעֲקָר, יֵצֵא לָךְ הַמִּקּוֹם הָאֲמֻצָּעִי;

48 וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּאֲמַצְעַ הַיָּרֵחַ, וּבְאֲמַצְעַ כֹּל כּוֹכֵב וְכוֹכֵב - מֵאַחֵר
49 שֶׁתִּדַּע מִהֲלֹכָה בְּיוֹם אֶחָד כְּמָה הוּא, וְתִדַּע הַעֲקָר שֶׁמִּמֶּנּוּ
50 תַּתְּחִיל, וְתַקְבֵּץ מִהֲלֹכָה לְכָל הַשָּׁנִים וְהַיָּמִים שֶׁתַּרְצָה וְתוֹסִיף
51 עַל הַעֲקָר, וְיֵצֵא לָךְ מִקּוֹמוֹ בְּמִהֲלֹךְ אֲמֻצָּעִי. וְכֵן תַּעֲשֶׂה
52 בְּגִבְהַ הַשָּׁמֶשׁ - תוֹסִיף מִהֲלֹכָה בְּאוֹתָם הַיָּמִים או הַשָּׁנִים עַל
53 הַעֲקָר, יֵצֵא לָךְ מִקּוֹם גְּבוּהַ הַשָּׁמֶשׁ לְאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁתַּרְצָה. וְכֵן
54 אִם תַּרְצָה לַעֲשׂוֹת לָךְ עֲקָר אַחֵר שֶׁתַּתְּחִיל מִמֶּנּוּ חוּץ מִעֲקָר
55 זֶה שֶׁהִתְחַלְנוּ מִמֶּנּוּ בְּשָׁנָה זוֹ, כִּדִּי שִׁיחִיָּה אוֹתוֹ עֲקָר בְּתַחֲלַת
56 שְׁנַת מַחְזוֹר יְדוּעַ, או בְּתַחֲלַת מֵאָה מִן הַמֵּאוֹת - הָרִשּׁוֹת
57 בְּיָדְךָ. וְאִם תַּרְצָה לִהְיוֹת הַעֲקָר שֶׁתַּתְּחִיל מִמֶּנּוּ מִשְׁנִים
58 שְׁעָבְרוּ קֹדֶם עֲקָר זֶה, או לְאַחֵר כְּמָה שָׁנִים מִעֲקָר זֶה - הַדֶּרֶךְ
59 יְדוּעָה. כִּיצַד הִיא הַדֶּרֶךְ? כְּכֹר יְדַעַת מִהֲלֹךְ הַשָּׁמֶשׁ לְשָׁנָה
60 סְדוּרָה, וּמִהֲלֹכָה לְתַשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, וּמִהֲלֹכָה לְיוֹם אֶחָד.
61 וְדָבָר יְדוּעַ, שֶׁהַשָּׁנָה שֶׁחֲדָשִׁיהָ שְׁלֹמִים, הִיא יִתְרָה עַל
62 הַסְּדוּרָה יוֹם אֶחָד; וְהַשָּׁנָה שֶׁחֲדָשִׁיהָ חֲסָרִין, הִיא חֲסָרָה מִן
63 הַסְּדוּרָה יוֹם אֶחָד. וְהַשָּׁנָה הַמְּעַבְרָת, אִם יִהְיֶה חֲדָשִׁיהָ
64 כְּסֻדְרָן, תִּהְיֶה יִתְרָה עַל הַשָּׁנָה הַסְּדוּרָה שְׁלֹשִׁים יוֹם; וְאִם
65 הִי חֲדָשִׁיהָ שְׁלֹמִים, הִיא יִתְרָה עַל הַסְּדוּרָה אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים
66 יוֹם; וְאִם הִי חֲדָשִׁיהָ חֲסָרִין, הִיא יִתְרָה עַל הַסְּדוּרָה תַשְׁעָה
67 וְעֶשְׂרִים יוֹם. וּמֵאַחֵר שֶׁכָּל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ יְדוּעִים, תוֹצִיא
68 מִהֲלֹךְ אֲמַצְעַ הַשָּׁמֶשׁ לְכָל הַשָּׁנִים וְהַיָּמִים שֶׁתַּרְצָה, וְתוֹסִיף
69 עַל הַעֲקָר שְׁעָשִׂינוּ - יֵצֵא לָךְ אֲמַצְעָה לְיוֹם שֶׁתַּרְצָה מִשְׁנִים
70 הַבָּאוֹת, וְתַעֲשֶׂה אוֹתוֹ הַיּוֹם עֲקָר; או תַּגְרַע הָאֲמַצְעַ
71 שֶׁהוּצֵאתָ מִן הַעֲקָר שְׁעָשִׂינוּ, וְיֵצֵא לָךְ הַעֲקָר לְיוֹם שֶׁתַּרְצָה
72 מִשְׁנִים שְׁעָבְרוּ, וְתַעֲשֶׂה אוֹתוֹ אֲמַצְעַ עֲקָר. וְכֵן תַּעֲשֶׂה
73 בְּאֲמַצְעַ הַיָּרֵחַ וְשָׁאֵר הַכּוֹכְבִּים, אִם יִהְיֶה יְדוּעִים לָךְ. וְכָכָר
74 נִתְבָּאֵר לָךְ מִכָּל דְּבָרֵינוּ, שֶׁכָּשֶׁם שֶׁתִּדַּע אֲמַצְעַ הַשָּׁמֶשׁ לְכָל
75 יוֹם שֶׁתַּרְצָה מִיָּמִים הַבָּאִים, כִּף תִּדַּע אֲמַצְעָה לְכָל יוֹם
76 שֶׁתַּרְצָה מִיָּמִים שְׁעָבְרוּ.

פֶּרֶק יג

77 **א.** אִם תַּרְצָה לִידַע מִקּוֹם הַשָּׁמֶשׁ הָאֲמֻצָּעִי [ראה ערכו בעמוד
78 קא] בְּכָל יוֹם שֶׁתַּרְצָה, תוֹצִיא תַחֲלָה מִקּוֹמָה הָאֲמֻצָּעִי [ראה
79 ערכו בעמוד קא] לְאוֹתוֹ הַיּוֹם עַל הַדֶּרֶךְ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְתוֹצִיא
80 מִקּוֹם גְּבוּהַ הַשָּׁמֶשׁ, וְתַגְרַע מִקּוֹם גְּבוּהַ הַשָּׁמֶשׁ מִמִּקּוֹם
81 הַשָּׁמֶשׁ הָאֲמֻצָּעִי. וְהַנִּשְׁאָר, הוּא הַנִּקְרָא 'מַסְלוֹל
82 הַשָּׁמֶשׁ' [ראה ערכו בעמוד קא].
83 **ב.** וְתַרְאָה כְּמָה מַעֲלוֹת הוּא מַסְלוֹל הַשָּׁמֶשׁ: אִם יִהְיֶה
84 הַמַּסְלוֹל פְּחוּת מִמֵּאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת, תַּגְרַע מִנֵּת
85 הַמַּסְלוֹל [ראה ערכו בעמוד קא] מִמִּקּוֹם הַשָּׁמֶשׁ הָאֲמֻצָּעִי;
86 וְאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוֹל יוֹתֵר עַל מֵאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת עַד שְׁלֹשׁ
87 מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים, תוֹסִיף מִנֵּת הַמַּסְלוֹל עַל מִקּוֹם הַשָּׁמֶשׁ
88 הָאֲמֻצָּעִי. וְמָה שִׁיחִיָּה אַחֵר שֶׁתוֹסִיף עָלָיו או תַּגְרַע מִמֶּנּוּ,
89 הוּא הַמִּקּוֹם הָאֲמֻצָּעִי.
90 **ג.** וְדַע, שֶׁאִם יִהְיֶה הַמַּסְלוֹל מֵאָה וּשְׁמוֹנִים בְּשָׁוֶה, או שְׁלֹשׁ
91 מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים - אֵין לוֹ מִנָּה, אֲלָא יִהְיֶה הַמִּקּוֹם הָאֲמֻצָּעִי
92 הוּא הַמִּקּוֹם הָאֲמֻצָּעִי.
93

אָמַצַע הַשֶּׁמֶשׁ תַּחֲלָה לַעֲת הַזֹּאת, וְסִימָנוּ ק"ה ל"ז כ"ה כְּמוֹ
שְׁבָאֲרָנוּ; וְתוֹצִיא מְקוֹם גְּבִהָה הַשֶּׁמֶשׁ לַעֲת הַזֹּאת, יֵצֵא לָךְ
סִימָנוּ פ"ו מ"ה כ"ג. וְתִגְרַע מְקוֹם הַגְּבִהָה מִן הָאֲמָצִיעִי, יֵצֵא
לָךְ הַמַּסְלֹל שְׁמוֹנָה עָשָׂר מַעֲלוֹת וּשְׁנַיִם וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים
וּשְׁתֵּי שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם י"ח נ"ב ב'. וְאַל תִּקְפִּיד בְּכָל מַסְלֹל
עַל הַחֲלָקִים, אֲלָא אִם יִהְיוּ פְּחוֹת מִשְׁלֹשִׁים אֶל תִּפְנֶה
אֲלֵיהֶם; וְאִם הֵיוּ שְׁלֹשִׁים אִו יוֹתֵר, תַּחֲשֹׁב אוֹתָם מַעֲלָה
אַחַת, וְתוֹסִיף אוֹתָהּ עַל מִנְּךָ מַעֲלוֹת הַמַּסְלֹל. לִפְיֶךָ, יִהְיֶה
מַסְלֹל זֶה תִּשַּׁע עָשָׂר מַעֲלוֹת, וְתִהְיֶה מְנָתוֹ עַל הַדֶּרֶךְ
שְׁבָאֲרָנוּ שְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים.

י. וּלְפִי שֶׁהַמַּסְלֹל הַזֶּה הִיָּה פְּחוֹת מִמָּאָה וּשְׁמוֹנִים, תִּגְרַע
הַפְּנֶה שֶׁהִיא שְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים מֵאֲמָצִיעַ הַשֶּׁמֶשׁ, יִשְׁאָר
מָאָה וָאַרְבַּע מַעֲלוֹת וְתִשַּׁע וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים וְחִמֵּשׁ וְעֶשְׂרִים
שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם ק"ד נ"ט כ"ה. וְנִמְצָא מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי
בַּתַּחֲלֵת לַיִל זֶה, בְּמִזֹּל סֶרֶטָן בְּחִמֵּשׁ עָשָׂר מַעֲלוֹת בּו, פְּחוֹת
שְׁנִיּוֹת. וְאַל תִּפְנֶה אֶל הַשְּׁנִיּוֹת כָּלָל, לֹא בְּמִקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ, וְלֹא
בְּמִקוֹם הַיָּרֵחַ, וְלֹא בְּשֹׂאֵר חֲשִׁבּוֹנוֹת הָרֵאָה - אֲלָא חֲקֹר עַל
הַחֲלָקִים בְּלִבְךָ; וְאִם יִהְיוּ הַשְּׁנִיּוֹת קְרוֹב לְשְׁלֹשִׁים, עֲשֵׂה
אוֹתָם חֶלֶק וְהוֹסִיפוּ עַל הַחֲלָקִים.

יא. וּמֵאַחַר שֶׁתִּדַּע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ בְּכָל עֵת שֶׁתִּרְצֶה, תִּדַּע יוֹם
הַתְּקוּפָה הָאֲמִתִּי כָּל תְּקוּפָה שֶׁתִּרְצֶה, בֵּין תְּקוּפוֹת הַבָּאוֹת
אַחֵר עָקֹר זֶה שֶׁמִּמֶּנּוּ הַתַּחֲלִינוּ, בֵּין תְּקוּפוֹת שֶׁעָבְרוּ מִשְׁנֵים
קִדְמוֹנוֹת.

פֶּרֶק יד

א. הַיָּרֵחַ, שְׁנֵי מִהֲלָכִים אֲמָצִיעִים יֵשׁ לוֹ - הַיָּרֵחַ עֲצָמוֹ
מִסִּבָּב בְּגִלְגַּל קֶטֶן שְׂאִינוּ מִקִּיף אֶת הָעוֹלָם, וּמִהֲלָכּוֹ
הָאֲמָצִיעִי בְּאוֹתוֹ הַגִּלְגַּל הַקָּטָן נִקְרָא 'אֲמָצִיעַ הַמַּסְלֹל' [ראוה
עֲרוֹכוֹ בַּעֲמוּד קא]; וְהַגִּלְגַּל הַקָּטָן עֲצָמוֹ מִסִּבָּב בְּגִלְגַּל גָּדוֹל
הַמִּקִּיף אֶת הָעוֹלָם, וּמִהֲלָךְ אֲמָצִיעִי זֶה שֶׁל גִּלְגַּל הַקָּטָן
בְּאוֹתוֹ הַגִּלְגַּל הַגָּדוֹל הַמִּקִּיף אֶת הָעוֹלָם, הוּא הַנִּקְרָא
'אֲמָצִיעַ הַיָּרֵחַ' [ראוה עֲרוֹכוֹ בַּעֲמוּד קא]. מִהֲלָךְ אֲמָצִיעַ הַיָּרֵחַ
בְּיוֹם אֶחָד, שְׁלֹשׁ עָשָׂר מַעֲלוֹת וְעָשָׂר חֲלָקִים וַחֲמִשׁ
וּשְׁלֹשִׁים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם י"ג י' ל"ה.

ב. נִמְצָא מִהֲלָכּוֹ בַּעֲשָׂרָה יָמִים, מָאָה וָאַחַת וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת
וַחֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים וַחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם קל"א
מ"ה נ'. וְנִמְצָא שְׂאִרִית מִהֲלָכּוֹ בְּמָאָה יוֹם, מֵאֲתָיִם וְשִׁבְעַ
וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת וּשְׁמוֹנָה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים וְשֹׁלֵשׁ וְעֶשְׂרִים
שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם רל"ז ל"ח כ"ג. וְנִמְצָא שְׂאִרִית מִהֲלָכּוֹ בְּאֶלֶף
יוֹם, מֵאֲתָיִם וְשֹׁשׁ עָשָׂר מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים
וַחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם רי"ו כ"ג נ'. וְנִמְצָא שְׂאִרִית מִהֲלָכּוֹ
בַּעֲשָׂרָה אֲלָפִים יוֹם, שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וּשְׁמוֹנָה וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים
וְעֶשְׂרִים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם ג' נ"ח כ'. וְנִמְצָא שְׂאִרִית מִהֲלָכּוֹ
בַּתִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, שְׁתֵּים וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וְשֹׁשׁ חֲלָקִים
וְשֹׁשׁ וַחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם כ"ב ו' נ"ו. וְנִמְצָא שְׂאִרִית
מִהֲלָכּוֹ בְּשָׁנָה סְדוּרָה, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וָאַרְבַּע וָאַרְבָּעִים מַעֲלוֹת

ד. וְכַמָּה הִיא מְנַת הַמַּסְלֹל? אִם יִהְיֶה הַמַּסְלֹל עָשָׂר
מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מְנָתוֹ עֶשְׂרִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה עֶשְׂרִים
מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מְנָתוֹ אַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה שְׁלֹשִׁים
מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מְנָתוֹ שְׁמוֹנָה וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה
אַרְבָּעִים מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר
חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה חֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת
וְתִשַּׁע וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה שְׁשִׁים מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה
מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וָאַחַד וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה שְׁבָעִים
מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וָאַחַד וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים;
וְאִם יִהְיֶה שְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְשִׁבְעָה
וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה תִּשְׁעִים מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מְנָתוֹ
מַעֲלָה אַחַת וְתִשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מָאָה,
תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וּשְׁמוֹנָה וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְאִם
יִהְיֶה מָאָה וְעָשָׂר, תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וּשְׁלֹשָׁה וַחֲמִשִּׁים
חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מָאָה וְעֶשְׂרִים, תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת
וַחֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מָאָה וּשְׁלֹשִׁים, תִּהְיֶה
מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וּשְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מָאָה
וָאַרְבָּעִים, תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְתִשְׁעָה עָשָׂר חֲלָקִים;
וְאִם יִהְיֶה מָאָה וַחֲמִשִּׁים, תִּהְיֶה מְנָתוֹ מַעֲלָה אַחַת וְחֶלֶק
אַחַד; וְאִם יִהְיֶה מָאָה וְשִׁשִּׁים, תִּהְיֶה מְנָתוֹ וָאַחַד וְעֶשְׂרִים
חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מָאָה וְשִׁבְעִים, תִּהְיֶה מְנָתוֹ אַחַד וְעֶשְׂרִים
חֲלָקִים; וְאִם יִהְיֶה מָאָה וּשְׁמוֹנִים בְּשׁוּנָה, אֵין לוֹ מְנָה כְּמוֹ
שְׁבָאֲרָנוּ, אֲלָא מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמָצִיעִי, הוּא מְקוּמָה הָאֲמִתִּי.
ה. הִיָּה הַמַּסְלֹל יוֹתֵר עַל מָאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת - תִּגְרַע
אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים מַעֲלוֹת, וְתִדַּע מְנָתוֹ. בִּיצֵד? הֲרִי
שֶׁהִיָּה הַמַּסְלֹל מֵאֲתָיִם מַעֲלוֹת - תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
וְשִׁשִּׁים, יִשְׁאָר מָאָה וְשִׁשִּׁים מַעֲלוֹת; וְכַכֵּר הוֹדַעְנוּ, שֶׁמְנַת
מָאָה וְשִׁשִּׁים מַעֲלוֹת, שְׁנַיִם וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים - וְכֵן מְנַת
הַמֵּאֲתָיִם, שְׁנַיִם וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים.

ו. וְכֵן אִם הִיָּה הַמַּסְלֹל שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מַעֲלוֹת - תִּגְרַע אוֹתוֹ
מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים, יִשְׁאָר שְׁשִׁים; וְכַכֵּר יִדְעָתָ, שֶׁמְנַת
שְׁשִׁים מַעֲלוֹת, מַעֲלָה אַחַת וָאַחַד וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים - וְכֵן
הִיא מְנַת הַשֶּׁלֶשׁ מֵאוֹת מַעֲלוֹת. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה, בְּכָל מִנְּךָ
וּמִנְּךָ.

ז. הֲרִי שֶׁהִיָּה הַמַּסְלֹל חִמֵּשׁ וְשִׁשִּׁים מַעֲלוֹת - וְכַכֵּר יִדְעָתָ
שֶׁמְנַת הַשֶּׁשִּׁים, הִיא מַעֲלָה אַחַת וָאַחַד וָאַרְבָּעִים חֶלֶק, וּמְנַת
הַשִּׁבְעִים, הִיא מַעֲלָה אַחַת וָאַחַד וַחֲמִשִּׁים חֲלָקִים; וְנִמְצָא
בֵּין שְׁתֵּי הַמְּנוֹת עָשָׂר חֲלָקִים, וּלְפִי חֲשָׁבוֹן הַמַּעֲלוֹת יִהְיֶה
לְכָל מַעֲלָה חֶלֶק אֶחָד - וְיִהְיֶה מְנַת הַמַּסְלֹל שֶׁהוּא חִמֵּשׁ
וְשִׁשִּׁים, מַעֲלָה אַחַת וְשִׁשָּׁה וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים.

ח. וְכֵן אִלוֹ הִיָּה הַמַּסְלֹל שִׁבְעִים וְשִׁשִּׁים, הִיָּתָה מְנָתוֹ מַעֲלָה
אַחַת וּשְׁמוֹנָה וָאַרְבָּעִים חֲלָקִים. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה תִּעֲשֶׂה בְּכָל
מַסְלֹל שֶׁיִּהְיֶה בְּמִנְּךָ אַחֲדִים עִם הָעֲשָׂרוֹת, בֵּין בְּחִשְׁבוֹן
הַשֶּׁמֶשׁ בֵּין בְּחִשְׁבוֹן הַיָּרֵחַ.

ט. בִּיצֵד? הֲרִי שֶׁרָצִינוּ לִידַע מְקוֹם הַשֶּׁמֶשׁ הָאֲמִתִּי בַּתַּחֲלֵת
לַיִל הַשַּׁבָּת אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ תַּמּוּז מִשְׁנֶה ז' - תּוֹצִיא

1 וְשֵׁשׁ וְעֶשְׂרִים חֳלָקִים וְשֵׁשׁ וְאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת - סִימָן לָהֶם,
2 שֶׁמֶ"ד כ"ו מ"ג. וְעַל דֶּרֶךְ זוֹ, תִּכְפַּל לְכָל מִנְיַן יָמִים אוֹ שָׁנִים
3 שֶׁתִּרְצֶה.
4 ג. וּמִחֻלָּף אֲמַצֵּעַ הַמְסֻלֵּל בְּיוֹם אֶחָד, שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת
5 וְשֵׁשׁ חֳלָקִים וְאַרְבַּע וְחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם י"ג ג' נ"ד.
6 וְנִמְצָא מִהֲלָכּוֹ בְּעֶשְׂרֵה יָמִים, מֵאָה וְשֵׁשׁ מַעֲלוֹת תִּשְׁעָה
7 וְשֵׁשׁ חֳלָקִים בְּלֹא שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם ק"ל ל"ט. וְנִמְצָא
8 שְׁאֵרִית מִהֲלָכּוֹ בְּמֵאָה יוֹם, מֵאֵתִים וְשֵׁשׁ וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת
9 וְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים חֳלָקִים וְשֵׁשׁ וְחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם
10 רכ"ו כ"ט נ"ג. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מִהֲלָכּוֹ בְּאַלְף יוֹם, מֵאָה
11 וְאַרְבַּע מַעֲלוֹת וְשִׁמּוֹנָה וְחֲמִשִּׁים חֳלָקִים וְחֲמִשִּׁים שְׁנִיּוֹת -
12 סִימָנָם ק"ד נ"ח נ'. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מִהֲלָכּוֹ בְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים
13 יוֹם, שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת וְשִׁמּוֹנָה וְאַרְבָּעִים
14 חֳלָקִים וְעֶשְׂרִים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם שכ"ט מ"ח כ'. וְנִמְצָא
15 שְׁאֵרִית מִהֲלָכּוֹ לְתִשְׁעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם, שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת
16 וְשֵׁשׁ וְחֲמִשִּׁים חֳלָקִים וְאַרְבַּע שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם י"ח נ"ג ד'.
17 ד. וְנִמְצָא שְׁאֵרִית מִהֲלָכּוֹ בְּשָׁנָה סְדוּרָה, שֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְחֲמִשׁ
18 מַעֲלוֹת וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שְׁנִיּוֹת בְּלֹא חֳלָקִים - סִימָנָם ש"ה י"ג.
19 מְקוֹם אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ הָיָה בְּתַחֲלַת לַיִל חֲמִישִׁי שֶׁהוּא הָעֶקֶר
20 לְחֻשְׁבֹּנוֹת אֵלוֹ, בְּמוֹל שׁוֹר מַעֲלָה אֶחָת וְאַרְבָּעָה עֶשְׂרֵה
21 חֳלָקִים אַרְבָּעִים וְשֵׁשׁ שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם א' י"ד מ"ג. וְאֲמַצֵּעַ
22 הַמְסֻלֵּל הָיָה בְּעֶקֶר זֶה, אַרְבַּע וְשִׁמּוֹנִים מַעֲלוֹת וְשִׁמּוֹנָה
23 וְעֶשְׂרִים חֳלָקִים וְשֵׁשִׁים וְאַרְבָּעִים שְׁנִיּוֹת - סִימָנָם פ"ד כ"ח

מ"ב. מֵאַחַר שֶׁתִּדַּע מִחֻלָּף אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ, וְהֵאֱמַצֵּעַ שֶׁהוּא
הָעֶקֶר שֶׁעָלִיו תּוֹסִיף, תִּדַּע מְקוֹם אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ בְּכָל עֵת
שֶׁתִּרְצֶה, עַל דֶּרֶךְ שְׁעִשִּׁית בְּאֲמַצֵּעַ הַשָּׁמֶשׁ; וְאַחַר שֶׁתּוֹצִיא
אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ לְתַחֲלַת הַלֵּילָה שֶׁתִּרְצֶה - הִתְבּוֹנֵן בְּשָׁמֶשׁ, וְדַע
בְּאֵי זֶה מוֹל הוּא.
ה. אִם הָיְתָה הַשָּׁמֶשׁ מִחֻצֵּי מוֹל דְּגִים עַד חֻצֵּי מוֹל טְלָה,
תִּנִּיחַ אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ כְּמוֹת שֶׁהוּא; וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ מִחֻצֵּי
מוֹל טְלָה עַד תַּחֲלַת מוֹל תְּאוּמִּים, תּוֹסִיף עַל אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ
חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵה חֳלָקִים; וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ מִתַּחֲלַת מוֹל
תְּאוּמִּים עַד תַּחֲלַת מוֹל אֲרִיָּה, תּוֹסִיף עַל אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ
שֵׁשִׁים חֳלָקִים; וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ מִתַּחֲלַת מוֹל אֲרִיָּה עַד
חֻצֵּי מוֹל בְּתוּלָה, תּוֹסִיף עַל אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵה
חֳלָקִים; וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ מִחֻצֵּי מוֹל בְּתוּלָה עַד חֻצֵּי מוֹל
מֵאוּנִים, הִנּוּחַ אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ כְּמוֹת שֶׁהוּא; וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ
מִחֻצֵּי מוֹל מֵאוּנִים עַד תַּחֲלַת מוֹל קֶשֶׁת, תִּגְרַע מֵאֲמַצֵּעַ
הַיָּרֵחַ חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵה חֳלָקִים; וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ מִתַּחֲלַת מוֹל
קֶשֶׁת עַד תַּחֲלַת מוֹל דָּלִי, תִּגְרַע מֵאֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ שֵׁשִׁים
חֳלָקִים; וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ מִתַּחֲלַת מוֹל דָּלִי עַד חֻצֵּי דְּגִים,
תִּגְרַע מֵאֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵה חֳלָקִים.
ו. וְיֵמָּה שִׁיְהִיָּה אֲחֵר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו, אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ,
אוֹ תִּנִּיחַ אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא - הוּא אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ לְאַחֵר
שֶׁקִיעַת הַחֶמֶד בְּכֻמוֹ שְׁלִישׁ שְׁעָה בְּאוֹתוֹ הַיָּמִן שֶׁתּוֹצִיא
הָאֲמַצֵּעַ לוֹ, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא 'אֲמַצֵּעַ הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרִאשִׁי'.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ז' י"ג אייר ה'תשע"ב

יום ראשון ז' אייר ה'תשע"ב

הלכות תשובה

פרק י

מַעֲלָה גְדוֹלָה עַד מְאֹד, וְאֵין כָּל חֶסֶד זֹכֶה לָּהּ. וְהִיא מַעֲלָת
אֲבִרָה אֲבִינוּ, שֶׁקָּרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'אוֹהֲבוֹ', לְפִי שֶׁלֹּא
עָבַד אֵלָּא מֵאֲהָבָה. וְהִיא הַמַּעֲלָה שֶׁצִּוְּנוּ בָּהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֶהְבְּתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ". וּבִזְמַן
שִׁיְאָהֵב אֶת ה' אֶהְבָּה הַקְּדוֹשׁ, מִיָּד יַעֲשֶׂה כָּל הַמַּצְוֹת
מֵאֲהָבָה.

ג. וְכִיצַד הִיא הָאֲהָבָה הַקְּדוּשָׁה? הוּא שִׁיְאָהֵב אֶת ה' אֶהְבָּה
גְּדוֹלָה יְתֵרָה, עֲנָה עַד מְאֹד, עַד שֶׁתִּהְיֶה נִפְשׁוֹ קְשׁוּרָה
בְּאֲהָבַת ה', וְנִמְצָא שׁוּגָה [הוּגָה] בָּהּ תְּמִיד - כְּאִלּוּ חוֹלִי
הָאֲהָבָה, שֶׁאֵין דַּעְתָּן פְּנוּיָה מֵאֲהָבַת אוֹתָהּ אֲשֶׁה שֶׁהוּא
שׁוּגָה בָּהּ תְּמִיד, בֵּין בְּשִׁכְבוֹ בֵּין בְּקוּמּוֹ, בֵּין בְּשַׁעֲרָה שֶׁהוּא
אוֹכֵל וְשׁוֹתָהּ. יֵתֵר מִזֶּה תִּהְיֶה אֲהָבַת ה' בְּלֹב אוֹהֲבִיו, וְשׁוּגִין
בָּהּ תְּמִיד, כְּמוֹ שֶׁצִּוְּנוּ: "בְּכָל לִבְכָּךְ וּבְכָל נַפְשְׁךָ". וְהוּא
שֶׁשְׁלֵמָה אֲמַר דֶּרֶךְ מֶשֶׁל: "כִּי חוֹלַת אֶהְבָּה אֲנִי"; וְכָל שִׁיר
הַשִּׁירִים - מֶשֶׁל הוּא לְעִנְיָן זֶה.

ד. אֲמָרוּ חֲכָמִים הָרִאשׁוֹנִים: שֶׁמָּא תֹאמַר, הֲרִינִי לְמַד תּוֹרָה
בְּשִׁבְלִי שֶׁאֶהְיֶה עֹשִׂיר, בְּשִׁבְלִי שֶׁאֶקְרָא רִבִּי, בְּשִׁבְלִי שֶׁאֶקְבֵּל
שֶׁכֶּר לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא - תִּלְמִיד לּוֹמַר: "לְאֶהְבָּה אֶת ה'";

א. אֵל יֹאמַר אָדָם: 'הֲרִינִי עוֹשֶׂה מַצְוֹת הַתּוֹרָה וְעוֹסֵק
בְּחֻמְתָּהּ, כְּדֵי שֶׁאֶקְבֵּל הַבְּרָכוֹת הַכְּתוּבוֹת בָּהּ, אוֹ כְּדֵי
שֶׁאֶזְכֶּה לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא; וְאֶפְרַשׁ מִן הָעֲבֵרוֹת שֶׁהִזְהִירָה
תּוֹרָה מִקֵּן, כְּדֵי שֶׁאֶנְצֹל מִן הַקְּלָלוֹת הַכְּתוּבוֹת בַּתּוֹרָה, אוֹ
כְּדֵי שֶׁלֹּא אֶפְרַח מִחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא'. אֵין רְאוּי לַעֲבֹד אֶת ה'
עַל דֶּרֶךְ זֶה! שֶׁהָעוֹבֵד עַל דֶּרֶךְ זֶה, הוּא עוֹבֵד מִיָּרָא; וְאֵינָהּ
מַעֲלַת הַנִּבְיָאִים, וְלֹא מַעֲלַת הַחֲכָמִים. וְאֵין עוֹבֵד אֶת ה' עַל
דֶּרֶךְ זֶה, אֵלָּא עֲמֵי הָאֶרֶץ וְהַנָּשִׁים וְהַקְּטָנִים, שֶׁמִּחְזְקִין אוֹתָן
לַעֲבֹד מִיָּרָא, עַד שֶׁתִּרְבֶּה דַּעְתָּן וְיַעֲבֹדוּ מֵאֲהָבָה.

ב. הָעוֹבֵד מֵאֲהָבָה, עוֹסֵק בַּתּוֹרָה וּבַמַּצְוֹת וְהוֹלֵךְ בְּנִתְיָבוֹת
הַחֲכָמָה - לֹא מִפְּנֵי דְבַר בְּעוֹלָם, לֹא מִפְּנֵי יִרְאָת הָרַעָה, וְלֹא
כְּדֵי לִירֹשׁ הַטּוֹבָה; אֵלָּא עוֹשֶׂה הָאֲמֶת מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֲמֶת,
וְסוֹף הַטּוֹבָה לְבוֹא {בְּכָלָהּ} {בַּגְּלָלָה}. וּמַעֲלָה זֹה הִיא

פרק א

43
44 א. פַּעַמִּים בְּכָל יוֹם קוֹרְאִין קְרִית שְׁמַע - בְּעֶרֶב וּבִבְקָר, שְׁנָאֹמֶר: "וּבְשִׁבְכָךְ וּבְקוֹמְךָ" - בְּשַׁעַה שְׁדָּרְךָ בְּנֵי אָדָם
45 שׁוֹכְבִּין, וְזֶה הוּא לִלְלָה, וּבְשַׁעַה שְׁדָּרְךָ בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין, וְזֶה
46 הוּא יוֹם.
47 ב. וַיֵּמָּה הוּא קוֹרֵא? שְׁלֹשׁ פְּרָשִׁיּוֹת אֵלוּ, וְהֵן: "שְׁמַע",
48 וְ"וְהָיָה אִם שְׁמַע", וְ"וַיֹּאמֶר". וּמִקְדִּימִין לְקִרְוֹת פְּרָשֶׁת
49 "שְׁמַע", מִפְּנֵי שֵׁשׁ בָּהּ צוּיִם עַל יְחִיד הַשֵּׁם וְאַהֲבָתוֹ
50 וְתִלְמוּדוֹ [מִצְוֹת תִּלְמוּד תּוֹרָה], שֶׁהוּא [מִצְוֹת יִיחּוּד] הֶעָקָר
51 הַגָּדוֹל שֶׁהֵחַל תְּלוּי בּוֹ. וְאַחֲרֶיהָ "וְהָיָה אִם שְׁמַע", שֵׁשׁ בָּהּ
52 צוּיִם עַל שְׁאָר הַמִּצְוֹת כֻּלָּן. וְאַחֲרֵי כֵן פְּרָשֶׁת "צִיצִית", שְׁנֵים
53 הֵיא יֵשׁ בָּהּ צוּיִם עַל זְכִירַת כָּל הַמִּצְוֹת.
54 ג. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מִצְוֹת צִיצִית נוֹהֲגִת בְּלִילָה, קוֹרְאִין אוֹתָהּ
55 בְּלִילָה, מִפְּנֵי שֵׁשׁ בָּהּ זְכוּרִין יְצִיאַת מִצְרָיִם; וּמִצְוָה לְהַזְכִּיר
56 יְצִיאַת מִצְרָיִם בְּלִילָה וּבַיּוֹם, שְׁנָאֹמֶר: "לִמְעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם
57 צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם, כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ". וְקִרְיַת שְׁלֹשׁ פְּרָשִׁיּוֹת
58 אֵלוּ עַל סֵדֶר זֶה, הוּא הַנִּקְרָא 'קְרִית שְׁמַע'.
59 ד. הַקּוֹרֵא קְרִית שְׁמַע - כִּשֶּׁהוּא גּוֹמֵר פֶּסוּק רִאשׁוֹן, אוֹמֵר
60 בְּלִחְשׁ: 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד'; וְחוֹזֵר וְקוֹרֵא
61 בְּדִבְרֵהוּ "וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", עַד סוּפָהּ. וְלָמָּה קוֹרִין כֵּן?
62 מִסֵּרַת הִיא בִּידְיָנוּ, שֶׁבְּשַׁעַה שֶׁקִּבֵּץ יַעֲקֹב אָבִינוּ אֶת בְּנָיו
63 בְּמִצְרָיִם בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ, צִוָּם וְזָרָם עַל יְחִיד הַשֵּׁם, וְעַל דְּרָךְ
64 ה' שֶׁהֵלַךְ בָּהּ אֲבֹרָהִם וַיִּצְחַק אָבִיו. וְשָׁאֵל אוֹתָם וְאָמַר לָהֶם:
65 'בְּנֵי, שְׁמָא יֵשׁ בְּכֶם פִּסְלֵת [פֶּגַם בְּאִמוּנוֹתֵכֶם], מִי שֶׁאֵינוּ עוֹמֵד
66 עִמִּי בִּיחּוּד אֲדוֹן כָּל הָעוֹלָם? - כְּעִנְיָן שֶׁאָמַר לָנוּ מֹשֶׁה
67 רַבֵּנוּ: "כֵּן יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה וְגו'". עֲנוּ כָלָם וְאָמְרוּ לוֹ:
68 "שְׁמַע, יִשְׂרָאֵל! ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד" - כְּלוֹמֵר: שְׁמַע מִמֶּנּוּ,
69 אָבִינוּ יִשְׂרָאֵל! ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד. פֶּתַח הַזֵּקֵן וְאָמַר: 'בְּרוּךְ
70 שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד'. לְפִיכָךְ נִהְיָה כָּל יִשְׂרָאֵל לוֹמֵר
71 שִׁבְחָה זֶה שֶׁשִּׁבַּח בּוֹ יִשְׂרָאֵל הַזֵּקֵן, אַחֵר פֶּסוּק זֶה.
72 ה. כִּשֶּׁהִקְרָא קוֹרֵא קְרִית שְׁמַע, מִבְּרֹךְ לְפָנֶיהָ וְלֹאֲחֲרֶיהָ.
73 בַּיּוֹם, מִבְּרֹךְ שְׁתֵּים לְפָנֶיהָ וְאַחַת לֹאֲחֲרֶיהָ; וּבְלִילָה, מִבְּרֹךְ
74 שְׁתֵּים לְפָנֶיהָ וְשְׁתֵּים לֹאֲחֲרֶיהָ.
75 ו. בְּרִכָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁלְּפָנֶיהָ בַּיּוֹם, 'יוֹצֵר אוֹר'; שְׁנִיָּה לָהּ,
76 'אַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֵּתֶנּוּ'; וְשָׁל אַחֲרֶיהָ, 'אַמֶּת וַיֵּצִיב'. וּבְרִכָּה
77 רִאשׁוֹנָה שֶׁלְּפָנֶיהָ בְּלִילָה, 'מַעֲרִיב עֲרִיבִים'; שְׁנִיָּה לָהּ, 'אַהֲבַת
78 עוֹלָם עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֶהְבֵּת'; וּבְרִכָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁל אַחֲרֶיהָ,
79 'אַמֶּת אֱמוּנָה'; שְׁנִיָּה לָהּ, 'הַשְׁכִּיבֵנוּ'.
80 ז. בְּרִכָּה רִאשׁוֹנָה שֶׁלְּפָנֶיהָ, בֵּין בַּיּוֹם בֵּין בְּלִילָה - פּוֹתַח בָּהּ
81 בְּ'בְרוּךְ', וְחוֹתֵם בָּהּ בְּ'בְרוּךְ'; וּשְׁאָר בְּרִכּוֹתֶיהָ - חוֹתֵם בְּכָל
82 אַחַת מֵהֶן בְּ'בְרוּךְ', וְאֵין לָהֶם פְּתִיחָה. בְּרִכּוֹת אֵלוּ, עִם שְׁאָר
83 כָּל הַבְּרִכּוֹת הָעֲרוּכּוֹת בְּפִי כָּל יִשְׂרָאֵל - עֲזוּרָה וּבֵית דִּינָה
84 תִּקְנוּם; וְאֵין אָדָם רִשְׁאִי לְפָתַח מִקֵּן, וְלֹא לְהוֹסִיף עֲלֶיהֶן:
85 מִקּוֹם שֶׁהִתְקִינוּ לְחַתֵּם בְּ'בְרוּךְ', אֵינוּ רִשְׁאִי שְׁלֹא לְחַתֵּם,
86 וּמִקּוֹם שֶׁהִתְקִינוּ שְׁלֹא לְחַתֵּם, אֵינוּ רִשְׁאִי לְחַתֵּם; מִקּוֹם
87 שֶׁהִתְקִינוּ שְׁלֹא לְפָתַח בְּ'בְרוּךְ', אֵינוּ רִשְׁאִי לְפָתַח, וּמִקּוֹם
88

1 כָּל שְׂאֵתָם עוֹשִׂים, לֹא תַעֲשׂוּ אֶלָּא מֵאַהֲבָה. וְעוֹד אָמְרוּ
2 חֲכָמִים: "בְּמִצְוֹתָיו חֲפִץ מֵאֹד" - "בְּמִצְוֹתָיו", וְלֹא בְּשִׁבְר
3 מִצְוֹתָיו. וְכֵן הֵיוּ גְדוּלֵי הַחֲכָמִים מִצוּיִן לְנִבּוּנֵי תִלְמִידֵיהֶן
4 וּמִשְׁפִּילֵיהֶן בִּיחּוּד: אֵל תִּהְיוּ כְּעֹבְדִים הַמְשַׁמְשִׁים אֶת הָרֵב
5 עַל מִנָּת לְקַבֵּל טוֹבָה; אֶלָּא הֵיוּ כְּעֹבְדִים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת הָרֵב
6 עַל מִנָּת שְׁלֹא לְקַבֵּל כְּלוֹם - אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא הָרֵב, רָאוּי
7 לְשִׁמְשׁוֹ; כְּלוֹמֵר, עֲבָדוּ מֵאַהֲבָה.
8 ה. כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה כְּדִי לְקַבֵּל שָׂכָר, אוֹ כְּדִי שְׁלֹא תִגִּיעַ
9 עֲדָיו פְּרָעָנוּת - הָרִי זֶה עוֹסֵק בָּהּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה. וְכָל הָעוֹסֵק
10 בָּהּ לֹא לִירְאָה, וְלֹא לְקַבֵּל שָׂכָר, אֶלָּא מִפְּנֵי אֶהְבַת אֲדוֹן
11 כָּל הָאֶרֶץ שֶׁצִּוָּה בָּהּ - הָרִי זֶה עוֹסֵק בָּהּ לְשִׁמָּה. וְאָמְרוּ
12 חֲכָמִים: 'לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בַּתּוֹרָה, אֲפִלוּ שְׁלֹא לְשִׁמָּה -
13 שְׁמִתוֹךְ שְׁלֹא לְשִׁמָּה, בֹּא לְשִׁמָּה'. לְפִיכָךְ, כְּשֶׁמִּלְמִדִּין אֶת
14 הַקְּטָנִים וְאֶת הַנְּשִׂיִם וְכָל עַמֵּי הָאֶרֶץ, אֵין מִלְמִדִּין אוֹתָן
15 אֶלָּא לְעַבֵּד מִירְאָה וּכְדִי לְקַבֵּל שָׂכָר, עַד שֶׁתִּרְבֶּה וְעֵתָן
16 וְיִתְחַכְּמוּ חֲכָמָה יִתְרָה, מְגִלִּין לָהֶן כִּי זֶה מַעַט מַעַט;
17 וּמְגִלִּין אוֹתָן לְעִנְיָן זֶה בְּנִחַת, עַד שֶׁיִּשְׁיַגְּהוּ וַיִּדְעוּהוּ
18 וַיַּעֲבְדוּ מֵאַהֲבָה.
19 ו. דְּבַר יְדוּעַ וּבְרוּר, שֶׁאֵין אֶהְבַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְשֶׁרֶת
20 בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם, עַד שֶׁיִּשְׁגָּה [יַעֲסוּק] בָּהּ תְּמִיד כְּרָאוּי וַיַּעֲזֹב
21 כָּל שְׂבָעוֹלָם חוּץ מִמֶּנָּה, כְּמוֹ שֶׁצִּוָּה וְאָמַר: "בְּכָל לִבְכָךְ
22 וּבְכָל נַפְשְׁךָ"; אֶלָּא בְּדַעַה שִׁיַּדְעָהוּ [כְּגוֹדֵל יִדְעָתוֹ] כִּי
23 אֶהְבַתוֹ. וְעַל פִּי הַדַּעַה - תִּהְיֶה הָאֶהְבָּה: אִם מַעַט מַעַט,
24 וְאִם הִרְבֵּה הִרְבֵּה. לְפִיכָךְ, צָרִיךְ אָדָם לִיחַד עֲצָמוֹ [לְהַתְמַסֵּר]
25 לְהִבִּין וְלִהְשָׁפִיל בְּחֻכְמוֹת וּתְבוּנוֹת הַמּוֹדִיעִין לוֹ אֶת קוֹנוֹ
26 כְּפִי כַח שֵׁשׁ בְּאָדָם לְהִבִּין וְלִהְשָׁי, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת
27 יִסּוּדֵי הַתּוֹרָה.
28 בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּסִיַּעַן. נִגְמַר סֵפֶר רִאשׁוֹן, בְּעִזְרַת שְׂדֵי. וּמִנְיָן
29 פְּרָקִים שֶׁל סֵפֶר זֶה, שֶׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים פְּרָקִים: הִלְכוֹת יִסּוּדֵי
30 הַתּוֹרָה, עֲשָׂרָה פְּרָקִים; הִלְכוֹת דְּעוֹת, שְׁבַע פְּרָקִים; הִלְכוֹת
31 תִּלְמוּד תּוֹרָה, שְׁבַע פְּרָקִים; הִלְכוֹת עֲבוּדָה וְרָה, שְׁנֵים
32 עֶשֶׂר פְּרָקִים; הִלְכוֹת תְּשׁוּבָה, עֲשָׂרָה פְּרָקִים.
33 יוֹם שֵׁנִי ח' אִייר ה'תשע"ב
34 בְּשֵׁם ה', אֵל עוֹלָם.
35 מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרָתְךָ, כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁתְחִתִּי.
36 סֵפֶר שְׁנִי וְהוּא סֵפֶר אֶהְבָּה
37 הִלְכוֹתָיו שֵׁשׁ, וְזֶה הוּא סְדוּרָן: הִלְכוֹת קְרִית שְׁמַע, הִלְכוֹת
38 תְּפִלָּה וּבִרְכַת כְּהֻנִּים, הִלְכוֹת תְּפִלִּין וּמִזוּזָה וְסֵפֶר תּוֹרָה,
39 הִלְכוֹת צִיצִית, הִלְכוֹת בְּרִכּוֹת, הִלְכוֹת מִילָה.
40 הִלְכוֹת קְרִית שְׁמַע
41 מִצְוֹת עֲשֵׂה אַחַת, וְהִיא לְקִרְוֹת קְרִית שְׁמַע פַּעַמִּים בַּיּוֹם.
42 וּבִאֲוִיר מִצְוָה זֹו - בְּפִרְקִים אֵלוּ.

מתוך מהדורת חזק

שמע, והוא מטל ופניו טוחות [דבוקות] בקרקע, או משלף
 על גבו ופניו למעלה. אבל קורא הוא, והוא שוכב על צדו;
 ואם היה בעל בשר הרבה, ואינו יכול להתהפך על צדו,
 או שהיה חולה - נוטה מעט לצדו, וקורא.
 ג. מי שהיה מהלך על רגליו - עומד בפסוק ראשון,
 והשאר קורא והוא מהלך. היה ישן - מצערין אותו ומעירין
 אותו, עד שיקרא פסוק ראשון; ומכאן ואילף, אם אנסתו
 שנה, אין מצערין אותו.
 ד. מי שהיה עוסק במלאכה - מפסיק עד שיקרא פרשה
 ראשונה בלה; וכן האמנין בטלין ממלאכתן בפרשה
 ראשונה, כדי שלא תהיה קריאת עראי. והשאר, קורא והוא
 עוסק במלאכתו. אפלו היה עומד בראש האילן או בראש
 הפתל - קורא במקומו, ומברך לפניו ולאחריו.
 ה. היה עוסק בתלמוד תורה, והגיע זמן קרית שמע - פוסק
 וקורא; ומברך לפניו ולאחריו. היה עוסק בצרכי רבים -
 לא יפסיק, אלא יגמר עסקיהן; ויקרא, אם נשאר עת
 לקרות.
 ו. היה עוסק באכילה, או שהיה במרחץ, או שהיה עוסק
 בתספורת, או שהיה מהפך בעורות [לבודקן אם עובדן], או
 שהיו עוסקין בדין - גומר, ואחר כך קורא קרית שמע. ואם
 היה מתירא שמא יעבר זמן הקריאה, ופסק וקרא - הרי זה
 משבח.
 ז. מי שיירד לטבל - אם יכול לעלות ולהתפסות ולקרות
 קדם שתגז החמה, יעלה ויתפסה ויקרא. ואם היה מתירא
 שמא תגז החמה קדם שיקרא, יתפסה במים שהוא עומד
 בהן ויקרא. ולא יתפסה לא במים שריחן רע, ולא במי
 המשרה [נשדו בהם פשתן]; ולא במים צלולין [שקופים],
 מפני שערותו נראית בהן. אבל מתפסה הוא במים עכורין
 [שאינם צלולים] שאין ריחן רע, וקורא במקומו.
 ח. הקורא קרית שמע - לא ירמו בעיניו, ולא יקריץ
 בשפתיו, ולא יראה באצבעותיו, כדי שלא תהיה קריאת
 עראי. ואם עשה כן - אף על פי שיצא ידי חובתו, הרי זה
 מגנה. וצריך להשמיע לאזנו, כשהוא קורא; ואם לא
 השמיע לאזנו, יצא. וצריך לדקדק באותיותיה; ואם לא
 דקדק, יצא.
 ט. ביצד מדקדק? יזהר שלא ירפה החזק [הדגוש], ולא
 יחזק [ידגיש] הרפה [שאינו מודגש]; ולא יגיד [יעשה שווא
 נע] הנח [את שווא הנח], ולא יגיד הנד. לפיכך, צריך לתן
 רוח בין כל שתי אותות הדומות שאחת מהן סוף תבה
 והאחרת תחלת תבה הסמוכה לה, כגון: "בכל לבך" -
 קורא "בכל", ושוהה, וחוזר וקורא "לבך"; וכן "ואבדתם
 מהרה", "הפנה פתיל". וצריך לבאר [להתיר] זין של
 "תזכרו". וצריך להאריך בדלת של "אחד", כדי שימליכהו
 על השמים ועל הארץ ועל ארבע רוחות העולם; וצריך
 שלא לחטף בחית, כדי שלא יהיה כאומר "אי חד".
 י. קורא אדם את שמע בכל לשון שהוא מפיך; והקורא

שהתקינו לפתח ב'רוף', אינו רשאי שלא לפתח. כללו של
 דבר: כל המשנה ממטבע [צורה ונוסח] ששבעו חכמים
 בברכות - הרי זה טועה, וחוזר ומברך במטבע. וכל שאינו
 אומר 'אמת ויציב' בשחרית, ו'אמת ואמונה' בערבית - לא
 יצא ידי חובתו.
 ח. הקדים ברכה שניה לברכה ראשונה, בין ביום בין
 בלילה, בין לפניו בין לאחריו - יצא; לפי שאין סדר
 לברכות. בשחרית - פתח 'יוצר אור', וסיים 'מעריב ערבים'
 - לא יצא; פתח 'מעריב ערבים', וסיים 'יוצר אור' - יצא.
 וכן בערבית - אם פתח 'מעריב ערבים', וסיים 'יוצר אור'
 - לא יצא; פתח 'יוצר אור', וסיים 'מעריב ערבים' - יצא;
 שפל הברכות, הולכות אחר חתימתן.
 ט. איזה הוא זמן קרית שמע בלילה? מצותה משעת יציאת
 הכוכבים, עד חצי הלילה. ואם עבר ואחר, וקרא עד שלא
 עלה עמוד השחר [ניצנוץ האור שלפני עלות השמש] - יצא
 ידי חובתו; שלא אמרו 'עד חצות', אלא כדי להרחיק את
 האדם מן הפשיעה.
 י. הקורא קרית שמע של ערבית אחר שעלה עמוד השחר,
 קדם הגז החמה - לא יצא ידי חובתו, אלא אם כן היה
 אנוס, כגון שכור או חולה וכיוצא בהן. ואנוס שקרא בעת
 זה, אינו מברך 'השכיבנו'.
 יא. ואיזה הוא זמנה ביום? מצותה שיתחיל לקרות קדם
 הגז החמה, כדי שיגמר לקרות ולברך ברכה אחרונה עם
 הגז החמה; ושעור זה, כמו עשור שעה [כשש דקות] קדם
 שתעלה השמש. ואם אחר, וקרא אחר שעלתה השמש -
 יצא ידי חובתו; שעונתה עד סוף שלש שעות ביום למי
 שעבר ואחר.
 יב. מי שהקדים וקרא קרית שמע של שחרית אחר שעלה
 עמוד השחר - אף על פי שהשלים קדם שתגז החמה, יצא
 ידי חובתו. ובשעת הדחק, כגון שהיה משכים לצאת לדרכו
 - קורא לכתחלה משעלה עמוד השחר.
 יג. הקורא אחר שלש שעות ביום, אפלו היה אנוס - לא
 יצא ידי חובת קרית שמע בעונתה, אלא הרי הוא בקורא
 בתורה; ומברך הוא לפניו ולאחריו כל היום, אפלו אחר
 וקרא אחר שלש שעות.

יום שלישי ט' אייר ה'תשע"ב

פרק ב

א. הקורא את שמע, ולא כון לבו בפסוק ראשון שהוא:
 "שמע, ישראל! ה' אלהינו, ה' אחד" - לא יצא ידי חובתו;
 והשאר - אם לא כון לבו, יצא. אפלו היה קורא בתורה
 כדרכו, או מגיה את הפרשיות האלו בעונת קריאה - יצא;
 והוא, שכוון את לבו בפסוק ראשון.
 ב. כל אדם קורין בדרך - בין עומדין, בין מהלכין, בין
 שוכבין, בין רוכבין על גבי בהמה. ואסור לקרות קרית

ב. אין קורין, לא בבית המרחץ; ולא בבית הכסא, אף על
 פי שאין בו צואה; ולא בבית הקברות, ולא בצד המזרחי עומד
 - ואם הרחיק ארבע אמות מן הקבר או מן המזרחי, מותר
 לקרות. וכל מי שקרא במקום שאין קורין בו, חוזר וקורא.
 ג. בית הכסא החדש, שהוכן וצוין לא נשתמש בו - מותר
 לקרות בתוכו. והיו שני בתי - זמן [יעד] אחד מהן לבית
 הכסא, ואמר על השני: 'זה' - הרי השני ספק אם הזמינו
 [לשם בית הכסא], או לא הזמינו; לפיכך, אין קוראין בו
 לבתחלה, ואם קרא - יצא. אמר: 'וגם זה' - הרי שניהן
 מזמינן, ואין קוראין בהן. חצר המרחץ, והוא המקום שבני
 אדם עומדין בו לבושי - מותר לקרות בו קרית שמע.
 ד. ולא קרית שמע בלבד, אלא כל ענין שהוא מדברי קדש
 - אסור לאמרו בבית המרחץ ובבית הכסא, ואפילו אמרו
 בלשון חל. ולא לאמרו בלבד, אלא אפילו להרהר בלבו
 בדברי תורה בבית הכסא, ובבית המרחץ, ובמקום הטנפת,
 והוא המקום שיש בו צואה או מי רגלים - אסור.
 ה. דברים של חל, מותר לאמרן בלשון הקדש בבית הכסא.
 וכן הנזונים, בגון רחום וחנן ונאמן וכיוצא בהן - מותר
 לאמרן בבית הכסא; אבל השמות המיוחדים, והן השמות [ד'
 שמות הקב"ה] שאין נמחקין - אסור להזכירן בבית הכסא
 ובבית המרחץ השלש. ואם נודע לו להפריש מדבר האסור
 בבית המרחץ או בבית הכסא - מפרש, ואפילו בלשון קדש
 ובעניני קדש.
 ו. צואת האדם, וצואת כלבים וחזירים בזמן שיש [מעורב]
 בתוכן עורות, וכל צואה שריחה רע בגון אלו - אסור
 לקרות קרית שמע בנגדן. וכן בנגד מי רגלי אדם. אבל מי
 רגלי בהמה, קוראין בנגדן. קטן שאינו יכול לאכל בזה
 דגן, בכדי [בשיעור זמן] שיאכל הגדול כשלא יביצים דגן -
 אין מרחיקין לא מצואתו, ולא ממימי רגליו.
 ז. היתה צואה יבשה כחרש, אסור לקרות בנגדה; ואם
 היתה יבשה יותר מחרש, עד שאם זרקתה תתפרר - הרי
 היא כעפר, ומותר לקרות בנגדה. מי רגלים שנבלעו בקרקע
 - אם היה רשומן נפר, אסור לקרות בנגדן; ואם אין רשומן
 נפר, מותר.
 ח. כמה ירחיק מצואה וממי רגלים ואחר כך יקרא? ארבע
 אמות. כמה דברים אמורים? בזמן שהן לאחוריו או
 מצדדיו; אבל אם היו בנגד פניו - מרחיק מהן עד שלא
 יראה אותן, ואחר כך יקרא.
 ט. כמה דברים אמורים? בשניה עמהן בבית, במקום שיה
 אבל אם היה שם מקום גבוה עשרה טפחים, או נמוך מהם
 עשרה טפחים - ישב בצד המקום וקורא, שהרי נפסק
 ביניהן; והוא, שלא יגיע לו ריח רע. וכן אם פה כלי על
 הצואה, או על מימי רגלים - אף על פי שהן עמו בבית -
 הרי אלו כקבורין, ומותר לקרות עמהן.
 י. היה בינו ובין הצואה מחצה של זכוכית - אף על פי
 שהוא רואה אותה מאחורי הזכוכית, מותר לקרות בצדה.

1 בכל לשון - צריך להזהר מדברי שבוש שבאותה הלשון,
 2 ומדקדק באותה הלשון, כמו שמדקדק בלשון הקדש, אם
 3 קרא בלשון הקדש.
 4 יא. הקורא למפרע [בסדר הפסוק], לא יצא. כמה דברים
 5 אמורים? בסדר הפסוקים. אבל אם הקדים פרשה לפרשה
 6 - אף על פי שאינו רשאי - אני אומר שיצא, לפי שאינה
 7 סמוכה לה בתורה [ג' הפרשיות אינן מופיעות בתורה
 8 בסמיכות]. קרא פסוק וחזר וקרא פעם שניה, הרי זה
 9 מגנה; קרא מלה אחת וכפלה, כגון שקרא 'שמע שמע',
 10 משתקין אותו.
 11 יב. קראה סרוגין [בהפסוקות], יצא; אפילו שהיה בין סרוג
 12 לסרוג כדי לגמר את פלה - יצא; והוא, שיקרא על הסדר.
 13 קראה מתנמנם, והוא מי שאינו לא ער ולא נרדם בשנה -
 14 יצא; ובלבד, שיהיה ער בפסוק ראשון.
 15 יג. ספק קרא קרית שמע, ספק לא קרא - חוזר וקורא,
 16 ומברך לפניו ולאחריה. אבל אם ידע שקרא, ונסתפק לו
 17 אם ברך לפניו ולאחריה או לא ברך - אינו חוזר ומברך.
 18 קרא וטעה [דיג מילה], יחזר למקום שטעה; ועלם ממנו
 19 בין פרשה לפרשה, ואינו יודע איזו פרשה השלים ואיזו
 20 צריך להתחיל - חוזר לפרק ראשון, שהוא "ואהבת את ה'
 21 אלהיך".
 22 יד. טעה באמצע הפרק, ולא ידע היכן פסק - חוזר לראש
 23 הפרק. היה קורא "וכתבתם", ואינו יודע אם הוא
 24 "וכתבתם" שב"שמע" או "וכתבתם" שב"והיה אם שמע"
 25 - חוזר ל"וכתבתם" שב"שמע"; ואם נסתפק לו אחר שקרא
 26 "למען ירבו" - אינו חוזר, שעל הרגל לשונו הוא הולך.
 27 טו. היה קורא ופגע באחרים, או פגעו בו - אם היה בין
 28 פרק לפרק - פוסק ומתחיל ושוב [רק] בשלום מי שהוא
 29 חייב בכבודו, כגון שפגע באביו או רבו, או מי שהוא גדול
 30 ממנו בחכמה; ומשיב שלום לכל אדם שנתן לו שלום.
 31 טז. היה קורא באמצע הפרק - אינו פוסק ומתחיל לשאל
 32 אלא בשלום מי שהוא מתברא ממנו, כגון מלך או אנס
 33 [חמסן] וכיוצא בהן; אבל מי שהוא חייב בכבודו, כגון אביו
 34 או רבו - אם נתן לו שלום תחלה, פוסק ומשיב לו שלום.
 35 יז. ואלו הן בין הפרקים: בין ברכה ראשונה לשניה, בין
 36 שניה ל"שמע", בין "שמע" ל"והיה אם שמע", בין "והיה
 37 אם שמע" ל"ויאמר". אבל בין "ויאמר" ל"אמת ויציב",
 38 הרי הוא באמצע הפרק, ולא יפסיק אלא לשאל מפני
 39 היראה, ולהשיב מפני הכבוד.
 40 יום רביעי י' אייר ה'תשע"ב
 41 פרק ג
 42 א. הקורא קרית שמע, רוחץ ידיו במים קדש שיקרא. הגיע
 43 זמן קריאה, ולא מצא מים - לא יאחר קריאתו וילך לבקש
 44 המים, אלא מקנח ידיו בצרור [אבן] או בעפר או בקורה
 45 [קרח] וכיוצא בהן, וקורא.

מפתחת לבו, וקורא; אבל לא יחזן מצוארו ויקרא, מפני
שכלבו רואה את הערוה, ונמצא כמי ששקרא בלא חגור.
יח. שנים שהיו יושנים בטלית אחת - כל אחד מהן אסור
לקרות, אף על פי שכסה מפתחת לבו, עד שתהא טלית
מפסקת ביניהן, כדי שלא יגע בשר זה בבשר זה ממתניו
ולמטה. ואם היה יושן עם אשתו, או בניו ובני ביתו הקטנים
- הרי גופן כגופו, ואינו מרגיש מהן; לפיכך, אף על פי
שבשרו נוגע בהן, מחזיר פניו וחוצץ מפתחת לבו, וקורא.
יט. עד אימתי הם קטנים לענין זה? עד שיהיה הזכר בן
שתיים עשרה שנה ויום אחד, והנקבה בת אחת עשרה שנה
ויום אחד; והוא, שתהיה תבניתם כתבנית גדולים, "שדים
נכנו ושערך צמח". ואחר כך לא יקרא, עד שתפסיק טלית
ביניהן. אבל אם עדין לא היו "שדים נכנו ושערך צמח",
קורא עמהן בקרוב בשר ואינו צריך הפסק - עד שיהיה
הזכר בן שלש עשרה שנה ויום אחד, והנקבה בת שתיים
עשרה שנה ויום אחד.

יום חמישי י"א אייר ה'תשע"ב

פרק ד

א. נשים ועבדים וקטנים, פטורין מקרית שמע; ומלמדין
את הקטנים לקרות אותה בעונתה, ומברכין לפנייה
ולאחריה, כדי לחנכן במצוות. מי שהיה לבו טרוד ונחפז
בדבר מצוה מכל המצוות, פטור מקרית שמע. לפיכך, חתן
שנשא בתולה - פטור מקרית שמע, עד שיכבד עליה; לפי
שאין דעתו פנויה, שמא לא ימצא בתולים. ואם שהה עד
מוצאי שבת ולא בעל, חייב לקרות ממוצאי שבת ואילף,
שהרי נתקדשה דעתו, ולבו גם [ומרגל] בה אף על פי שלא
בעל.
ב. אבל הנושא את הבעולה - אף על פי שהוא עוסק
במצוה, חייב לקרות, הואיל ואין לו דבר שמשבש את
דעתו. וכן כל כיוצא בזה.
ג. מי שמח לו מת שהוא חייב להתאבל עליו - פטור מקרית
שמע עד שיקברו, מפני שאין דעתו פנויה לקרות. ואם
היה משמר את המת - אף על פי שאינו מתו, פטור מקרית
שמע; ואם היו השומרים שנים - האחד משמר, והשני
נשמט [מסתלק] למקום אחר וקורא, וחוזר ומשמר, ונשמט
האחר וקורא. וכן החופר קבר למת, פטור מקרית שמע.
ד. אין מוציאין את המת לקברו סמוך לזמן קרית שמע,
אלא אם בן היה אדם גדול. ואם התחילו והוציאוהו, והגיע
זמן הקריאה והן מלינין את המת - כל שיש למטה צרף
בהן, כגון נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן
[המחליפים את נושאי המטה], בין היו לפני המטה, בין היו
לאחר המטה - פטורין; ושאר המלוים שאין למטה צרף
בהן, חייבין.
ה. היו עוסקין בהספד, והגיע זמן קרית שמע - בזמן
שהמת מנח לפנייהן, נשמטים אחד אחד וקוראין וחוזרין

נתן רביעית מים לתוך מי רגלים של פעם אחת, מתר לקרות
עמהן בתוך ארבע אמות.
יא. היתה צוה בגמה - עומד בסנדלו על הגמה, וקורא;
והוא, שלא יהיה סנדלו נוגע בה. היתה כנגדו צוה מעוטה
ביותר, כמו טפה - רוקק עליה רק עבה עד שתתפסה,
וקורא. היתה נטישת [לכלוך] צוה על בשרו, או ידי
מטנפות מבית הפסא, ולא היה להן ריח רע כלל, מפני קטן
או בישותן - מתר לקרות, לפי שאין להן ריח רע. אבל אם
היתה במקומה [בפי הטבעת] - אף על פי שאינה נראית
כשהוא עומד, הואיל ונראית כשהוא יושב, אסור לקרות
עד שיקנח יפה יפה, מפני שהצוה לחה היא ויש לה ריח
רע. וכמה גאונים הורו, שאסור לו לקרות אם היו ידי
מטנפות; וכך ראוי לעשות.
יב. ריח רע שיש לו עקר [שנודף ממקור מוחשי-ממשי] -
מרחיק ממנו ארבע אמות וקורא, אם פסק הריח; ואם לא
פסק, מרחיק עד מקום שפוסק. ושאין לו עקר, כגון מי
שיצא ממנו ריח מלמטה - מרחיק עד מקום שתכלה הריח,
וקורא. גרף [כלי] של רעי [צואה], ועביט [כלי] של מימי
רגלים - אסור לקרות קרית שמע כנגדן, ואף על פי שאין
בהן כלום ואין להם ריח רע; מפני שהם בבית הפסא.
יג. צוה עוברת, כגון שהיתה שטה על פני המים - אסור
לקרות כנגדה; ופי חזיר, בצוה עוברת. ואסור לקרות
כנגדן, עד שיעברו ממנו ארבע אמות.
יד. היה קורא, והגיע למקום הטנפת - לא יניח ידיו על
פיו ויקרא [בלחש], אלא יפסיק עד שיעברו מאותו מקום.
וכן הקורא שיצאת ממנו ריח מלמטה - יפסיק עד שתכלה
באשה [הריח הרע], וחוזר לקריאתו; וכן בדברי תורה.
יצאת ריח מחברו - אף על פי שמפסיק לה קרית שמע,
אינו מפסיק לה דברי תורה.
טו. היה קורא קרית שמע בבית, ונסתפק לו אם יש שם
צוה או מי רגלים או אין שם - הרי זה מתר לקרות. היה
קורא באשפה, ונסתפק לו אם יש שם צוה או אין שם -
לא יקרא עד שיבדק; שחזקת האשפה שהיא מקום הטנפת.
אבל ספק מי רגלים - אפלו באשפה, מתר לקרות.
טז. כשם שאסור לקרות כנגד צוה ומי רגלים עד שירחיק
- כך אסור לקרות כנגד הערוה, עד שיחזיר פניו; אפלו גוי
או קטן, לא יקרא כנגד ערוהו. ואפלו מחצה של זכוכית
מפסקת, הואיל והוא רואה את הערוה, אסור לקרות, עד
שיחזיר פניו. וכל גוף האשה, ערוה. לפיכך, לא יסתפל
בגוף האשה כשהוא קורא; אפלו אשתו - אם היה מגלה
טפח מגופה [ממקומות המכוסים], לא יקרא כנגדה.
יז. וכשם שהוא אסור לקרות כנגד ערוה אחרים - כך הוא
אסור לקרות כנגד ערוהו. לא יקרא כשהוא ערם, עד
שיכסה ערוהו. היתה חגורה של בגד או עור או שק על
מתניו - אף על פי ששאר גופו ערם, מתר לו לקרות; והוא,
שלא יהיה עקבו נוגע בערוהו [כשיושב ורגליו מקופלות
תחתיו]. היה יושן בטליתו, והיה ערם - חוצץ בטליתו

בבקשה ובתחנונה, ואחר כך נותן שבת והודיה לה' על
הטובה שהשפיע לו; כל אחד כפי כחו.
ג. אם היה רגיל, מרבה בתחנונה ובקשה; ואם היה ערל
שפתיים [שאינו רגיל להתפלל], מדבר כפי יכולתו ובכל עת
שירצה. וכן מנין התפלות, כל אחד כפי יכולתו - יש
שמתפלל פעם אחת ביום, ויש שמתפלל פעמים הרבה.
והכל היו מתפללין נכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן
היה הדבר תמיד, ממשה רבנו עד עזרא.
ד. כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנאצר הרשע, נתערכו
בפרס ויוון ושאר האומות, ונולדו להם בנים בארצות הגוים;
ואותן הבנים נתבלבלה שפתם, והיתה שפת כל אחד ואחד
מערבת מלשונות הרבה. וכיון שהיה מדבר, אינו יכול
לדבר כל צרכיו בלשון אחת אלא בשבש, שנאמר:
"ובניהם, חצי מדבר אשדודית, ואינם מכירים לדבר יהודית
- וכלשון עם ועם". ומפני זה, כשהיה אחד מהם מתפלל,
תקצר לשונו לשאל חפציו או להגיד שבח הקדוש ברוך
הוא בלשון הקדש, עד שיערב עמה לשונות אחרות. וכיון
שראה עזרא ובית דינו כך, עמדו ותקנו להם שמונה עשרה
ברכות על הסדר: שלש ראשונות, שבח לה'; ושלש
אחרונות, הודיה; ואמצעיות, יש בהן שאלת כל הדברים
שהן כמו אבות [דברים עיקריים] לכל חפצי איש ואיש,
ולצרכי הצבור בלן - כדי שיהיו ערוכות בפי הכל, וילמדו
אותן במהרה, ותהיה תפלת אלו העלגים [שאינם יודעים
לערוך תפילות] תפלה שלמה, כתפלת בעלי הלשון הצחה.
ומפני ענין זה, תקנו כל הברכות והתפלות הסדורות בפי
כל ישראל - כדי שיהא כל ענין, ברכה ערוכה בפי העלג.
ה. וכן תקנו, שיהא מנין התפלות כמנין הקרבנות - שתי
תפלות בכל יום, כנגד שני תמידין. וכל יום שיש בו קרבן
מוסף, תקנו בו תפלה שלישית כנגד קרבן מוסף. ותפלה
שכנגד תמיד של בקר, היא הנקראת 'תפלת שחרית';
ותפלה שכנגד תמיד של בין הערבים, היא הנקראת 'תפלת
מנחה'; ותפלה שכנגד המוספין, היא הנקראת 'תפלת
המוסףין'.
ו. וכן התקינו שיהא אדם מתפלל תפלה אחת בלילה,
שהרי אברי תמיד של בין הערבים מתאכלין [נשרפים]
והולכין כל הלילה, שנאמר: "היא העלה על מוקדה על
המזבח כל הלילה, עד הבקר", כענין שנאמר: "ערב ובקר
וצהרים, אשיתה ואהמה". ואין תפלת ערבית חובה כתפלת
שחרית ומנחה; ואף על פי כן נהגו כל ישראל בכל מקומות
מושבותיהם להתפלל ערבית, וקבלוה עליהם כתפלת
חובה.
ז. וכן תקנו תפלה אחר תפלת המנחה סמוך לשקיעת
החמה, ביום התענית בלבד, כדי להוסיף תחנונה ובקשה,
מפני התענית. וזו התפלה נקראת 'תפלת נעילה', כלומר
ננעלו שערי שמים בעד השמש ונסתתרה; לפי שאין
מתפללין אותה, אלא סמוך לשקיעת החמה.

להספד. אין המת מטל לפניהם, כל העם קורין קריאת
שמע; והאבל יושב ודומם, שאינו חייב לקרות עד שיקבר
מתו.
ו. קברו את המת, וחרזו האבלים לקבל תחנומין, וכל
העם הולכין אחריהן ממקום הקבר למקום שעומדין בו
האבלים, לעשות שורה לקבל תחנומים - אם יכולין העם
להתחיל ולגמר אפלו פסוק אחד קדם שניעצו לשורה,
יתחילו; ואם לאו, לא יתחילו, אלא ינחמו את האבלים,
ואחר שפטריו מהן יתחילו לקרות. בני אדם העומדין
בשורה - הפנימיים, שהן רואין את פני האבלים - פטורין
מקריאת שמע; והחיצונים - הואיל ואינן רואין את האבלים,
חייבין בקריאת שמע במקומן.
ז. כל מי שהוא פטור מלקרות קריאת שמע - אם רצה
להחמיר על עצמו ולקרות, קורא; והוא, שתהיה דעתו
מישבת עליו. אבל אם היה זה הפטור מלקרות מבהל
ותמה - אינו רשאי לקרות, עד שתתישב דעתו.
ח. כל הטמאין חייבין בקריאת שמע, ומברכין לפנייה
ולאחרייה והן בטמאתן, אף על פי שאפשר להן לעלות
מטמאתן בו ביום, כגון הנוגעין בשרץ או בנדה וזבה
ומשכבין וכיוצא בהן. ועזרא ובית דינו תקנו, שלא יקרא
בעל קרי לבדו משאר הטמאין, עד שיטבל; ולא פשטה
תקנה זו בכל ישראל, ולא היה כח ברב הצבור לעמוד בה
- לפיכך בטלה. וכבר נהגו כל ישראל לקרות בתורה
ולקרות קריאת שמע, והן בעלי קראין, לפי שאין דברי תורה
מקבלין טמאה, אלא עומדין בטהרתן לעולם.

בריו רחמנא דסייען

יום שישי י"ב אייר ה'תשע"ב

הלכות תפלה וברכת כהנים

יש בכללן שתי מצוות עשה: אחת, לעבד את ה' בתפלה
בכל יום; ושניה, לברך כהנים את ישראל בכל יום. ובאור
שתי מצוות אלו - בפרקים אלו.

פרק א

א. מצוות עשה להתפלל בכל יום, שנאמר: "ועבדתם את
ה' אלהיכם" - מפי השמועה למדו, שעבודה זו - היא
תפלה, ונאמר: "ולעבדו בכל לבבכם"; אמרו חכמים: 'איזו
היא עבודה שבלב? זו תפלה'. ואין מנין התפלות מן
התורה, ואין משנה התפלה הזאת מן התורה. ואין לתפלה
זמן קבוע מן התורה.
ב. ולפיכך, נשים ועבדים חייבין בתפלה, לפי שהיא מצוות
עשה שלא הזמן גרמה. אלא חייב מצוה זו, כך הוא -
שהיא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של
הקדוש ברוך הוא, ואחר כך שואל צרכיו שהוא צריך להם

טובים - אינו מתפלל 'הביננו', מפני שצריך לומר הבדלה
בחנוך הדעת.
ה. בשבתות וימים טובים, מתפלל שבע ברכות בכל תפלה
ותפלה מארבע תפלות של אותו היום - שלש ראשונות,
ושלש אחרונות, וברכה אמצעית מעין אותו היום.
בשבתות, חותמין בברכה אמצעית: 'מקדש השבת';
וברגלים, חותם בה: 'מקדש ישראל והזמנים'. ואם היה
שבת ויום טוב, חותמין בה: 'מקדש השבת וישראל
והזמנים'. בראש השנה, חותמין בה: 'מלך על כל הארץ,
מקדש ישראל ויום הזכרון'; ואם היה שבת, חותם בה:
'מלך על כל הארץ, מקדש השבת וישראל ויום הזכרון'.
ו. במה דברים אמורים? בתפלת ערבית ושחרית ומנחה;
אבל תפלת המוספין של ראש השנה, מתפלל תשע ברכות
- שלש ראשונות ושלש אחרונות של כל יום, ושלש
אמצעיות. ראשונה מן האמצעיות ענינה מלכות, שניה
זכרונות, שלישית שופרות; חותם בכל אחת מהן מענינה.
ז. ביום הפורים, מתפלל בכל תפלה מחמש תפלות, שבע
ברכות - שלש ראשונות ושלש אחרונות, ואמצעיות מעין
היום, וחותם בה: 'מלך על כל הארץ, מקדש ישראל ויום
הפורים'; ואם חל להיות בשבת, חותם בכל תפלה מהן:
'מלך על כל הארץ, מקדש השבת וישראל ויום הפורים'.
ח. במה דברים אמורים? ביום צום של שנה ושנה;
אבל ביום צום של שנת היובל, מתפלל תפלת המוספין
תשע ברכות, כמו שהתפלל במוסף ראש השנה, והן אותן
הברכות עצמן, בלא פחות ולא יתר. ואין מתפללין אותן,
אלא בזמן שהיובל נוהג.
ט. בכל תפלה מן התפלות, פותח קדם לברכה ראשונה,
ואומר: "אדני, שפתי תפתח, ופי יגיד תהלתך". וכשהוא
חותם בסוף התפלה, אומר: "יהיו לרצון אמרי פי, והגיון
לפי - לפניך; ה', צורי וגואלי"; ואחר כך צועד לאחוריו.
י. בראשי חודשים ובחלו של מועד - מתפלל ערבית
ושחרית ומנחה תשע עשרה ברכות, כשאר הימים; ואומר
בעבודה: 'אלהינו ואלהי אבותינו, יעלה ויבוא'. במוסף
חלו של מועד, מתפלל תפלת המוסף כמו שמתפלל ביום
טוב; ובראשי חודשים, מתפלל שבע ברכות, שלש ראשונות
ושלש אחרונות, אמצעית מעין קרבן ראש חודש, וחותם
בה: 'מקדש ישראל וראשי חודשים'.
יא. שבת שחלה להיות בחלו של מועד, וכן ראש חודש
שחל להיות בשבת - מתפלל ערבית ושחרית ומנחה שבע
ברכות כשאר השבתות, ואומר 'יעלה ויבוא' בעבודה.
במוסף מתחיל בברכה אמצעית בענין שבת, ומשלים
[לקראת סיום הברכה] בענין שבת, ואומר קדשת היום
באמצע הברכה, וחותם בה בראשי חודשים: 'מקדש השבת
וישראל וראשי חודשים'; ובחלו של מועד, חותם בה כמו
שחותם ביום טוב שחל להיות בשבת.
יב. ויום טוב שחל להיות באחד בשבת, מתפלל ברכה

ח. נמצאו התפלות בכל יום - שלש, ערבית ושחרית
ומנחה; ובשבתות ובמועדים ובראשי חודשים - ארבע,
שלש של כל יום ותפלת המוספין; וביום הפורים - חמש,
ארבע אלו ותפלת נעילה.
ט. תפלות אלו - אין פותחין מהן, אבל מוסיפין עליהן:
אם רצה אדם שיתפלל כל היום בלוי, הרשות בידו. וכל
אותן התפלות שיוסיף, כמו מקריב נדבות. לפיכך, צריך
שיחדש [יוסיף] דבר בתפלה בכל ברכה וברכה מן
האמצעיות, מעין הברכה, ואם חדש אפילו בברכה אחת -
דיו, כדי להודיע שהיא נדבה, ולא חובה. ושלש ראשונות
ושלש אחרונות - לעולם אין מוסיפין בהן, ואין פותחין
מהן, ואין משנין בהן דבר.
י. אין הצבור מתפללין תפלת נדבה, לפי שאין הצבור
מביאין קרבן נדבה; ולא יתפלל אפילו יחיד מוסף שתיים,
אחת חובת היום ואחת נדבה, לפי שאין מתנדבין קרבן
מוסף. ויש מן הגאונים מי שהורה, שאסור להתפלל תפלת
נדבה בשבתות וימים טובים, לפי שאין מקריבין בהן נדבה,
אלא חובת היום בלבד.

יום שבת קודש י"ג אייר ה'תשע"ב

פרק ב

א. בימי רבן גמליאל, רבו המינים בישראל, והיו מצרין
לישראל, ומסיתין אותן לשוב מאחרי ה'. וכיון שראה שזו
גדולה מכל צרכי בני אדם, עמד הוא ובית דינו, והתקין
ברכה אחת שתהיה בה שאלה מלפני ה' לאבד המינים;
וקבע אותה בתפלה, כדי שתהיה צרוכה בפי הכל. נמצאו
הברכות שבתפלה, תשע עשרה ברכות.
ב. בכל תפלה משלש תפלות אלו שבכל יום, מתפלל אדם
תשע עשרה ברכות אלו על הסדר. במה דברים אמורים?
בשמצא דעתו מכונת וילשונו תמהר לקרות; אבל אם היה
טרוד ודחוק, או שקצרה לשונו - מתפלל שלש ראשונות,
וברכה אחת מעין כל האמצעיות, ושלש אחרונות, ויצא ידי
חובתו.
ג. וזו היא הברכה שתקנו מעין כל האמצעיות: 'הביננו ה'
אלהינו לדעת את דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך, לסולח
היה לנו, להיות גאולים, רחמנו ממכאוב, ודשנונו ושכנונו
בנאות ארצה, ונפוצים מארבע תקבץ, והתועים בדעתך
ישפטו, ועל הרשעים תניף ידך, וישמחו צדיקים בבגן
עירך ובתקון היכלך, ובהצמחת גרן לדוד עבדך ובעריכת
גר לבן ישי משיחך; טרם נקרא ואתה תענה, טרם נדבר
ואתה תשמע, כי אתה הוא עונה בכל עת צרה וצוקה, פודה
ומציל מכל צרה. ברוך אתה ה', שומע תפלה'.
ד. במה דברים אמורים? בימות החמה; אבל בימות
הגשמים - אינו מתפלל 'הביננו', מפני שצריך לומר שאלה
בברכת השנים ["ותן טל ומטר"]. וכן במוצאי שבתות וימים

טז. משבעה ימים במרחשון, שואלין את הגשמים בכרפת
השנים, כל זמן שמזכיר הגשם. במה דברים אמורים?
בארץ ישראל; אבל בשנער [בבל] ובסוריא ובמצרים
ומקומות הסמוכין לאלו והדומין להן, שואלין את הגשמים
ביום ששים אחר תקופת תשרי.
יז. מקומות שהן צריכין לגשמים בימות החמה, כגון איי
הים הרחוקים - שואלין את הגשמים בעת שהן צריכין
להן, בשומע תפלה. ומקומות שהן עושין יום טוב שני
ימים - אומר מוריד הגשם בתפלת מוסף של יום ראשון
של שמיני עצרת, ומתפלל והולך כל ימות הגשמים.
יח. כל השנה כלה - חותם בכרעה שלישית 'האל הקדוש';
ובכרפת אחת עשרה, 'מלך אוהב צדקה ומשפט'.
הימים שמראש השנה עד מוצאי יום הכפורים - חותם
בשלישית 'המלך הקדוש'; ובאחת עשרה, 'המלך
המשפט'.
יט. יש מקומות שנהגו בעשרה ימים אלו להוסיף בכרעה
ראשונה 'זכרנו לחיים'; ובשניה, 'מי כמוך אב הרחמן';
ומוסיפין בכרפת שמונה עשרה, 'זכר רחמך'; ומוסיפין
בכרעה אחרונה, 'ובספר חיים'. וכן יש מקומות שנהגו
להוסיף בעשרת ימים אלו בכרעה שלישית, 'ובכן תן
פחדך'; אבל בראש השנה וביום הכפורים, מנהג פשוט
הוא להוסיף בשלישית 'ובכן תן פחדך'.

רביעית בלילה ככה: 'ותודיענו משפטי צדקך, ותלמדנו
לעשות חקי רצונך, ותתן לנו ה' אלהינו קדשת שבת וכבוד
יום טוב וחגיגת הרגל, ובין קדשת שבת לקדשת יום טוב
הבדלה, ויום השביעי הגדול והקדוש מששת ימים קדשת;
ותתן לנו ה' אלהינו, מועדים לשמחה'. ובמוצאי שבת
ובמוצאי יום טוב של כל השנה - מבדיל ב'אתה חונן', אף
על פי שהוא מבדיל על הכוס.
יג. בחנכה ופורים, מוסיפין בהודיה 'על הנסים'; שבת
שחלה להיות בחנכה ופורים, מזכיר על הנסים במוסף, כמו
שמזכיר בשאר תפלות.
יד. בימי התעניות, אפלו יחיד שהתענה - מוסיף בשומע
תפלה: 'ענונו, ה' אלהינו, ענונו'. ושלח צבור אומרה ברעה
בפני עצמה בין 'גואל' ל'רופא', וחותר בה: 'העונה בעת
צרה'. ונמצא מתפלל עשרים ברכות. בתשעה באב - מוסיפין
ב'בונה ירושלים': 'רחם ה' אלהינו עלינו ועל ישראל עמך
ועל ירושלים עירך, העיר האכלה התרבה השוממה'.
טו. כל ימות הגשמים, אומר בכרעה שניה 'מוריד הגשם';
ובימות החמה, 'מוריד הטל'. מאימתי אומר 'מוריד
הגשם'? מתפלת המוספין של יום טוב האחרון של חג
[סוכות], עד תפלת שחרית של יום טוב הראשון של פסח;
ומתפלת המוספין של יום טוב הראשון של פסח, אומר
'מוריד הטל'.

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ז'י"ג אייר ה'תשע"ב

לה, כלומר: מסכת שקלים. וישם (פרק ח משנה ח) נתבאר,
שמצוה זו אינה נהגת אלא בפני הבית.

יום שלישי ט' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קעא. קנג.

המצוה הקע"א נדפסה ביום הקודם.

המצוה הקנ"ג — הצווי שצונו יתעלה לקדש חדשים
ולחשב חדשים ושנים, וזו היא מצות קדוש החדש (קביעת
יום ראש-חדש נקרא "קידוש"), והוא אמרו יתעלה: "החדש
הזה לכם ראש חדשים" (שמות יב, ב), ובפרוש נאמר ראש
השנה (כב): "עדות זו תהא מסורה לכם", כלומר: מצוה זו
אינה מסורה לכל-אחד ואחד בשבת בראשית (השבת.
על-שם שבה שבת הקדוש ברוך הוא ממעשה בראשית) —
שכל-אחד מונה ששה ימים ושוכת בשביעי — כך שגם
כל-אדם הוואה את-הלכנה יעשונו ראש חדש, או יחשב
בחדשון התורני (חישובי הלוח כפי שקבעו חכמי התורה)
ועשה ראש חדש, או יראה שהאביב אחר (אחת הסיבות
לעיוור השנה) וזולתו (או סיבה אחרת) ממה שראוי להתחשב

יום ראשון ז' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קסט.

המצוה הקס"ט — הצווי שצונונו לטול לולב ולשמות
לפני ה' שבעת ימים, והוא אמרו יתעלה: "ולקחתם לכם
ביום הראשון וגו'" (ויקרא כג, מ). וכבר נתבאר דיני מצוה
זו במסכת סנה. וישם (מא). נתבאר, שאין מצוה זו חובה
שבעת ימים אלא במקדש בלבד; אבל בשאר מקומות,
ביום הראשון בלבד היא חובה מן-התורה. ואין הנשים
חייבות במצוה זו.

יום שני ח' אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קעא.

המצוה הקע"א — הצווי שצונונו לתן מחצית השקל
כל-שנה, והוא אמרו יתעלה: "ונתנו איש כפר נפשו לה" (שמות ל, יב), ואמר "זה יתנו" (שם, יג). וברור, שאין הנשים
חייבות במצוה זו, לפי שהכתוב אומר: "כל-העובר על-
הפקדים" (שם) (כל מי שנפקד לצבא — יצאו נשים שאינן
נפקדות). וכבר נתבאר דיני מצוה זו במסכתא המיוחדת

1 בו ויוסיף חדש — אלא מצוה זו לא יעשה לעולם אלא
 2 בית דין הגדול דוקא ובארץ ישראל דוקא. לפיכך בטלה
 3 אצלנו היום הראיה מחמת העדר בית דין הגדול, כמו
 4 שבטלה הקרבת הקרבות מחמת העדר המקדש. וכן
 5 טעו המינים הנקראים כאן במזרח 'קראים', וזה היסוד
 6 שגם לא כל-הרפנים עמדו עליו, והחלו מגששים עמהם
 7 בחשכת האפלה. דע, שהחשבון הזה שאנו מחשבים היום
 8 ויודעים בו ראשי החדשים והמועדים, אין מתר לעשותו
 9 אלא בארץ ישראל בלבד; אבל בשעת הדחק ובהעדר
 10 חכמים מארץ ישראל, אז מתר לבית דין הסמוך (הסמוך
 11 לכה) בארץ ישראל לעבר שנים ולקבוע חדשים בחוצה
 12 לארץ, כדרך שעשה רבי עקיבא, כמו שנתבאר בתלמוד
 13 (ברכות סג.) — וכן יש קשי גדול, והידוע (ש)כמעט תמיד
 14 בית דין הגדול אמנם היה בארץ ישראל, והם שיקבעו
 15 חדשים ויעברו שנים בדרכים המקבלות אצלם ובהתקבצם
 16 יחד.

17 ויש כאן יסוד גדול מאד מיסודות האמונה, שלא ידעוהו
 18 ולא ירגישו בו אלא המעמיקים חקר. הינו: זה שאנו
 19 מחשבים היום בחוצה לארץ בסדר העבור שבידינו
 20 ואומרים שיום זה ראש חדש ויום זה חג — לא בגלל
 21 חשבוננו אנו עושים אותו חג בשום אופן, אלא מפני שבית
 22 דין הגדול שבארץ ישראל כבר קבעו יום זה חג או ראש
 23 חדש, ומפני שהם אמרו שהיום ראש חדש או היום חג,
 24 הוא נעשה חג או ראש חדש, בין שהיתה פעלתם זו על
 25 פי חשבון או על פי ראיה, כמו שנמסר לנו בקבלה (ראש
 26 השנה כה.): "אשר תקראו אתם (ויקרא כג, ב) — אין לי
 27 מועדות אלא אלו", כלומר: אשר יאמרו הם שהם
 28 מועדות, אפלו שוגגין אפלו אנוסין אפלו מטעין, כמו
 29 שבא לנו בקבלה. ואין אנו עושים היום חשבון אלא כדי
 30 שידע את-היום שקבעו בו בני ארץ-ישראל, בין שבסדר
 31 זה עצמו מחשבים וקובעים היום — לא בראיה; ועל
 32 קביעתם אנו סומכים — לא על חשבוננו. ואין חשבוננו
 33 אלא לגלוי מלתא (לגלות דבר שכבר נקבע בזמנו), והכן זה
 34 היטב.

35 והנני מוסיף לך באור: אלו הנחנו, למשל, שבני ארץ
 36 ישראל יעדרו מארץ ישראל — חלילה לאל מלעשות
 37 זאת, לפי שכבר הבטיח שלא ימחה ולא ישרש את-
 38 שארית האמה לגמרי — ולא יהיה שם בית דין בנמצא,

39 ולא יהיה בחוצה לארץ בית דין שנסמך בארץ ישראל —
 40 הרי אז לא היה חשבוננו זה מועיל לנו כלל בשום אופן,
 41 לפי שאין לנו לחשב בחוצה לארץ ולעבר שנים ולקבוע
 42 חדשים אלא באותם התנאים הנזכרים, כמו שבארנו "כי
 43 מציון תצא תורה ודברה' מירושלים" (ישעיה ב, ג). ואם
 44 יתבונן מי שיש לו דעה שלמה בדברי התלמוד שבענין
 45 זה, יתבאר לו כל-מה-שאמרנו ברור שאין בו שום ספק.
 46 והנה יש רמזים בלשון התורה, המורות על יסודות הסדר
 47 שאנו סומכים עליו בידיעת ראשי חדשים ועבור שנים,
 48 מאלה אמרו: "ושמרת את-החקה הזאת למועדה מימים
 49 ימימה" (שמות יג, י). אמרו (מכילתא דרבי שמעון בן יוחאי):
 50 "מלמד שאין מעברין את-השנה אלא בפרק הסמוך
 51 למועד" (בחדש אדר — הסמוך למועד פסח) ואמרו (שם):
 52 "מנין שאין מעברין את-החדש אלא ביום ואין מקדשין
 53 את-החדש אלא ביום? תלמוד לומר: מימים ימימה".
 54 ואמר יתעלה: "לחדשי השנה" (שם יב, ב), אמרו (מגילה
 55 ה.): "חדשים אתה מחשב לשנה, ואי אתה מחשב ימים"
 56 — משמע שההוספה בה לא תהא אלא חדש שלם.
 57 ואמר: "חדש ימים" (במדבר יא, כא) — אמרו: "ימים אתה
 58 מחשב לחדש ואין אתה מחשב שעות". ואמרו: "שמור
 59 את-חדש האביב" (דברים טז, א) — משמע שבשנים שלנו
 60 חובה שנשמור בהן תקופות השנה, ולפיכך יהיו שנות
 61 חמה (למרות שחשוב החדשים מבוסס על מהלך הירח). וכבר
 62 נתבאר כל-דיני מצוה זו בשלמות בפרק א' מסנהדרין
 63 (יא.) ובמסכת ראש השנה (ב.) וגם בברכות (סג.).

יום רביעי י' אייר ה'תשע"ב

יום חמישי י"א אייר ה'תשע"ב

יום שישי י"ב אייר ה'תשע"ב

יום שבת קודש י"ג אייר ה'תשע"ב

מצות עשה קנג.

המצוה הקנ"ג נדפסה ביום הקודם.

לקסיקון מושגים המוזכרים בהלכות קידוש החודש

סדר הערכים הוא לפי א-ב, בהשמת קידומות דקדוקיות (ה, ב, ל, ש, ו).

על גליון הרמב"ם שולבו הפניות ללקסיקון זה

אורך השלישי	- לאחר הוספה או גריעה של מעגל הירח מאורך שני, מקבלים את האורך השלישי.
אורך ראשון	- ההפרש בין מקום השמש האמיתי למקום הירח האמיתי.
אורך שני	- ההפרש בין מקום השמש למקום הירח כפי שנראה לעין.
אלף ושמונים חלקים	- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים (יחידות זמן)..
אמצע הירח	- מיקום הירח בגלגל הגדול, כאילו אין גלגל הקפה.
אמצע המהלך	- מהלך הכוכב ביחס לגלגל שלו.
אמצע המסלול	- מיקום הירח בגלגל ההקפה.
אמצע הישוב	- בזמנם לא ידעו על חצי הכדור המערבי, וירושלים היתה באמצע חצי הכדור המזרחי, נוטה למערב..
אמצע השמש	- מהלך הממוצע של השמש.
גובה השמש	- מקום שבו השמש נמצאת בנקודה הרחוקה מכדור הארץ.
גלגל	- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ מכל צדדיו (כמו גלדי בצל), בכל גלגל קבוע.
גלגל המזלות	- גלגל ורחני בשמים שבו קבועים קבוצות כוכבים שכל קבוצה מסמלת מזל.
גלגל השמש	- כדור 'שקוף' המקיף את כדור הארץ שבו קבוצה השמש.
גלגל, מוחלק בשלוש מאות ושישים מעלות	- כל כדור או חישוק מחולק ל- 360 חלקים, שכל חלק נקרא מעלה.
הילוכם האמצעי	- חשבון ממוצע ולא מדויק.
זנב	- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.
חודש חסר	- חודש בן 29 יום.
חודשי הלכנה	- משך זמן שבין מפגש אחד של הירח והשמש, לבין מפגש שני.
חלקים	- השעה מתחלקת ל- 1080 חלקים.
חצות היום	- הזמן שבו השמש נמצאת בדיוק מעל ראשו של אדם.
יום ו(ה)לילה	- הרמב"ם חילק באופן קבוע את היום והלילה, ל- 12 שעות יום, ו- 12 שעות לילה, בין בקיץ ובין בחורף, כשהלילה מתחיל בשעה 6 אחה"צ.
מהלך האמיתי	- מהלך הכוכב ביחס לגלגל המזלות.
מהלך /מהלכם/ האמצעי	- חשבון ממוצע ולא מדויק.
מולד	- הזמן שבו הירח נמצא בקו ישר עם השמש וכדור הארץ.
מזל	- קבוצה של כוכבים בצורות שונות הפרוסים בגלגל השמיני.
מחזור	- יחידה של 19 שנים שחוזרת על עצמה בקביעת השנים הפשוטות והמעוברות.
מנת גובה המדינה	- מרחק ירושלים מקו המשווה, ויש שינויים בשקיעת הירח אם הוא צפונית לגלגל המזלות או דרומית לו.
מנת המסלול	- הסטייה שבין מקום האמצעי לבין מיקומה האמיתי.
מנת מסלול הרוחב	- המרחק ברוחב שבין הירח לגלגל המזלות.
מסלול הנכון	- מרחק הירח מגובה גלגל ההקפה.
מסלול הרוחב	- מרחק הירח ממקום הראש.
מסלול השמש	- ההפרש שבין מיקום השמש לבין הנקודה שבה היא מרוחקת מכדור הארץ.
מעגל הירח	- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות, לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקעת הירח.
מעלה	- חלק אחד מתוך 360 חלקים שמקיפים כל כדור.
מקום הירח האמיתי	- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של הירח.
מקום השמש האמיתי	- חשבון שעל פיו יודעים את מיקומו המדויק של השמש.
מקומה האמצעי	- מקום לא מדויק אלא ממוצע של אותו כוכב בשמים.
מקומם האמיתי	- מקום האמיתי של הכוכב בשמים, (ולא הממוצע).
מרחק הכפול	- המרחק שבין מקום הירח לבין מקום גובה הירח.
נלוז	- השינוי שבין מקום הירח בגלגל המזלות לבין הנקודה בגלגל המזלות שביחד איתה שוקע הירח.
סוד העיבור	- חשבונות שעל פיהם בנוי הלוח העיברי - שהיו במשך שנים בסוד.
עגולה	- העיגול - המסלול.
קביעות האמיתי	- מולד האמיתי, כשהשמש והירח נמצאים באותו קו לרואה מכדור הארץ.
קצי הראייה	- גבולות הראייה, וזה תלוי בשני גורמים א. זמן שהירח גלוי לעין ב. המרחק שבין השמש לירח.
קשת הראייה	- מרחק האמיתי בין השמש והירח לרואה אותם מכדור הארץ.
ראש	- נקודת החיבור של גלגל הירח עם גלגל השמש.
רוחב הירח	- נטיית הירח לצפון השמש או לדרומה.
רוחב ראשון	- מסלול הירח ביחס למסלול השמש, צפוני או דרומי.
רוחב שני	- מחשב את ההבדל בין מרכז הארץ לבין האדם הרואה את הרוחב הראשון.
שנת (ח)חמה	- זמן שבו השמש מקיפה סיבוב שלם סביב כדור הארץ.
שנת /שנה של/ לבנה	- זמן שבו הירח מקיף 12 פעם את כדור הארץ.
תקופה	- משך זמן שבו השמש מקיפה רבע סיבוב סביב כדור הארץ.
תקופת ניסן	- הזמן שבו השמש עומדת בתחילת מזל טלה.

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

לאילו שפירין הלכה בתוך משנתן - היינו, שמבלים את העולם בהוראת
טעות. שכיון שאינם יודעים טעמי המשנה, אינם יורדים לעומק הדין
לדמות את המקרה שבא לפנייהם לדין הדומה, ומתוך כך טועים בדין.
תניא נמי הכי, אמר רבי יהושע, וכי אלו ששונים משניות מבלי עולם
הן, והלא מיישבי עולם הן, שנאמר "הליכות עולם לו" - מי ששונה
הלכות, 'עולם לו' כלומר, העולם קיים בזכותו. אלא הכוונה היא, לאלו
שפירין הלכה בתוך משנתן.
שנינו במשנה, אשה פרושה וכו'. תנו רבנן, בתולה צלינית - בעלת
תפילה, ואלמנה שובבת - שנוהגת לבקר שכנותיה תמיד, וקטן שלא
כלו לו חרשיו - ביאר בהמשך, דהיינו אלו מבלי עולם - גורמים רעה
וחורבן לעולם, שמתוך שנוהגות צדקות יתירה שאינה מצויה אצל נשים,
ודאי באות לחפות על רעות שיש בהם.
שואלת הגמרא, איני וכי אלמנה הנוהגת לבקר שכנותיה ממבלי עולם
היא, והאמר רבי יוחנן, למדנו דאיתא חטא מבתולה, וקיבול שבר -
שיטח אדם כדי לקיים מצוה, שמתוך כך יקבל עליה יותר שבר מאלמנה
- שהייתה טורחת בקיום המצוות יותר בכדי הצורך כדי לקבל עליהם
שבר. ומפרשת הגמרא כוונתה, וראת חטא מבתולה - דרבי יוחנן
שמעיה להחייא בתולה - שמע את אותה בתולה, דנפלה אאפה
והתפללה וקאמרה, רבונן של עולם, בראת גן עדן ובראת גיהנום,
בראת צדיקים - לנחול גן עדן ובראת רשעים - שדרים לגיהנום, יהי
רצון מלפניך שלא יבשלו בי בני אדם להפסיד על ידי חלקם בגן עדן
ולרשת גיהנום. הגמרא ממשיכה בביאור דברי רבי יוחנן, איך למד קיבול
שבר מאלמנה. דהחייא אלמנה דהוא בי בנישתא בשיבבותה - שהיה
בית כנסת בשכנותה, ובכל זאת כל יומא הוה איתא ומצלה בי
מדרשיה - הייתה הולכת ומתפללת בבית מדרשו דרבי יוחנן שהיה
מרוחק מביתה. אמר לה רבי יוחנן, בתי, לא בית הכנסת בשיבבותך
ומדוע טורחת את להגיע לבית מדרשי המרוחק מביתך. אמרה ליה, רבי,
ולא שבר פסיעות יש לי על שמגיעה אני עד לבית מדרש המרוחק
יותר. אם כן מה שונה אלמנה הנוהגת במנהג צידקות יתירה זו, שהולכת
לבקר שכנותיה תמיד ממנהג צידקות של זו, שהולכת למקום מרוחק כדי
להתפלל. בי קאמר - לא כל אלמנה הנוהגת בצדקות יתירה יש
להוזהר, אלא כגון יוחנן בן רמי - שהייתה הולכת לבית שכנותיה
תמיד ומפסדת שפועלת ישועות על ידי תפילות. וכך היה מנהגה.
כשמגיע עת לידת אשה היתה עוצרת רחמה בכישופיה, ולאחר שהייתה
היולדת מצטערת הרבה היתה אומרת אלך ואבקש רחמים עליה רחמים
אולי תשמע תפילתי. ואז היתה הולכת ומבטלת כשפיה והולד יוצא. פעם
אחת היה לה שכיר יום בביתה, והיא הלכה לבית האשה היולדת ושמע
השכיר קול הכשפים מתקשקשין בכלי כמו שהולד מקשקש במעי האם,
ובא ופתח את הכלי והכשפים יצאו, והוולד נולד וידע כי בעלת כשפים
היא.
שואלת הגמרא, מאי קטן שלא כלו לו חרשיו שנאמר עליו שממבלי
עולם הוא. הקא - בבבל תרגמו - פירשו, זה תלמיד חכם המכעט
ברביותיו שלאחר שנעשה תלמיד חכם מולול ברביותו שלימדוהו. רבי
אבא אמר, זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומוצהר. דאמר רבי אבהו,
אמר רב הונא אמר רב, מאי דכתיב "כי רבים חללים הפילה וצאמים
כל הרגיה", כי רבים חללים הפילה זה תלמיד חכם שלא הגיע
להוראה ומוצהר - שעל ידי שפוסק דין מוטעה מחטיא אנשים רבים.
והפילה הוא לשון 'פל' שהוא כינוי לתינוק שלא כלו לו חדשיו.
ו'עצומים כל הרוגיה' זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה
- 'עצומים' על שם שעוצם פיו ואינו מורה לרבים.

שקרא - מקרא ושנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים - ללמוד
מהם טעמי המשנה וסברותיה. שמתוך שאינו יודע את המשניות על
סברותיהם וטעמיהם, טועה בדין, שפעמים על ידי הטעמים משתנה הדין
לאיסור ולהיתר, או בדיני ממונות לחיוב ולזכות, או בטירות לטמא
ולטהר, ומתוך שאינו יודע טעמי הדינים מורה שלא כהלכה, ולכן נקרא
רשע. ואף ערום הוא, שהשומע את בקיאותו במשניות סבור שבקי הוא
אף בטעמיהם ויודע על בורין, ומתוך כך נוהגים בו כבוד תלמיד חכם.
אמר, קרא - מקרא ושנה - משנה ולא שימש תלמידי חכמים ללמוד
מהם סברות וטעמי הדין. רבי אלעזר אומר, הרי זה עם הארץ - יש
לנוהג בו כמו עם הארץ שחשוד על המעשרות ועל הטירות. רבי
שמואל בר נחמני אמר, הרי זה בור - גרוע מעם הארץ. רבי ינאי
אומר, הרי זה כותי - דינו ככותי שאסור לאכול מפירות ולשתות מיינו.
שכיון שאינו משמש תלמידי חכמים מגלה בעצמו שאין לו אמונת חכמים
מפרשי המשנה, ולכן דינו ככותי. רב אחא בר יעקב אומר, הרי זה
מגוש - מכשף. כלומר, אדם שאינו משמש תלמידי חכמים הוא דומה
למכשף שאוחז את עיני בני אדם ומטעה אותם בכישופיו, ואף זה מטעה
את בני אדם שמתוך בקיאותו חושבים שבקי הוא גם בטעמי הדינים על
בוריים.
אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא ברב אחא בר יעקב - שהשונה
ואינו משמש תלמידי חכמים הרי זה מגוש, דאמר אינשי - שכן רגילים
האנשים לומר, רמין מגושא - לוחש המכשף את לחשיו ולא ידע מאי
אמר - ואינו יודע מה הם ומה פירושם. כלומר, המכשף יודע לומר דברים
הגורמים לרחות להגיע אך אינו מבין מה הוא אומר. ואף זה דומה לו,
שגם הוא תני תנא - חוזר על דברי התנאים ולא ידע מאי אמר - ואינו
מבין דבריהם.
תנו רבנן איהו עם הארץ - שדברו בו חכמים בכל מקום. כל שאינו
קורא קריאת שמע שחרית וערבית בברכותיה. שאדם שאינו קורא
קריאת שמע, ודאי שאינו יודע כלום, דרבי רבי מאיר. וחכמים אומרים,
כל שאינו מניח תפילין. גן עזאי אומר, כל שאין לו ציצית כנגדו.
רבי יוחנן גן יוסף אמר כל שיש לו גנים ואינו מגדל ללמוד תורה.
אחרים אומרים, אפילו קורא - מקרא ושנה - משנה ולא שימש
תלמידי חכמים והו עם הארץ. קרא - מקרא ולא שנה - משנה הרי
זה בור. לא קרא ולא שנה הינו, שאינו יודע כלום עליו הכתוב אומר
"וירעתי את בית ישראל ואת בית יהודה ורע אדם ורע בהמה" -
היינו, שאינו יודע כלום כבהמה שאינה יודעת כלום.
הגמרא מביאה פסוק באותו ענין, "ורא את ה' בני ומלך" (ו) עם שונים
אל תתערב. אמר רבי יצחק, מי הם השונים שנאמר שאין להתערב
(להתחבר) עימם. אלו ששונים חלכות - משניות, שלא שימשו תלמידי
חכמים ואינם יודעים את טעמי המשניות.
שואלת הגמרא, פשיטא - שכן היא כוונת הכתוב, שאיך נפרשו באופן
אחר. משיבה הגמרא, מהו דתיקא ש'שונים' שאמר הכתוב, שונים
בחמא, ובדרב הונא, דאמר רב הונא, ביון שער אדם עבירה ושנה
בה - וחזר ועבר אותה פעם שניה, והוזהר לו - דומה בעיניו להיתר.
וכוונת הכתוב לומר שמאלו יש להתרחק, קא משמע לן שהכוונה לאלו
ששונים משניות ולא שימשו תלמידי חכמים.
תנא, התנאים - אלו השונים משניות ואינם יודעים טעמי הדין וסברותיה,
מבלי עולם - גורמים חורבן לעולם.
שואלת הגמרא, מבלי עולם סלקא דעתך - וכי מי ששונה משניות, גורם
חורבן לעולם, אם אינו יודע טעמי הדין, יש לו אומנם חסרון בידעיותו,
אך מה רעה גורם הוא לעולם. מתרצת הגמרא, אמר רבינא, כוונת התנא

אגרות קודש

[י"ב אייר תשי"ז]

...מובן שיכול ללמוד עם התלמידים גם ע"י כתיבה על לוח וכיו"ב. וכבר פשט הלימוד באופן כזה

ב"מ.

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כב עמוד ב

תוספות

רש"י

ועד כמה עד ארבעין שנים. פי' משנה שהתחיל ללמוד עד ארבעים שנה ולא משנה שנוול כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (דף כ) ולא נתן ה' לכם לב לדעת עד היום הזה ש"מ לא קאים איניש אדעתיה דרביה עד ארבעין שנים וזה היה ממתן תורה עד מ' שנה שאו התחילו ללמוד: **בש"ן**. רש"י פי' אם שוה לגדול העיר בחכמה מותר להורות קשה לר"י

מפרק הרואה (בבב"ב דף כה) דאמר אבי באתרא דאית גבר תמן לא תהוי גבר פשטא לא צריכא דשוין אלמא היכא דשוין אין לו לקפוץ להוראה להכי מסתברא הכא לפרש והא רבה דאורי והוא לא הגיע להוראה שכל ימיו לא היה אלא מ' שנה בשוין הא דאמר שאין לו להורות עד ארבעין שנים היינו כששוה לגדול העיר בחכמה וגדול העיר הגיע להוראה הלכך כיון שיש שם חכם כמותו הגיע להוראה בשנים והוא לא הגיע לשני הוראה אין לו להורות לפניו אבל אם גדול העיר הוא בחכמה אע"ג שלא הגיע לכלל שנים מורה ורבה גדול העיר בחכמה היה אבל ר"י פי' שהוא דפרק הרואה דמיירי באדם שנכנס לעיר שיש שם חכם מורה תמן לא תהוי גבר אפי' בשוין אבל אם הוא קבוע בעיר כמותו ושוה לו בחכמה מותר לו להורות כמו שפי' רש"י ור"ח פי' התם באתרא דאית גבר ממונה משתדל בצרכי ציבור לא תקפוץ לתוך שררות אפי' בשוין ולפי' לא מיירי בהוראה:

פרוש מאהבה פרש מיראה. בירושל' פרק אהבה עשה מאהבה ועשה מיראה עשה מאהבה שאם באת לשנוא דע שאתה אוהבו ואין אוהב שונא עשה מיראה שאם באת לבעוט דע שאתה ירא ואין ירא מבטט: שבעה פרושין הן פרוש שכמי וכו' פרוש מן הנבייה כו' פרוש שכמי טעון מצותיה על כתפיה פרוש נקפי אקפי לי ואני עבד מצוה פרוש קיאי עבד חדא חובה וחדא מצוה ומקוין חדא בחדא פרוש מן הנבייה מאי דאית לי אנא מנכה ועבד מצות פרוש אדע חובתי ואעשנה הי דא חובתי עבדיה דאעביד מצות דכוחה פרוש יראה כאיח פרוש אהבה כאברהם דכתיב (ויפעי מל) זרע אברהם אוהבי אין לך חביב מכולם אלא פרוש אהבה כאברהם: **לעולם** מכולם אלא פרוש אהבה כאברהם: **לעולם** שלא לשמה. ואי קשיא הא אמרין בפ"ק דתענית (דף י) כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות ובשלחי' פרק היה קורא במסכת ברכות (דף ת) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת היסורין כי הכא ומאהבת קיבול פרש שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שציווה על כך אלא להנאות כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יט) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן (אבות פ"א ד"ה) אל תהיו כעבדים המשמשין את ה' ע"מ לקבל פרס וכו' הא דאמר בפ"ק דע"ז (דף כה) ויתאבד בנדיד פרק מי שאמר הריני נדיד (דף כה) ובפרק בתרא דהוריות (דף ט) לעולם יעסוק אדם וכו' שבשכר מ' קרבנות שהקריב בלך וזה ירצאה ממנו רוח גם הוא נתכוין להנאותו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמר' פ"ק דר"ה (דף ז) האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל ההיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על חטאתו פשע שעתה שגגות נעשו לו וזרנות שאע"פ שידע שעובר לא מנע מכל תאות לבו כדמפרש התם (בבב"ב דף י) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושוה ומשמש תלמידי חכמים ורובעט באביו ובאמו וברבו או במי שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ללמודיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה: **אלו** שמנחותיהם נשרפות. תימה אמאי לא חשיב נמי מת הוא או שמתה היא דאמר' בפ"ק (בבב"ב דף י) דנשרפת וליכא למימר דוקא היינו

נאמר נקט רישא קידש הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר קדוש וקורב להקרבה טפי מקידשה בבלי אפי' נשרפת: (שי"ך דף הבא) **ושבעלה** בא עליה בדרך. תימה לר"י אמאי נשרפת כיון דבדרך בא עליה היינו קודם שתקדוש וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר ונקח האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון וכו' תיגלי מילתא למפרע דכי קדוש בטעות קדוש כדאמרין בגי' ושבאו לה עדים שהיא טמאה והואיל ולא לבדוק עומתה ולא ראייה למנחה לא היהת ראייה לכלי ואין כלי שרת מקדשין אלא בראוי להן ונראה דדוקא לגבי שבאו לה עדים שי"ך למימר הכי משום דמנחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העון מבורר וא"צ בירור אבל הכא שבא עליה בדרך שצריך לברר אע"ג דאין המים בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאחר שלא נתברר העון ולא הוי אלא כמו שנשאו ונתנו בה מוזרות בלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפי' מנחה שפיר קדוש והאי דלא חשיב במתני' מנחת ארוסה ושומרת יבם אלמנה כ"ג מפני שידוע פסול שלהן שאין נבדקות ואין מביאין אותם לשמות:

ועד כמה. הוי ראי' להוראה: **והא רבה אורי**. וכל שנותניו אינן אלא מ' כדאמר' בר"ה (דף יח) רבה ואב"י מדבית עלי קאתו כו' בש"ן. אם שוה לגדול העיר בחכמה מותר להורות. או שאין זמן ממנו בעיר: **פרוש** ש"כמי **פרוש** נקפי **פרוש** קיאי **פרוש** מדוכיא. בלחזו מפרש לה: **מעשה** ש"כמי. שפלו שלא לשם שמים, אף זה מעשיו להנאותו שיכבדוהו בני אדם ולא לשם שמים: **המנקה** רגליו. מהלך בשפלות עקב בצד גודל ואינו מרים רגליו מן הארץ, ומתוך כך מנקה אצבעותיו באצבעים: **מקוץ** דם **לכתלים**. עושה עצמו כעוצם עיניו שלא יסתכל בנשים, ומתוך כך מכה ראשו בכתל וחדם יוצא: **דמשפיע**. הולך כפוף: **כי מדוכיא**. בוכנא עשוי כמקבת וראשו כפוף: **פרוש** מה חובתי ואעשנה. למדוני מה עלי לעשות ואעשנה: **הא מעליותא היא**. אם אינו בקי באסורין ודקדוקי מצות וכו' אל תלמוד: **מה חובתי** תו ואעשנה. מה לעשות עוד ולא עשיתי, ומרצה עצמו כאלו קים את הכל: **פרוש** מאהבה. מאהבת שכר המצות, ולא לאהבת מצות הבורא: **מיראה**. של ענישין, אלא מה על האדם לעשות מאהבת הש"י כאשר צונו ה' אלהינו וסוף השק"ר לבא: **דמפטרם מפטרם** כו'. הנסתרות נסתרות מבני אדם והגליות גליות, ומימ' לב"ד הגדול כלם גליות, והוא יפרע מן המתבססים בטליות ומראין עצמן כפרושין ואין פרושין: **אל תתיראי מן הפרושין**. שהפרושין הוי שונאין אותו לפי שרצונו דחכמים הרבה ונהפך להיות צדוקי כדאמר בקדושין (דף טו), וקשמת דתתה אשתו יראה מן שלא יעבירו המלוכה מבניה, ודתתה אומרת לו לבקש מלפניהם עליה, ואמר לה אל תתיראי מן הפרושין שצדיקים הן ולא יגמלוך רעה ולא לבניך שלא חטאו להם: **פרושין** ש"כמי **פרושין**. שהם אוהבי **אלא** מן הצבועים. כלומר שאין מראיתם בתולדותם, אלא צבועין מבחוץ ואין תוכן בפרם: **שפעשעים** כפושע וזר. שון רשעים. ומקדשים ש"כר כפנחס, אומרים לבריות לבכדן כפנחס. ואיכא מפרש לה לענין צניעותא: **מתני'** הרי היא ככל המנחות. שנטמאו עד שלא קדשה בבלי:

ותפדה. ותצא לחליץ ומהמעות יקנה אחרת: **ותשרף**. שקדשה קדשת הגוף ואינה יוצאה עוד לחליץ:

וכל

העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת היסורין כי הכא ומאהבת קיבול פרש שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שציווה על כך אלא להנאות כדאמרין בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יט) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן (אבות פ"א ד"ה) אל תהיו כעבדים המשמשין את ה' ע"מ לקבל פרס וכו' הא דאמר בפ"ק דע"ז (דף כה) ויתאבד בנדיד פרק מי שאמר הריני נדיד (דף כה) ובפרק בתרא דהוריות (דף ט) לעולם יעסוק אדם וכו' שבשכר מ' קרבנות שהקריב בלך וזה ירצאה ממנו רוח גם הוא נתכוין להנאותו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמר' פ"ק דר"ה (דף ז) האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל ההיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה אלא להוסיף על חטאתו פשע שעתה שגגות נעשו לו וזרנות שאע"פ שידע שעובר לא מנע מכל תאות לבו כדמפרש התם (בבב"ב דף י) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושוה ומשמש תלמידי חכמים ורובעט באביו ובאמו וברבו או במי שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ללמודיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה: **אלו** שמנחותיהם נשרפות. תימה אמאי לא חשיב נמי מת הוא או שמתה היא דאמר' בפ"ק (בבב"ב דף י) דנשרפת וליכא למימר דוקא היינו נאמר נקט רישא קידש הקומץ ורבותא נקט אע"פ דכבר קדוש וקורב להקרבה טפי מקידשה בבלי אפי' נשרפת: (שי"ך דף הבא) **ושבעלה** בא עליה בדרך. תימה לר"י אמאי נשרפת כיון דבדרך בא עליה היינו קודם שתקדוש וכיון דאין המים בודקין אותה כדאמר ונקח האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון וכו' תיגלי מילתא למפרע דכי קדוש בטעות קדוש כדאמרין בגי' ושבאו לה עדים שהיא טמאה והואיל ולא לבדוק עומתה ולא ראייה למנחה לא היהת ראייה לכלי ואין כלי שרת מקדשין אלא בראוי להן ונראה דדוקא לגבי שבאו לה עדים שי"ך למימר הכי משום דמנחה לברר עון וכשיש שם עדים הרי העון מבורר וא"צ בירור אבל הכא שבא עליה בדרך שצריך לברר אע"ג דאין המים בודקין כי קדוש מעיקרא שפיר קדוש מאחר שלא נתברר העון ולא הוי אלא כמו שנשאו ונתנו בה מוזרות בלבנה קודם לכן דאין המים בודקין ואפי' מנחה שפיר קדוש והאי דלא חשיב במתני' מנחת ארוסה ושומרת יבם אלמנה כ"ג מפני שידוע פסול שלהן שאין נבדקות ואין מביאין אותם לשמות:

האומרת

ביאורים למסכת סוטה דף כב עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 שואלת הגמרא, וְעַד כַּמָּה - מאיזה גיל ראוי תלמיד חכם להורות הלכה
2 לרבים. עַד אַרְבַּעִין שָׁנִין - משנהיה בן ארבעים.
3 מקשה הגמרא, אִינִי - וכי רק משעה שמגיע אדם לגיל ארבעים ראוי הוא
4 להורות, וְהָא רַבָּה אָמַר - והרי רבה היה מורה הוראות לרבים, והוא
5 עצמו לא חי אלא ארבעים שנה. מתרצת הגמרא, כְּשֻׁין - זה שאין אדם
6 ראוי להורות עד לגיל ארבעים כשיש בעיר תלמיד חכם אחר הראוי
7 להורות, והוא גדול ממנו בחכמה. אבל אם תלמיד חכם צעיר הראוי
8 להורות שוה לחכם אחר שיש בעיר בחכמה, או שאין זקן ממנו בעיר,
9 ראוי זה להורות.
10 שנינו במשנה, וּמִכּוֹת פְּרוּשִׁין וְכוּ'. תִּנּוּ רַבָּנָן, שִׁבְעָה פְּרוּשִׁין הֵן -
11 תחילה מפרסם התנא לאחר מפרשם. פְּרוּשׁ שִׁיכְמִי, פְּרוּשׁ נִקְפִי, פְּרוּשׁ
12 קִיזְאִי, פְּרוּשׁ מְדוּכִיא, פְּרוּשׁ מַחְבֵּיתִי וְאַעֲשֶׂנָּה, פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה,
13 פְּרוּשׁ מִירָאָה. ומפרש התנא, פְּרוּשׁ שִׁיכְמִי, זֶה הָעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה שָׂכָם -
14 שִׁמְלוּ וְצִיעְרוּ אֵת עֲצָמָם שֶׁלָּא לִשְׁם שָׁמַיִם. ואף זה, פורש מתענוגות
15 ומצער עצמו להנאתו כדי שיכבדוהו בני אדם ולא לשם שמים. פְּרוּשׁ
16 נִקְפִי, זֶה הַמְּנַקֵּף אֶת רִגְלָיו - עושה עצמו שפל, ומתוך כך משרך רגליו
17 בארץ ומכה אצבעותיו באבנים. פְּרוּשׁ קִיזְאִי, אָמַר רַבִּי נְחֶמְךָי בֶּר יִצְחָק,
18 זֶה הַמְּקוֹי דָּם לְבִתְלִים - עושה עצמו כעוצם עיניו כדי לא להביט בנשים
19 ומתוך כך מכה ראשו בכותל עד כדי זוב דם, וכל זה כדי שיראהו בני
20 אדם בכך ויעריכוהו על צדקותו. פְּרוּשׁ מְדוּכִיא, אָמַר רַבָּה בֶּר שִׁילָא,
21 דְּמִשְׁפַּע בִּי מְדוּכִיא - הולך כפוף ושפל כדוגמת המדוכיא שראשה
22 כפוף.
23 פְּרוּשׁ מַחְבֵּיתִי וְאַעֲשֶׂנָּה - אומר לאנשים אמרו לי מה עלי לעשות
24 ואעשה. שואלת הגמרא, הָא מַעֲלִיזָא, הִיא - מה גרוע באדם זה הרי
25 הוא מבקש ללמוד בבדי לקיים. משיבה הגמרא, אִלָּא דְּאָמַר מַחְבֵּיתִי
26 תו וְאַעֲשֶׂנָּה - שאומר מה עוד לא עשיתי. היינו, שמראה עצמו כאילו
27 קיים את כל התורה כולה ואין לו עוד מה לעשות.
28 פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה - שפורש מענייני עולם הזה לקיים את המצוות מתוך
29 אהבת השכר ולא מתוך אהבת הבורא. פְּרוּשׁ מִירָאָה - שפורש
30 מהעבירות מיראת העונש. ואין זו הדרך, אלא שיש לו לאדם לקיים את
31 התורה מאהבת ה' וסוף השכר לבא.
32 אָמַר לִיה אֲבִי וְרַבָּא לְתַנָּא - ששנה בפניהם ברייתא זו, לֹא תִיתַנִּי -
33 אל תשנה פְּרוּשׁ מֵאֲהָבָה פְּרוּשׁ מִירָאָה, דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי,
34 לְעוֹלָם יַעֲסוֹק אָדָם בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת אִפְּלוּ שְׁלָא לְשִׁמְיָה שְׁמִיתוּדָה שְׁלָא
35 לְשִׁמְיָה בָּא לְשִׁמְיָה - היינו, שגם אם עוסק בתורה ובמצוות שלא לשמה,
36 סופו לעסוק בהם לשמה.

37 אָמַר רַב נְחֶמְךָי בֶּר יִצְחָק, דְּמִטְמָרָא מִטְמָרָא וְדִמְגִלְיָא מְגִלְיָא - מה
38 שנסתר מבני אדם נסתר, ומה שגלוי גלוי, אבל כלפי שמים הכל גלוי, כִּי
39 דִּינָא רַבָּה - ובית דין הגדול ליתפּרע מִהֵנִי דִּחְפּוּ נִוְנְדִי - הוא יפרע
40 מאותם המתעטפים באצטלה של פרישות ועוטים על ראשם טלית
41 להראות עצמם כפרושים.
42 אָמַר לֵה יִנְאִי מְלָכָא לְדִבְרֵיתָהּ - לאשתו. אֵל תִּתִּירָאִי מִן הַפְּרוּשִׁין -
43 כיני ליהודים בדורו של ינאי שהאמינו בתורה שבכתב ושבעל פה. והם
44 היו שונאים את ינאי על שהרג הרבה מחכמי ישראל בעצתו של אחד מן
45 הצדוקים. וכשמת היתה אשתו של ינאי יראה מהם שלא יעבירו את
46 המלוכה מבניה. ואמרה לו שיבקש מהם עליה ועל בניה. וינאי השיב לה,
47 אין לך לירא מהם, שצדיקים הם ולא יגמלו לך ולבניך רעה בגללי. שאתם
48 לא הרעתם להם. וְלֹא מִמֵּי שְׁאִינִן פְּרוּשִׁין - שהם אוחבי. אִלָּא מִן
49 הַצְּבוּעִין - אלו שאין תוכם כהרם, היינו, מאלו שְׁדוּמִין לְפְרוּשִׁין -
50 שמראים עצמם כפרושים, שְׁמַעֲשִׂיתֶן כְּמַעֲשֵׂה זִמְרִי - שהם באמת
51 רשעים כזמרי וּמְבַקְשִׁין שָׂכָר בְּפִנְחָם - ומראים עצמם לבריות צדיקים,
52 כדי שיכבדו אותם כמו פנחס.
53 במשנה לעיל שנינו, שאם יש לאשה זכות זה מגן עליה מעונש, במשנתנו
54 מובאות שיטות נוספות בענין. משנה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, אֵין זְכוּת תוֹלָה
55 בְּמִים תְּמָרִים - גם אשה סוטה שיש לה זכות, אין הזכות תולה לה שלא
56 יפגעו בה המים, וְאִם אִתָּהּ אָמַר הַזְּכוּת תוֹלָה בְּמִים הַמְּאָרְרִין, מִדָּהּ
57 - מחסיר את הגוף אִתָּהּ אִתָּהּ הַמִּים בְּפָנֶי כָּל הַנָּשִׁים הַשּׁוֹתוֹת - כלומר,
58 מחליש את הכוח ההרתעה של המים בפני כל הנשים, וּמוֹצִיא אִתָּהּ שָׁם
59 רַע עַל הַתְּהוֹדוֹת שִׁשְׁתּוֹ וְלֹא נִפְגְּעוּ עַל יְדֵי הַמִּים, שְׁאֹמְרִים, מְמַאֲוִת הֵן
60 אִלָּא שֶׁתִּלְתֶּה לָּהֶן זְכוּת.
61 רַבִּי אֱלִימֵלֶךְ, הַזְּכוּת תוֹלָה בְּמִים הַמְּאָרְרִים רק לענין שלא תמות מיד, אך
62 המים גורמים לשינוי בגופה וְאִינָה יוֹלֶדֶת וְאִינָה מִשְׁבַּחַת, אִלָּא
63 מִתְּנוּנָה - מכחשת והולכת וְהוֹלֶכֶת, לְסוּף הִיא מִתָּה בְּאִתָּהּ מִיתָה
64 - הכתובה בפרשת סוטה.
65 נִמְמַאֲת מִנְחָתָהּ של סוטה עַד שְׁלָא קָרְשָׁה בְּכָלִי שְׁרָת, כיון שלא
66 נתקדשה קדושת גוף, הֲרִי הִיא כְּכָל הַמְּנַחֲוֹת שֶׁנִּטְמָאוּ קוּדָם שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ
67 בְּכָלִי וְתִפְרָה וְתִצָּא לַחֲלוּלִין וּמִהֲמַעוֹת יִקְנֶה אַחֲרָה. וְאִם נִטְמָא
68 מִשְׁקָרְשָׁה בְּכָלִי - לאחר שנתקדשה בכלי, הֲרִי הִיא כְּכָל הַמְּנַחֲוֹת
69 שֶׁנִּטְמָאוּ אַחֲרָה שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בְּכָלִי וְתִפְרָה בֵּית הַדָּשֵׁן. שכיון שקדשה
70 קדושת הגוף אין לה עוד פדיון ואינה יוצאת לחולין.
71 וְאִלּוּ הֵן הַסּוֹטוֹת שֶׁמִּנְחָתֵיהֶן נִשְׁרָפוֹת מִפְּנֵי שְׁאִינִן רֵאוּיֹת לִיקָרֵב וְלֹא
72 להיפדות ולצאת לחולין.

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים מו"ה שלמה חיים שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך, נתקבל מכתבו מכ"ח אייר עם המצורף רשימת התלמידים.

ומהנכון הי' באם לא עשו כזה עד עתה, שיבקשו מהתי' שי' הרושמים כאן את השיחות בעת
ההתועדות, שימצאו להם השיחות בענין דופרצת בלימוד, שתקוטי שיוכל לנצלם וכן הנהלת תו"ת בכלל
תוכנם להתחזקות הלימוד והגברתו, ויהי רצון שיהיו דברים היוצאים מן הלב שאז נכנסין אל הלב ופועלים
פעולתם.

ויהי רצון שגם פעולה זו תהי' באופן דופרצת...

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

האומרת לבעלה, ממה אני לך. או ושכחו לה עדים שהיא ממה, או והאומרת אני שותה, או ושכחה אינו רוצה, להשקותה וכולן אם אירעו לאחר קידוש המנחה בכלי. וכן ושכחה בא עליה בדרך ולא נודע עד שקדשה המנחה בכלי, ומשקדשה בכלי אינה נפדית, ולחזקת אינה ראויה שהרי אינה שותה, וגם למנחת נדבה אינה ראויה, שנדבה אינה באה מן השעורים.

וכל הנשואות לכהנים אפילו ישראלית, אם הביאו מנחה, בין הביאו מנחת סוטה בין הביאו מנחת נדבה, מנחותיהן נשרפות - גם אם לא נטמאו ולא אירע בהם שום פסול והקומץ קרב כהלכתו, שיירי המנחה נשרפים בבית הדשן ואין נאכלים.

מבאר התנא שדין זה שייך רק, בפת ישראל שנשאת לכהן, שאז מנחתה נשרפת - לאחר שקרב הקומץ, נשרפים שיירי המנחה בבית הדשן, כפי שנתבאר, אולם ובהנה - בת כהן שנשאת לישראל, אין בצד הכהונה שבה כלום, שהדין לעלות את המנחה כליל למזבח לא נאמר אלא במנחת כהן ולא במנחת כהנת, ולפיכך מנחתה נאכלת כדן מנחת ישראל. וכן הוא דינה של כהנת אלמנה וגרושה, שאם הביאה מנחה, מנחתה נאכלת כדן מנחת ישראל.

אגב שהזכיר התנא חילוק בין מנחת כהן למנחת כהנת, מזכיר התנא חילוקים נוספים בין כהן לכהנת, מה בין כהן לכהנת, מנחת כהנת נאכלת ומנחת כהן אינה נאכלת כמבואר. בהנה מתחללת מן הכהונה אם נבעלה לפסול, ואסורה להנישאת לכהן ולאכול בתרומה, ובהן אין מתחלל - אם נשא אשה האסורה לו, כגון גרושה או חללה. בהנה משהא למתים - מותרת להיטמא למתים, ואין בהן משהא למתים. בהן אוכל בקדשי קדשים - חטאת אשם ומנחה, ואין בהנה אוכלת בקדשי קדשים.

אגב כך, מזכיר התנא חילוקי דינים כלליים שיש בין איש לאישה אפילו בישראל, מה בין איש לאשה, האיש פורע את ראשו ופורם את בגדיו, כשהוא מצורע, ואין האשה פורעת ופורמת. האיש מדיד את בנו בנזיר - אם אמר האב על בנו קטן, 'זהו בני נזיר' חלה עליו נזירות אפילו לכשיגדל, ואין האשה מדרת בנה בנזיר. האיש מגלה על נזירות אביו - אם נדר אביו נזירות והפריש קרבנות ומת, אם נדר בנו נזירות, יכול להביא קרבנות שהפריש אביו. ואין האשה מגלחת על נזירות אביה. האיש מקדש את בתו - מקבל קידושין עבור ביתו הקטנה וכן נערה שלא מדעתה, והיא מקודשת גמורה בכך ואין האשה מקדשת את בתה - אינה מקבלת קידושין עבור ביתה. האיש מוכר את בתו לאמה כשהיא קטנה, ואין האשה מוכרת את בתה לאמה. האיש נסקל ערום - אם עבר על אחת העבירות שחייבים עליהם סקילה בעדים והתראה, נסקל ערום. ואין האשה נסקלת ערומה אלא בלבישת חלוק. האיש נתלה - מגדף או עובד עבודת כוכבים, לאחר שנסקל. ואין האשה נתלת. האיש נמכר בגניבתו - אם גנב ואין לו לשלם לנגב, מוכרים אותו ומשלמים דמיו לנגב. ואין האשה נמכרת בגניבתה.

גמרא. תנו רבנן, כל הנשואות לכהונה, מנחותיהן נשרפות - אין שיירי מנחותיהם נאכלים לכהנים אלא קרבים גם הם למזבח. ביצר, בהנה לזוה וישראלית שנשאת לכהן, אין מנחתה נאכלת, מפני שיש לו - לבעלה הכהן חלק בה, שהיא מביאה משלה, ומנחת כהן אינה נאכלת אלא קרבה כולה למזבח. ואינה עולה כליל כפי שמנחת

כהן קריבה כליל למזבח, מפני שיש לה חלק בה - שהמנחה באה לכפרתה, ומנחת בת כהן דינה כמנחת ישראל, שאינה עולה כליל אלא הקמיצה. אלא הקומץ קרב בעצמו הכהן קומץ ממנחתה, ומקריב את הקומץ, והשירים קריבין בעצמן לאחר הקרבת הקומץ. מקשה הגמרא, איך קרבים השירים לאחר הקטרת הקומץ, איך יבאן - הרי על כגון זה נאמר, כל שהוא ממנו לאישים - שכל שהקריבו ממנו כבר לאישים, היינו, למזבח הרי הוא ככל תקטירו - הרי שהנותר בכל תקטירו. ואם כן קשה, איך מקטירים את שיירי המנחות לאחר הקטרת הקומץ, כיון שגם לה יש חלק במנחה, ואולי הולכים אחרי החלק שלה, והקטרת הקומץ כהלכתה נעשית, נמצא ששיירי המנחה אסורים בהקטרה. מתרצת הגמרא, אמר יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי, דמסיק להו לשום עצים - מדובר כאן, שקורם שמקטיר הכהן את שיירי המנחה הוא מתנה ואומר כך, אם דינה של מנחה זו כדן מנחת כהן ולא הייתה ראויה להיקמץ, הרי ששירים אלו ראויים להקטרה, והריני מקטרים לשם מנחה, ואם דינה של מנחה זו כדן מנחת ישראל, שהיתה ראויה להיקמץ, ושירים אלו אסורים בהקטרה, הריני מעלה אותם על המזבח לא לשם מנחה אלא להיות כשאר עצי המערכה. ברבי אליעזר וכדעת רבי אליעזר, גבי חטאת שהוקטרו אבריה הפנימיים על גבי המזבח, ונתערב חלק ממותר בשירה האסור בהקטרה, עם בשר עולה שדינו לעלות כליל על גבי המזבח, סובר רבי אליעזר שיש לתת בשר זה על גבי המזבח להיות חלק מעצי המערכה, ואף שמעורב כאן בשר חטאת האסור בהקטרה, כיון שאינו מכוון לשם הקטרה. דתניא, רבי אליעזר אומר, לאחר שנאמר בתורה שקרבנות שהוקטרו חלק מהם על גבי המזבח, ששירים אסורים בהקטרה, נאמר, ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח, ודרשו, לריח ניחוח אי אתה מעלה - שהאסור לעלות על המזבח שיירי קרבנות הוא רק כאשר מתכוון לעלותם על המזבח לריח ניחוח, אבל אתה מעלהו לשום עצים - אך אם מעלה אותם להיות חלק מעצי המערכה, מותר. שואלת גמרא, הניחא לרבי אליעזר, דאית ליה האי סברא שהמתכוון להעלות שירים לשם עצים אינו עובר בכל תקטירו, אלא לרבנן דלית להו האי סברא - שחולקים על רבי אליעזר וסוברים שכל שקרב חלק מן הקרבן כדן, הנותר אסור בהקטרה על גבי המזבח גם אם אינו מכוון לעלותם לריח ניחוח, מאי איכא למימר - איך נבאר את משנתינו, הרי הלכה כחכמים ולא כרבי אליעזר. משיבה הגמרא, דעבדי להו ברבי אליעזר ברבי שמעון - כלומר, משנתינו האומרת, שכל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות, אינה מתפרשת כדברי הברייתא, שהקומץ קרב בעצמו והשירים קרבים בעצמן, אלא הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפורים על בית הדשן. דתניא, גבי מנחת חוטא של כהן, נחלקו בזה רבנן ורבי שמעון, רבנן סוברים שכולה כליל כמנחת נדבה, רבי שמעון סובר שנקמצת כדן מנחת נדבה של ישראל, אבל השירים לא נאכלים, אלא קומץ קרב בפני עצמו והשירים קרבים בפני עצמם, רבי אליעזר ברבי שמעון אומר, הקומץ קרב בעצמו, והשירים מתפורים על בית הדשן - שסובר כאביו רבי שמעון שצריך לקמץ, אבל בכך הוא חולק, שאם הקריבו את הקומץ אי אפשר להקריב את השירים, ולכן השירים מתפורים לאיבוד על בית הדשן.

ובל הנשואות [לכהנים] מנחותיהן נשרפות. ואפלו קרב הקמץ בהלכתו ולא נטמאו נשרפין שירים בבית הדין כדמפרש בגמרא: בהנהגה בת כהן: מנחתה נאכלת. דכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל בתיב (ויקרא ו) אכל ודוכהנת הנשואה לישראל נאכלת, וכן בהנהגה אלמנה וגרושה שהביאה מנחתה נאכלת: בהנהגה מתחללת. מן התרומה ומן הקדשה
אם נבטלה לפסול: וכהן אין מתחלל. אם נשא גרושה זונה וחללה, וטעם דכלה מתני: מפרש בגמ': בקדשי קדשים. חטאת ואשם ומנחה, בכלם בתיב כל זכר בכהנים ויאכלנו: מה בין איש לאשה. כישאל נמי קמירי: איש פורע ופורם. כשהוא מנגע פורע ראשו ופורם בגדי: האיש מדיד את בנו. קטן בגיור חללה הנזירות עליו אפלו לכשיגדל: מנחל על נזירות אביו. אם נדר אביו בגזירות והפריש קרבנותיו ומת ויהיה בנו נזיר, הכן מגלח ביום מלאת ומביא קרבנות שהפריש אביו: מקדש את בתו. מקבל קדושי בתו קטנה שלא מדעתה: מוכר את בתו. לאמא כשהיא קטנה: גמ' מנחותיהן נשרפות. אחת מנחת סוטה ואחת מנחת נדבה: מפני שיש לו חלק בה. שהוא מקריבה משלו, ובתיב כל מנחת כהן וגו': ואינה עולה כליל (ומפני שיש לו חלק בה. שלפניה היא באת, ואין מנחת זר ובת כהן קרבין כליל בלא קמיעה: והשירים קרבין לעצמן. לאחר שקרב הקמץ קריבין בלא כל ששמן בו, כי כל שאור וכל דבש לא תקריבו ותקטירו לה' (ויקרא ט) הנה ליה למקבת, למה ליה למקבת ממנו. אלא למדרישה נמי באנפי נפשיה. לא תקטירו כל ששמן עולה כבר אשה לה. ויש בכלל לאו זה בשר כל קרבנות חוץ מעולה. ויש בכלל זה שקרי מנחות. והכא נמי דלמא בטר חלק שלח אית לן למיזל, והוא הקטרת קמץ בהלכתו ואלו שירים גמורין הם וישנן בכל תקטירה: דמסיק להו לשם עצים. דנימא הכי, אם ראויים הן להקטיר ולא היתה ראיה לקמץ בדין מנחת כהן, הרי זו הקטרה לשמה וקמיעה לא מעלה ולא מורדת, ואם ראיה היתה לקמץ ואלו שירים, הרי הן כשאר עצי המערכה: כר"א. פלוגתיהו בזה, אברי חטאת שנתערבו באברי עולה, ר"א אומר יתנם למעלה ורואה אני את בשר חטאת על המזבח באלו הן עצים, ור"א תעבר צורתן ויצאו לבית השרפה. שאסור להקטיר אברי חטאת משום לאו דכל ששמן לאשים, ור"א סבר בתורה דהוא קרא בתיב קרבן ראשית תקריבו אותם לה, שאור ודבש בבורים אתה מביא מן התמרים ומנחת שתי הלחם שהוא ראשית מן השאור, ואל המזבח לא יעלו לריח ניחוח קאי נמי אממנו אשה לה' דאוקמיה בכל תקטירה, ואשמיעון דלא אסר הקטרתו אלא כשמתכון לריח ניחוח: כר"א. בר"ש. במנחות בפ' אלו מנחות (דף עט) גבי מנחת חוטא כהן שמביא על שמיעת קול או על בטוי שפטים או על טמאת מקדש ונקטשו בדלי דלות, ופליגי רבנן עליה דרבי שמעון ואמר, והיתה לכהן כמנחה, מנחת חובתו של כהן כליל כמנחת נזבתו ואינה נקמצת ור"ש דריש ליה לקרא התם הכי, וכי נאמר והיתה לכהן במנחתו, לא נאמר אלא במנחת חוטא של ישראל, מה של ישראל נקמצת אף מנחת חוטא של כהן נקמצת, אי מה מנחת ישראל שיריה נאכלין אף זו שיריה נאכלין, ת"ל והיתה לכהן כמנחה, לכהן כמנחה לענין עבודת כהן ששעונה קמיעה, ולא לאשים כמנחה, הא ביצד הקמץ קרב לעצמו והשירים קרבין לעצמם, ולית ליה כל ששמן לאשים כלל, ר"א בר"ש פליגי עליה ואמר קמץ קרב לעצמו ושירים מתפורזין לאבוד:

ה"ג

האומרת טמאה אני. ירושלמי האומרת טמאה אני לא בחטאת שמתה בעליה היא וחטאת שמתה בעליה ילכו המעות לים המלח דמיא לאשם תלוי אם לאשם תלוי אפי' משקדשה בכלי א"ר מתני' דמיא לאשם תלוי שנשחט דתנינן תמן אם משנשחט נודע לו הדין ישפר והבשר יצא לבית השריפה: כל הנשואות לכהנים מנחותיהן נשרפות.
פרש"י אחד מנחת סוטה ואחד מנחת נדבה ותימא מנחת נדבה מה חלק יש לו בה והא אפילו רבי יהודה דאומר בפ' אין בין המוחר (נדרים דף לט) אדם מביא על אשתו כל קרבנות שהיא חייבת דווקא שהיא חייבת כדמפרש בספרי כגון אם והקפיה נזירות בראשה וחללה את השבת דומיא דמנחת סוטה שהיא חובה דיליק לה מזהביתא אין קרבנה עליה כל קרבן שעליה אבל מנחת נדבה מודה רבי יהודה שאינו מביא וי"ל משום הכי יש לו חלק משום דקיל מה שקנתה אשה קנה בעלה כדתנן בפ"ד דנזיר (דף כז) אם שלה היתה בהמה החטאת תמות וקא דיין בגמ' מנא לן מה שקנתה אשה קנה בעלה הוכר יש לו חלק בה אפילו לרבנן דפליגי אדר' יהודה דאמר דווקא קרבן שמכירה לו מביא עליה דמה שקנת' קנה בעלה מיהו בירושלמי דפרק היה מביא משמע בדמנחת סוטה איירי והכי איתא התם מנחתה שלמדם שהיא קדשה לשמה כשם שחטאת קדשה לשמה קר דאש קדשה לשמו ותני רבי חיאי דפליגי ליקרב כליל אינה יכולה מפני שותפתה של אשה לאכול אינה יכולה מפני שותפתו של איש ואלא הקומץ וקרבן לעצמו והשירים קריבין לעצמן ואת אומר מנחתה אלא מה דאישתעי קרא אישתעי מתני' ותו התם דהביא את קרבנה עליה בעלה מזה שפירש עליה חוץ מדעתה מכין שיש לו שותפות במנחה מפרש עליה חוץ מדעתה וא"ת מאחר שיש לו חלק בה א"כ היא לא מנחת שותפות ואומר בפ' דובחים (דף עט) הניח מנחה לשני בניו ומת קריבה ואין בה משום שותפות הא יש בה משום שותפות אינה קריבה משום דבתיב בה נפש והכי קתני בספרי בהדיא וי"ל כיון דעיקר כפרה משום דידה נפש קרינן בה דהא הניח מנחתו לשני בניו דמסיק התם (דף ק) דקניא להו אלא משום דמכפרי קרינא ביה נפש:

הקומץ קרב בעצמו. וא"ת אמאי לא שדינ לכולהו מנחה בטר ידדה ויהו שיריה נאכלין כדאמר בפ' אין בין המוחר (נדרים דף עט) איתא בפ' דובחים (דף ק) ובפ' דתמורה (דף קט) מתכפר עושה תמורה והכא היא מתכפרת במנחה זו י"ל התם מיקני למתכפר כולי זבח ואין לו למקדיש חלק בו אבל הכא יש לו לבעל חלק במנחתו **דמסיק** להו לשום עצים. רש"י פי' דנימא הכי אם ראויין הן להקטיר ולא היתה ראיה לקמץ וכו' ותימא מאי תנאי שייך הא דאי כאלו מעורבין שיריים והוי כאברי עולה ואברי חטאת שנתערבו דפליגי בה ר"א ורבנן (נדרים עט) דלא שייך בה תנאי דליכא שום ספק אלא דאי מקצתן ראוייה להקטיר ומקצתן לאכול ולהקטיר ואותן מה שבתוכן אין ראוי להקטיר לשם עצים בכל מקום שהוא ולא שייך שום תנאי וכדמורה דרש"י נטל ל"י אגב שטיפה דהדיא דפרק נושאין על האנוסה (יבמות ק) דתנן כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה נותנן עליהם חומרי ישראל וחומרי כהנים ומפרש בגמרא דמנחתם נקמצת כמנחת ישראל ואינה נאכלת כמנחת כהנים וכולו סוגיא כי הכא והתם דאי שייך תנאי כשהוא אחד מקריב מנחה אינו יודע אם כהן הוא או ישראל וצריך להתנות כמו שפירש רש"י כאן והא דתנן בהקומץ רבה בהקומץ רבה (נדרים דף כט) נתערב קומצה בשיריה או בשירים של חבירתה לא יקטיר אית לן למימר דסתמא כרבנן דפליגי אדרבי אליעזר: **הקומץ** קרב לעצמו והשירים לעצמן. בירושל' בעי אליביה דר"ש

אלין שיריים משום מה הם באים משום קומץ או משום שיריים אי תימר משום קומץ אי תימר משום שיריים נותנו בלילה לאחר מיתה מהו שיחשב להן ופשיט לה מדר"א בר"ש דאמר דמתפורזין על גבי הדשן שלמטה כדמפרש בפ' ואלו הן מנחות הדא אמרו נותנו בלילה ונותנו לאחר מיתה ומחשב להן א"ר יוסי בר בון אינו מחשב להו שלא הוכשרו לא לאכילת אדם ולא לאכילת מזבח:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כג עמוד ב

תוספות

רש"י

בהן ולא כהנת. ירושלמי ר' אבהו בעי קמיה ר"ל והכתוב (ויקרא כג) ובהן כי יקנה נפש קנין כספו מעתה כוח ולא כהנת א"ל והכתוב משיח תחתיו מבניו את שבנו עומד תחתיו יצתה זו שאין בנה עומד תחתיה ה"ה דבפרק חזרונו (וחולין דף קכג.) הוה מצי לשנויי נמי הכי נתון לכהן חזרונו דלא אמר לכהן ולא לכהנת אלא אפילו לכהנת דהכא טעמא משום דכתיב והכתוב המשיח תחתיו מבניו אבל התם דרז ליה משום דאחרון ובניו כתיב בפרשת מנחה אי נמי משום דהתם הוי מיעוט אחר מיעוט:

(סו"ט לפר' במסכת) **מה** בין איש לאשה. בתוספתא (פ"ב) קא חשיב עובר על מצות עשה שזומן גרמא מה שאין כן באשה איש עובר על כל תקיף ועל כל תשחית ועל כל תטמא למתים מה שאין כן באשה האיש נדון בבן סורר ומורה ונעטף ומספר ואין האשה נעטפת ומספרת האיש נמכר ונשנה ואין האשה נמכרת ונשנית האיש נרצע ונמכר לעבד עברי וקונה לעבד עברי ואין האשה נרצעת ונמכרת וקונה ולא קתני התם כל הני דמתני' אלא דזכאי בבתו משום דמפרש התם בבסוף ובבשר ובביאה ותימא אמאי לא חשיב נמי סמיכות תננות הגשות וקמיצות דבין כהן לכהנת וכל הני דהנן בפ"ק דקידושין (דף טו.) ולא קתני נמי שהעברי ירצא בשנים וביובל ובמיתת הארון משא"כ בעבריה חוב מטמא בראיות ולא הובה מצורע אסור בתשמיש המטה ולא מצורעת כדמפרש בריש פרק מחוסר כפרה (בכיוסוף דף קט) מחוץ לאהלו ולא מחוץ לאהל:

(סו"ט לפר' במסכת) **האיש** מגלח על נזירות. בפ"ד נזיר (דף טו.) ובפרק בתרא דבריות (דף כג.) מפ' דדוקא על מעות וקומץ ולא על מעות מפורשין:

שנאמר את בתי. מרישא דקרא יליף ליה ואמר אבי הנערה אל חוקנים משמע למעט אמה דאינה זכאה בבתה לתת:

ותלית אותו ולא אותה. בפרק נגמרי הדין (בסנהדרין דף מו.) נפקא לן מוכי ידיה באיש ולא באשה: **בגניבתו** ולא בגניבתה. תימא כיון דאי גנבה אינה נמכרת בגניבתה א"כ אין ב"ד רשאי למכרה דבית דין אין מוכרין אלא בגניבתו ובפ"ק דקידושין (דף יז.) ממעטי רבנן מורצע את אונן אונן שלו ולא און של מוכר עצמו דדוקא מכרוהו בית דין נרצע ואשה הואיל ואין בית דין מוכרין אותה אנא ידענא דאינה נרצעת ואמאי איצטרך לרבנן למילף מהעבד ולא אמה העבריה דאינה נרצעת וי"ל כיון דאינה נמכרת אלא ע"י אביה סד"א תיהו מכירה דאב במקום מכירת בית דין ותרצע להכי איצטרך קרא:

הדרן עלך היה נוטל

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות בתובה שנאמר: "אשר תשטה אשה תחת אישה" פרט לארוסה ושומרת יבם. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, מנורת בגניבתה. מאי טעמא? אמר קרא: "ונמכר בגניבתו" בגניבתו ולא בגניבתה:

ונתנה

נתנה

ה"נ ואפי' רבנן לא פליגי עליה אלא במנחת חוטא של כהנים דבת הקרבה היא. דמקשי חוכתו לנדבתו דלא בעי קמיצה. אבל הא דלאו בת הקרבה היא דדלקא בתרה דידה אזלינן ושיירים גמורים ניהו ואפילו רבנן מודו דמתפורין: **מאי טעמא**. קאמר מתני' מנחת כהנת נאכלת בשאינה נשואה לכהן, וכשהיא נשואה לכהן אינה נאכלת כליל מיהא לא הויא: **לא יחלל זרעו**. בכהן הנושא פסולה לכהנה כתיב, ודרשינן בקדושין (דף טו.) לא יחלל שני חלולין, אחד לה ואחד לזרעו, שהכהן מחלל את שתיקו אבל הוא אין מתחלל: **בני אהרן**. לנפש לא טמא, ולא בנות אהרן באוהרה זו: כל זכר בבני אהרן יאכלנה. במנחה כתיב: **איש**. צרוע הוא: אין לי. שנקלט בטמא נתיקס אלא איש, אשה מנין. כשהוא אומר סמוך לו והצרוע אשר בו הנגע, ולא איבעי ליה למכתב אלא בגדי ידיו פרומים וראשו יתה פרוע, דהא כתיב לעיל דבמצורע קמייך, אלא לרבות צרוע שני בגון אשה: **ה"נ א"כ מה ת"ל** איש לענין שלמטה איש פורע ופורם וכו'. מה ת"ל איש מאחר שסופנו לרבות את האשה: **לענין שלמטה**. לאו למעוטי מטמא האמורה בפסוק זה בא למעוטי, אלא מענין האמור בפסוק שלאחריו דכתיב ביה פריעה ופרימה, לומר לך איש פורע ופורם ולא אשה: **הלכה היא בנזיר**. הלכה למשה מסיני הוא בהלכות נזיר: **נתתי לאיש**. באיזה תליתית תתנית: **ורגמו אותו**. ומאי אותו? אי ניקא אותו ולא אותה והכתיב גבי נערה המאורסה והוצאתם את שניהם וסלקתם אותם, אלא הא דממעט אשה לענין צרום, דנפיק מהאי קרא מעוטא דאותו משמע ולא כסותו, ולדכי נקט ליה להאי משמעותא דערום בלשון זכר גבי איש למימרא הא אותה בכסותה: **נמכר בגניבתו**. אם אין לו מה לשלם:

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה. שקנא לה ארוס: **ושומרת יבם**. שקנא לה יבם: **לא שותות**. דמעטינהו קרא: **ולא נוטלות בתובה**. שהיא גרמה לאסור עצמה עליו שנסתרה אחר קניו, דמקמי ואסור לא אימעיט דמפרש בגמרא, ואפילו לית לן דרב המנונא ווידשומרת יבם שזונה מתרת ליבמה, נהי דמתרת מיהו לא בעי למינסב אשה זונה והאי הפסידה בתבתה: **תחת אישה**. בישובת תחתיו הכתוב מדבר:

נתנה

דאיה סד"א תיהו מכירה דאב במקום מכירת בית דין ותרצע להכי איצטרך קרא:

הדרן עלך היה נוטל

ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה. ירושלמי יודעת היתה שאין ארוסה שותה ולמה הכניסה עצמה למספר הזה המרובה בשביל לפסולה מכתובתה פ"ח ארוסה אע"פ שאין לה כתובה יש לה מנה ומאתים ועל מנה ומאתים קתני הכא לא נוטלת כתובתה רש"י פ' דליכא למיפשט ממתני' הא דאמר רב המנונא שומרת יבם שזונה אסורה ליבמה דאפילו אי לית לן דרב המנונא מיהו אי לא בעי יבם למינסב אשה זונה אינה נוטלת כתובתה מיהו תימא אי לית לן דרב המנונא קרא מאי איצטרך למעוטי והא תנן בפרק דיה מביא (פסלי דף יח.) כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה דמה קניי שייך היבא דלא מיתסרא בסתירותיה אלא מדאיצטרך למעוטי ש"מ דמיתסרא מיהו ליבא למיפשט מהכא משום דמוק לה בגמרא כגון שבא עליה יבם בבית אחיו דקנאה לפוטרה בגט בלא חליצה אפילו אליבא דשמואל הלכך שייכא נמי אשתו ליאסר עליו בזנות כדברי הכל: **אלמנה** לכה"ג וכו'. האי דלא עריב ותני לאו לא שותות ולא נוטלות כתובות ואתא ארוסה ושומרת יבם אלמנה לכה"ג וכו' מעוברת חבירו ומניקת חבירו ואילנית וקנה וכו' י"ל משום הכי פליגיהו משום דחלוקין בטעמם מיהו תימא אמאי לא הני מעוברת בתר בבא דאלמנה לכה"ג דמי בטעמא וד"ל למיתני בתחלת הפרק אלו לא שותות ובתר ליחשב ולילול כולוה כל הני דדמיין להדרי כל חד וטפי הוה שייך למיתני אלו בראש כולן ממאי דתני קצת דלא שותות ודדר תני אלו:

ביאורים למסכת סוטה דף כג עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

45 נזירות אביה. אמר רבי יוחנן, הלכה היא כגזיר - גם דין זה נלמד
46 מהלכה למשה מסיני.
47 שנינו במשנה, האיש מקדש את בתו ואין האשה מקדשת את בתה.
48 מבארת הגמרא שדין זה נלמד מדכתיב, "ואמר אבי הנערה אל הזקנים
49 את בתי נתתי לאיש תוה", הרי שמסרה התורה את הכח לקדש את
50 הבת בידי האב ולא בידי האם.
51 שנינו במשנה, האיש מוכר את בתו ואין האשה מוכרת את בתה.
52 מבארת הגמרא שדין זה נלמד מדכתיב, "וכי ימכר איש את בתו",
53 ומשמע איש ולא אשה.
54 שנינו במשנה, האיש נקלל ערום ואין האשה נסקלת ערומה כו'. שואלת
55 הגמרא, מאי טעמא שאין האשה נסקלת ערומה. ומשיבה, נאמר לגבי
56 אדם שקלל את ה' "ורגמו אותו" - שחייב סקילה. ויש לשאול, מאי
57 'אותו' - מה באה התורה למעט מ'אותו', אילמא - אם נאמר שבאה
58 התורה לומר, אותו ולא אותה - שרק איש חייב סקילה ולא אשה,
59 והכתיב - אין לומר כן, שהרי נאמר לגבי איסור עבודה זרה שעונשו
60 בסקילה, "והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו
61 את הדבר הרע הזה אל שערך וגו' וסקלתם באבנים ומתו", הרי שגם
62 אשה נסקלת. אלא בהכרח שמעטים כן, רק 'אותו' - איש שיוצא
63 להיסקל, נסקל בלא בכותו - ערום, ולא אותה - אבל אשה שנסקלת,
64 אינה נסקלת בלא בכותה.
65 שנינו במשנה, האיש נתלה ואין האשה נתלית כו'. שואלת הגמרא, מאי
66 טעמא - מדוע אין האשה נתלית. ומשיבה, נלמד ממה שאמר קרא
67 "ותלית אותו על עץ", ומשמע 'אותו' ולא אותה.
68 שנינו במשנה, האיש נמכר בגניבתו אם אין לו לשלם את הגניבה, ואין
69 האשה נמכרת בגניבתה. שואלת הגמרא, מאי טעמא שאין האשה
70 נמכרת בגניבתה. ומשיבה, נלמד ממה שאמר קרא "ונמכר בגניבתו",
71 ומשמע שרק גנב נמכר בגניבתו, ולא בגניבתה - אך אשה שגנבה אינה
72 נמכרת עבור גניבתה.

הדרן עלך היה נוטל

ארוסה - פרק רביעי

73 פרק זה מבאר ומחלק אופנים שבהם אין הסוטה שותה ואינה נוטלת
74 כתובתה, אופנים שבהם אינה שותה אך נוטלת כתובתה, ושאר האופנים
75 שבהם הסוטה או שותה או נוטלת כתובתה.
76 משנה. ארוסה שקינא לה הארוס ונסתרה, ושומרת יבם שקינא לה
77 היבם ונסתרה, לא שותות כיון שהפסוק מיעט אותן וכדלחלן, ולא
78 נוטלות כתובה כיון שהפסוק עצמן על ידי שנסתרו, והסיבה שאינן
79 שותות שנאמר "אשר תשמה אשה תחת אישה" - שהאשה יושבת
80 תחתיו, פרט לארוסה ושומרת יבם שהן עדיין לא נשואות. וממשיכה
81 המשנה לפרט עוד מקרים של נשים שאינן שותות ואינן נוטלות כתובתן,
82 אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן גדול וכל שכן לכהן גדול,
83 ממורת.

1 ואפילו רבנן - שחלקו על רבי שמעון ואמרו שמנחת חוטא של כהן אינה
2 נקמצת, לא פליגי עליה דרבי אלעזר ברבי שמעון האומר שמתפזרים
3 שיירי המנחה בבית הדשן, אלא כמנחת חוטא של כהנים, דבת הקרבה
4 היא - לפי שסוברים הם שהיא עולה כליל על גבי המזבח, ואינה נקמצת,
5 אכל כהן - אשה הנשואה לכהן, שאין תקנה למנחתה לא בהקרבה ולא
6 באכילה אפילו רבנן מודו שמתפזרת היא בבית הדשן.
7 שנינו במשנה, בת ישראל מנחתה נאכלת וכו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא
8 שנישאת ישראל מנחתה נאכלת וכו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא
9 שמנחת כהנת הנשואה לישראל נאכלת, מה היא שונה מאשה הנשואה
10 לכהן, שמנחתה עולה כליל על המזבח. משיבה הגמרא, דאמר קרא,
11 "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", ודורשים שרק מנחת כהן
12 אינה נאכלת, ולא מנחת של כהנת.
13 שנינו במשנה, כהנת מתחללת כהן אין מתחלל. שואלת הגמרא, מנלן
14 - שהכהן שנשא אשה הפסולה לו אינו מתחלל מן הכהונה. ומשיבה,
15 דאמר קרא לגבי כהן שנשא פסולה לכהונה, "ולא יחלל ורעו בעמיו",
16 מכאן שעל ידי נשיאת פסולה, ורעו מתחלל - נפסל מן הכהונה, אך והוא
17 - הכהן שנשא את הפסולה אינו מתחלל.
18 שנינו במשנה, כהנת מטמאה כו'. שואלת הגמרא, מאי טעמא - כהנת
19 מותרת להיטמא למתים מה היא שונה מכהן שאסור בכך. ומשיבה, אמר
20 קרא, "אמר אל הכהנים בני אהרן לנפש לא יטמא בעמיו", ומכך
21 שיתרה התורה וכתבה 'בני אהרן' לומדים שהאיסור להיטמא נאמר רק
22 לבני אהרן - כהנים וזכרים, ולא לבנות אהרן - כהנות.
23 שנינו במשנה, כהן אוכל בקדשי קדשים וכהנת אינה אוכלת בקדשי
24 קדשים. מבארת הגמרא שדין זה נלמד מדכתיב לגבי קרבן מנחה, "כל
25 וקר כבני אהרן יאכלנה", ומשמע זכר ולא נקיבה.
26 שנינו במשנה, מה בין איש כו' האיש פורע ופורם, ואין האשה פורעת
27 ופורמת. תנו רבנן, לגבי טומאת קרחת וגבחת נאמר, "איש צרוע הוא".
28 אין לי - מפסוק זה לא היינו יודעים שנטמא בטומאת נגעי קרחת וגבחת
29 אלא איש, אשה מניין. כשהוא אומר בפסוק הסמוך לאחריו, "והצרוע
30 אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרומים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה".
31 ולכאורה המילים 'והצרוע אשר בו הנגע' מיותרות, שהרי בפסוק הקודם
32 דיברה התורה על צרוע, והיתה צריכה להמשיך שדינו הוא ש'בגדיו יהיו
33 פרומים וראשו יהיה פרוע'. ומכך שחזרה התורה וכתבה שוב 'והצרוע',
34 יש ללמוד שהרי כהן שנינים - באה התורה לרבות צרוע שיש צרוע נוסף,
35 כלומר שגם אשה נטמאת בטומאת קרחת וגבחת. ממשיכה הברייתא
36 ושואלת, אם כן - שגם אשה נטמאת בנגעים, מה תלמוד לומר - מדוע
37 בפסוק הראשון נאמר איש. ומבארת, לענין שלמטה איש פורע וכו' -
38 'איש' האמור בפסוק הראשון, בא למעט שהדין האמור בפסוק השני
39 דהינו פריעה ופרומה, לא נאמר אלא לאיש צרוע, אך אשה שנצטרעה
40 אינה פורעת ופורמת.
41 שנינו במשנה, האיש מדיד את בנו כגזיר ואין האשה מדידת בנה
42 כגזיר. אמר רבי יוחנן, הלכה למשה מסיני היא כגזיר - דין זה שהאיש
43 מדיד את בנו כגזיר ולא אשה, התקבל מהלכה למשה מסיני.
44 שנינו במשנה, האיש מנלח על נזירות אביו ואין האשה מנלחת על

אגרות קודש

ב"ה, ז' אייר, תשי"ח

ברוקלין

שלום וברכה!

... מובן וגם פשוט שכונן במאוד ענין הנחת תפלין דר"ת. וחיזוק בזה ה"ה גם מוסיף חיזוק בקיום

מצי"ל (מנחות מד, סע"ב) כל המניח תפלין מאריך ימים.

ביאורים למסכת סוטה דף כד עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

אסורה עליהם גם בלי הזנות, חוץ מן הקטן שנתמעט מהפסוק "ושכב
איש אותה" ומפי שאינו איש כגון בהמה.
מביאה המשנה שיש נשים שאין הבעל יכול לקנא להם, ואלו שפית דין
מקנין להן אם רואים שמתנהגות בפריצות. מי שנתחרש בעלה או
נשתפה לאחר נישואיהן, או שהיה חבוש בבית האסורין ולא היה יכול
לקנא לה. אמנם לא להשקותה אומר - שיוכלו בית דין להשקותה,
שהרי נאמר "והביא האיש את אשתו, אלץ בית דין מקנין אותה רק כדי
לפוסלה מבתובתה. רבי יוסי אומר, אף להשקותה אפשרי, לבשיצא
בעלה מבת האסורין או יביא מחשורתו או שטורו ישקנה.
גמרא. שנינו במשנה שארסה ושומרת יבם אינן שוות. מדייקת הגמרא
מלשון המשנה, מישתא הוא דלא שתיא - דוקא אינן שוות, הא קניו
מקני לה - אבל הוא מקנא להן ואסור אותן, שהרי שנינו במשנה 'לא
נטולות כתובה' הרי שאסורה עליו. מבררת הגמרא, קנא הני מילי - מנין
לנו שאכן מקנא להן ונאסרות. עונה הגמרא, דתנו רבנן, כתוב בתורה
"דבר אל בני ישראל ואמרת", "יתור ואמרת" בא לרבות ארוסה
ושומרת יבם לקינוי שאף על פי שאינן שוות, אך הבעל מקנא להן
ונאסרות כשנסתרו. מבררת הגמרא, ומתניתין מני - ומי התנא ששנה
את משנתנו שארסה ושומרת יבם אינן שוות, רבי יוחנן היא, דתניא,
נאמר בפסוק "ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי ממי המרים",
פרט לארוסה שאינה שותה שהרי אינה תחתיה, יכול שאינו מוציא אף
שומרת יבם שאינה שותה, שגם היא אינה תחתיה, תלמוד לומר "איש
איש כי תשטה אשתו" לרבות ששומרת יבם שותה, שכבר נחשבת תחתיה
במדת מה וכדלהלן, דבר רבי יאשיה. רבי יוחנן אומר, "תחת אישך"
פרט לשומרת יבם שאינה שותה, שסובר רבי יוחנן, אדרבה היא נחשבת
פחות תחתיה וכדלהלן. ואם תחשוב לומר מוציא שומרת יבם שאינה
שותה, ולא מוציא את ארוסה ונוכל להשקותה, שכבר נחשבת תחתיה
במקצת, תלמוד לומר בהמשך הפרשה של סוטה, "אשר תשטה אשה
תחת אישה" פרט לארוסה שגם היא נתמעטה, ושתיהן אינן שוות.
ומבאר הגמרא את המחלוקת, מר - רבי יוחנן אלימא ליה - נחשבת
לו יותר כאשרה כשהיא ארוסה, דקידושי דידה - שהוא עצמו קידש
אותה, וסולקין על ידו אם זינתה נסקלת מחמת שהיא נחשבת אשתו,
לכן הוא קודם ממעט שומרת יבם, ומר - רבי יאשיה אלימא ליה שומרת
יבם, דלא מתקרא מסיקה לחופה שהיבמה נקנית בבאה להיות
כאשתו לכל דבר, ונחשבת כתחתיה יותר מארסה, לכן הוא ממעט
ארסה. שואלת הגמרא, ורבי יוחנן האי "איש איש" שרבי יאשיה למד
מהיתור ששומרת יבם שותה, מאי עבדי ליה לית שיתו שאין שומרת יבם
שותה. מתרבת הגמרא, מיבעי ליה לרבות נשים שאין בעליהן יכול
לקנות להן, שבת דין מקנין להן, ואלו הן, אשת חרש, ואשת שומה,
ואשת

ונתנה לישראל, ובת ישראל לממור ולנתן, כל אלה כיון שנשואות
באסור, לא שותות שנאמר "כי תשטה אשתו" דוקא שראויה להיות
אשתו, ולא נטולות כתובה שהפסידו לעצמן על ידי שנסתרו, וכדלעיל.
וגרועות הן מסתם נשואות באסור שנטולות כתובתן.
עוד ממשכה המשנה למנות נשים שאינן שוות, אך יש מהן שנטולות
כתובה ויש מהן שלא, ואלו לא שותות ולא נטולות כתובה, האומרת
ממאה אני - שהורדה אחרי הקינוי והסתירה שהיא טמאה, ושפא לה
עדים שהיא ממאה, שאת שתיהן כבר אין צורך להשקות, והאומרת
אני שותה לפני שנמחקה מגילתה, כל אלה לא שותות ולא נטולות
כתובה, וכמבואר לעיל שהן גרמו לעצמן להפסיד כתובתן. אבל אמר
בעלה אני משקה והוא גרם לה שלא תשטה, שהרי היא יכולה לטעון
טהורה אני והשקני, ושפעה בא עליה בדרך שגם כן כבר אין משקים
אותה משום שנאמר "ונקה האיש מעון" והוא בא עליה באסור שנאסרה
עליו בקינוי וסתירה, אלה נטולות כתובה ולא שותות. וכל אלו שדינן
לשותות, אם מתו בעליהן עד שלא שתי, בית שמאי אומרים נטולות
כתובה ולא שותות שנאמר "והביא האיש את אשתו", וכעת הוא אינו
קיים, ובית הלל אומרים או שותות או לא נטולות כתובה, כלומר
מתוך שלא שותות, כמו שנתבאר מהפסוק הנ"ל, גם לא נטולות כתובה,
שנא אכן נטמאו ואיננו יכולים להוכיח זאת.
עוד ממשכה המשנה למנות נשים שאינן שוות, מעוברת חבירו -
שגזרו חכמים שאסור לישאנה וכדלהלן, ומניקת חבירו שאסור חכמים
לישאנה עד שימלאו שנתיים ללידתה, לא שותות ולא נטולות כתובה
כיון שאסורות עליו וסובר רבי מאיר שחייב לגרשן אם כן אינן ראויות
לאישות ואינן שוות, דבר רבי מאיר. וחקמים אומרים, יכול הוא
להפרישה - לגרשה, ולהחזירה לאחר זמן שנסתימו השנתיים
האסורות, ואם כן נחשבת ראויה לאישות ומשקים אותה.
עוד ממשכה המשנה למנות נשים שיש בהן דעות האם שותות או לא,
אילונית שנולדה עם טבע שאינה יכולה ללדת וזקינה בגיל שאינה
יכולה ללדת ושאניה ראויה לילד ששתתה סם המעקר אותה, שכל אלו
אסורות על אדם החייב בפריה ורביה, לא נטולות כתובה ולא שותות.
רבי אליעזר אומר, אין אלו נחשבות אסורות עליה, מפני שיכול הוא
לישא אשה אחרת ולפרות ולרבות הימנה, ושאר כל הנשים
שמוותרות על בעליהן, או שותות כרוב הנשים, או לא נטולות כתובה
כאותן שנמנו קודם, שאמרה אני שותה או טמאה אני או שעדים מעידים
שטמאה.
וממשכה המשנה לפרט עוד כמה סוגי נשים ודיניהן, אשת בהן שותה
ומתרת לבעלה. אשת קרים שנסתרה לאחר נישואיהם שותה.
כעת מבאר המשנה ממי יכול הבעל לקנא לה, דהיינו לאסור אותה
להיטות עמו ואם תסתר ישקנה, על ידי כל עריות מקנין - יכול בעלה
לקנא לה שלא תיטתר עם כל קרוביה, כולל אביה ואחיה, אף שהיתה

המשך ביאור למס' סוטה ליום חמשה ועשרים לעומר עמ' א

שנינו במשנה, כל אלו שדינן לשותות, אם מתו בעליהן עד שלא שתי -
לפני ששתה, בית שמאי אומרים נטולות כתובה ולא שותות, ובית הלל
אומרים או שותות או לא נטולות כתובה כו'.
שואלת הגמרא, במאי קמיפלגי - מה הטעם שמחמתו חולקים בית
שמאי ובית הלל. ומשיבה, בית שמאי סברי, שטר העומד לגבות - מי
שיש לו שטר חוב על חבירו, וחבירו שעבד לו בשטר כל נכסיו, כגבוי דמי
- מוחזק בעל השטר בנכסים יותר מן הלוה, כאילו הוא כבר גבוי, והוא
הדין כאן הנכסים המושעבדים לכתובה הם בחזקת האשה, ואם טוענים
היורשים שהיא טמאה, עליהם להביא ראיה שזינתה ואבדה כתובתה,
שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

וחומר, ומה נדה שהיא בפרט בעלה נאמן עליה שלא יבוא עליה,
ומותר להם להתייחד, סופה שהיא בלאו כמו שלמדו מהפסוק "אחרי
אשר הוטמאה" לרבות סוטה שנסתרה, לא כל שכן שבעלה נאמן. אמרו
לו רבנן לרבי יוסי, לא - אינו דומה, שהרי אם אמרת בנדה שבעלה נאמן
עליה, שכן יש לה היתר שתהיה שותה לו כשתסתר, ואין יצרו תוקפו
בדבר, תאמר בפסוקה, אם נטמאה, שאין לה היתר עולמית. ומוכיחה
הגמרא מתשובת רבנן כהסובר שלאחר סתירה אינו מחול, שהרי ואי
אמרת לאחר סתירה מחול לה, משפחת לה - מצוי אופן דיש לה
לסוטה היתר, דאי בעי מחיל ליה לקינויה ובעיל - שאם ירצה ימחל
לקינויו ויוכל להתיר איסורה ולבעול אותה, אלא שמע מינה לאחר
סתירה אינו מחול ולכן אמרנו שהיא אסורה עולמית, שמע מינה.

6 למד לא דית אם כן יגבב קרא יתירא הוא
 7 ואם אינו ענין לגניבה תנחו ענין לאבידה
 8 דיגבב גניבה משמע ולא אבידה אלא למד
 9 דברה תורה א"כ קרא יתירא הוא ממי
 10 איכא לממיר ובפרק השוחט והמעלה
 11 (זבחים דף קח:) אע"ג דאמרין מדא"ר יוסי
 12 האי איש איש דברה תורה הווא איש איש
 13 נמי דברה תורה הוה מצי למידרשה שפיר
 14 חדא לדברה תורה ואידך לרבויה דאיש
 15 איש משמע שפיר כל ריבויי כרבי יונתן
 16 הדבא דריש האי איש איש דכי ששט
 17 לרבויה ואיש איש כי יקלל לדברה תורה
 18 הוה רבי יוסי מצי למידרשה איש איש
 19 דשחטי חוץ לרבות שוחט אלא משום
 20 דכתיב איש איש דשחטי חוץ ואיש איש
 21 דמעלה בחוץ בחד עניינא מחד
 22 למדרשינהו בחד עניינא וסוגיא דריש
 23 נדרים (דף ג.) צריך לפרושי איש דמרבינן
 24 מנזיר לחזיר לעשות כינוי נזירות כנזירות

כמו שיאמר קרבן וכן אם יאמר הריני או אהא כמו שיאמר הריני נזיר הלכן צריך
אשכחן דכתיבי בקרא כמו אל צבאות אודה שיד כל הני דקתיני בשבעות (דף לה)
והיינו דאמר' התם בריש נזירים הניא למ"ד ד"ת דאליביה לא צריך למיזרשה וכו'
בעלמא כוותיך סבירא ל' דדברה תורה וזכא שאני מכדי כתיב ל' קרא כי לא
למאן דאית ליה ד"ת דרשנין ליה משום עמינא דקרא הואיל וניתן לדרש ה"ה דרד
דכתיב דבריה גביה ודרשנין מנייה אבידה משום כפל הלשון הלכך כל הני דפרק א'
תקיס מות יומת השב תשיב חבל תחבול פתח תפתח נתון תתן כולי עלמא מודו בהו
דינינו ר"ע דלא אשכחניה דקאמר ד"ת דדרש ב' ד' מחסורי פרה (כריתות דף י'
קמייתא דא"ר אליעזר איש איש ד"ת ודרשי ליה רבי עקיבא לרבות תהורא וכן ברי'
בבועה"ו תכרת לעוה"ב והכי משמע נמי סוגיין ב' א"ר עומדין (ברכות דף לא) אה
באל' ר' ששעאלא אומב בכל דוכתי ד"ת בנות הני דאין אזרע' וכו' ד' מחסורי פ'
מציאות (ב"מ דף לא) גבי הענק תעניק לבד מההיא דכריתות כדמפרש התם טעמא
דף יב) בקרא אם יצא איש מאי עבד ליה וכו' תימה האי ריבוי לרבי יאשיהו ודקישא
ליה דאשת חרש שותה ור' יונתן לית לי דסומא אינה שותה: **דברא** בר קנז
הנשואין אן מאי אירוסין לא שייכא דוקא אלא לענין תרומה משום דכבר אכלה
דאמר רבי יאשיהו ל"א א"ש אי הכי ובפרש"י א"ר גרס הוא לא אי שבש הנהא
דאמר רבי יאשיהו ל"א א"ש אי הכי ובפרש"י א"ר גרס הוא לא אי שבש הנהא

אמר לך אגא דאמרי אפי' לרבי יונתן. נראה דהכי פירושו לא מבעיא לרבי יאשיהו אישך דמשמע שבא עליה לשם אישות וכו' לא צריכא למימר דקרא אסמכתא למעוטי' שומרת יבם אסמכתא בעלמא הוא תימא נדי דלאו אשתו היא אי לאו מענה והביא האיזש את אשתו (אלא) ה"נ גבי קינוי כתיב וקנא את אשתו ירושלמי ארסו אמרה וקנא את אשתו וקנא את אשתו אפי' מקצת אשתו ר' יודן בעי כמה דתימר אישך אפי' מקצת אישך ה"ק עביד קנא לה ועודה ארסה וכנסה ונסתרה משקה א לה ועודה ארסה וכנסה ונסתרה וידע בה תצא בתחובתה ואם לאו תצא שלא בבח תצא שלא בכחובתה) לא קנא לה הדיבם וכנסה ולפני הדיבם וקנא לה ולא הסתרו אחיו הראשון אבל אם קנא לה הדיבם וכנסה ונפלה לפני הדיבם וכנסה ונסתרה מ מארסה ושומרת יבם לית להו נמי אימאח דבעלה דהא בעלייהו

שַׁעֲמוּם. וְר' יֵאֵשִׁיָּה, הָאֵי "תַּחַת אִישָׁה" מֵאֵי עֵבֶד לִיהָ?
מִיבִעֵי לִיהָ לְהִקְשִׁי אִישׁ לְאִשָּׁה וְאִשָּׁה לְאִישׁ. אֲלֵא מַעֲמָא
דְּבִתְכִיבֵי הֵינָּה קְרָאִי, הָאֵל לֹא הִכִּי הוּא אֲמִינָא אֲרוּסָה
שְׁתֵּיתָא? וְהָאֵל כִּי אֲתָא ר' אַחָא בַר חֲנִינָא מִדְּרוּמָא,
אֲתָא וְאִיִּתִּי מַתְנִיתָא בִּידֵיהּ, "מִבְּלַעֲדִי אִישָׁךְ" מִשְׁקַדְמָה
שְׂכִיבִת בַּעַל לְבֹעֵל, וְלֹא שְׁקַדְמָה שְׂכִיבִת בֹּעֵל לְבֹעֵל?
אָמַר רַמִּי בַר חֲמָא: מִשְׁבַּחָתָּ לָּהּ בְּגוֹן שְׂבָא עָלֶיהָ
אֲרוּס בְּבֵית אֲבִיהָ. דְּכֻוּתָּהּ נָבִי שׁוֹמֵרֶת יָבָם בְּגוֹן שְׂבָא
עָלֶיהָ יָבָם בְּבֵית חֲמִיָּה, הָאֵל שׁוֹמֵרֶת יָבָם קִרְיָת לָהּ?
אִשְׁתוּ מַעֲלִייתָא הִיא, דְּהָאֲמַר רַב: קֵנָה לָכָל? בְּשִׁמּוּאֵל,
דְּאָמַר: לֹא קֵנָה אֲלֵא לְדָבָרִים הָאֲמֹרִים בִּפְרָשָׁה אֵי
הִכִּי לִמָּא רַב אָמַר בְּרַבִּי יֵאֵשִׁיָּה, וְשִׁמּוּאֵל דְּאָמַר בְּרַבִּי
וְיֹנְתָן? אָמַר לָךְ רַב: אֲנָא דְּאָמְרִי אֶפִּילוּ לִר' יֹנְתָן,
מִדְּאִצְמִירִיד קְרָא לְמַעֲוָמָהּ, מִכְּלָל דְּאִשְׁתוּ מַעֲלִייתָא הִיא
וְשִׁמּוּאֵל

שְׁעֵמוֹם. לָקוּי בַתְּמַהוֹן לֵב: הֲאִי תַחַת אִשָּׁה. בַּתְּרָאָה הָאֲמֹר בִּסְוֹן הַפְּרָשָׁה זֹאת
תּוֹרַת הַתְּקָנָתוֹ וְגו': לְהַקְשִׁי אִשָּׁה לְאִישׁ. בְּרִייתָא הִיא בְּשִׁלְיָהּ פְּרָקוּי. וְהָתָם קִפְרֵשׁ
לְמֵאִי וּלְכַתָּא: הֵינִי קְרָאִי. דִּמְעֻטִּי אֲרוּסָה: מִכְּלָעֲדִי אִשָּׁה. מִשְׁמַע שְׁבַעְלָה נָתַן
בָּהּ אֶת שְׂבָכָתוֹ קֹדֶם לְסַתְיָהּ זֶה: מִשְׁבַּחָתָּהּ לָהּ. דְּאִינְטֵרֵס לְמַעֲטִי אֲרוּסָה מִקְרָא
אֲחִירָנָה וְלֹא מִמְעָטָא מִתְּהוֹם: בְּגוֹן שְׂבָכָה
עָלֶיהָ אֲרוּסָה בְּכִית אִכְרִי. בְּגוֹת: בְּכִית
חֲמִית. לְאַחֵר שָׂמַת אֲחִיו: שׁוּמְרַת יָבֵם
קְרִית לָהּ. דְּקָאמְרַת דְּלֹא תִשְׁמַת, הָא
אִשְׁתּוּ מַעֲלִייתָא הִיא בְּכִיַּת זֵנוּת: דְּהָא
אֲמַר רַב. בְּיָבוֹמַת קָנָה לְכָל, וְהָתָם הָבָא עַל
יָבֹמַת בְּרִי בִּשְׁוֹג בְּרִי בְּמִידִי דְּהֵינִי בְּגוֹת
קָנָה, וְאֲמַר רַב קָנָה דְּקֵנִי בְּמִידִי קָנָה לְכָל,
אִם כֵּהֵן הוּא מֵאִכְיָלָה בַּתְּרוּמָה וְיִוְרֶשָׁה
וּמִשְׁמָא לָהּ וּמִשְׁקָהּ וּפּוֹטְרָה בְּגַט בְּלֹא
חֲלִיצָה: בְּשִׁמוּאֵל. הָא דְּאֲתָא קְרָא לְמַעֲטִי
בְּשִׁמוּאֵל דְּאָמַר לֹא קָנָה אֱלָא לְדִבְרִים
בְּשׁוּמְרִים פְּרָשְׁתָּהּ, יִבְמָה, לְקוֹם עַל שֵׁם אֲחִיו
בְּנִחְלָתוֹ וּלְפָטְרוֹ בְּגַט, דְּהָא דְּקֵנִי לָהּ: יָבֵם
בְּכִיַּח כָּל דְּהוּ מִיבְמָה: יָבֵא עָלֶיהָ נִפְקָא לָן,
דְּלֹא כְּתִיב יִבְמָה יִקְחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה אֱלָא: יָבֵא
עָלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה, וְאִשְׁמַעֲיָנִי דְּבִיֵּאֵתוּ
עָלֶיהָ הֵן דִּין לְקוֹחֵי הָאִישׁוֹת שְׁלֹה הַלֵּקָה
לְמִידִי דְּאִינְטֵרֵס בְּהוּן פְּרִשְׁתָּא רַבִּינוּהוּ קְרָא
נִשְׁוֹאֵן חֲלָל, אֲבָל לְמִידִי אֲחִירָנָה לֹא
וּשְׁמוּאֵל

25 נְשׂוּאֵינִי נִיגְדָה, וְהִיא אָמְרָה בְּכִשְׁרָה פֶּטוּר חֲלִיצָה ע"י יְבוּם יִקְוֶה עַל שֵׁם אֲדֹדוֹ שִׁיּוּרָה
26 אֶת נָכְסִי אֲחִיו וְאֵין אֲדֹדוֹ וְחִלְצָה עִמּוֹ: לֵימֹן רַב, דָּאֲמַר קֻנָּה לְכָל כְּרִבִּי יֵאֻשָּׁה
27 דָּאֲמַר שׁוֹמֵרֶת יְבָם שׁוֹתָה וְאוֹקִימָנָה בְּבֹא עָלֶיהָ: אֲנָה דָּאֲמַר יִפְסְלוּ כְּרִבִּי וְיִתְנָה
28 בִּי, וְכָל שְׂבָרִי יֵאֻשָּׁה, וְהָאֵת דְּאִינְטֵרִי לְרִבִּי יֵאֻשָּׁה לְרִבִּי מִשֵּׁם אִישׁ, לֹא
29 דְּקָנָה, אִלָּא אֲמַתָּה בְּעֻלְמָה, וְעַכְרָא לְרִבִּי אִשְׁתִּי וְשׁוֹתָה:

א יתירא ולא דמי לכינוי השם דמרבין איש איש אפילו למד ד"ת אדאון כיוצא
עודו רבניו חתיב בהחזא קרא דמרברן השם איש איש כי יקלל אלהיו (ויקרא כד)
היה אמר בפ' ד' מחסוריי כפרה (כריתות דף יא.) דאמר ליה ר"א פי' ערבי בשמעאל
השה והודה לא בפרתה כמו לי ש"מ להציג פשוטה וחוצית בת חורקין אלימא אפילו
נ"ן לא ניה להעמיד קבלתן או סבתן היכא דלא עקר ליה ממשמעותיה בגון יגב
מציאות (ב"מ דף לא.) דהשב תשיבם שלח תשלח הוכח תוכיח עוזב תעזוב הקים
דרשא וידהו לא עקר לזה ממשמעותיה הוא דאמרין הניחא למד לא אמר "ד"ת
והפרה לא נפתרה לפרידה ואינה פרדיה ובפרק הערל (בימות דף ע.) בשמעתתא
חלק (סנהדרין דף צ') ובפ' ד' מיות (שם סף דסד) הכרת תכרת דא"ר עקיבא הכרת
לה הראה ולרבי שמעאל דאמר ד"ת ולרבי עקיבא אם טראה מטוב ואם לא טראה
(כריתות דף יא.) גמי וכן ר' אלעזר ב"ב עבר קמא דקידושין (דף יז:) ובפרק אלו
ר' אלעזר בר' יוסי בריש חלק (סנהדרין דף צ') והא דאמר בפ' אלו הן הגולין (מכות
יא.) קאמר לה בדמפרש אביי התיב מסתברא כמאן דאמר בדרה וכו': **ורבי'** יונתן
יש לשאה לר' יונתן מאנ זכי אית לן למימר דפלגי בהא גמי דר' יאשיה לית
וכל'. לענין פלגייה הבא על בימותו (בימות דף נה.) גשרת יכם שנפלה מן
הענין להשקותה ליושרה ולטומא לא: **בספרי** גומר. א"י היז לימא רב
אלא בסתם פי' לימא רב דאמר וכו' ושמן בספור לא היה כתוב א' הכי:
וריס בפרשה לפוטרה בגט דכיון שבא עליה הרי היא כאשתו לאותן דברים א"כ
ידושין ידיה שומרת יכם גמי ביאה ידיה היא ונתוקה על ידו וכ"ש דתקשה לרב
אפילו רב הזה אתי מלתיהו אליביה ולענין השקאה עילי רחמנא דבעינן ביאה
א שטייה ארוסה ונושאיה שומרת יכם בכנסה כהן לא עילי בבית אחיו וכו'
וחצר גמי השקאן ניזרח הכבור דרעינו בקרא לשם אשוח:

מרבחה שומרת יבם דאמינא בותיה דהאי דאיטריך לרביי משום דכתיב הכא תחת בעלמא הוא כמו שפירש רש"י ואף מה שפירש לשמואל ההיא דאיטריך רבי יונתן קרא מדיכא תיתי דבעינן אשתו טפי לענין השקאה מלענין קינוי אי משום דכתיב לא שותה וישקנה גזירת הכתוב הוא והביא האיש את אשתו ולא יקנא לה התורה מן וקנא את אשתו וקנא את אשתו אפילו מקצת אשתו דכותה תחת אישך תחת העל קינוי קנא לה ועודה שומרת יבם וכנסה ונסתרה משקה אותה על קינוי קינא לכותנה עד שמת ונפלה לפני אחיו אינו משקה אותה שלא נפלה לא אלא מחמת קנא אותה על קינוי: **שנא** התם דלית לה אימא דבעל. וכל הני דבעי למפשט ביהוה ניהו ו"ל אפ"ה אית לה אימאם פו ורגישו בעליהו בפריקתו.

שמוע

ביאורים למסכת סוטה דף כד עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

יבם' לאחר מיתת אחיו, בבית חמיה, וקשה הא 'שומרת יבם' קרית לה
 - וכי זו 'שומרת יבם' קוראים לה, ואמרת שאינה שותה, והרי אשתו
 מעלייתא - גמורה היא, דהאמר רב במסכת יבמות, על המשנה שהבא
 על יבמתו בין בשוגג בין במזיד קנה, פירוש שבא עליה בזנות, ופירש רב
 קנה לכל - לכל הדינים הוא בעלה, שאם היה כהן היא אוכלת בתרומה
 והוא יורש אותה ומיטמא לה ופוטרה בגט, ואם כן גם כאן הוא משקה
 אותה כאשה רגילה, ולמה קראת לה 'שומרת יבם' ואמרנו שאינה שותה.
 מתרצת הגמרא, משנתינו שמיעטה שומרת יבם מן הפסוק אינה כשית
 רב, אלא בשמאל דאמר יבם שבא בזנות לא קנה אותה כאשתו גמורה
 אלא לדברים האמורים בפרשה של יבום, שהם לקום על שם אחיו
 בנחלתו ולפוטרה בגט, אבל לשאר הדברים, אינה נחשבת אשתו, ולכן
 ממעט רבי יונתן מהפסוק, שאינה שותה.
 שואלת הגמרא, אי הכי לימא רב דאמר שהבא על יבמתו בין בשוגג
 בין במזיד קנה לכל, סובר שומרת יבם שותה, פרי' יאשיה, שהגמרא
 אמרה לעיל שמדובר כשבא יבם עליה בבית חמיה, ולא כרבי יונתן,
 ושמאל דאמר לא קנה אלא לדברים האמורים בפרשה, סובר שומרת
 יבם אינה שותה, פרי' יונתן ולא כרבי יאשיה. דוחה הגמרא, אמר לה
 רב אין הכרח שאסבור דוקא כרבי יאשיה, אלא דאמר - דברי הם אפילו
 לרבי יונתן, מדאיצטריך קרא למעוטה - ממה שהוצרכה התורה
 לדברי רבי יונתן למעט ששומרת יבם אינה שותה, מקלל - משמע דלולא
 הפסוק, הייתי אומר ששותה, משום דאשתו מעלייתא - גמורה היא.

שעמום - שהוא אדם שלקוי בתמיהו לב. שואלת הגמרא, ורבי יאשיה
 הא 'תחת אישה' שממנו מיעט רבי יונתן ארוסה שאינה שותה, מאי
 עבדי ליה לשיטתו שכבר מיעט ארוסה מפסוק אחר, מ'תחת אישך'.
 מתרצת הגמרא, מיבעי ליה לחקיש איש לאשה ואשה לאיש כמו
 שדורשת הגמרא בסוף הפרק.
 שואלת הגמרא, ממה שבארנו שיש פסוקים המלמדים שארוסה אינה
 שותה, יש לדייק אלא מעמא דארוסה אינה שותה, הוא משום דבתיבי
 הני קריאי - רק בגלל שכתובים פסוקים אלו, הא לאו הכי - לולא
 פסוקים אלו, הוה אמנא מהסברא הפשוטה שארוסה שתיא, וקשה,
 והא בי אהא רבי אהא בר חנינא מדרומא - והרי כשהגיע רבי אחא
 בר חנינא מן הדרום, אהא ואית' מתניתא בידה - הביא ברייתא בידו
 ללמדה, שיש לדייק מלשון הפסוק כשמשיביע הכהן את האשה "ויתן איש
 בך את שכבתו מפלעדי אישך", משמע שבעלה נתן בה את שכבתו לפני
 שנסתרה, דהיינו משקדמה שכיבת בעל לבועל, ולא שקדמה שכיבת
 בועל לבעל, ואם כן קשה, שפשיטא שארוסה, שעדיין בעלה לא בא
 עליה, לא תשתה, ולמה לי הפסוקים "תחת אישך" ו"תחת אישה" של רבי
 יאשיה ורבי יונתן למעטה. מתרצת הגמרא, אמר רבי בר חמא, משקחת
 לה - יתכן אופן שקדמה שכיבת הבעל אף כשהיא ארוסה, כגון שפא
 עליה ארוס בזנות בבית אביה ואחר כך נסתרה. שואלת הגמרא,
 דכוותה - צריך לומר שמדובר במקרה דומה גם גבי שומרת יבם, כדי
 שתקדם בעילת הבעל לבעילת הבעל, ואם כן מדובר כגון שפא עליה

המשך ביאור למס' מעילה ליום שני עמ' ב

את עיטתכם תרימו מראשיתה תרומה, וכן גבי כיבורים נמי איקרו
 תרומה, דתניא - כמו ששנינו בברייתא שדרשו מה שנאמר בפסוק
 (דברים יב ט) 'ותרומת ידך, שאלו הכיבורים שקרויים כך משום
 שנאמרה בהבאתם לשון יד בפסוק (שם כו ד) 'ולקח הכהן הטנא מידך'.
 מוסיפה הגמרא: אכל אינך - אבל שאר הדברים המנויים במשנה,
 שהם תרומה ותרומות מעשר ותרומת מעשר של דמאי, לא צריכא
 - אין צורך לנו ללמוד בהם מפסוק שמצטרפים יחד, שדבר פשוט
 הוא שהרי הם עצמם קרויים תרומה.
 ובכך נתבאר מה שאמרה המשנה שמצטרפים כל דברים אלו לאסור
 חולין שנתערבו בהם, שמשום שכל אלו קרויים תרומה חשובים כולם
 כאיסור אחד, וכן מצטרפים לחייב את הזר האוכלם חומש, שבכולם
 נוהג חיוב חומש לזר האוכלם, כמו שמפורש בתורה בתרומה.

משנה

המשנה ממשיכה בביאור דיני צירוף מיני איסורים השונים זה מזה
 יחד: כל הנבילות של כמה בעלי חיים שמתו, מצטרפות זו עם זו
 לשיעור כזית, לחייב את האוכלם מלקות על לאו שבאכילת נבילה,
 וכל השקצים מצטרפין זה עם זה לשיעור כזית לחייב מלקות את
 האוכלם משום לאו של אכילת שרץ.

גמרא

הגמרא מביאה שיטות האמוראים החולקים אם דברי המשנה
 שמצטרפים כמה נבילות יחד עוסקים בכל מיני הנבילות, ואם
 מצטרפים גם לשיעור איסור הלאו שבאכילתם, או שמא לשיעור
 טומאת בלבד: אמר רב

המינים וניתנים לכהן, מצטרפין כל אלו זה עם זה לאסור, וכגון אם
 נפל שאור מזה לתוך עיסה של חולין ולא היה באחד מהם כדי
 לחמצה, אבל היה בכולם יחד כדי לחמצה וחיצוזה, נאסרת באכילה
 לזרים, ולחייב עליהם את החומש - לזר שאכל מזה, שאף אם לא
 היה באחד מזה שור פרוטה, מכל מקום אם היו כולם יחד שוים
 פרוטה בכולם יחד חייב להוסיף חומש על תשלומי כדין זר שאכל
 תרומה, והטעם שמצטרפים, מפורש בגמרא שהוא משום שכל אלו
 קרויים תרומה, ונוהגים בהם כל ההלכות הנוהגות בתרומה.
 מלמדת המשנה דין נוסף בצירוף איסורים זה עם זה: כל הפיגולים
 של כל מיני הקרבנות שחשב בעבודותיהם לאכול או להקטיר מזהם
 חוץ לזמנם, מצטרפין זה עם זה לשיעור כזית לחייב כרת את
 האוכלם מזהם במזיד או חטאת לאוכל בשוגג, וכן כל הנזותרים
 שמכל הקרבנות שנותר מברשר לאחר זמן אכילתם, מצטרפין זה
 עם זה לשיעור כזית לחייב את את האוכל מזהם.

גמרא

הגמרא מבארת מהו הטעם שמצטרפים הדברים המנויים במשנה
 להלכות הנזכרות בה. שואלת הגמרא: מאי מעמא - מהו הטעם
 לכך שמצטרפים יחד כל הדברים שנמנו במשנה לאסור חולין
 שנתערבו בהם או לחייב זר האוכלם בחומש, שהרי חיוב חומש לא
 נאמר בתורה אלא בתרומה, וחלה וביכורים אינם תרומה, ואף לענין
 לאסור חולין שנתערבו בהם, הלא ישנה דעת תנאים הסוברת שאין
 איסורים שונים מצטרפים יחד לאסור היתר שנתערבו בו. מתרצת
 הגמרא: בולחו - כל הדברים המנויים במשנה, איקרו תרומה -
 מצאנו בתורה שקרויים תרומה, שכן גבי חלה בתיב - נאמר בה
 (במדבר טו ב) 'יאשיה עריסותיכם חלה תרימו תרומה' - כשתלושו

ביאורים למסכת סוטה דף כה עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

נאמר שהתורה תלתה הדבר בקפידת הבעל, שנאמר "וקנא את אשתו",
 והא לא קפיד - והרי אינו מקפיד, ויכול לקיימה. או דלמא אין הדבר
 תלוי בבעל זה, אלא בפיו דקפיד - שדרך הבעלים להקפיד בכך, על
 כרחו של בעל זה גם כן נקרא שהוא קפיד.
 תא שמע לפשוט הספק ממשנתנו, ואלו שפית דין מקנין להו, מי
 שנתחשב בעלה או נשתתף או שהיה חבוש בבית האסורין. ומוכיחה
 הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל, שאם רצה בעל לקנימה
 מקנימה, וכי יתכן שעבדי בית דין - שיעשו בית דין שלוחים לצורך
 מידי דדלמא לא ניחא ליה לבעל - דבר שיתכן שלא יהיה נח לבעל
 ואינו חפץ בו, והרי למדנו שאין חבין לאדם שלא בפניו, אם כן איך מקנין
 לה בית דין, אולי הבעל רוצה לוותר לה, אלא ודאי שאף אם ירצה אינו
 יכול לקיימה. דוחה הגמרא, שאף אם ירצה יכול לקיימה, בכל אופן
 סתמא דמילתא - רגילות הדבר שבין דעוברת על דת היא, מינה
 ניחא ליה - נח לבעל שיקנאו לה.
 עוד מתפתקת הגמרא, איבעיא להו, אף אם נפשוט הספק דלעיל
 שעוברת על דת מותר לבעלה לקיימה, זהו דוקא כשלא קינא לה, אבל
 כשיש קינוי וסתירה, האם בעל שפחל על קנינוי, קנינוי מחול ומותרת
 לו, או אינו מחול. וצדדי הספק, מי אמרין בקנינוי דבעל תלא רחמנא
 - האם נאמר שהתורה תלתה הדבר בקנינוי הבעל, ובעל הא מחיל ליה
 לקנינוי. או דלמא, בפיו דקניי ליה מעיקרא - כיון שכבר קינא לה הבעל
 בתחילה, לא מצי מחיל ליה - כבר אינו יכול למחול לה.
 תא שמע לפשוט הספק ממשנתנו, ואלו שפית דין מקנין להו, מי
 שנתחשב בעלה או נשתתף או שהיה חבוש בבית האסורין. ומוכיחה
 הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל, שבעל שפחל על קנינוי
 קנינוי מחול, וכי יתכן שעבדין מידי דאמי בעל מחיל ליה - שיעשו
 בית דין דבר שאחרי כן יבוא הבעל וימחול, ויהיה לזולז לבית דין. דוחה
 הגמרא, סתמא דמילתא - רגילות הדבר שאדם מקשים על דעת בית
 דין, ולכן בית דין מקנין לה, וסומכים על הרגילות שלא ימחול, ואכן אם
 יבוא הבעל וימחול יהיה מחול.
 עוד מנסה הגמרא לפשוט הספק מהמשנה בתחילת המסכת, תא שמע,
 ומסדרין, בית דין שבמקומו של הבעל, לו - לבעלה כשמעלה אותה
 לבית דין הגדול, שני תלמידי חכמים שישמרו עליו שפא יבא עליה
 בדרך. ומוכיחה הגמרא, ואי אמרת כהצד הראשון דלעיל שבעל שפחל
 על קנינוי קנינוי מחול, אם כן למה אסור לו לבוא עליה בדרך, והרי
 יכול לחליה לקניניה - למחול את קנינוי ולבעול. אלא רואים שאינו
 יכול למחול. דוחה הגמרא, באמת יכול למחול, ותידיק מהמשנה מאי
 שנא תלמידי חכמים - למה שולחים עמו דוקא תלמידי חכמים, משום
 דנמרי - שהם למדו ויודעים שאסורה עליו אם לא ימחול, ולכן דאי פעי
 למיבעל - אם יראו שרוצה לבעול, אמרי ליה אחליה לקניניה - יאמרו
 לו למחול קנינוי, ובעלה בהיתר.
 תא שמע לנסות עוד לפשוט הספק, דאמר רבי יאשיה, שלשה דברים
 סח לי ועירא שהיה מאנשי ירושלים, בעל שפחל על קנינוי קנינוי
 מחול, וזמן מרמא שחלק על בית דין של לשכת הגזית ודינו מיתה בחנק,
 אך כשרצו בית דין למחול לו מחלין לו, וכן סדר ומורה שדינו
 בסקילה, אך כשרצו אביו ואמו למחול לו אף לאחר שהתרו בו וקלקל
 דולקוהו חזרו וקלקל, מחלין לו, שהכתוב תלה בהם "ותפשו בו",
 וכשבאתי אצל חבירי שפדרום, על שנים - הדין הראשון והשלישי
 הודו לי, ועל זמן מרמא לא הודו לי, שלא ירבו מחלוקת בישראל,
 וכשידע הזקן שלא יכולים למחול לו, יפחד לחלוק על בית דין הגדול,
 ומסיקה הגמרא לפשוט הספק, שמע מינה מהדין הראשון שאמר, שבעל
 שפחל על קנינוי קנינוי מחול, שמע מינה.
 ובעיקר פשוטות זו שבעל שמחל על קנינוי קנינוי מחול, פליגי בה רב
 אחא ורבנא, באיזה אופן מחול. חד מהם אמר, קודם סתירה מחול,
 לאחר סתירה אינו מחול. וחד מהם אמר, לאחר סתירה נמי מחול.
 ופוסקת הגמרא, ומסתברא שהדין כמאן דאמר אינו מחול, כמאן -
 מדיחין ההוכחה, מדקא מתירי - ממה שענו רבנן להלן לרבי יוסי,
 דתנא, רבי יוסי אומר, בעלה של הנסתרת החולך עמה לבית דין נאמן
 עליה שלא יבוא עליה בדרך, ואין צריך תלמידי חכמים שילווהו, כמלך

ושמואל אמר אין הכרח שאסבור דוקא כרבי יונתן, אלא דאמר - דברי
 הם אפילו לרבי יאשיה, מדאצטריך קרא לרבויה - ממה שהוצרכה
 התורה לדברי רבי יאשיה לרבות ששומרת יבם שותה, - משמע
 שלולי הפסוק הייתי נאמר שאינה שותה, משום דלאו אשתו היא כלל
 לכל הדינים, אלא לאותם שנאמרו בפרשה, וכדלעיל.
 שואלת הגמרא, איבעיא להו, עוברת על דת יהודית, והיא אשה שאינה
 צנועה, יוצאה וראשה פרוע, טוה בשוק ומדברת עם כל אדם, כמו
 שאמרו במשנה בכתובות שיוצאת מבעלה ללא כתובה, האם צריכה
 התראה שמא תחזור בה, ורק אם לא תחזור בה דינה להפסידה
 בתובתה, או אינה צריכה התראה, ומפסדת מיד כשעברה על דת.
 וצדדי הספק, מי אמרין בפיו דעוברת על דת היא וכבר יודעת שהדבר
 אסור, לא פעי התראה, או דלמא, תיכפי התראה - תצטרך התראה,
 לתת לה הזדמנות דאי תדרה בה תיחדר בה - שאם תרצה לחזור בה
 תוכל לחזור בה.
 תא שמע להוכיח מרישא דמשנתנו, ארוסה ושומרת יבם לא שותות
 ולא נזילות בתובה, ומדייקת הגמרא, מישתתף הוא דלא שתתא -
 משמע שרק לא שותה, הא קנינוי מקניי לה - אבל בעלה מקנא לה, למאי
 - לשם מה מקנא לה, והרי יודע שלא יוכל להשקותה, האם לאו
 להפסידה בתובתה, ומשמע שאם לא יקנא לה לא תפסיד כתובתה,
 וראיה מכאן שעוברת על דת כזו, שנסתרה עם אנשים, צריכה התראה.
 דוחה הגמרא, אמר אביי, לא - אינו מקנא לה כדי להפסיד כתובתה,
 שאותה היא מפסידה גם בלי קינוי, אלא מקנא לה לאוסרה עליו - כדי
 שאם תסתר תהא אסורה עליו. עוד דוחה הגמרא, רב פפא אמר,
 להשקותה פשהיא נשואה - שמקנא לה כשהיא ארוסה כדי שיוכל
 להשקותה אם תסתר לאחר נישואיהם, בדתנא, אין מקנין לארוסה
 להשקותה פשהיא ארוסה שהרי ארוסה אינה שותה וכדלעיל, אכל
 מקנין לארוסה להשקותה פשהיא נשואה.
 מנסה הגמרא עוד לפשוט הספק, אמר רבא, תא שמע מהמשך משנתנו,
 אלמנה לבנה גדול, גרושה וחלוצה לבנה הדיוט, ממורת וניתנה
 לישראל, בת ישראל לממור ולנתין, לא שותות ולא נזילות בתובה.
 ומדייק רבא, מישתתף הוא דלא שתתא - משמע שרק לא שותה, הא
 קנינוי מקניי להו - אבל בעליהן מקנא להו, ולמאי - לשם מה מקנא להו,
 והרי יודע שלא יוכל להשקותו, אי לאוסרן עליו כמו שביאר אביי לעיל
 על רישא דמשנתנו, הא אסורין וקנינן - הרי ממילא כל נשים אלו
 אסורות עליו, וכמו שביארנו לעיל במשנה, אלא לאו להפסידן בתובתן
 ומשמע שאם לא יקנא להן לא יפסידו בתובתן, נפשוט הספק שעוברת
 על דת צריכה התראה. דוחה הגמרא, אמר רב יהודה מדיסקריתא, לא,
 אין סיבת הקינוי כדי להפסידן כתובתן, אלא כדי לאוסרה לבעול
 שנסתרה עמו בבעל שנאסרה עליו, ואם ימות בעלה או יגרשנה לא תוכל
 לינשא לבעול, דתנן להלן בפרקנו, פשם שאוסרה לבעל כל זמן שלא
 שותה, כך אסורה לבעול, אם גירשה בעלה או מת לפני ששתתה.
 מנסה הגמרא שוב לפשוט את הספק, אמר רבי חנינא מסורא, תא שמע
 מהמשך המשנה, ואלו שפית דין מקנין להו, מי שנתחשב בעלה או
 נשתתף או שהיה חבוש בבית האסורין, ולא להשקותה אמרו אלא
 לפוסלה מבתובתה, הרי מפורש שאם לא יתרו בה לא תפסיד. מסיקה
 הגמרא, שמע מינה - נשמע מזה שעוברת על דת פעי התראה, שמע
 מינה.
 שואלת הגמרא, וכו' וכו' - האמוראים דלעיל שהוכיחו מהרישא של
 המשנה, מאי מעמא לא אמרי מהא - למה לא הביאו את הראיה כרבי
 חנינא. עונה הגמרא, שסברו דלמא שאני התם - שמא שונה שם בנשים
 שבעליהן חרש או שוטה או בבית האסורים, הלית לה אימתא דבעל
 כלל - שאין עליהן אימת הבעל, ואם לא יתרו בה בית הדין אין לקונסה
 כיון שאינה מרגישה שעשתה מעשה פריצות גדול, אבל בשאר המקרים
 שבעליהן בפניהן ואין יראות ממנו ועוברות על דת, פריצות גדולה היא
 ואין צריכות התראה.
 עוד מסתפקת הגמרא, איבעיא להו, עוברת על דת ורצה בעל לקנימה
 ומחול לה על עוונה, מקנימה אצלו וחי עמה, או אינו מקנימה וחייב
 לגרשה. וצדדי הספק, מי אמרין בקפידא דבעל תלא רחמנא - האם

ושמואל דאמר אנה דאמרי אפי' לרבי יאשיהו דאמר שותה דמדיאצטריך לרביה לשתיה ש"מ לאו אשתו היא לירשה ולשמא לה ולהאכילה תרומה, וכ"ש לרבי יונתן דאמר אנה שותה משום דלאו אשתו היא והא דאצטריך למעוטי אסמכתא בעלמא היא ולא דקרא להכי אתא אלא להקיש אשה לאיש בדישני לעיל: עוברת על דת. יהודית שאינה צנועה, ויצאה וראשה פרוצה וטוה בשוק ומדברת עם כל אדם, דאמר בכתובות בפרק המדיר (דף עב) דיוצאה שלא בכתובה: צריכה התראה. שמא תחזור ואם תחזור לא תפסיד כתובתה, או אינה צריכה התראה דבלאו התראה מפסדה למאי. כיון דלא שתיא קניי למאי אהני: לאפסודי כתובתה. ואי לא

שמע מינה בעל שמחל על קנינו קנינו מחול. ותפשוט נמי עוברת על דת אם רצה בעלה לקיימה מקיימה אפילו התרה בה. **בית** שמאי אומרים נטולת כתובתה. ואם תאמר מ"ש דאמרי ב"ש נטולת כתובתה ובפרק מי שמת (ב"ב דף קנח.) גבי נפל הבית עליו ועל אשתו נפל הבית עליו ועל אביו והיתה עליו כתובת אשה וכו' דאמרי ב"ש יחולקו הואיל וספק הוא מי מת ראשון וכן בפרק החולץ (יבמות דף לח) ובכתובות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף פ.) גבי שומרת יבם שמתה מה יעשו בנכסים הנכנסין והיוצאין עמה בית שמאי אומרים יחולקו ומפרש בגמרא ב' החולץ (יבמות דף לח)

משום

נטולת כתובתה. מישתא הוא דלא שתיא, הא קנינו מקניי להו. ולמאי, אי לאוסרן עליו, הא אסרין וקיימין? אלא לאו להפסיד כתובתה? אמר רב יהודה מדיסקרתא: לא, לאוסרה אבועל דבעל. דתנן פשם שאסורה לבעל כך אסורה לבעל. אמר רבי חנינא מסורא: תא שמע, ואלו שביית דין מקניין להו, מי שנחתרש בעלה, או נשתתה, או שהיה חבוש בבית האסורין, ולא להשקותה אמרו, אלא לפוסלה מכתובתה. שמע מינה פני התראה, שמע מינה. וכולהו, מאי מעמא לא אמרי מהא? דלמא שאני התם דלית לה אימתא דבעל כלל. איבעיא להו: עוברת על דת ורצה בעלה לקיימה, מקיימה או אינו מקיימה? מי אמרין בקפידא דבעל תלא רחמנא והא לא קפיד או דלמא פיון דקפיד קפיד? תא שמע, ואלו שביית דין מקניין להו: מי שנחתרש בעלה, או נשתתה, או שהיה חבוש בבית האסורין, ואי אמרת רצה בעלה לקיימה מקיימה, עבדי בית דין מידי דדלמא לא ניהא ליה לבעל? סתמא דמילתא פיון שעוברת על דת היא, מינה ניהא ליה. איבעיא להו: בעל שמחל על קנינו, קנינו מחול או אינו מחול? מי אמרין קנינו דבעל תלא רחמנא ובעל הא מחיל ליה לקנינו, או דלמא פיון דקני ליה מעיקרא, לא מצי מחיל ליה? תא שמע, ואלו שביית דין מקניין להו: מי שנחתרש בעלה, או נשתתה, או שהיה חבוש בבית האסורין, ואי אמרת בעל שמחל על קנינו, קנינו מחול, עבדין מידי דאיתי בעל מחיל ליה? סתמא דמילתא אדם מסכים על דעת בית דין. תא שמע, ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך. ואי אמרת בעל שמחל על קנינו, קנינו מחול, לחליה לקניניה ולבעול? מאי שני תלמידי חכמים דגמירי, דאי בעי למיבעל, אמרי ליה: אחליה לקנינויך ובעלה. תא שמע, דאמר ר' יאשיהו: שלשה דברים סח לי ועירא מאנשי ירושלים: בעל שמחל על קנינו, קנינו מחול, וזקן ממרא שרצו בית דין למחול לו מוחלין לו, וכן סורר ומוצה שרצו אביו ואמו למחול לו מוחלין לו. וכשבאתי אצל חבירי שבדרום על שנים הודו לי, ועל זקן ממרא לא הודו לי, שלא ירבו מחלוקת בישראל. שמע מינה, בעל שמחל על קנינו, קנינו מחול, שמע מינה. פליגי בה רב אחא ורבנא; חד אמר: קודם סתירה מחול, לאחר סתירה אינו מחול. וחד אמר: לאחר סתירה נמי מחול. ומסתברא כמאן דאמר אינו מחול, כמאן? מדקא מהדרי רבנן לר' יוסי. דתניא, ר' יוסי אומר: בעלה נאמן עליה מקל וחומר; ומה גדה שהיא בפרת בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלא לא כל שפן? אמרו לו: לא, אם אמרת בגדה שפן יש לה היתר, תאמר בסוטה שאין לה היתר. ואי אמרת לאחר סתירה מחול לה, משפחת לה דיש לה היתר, דאי פני מחיל ליה לקניניה ובעיל? אלא שמע מינה, לאחר סתירה אינו מחול, שמע מינה: מתו בעליהן עד שלא שתו, בית שמאי כו': כמאי קמפלגי? בית שמאי סברי: שטר העומד לגבות פגבוי דמי, ובית

ובית

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כה עמוד ב

תוספות

רש"י

משום דזיקת נשואה עושה ספק נשואה אלמא דמספיקא אמרי ב"ש יחלוקו ולא מוקמי לכולהו נכסי בחזקת יורשי האשה מטעם שטר העומד לגבות כגבוי דמי י"ל
גבי נפל הבית עליו ועל אביו לא היו לכן נכסים אלא שהיא אומרת האב ראשון מת וירש הבן וישתעבדו לכתובתה התם ודאי נכסי האב לא עמדו מעולם בבח האשה
ואעפ"כ כיון דאמר כגבוי דמי הרי הוא ספק אם האב מת ראשון ועמדו הנכסים בחזקתה או הבן מת ראשון ואין לה באותם נכסים כלום ובחזקת היורשין הן הלכך
ספק הוא אם עמד שטר שלה לגבות מאותן נכסים כלל הלכך חולקין וכן נפל הבית עליו ועל אשתו ספק אם היא מתה ראשונה וירשה הבעל שלא ניתנה לגבות
מחיים אי נמי איפכא וירשיה באין מנכה

ובית הלל סברי: שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי: ובית הלל סברי: לאו כגבוי דמי: ותקיא
לזה היא תובעת מספק דדלמא זנאי, הלכך
אניהו ודאי והיא ספק ואין ספק מוציא מדי
ודאי ועליה להביא ראיה שלא זנתה:
מחלוקת. דפליג ר"א ואמר יכול לשא
אחרת כו': פסקה וזקנה. דליכא למימר
אינה שותה אלא טעמא משום דלא חזיא
לקימה, עלה פליג ר"א ואמר ראיה לקימה
היא דכיוול לשא אשה אחרת: אבל
אילונית. נהי נמי דראיה לקימה, מיהו לא
שתיקא מהאי טעמא דראיה להריון בעינן, ופקדה על ידי מכה וזקנה מינא דבת
הריון היא קדם לכן, אבל אילונית מבטל אמה לקימה היא ולא חזיא:
לא

ובית הלל סברי: שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי:
מעוברת חבירו כו': אמר רב נחמן אמר רבה פר אבונה:
מחלוקת בעקרה וזקנה, אבל אילונית דברי הכל לא
שותה ולא נוטלת כתובתה, שנאמר: "ונקתה ונוזעה
זרע" מי שדרפה להזריע, יצאה זו שאין דרפה להזריע,
מיתבי, המקנא לארסותו ולשומרת יבם שלו, אם עד
שלא פנסה נסתרה, לא שותה ולא נוטלת כתובתה.
מעוברת
שתיקא מהאי טעמא דראיה להריון בעינן, ופקדה על ידי מכה וזקנה מינא דבת
הריון היא קדם לכן, אבל אילונית מבטל אמה לקימה היא ולא חזיא:
לא

צאן ברזל ופליגי אמוראי בגמרא בחזקת יורשי הבעל או בחזקת יורשי האשה ובר קפרא תני הללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו אבל הכא שהיא
בחים בחזקתה הן עומדים או דלמא כיון דאחריותם היו על הבעל היו בחזקתו ול"ש ושיכא בפלוגתא דהתם ובנכסי מלוג לא פליג ב"ה דאפי' גבי ספק מוקי להו
בחזקת יורשי האשה וכ"ש הכא דאפי' ודאי וזנתה לא הפסידתה כדאמר בפרק אלמנה נזונית (כתובות דף קא). היוצאת משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאה ופי'
נכסי מלוג ואם תאמר מ"ש מתניתין מפלוגתא דרב הונא ורב יהודה ורב נחמן ור' יוחנן דפליגי בפ' דכתובות (דף יב) מנה לי בידך והלה אמר איני יודע רב הונא
ורב יהודה אמרי חייב רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור ה"נ היא טוענת ברי אבל הוא אינו יכול לטעון טענת ברי ותהי תיובתא דרב הונא י"ל מאחר שהתורה עשאה
ספק עד שתשטה אינה יכולה לטעון טענת ברי ופלוגתא דמתני' התם הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים לא שייכא להכא דהתם אפילו ב"ש מודו דשמא אותו
שטר מעולם לא עמד לגבות שהרי הבעל טוען מקחו היה מקח טעות והכא לא שייך למימר אליבא דב"ה העמד אשה על חזקתה ואימור לא זינתה שהרי רגלים
ולדבר) שקינא לה ונסתרה והכתוב הוציאה מאותה חזקה ועשאה ספק.

בית הלל סברי שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי. אי קשיא מהא דאמר ב"ה המקבל (ב"מ דף קי). יתומים אמרו אנו השבחנו וב"ה אומר אביכם השביח על מי
להביא ראיה סבר רב הונא למימר ארעא בחזקת יתמי קיימא ועל ב"ה להביא ראיה אמר ליה ההוא סבא הכי אמר ר' יוחנן על היתומים להביא ראיה מאי
טעמא ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגבי דמי ויתמי נייתי ראיה ונשקול וכי ר' יוחנן שבק בית הלל ועביד כב"ש יש לתרץ הכא דהשתעבד עצמו של כתובה
עומד בספק לא קיימא ארעא לגוביינא אמרי ב"ה דלאו כגבוי דמי אבל התם היתומים מודו לב"ה בקרקע עצמו שהוא משועבד לו ואינם מעבדין לפניו הקרקע הלכך
אפילו בית הלל מודו דבכ"ה כגבוי דמי ולא קיימא ארעא בחזקת יתמי וכיון דלא קיימא בחזקת יתמי על היתומים להביא ראיה מן השבח דומיא דעיר ואילן דמיתתי
עלה ספק זה קודם ספק זה קודם קוצץ ונותן דמים אלמא כיון דלמיקץ קאי דבין אם קדם האילן בין אם קדם העיר קוצץ אלא שאם קדם האילן קוצץ ונותן דמים אמרי
ליה זיל קוץ ודמי אייתי ראיה ושקול גבי הא ארעא נמי אמרי ליתמי הבו ליה ארעא לב"ה דהא לגוביינא קיימא ושבח אייתו ראיה ושקילו מפי מור"ה. לאו כגבוי
דמי. הכא לא שייכא כל הני פלוגתא דרבי מאיר ורבנן דפליגי בפרק השואל (ב"מ דף ק) דכל העומד לבצור כבצור דמי ופלוגתא דר' שמעון בן גמליאל ורבי פרוק
קמא דסנהדרין (דף טו) ובפרק השולח (גיטין דף לט). בכל העומד לגזוז ופלוגתא דרבי שמעון ורבנן בפרק המנחות והנשכים (מנחות דף קב) כל העומד לזרוק כזרוק
דמי וכן לפדות ולשרוף דלאו בחזקת נחות להו דהכא כ"ע מודו דאמרי' לאו כגבוי דמי והעמד ממון בחזקת בעליו שהרי צריך דינין ולא בידו הוא כדאמר
גבי גר מי יימר דמדוקק ליה בי דינא וטעמא דר' מאיר כבצורות דמין משום דבידו ואין צריכין לגופן הלכך לא חשיב להו כקרקע וחזי אמר בפרק בהמה המקשה
(חולין דף עג) גבי דיות הכלים דאין מטבילין אלא עד מקום מדה משום דעומדין ליקצץ וגבי שער העומד לגזוז אמר בפרק קמא דסנהדרין (דף טו) דמודה רבי מאיר
דלאו כגזוז דמי משום דאשבוזי אשבח כל מה דקאי ומיהו רבן שמעון בן גמליאל פליג ואמר כגזוז דמי דלא עביד איניש דשביק ליה והני דרבי שמעון טעמא אחרניא
אית בהו ולא אמר אלא במקום מצוה כגון זריקת דם ופדיית פרה כשמצא אחרת נאה ממנה ושריפתה אבל בהני דרבי מאיר ורשב"ג לא שייך האי טעמא והא דאמר
גבי שופר של עבודת כוכבים בפרק ראודו בית דין (ר"ה דף כח) וגבי לולב של אשירה (סוכה דף לא) ומנעל בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג) כתותי מכתת שיעוריה
אפי' רבנן מודו משום דאיסור הגנה הוא ולא הוי אלא כעפרא דארעא בעלמא וליכא שיעורא ופרה חיבת הקדש מהני וצריך עיון כלאי הכרם אמאי מטמאין טומאת
אוכלים ולא אמר כתותי מכתת שיעוריה הלכך ליכא לדמוי' להדידי והא דאמר בפרק נערה (כתובות דף נא). כל העומד לקצור כקצור דמי התם טעמא דלא תקנו
לב"ה לגבות אלא דבר הצריך לקרקע קצת וכן פירש רש"י (ב"מ טו) שבח המגיע לכתפים שעומד בקרוב לקצור וצריך עדיין קצת לקרקע. מיתבי' המקנא לארסותו.
כך ברייתא זו שנויה בתוספתא (פ"ה) המקנא לארסותו ולשומרת יבם שלו אם משכנסה נסתרה או שותה או לא נוטלת כתובה הרובא שנשא עקרה או זקנה ויש לו
אשה ובנים או שותה או לא נוטלת כתובתה [מעוברת עצמו או מניקת עצמו או שותה או לא נוטלת כתובתה] כהנת ליה וישראלית שנשאו לכהן ללוי וישראל
ממזרת לממזר נתינה לנתני ואשת גר לגר ועבד משוחרר והאילונית או שותה או לא נוטלת כתובתה רבי שמעון בן אלעזר אמר אילונית לא שותה ולא נוטלת
כתובתה שנא' ונקתה ונוזעה זרע שראוי לזרע פרט לאילונית שאינה ראיה להזרע אבל המקנא לארסותו ולשומרת יבמתו שלו עד שלא נכסה נסתרה לא שותה
ולא נוטלת כתובתה הרובא [ושנשא עקרה וזקנה ואין לו אשה ובנים לא שותה ולא נוטלת כתובה מעוברת חבירו ומניקת חבירו לא שותה ולא נוטלת כתובה] רבי
אליעזר אומר יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן.

ביאורים למסכת סוטה דף כה עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

- 1 ובית הלל סברי, שטר העומד לגבות לאו כגבוי דמי, והנכסים הם
2 בחזקת היורשים, והיא התובעת מספק, שאם זינתה אין לה כתובה, ועליה
3 להביא ראיה שהיא טהורה.
4 שנינו במשנה, מעופרת חבירו כו' איילונית וזקנה ושאניה ראויה לילד
5 לא נוטלות כתובה ולא שותות, רבי אליעזר יכול הוא לישא אשה אחרת
6 ולפרות ולרבות הימנה.
7 אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה, מחלוקת רבי אליעזר על חכמים,
8 רק בעקרה וזקינה, שרבי אליעזר סובר ששותות מי סוטה, שאין הן
9 אסורות עליו כיון שיכול לישא אחרת הראויה ללדת, וחכמים סוברים
10 שאסורות עליו ואינן שותות, אבל איילונית דברי הכל לא שותה ולא
- 11 נוסלת בתובתה, וגם רבי אליעזר מודה בזה, אף שמותר לקיימה ולישא
12 אחרת, מכל מקום כיון שנאמר בתורה על האשה ששתתה מי סוטה "ואם
13 לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונורעה ורע", מבואר שדוקא מי
14 שדרכה להוריע - שראויה להריון, היא שותה ממני הסוטה, יצאה זו -
15 האיילונית שאין דרכה להוריע, שלקויה היא מבטן אמה, ואינה ראויה
16 להריון. ולא נחלק רבי אליעזר אלא בעקרה של חולי, ובזקנה, שהיו
17 ראויות להריון קודם לכן, והן ממין הנשים שראויות ללדת.
18 מקשה הגמרא, מיתיבי, המקנא לארוסתו ולשותרת יבם שלו, אם עד
19 שלא כנסה - לפני שלקחה בנישואין נסתרה, לא שותה ולא נוסלת
20 בתובתה, וכמו ששנינו לעיל במשנתנו.

אגרות קודש

ב"ה, ח"י אייר, תשי"ט

ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ רב פעלים

ש. ב. שי המכונה ד"ר אולמן.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו עם העתקה מה שכתב להרב... שי ובטח ידוע גם לו אשר בכמה מכ"ע
הנדפסים באידיש בארצות"ב, פרסמו בהנוגע לשיטתו של פרויד מעין ההערכה אודותה מזכיר במכתבו.

וכבר אמרתי, ע"פ אחד היסודות משיטת החסידות, שאין בעולם רע בלא טוב, שהשטחיות בה
מצטיינים כו"כ מחוגי הקוראים מכ"ע, אף שתכונה רעה היא ביותר, שהרי השטחיות יש בה גרעון אפילו
לגבי העדר הידיעה, כיון שתופסים את הענין לפעמים הכי קרובות שלא לאמיתתו ומסלפים אותו.

מאידך גיסא במצב ההווה טובה רבה צפונה בה, כיון שבעוה"ר רוב כותבי המכ"ע וענינים
הנדפסים, מוטב להם שלא היו רואים אור הדפוס והפרסום והפסדם מרובה ותועלתם בספק גדול, מועילה
השטחיות למעט ההיזק וההפסד, וברוב הפעמים תופסים ענין הנדפס רק כסנסציה, ובפרט בנדון כהאמור,
וכטבע בני"א למחרתו מחפשים סנסציה אחרת, וישן מפני חדש תוציאו.

ובודאי למותר להעיר אשר בהמכ"ע שנדפס המאמר הנ"ל ישנם מאמרים שהם בנגוד גדול יותר
ליהדות המסורתית מאשר ההערכה ע"ד הנ"ל...

בכבוד ובברכה.

ביאורים למסכת סוטה דף כו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

וממשיכה הברייתא, מעופרת חבירו ומינקת חבירו, לא שותות ולא
 נטלות בתובה, דברי רבי מאיר, שהיה רבי מאיר אומר לא ישא
 אדם מעופרת חבירו ומינקת חבירו שאסרו חכמים לישא אותו עד
 שימלאו שתיים לליתתו, ואם נשא ויציא בגט ולא יחזיר עולמית, וכיון
 שאסורות עליו ואינו ראוי לישא, אינו שותות, כמבואר במשנה
 לעיל, וחקמים אומרים, ויציא וכשניע וזנו לבנוס - לאחר השנתיים
 שגזרו חכמים שלא ישאנה, אז יבנוס, ואם כן נחשבת ראיה לאישות,
 ומשקים אותה, כמבואר במשנה. והרובא - הבחור שנשא עקרה וזקינה
 ואין לו אשה ובנים מעיקרא - מלפני כן, לא שותה ולא נטלת
 בתובה, כיון שאסורות עליו כיון שחייב בפריה ורביה. רבי אלעזר אומר,
 אין אלו נחשבות אסורות עליו, כיון שיכול הוא לישא אחרת ולפירות
 ולרבות חימנה. אבל המקנא לאריותו ולשומרת יבם שלו ומשכנסה
 נסתרה - שלא נסתרה אלא לאחר הנישואין, אז דינה או שותה או לא
 נטלת בתובה. מעופרת ומינקת עצמו - שהיתה אשתו מעוברת או
 מניקה וקינא לה, או שותה אף על פי שיתכן שתמות וימות ולדה עמה,
 או לא נטלת בתובה. הרובא - הבחור שנשא עקרה וזקינה ויש לו
 אשה ובנים, שכבר קיים פריה ורביה, או שותה או לא נטלת בתובה.
 אשת ממזר לממזר, ואשת נתין לנתין, ואשת גר ועבד משוחרר, שכן
 אלו נשואות בהיתר גמור, ואילונית - נשא אילונית, ויש לו אשה ובנים,
 כל אלו דינן או שותה או לא נטלת בתובה. עד כאן דברי הברייתא.
 ומדייקת הגמרא, קתני מיהא - על כל פנים כתוב בברייתא, שאילונית
 שותה, תיובתיה דרב נחמן - וקשה על רב נחמן שאמר שאילונית
 לדברי הכל אינה שותה.

מתרצת הגמרא, אמר לה רב נחמן, תנאי היא - זו מחלוקת תנאים האם
 אילונית שותה או לא, והברייתא שהובאה אמנם סוברת שאילונית
 שותה, ואנא דאמר כי היא תנא - ואני סובר כהתנא דהללן שאף לרבי
 אלעזר אילונית אינה שותה, דתנאי, רבי שמעון בן אלעזר אומר,
 אילונית לא שותה ולא נטלת בתובה, שנאמר בתורה על האשה
 ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה
 וזע", ודורשים, דוקא מי שדברה להזרע - שראויה להריון, היא שותה
 ממי הסוטה, וצאתה זו - האילונית שאין דברה להזרע, וכדלעיל
 בדרשת רב נחמן בשם רבה בר אבהו.

שואלת הגמרא, ודנן שסוברים שאילונית שותה, היא ונקתה ונזרעה
 וזע שרבי שמעון בן אלעזר למד ממנו שאילונית אינה שותה, מאי
 עבדי ליה - מה ילמדו רבנן מן הפסוק ההוא.

מתרצת הגמרא, מיבעי להו - רבנן צריכים את הפסוק, לכדתנאי, נאמר
 על האשה ששתתה מי סוטה "ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא
 ונקתה ונזרעה וזע", משמע שהתורה מבטיחה שיהיה לה זרע, שאם
 היתה עקרה לפני כן, נפקדת כעת, דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי
 ישמעאל לרבי עקיבא, אם בן יסתרו כל העקריות לבעליהן, ויפקדו
 בהבטחת התורה, וזו - אשה צנועה עקרה, שאינה רוצה להסתר, הואיל
 ולא נסתרה הפסידה. אלא, סובר רבי ישמעאל, אם בן מה תלמוד
 לומר "ונקתה ונזרעה וזע", לא לומר שאם היתה עקרה גמורה תפקד,
 אלא לומר שאם היתה יולדת עד היום בצער, יולדת מכעת פירות, ואם
 היתה יולדת עד היום נכבות, יולדת מכעת זכרים, וכן אם היתה יולדת
 עד היום ילדים קצרים, יולדת מכעת ילדים ארוכים, או אם היתה יולדת
 ילדים שחורים, יולדת מכעת ילדים לבנים.

שנינו בברייתא לעיל, אשת ממזר לממזר או שותה או לא נטלת
 כתובתה.

שואלת הגמרא, פשיטא ששותה, שהרי הם נשואים בהיתר, ונחשבת
 אשתו לכל דבר. מתרצת הגמרא, מהו דתנאי - הייתי אומר שלא נשקה
 אותה, שמא סתורה היא ועל ידי ההשקה נתיר אותה לבעלה, ואפשי
 פסולין לא ליפוש - לא נרבה פסולים בישראל, שהרי כל ולד מהם הוא
 ממזר, ועדיף יותר שתשאר בספק סוטה ותאסר לבעלה, קא משמע לן

שכיון שמותרת עליו ונקראת אשתו, משקים אותה ככל אשה.
 עוד למדנו בברייתא לעיל, שאשת גר ועבד משוחרר ואילונית או
 שותות או לא נטלות כתובה; שואלת הגמרא, פשיטא שאשת גר ואשת
 עבד משוחרר שותות, שהרי הם נשואים בהיתר, ונחשבות אשתו לכל
 דבר. מתרצת הגמרא, מהו דתנאי - הייתי אומר שלא נשקה אותה, כי
 כתוב בתחילת פרשת סוטה "דבר אל בני ישראל", ונדיק דוקא "בני
 ישראל" ממש, ולא גרים ועבדים משוחררים, שהם אינם משקים את
 נשותיהן, קא משמע לן שנשותיהם שותות.

שואלת הגמרא, ואימא הכי נמי - אולי באמת אין נשותיהן שותות,
 שהרי כתוב "דבר אל בני ישראל" דוקא, כמו שדרשנו לעיל.

מתרצת הגמרא, כתוב בפסוק "דבר אל בני ישראל ואמרתי", ותוספת
 "ואמרתי" רבויא הוא - לרבות גם נשות גרים ועבדים משוחררים,
 ששותות.

שנינו במשנה, אשת כהן שותה בו' ומותרת לבעלה.
 שואלת הגמרא, (אשת כהן שותה) פשיטא ששותה, מדוע יהיה שינוי
 בינה לבין אשת ישראל.

מתרצת הגמרא, מהו דתנאי - הייתי אומר שפרשת סוטה אמורה רק
 לגבי ישראל, כיון שכתוב בפרשת סוטה "והוא לא נתפשה", פירוש שלא
 נאנסה, והדגשה התורה בתיבת "הוא" שדוקא זאת שאסורה רק כשלא
 נאנסה, הא נתפשה באונס מותרת, עליה אמרה התורה שאם קינא לה
 בעלה, ויש ספק אם נטמאה הרי היא שותה, אבל זו - אשת כהן הואיל
 ונתפשה, אסורה, שגם אם נאנסה היא אסורה, שהרי אשת כהן שנאנסה
 אסורה לבעלה, אימא לא תשתה, ותהיה אסורה על בעלה, קא משמע
 לן ששותה.

שנינו במשנה שאשת כהן שותה ומותרת לבעלה.
 שואלת הגמרא, פשיטא שמותרת לבעלה, שהרי שתתה ובדקה המים
 שטהורה היא.

מתרצת הגמרא, אמר רב הונא, החידוש שמותרת לבעלה הוא
 בכתנותיה - שלא מתה מחמת המים, אבל מתנוונת, פירוש מכחישה
 והולכת, שלא תאמר שאסורה לבעלה שהרי בדקה המים.

שואלת הגמרא, אם היא מתנוונת, היא באמת אסורה לבעלה, דהא
 בדיקה מיא - שהרי בדקה המים והוכיחו שטמאה היא, אלא שתלה לה
 זכות שלא מתה מיד.

מתרצת הגמרא, מה שמותרת כאן במתנוונת, משום שמדובר שלא
 מתנוונת במעיים ובירכים מעין סוטה הטמאה, אלא בכתנותיה דרך
 אברים - ראשה ושאר אבריה כבדים עליה, ובכל אופן יש חידוש מה
 שמותרת לכהן, מכיון שמהו דתנאי - הייתי אומר, הא ונזירי זנאי -
 שהיא ודאי זינתה, ולכן מתנוונת, והא דלא בדיקה מיא כי אורחיה -
 ומה שלא מתנוונת דרך בדיקת המים, דהיינו במעיה ובירכיה, אלא רק
 בשאר אבריה, הוא משום דתנאי זנאי - כיון שלא זינתה ברצון, רק
 באונס, ולנבי כהן על כל פנים אסורא, שהרי אשת כהן שנאנסה אסורה
 לבעלה, קא משמע לן, שמה שמתנוונת דרך איברים אינו משום זינתה
 באונס, אלא הוא חולי אחר, ומותרת.

שנינו במשנה, אשת כרים שותה.
 שואלת הגמרא, פשיטא שאשתו שותה, שהרי נישואין גמורים יש להם.

מתרצת הגמרא, מהו דתנאי - הייתי אומר כיון שהתורה כתבה שהכהן
 משיב את האשה "ויתן איש בך את שכבתו מפלעדי אישך", הרי שאמר
 רחמנא דוקא שגם בעלה הוא בר שכבת זרע, והאי - הסרים, לאו בר
 הכי הוא - שאינו בר זריעה, קא משמע לן שגם אשת סרים שותה.

שנינו במשנה, על ידי כל עריות מקנא - שהבעל מקנא לאשתו גם אם
 נסתרה עם אחד מקרוביה, כגון אביה ואחיה, או שאר עריות שבתורה.

שואלת הגמרא, פשיטא שנחשבת סתירה, ומה בכך שהם קרוביה או
 שאר עריות.

שאר עריות.

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף בו עמוד א

רש"י

תוספות

[שנשא עקרה חקנה וכו'.] ותימה אמאי לא תנא איילונית בהדי עקרה חקנה: לא ישא אדם מעוברת חבירו. בירושלמי עליו הכתוב אומר (משלי כג) אל תשיג גבול עולם ובשדה יתומים אל תבא ומודים חכמים לרבי אלעזר שאם היו לו בנים ואשה ושהיא שוטה או לא נוטלת כתובה היו לו אשה ובנים ומתו בין קנינו לסתירה כבר נראית לשתות:

מעוברת עצמו או שותה וכו'. רש"י פי' ולא אמרינן דלא לקטליה לולד ותימה אמאי אית' לן למקטליה מה איכפת לן נמתן עד שתלד הא תנן בפ"ק דערבין (דף ז.) האשה היוצאה ליהרג אין ממתנין לה עד שתלד והתם גזירת הכתוב הוא ומתו גם שניהם לרבות את הולד והתם משמע טעמא דרבי קרא הא לא רבי קרא לא קטלינה ליה משום דממונא דבעל הוא כדכתיב (שמות כא) כאשר ישית עליו בעל האשה והכא הכי פירושא מעוברת עצמו אע"ג דקניא לה כשהיא מעוברת שוטה לאחר שתלד ולא אמרינן כמו גבי מעוברת חבירו דאי קניא לה כשהיא מעוברת וילדה ומת הולד או הפילה אפ"ה אינה שוטה דלאו בת קניי דיתה דממעט לה בספרי מכי תשטה אשתו וכדאמרין בירושלמי לא היו ולו אשה ובנים וכו' כבר נראית שלא לשתות: **אמר** לו רבי ישמעאל אי"כ יסתרו כל עורות ויפקדו. תימה ור' ישמעאל לימא לה לנפשיה יסתרו כל יולדות בצער ולדו בריח וזו הואיל ולא נסתרה הפסידה:

ואמרת ריבויא הוא. תימה והא אפיקתיה לעיל (דף כד.) לרבות הארוסה ושומרת יבם לקינו: וזו הואיל ונתפשה אסורה אימא לא תשתה כלל קמ"ל. תימה לר"י אמאי לא פריך הבא ואימא הכי נמי כדפריך לעיל ונראה כל היכא דקרא דמסיק אדעתיה מתוכו למדרש הכי ומדרש לדראש אחריתי לא פריך ואימא ה"ג דקמ"ל דרך ניתן למדרש למשה בסיני ולא בע"א כגון והיא נתפשה לאסור אשת כהן מבבלעי ישרא' שקדמה שכבת בעל אבל לעיל בני ישראל משמע בהדיא למעוטי גרים וכן בפרק שני דיבמות (דף כב.) בגמרא דמי שיש לו אח מ"מ זוקק את אשת אחיו ליבום דקא פריך פשיטא אחיו הוא מהו דתימא לילף אחוה אחוה מבני יעקב קמ"ל התם פריך ואימא הכי נמי משום דאין גזרה שוה למחצה וצריך טעמא להוציא מאותה סברא או קרא וכן לענין ליושרו (שם) וליתמא לו פשיטא אחיו הוא סד"א לא טעמא בעל בעמי יש בעל שמטמא ויש שאינו מטמא הא כיצד טעמא לאשתו כשרה ואינו מטמא לאשתו פסולה היא קמ"ל ואימא

לא שותות. דכתיב תחת אישה ולא יחזיר עולמית. קנא קנסוהו רבנן: **לכשיגיע זמנו**. לאחר כ"ד חדש ללידת הולד: **והרובא**. בחור, כמו נלד (פסחים כח) רביא: **מעוברת עצמו**. שהיתה אשתו מעוברת וקנא לה: **או שותות**. ולא אמרינן לא ליקטליה לולד: **אשת ממזר לממזר**. כלומר אשה הראויה לממזר וניסת לממזר וקנא לה ונסתרה: **או שותה כו'.**

ולקמן פריך פשיטא: **אנא דאמרי כי האי** תנא. דאית' ליה עקרה חקנה שותות, מדלא נקט אלא איילונית ונסיב תלמודא מונקתה ונורעה ורע ולא משום דאית' ראויה לקימה, אלא כרבי אלעזר ס"ל דכילד לשא אחרת ולפרות ולרבות ואפ"ה איילונית לא: וזו. כל אשה צנועה עקרה משום דלא נסתרה הפסידה: **לא ליפוש פסולין**. לא נעשה שלום ביניהם, הלוא לא יפרה ולא ירבה הואיל וכל דורותיו ממזרין: **והיא לא נתפשה כו'.** כלומר מהו דתיקא פרשת סוטה על פירוק באשת ישראל קיימא מדכתיב והיא, מיעוטא משמע זו היא דכי לא נתפשה אסורה הא נתפשה בו, ועלה קאי קרא דבתריה ועבר עליו רוח וגו', דהיא דמפסקא לן ביה אם נטמאה ואם לא נטמאה שותה, אבל אשת כהן דליתה בכלל והיא לא נתפשה ליתה נמי בכלל השקאה, קמ"ל: **במתנוונה**. לאחר ששתתה איצטריך לאשמועינן דמתרת לבעלה, דלא תיקא וזהו היא שהי' בדקה המים: **מתנוונה**. הא ודאי בדקה המים וזהו היא אלא שתלה לה זכות ואמאי מתרת לבעלה: **במתנוונה דרך אכרים**. שאינה מתנוונה במעים ובירכים אלא ראשה ושאר אבריה כבדים עליה. מהו דתיקא הא לאו זכות תלה לה. דאם כן הוה לה להתנוונה דרך בדיקת המים, אלא באנס וזהו לפיכך מתנוונה שלא בדרך ולכן מיקא תיתסר: **מפלערי אישך**. משמע דאישך בר הכי הוא: **קא משמע לן**. דלמיקדם שכבת בעל לבועל הוא דאיתא, וקריס בר שכיבה הוא ואף על גב דלאו בר ורעה הוא, ובסריס חמה קאמרי, דמתר לקיימה. ולא בסריס אדם שאסור לקיימה משום לא יבא פצוע דכא (דקריס כז.)

מהו

מעוברת חבירו ומינקת חבירו, לא שותות ולא נוטלות כתובה, דכרי רבי מאיר. **שהיה רבי מאיר אומר**: לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו, ואם נשא, יוציא ולא יחזיר עולמית. ויחזיר עולמית: **ויציא** ויכשיגיע זמנו לכנוס וכנוס. **והרובא שנשא עקרה וחקנה, ואין לו אשה ובנים מעיקרא**, לא שותה ולא נוטלת כתובה. **ר' אלעזר אומר**: יכול הוא לישא אחרת ולפרות ולרבות הימנה. אבל המקנא לארוסתו ולשומרת יבם שלו, ומשכנסה נסתרה, או שותה או לא נוטלת כתובה. **מעוברת ומינקת עצמו**, או שותה או לא נוטלת כתובה. **הרובא שנשא עקרה וחקנה, ויש לו אשה ובנים**, או שותה, או לא נוטלת כתובה. **אשת ממזר לממזר**, ואשת נתין לנתין, ואשת גר עבד משוחרר, ואיילונית או שותה, או לא נוטלת כתובה. קתני מיהא איילונית, תיובתיה דרב נחמן אמר לך רב נחמן: **תנאי היא**, ואנא דאמרי כי האי תנא. **דתינא**, ר' שמעון בן אלעזר אומר: איילונית לא שותה ולא נוטלת כתובה, **שנאמר**: "ונקתה ונורעה ורע" מי שדרבה להוריע, יצאתה זו שאין דרכה להוריע. ורבנן האי "ונקתה ונורעה ורע" מאי עבדי ליה? מיבעי להו לכדתנאי: "ונקתה ונורעה", שאם היתה עקרה נפקת, דכרי ר' עקיבא. **אמר לו ר' ישמעאל**: אם כן יסתרו כל העקרות, ויפקדו, וזו, הואיל ולא נסתרה, הפסידה? **אם כן מה תלמוד לומר**: "ונקתה ונורעה ורע", שאם היתה יולדת בצער, יולדת בריח, נקבות, יולדת זכרים, קצרים, יולדת ארוכים, שחורים, יולדת לבנים. **אשת ממזר לממזר**. פשיטא? מהו דתיקא: **אפויש פסולין לא ליפוש קא משמע לן**: **אשת גר עבד משוחרר, ואיילונית**: פשיטא? מהו דתיקא: **"דבר אל בני ישראל"**, ולא גרים, קא משמע לן. ואימא הכי נמי? **"ואמרת" רבויא הוא**:

מהו

הכי נמי דהא קרא ממעט פסולין והאי פסול הוא וכן בפ"ק דערבין (דף ז.) גבי האשה שיוצאת ליהרג אין ממתניין לה עד שתלד פשיטא גופא היא מהו דתימא (כי) כאשר ישית עליו בעל האשה כתיב והאי ממזנא דבעל הוא אבל הכא כיון דאשמועינן דעיקר קרא לדרשא אחריתי וזו לא סלקי דעתא למעוטי מינה מידי וכן פרי"י: **אשת סריס**. רש"י פי' בסריס חמה ולא בסריס אדם שאסור לקיימה אדם כגון ששתה כוס עיקרין דאסור לקיימה אי משום האי ברייתא דמייתי בפרק שני דיבמות (דף כז) ובפרק הערל (שם דף פט) פצוע דכא וכתובת שפכה סריס אדם והוקן וכו' עד אסור לקיימה הא קתני נמי זקן וזקן אסור לקיים אלא על כרחיך אפצוע דכא וכתובת שפכה קאי כדקתני טעמא משום שנאמר לא יבא פצוע דכא וכתובת שפכה אבל אסריס דקתני בברייתא לא ידענא מנליה דקאי נמי עלה:

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף בו עמוד ב

תוספות

אבל

1 הא הואיל ואסורה וקיימא אימא לא קא משמע לן. תימה הא שמעינן לה
2 מאלמנה לכהן גדול דאסירה וקיימא לבעל ואפי' הכי איצטרך קרא דכי
3 תשטה אשתו למעוטי הא לאו הכי הוה שותה וכן על מה שאמר איש אמר
4 רחמנא ולא קטן נראה דדוקא משתיה ממעט לה קרא אבל נאסרה על ידי בן
5 תשע שנים ויום אחד אע"פ שאינו איש
6 שהרי ביאתו פוסלת בתרומה כדאימא
7 בפרק אלמנה (יבמות דף סח.) ונסקלת
8 הערה על ידו כדאימא ב' ד' מיתות
9 (סנהדרין דף נה) ומקומו בפרק יוצא דופן
10 (גדה דף מה) דומיא דכל עריות מקנא על
11 ידו ולא איצטרך לאשמועין אלא
12 דשותות אבל דנאסרו פשיטא וכי משום
13 דעריות ניהו גריע:
14 שחוף. פירש רבינו חננאל שאינו בועל
15 כדרכו ואינו מזרע דתניא איזהו
16 מרוח אשר זה הקליטין שנכנס רוח
17 באשכיו דברי ר"ע רבי ישמעאל אומר זה
18 השחוף תימה אמאי נקט שמואל שחוף ולא
19 נקט סריס ושמא שחוף הוי ברותא טפי:
20 אבל הא הואיל ואסירה וקיימא. תימא
21 מאי קמ"ל רב הונא דאמרי מתני' היא
22 ע"י כל עריות מקנין וי"ל דהכי פירושו מי
23 שנאסר בכל בת ישראל ע"י בעלות זנות
24 אפילו אינה קרובתו יצא עובד כוכבים
25 דבלאו הכי כל בת ישראל מתסרא וקיימא
26 לגביה: יצא עובד כוכבים שאין לו
27 אלמנות וגירושין בה. פירש שחוף דנפקא לן
28 מדכתיב אשר ינאף את אשת רעהו פרט
29 לאשת אחרים תימה והא נפקא לן
30 בקידושין בפרק האומר מלא תחתון במ
31 ובמדומה דלא אתי קרא פרט לאשת
32 אחרים אלא למעוטי ישראל הבא על
33 העובדת כוכבים אשת עובד כוכבים וקמ"ל
34 אע"ג דבעולת בעל יש להן ישראל בעובדת
35 כוכבים פטור:
36 למעוטי בהמה. תימה דהבא משמע
37 דבנות תליא מילתא אם כן
38 רבא דאמר בה' הא על יבמתו (יבמות דף
39 נד.) דיש זנות לבהמה מתני' למעוטי מאי
40 וכי אית לן למימר דלא דשמואל או דרב
41 (המנונא) הונא:
42 מנא הא מילתא דאמרי רבנן אין זנות
43 לבהמה. ה"ג ב' כל האסורין
44 (תמורה ל:) מנא הא מילתא דאין זנות
45 לבהמה אמר ליה לא נישתמיט קרא
46 ונכתוב אתנן זונה וכל א"ג הכי אתנן כלב
47 וכו': אלא למאן דאמר הערה זו נשיקה
48 מאי איכא למימר. והיינו שמואל ב' הבא
49 על יבמתו (יבמות דף נה) והבא אליה
50 דשמואל נמי מסקינן ותימה אדרבה איפכא
51 מתסברא למאן דאמר הערה זו נשיקה
52 וחשיבה ביאה גבי שאר עריות היינו
53 דאיצטרך קרא אלא למעוטי אלא למי' ד
54 הערה זו הכנסת עטרה ולא חשיבה
55 נשיקה גבי שאר עריות הכא מאי איצטרך
56 למעוטה:

דומה

רש"י

1 מהו דתימא נטמאה נטמאה שני פעמים. אמורים בפרשה, ודרשין ליה לקמן
2 (דף ס) אחד לבעל ואחד לבועל, היכא דמיתסרא אבועל בהא סתירה משתעי קרא
3 דנוהג בה דין סוטה, אבל הא דאסורה בו, קמ"ל. דכי אתא קרא לגופיה אתא,
4 דהיכא דאינו קרוב לה נאסר עליה על ידי קנין זה, ולא למעוטי קרובים אתא:
5 איש אשר רחמנא. ושכב איש אותה:
6 שחוף. שפשוו נשחף וכלה קרבן ואין בו
7 כח, ובתורה כהנים בקלותו שנינו דונקמה,
8 יש לה אדם שהוא חולה ומקטל במינו אבל
9 בשרו שמוזר עליו, תלמוד לומר את
10 השחפת מלמד שפשוו נשחף מקנין על
11 ידו כו'. כמו והיון בה מקנין על ידו
12 פשיטא: ופוסל בתרומה פשיטא. אם הוא
13 אחד מן הפסולים המחליטין את האשה כגון
14 עובד כוכבים עבד חלל נתן וממור דקיימא
15 לן בקדושין וביבמות דפוסלין האשה
16 בביתאן מוכת בהן כי תהיה לאיש זה, כיון
17 שנבעלה למי שור אצלה פסלה לא יחלל
18 ויעו. מדלא כתיב לא יחל דרשין שני
19 חלולין אחד לה ואחד לזרעה: דאית ליה
20 זרע מחלל. את האשה בביאתה. דלית ליה
21 זרע לא יחלל: קא משמע לן. שמואל
22 דפוסל שמעינן ליה מהא דאמר מקנין על
23 ידי שחוף: וכת בהן כי תהיה לאיש זה
24 וגו'. ונמי נפקא לן דפסולין פסלי לאשה
25 בביתאן, ומדאפסיה בלשון הנהגה נדרוש
26 דאית ליה הנהגה מי שקדושין תופסין בה
27 כגון ממור נתן וחלל פסלי, אבל עובד
28 כוכבים ועבד חרי הן כבהמה וכיון דלית
29 להו הנהגה לא נפסלו. עובד כוכבים אין לו
30 קדושין בישראל. דכתיב (ויקרא ס) איש אשר
31 ינאף את אשת רעהו, ותנא בסנהדרין (דף
32 נב) פרט לאשת נכרי ונכרי אחרים, אלא לית
33 להו אישות. עבד עם החמור כתיב בהו, עם
34 הדומה לחמור: מי שיש לו אלמנות
35 וגירושין בה. הוא דכי אין לה זרע ממנו
36 ושבה אל בית אביה מלחם אביה תאכל,
37 דלא פסלה בביתא, יצא עובד כוכבים
38 ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה, שלא
39 תפסו לו בה קדושין וכשפת אין שם
40 אלמנות עליה. וביבמות פריך אימא לקמן,
41 דמי שיש לו אלמנות וגירושין הוא דכי אית
42 לה זרע לא תיכול, אבל עובד כוכבים ועבד
43 אפי' אית לה זרע מניה תיכול, והתם משני
44 לה בהבא על יבמתו ובאלמנה ל"ג. ומידו
45 שמעינן וליה מהא דמקנין ע"י עובד
46 כוכבים: ואלא. מי שאינו איש דמבטני
47 למעוטי בהמה: דאין זנות לבהמה. אינה
48 נעשית זונה בבעילת בהמה ואינה נאסרת
49 על בעלה. אתנן זונה. נתן טלה באתננה:
50 מחיר כלב. החיץ כלב בטלה: אתנן כלב.
51 שאם אדם אומר לזונה דיליק טלה והבעלה
52 לבלב: מחיר זונה. היתה לו שפחה וזו
53 ותחליפה בטלה, וקאמר אתנן כלב מורה
54 מפלל דלאו זנות הוא, דאי זנות הוא הוה
55 חיל עלה שם אתנן: ואלא שכבת זרע
56 למה לי. כיון דאמרת מקנין ע"י שחוף:
57 לשקנא לה שלא בדרך. אל תסתרי עמו
58 דר' אבירם פריצותא בעלמא הוא. שוכב
59 עמה בקרוב בשר: פריצותא מי קאסר רחמנא. אשה על בעלה בהכי, וכיון דלא מתסרא עליה בהכי פשיטא דלאו קנין הוא:
60 היינו דאתא קרא למעוטי. דלא תימא הערה היא: אלא למאן דאמר. ביבמות (דף נה) הערה והאמרה בתורה שהיא בגמר ביאה היא לכל דבר חוץ משפחה חרופה: בפרש"י
61 את מקורה הערה את שאר הערה זו נשיקה, מאי איכא למימר, היכי מצית למימר דאתא קרא למעוטה, הלא בגמר ביאה היא לכל דבר חוץ משפחה חרופה: בפרש"י
62 דבעל תליא. דכתיב וקא. ובעל הא חזיון ליה דקפיד שחרי קאא לה על כר:

דומה

ביאורים למסכת סוטה דף כו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

שואלת הגמרא והרי זה פשיטא, שבת כהן שבא עליה גוי נפסלה
מלאכול בתרומה, כמו כל הפסולים, וכדלעיל.
מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר "ובת כהן כי תהיה לאיש
וז' היא בתרומת הקדשים לא תאכל", אמר רחמנא - נאמר בתורה בדיני
כהונה, ומפסק זה דורשים שאם נבעלה האשה למי שהוא זר" אצלה
בנישואין, דהיינו הפסולים בחיתון, פוסלים אותה בתרומה, כמו שכתוב
בהמשך הפסוק, היא בתרומת הקדשים לא תאכל, והייתי חושב שמלשון
התורה "תהיה" נדיק דבר היות - שרק מי שתופסים בו קידושין, יהודי,
אלא שהוא פסול, כגון ממזר או נתן או חלל, אין - כן פוסל אותה
בביאתו מלאכול בתרומה, אבל דלא הוה - שאינו בתורת הויה
כלל, שאין תופסים בו קידושין, כגון גוי ועבד, לא פוסל אותה בביאתו,
קמשמע לן רב המנונא, דפסיל גוי את האשה בביאתו, מדרבי יוחנן,
דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, מניין לעובד בוכבים ועבד
שקאו על הכהנת ועל הלוייה ועל בת ישראל שפסלוה מן הכהונה
כדלעיל, שנאמר "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה חרע אין לה
ושבה אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל", הרי שבת כהן שאין
לה זרע ונתאלמנה או נתגרשה, חוזרת לבית אביה לאכול בתרומה,
ומדייקים, דוקא כשהיתה נשואה למי שיש לו אלמנות וגירושין בה, כל
יהודי, שיש לו דיני אלמנות וגירושין כיון שקידושו תפסו, יצאו עובד
בוכבים ועבד שאין לו דיני אלמנות וגירושין בה, שהרי אין קידושין
תופסים בו, פוסלים את האשה בביאתם מן הכהונה.
חוזרת הגמרא לברר מה כוונת המשנה שמי שאינו איש אין מקנין על
ידו, ושואלת ואלא שאינו איש למעוטי מאי, ומתרת הגמרא, אמר רב
פפא, שאינו איש למעוטי בהמה, שאם נסתרה האשה עם בהמה אין
בעלה מקנא לה, דאין ונות בהמה - שאין האשה נחשבת זונה בביאת
בהמה, ואינה נאסרת על בעלה.
מבררת הגמרא באותו ענין, אמר ליה רבא מפריקא - [שם מקום],
לרב אשי, מנא הא מילתא דאמור רבנן - מהיכן למדו רבנן את הדין
שאין ונות בהמה.
מהא דבבבא דדיני הבאת קרבות לבית המקדש "לא תביא אתנן זונה
ומחיר כלב בית ה' אלהיך וגו'" כי תועבת ה' גם שניהם, ותניא דייקו
מלשון הפסוק שרק "אתנן זונה ומחיר כלב" אסורים, אבל אתנן כלב -
אדם אמר לזונה קחי טלה והבעלי לכלב, ומחיר זונה - שהיתה לו שפחה
זונה, והחליף אותה בטלה, מותרין, שנאמר בסוף הפסוק "גם שניהם",
ומדייקים, שנים אסורים, ולא ארבעה, ואם כן ממה שהתירו אתנן כלב,
רואים שביאת כלב אינה נחשבת זונה, כי אם היתה נחשבת זונה היתה
אסור האתנן שניתן בעבורה.
חוזרת הגמרא לברר את תחילת דבריה, ושואלת, ואלא לפי דברי שמואל
דלעיל, שאשה שנסתרה עם שחוף בעלה מקנא לה, וביארה הגמרא שלא
תלמד מ"ושב איש אותה שכבת זרע" שצריך דוקא מי שהוא מזרע, אם
כך מה שאמר הפסוק "שכבת זרע" למה לי - מה לא למעט. מתרת
הגמרא מ"בעי ליה לכדתנא, כתוב בפסוק דלעיל "ושב איש אותה
שכבת שכבת זרע", פרט לדבר אחר, שיש קינוי של הבעל שהתרה בה
שלא תסתר עם פלוני, אך לא לביאה ממש בהוצאת זרע, אלא לדבר
אחר, והוא לא נחשב קינוי.
שואלת הגמרא, מאי דבר אחר, שאמרת עליו שאינו נקרא קינוי.
מתרת הגמרא, אמר רב ששש, פרט לשמיא לה שלא בדרבה - שלא
קינא לה בעלה שלא תסתר עם פלוני לביאה גרילה, אלא לביאה שלא
בדרך איש ואשה, שאין לזה דין קינוי להחשיבה סוטה.
מקשה הגמרא, אמר ליה רבא, והרי ביאה שלא בדרבה אוסרת אשה
כמו ביאה כדרכה, שהרי "משכב אשה" פתיב בתורה, "משכב" בלשון
ריב, לדמות משכב שלא כדרכה למשכב כדרכה, שבשניהם נאסרת,
ואין אמרת שאינו נקרא קינוי. מתרת הגמרא אלא מהו דבר אחר,
אמר רבא, מה שכתוב בתורה "ושב איש אותה שכבת זרע" בא למעט
פרט לשמיא לה דרר אברים - שקינא לה בעלה שלא תסתר עם פלוני
לשכב עמו בקירוב אברים, ולא קינא לה לביאה כלל.
שואלת הגמרא, אמר ליה אביי, קירוב דרך אברים פריצותא בעלמא
היא, ופריצותא מי אסר רחמנא - האם התורה אסרה אשה על בעלה
המשך בעמוד קלו

מתרצת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר, כיון שכתוב בפרשת סוטה
"נממא" "נממא" שני פעמים, ודורשים את שני הפסוקים, אחד
שאסורה לבעל, ואחד שאסורה לבעל, והייתי סובר שהתורה אומרת
לקיים דין סוטה רק היבא דקא מיתפרא בהא ונות - במקום שנאסרת
רק מחמת זנות זו על הבעל, אבל הא - זו שקינא לה בעלה שנסתרה
עם אחד העריות, הואיל ואסורה וקניא - כבר אסורה על הבעל לפני
הזנות הזו, אימא לא - הייתי אומר שלא שותה, קא משמע לן שכל מה
שבא הפסוק הוא רק כדי לאסור אותה על ידי זנות זו כשלא היתה אסורה
לפני כן, אך גם כשאסורה לפני כן כגון בקרובים ועריות, יש בה דין סוטה
להשקותה וכו'.
שנינו במשנה, על ידי כל העריות מקנין חוין מן הקנין [וכו'] וומי שאינו
איש. מבארת הגמרא, מה שמיטנו קטן מקינוי, שאין הבעל מקנא
לאשתו אם נסתרה עם קטן, למדנו מהפסוק "ושב איש אותה" אמר
רחמנא, ומדייקים, דוקא "איש" ולא קטן.
שואלת הגמרא, מה ששנינו במשנה ושאני איש - שאין הבעל מקנא
לאשתו אם נסתרה עם מי שאינו איש, למעוטי מאי - מי הוא זה שאינו
איש. מנסה הגמרא לתרץ, אימא למעוטי שחוף - אם נאמר שבא
למעט אדם שברשו נשחף וכלה ויבש ואין לו כה, וזהו מה שכתוב
בכללות שבתורה, "את השחפת". דוחה הגמרא, והאמר שמואל שחוף
כן מקנין על ידו, ופוסל בתרומה, שאם היה השחוף מהפסולים בקהל,
ובא על בת כהן פוסל אותה מלאכול בתרומה, ויבאר להלן. על כל פנים
רואים במפורש שהבעל מקנא לאשתו כשנסתרה עם שחוף, ואי אפשר
לפרש שזו כוונת המשנה שאינו איש.
ומבררת הגמרא את עצם דברי שמואל, לפני שתמשיך לברר מה כוונת
המשנה שאינו איש. מה שאמר שמואל ששחוף מקנין על ידו, שואלת
הגמרא פשיטא, למה שלא יקנא הבעל. ומתרת הגמרא, מהו דתימא
- הייתי אומר כיון שהפסוק אומר בפרשת סוטה "ושב איש אותה
שכבת זרע" אמר רחמנא, והא לאו בר הכי הוא - והרי שחוף אינו
ראוי להזרע, אם כן לא יקנא הבעל על ידו, קא משמע לן שמקנין על
ידו, והלימוד של "שכבת זרע" בא ללמד דבר אחר שיבאר להלן.
עוד מבררת הגמרא, מה שאמר שמואל על שחוף ופוסל בתרומה,
שואלת הגמרא והרי זה פשיטא, שהרי בת כהן שבא עליה אחד מן
הפסולים, כגון גוי או עבד או חלל או נתן או ממזר, נפסלה מלאכול יותר
בתרומה, ומה החידוש אם הפסול הוא שחוף.
מתרת הגמרא, מהו דתימא - הייתי אומר כיון שכתוב בדיני כהן "ולא
יחלל זרעו" אמר רחמנא, והיתה התורה יכולה לכתוב "לא יחלל",
ומהכפילות "לא יחלל" דורשים שני חילולים, אחד שמחלל את האשה
ואחד שמחלל את זרעה, אם כן דוקא דאית ליה זרע ליחלל - מי שיכול
שיכול להביא זרע מחלל אשה מכהונה בביאתו, ליה זרע לא
ליחלל - אבל מי שאינו יכול להביא זרע, כגון השחוף, לא יחלל אשה
מכהונה בביאתו, קא משמע לן שפוסל אותה מכהונה.
חוזרת הגמרא לברר מה כוונת המשנה שמי שאינו איש אין מקנין על
ידו, ואלא שאינו איש למעוטי עובד בוכבים, שאם האשה נסתרה עם
גוי, אין בעלה מקנא לה, שואלת הגמרא, והאמר רב המנונא עובד
בוכבים כן מקנין על ידו, ופוסל בתרומה וכדלעיל. על כל פנים רואים
במפורש שהבעל מקנא לאשתו כשנסתרה עם גוי, ואי אפשר לפרש שזו
כוונת המשנה שאינו איש.
ושוב מבררת הגמרא את עצם דברי רב המנונא, לפני שתמשיך לברר מה
כוונת המשנה שאינו איש. מה שאמר רב המנונא שגוי מקנין על ידו,
שואלת הגמרא פשיטא, למה שלא יקנא הבעל. ומתרת הגמרא, מהו
דתימא - הייתי אומר כיון שאומרת התורה בפרשת סוטה "נממא"
"נממא" שני פעמים כדלעיל, ולמדנו שבא לרבות אסורה
לבעל ואחד שאסורה לבעל, והייתי סובר שהתורה אומרת לקיים דין
סוטה רק היבא דקא מיתפרא בהא ונות - במקום שנאסרת רק מחמת זנות
זו על הבעל, אבל הא - שקינא לה בעלה שנסתרה עם גוי, הואיל
ואסורה וקניא - כבר אסורה על הגוי הבעל לפני הזנות הזו, אימא לא
- הייתי אומר שלא שותה, קא משמע לן שמקנין על ידו.
עוד מבררת הגמרא, מה שאמר רב המנונא על גוי ופוסל בתרומה,

ביאורים למסכת סוטה דף כז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

דומה - אשה שכולם מדברים על ניאופיה, ואל ישא בת דומה, שזו -
 הדומה, בזה מציפה פשרה, שהרי אמה כשרה היתה, וזו - בת הדומה,
 בזה מציפה פסולה, שכיון שמלעזים על אמה, יתכן שאכן היא בת
 ממזר או גוי. ורבי יוחנן חלק על שמואל ואמר, עדיף שישא אדם בת
 דומה, ואל ישא דומה, שזו - בת הדומה בעצמה עומדת בחזקת
 בשרות, שהרי עליה אין שום ריגונים, ומותרת לבעלה כיון שרוב בעילות
 אחר הבעל וחזקה שאמה התעברה מבעלה שהוא אביה של זו, וזו -
 הדומה, אינה עומדת בחזקת בשרות, שהרי כולם מרננים עליה שמונה
 תחת בעלה, ואסורה עליו ואינו יודע ובא עליה באיסור.
 שואלת הגמרא, מיתבי, נושא אדם דומה, ומשמע שעדיף מבית דומה,
 וקשה על רבי יוחנן.
 מתרצת הגמרא, אמר רבא, יש לברר הענין, ותפסר נישא לבתחלה
 - וכי תעלה על דעתך שכונת הברייא היא שמותר לישאנה לבתחילה,
 והרי תונה תחתיו. אלא ודאי חייבים לתקן את דברי הברייא ולשנות בה,
 אם נשא בדיעבד דומה מותר בה, ואם כבר שבשנו הברייא והוספנו בה
 שמדובר בדיעבד, תני נמי - אפשר גם להוסיף שאם נשא בת דומה
 מותר.
 ופוסקת הגמרא, והלכתא, ישא אדם בת דומה ואל ישא דומה, כרבי
 יוחנן, דתני רב תחליף בר מערבא - שהיה מארץ ישראל, קמיה דרבי
 אבהו, אשה שהיא מונה, בניה בשרין ולא חוששים שמה אינם מבעלה
 דום ממזרים, כיון שחזקה שרוב בעילות אחר הפעל. לכן עדיף לישא
 בת דומה, כיון שהיא כשרה, ותהיה תחתיו בחזקת היתר, מאשר לישא
 דומה עצמה שמחטיאה אותו שחי עמה באיסור כיון שמונה עם אחרים
 מרצונה.
 שואלת הגמרא, בעי רב עמרם, הכלל שאמרנו שרוב בעילות אחר
 הבעל, ואשה מונה בניה כשרים, מה הדין באשה שהיתה פרוצה ביותר,
 שיש לחשוש שרוב בעילותיה אינן על ידי בעלה אלא מאחרים, מהו,
 האם בניה כשרים. ומבאר הגמרא, אליבא דמאן דאמר אין אשה
 מתעברת אלא סמוך לניסוקה - שהאשה מתעברת בדרך כלל יום אחד
 לפני שווסתה צריך להופיע, לא תיבעי לה - אין לנו שאלה, ופשט
 שבניה אינם כשרים, ולא ידע בה ולא מנמר לה - שהרי בעלה לא יכול
 לדעת מתי יגיע ווסתה כדי לשמרה ביום שלפני כן שלא תונה עם אחרים
 כדי שלא תתעבר. כי תיבעי לה - אמנם יש לנו שאלה אליבא דמאן
 דאמר אין אשה מתעברת אלא סמוך לטבילתה - לפי הדעה החולקת,
 וסוברת שהאשה מתעברת בדרך כלל בליל טבילתה או למחרת, נסתפקו
 מאי, האם כיון דידע בה בעלה מתי ליל טבילתה, נמורי מנמר לה -
 הוא שומר אותה ביום יומיים שאחר הטבילה שלא תונה כדי שלא

תתעבר מאחרים, או דלמא כיון דפרוצה ביותר לא מצליח בעלה
 לשמור עליה אפילו יום יומיים אלו, שבורחת ממנו לפתע. תיקו.
 שנינו במשנה, ואלו שביית דין בו ומקנין להן, מי שנתחרש בעלה או
 נשטתה, או שהיה חבוש בבית האסורין.
 למדנו בברייא, תנו רבנן, נאמר בתורה בפרשת סוטה "איש איש כי
 תשטה אשתו ומעלה בו מעל", ומבררת הברייא, מה תלמוד לומר
 "איש איש" פעמיים, ועונה, בא רבבות כמו ששנינו לעיל, אשת חרש,
 ואשת שומע, ואשת שעמום שהוא אדם שלקוי בתמחוין לב, ושחלה
 בעלה למדינת הים, ושחיה חבוש בבית האסורין, שביית דין מקנין
 להן אם רואים שמתנהגות בפריצות, לפוסקין מכתובתן, שיצאו מבעליהן
 בלי לקבל כתובתן. מבררת הברייא, רבול - הייתי חושב שביית דין מקנין
 להן אף כדי להשקותן - שביית דין ישקו אותה מי הסוטה שיבדקו
 כשאר סוטות, ועונה, תלמוד לומר "והביא האיש את אשתו אל הכהן",
 ואין בית דין מביאים אותה אל הכהן להשקותה, ואף אם הביא בעלה,
 אינו יכול להשקותה על סמך קינוי בית הדין, כפי שמבאר הגמרא
 בהמשך. רבי יוסי חולק ואמר, בית דין מקנין לה אף כדי להשקותה,
 אמנם הם עצמם אינם יכולים להשקותה, שהרי נאמר "והביא האיש את
 אשתו, אלא ולכשיצא פעלה מבית האסורין הוא ישקנה".
 שואלת הגמרא, במאי קא מיפלגי - במה חולקים רבנן ורבי יוסי.
 עונה הגמרא, רבנן סברי שאין הבעל יכול להשקותה על סמך קינוי בית
 הדין משום דבעינן "וקינא והביא" - שנאמר "וקינא את אשתו", והביא
 האיש את אשתו, דורשים הסמיכות שדוקא אם הבעל קינא לה, הוא
 יכול להביאה להשקיה, ורבי יוסי סבר לא בעינן "וקינא והביא" - אין
 לדרוש הסמיכות, והבעל יכול להשקותה על סמך קינוי בית הדין, לכן
 כשיצא הבעל מבית האסורים ישקנה, אף על פי שביית דין קינאו לה.
 למדנו בברייא, תנו רבנן, כתוב בתורה בסוף פרשת סוטה "זאת תורת
 הקנאות, אשר תשמה אשה תחת אישה ונטמאה", ופסוק זה מיותר, ובא
 כדי להקיש איש לאשה שדיני אשה כאיש, ואשה לאיש שדיני איש
 כאשה.
 שואלת הגמרא, למאי הלכתא - לענין מה הוקשו, מה למדו אשה מאיש
 ומה למדו איש מאשה.
 עונה הגמרא, אמר רב ששת, אשה מאיש לומדים, שששם שאם הוא
 סומא - עיור, לא היה משקה, דכתיב בתורה בפרשת סוטה "ונעלם
 מעיני אישה", תיבת "עיני" מיותרת ובאה ללמדנו דוקא מי שרואה
 בעיניו, כך היא אם היתה סומא לא היתה שותה.
 רב אשי אמר, איש מאשה לומדים, פשם שחינות - שאין לה רגל
 וגידיה - שאין לה יד לא היתה שותה דכתיב בתורה בפרשת סוטה

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כותב בהנוגע להמשך לימודו.

ומובן וגם פשוט שעליו ללמוד בישיבה, בה לומדים תורת הנגלה והחסידות גם יחד, וענין יחד
 מובן, כי בלימוד הנגלה צ"ל ניכר שלומד אברך חסידותי, ובלמוד החסידות צ"ל ניכר שלומד זה שחלק
 לו בלימוד הנגלה כדבעי. וכמובן מהמבואר באיזהו מקומות ומהם בלקו"ת בענין אשרי מי שבא לכאן
 ותלמודו בידו, שבשנים דיוק בדבר צ"ל תלמוד (כפשוטו - נגלה) ובידו דוקא שלא נשאר למטה בעולם הזה
 (תניא ריש פרק מ"ם) וק"ל.

בברכה לבשו"ט.

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כז עמוד א

רש"י

תוספות

דומה. פירש ר"ח שמלעין עליה בני אדם שהיא מזנה כדגרסינן (ביבמות דף כה.) [אמר אבי אמרה לי אם] דומי דמתא יומא ופלאג והוא עד שישאו ויתנו בה מזוזות בלבנה פי' מזוזות נשים שטוות פשתן משור כך מפרש בגמרא א"י. מה שהביא רבינו חננאל דומי דמתא יומא ופלאג לא הביא אלא לראיה דלשון דומה לזות שפתים הוא ומיהו הכא לא מיירי בדומה כה"ג דא"כ אפי' כנס יוציא דהא פסקינן התם בפ"ב דיבמות (דף כה.) כרבי בקלא דלא פסקי היכא דדומי מתא יומא ופלאג דקאמר הואיל ומכוער הדבר תצא ואפילו רבי יוחנן מודי הכא אם כנס דלא יוציא: ר"ב בעילות אחר הבעל. לא איירי אלא בקלא דפסק דפסקינן כרב (יבמות כה.) דלא תצא לזנות בעילות אחר הבעל ואע"ג דרב דאמר בסוף פרק אלמנה ביבמות (דף טז:) הבא על ארוסתו בבית חמי הולד ממזר ומוקי בגמרא בדדימא מיניה ומעלמא ולא שדינן לה בתר ידיה דוקא ארוס שאין מצוי אצלה אבל בבעל שכנסה כמודי דלשמואל ליש דלעולם הולד שותקי וכו' דליתא לדומה גופא קמן דלישיילא אבל איתא קמן ואמרה לכשר נבעלתי נאמנת דאמרין בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עה.) גבי ארוסה שעברה אע"ג דמוקינן לה בפרק אלמנה לכ"ג (יבמות טז:) כגון דדימא מעלמא מאי שותקי דאמר שמואל בדוקי שבדוקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל דאמר היא נאמנת דאפילו ברוב פסולין אצלה והוא הדין האי דקאמר הכא אל ישא בת דומה כגון דליתא לדומה קמן דנישיילא אבל איכא למתמה ללישא בתרא דאמר בפרק אלמנה בבא עליה דכ"ע אל פליגי דבתר ידיה שדינן והא הכא דבעלה קבוע אצלה כל שעה לא שדי ליה שמואל בתריה דבעל בתר ארוס לא כל שכן ואפי' אם תמצא לומר דשאני התם ידיעין בברור דבא עליה ארוס אבל הכא גבי בעל לא ידיעין ביאה ודאיתא דבא עליה מ"מ לרבא תקשה דאמר אפי' בארוסה שעברה אמר מסתברא דלא דיימא מיניה בהא קאמר רב הולד ממזר ושמואל אמר הולד שותקי אבל דיימא מיניה בתר ידיה שדינן ליה ואפי' לרב וכ"ש לשמואל והא הכא אע"ג דאיתא לה בעל קבוע והוא לן למימר רוב בעילות אחר הבעל ולא שדי ליה בדידיה כ"ש התם: **אליבא** דמ"ד אין

דומה. נקטת ונדברת בפי כל על נאיפיה. דומה לשון קלסה דבור, כדאמר' בגדה (ק"ט.) דומת עירך עלתה בך, וזהו לאו חשד הוא אלא דבור יתר שהיו נדברים בה על חביבותה של בעלה. ואף קלסה לשון דבור יתר הוא, לפיכך הוא נדפך לשון שבח וללשון גנאי כדאמר (שמן קלסין אותו): וזו **באה מביאה פסולה**. שמא מעובר כוכבים או ממזר: [ש"ז]. הבת עומדת בחזקת פשרות ומתרת לבעלה. ולטפה פסולה לא חיישין, דרב בעילות אחר הבעל ומבעלה נתעברה: וזו **אינה עומדת בחזקת פשרות**. שמונה תחתיו ונאסרת עליו והוא אינו רואה אינו מגרשה ובא עליה באסור: ותסבירא **נושא** לכתחלה. הא ודאי מקלקלה ליה, אלא על ברחק משבשבתא היא ובעית לתרצה ולמתני אם נשא אדם דומה מתר, וכיון דבעית לתרצה אלמא תנא לאו דוקא ולא מותבין מנה, דאיכא למימר בהא נמי טעה ותני נמי בת דומה, ואנן נמי כי אמרינן ישא אדם וזו לא ישא וזו לאו לכתחלה אם ימצא אחרת, אבל ואלא דומי שאינו מוצא אלא שתיים אלו ישא וזו ואל ישא וזו: **דתני רב תחליפא כו'.** הלכך בת דומה בין דכשרה היא טוב לו שישאנה שותאה תחתיו בחזקת התר, ואל ישא דומה שמקלקלתו לשמש עמה משאסרה לו: **היתה פרוצה ביותר**. דאיכא למיחש דרב בעלותיה משל אחרי: מזה: מזה: מזה: כשרים: **אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה**. לפני וסת נדותה יום אחד, דלא ידע הבעל את וסת נדתה דלנטרה אותו היום מלגנות שלא תתעבר בננות: **כי תיבעי לך כו'.** פלוגתא במס' נדה (ק"ט.) סמוך לוסתה. לאחר ששקלה ביום טבילתה או ליום מתר: **או דלמא בין דפריצה היא ביותר**. לא מצי מינטר לה, שגשגטת מאצלו פתאום: **וקנא והביא**. המקנא לה ישקנה. ואי קשיא בקנאי נמי הא כתיב את אשתו דמשמע דבעלה מקנא לה ולא אחר, הא מתרבי מאיש: **אשר תשטה אשה תחת אישה**. קרא יתירא הוא לדרשה בסוף הפרשה, וזאת תורת הקנאות וגו'. **לחישא איש לאשה**. דמפרש ואזיל למאי הלכתא: **רב איש אמר כו'.** מר מפרש הקישא דאיש לאשה, ומר מפרש הקישא דאשה לאיש ולא פליגי:

והעמיד

אשה מתעברת אלא סמוך לווסתה וכו'. י"ל כגון שלא קבעה וסת וד"ה דהמ"ל וכגון דלא קבעה וסת לא כי תבעי לך כי תבעי לך היכא דקבעה וסת אלא מילתא דפסיקא נקט תימה לרבי והא אמר' התם בפ' המפלט (נדה דף כה.) והוא שפירא דאתא לקמיה דמר שמואל אמר הו"ב מ"א יומא הוא וחשיב מיום אצלה לטבילה עד שהוא יומא ולא הוא אלא מ' יומא אמר האי בנדותה בעל וכפתיה ואודי ותקשה למ"ד סמוך לווסתה ונראה דמ"ד סמוך לווסתה רוב עיבורין קאמר מיהו מודי דיימנן מקרי דמיעברה נמי סמוך לטבילתה או באחד מאותן הימים שבין טבילתה לווסתה וכן למ"ד סמוך לטבילתה: **איש** איש לרבות אשת חרש וכו'. נראה דעיקר קרא לא איצטרך אלא לאוסרה לבעל ולבועל ע"י קינוי זה אבל משום לפוסלה מכתובתה לא צריך קרא דהא אפילו רבן שמעון בן גמליאל דאמר בפרק בתרא דכתובות (דף ק:) כתובת אשה דאורייתא לאו ממש דאורייתא אלא אית ליה סמך מדאורייתא כדאמרין התם בפ"ק (דף י.) מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה אלא תנא דנקט כתובה מילתא אגב אורחיה קמ"ל דעוברת על דת צריכה התראה להפסיד כתובתה: **רב** איש אמר כשם שזיגרת וגידמת אינה שותה דכתיב והעמיד הכהן את האשה: תימה לר"י מאי שגא הכא דממעט מהעמיד זיגרת וגבי ערכין דכתיב והעמיד והעריך לא ממעט אלא גוסס בפ"ק דערכין (דף ד.) וכן העמדה דכתיב בקדשים בעלי מומין דאמר' בפרק השוחט (חולין ל.) שחטה ועדיין מפרכסת דבת העמדה והערכה היא וגבי יבם כתיב (דברים כה.) ועמד ואמר ואפ"ה חליץ נחתכו רגליו (ולמטה) מן הארכובה מיהו מחליצה לא תקשי דהתם מפרש טעמא משום דכתיב בה מעל רגלו ועיקר קרא דועמד ואמר כדריש ליה בספרי מלמד שאינו אומר דבריו אלא בעמידה ותיירץ מרבי רחמנא בן חדש לערכין ש"מ דאהעמדה ממש לא קפיד רחמנא וכן בהמה בעלת מום עיקרה לפיין עומדת ולא חילק בה הכתוב בין בעלת מום אפי' נשברו או נחתכו רגליה דלא עדיפא מאדם דלא קפיד קרא אעמידת: **דכתיב** והעמיד הכהן את האשה ונתן על כפיה. אי קשיא דהכא משמע דרב איש בעי קרא כדכתיב ובפרק גמיר דהין (סנהדרין מה) אמר' אמר ליה מר קשיא בריה דרב חסדא לרב איש ומי לא בעינן קרא כדכתיב והתן היה אחד מהם גידם או דהר וכו' מאי טעמא לאו משום דבעינן קרא כדכתיב לא משום דכתיב קרא יתירא הוא דמשמע אי לאו דהוי יתירא דלא בעינן קרא כדכתיב בשלמא דרב שעת דממעט וסמך איכא למימר קרא יתירא דהוא דהוי יתירא דהא כתיב והעמידה לפי

סוטה. פרק רביעי - ארוסה דף כז עמוד ב

תוספות

רש"י

לפני ה' וכן הא דאמר מר בר רב אשי דאילמת אינה שותה משום דכתיב ואמרה ואפי' למי' (סנהדרין דף מו:) לא בעינן קרא בדכתיב מודה דאילמת אינה שותה משום דלא מציא לקבולי שבועה ואפי' גבי חליצה דקרייה לא מעבכא אילם ואילמת שחלצו חליצתן פסולה משום דר' זורא כל הראוי לבילה אלא נתן על כפיה אע"ג דלאו קרא יתירא הוא בעי קרא בדכתיב והכי משמע בפרק שלשה מינין בנזיר (דף מו:) דמאן דבעי קרא בדכתיב נזיר ממורט או אין לו כפיס אין לו תקנה משום דכתיב ונתן על כפי הנזיר וכן אין לו בהן יד משום דכתיב על בהן ידו תריץ דרב אשי מהדר למר קשישא לפום סברתו דבעי למידק ממתני' דבעינן קרא בדכתיב וא"ל רב אשי מהבא ליכא למידק מידי דהתם קרא יתירא מיהו רב אשי ס"ל דבעינן קרא בדכתיב:

הדרן עלך ארוסה

כשם שהמים בודקין אותה כך בודקין אותו. ירושלמי המאריס אמר רבי תנחומא מנין המאריס נגד רמ"ח אברים שיש בה ונגד רמ"ח אברים שיש בו כשם שהמים בודקין אותה על כל ביאה וביאה שהיא מקבלת מבעלה לאחר הבעול כך הן בודקין אותו וכשם שהיא אסורה לאחיו של בעל כר היא אסורה לאחיו של בעל היא על ידי שדרכה ליאסר בין לו בין לאחר היא נבדקת אבל הוא לכשתשתה הוא נבדק בדקו אותו ולא אותה אני אומר הזכות תולה ניהא כמאן דאמר הזכות תולה לה ואינו ניכרת ברם כמאן דאמר הזכות תולה וניכרת הרי לא הוכרה אלא אני אומר מים מגולים שותה ונצבה הכין לא הוון בעיא מבדוקניה אלא כדן אלא אני אומר עם אחרים נסתרה ודאן כן סבירין מימר לכשתשתה הוא נבדק תיפתר שהיה הוא מויד והיא שוגגת ובדקו אותו ולא בדקו אותה בדקו אותה ולא בדקו אותו אני אומר הזכות תלה ליה ניהא כמ"ד הזכות תולה ואינו ניכרת ברם כמ"ד הזכות תולה וניכרת הרי הוא לא הוכר אלא אני אומר מים מגולים שותה ונצבת הכין לא הוה בעי מבדוקנה אלא כדן אלא אני אומר עם אחרים נסתרה מעתה גרש יזא מותר בה תיפתר שהיה הוא שוגג והיא מזידה ובדקו אותה ולא אותו הוא מזיד והיא שוגגת פשיטא שהיא מותרת לביתה גירש מהו שיהא מותר בה אפשר לומר כדן בה ואת אמרת הכין הוא שוגג והיא מזידה פשיטא שהיא אסורה לביתה גירש מהו שיהא מותר בה אפשר לומר יצאה מתחת ידו ואת אמר הכין ומנין שהדבר תלוי בה שמעון ב"ר אבא בשם ר' יוחנן אמר ואל אשת עמיטך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה בה הדבר תלוי אם היתה מזידה אסורה שוגגת מותרת:

ההוא

מיראה, שנאמר: "איש תם וישר ירא אלהים וקר מרע", והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שנאברה עשה: גמ' "אותו" למאן? אילימא לבעל, בעל מאי עביד? וכי תימא

והעמיד. ולא חתרת: ונתן על כפיה. ולא גמית קטועת ידים: הדרן עלך ארוסה
כשם. כך בודקין אותו. בגמ' מפרש לה: שנאמר וקאו וקאו. בגמ' מפרש אי ר' יוחנן דרש או וקאו וקאו יתיר דכתיב בענינא: נטמאה ונטמאה. ר' יוחנן דרש, אשר תשקה אשה תחת אישה ונטמאה: וכך היה ר' זכריה דרש, ר' יוחנן דרש: שתי פעמים. ונטמאה והיא נטמאה לא מפניינא הוא, דאוקמינא לטמאה ודאית בעד אחד בפ"ק (פ"ל כ): אלא וקנא את אשתו והיא נטמאה, והיתה אם נטמאה ועוד כתיב אשר תשקה אשה תחת אישה ונטמאה, ובגמרא דרש לה ר"ע לתרומה ורבי נמי מדר, והאי דנקט הקא תרי מנייהו וכו' לא. משום דשמעין לר"ע דדרש בעל ובעל מרבויא דר' יוחנן, וקא"ל רבי בעל ובעל מנטמאה ונטמאה נפקי, ולא דרש וי"י: בו ביום דרש, במס' ברכות (ף כח). אמרין דכל היכא דתני בו ביום הוא יום שהושיבו את ר"א בן עזריה לנשיאות, שנתרבו תלמידים שנתנו רשות לקנס לכל, שהיה רבן גמליאל אומר כל ת"ח שאין תוכו ככרו אל יקנס לבהמ"ה, ורבקה תורה בו ביום ולא היתה הלקה תלויה בבית המדרש שלא פרישה. והא דקתני לה הקא, נראה בעיני דתרי דרש דנטמאה ונטמאה דלעיל נמי בו ביום הוא: כלי חרש שני ראשון, שנטמא מן השרץ, והאכל שבתוכו שני, שנטמא בכלי אינו אומר טמא. כל אשר בתוכו טמא, אלא יטמא, למדרש נמי יטמא שנטמא אחרים: למד על כפר שני. להכי נקט כפר, לפי שהוא מצוי בתנור שהוא כלי חרש. שנטמא את השלישי בתרומה ואפי' בחילין, דקרא סתמא כתיב: עתיד דור אחר. מן העתידין לבא שיטתה את השלישי אף בתרומה, שאין לו מקרא מן התורה, ואנן הוא דנטמאין ליה בתרומה מקו' בדמפרש בגמרא, ודור אחר פריך ליה לקו' בדלקמן בגמרא: ור"ע תלמידך מביא מקרא שהוא טמא. אף בחילין: מנרש, רחבה פניה מנרעה ומבית ומאילנות לנו העיר להיות לה לארץ, ואלפים לא הוקרו לתתן ללזים, ולא נאמרו אלא לציאת תחום שבת: שדות וברמים. ואלפים סביב נתנו ללזים, מהם הניחו אלף סביב העיר למגרש, והשאר שדות וברמים: שאין ת"ל לאמר. שאינו דומה לשאר האמר שבתורה שהשכינה מדבר הדבור למשה לחזור הוא ולאמרו לישאל, אבל כאן אין לומר כן בקורא את החלל. בגמ' מפרש: בקורין את שמע. בגמרא מפרש: מאברהם. שהוא את המקום: שקול. משקלו שוה מכריע לבא ולקא: לו אני מייחל לו אני מייחל. וה"ק הן קטלני הלא הוא הורגני לא איהל לו עוד, דיש לא שהוא נדרש כמו לו בלמ"ד ור' בדמפרש בגמרא: מיראה. מדאגת הפרענות שלא תבא עליה: ויא אלהים. ולא אוהב אלהים: תלמיד תלמידך. תלמידו של ר"ע היה: גמ' דא

דא

ביאורים למסכת סוטה דף כז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

1 "וְהַעֲמִיד הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה לִפְנֵי ה' וְנָתַן עָל פִּסְיָהּ, וְתִיבַת 'וְהַעֲמִיד'
2 מִיּוֹתֶרֶת וּבִאֵה לְלַמֵּד שְׁצִרִךְ שִׁיחֻּיּוֹ לֹה רִגְלִיִּים וְלֹא חִיגְרָתָהּ, וּמִתִּיבַת
3 "כִּפְיָהּ" רֹאִים שְׁצִרִךְ שִׁיחֻּיּוֹ לֹה יָדִים, וְלֹא גִידְמָתָהּ, כִּךְ הוּא אִם הָיָה חִיגְרָתָהּ
4 אִם גִּידְמָתָהּ לֹא הָיָה מִשְׁקָהָהּ.

5 עוֹד מוֹסִיפָה הַגִּמְרָא דִּין הַנִּלְמַד מִדִּיקָשׁ אִשָּׁה לֹאִישׁ, מִרְּבִּי רַב אִשִּׁי
6 אִמֶּר, כִּשְׁם שְׁאִילָמָתָה לֹא הָיְתָה שׁוֹתָה דְּכִתְיָב בְּתוֹרָה בְּפִרְשֵׁת סוֹטָה
7 "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אִמֶּן אִמֶּן" הָרִי שֶׁהִצְרִיךְ שֶׁתּוֹכַל לֹמַר בְּפִיָּהּ, וְלֹא
8 אִילָמָתָהּ, כִּךְ הוּא אִם הָיָה אִילָם לֹא הָיָה מִשְׁקָהָהּ.

הדרן עלך ארוסה

כשם שהמים פרק חמישי

9 בפרק זה יתבאר שהמים בודקין גם את הבעל והוא נענש בעונש המים
10 המרים גם כן, ושהיא אסורה לו. ועל ידי שהוכיח שכך דרש רבי זכריה בן
11 הקצב, נתגלגלו בענינים אחרים שנאמרו בדרשותיהם בעניני טומאה
12 וטהרה, ועניני איסורי תחומין, ועוד.

13 משנה. כִּשְׁם שֶׁהַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתָהּ לִידַע אִם חֲטָאָה עַל יְדֵי לְצַבּוֹט בְּטָן
14 וּלְנַפִּיל יֶרֶךְ, כִּךְ הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתוֹ – אֵת הַבּוֹעֵל, שֶׁגַּם בְּטָנוֹ צָבָה וִירְכוֹ
15 נּוֹפֵלֵת, שְׁנֵאמַר 'וְכָאֵו' 'וְכָאֵו' הוּי"ו מִיּוֹתֶרֶת לְדִרְשָׁהּ. כִּשְׁם שֶׁאִסוּרָה
16 הָאִשָּׁה לְבַעַל אִם לֹא שֶׁתֵּתָה אֶת הַמִּים, כִּךְ אִסוּרָה לְבַעַל אִם הִתְגַּרְשָׁה
17 או הִתְאַלְמְנָה מִבְּעֵלָהּ הָרָאשׁוֹן, שְׁנֵאמַר 'נִמְמָאָה' 'נִמְמָאָה' הוּי"ו
18 מִיּוֹתֶרֶת לְדִרְשָׁהּ, דְּכָרִי רַבִּי עֲקִיבָא. אִמֶּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כִּךְ הָיָה דִּירֶשׁ
19 וְכָרִיָּה בֵּן הַקָּצֵב כְּרַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אוֹמֵר, מִשְׁנֵי פְעָמִים הָאֲמֹרִים
20 בְּפִרְשָׁה 'נִמְמָאָה' 'נִמְמָאָה' – מִמָּה שֶׁנִּכְפַּל בְּתוֹרָה פַּעַמִּים 'נִטְמָאָה',
21 נִלְמָדִים שְׁנֵי הַטּוֹמְאוֹת, אֶחָד לְבַעַל וְאֶחָד לְבַעֲלָהּ, וְלֹא מִדִּרְשָׁתָּהּ וִי"ו
22 יִתְרָא.

23 בּוֹ בִּיּוֹם דִּרְשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, "[וְכָל] כָּלִי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר יָפֹל מֵהֶם –
24 מִהַשְׂרָצִים בְּמֹתָם, אֵל תּוֹכֵן, כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ יִטְמָא", דִּהֵינּוּ שֶׁהִכִּיל
25 חֶרֶס נִטְמָא מִשְׁרָץ מֵת וְנַעֲשָׂה רָאשׁוֹן לְטוֹמְאָה, וְהֵאָזַבְל שְׁבִתּוֹכּוֹ נִטְמָא
26 מִהִכְלִי וְנַעֲשָׂה שְׁנֵי הַפְּסוּק 'אִינוֹ אוֹמֵר' כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ טָמֵא' אֵלָּא
27 'יִטְמָא', וְנִדְרֹשׁ יִטְמָא שְׁמִשְׁמַעוֹ לְטָמֵא אֲחֵרִים, לְמַד עַל כִּכְר שֶׁנִּטְמָא
28 מִהִכְלִי חֶרֶס שֶׁהוּא שְׁנֵי לְטוֹמְאָה, שְׁמִטְמָא אֶת הַשְּׁלִישִׁי אֲפִילוּ בַּחוּלִין.
29 אִמֶּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִי יִגְלָה עֶפֶר מִעֵינֶיךָ רִבֵּן יוֹחֲנָן בֵּן זִכְאִי, שֶׁהֵייתָ
30 אוֹמֵר, עֲתִיד דּוֹר אֲחֵר לְמַהֵר כִּכְר שְׁלִישִׁי אֶף בְּתִירוּמָהּ, כִּיּוֹן שְׁאִין לוֹ
31 מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טָמֵא, וְהֵלָּא רַבִּי עֲקִיבָא תִּלְמִידָךְ מִכִּיָּא לוֹ

32 מִקְרָא מִן הַתּוֹרָה שֶׁהוּא טָמֵא אֶף בַּחוּלִין, שְׁנֵאמַר 'כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכּוֹ
33 יִטְמָא'.

34 בּוֹ בִּיּוֹם דִּרְשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, "וּמִדּוֹתֶם מַחוּץ לְעִיר אֶת פֶּאֶת קִרְמָה
35 אֲלֵפִים בָּאֲמָה וְגו'", וּמִקְרָא אֲחֵר אִמֶּר "מִקְרֵי הָעִיר וְחֻצֹתָהּ אֲלֵף אֲמָה
36 סָבִיב", אִי אֲפֻשֶׁר לֹמַר שִׁיתְנוּ לָלוּיִם אֲלֵף אֲמָה, שֶׁכִּכְר נִאֲמַר 'אֲלֵפִים
37 אֲמָה', וְאִי אֲפֻשֶׁר לֹמַר שִׁיתְנוּ אֲלֵפִים אֲמָה, שֶׁכִּכְר נִאֲמַר 'אֲלֵף אֲמָה',
38 הֵאָזַבְל, אֲלֵף אֲמָה הוּא הַמְּגִרָשׁ שֶׁתֵּתְנוּ לָלוּיִם, וְאֲלֵפִים אֲמָה נִאֲמָרוּ
39 לְגַבִּי תַּחֲנוּם הַשְּׁבִתָּה, שֶׁאִסּוּר לְצַאֵת חוּץ לְאֲלֵפִים אֲמָה בְּשִׁבְתָּהּ, וְלֹא הִזְכִּירוּ
40 כְּדִי שִׁיתְנוּם לָלוּיִם. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנֵי שֵׁל רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי אוֹמֵר, אֲלֵף
41 אֲמָה מְגִרָשׁ, וְאֲלֵפִים אֲמָה שְׂדוֹת וְכִרְמִים – נִתְּנוּ לָלוּיִם אֲלֵפִים אֲמָה,
42 מִתּוֹכָם אֵלֶּף הָיוּ מְגִרָשׁ וְעוֹד אֵלֶּף לְשִׁדּוֹת וְכִרְמִים.

43 בּוֹ בִּיּוֹם דִּרְשׁ רַבִּי עֲקִיבָא, "אִו יִשִּׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה
44 הַזֹּאת לַח' וְיִאֲמָרוּ לֵאמֹר", שְׁאִין תִּלְמִיד לֹמַר 'לֵאמֹר', שֶׁהָיָה בְּכָל
45 מְקוֹם שֶׁכְּתוּב בְּתוֹרָה 'לֵאמֹר' הַכוּוֹנָה שֶׁהִשְׁכִּינָה מִדְּבַרֵּת הַדִּיבּוּר לְמֹשֶׁה
46 שִׁיאֲמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכֵּה תִלְמִיד לֹמַר כֹּאן 'לֵאמֹר', הָרִי פֹה אִי אֲפֻשֶׁר
47 לְהַסְבִּיר כִּךְ, אֵלָּא מִלְּמַד שֶׁהָיָה יִשְׂרָאֵל עֹנִין שִׁירָה אֲחֵרִיו שֶׁל מֹשֶׁה עַל
48 כֹּל דָּבָר וְדָבָר בְּקוֹרְאֵין אֶת הַלֵּל, שֶׁאֲמֹרִים הַצִּיבּוּר אֶת רָאשֵׁי הַפְּרָקִים,
49 (אֲשִׁירָה לַח' בִּי נָאָה נָאָה), לְכָךְ נִאֲמַר 'לֵאמֹר'. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר,
50 בְּקוֹרְאֵין אֶת שְׁמֵעַ שֶׁאֲחֵרֵי שֶׁהִשְׁלִיחַ צִיבּוּר פּוֹתַח תַּחֲלִילָה, כּוֹלֵם קוֹרְאִים
51 בִּיחָד, כִּךְ אִמֶּר מֹשֶׁה אֲשִׁירָה לַח', וְשִׁרְתָּה רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ עַל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
52 וּכְוֹנֵנוּ לְמָה שֶׁהוּא אוֹמֵר, וְאִמְרוּ כּוֹלֵם בִּיחָד, וְלֹא בְּקוֹרְאֵין אֶת הַלֵּל.

53 בּוֹ בִּיּוֹם דִּרְשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן הַקָּצֵב, לֹא עָבַד אִיּוֹב אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
54 הוּא אֵלָּא מֵאֲהָבָה, שְׁנֵאמַר "מִן יָקָמְלָנִי לוֹ אֵיחָל", וְעִידִין הַדָּבָר שְׁקוּל,
55 'לוֹ' אֲנִי מַצְפָּה – הָאֵם כְּתוּב 'לוֹ' בּוֹי"ו שְׁמִשְׁמַע, גַּם אִם יַעֲנִישׁ אוֹתִי
56 וְיִהְיֶה, 'לוֹ' אֲנִי מַצְפָּה לְעוֹלָם הָבָא, הָרִי שֶׁעָבַד מֵאֲהָבָה, אוֹ אֲנִי מַצְפָּה
57 – שֶׁכְּתוּב 'לֹא' בֶּאֱלֹף שְׁמִשְׁמַע, אֲנִי מַצְפָּה לוֹ כִּיּוֹן שֶׁאֲנִי מִפְּחָד שְׁמֹא
58 יִהְיֶה, אֲבָל 'הֵן יִקְטַלְנִי' שׁוֹב 'לֹא אֵיחָל' וְלֹא אֲצַפֵּה לוֹ לְעוֹלָם הָבָא,
59 תִּלְמִיד לֹמַר "עַד אֲנִי לֹא אֲסִיר תּוֹמָתִי מִמֶּנִּי", מִלְּמַד שְׁמֵאֲהָבָה
60 עָשָׂה, כִּיּוֹן שֶׁמִּי שִׁישׁ לוֹ מִידָה כּוֹזֵאת שֶׁלֹּא מִסִּיר תּוֹמָתוֹ עַד יוֹם מִיתָתוֹ,
61 מִידָה זוֹ הִיא מִידַת הָעוֹבָדִים מֵאֲהָבָה. אִמֶּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, מִי יִגְלָה עֶפֶר
62 מִעֵינֶיךָ רִבֵּן יוֹחֲנָן בֵּן זִכְאִי, שֶׁהֵייתָ דֹרֶשׁ כֹּל יָמֶיךָ שֶׁלֹּא עָבַד אִיּוֹב אֶת
63 הַמֶּקוֹם אֵלָּא מִיִּרְאָה, שְׁנֵאמַר "אִישׁ תָּם וְיָשָׁר יִרְאֵה אֱלֹהִים וְכָר מִדָּע",
64 וְהֵלָּא יְהוֹשֻׁעַ בֵּן הַקָּצֵב, תִּלְמִיד רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהָיָה תִּלְמִידָךְ לְמַד
65 שְׁמֵאֲהָבָה עָשָׂה.

66 גְּמָרָא. שְׁנִינּוּ בְּמִשְׁנָה, 'כִּךְ הַמִּים בּוֹדְקִין אוֹתוֹ'. מִבְּרֵרֶת הַגִּמְרָא, 'אוֹתוֹ'
67 לְמָא, אֵילִימָא שְׁבוּדִקִים לְבַעַל, בַּעַל מָא עָבִיד – וְהֵלָּא הַבַּעַל לֹא חֲטָא
68 כָּלִל, וְכִי תִימָא שֶׁהַכוּוֹנָה הִיא

אגרות קודש

ב"ה, כ"ג סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מעש"ק בהעלותך.

ויהי רצון אשר מתאים לתאריך מכתבו בפרשת השבוע בה נאמר, דבר אל אהרן גוי בהעלותך את

הנרות, ופירשו רז"ל עד שתהא שלהבת עולה מאלי.

הנה ימלא גם הוא תפקידו (שכאמ"א מבני"י הוא חלק מממלכת כהנים וגוי קדוש) באופנו, להדליק

נר ה' נשמת אדם בבני"י שבא עמהם במגע, פעם אחר פעם, עד שתהא שלהבת עולה מאלי.

ביאורים למסכת סוטה דף כח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

דאי אית ביה בבעל עון, שבא עליה אחרי שנסתרה, כךין אף ליה מנא, לא יתכן לומר כן, כיון שבי אית ביה עון בדידיה - בבעל, מי כךין לה מנא לדידה - לאשה, והא תניא, "ונקה האיש מעון והאשה תהיה תשא את עונה", ודורשים, בזמן שהאיש מנוקה מעון, שלא בא עליה לאחר שנסתרה, המים בודקין את אשתו, אבל אם אין האיש מנוקה מעון, אין המים בודקין את אשתו, הרי שלא יתכן שהמשנה מדברת בבעל.

ממשיכה הגמרא לברר, ואלא כוונת המשנה שהמים בודקים לבועל, מקשה הגמרא, אם כן ליתני כך המים בודקין את הבועל בפירוש, בדיקתני סיפא בשם שאסורה לבועל כך אסורה לבועל, ומפני מה כתוב 'כך המים בודקין אותו'. מתרצת הגמרא, לעולם המים בודקים לבועל, ורישא, אידי דתנא בשם שהמים בודקין אותה, לכך תני 'כך המים בודקין אותה', ובסיפא, אידי דתנא בשם שאסורה לבועל, לכך תנא 'כך אסורה לבועל'.

שנינו במשנה, כך המים בודקין אותה, שנאמר 'ובאו' 'ובאו'. שואלת הגמרא, איכעיא להו, 'באו ובאו' קאמר והלימוד הוא מיתור הוי"ו, או 'ובאו' 'ובאו' קאמר והלימוד הוא ממה שנכלל בפרשה כמה פעמים 'ובאו'.

מוכיחה הגמרא, תא שמע ששנינו במשנתנו, בשם שאסורה לבועל כך אסורה לבועל, שנאמר 'נמאחא ונמאחא' דברי רבי עקיבא, הרי שרבי עקיבא דורש וי"ו תינרא. דוחה הגמרא, ונעדין תיבועי לך אף שם כמו שואלנו ברישא, האם 'נמאחא' 'נמאחא' קאמר והלימוד הוא מכפילות המילים, או 'נמאחא ונמאחא' קאמר והלימוד הוא מיתור הוי"ו. מוכיחה הגמרא, תא שמע, בדיקתני סיפא, רבי אומר שני פעמים האמורין בפרשה 'נמאחא' 'נמאחא', אחד לבועל ואחד לבועל, אם כן רבי לומד מכפילות המילים, מכלל דרבי עקיבא שנחלק עליו ווי קדריש.

מבאר הגמרא, הלכך לרבי עקיבא שיתא קראי בתיבי, חד לצנאה וידה - שהקדוש ברוך הוא גזר שיבואו בה המים המאירים והיו למרים, וחד לצנאה וידה - שהמים יבדקו גם את הבועל, חד לעשייה וידה - שהקדוש ברוך הוא מודיע לבני ישראל שיעשה כך לאשה זו, וחד לעשייה וידה - שיעשה כך לבועל, חד לדיעה וידה - שהכהן מודיע שבטנה תצבה קודם ואחר כך יריבה, וחד לדיעה וידה. ורבי שלא את ייתור הוי"ו, תלתא קראי 'ובאו' בתיבי, חד לצנאה וחד לעשייה וחד לדיעה, וכולם באשה.

שואלת הגמרא, ורבי שלא דורש וי"ו תינרא, והפסוקים מדברים רק על האשה, אם כן הלכה זו ששם שהמים בודקין אותה כך בודקין אותה, מנא ליה. משיבה הגמרא, נפקא ליה בדיקתניא ברייתא, נאמר בפסוק "לצבות במן ולנפיל ירה", מבאר הברייתא שהכוונה לבטנו ויריכו של בועל, מבררת הברייתא, אתה אומר בטנו ויריכו של בועל, או אינו אלא במנה ויריכה של נבעלת, ומבאר, בשם אומר 'וצבתה במנה ונפלה ויריכה' הרי במנה ויריכה של נבעלת כבר אמור, ומה אני מקיים "לצבות במן ולנפיל ירה", חייבים לומר שהכוונה לבטנו

ויריכו של בועל, ומכאן לומד רבי שהמים בודקים גם את הבועל. שואלת הגמרא, ואידך, רבי עקיבא שלומד שהמים בודקים אותו מיתור של הוי"ו, מפני מה אינו לומד את זה מכאן. משיבה הגמרא, ההוא דמודיע לה ביה דבטן ברישא וחדר ירה - פסוק זה בא לומר שהכהן מודיע לה שקודם תצבה הבטן ואחר כך תנפול הירך, ולא יהיה כמו שכתוב לפני כן, 'את יריכך נופלת ואת בטנך צבה', כדי שלא להוציא לעז על המים הקדשים, שיאמרו שהמים לא עשו כסדר הכתוב בתורה.

מקשה הגמרא, ואידך, כיצד לומד רבי שהמים בודקים לבועל, והרי מפסוק זה לומדים להודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם כן שלומדים מפסוק זה רק את הודעת הכהן ולא שהמים בודקים לבועל, לבטנו קרא בטנו ויריכה של האשה, מאי 'בטן וירך', שמע מינה שהמים בודקים גם לבועל. מקשה הגמרא, ואימא בולי להכי הוא דאיתא - אולי הפסוק בא ללמד רק שהמים בודקים לבועל, מנין לרבי שאפשר ללמוד מהפסוק גם את הודעת הכהן. מתרצת הגמרא, אם כן לבטנו בטנו ויריכו שמשמע רק לבועל, מאי 'בטן וירך' סתם, שמע מינה תרתי - שאפשר לדרוש מכך גם הודעת הכהן, וגם שהמים בודקים לבועל.

שנינו במשנה, אמר רבי יהושע, כך היה דורש זכריה בן הקצב, רבי אומר וכו', מביאה הגמרא ברייתא המבארת את המחלוקת שבמשנה, תנו רבנן, שלש פעמים האמורין בפרשה, והיתה אם נמאחא, וקנא את אשתו והיא נמאחא, תחת אישה ונמאחא למה, ומבאר הברייתא, ואחד לומר שהאשה אסורה לבועל, ואחד לומר שאם התגרשה מהבעל או התאלמנה אסורה להנשא לבועל, ואחד לתרומה - שאפילו אם היה בת כהן ובעלה כהן, נפסלת מלאכול בתרומה, דברי רבי עקיבא. אמר רבי ישמעאל, אין צריך ללמוד שאסורה לכהונה מפסוק, כיון שאפשר ללמוד מקל וחומר, ומה בת כהן גרושה - שהתגרשה מישראל שמוותרת בבית אביה לתרומה, בכל זאת אסורה לכהונה כדין גרושה שאסורה לכהן, זו - בת כהן סוטה שאסורה בתרומה, אינו דין שאסורה לכהונה.

הגמרא דורשת את הפסוקים המדברים בסוטה, מה תלמוד לומר "וקנא את אשתו והיא נמאחא, או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נמאחא", אם ברור לבעל שנמאחא למה שוטה, ואם ברור לבעל שלא נמאחא למה משקה, אלא מגיד לך הכתוב שהפסוק אסורה - שאסורה עליו כשספק אם נטמאה. ופירוש הפסוק הוא כך, אשה זו ספק אם נטמאה או לא, לכך משקה אותה לברר הספק, ואם לא ישקה אותה אסורה עליו.

מוסיפה הגמרא, סבאן - מסוטה, אתה דן קל וחומר לשרץ מת, שספק אם נגע בטהרות, שמחזיקים את הטהרות בטומאה מספק, בדרך זו, ומה סופה שלא עשה בה שונג כמזיד ואונס כרצון - שאם נטמאה בשונג או באונס, אין דינה כמזיד ורצון ואינה אסורה על בעלה, בכל זאת עשה בה ספק כדאי - שגם כשספק אם נטמאה אסורה על בעלה כדאי, שרץ שעשה בו שונג כמזיד ואונס כרצון - שאף אם נגע שרץ בטהרות בשונג או באונס נטמאים, אינו דין שעשה בו ספק

המשך ביאור ילמ' סוטה ליום ששה ועשרים לעומר ע"ב

נשיקה, מאי איכא למימר - למה מיעט הכתוב שאינו נקרא קינוי, והרי היא הערצה ונחשבת ביאה גמורה. מתרצת הגמרא, לעולם כמו שתיירך רבא לעיל שדבר אחר' זהו לשקנא לה דרך אגרים, ומה שהקשה אביי והרי אין צריך לזה פסוק שודאי אינו נחשב קינוי כי זו פריצות בלבד שאינה אסורה אשה על בעלה, נענה ונאמר, קינאו דתיבא - הייתי אומר, כיון שבקפידא דבעל תליא דחמא - כתוב בתורה "ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו", הרי שתלו זאת בהקפדת הבעל, ובעל הא קא קפיד שלא תשכב עם איש זר בקירוב אברים, קמשמע לן כיון שאינה נאסרת בכך אינו נחשב קינוי. אמר שמואל, עדיף שישא אדם

כשעשתה רק פריצות זו של קירוב באברים, וכיון שלא אסרה התורה אם כן ודאי שאינו נחשב קינוי. מתרצת הגמרא אלא מהו 'דבר אחר', אמר אביי, מה שכתוב בתורה "ושכב איש אותה שכבת זרע" בא למעט פרט לשקנא לה בנשיקה - שקינא לה בעלה שלא תסתור עם פלוני לביאה שאינו מכניס בה את האבר, אלא רק גונע האבר באותו מקום. שואלת הגמרא, הניחא - מובן מה שהוצרכה התורה למעט שאינו נקרא קינוי כשהתרה בה על נשיקת אבר, רק למאן דאמר הערצה הכתובה בכל מקום שנקראת ביאה זו הכנסת עטרה, וסובר אכל נשיקה ולא כלום היא, היינו דאית קרא למעוטי נשיקה - לכן הוצרך הפסוק כלעיל למעט נשיקת אבר שלא תאמר שהיא כהערה, אלא למאן דאמר (דאמר) הערצה הכתובה בכל מקום שנקראת ביאה זו אפילו

הָאֵלֵּי אֵיךְ הִיָּה עוֹז פִּדְדֵי

כודאי?

וממקום

אִינוּ דִּין שְׁעָשָׂה בּו סֶפֶק כּוּדָאִי. לִיבֵא
 לְמִיפְרָךְ נִזְדֵּר וְעוֹשָׂה פֶסַח יוֹכִיחוּ
 שְׁעָשָׂה בְּזֶה אֹנֶס בְּרָצוֹן דְּנִפְקָא לָן מִכִּי יָמוֹת
 מֵת עָלָיו כִּפְתָּע פְּתָאוּס בְּסַפְרִי וּבִפְרָךְ ב'
 דְּכַרְיִיתוֹת (דָּף ט.) וְאִפְרֵי הָא עָשָׂה בְּזֶה סֶפֶק
 שׁוּמְתָאוֹת הִתְרוּם כּוּדָאִי לְפִי שְׁמַחְלָב
 שׁוּמְתָאוֹת הִלְבָּה וְהָא וְלֹא סִתְרִין ק"ו טוֹמַחֲלָב
 וְהָא דָּאִין לְהוֹכִיחַ מִשֵּׁם דְּהָכִי אִמְר
 בְּהוֹכִיחָא אָף אֲנִי אֲבִיא וְהָא אִין לְלִמּוּד
 וְדִמְנָו אֲבָל הָא אִיכָא לְמַתְמָה אֲמַוִּי לֹא
 פְּרִכִּין מַה לְסוּטָה שְׁכָן רְגִלִּים לְדַבֵּר שְׁהִי
 קִנְיָנָה לֵּךְ וְנִסְתֵּירָה כְּפִרְכִּין לְעִיל בְּרִישׁ פִּי
 (דָּף ב:) וְאִין לִזְמַר מִשׁוּם דְּלַעֲלֵל מִיִּי
 בְּטוֹמַחָא דְּבִתְר קִינְי וְסִתְרִיה דְּמִזְחִין עַד א'
 חֲתָם וְדִאי אִיכָא רְגִלִּים אֲבָל הָכָא יִלְפִין
 מִסְתִּירָה דְּבִתְר קִנְיָא גִירָדָא דְּלִיכָא
 לְמִיפְרָךְ שְׁכָן קִינָא לֵּה דְקִנְיָא לֹא חֲשִׁיב
 רְגִלִּים אֲבָל סִתְרִיה דְּהָא בְּרִישׁ מִסְכַּת דְּהָא
 (דָּף ב:) דְּמִיִּיתִי חֲתָם מְקוּה שְׁנַמְדֵּר מִנְצָא
 חֲסֵר כָּל הִסְתֵּירוֹת שְׁנַעֲשׂוּ עַל גְּבִי בִין
 בְּרַה"ר בִּין בְּרַה"ר טִמָּא ר"ש אֹמְרַם בְּרַה"ר
 שְׁתִּירוֹת בְּרַה"ר תְּרִילִין וְשִׁנְיָם לֹא לְמַדְוָה אֵלָּא
 מִמְסוּטָה רִבְנָן סִבְרִי כְּסוּטָה מַה סוּטָה סֶפֶק
 וְהָא וְעִשְׂמָא כּוּדָאִי אָף ב' וּפְרִיךְ דִּאי
 מִסוּטָה שְׁנָמָא מַה סוּטָה ר"ש טִמָּא וְדִאי
 הָכָא נִמִּי טִמָּא וְדִאי הִכִּי הִשְׁתָּא חֲתָם יֵשׁ
 רְגִלִּים לְדַבֵּר שְׁהִי קִנָּא לֵּה וְנִסְתֵּירָה הָכָא
 אֲמַאי רְגִלִּים לְדַבֵּר אִיכָא אֲלַמָּא אַע"ג
 וְנִסְתֵּירָה דְּבִתְר קִנְיָא יִלְיָף כִּי הָכָא פִּרְךְ
 וְהוֹכָא אֲמַאי לֹא פִּרְךְ הִכִּי וִישׁ לִזְמַר
 דְּסִתְרִיה עַל יֵד קִנְיָא בְּטוֹטָה הוּי כְּסֶפֶק
 מִנְצָא שְׂרָץ שְׁהִי לֵּךְ קִנְיָא לֹא הִיךְ שֵׁם
 סֶפֶק בְּסִתְרִיה גִּירָדָא דְּלֹא נִחְשְׁדוּ עַל
 הִעֲרִיתוֹת הִלְכָן הִקְנִיָּא גֹרֵם הִסְפֵּק וְה"פ
 בְּמִסָּ' נִדָּה חֲתָם גְּבִי סוּטָה וְסֶפֶק שְׂרָץ הִי
 וְצֵל הִסְתֵּירוֹת וְהָאשָׁה אֲבָל גְּבִי מְקוּה קוּדָם
 (לְסוּקִי עַל יֵדָה לְוֵלֵעַל בְּפִיךְ קוּדָם הִעֲדָתָא
 וְאִי שׁוּם יִרְעוּתָא:

סוטה. פרק חמישי - בשם שהמים דף כח עמוד ב

תוספות

רש"י

מכאן אמרו וכו' ברשות הרבים ספיקו טהור. בפ"ק דשחיטת חולין (דף טו) ובפרק אין מעמידין (ע"ז דף לו): אמר דספק טומאה ברשות הרבים הלכתא גמירי לה מסוטה דמשמע דדוקא במקום סתירה טמא אבל שלא במקום סתירה גמירי דטהור ודאי הוא ותימה למאי איצטרך הלכתא לימא העמד טהור על חזקתו ואימור לא נטמא והכי אמר

בהדיא נמי בריש מסכת נדה (דף ג.) דרבי שמעון גמר לה מספק טומאה ברה"ר ואמר ורבנן הכי דשחא התם גברא בחזקת טהרה קאי מספיקא לא מחתנא גבי טומאה וי"ל אי לאו הלכתא דגמירין דברה"ר טהור הוה אמנא סתירה דנקט קרא לא דבר הכתוב אלא בהוזה וד"ה לכל ספק טומאה בבב מקום שגולדה דמסברא אין לטהר זו יותר מוז וסד"א דגזירת מלך כך היא בכל ספק טומאה הלכך איצטרך הלכתא להעמיד ספק טומאה ברשות הרבים אחזקתה דלא

מחתינן ליה טומאה מספק ירושלמי דפירקין קמא מ"מ יש רגלים לדבר לפלטיא בלילה לחורבה ביום למבואות אפילות ביום שאלו את בן זומא מפני מה ספק רה"י טמא אמר לון סוטה מה היא לבעלה ודאי או ספק אמרו ליה ספק אמר להו

מצנינו שהיא אסורה לבעלה ומכאן אתה דן לשרץ מה כאן רשות היחיד אף להלן ומה כאן דבר שיש בו דעת לישראל אף וכו' מיליחין דרבנן פליגין דמר רבי ועירא ור' יוסי בשם ר' יוחנן קטנה שזינתה אף לה רצון להאסר על בעלה והא תנינן כל דבר שיש בו דעת לישראל ספיקו טמא ברם הכא אע"פ שיש בו דעת לישראל ספיקו טהור אמר להו מצנינו שהציבור עושין את הפסח בטומאה בזמן שרובו של ציבור טמאים אם טומאה ודאית הותרה לצבור ק"ו לספק טומאה וסוים הבריייתא בתוספתא דמסכת טהרות פרק הנבילות השחוטות רשב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור מפני שאפשר לישראל ליחיד ואי אפשר לישראל לרבים: **ברשות** הרבים ספיקו טהור. מקשה מפרק שני גזירין (נוזר דף נו.) דתנן שני גזירין שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואינו יודע איזה מכם הוא שניהן מביאין קרבן טומאה וקדיק בגמרא ואמאי כל ספק טומאה מזהבא גמירי מסוטה מה סוטה בועל ונבעלת אף כל ספק טומאה ברה"י כגון דאיכא בי תרי אבל הכא שני גזירין והאי דקאים גביהון הא תלתא הוי ליה ספק טומאה ברה"ר אלמא כל היכא דאיכא תלת חשבי ליה כרה"ר אי"כ הא דתנן בפרק האשה שהיא עושה צרכיה (נדה ס:) שלש נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות אמאי כיון דאיכא שלש הוה ליה כרה"ר מיהו מהותם לא קשיא מדי דלא דמי לשרץ דשרץ אפרש שלא נגע וטהור אבל מהן ודאי טמאה שיצא הדם מגופה והיאך נטהר כולם ולא דמי אלא לשני שבילין (טהרות פ"ה מ"ה) אבל מפרק קמא דנדה (דף ב.) מקשינן דתנן כיצד דיה שעתה היתה יושבת במטה ועסקה בטהרות ופירשה וראתה היא טמאה וכולן טהורות ודייק בגמרא (דף ה:) טעמא דדיה שעתה הא מעת לעת מטה נמי מטמא מכדי דבר שאין בו דעת לישראל ספיקו טהור תרגמא כשהברותיה נושאות אותה במטה דהויא לה יד חברותיה סוף סוף חברותיה והיא היא שלש והוה ליה ספק טומאה ברה"ר ואמאי מטמינן לה ונראה דלא חשבינן טומאה ברה"ר אלא היכא דספיקא היתה יכולה להיות גלויה לכל כגון ההיא דגזירין ותרשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם (כתובות דף טו.) אבל ההיא דנדה המגע ודאי הוא שנגעה במטה ואין שום ספק אלא אם ראתה או לאו ומקום המקור מקום סתר הוא ולא שייך למימר ביה רה"ר אפילו אם נולד ספק ראייתה ברשות הרבים אבל בהא איכא למתמה ואמאי משוינן מטה כספק טומאה ברשות היחיד והא לא דמיא לסוטה דסוטה ודאי שרץ וספק מגע כגון ודאי השרץ וספק אף בעל אבל התם ודאי מגע וספק מעת לעת הוא שרץ דשטמא לא ראתה ואנן לא ילפינן מסוטה אלא דדמי לסוטה דהא דבר שאין בו דעת לישראל ממעטין הואיל ולא דמי לסוטה ועוד תניא בהדיא בתוספתא דטהרות פרק (הנבילות) השחוטות (פ"ו) נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת למחר עומד ונמצא מת רבי מאיר מטהר שספק רשות הרבים טהור אלמא דמסוטה גמירי אע"ג דהוי ודאי מגע וספק שרץ ותימה מאי שנא דמטהרין דבר שאין בו דעת לישראל הואיל ולא דמי לסוטה ובכי האי גוונא לא מטהרין וי"ל דהכי הלכתא גמירי לה א"נ עיקר הדבר שאין בו דעת לישראל נפקא לן מהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל כדלקמן בשמעתין וכיון דגלי לן קרא דאיכא לפלוגי בין דבר שיש בו דעת לישראל לשאין בו דעת דדבר שיש בו דעת ספיקו טמא ולא פירש טומאתו היכן נלמוד סתום מן המפורש מסוטה דמפרש בו דוקא במקום סתירה ואע"ג דמסיק אי מסוטה הוה אמנא דעת נגע ומוגיע אגב שיטתיה נקט ליה אי נמי הכי פירושו ואי הוה גלי לן קרא בסוטה דבעינן דבר שיש בו דעת לישראל הוה אמנא דעת נגע ומוגיע. סוים הבריייתא דנגע באחד בלילה וחכמים מטמינן שכל הטומאות כשעת מציאתן מוודים חכמים לרבי מאיר שאם ראוהו חי מבערב אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק רה"ר אלמא דבין לרבנן בין לרבי מאיר אפילו בלילה חשבינן ליה רשות הרבים וקשיא מהא דתנן במסכת טהרות פרק שמיני (מ"ג) המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא ביום של אחריו ספיקו טמא זה הכלל כל שעבר עליו הלילה או מקצתו ספיקו טמא אלמא דלילה חשיב לעולם כרשות היחיד ולעיל אייתנין נמי מירושלמי מ"מ יש רגלים לדבר לפלטיא בלילה לחורבה ביום למבואות אפילים ביום אלמא דפלטיא בלילה חשיב רה"י. בתוספתא דטהרות פרק ז' יש דברים ברה"ר ועשאוהו כרה"י קופה ברה"י גבוה י' טפחים והטומאה בתוכו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היתה כפופה על כתיפו וכבר תרומה כרוך בסיב או בנייר ותנן בתוכו ספק נגע ספק לא נגע סהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חמור ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה נתונה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא סלע ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היה זה רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו אחד טמא ואחד טהור ספק נגע זה בזה ספק לא נגע זה ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר בנו של זה רוכב על כתיפו ובנו של זה רוכב על כתף (וכתיפו) אחד טהור ואחד טמא ספק נגע זה בזה ספק לא נגע זה ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר היתה חבילה על כתיפו והרוק מדובק בכותל למעלה מ' טפחים ספק הסיט ספק לא הסיט ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר שהיה ר' יעקב אומר כל שהוא למעלה מעשרה טפחים ברה"ר הרי הוא כרה"י ורבי יוסי אומר כל שדרך הילוכו ברה"ר טהור ועוד מפרש התם דין בקעה בימות החמה ובימות הגשמים אלו הן ימות החמה משתעקר תבואה ואלו הן ימות הגשמים משתער רביעה שניה ובפרק מי שמת (כ"ב דף קנ"ג) מפרש הא דאמרין בימות החמה רה"ר לטומאה לא שנו אלא שלא עברו עליו ימות הגשמים אבל עברו עליו ימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן. **והי** לרבי עקיבא כהונה מנא ליה. רש"י פ"י דמקל וחומר לא יליף דאם כן היינו רבי ישמעאל ותימה אי לית ליה קל וחומר דרבי ישמעאל א"כ מין שנבעלה לפסול לה בעילה ודאית מנא ליה דפסולה לכהונה והא ביבמות בפרק אלמנה (דף סה) ילפינן ליה מהאי קל וחומר ועוד הא ליכא למיפך עליה מידי יש לומר הכא לית ליה קל וחומר משום דאי לא הוה כתיבי אלא תלתא קראי הוה אמנא חד לבעול וחד לכהונה דחמיר טפי בדפריך לרבי ישמעאל אבל גבי בעילה פסולין כתיבה תרומה בהדיא:

ומקום שפאת הואיל ולא למדת דמטמינן מספק אלא מסוטה. חזר ודון, דמה סוטה הא דטמאה מספק ברה"י הוא. מקום הראוי לטהר, אף טמאה ברשות היחיד ספקו טמא, אבל ברה"ר טהור: ומה פסול דבר שיש בו דעת לישראל היא. אם נטמאת אם לאו, אף ספק טמאה דבר שיש בו בנגוע זה דעת לישראל אם נגע אם לאו והוא אומר איני יודע, כגון אדם או טהרות שהיה אדם עוסק בהם בשעה שגולד הספק: ופירשין לרבי ישמעאל: ואחד לתרומה, ואחד לתרומה, וקמחיה ליה איתו א"צ מיקרא להביא בבקשה: ותו, מבקשין לן לרבי עקיבא דלא איירי בבקשה: מנא ליה. דאסורה לכהנה אם מת זה, והא ליכא למימר דשריא. דהשתא לתרומה אסר לה לכהנה מבקשא, ומקו' הוא לא לית, דאי' היינו ר' ישמעאל: וכו' **לכהנה לא צריך קרא**. דממילא אסורה שזרי עשה בה הכתוב בסוטה ספק זוהי כדאי זוהי לאסרה על בעלה. הלכך לגבי כהנה נמי אסירא דכתיב זוהי לא יקחו וזו בחזקת זוהי היא:

אי

מכאן דבר שיש בו דעת לישראל אף וכו' אמר דבר שיש בו דעת לישראל ספיקו טמא ברם הכא אע"פ שיש בו דעת לישראל ספיקו טהור אמר להו מצנינו שהציבור עושין את הפסח בטומאה בזמן שרובו של ציבור טמאים אם טומאה ודאית הותרה לצבור ק"ו לספק טומאה וסוים הבריייתא בתוספתא דמסכת טהרות פרק הנבילות השחוטות רשב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור מפני שאפשר לישראל ליחיד ואי אפשר לישראל לרבים: **ברשות** הרבים ספיקו טהור. מקשה מפרק שני גזירין (נוזר דף נו.) דתנן שני גזירין שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואינו יודע איזה מכם הוא שניהן מביאין קרבן טומאה וקדיק בגמרא ואמאי כל ספק טומאה מזהבא גמירי מסוטה מה סוטה בועל ונבעלת אף כל ספק טומאה ברה"י כגון דאיכא בי תרי אבל הכא שני גזירין והאי דקאים גביהון הא תלתא הוי ליה ספק טומאה ברה"ר אלמא כל היכא דאיכא תלת חשבי ליה כרה"ר אי"כ הא דתנן בפרק האשה שהיא עושה צרכיה (נדה ס:) שלש נשים שהיו ישינות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות אמאי כיון דאיכא שלש הוה ליה כרה"ר מיהו מהותם לא קשיא מדי דלא דמי לשרץ דשרץ אפרש שלא נגע וטהור אבל מהן ודאי טמאה שיצא הדם מגופה והיאך נטהר כולם ולא דמי אלא לשני שבילין (טהרות פ"ה מ"ה) אבל מפרק קמא דנדה (דף ב.) מקשינן דתנן כיצד דיה שעתה היתה יושבת במטה ועסקה בטהרות ופירשה וראתה היא טמאה וכולן טהורות ודייק בגמרא (דף ה:) טעמא דדיה שעתה הא מעת לעת מטה נמי מטמא מכדי דבר שאין בו דעת לישראל ספיקו טהור תרגמא כשהברותיה נושאות אותה במטה דהויא לה יד חברותיה סוף סוף חברותיה והיא היא שלש והוה ליה ספק טומאה ברה"ר ואמאי מטמינן לה ונראה דלא חשבינן טומאה ברה"ר אלא היכא דספיקא היתה יכולה להיות גלויה לכל כגון ההיא דגזירין ותרשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם (כתובות דף טו.) אבל ההיא דנדה המגע ודאי הוא שנגעה במטה ואין שום ספק אלא אם ראתה או לאו ומקום המקור מקום סתר הוא ולא שייך למימר ביה רה"ר אפילו אם נולד ספק ראייתה ברשות הרבים אבל בהא איכא למתמה ואמאי משוינן מטה כספק טומאה ברשות היחיד והא לא דמיא לסוטה דסוטה ודאי שרץ וספק מגע כגון ודאי השרץ וספק אף בעל אבל התם ודאי מגע וספק מעת לעת הוא שרץ דשטמא לא ראתה ואנן לא ילפינן מסוטה אלא דדמי לסוטה דהא דבר שאין בו דעת לישראל ממעטין הואיל ולא דמי לסוטה ועוד תניא בהדיא בתוספתא דטהרות פרק (הנבילות) השחוטות (פ"ו) נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת למחר עומד ונמצא מת רבי מאיר מטהר שספק רשות הרבים טהור אלמא דמסוטה גמירי אע"ג דהוי ודאי מגע וספק שרץ ותימה מאי שנא דמטהרין דבר שאין בו דעת לישראל הואיל ולא דמי לסוטה ובכי האי גוונא לא מטהרין וי"ל דהכי הלכתא גמירי לה א"נ עיקר הדבר שאין בו דעת לישראל נפקא לן מהבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל כדלקמן בשמעתין וכיון דגלי לן קרא דאיכא לפלוגי בין דבר שיש בו דעת לישראל לשאין בו דעת דדבר שיש בו דעת ספיקו טמא ולא פירש טומאתו היכן נלמוד סתום מן המפורש מסוטה דמפרש בו דוקא במקום סתירה ואע"ג דמסיק אי מסוטה הוה אמנא דעת נגע ומוגיע אגב שיטתיה נקט ליה אי נמי הכי פירושו ואי הוה גלי לן קרא בסוטה דבעינן דבר שיש בו דעת לישראל הוה אמנא דעת נגע ומוגיע. סוים הבריייתא דנגע באחד בלילה וחכמים מטמינן שכל הטומאות כשעת מציאתן מוודים חכמים לרבי מאיר שאם ראוהו חי מבערב אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק רה"ר אלמא דבין לרבנן בין לרבי מאיר אפילו בלילה חשבינן ליה רשות הרבים וקשיא מהא דתנן במסכת טהרות פרק שמיני (מ"ג) המאבד ביום ומצא ביום טהור ביום ומצא ביום של אחריו ספיקו טמא זה הכלל כל שעבר עליו הלילה או מקצתו ספיקו טמא אלמא דלילה חשיב לעולם כרשות היחיד ולעיל אייתנין נמי מירושלמי מ"מ יש רגלים לדבר לפלטיא בלילה לחורבה ביום למבואות אפילים ביום אלמא דפלטיא בלילה חשיב רה"י. בתוספתא דטהרות פרק ז' יש דברים ברה"ר ועשאוהו כרה"י קופה ברה"י גבוה י' טפחים והטומאה בתוכו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היתה כפופה על כתיפו וכבר תרומה כרוך בסיב או בנייר ותנן בתוכו ספק נגע ספק לא נגע סהור הכניס ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חמור ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה נתונה על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא סלע ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היה זה רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו אחד טמא ואחד טהור ספק נגע זה בזה ספק לא נגע זה ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר בנו של זה רוכב על כתיפו ובנו של זה רוכב על כתף (וכתיפו) אחד טהור ואחד טמא ספק נגע זה בזה ספק לא נגע זה ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר היתה חבילה על כתיפו והרוק מדובק בכותל למעלה מ' טפחים ספק הסיט ספק לא הסיט ר' יעקב מטמא ורבי יוסי מטהר שהיה ר' יעקב אומר כל שהוא למעלה מעשרה טפחים ברה"ר הרי הוא כרה"י ורבי יוסי אומר כל שדרך הילוכו ברה"ר טהור ועוד מפרש התם דין בקעה בימות החמה ובימות הגשמים אלו הן ימות החמה משתעקר תבואה ואלו הן ימות הגשמים משתער רביעה שניה ובפרק מי שמת (כ"ב דף קנ"ג) מפרש הא דאמרין בימות החמה רה"ר לטומאה לא שנו אלא שלא עברו עליו ימות הגשמים אבל עברו עליו ימות הגשמים רשות היחיד לכאן ולכאן.

והי לרבי עקיבא כהונה מנא ליה. רש"י פ"י דמקל וחומר לא יליף דאם כן היינו רבי ישמעאל ותימה אי לית ליה קל וחומר דרבי ישמעאל א"כ מין שנבעלה לפסול לה בעילה ודאית מנא ליה דפסולה לכהונה והא ביבמות בפרק אלמנה (דף סה) ילפינן ליה מהאי קל וחומר ועוד הא ליכא למיפך עליה מידי יש לומר הכא לית ליה קל וחומר משום דאי לא הוה כתיבי אלא תלתא קראי הוה אמנא חד לבעול וחד לכהונה דחמיר טפי בדפריך לרבי ישמעאל אבל גבי בעילה פסולין כתיבה תרומה בהדיא:

שכן

ביאורים למסכת סוטה דף כח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הַרְבֵּים סְפִיקוֹ מְהוּר. וְשֵׁאִין בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל, כְּגוֹן שֶׁרץ מֵת שֶׁסֶפֶק אִם
 נִגַע בְּטַהֲרוֹת שְׁאִינָם בִּיד אָדָם, בֵּין פְּרָשׁוֹת הַיָּחִיד בֵּין פְּרָשׁוֹת הַרְבֵּים
 סְפִיקוֹ מְהוּר.
 שֵׁנִינוּ בְּבִרְיָתָא, שֶׁלֹּשׁ פַּעֲמִים 'נִטְמָא' לְמָוָה, אֶחָד לְבַעַל וְאֶחָד לְבֹוֹעַל
 וְאֶחָד לְתַרְמוּמָה דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא, אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, קֵל וְחוֹמוֹר, וְמָוָה
 גְּרוּשָׁה שְׁמוֹתֶיהָ לְתַרְמוּמָה אֲסוּרָה לְכַהֲנָה, זֶה אֲסוּרָה בְּתַרְמוּמָה אִינוּ דִּין
 אֲסוּרָה לְכַהֲנָה. מִקְשָׁה הִגְמָרָא עַל רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, וְרַבִּי יִשְׁמַעֲלָא, הָרִי
 אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא שְׁלֹמֹמַיִם מִפְסוֹק רַק אֲסוּרָה לֹאכּוֹל תְּרוּמָה מִסֶּפֶק,
 וְלִמְהוּר לִיָּה אִיהוּ כְּהוֹנָה - הוּא הִשִּׁיב לוֹ שֶׁאֵין צָרִיךְ פְּסוֹק אֲסוּרָה
 בְּכַהֲנָה, וְהָרִי רַבִּי עֲקִיבָא לֹא דִיבַר עַל כָּךְ. וְתוֹ, לְרַבִּי עֲקִיבָא, אֲסוּרָה
 לְכַהֲנָה אִם מֵת בַּעֲלָהּ מְנָא לִיָּה, וְאִי אֲפֻשֶׁר לֹמַר שְׁסוּבַר שְׁמוֹתֶיהָ
 לְכַהֲנָה, כִּיּוֹן שֵׁשׁ קֵל וְחוֹמוֹר, וְכֵן אִי אֲפֻשֶׁר לֹמַר שְׁלֹמַיִם מִהַקֵּל וְחוֹמוֹר,
 זֶה שִׁטָּה רַבִּי יִשְׁמַעֲלָא.
 וְכִי תִימָא כְּהוֹנָה לֹא צָרִיכָא קְרָא, וְאֲסוּרָה מִמִּילָא

בְּיִדְאִי - שֶׁאֵף בִּסְפֵק אִם נִגְעוּ הַטַּהֲרוֹת בְּשֶׁרץ, הָרִי הֵם טְמֵאִים כּוּדָאִי.
 מוֹסִיפָה הִגְמָרָא עוֹד, וּמִמְקוֹם שְׁפָאָה - כִּיּוֹן שְׁלֹמַיִם שֶׁרֶץ מִטְמֵא מִסֶּפֶק
 מִסּוּטָה, כְּמוֹ כֵּן נִלְמַד שֶׁרץ בְּאֹפֶן שְׁסוּטָה טְמֵאָה מִסֶּפֶק, מִטְמֵא גַם הַשֶּׁרֶץ
 בִּסְפֵק, מָוָה שִׁיךְ בַּה סֶפֶק טוֹמָאָה רַק בְּרָשׁוֹת הַיָּחִיד שֶׁהוּא מִקּוֹם
 הָרָאיוֹ לְהַסְתֵּר, אָף שֶׁרֶץ אִינוּ מִטְמֵא בִּסְפֵק אֲלֵא בְּרָשׁוֹת הַיָּחִיד, אֲבָל
 בְּרָשׁוֹת הָרַבִּים אֵין הַשֶּׁרֶץ מִטְמֵא אֲלֵא בּוּדָאִי. וְכְמוֹ כֵּן נִלְמַד, וְכֵן שִׁיךְ
 הִיא דְּבָר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל - שֶׁאֲפֻשֶׁר לִשְׁאֹל אוֹתָהּ אִם נִטְמָאָה אוֹ
 לֹא, אָף שֶׁרֶץ מִטְמֵא בִּסְפֵק רַק בְּדָבָר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל, כְּגוֹן בָּאֵדָם
 הַמֵּתַעֲסֵק בְּטַהֲרוֹת שֶׁאֲפֻשֶׁר לִשְׁאֹל אוֹתוֹ אִם הַשֶּׁרֶץ נִגַע בָּהֶם, אִם אִינוּ
 יוֹדַע נִטְמֵאִים הַטַּהֲרוֹת מִסֶּפֶק, אֲךָ אִם אֵין אָדָם לִשְׁאֹל אֵין הַטַּהֲרוֹת
 נִטְמֵאִים אֲלֵא בּוּדָאִי.
 מִסִּימָת הִגְמָרָא, וּמִכְּנָא אָמַר, דְּבָר שֵׁשׁ בּוֹ דַּעַת לִישָׁאֵל כְּגוֹן סֶפֶק אִם
 נִטְמֵא אָדָם מִשֶּׁרֶץ, אוֹ אָדָם הַמֵּתַעֲסֵק בְּטַהֲרוֹת, סֶפֶק אִם נִטְמָאוּ הַטַּהֲרוֹת
 מִשֶּׁרֶץ, הַדִּין הוּא, אִם הוּא בְּרָשׁוֹת הַיָּחִיד, סְפִיקוֹ טְמֵא, אֲבָל בְּרָשׁוֹת

המשך ביאור למס' מעילה ליום רביעי עמ' ב

בו האוכל ביום הכפורים.
 עתה מבארת המשנה דין צירוף משקים שונים לשיעור אחד להלכות
 הנהגות בהם, ולשיעורים הנהגים בהם שהם שונים משיעור
 האוכלים: כל מיני המשקים, מצטרפין יחד זה עם זה, לענין לפסול
 את הגוייה - פסול גוף האדם השותה משקים טמאים לאכילת
 תרומה וקדרשים כמו שנתבאר לעיל לענין אוכלים טמאים,
 שבמשקים שיעור פסול זה בשתיית רביעית מן המשקים הטמאים.
 וכן מצטרפים לשיעור כמלא לוגמא - כמלאו פיו, שהוא השיעור
 שמתחייב בו השותה ביום הכפורים.

גמרא

הגמרא מבארת טעם מה שמצטרף אוכל שני עם אוכל ראשון לטמא
 אוכל אחר: תנא, רבי שמעון אומר, מה פסע דין זה שמצטרף
 אוכל שני עם אוכל ראשון, משום שאפשר לאוכל שהוא שני
 שיעשה - שיטמא אוכל אחר במדרגת ראשון, ולפיכך ראוי להצטרף
 עמו. וסברה הגמרא שכונת רבי שמעון לומר שאפשר שיהיה האוכל
 שנגע בשני לטמא במדרגת ראשון לטמא, ולפיכך מקשה
 הגמרא, ומי קא עביד שני ראשון - וכי אפשר שיהיה כך שיעשה
 אוכל שני לטמא את האוכל שנגע בו ראשון לטמא, הא לא
 אפשר - שכן בכל מקום דין הנטמא שיוֹרֵד במדרגת טומאתו מן
 המטמא, ואיך אפשר שיהיה הנטמא חמור מן המטמא. אמר רבא
 לתרץ קושיא זו, שאין כוונת רבי שמעון כמו שסבר המקשה, אלא
 הכי קאמר - כך כוונתו לומר, מי גרם טומאה לאוכל השני, וכי לאו
 האוכל הראשון שנגע בו הוא הגורם לו את טומאתו, ומכיון שבני
 השני מכל ראשון מצטרף עמו הראשון לטמא כל שבבב השני
 לטמא, אבל אין השני יכול להשלים את שיעור הראשון לטמא כדן
 ראשון העושה את הנוגע בו שני, שהלא אין הראשון בא מכל שני,
 ולכך אין השני ראוי להשלים את שיעורו. רב אשי אומר לתרץ
 קושיא זו, שלפיכך מצטרפים ראשון ושני יחד לעשות את הנוגע
 בהם שלישי, משום שלשני שלישי - כלפי טומאת שלישי לטמא, והרי
 הראשון והשני בני תרם ביקתא אינון - כבני בית אחד הם,
 כלומר ששניהם באים ממקום אחד שהלא השני בא מכל הראשון,
 ולפיכך ראויים הם להצטרף יחד.

שכפךש - של קודש שנגעה פסול מלאכלו, כא הכתוב - פסוק זה
 ליתן - להטיל איסור לא תעשה על אכילתו, ומכך יש ללמוד גם
 שיצטרפו כל פסולי הקדרשים יחד לכשיעור, שהרי נכללו כולם יחד
 בפסוק זה.

משנה

המשנה ממשיכה בביאור דיני צירוף מיני אוכלים ומשקים שונים
 לשיעור אחד לענין איסורים וטומאות והלכות שונות: האוכל
 שנטמא על ידי שנגע באב הטומאה - בטומאה שהיא במדרגת 'אב',
 ואוכל אחר שנטמא על ידי שנגע בולד הטומאה - בטומאה
 שנטמאה על ידי שנגעה באחת הטומאות שבמדרגת 'אב', ולפיכך
 מדרגת טומאתה קלה יותר מן הטומאה שנטמאה על ידה, והיא
 קרויה 'ולד' בולד הבא מכל האב, דין שני אוכלים אלו שמצטרפין
 זה עם זה לשיעור כביצה, שהוא שיעור אוכלים לטמא, ומטמא
 שיעור זה המצטרף משני מדרגות טומאה אלו במדרגת הטומאה
 שהיא הקל ששניהם, וכלומר, שהאוכל הנוגע בכביצה זו לא
 נעשה אלא שלישי לטמא, כדן אוכל הנוגע בשני לטמא, ולא
 נעשה שני לטמא כנוגע בראשון לטמא, שמכיון שאין כאן
 שיעור שלם לטמא מראשון לטמא בלבדו אלא בצירוף האוכל
 שהוא שני לטמא, אין בכח הראשון לעשות את הנוגע בו שני
 לטמא.
 כל מיני האוכלים שהם טמאים מצטרפין זה עם זה, לענין לפסול
 לאכילת תרומה וקדרשים את הגוייה - גוף האדם שאכל מן האוכלים
 הטמאים ששיעורם לענין זה שהוא כחצי פסע - חצי ככר שהיא
 שיעור שתי סעודות, ומחציתו הוא שיעור סעודה אחת, ומחצית
 חציה של ככר זו הוא שיעור פסול הגוף על ידי אוכלים טמאים.
 וכן מצטרפים כל האוכלים לענין שיעור בבבון שתי סעודות,
 שהוא השיעור לעירוב שצריך לערב הרוצה לצאת בשבת מחוץ
 לתחום.
 וכן מצטרפים לשיעור כביצה, לענין לטמא טומאת אוכלין.
 וכן מצטרפים לשיעור כגורגרת, שהוא שיעור אוכלים להתחייב
 עליהם משום הוצאת שבת - הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים
 או להיפך, שהיא מל"ט אבות מלאכות האסורות בשבת.
 וכן מצטרפים לשיעור כפותקת - תמרה, שהוא השיעור שמתחייב

שמואל-ב כג ד-ז

כג. ד וּבְאֹזֹר בֶּקֶר יִזְרַח־שָׁמֶשׁ בֶּקֶר לֹא עָבֹת מְנוּגָה מִמָּטֶר דָּשָׁא מֵאָרֶץ: ה פִּי־לֹא־כֵן בֵּיתִי עִם־אֵל פִּי
בְּרִית עוֹלָם שָׁם לִי עֲרוּכָה בְּפֶל' וּשְׁמֶרָה פִּי־כְלִי־יִשְׁעִי וְכָל־חֶפֶץ פִּי־לֹא יִצְמִיחַ: ו וּבְלִיעֵל פְּקוּץ מִנָּד
כָּל־הֶם פִּי־לֹא בִיד יִקְחוּ: ז וְאִישׁ יִגַּע בָּהֶם יִמְלֹא בְרוֹז וְעֵץ חֲנִית וּבָאֵשׁ שָׂרוּף יִשְׂרְפוּ בַּשִּׁבְתָּ: פ

רש"י

יצמיח. עוד למלך אחר מלכותי. דבר אחר: כי ברית
עולם שם לביתי, להיות מלכותי קיימת, והברית ערוכה
בכל, כפי כל הנביאים: (ו) כקוץ מונד. קרדון
בלע"ז, שבקטנותו רך נע ונד, וסופו מתקשה, עד אשר
לא ביד יקחוהו: (ז) ואיש יגע בהם ימלא. צריך
שילבש את בשרו ברזל, וימלא ידו בכלי זיין לקצצו:
ובאש שרוף ישרפו בשבת. ואין שם תקנה אלא
שריפה, ולשבת ולהתחמם כנגדם, כך הרשעים אין
להם תקנה, אלא שריפה בגיהנם: בשבת. הקב"ה יושב
על כסא הדין:

(ד) וכאור בוקר יזרח שמש. והבטיחני שתלך גדולתי
הלוך וגדל, כאור נוגה אשר הולך ואור: בוקר לא
עבות. אור שאינו אפל: מנוגה ממטר דשא מארץ.
מאיר בוקרי יותר מנוגה הבא ממטר, כחום צח עלי
אור, כשהמטר יורד על הארץ מלאה דשאים, והשמש
זורח עליו ומבהיק. וכן פתרונו, יותר מנוגה הבא ממטר
של דשא מארץ: (ה) כי לא כן ביתי עם אל. שיהא
בוקרי עבות: כי ברית עולם. התורה אשר שם לי,
ערוכה בכל ביתי ושמורה: כי כל ישעי וכל חפץ.
צרכי מוכנים לפניו, והרי זה מקרא קצר: כי לא

מצודת ציון

(ד) עבות. עננים: מנוגה. ענין הארה וזריחה: דשא. חציר:
(ה) ערוכה. ענין סדור: חפץ. רצון: (ו) מנד. מלשון נדידה:
כלהם. מלשון כל: (ז) באש שרוף. ענין בטול, כמו (ישעיהו יד ד):
שבת נוגש:

מצודת דוד

(ד) וכאור בוקר. רצה לומר: המושל כזה היא סיבה להמשיל
היראה, כמו אור הבוקר המאיר בפאת המזרח, אשר הוא סיבה
ידוע לשיזרח אחריו השמש, אבל כשאור הבקר לא יהיה
מעונן בעבים, כי כשיהיה מעונן, אין אור הבוקר סיבה ידועה
לזריחת השמש, כי לא יהיה נראה, כי הענן יכסנו: מנוגה

ממטר. כמו מנוגה השמש וממטר השמים, אשר משניהם יחד באה הסיבה להצמיח דשא מן הארץ, וכן הדבר במושלים כאלה,
כי אף אשר אור הבוקר היא סיבה ידועה לזריחת השמש, אין זו סיבה לשיתמיד בזריחתו, כי יבוא הענן ויכסנו, כן צדיק
המושל, לא תמשול היראה כי אם בעוד ימשול הוא, ולא בסור ממנו הממשלה, אף לא אחרי מותו, וכמו שנוגה השמש ומטר
השמים המה יחד סיבה להצמיח דשא, ולא זה בלא זה, כן צדיק אחד מושל, לא יוכל להמשיל היראה, אם המושל חבירו
עומד נגדו ומוחה בידו: (ה) כי לא כן ביתי. אלא ממשלת בית מלכותי, לא כן היא עם הממשלת יראת האל: כי ברית עולם
שם לי. ממשלת המלוכה שם לי לבדו, וברית עולם היא: ערוכה בכל. רצה לומר: הכל תלוי בה, על היותה מלוכה ונתנה ביד
אחד, ואינה כממשלת מושלים שאין הכח ביד האחד כאשר חבירו עומד נגדו, אשר ידמו לנוגה השמש ומטר השמים, שאין
הכח ביד אחד וזולת חבירו להצמיח הדשא: ושמורה. גם המלוכה הלא היא שמורה לי ולזרעי מדור לדור, ואינה כממשלת
שאר מושל אשר עמו תמות, או בחייו תוסר ומעשיו בטלים, אשר ידמה לאור הבוקר, שהיא סיבה ידועה לזריחת השמש,
ובבוא הענן יכסוהו: כי כל ישעי. כי כל הישע הבאה, היא ישעי, כי על ידי או על ידי זרעי תבוא, וכמו כן על ידינו תבוא כל
חפץ, כי לא יצמיח מי למלכות מבלעדינו: (ו) ובליעל. אבל בית בליעל, כירבעם וחבריו, כולם יהיו כקוץ מונד, רצה לומר:
כמו הקוץ המונד ברגלי אדם, אשר מנידים אותו ממקום למקום בדרך מהלכם: כי לא ביד יקחו. כי בעבור החדודים הבולטים
בו, אי אפשר לקחתו ביד לסלקו מן הדרך אל מקום מיוחד, ולזה בעל כרחו הוא מונח ברגלי אדם, ומנידים אותו ממקום
למקום, ולא יונח זמן רב במקום אחד, וכמו כן לא תעמוד בית בליעל על זמן רב: (ז) ואיש יגע בהם. רצה לומר: אולם בית
הבליעל לא תהיה דומה להקוץ הזה אשר לא תגע בו יד איש, כי בהם יגע איש לרעה, בחרב ובחנית, והגוף של כל אחד מהם
יהיה מלא מברזל החניתות, וגם עץ הנצב תבוא בו אחר להב החנית: ובאש שרוף וגו'. בתבערת אש ישרפו, בעת יושבת
מלכותם. או רצה לומר, בעבור יושבת זכר למו, וכן היה בבית ירבעם ואחאב והדומים להם:

תהלים מט יג-כא

מט. יג וְאָדָם בִּיקָר בְּלִילֵינוּ נִמְשָׁל בְּבִהְמוֹת נְדָמוֹ: יד זֶה דְּרָכָם כָּסֵל לָמוֹ וְאַחֲרֵיהֶם | בְּפִיהֶם יִרְצוּ סֵלָה: טו כְּצֶאֱן | לְשֹׁאֹל שְׂתוֹ מוֹת יִרְעֶם וַיִּרְדּוּ בָּם יִשְׂרָאֵל | לִפְקָר (כתיב וצירס) וְצוֹרֵם לְבָלוֹת שֹׁאֹל מִזְבֵּל לוֹ: טז אֶדְ-אֱלֹהִים יִפְדֶּה נַפְשִׁי מִיַּד-שֹׁאֹל כִּי יִקְחֵנִי סֵלָה: יז אֶל-תִּירָא כִּי-יַעֲשֶׂר אִישׁ כִּי-יִרְפֶּה כְּבוֹד בֵּיתוֹ: יח כִּי לֹא בָמוֹתָו יִקַּח הַכֹּל לֹא-יִירָד אַחֲרָיו כְּבוֹדוֹ: יט כִּי-נִפְשׁוּ בַחַיִּיו יִכְרֹךְ וַיּוֹדֶךְ בִּי־תִיטִיב לָךְ: כ תָּבוֹא עַד-דְּדוֹר אֲבוֹתָיו עַד-נֶצַח לֹא יִאֲוִי-אֹר: כא אָדָם בִּיקָר וְלֹא יִבִּין נִמְשָׁל בְּבִהְמוֹת נְדָמוֹ:

רש"י

בקרם של ישראל יהיו רודים בהם כמו שנה' ועסותם רשעים וגו' (סוף מלאכי): וצורם לבלות שאול. צורתם של רשעים תבלה את השאול, גיהנם כלה והם אינם כלים: מזבול לו. מהיות להם מדור והקב"ה מוציא חמה מנרתקה ומלהטת אותם שנאמר' (שם) וליהט אותם היום הבא, ורבותינו פירשו מזבול לו על שפשוט ידיהם בזבול שהחריבו את בהמ"ק: (טז) אך אלהים יפדה נפשי. אבל אני שהייתי למשל אנוני, אלהים יפדה נפשי שלא אלך אל שאול כי יקחני בחיי ללכת בדרכיו: (יט) כי נפשו בחייו יכרך. הרשע מברך את נפשו בחייו ואומר שלום עליך נפשי לא יאונך שום רעה אבל אחרים אין אומרים עליו כן: ויודך כי תיטיב לך. ואתה אם תשמע לדברי הכל יודוך כי תטיב לנפשך לישר את דרכך: (כ) תבא עד דור אבותיו. כשתשלים ימך ותמות תבא ותראה את דור הרשעים אבותיו של רשע נידונים בגיהנם אשר עד נצח לא יראו אור: (כא) אדם ביקר ולא יבין. דרך החיים נתונה לפניו שאם ילך בה הרי נכבד אינו מבין את הטוב:

מצודת ציון

(יג) ביקר. מלשון יקר: נדמו. מלשון דמיון: (יד) כסל. מל' כסילות: למו. להם: ירצו. מלשון רצון: (טו) שתו. שמו: ירעם. ישברם: וירדו. וימשלו: וצורם. מלשון צור ור"ל חזקם: לבלות. מלשון בליה ורקבון: מזבול. ענין מדור כמו בית זבול לך (מ"א ח):

באמרי פי אבותיהם להתהלל עם העושר: (טו) כצאן. ועומדים המה למיתה לכלות הנפש עם הגוף כמו הצאן הנאסף אל הדיר הגופות עם נפשותם כן יאספו כולם להשימם בשאול והמות ישברם מכל וכל כי בקבר תכלה הנפש עם הגוף: וירדו. אף בחייהם כאשר יבוא עתם ימשלו במ הישרים בבוא עת בקרם וזריחתם: וצורם. וחזקם יובא להרקב בשאול ולא ישאר מהם מאומה לא מהגוף ולא מהנפש: מזבול לו. מן המדור שלו יובא אל השאול: (טז) מיד שאול. לבל תכלה נפשי עם הגוף בקברי: כי יקחני סלה. את נפשי יקח להיות גנוזה עמו למעלה עד עולם: (יז) אל תירא. אל תדאג בעבור קנאת העשיר: (יח) הכל. כלל וכלל לא וכן ולרש אין כל (ש"ב יב): לא יירד. אל הקבר: (יט) כי נפשו. הוא לבד בך נפש עצמו בימי חייו ואמר שלום יהיה לי אבל לא נתברך מזולת אבל אתה כאשר תטיב מעשיך להיטיב לך בעוה"ב אז הכל יודוך: (כ) תבוא וגו'. כאשר תבוא להשכיל אף עד גמול דור אבותיו אשר ג"כ היתה כל חמדתם לאסוף הון אז תבין שעד נצח לא ראו אור עוה"ב: (כא) אדם ביקר. ר"ל אף תבין כי האדם אשר הוא ביקר העושר ולא יבין לבל ישים בו כל חמדתו ולבטוח בו שהוא נמשל לבהמות ודומים להם ביתרון הדעת דמיון גמור:

יהל אור

דסנהדרין דל"ח ע"ב: זח"ב ס"פ תרומה בספד"צ פרק ה' קע"ט א'. זח"ג נשא קמ"ג סע"ב בלק דף ר"ז סע"ב פינחס דף רל"ח ע"א. פסוק אדם ביקר ומ"ש ע"ז במד"ר נתבאר בפ' ויצא ע"פ וילן שם כי בא השמש:

(יג) ביקר. לשון יקר ותפארת, (סא"א): נמשל. לשון משל: נדמו. לשון דממה: (יד) כסל. שטות: ואחריהם בפיהם ירצו סלה. והבאים אחריהם ידברו בהם ויספרו בפיהם מה אירע לראשונים: ירצו. לשון הרצאת דברים, רטרירונ"ש בלע"ז, וחז"ל פירשו זה דרכם של רשעים שסופם אבודים אבל כסל למו חלב יש להם על כסליהם ומכסות את כליותיהם ואין יועצות אותם לשוכ מרעתם ושמה תאמר שכחה היא להם על ששכחו שסופם למות ת"ל ואחריהם בפיהם ירצו כלומר יום אחריתם תמיד בפיהם ואין חרדים ממנו: (טו) כצאן לשאול שתו. כצאן המתאסף לדיר כן הם לשאול, שתו דגשות התי"ו במקום תי"ו שנייה לשאול שותתו לשון שתותיה של שאול למדרגה התחתונה וכן שתו בשמים פיהם (לקמן ע"ג) גם הוא לשון שתות, קבעו בשמים פיהם לשונם הרע: מות ירעם. מלאך המות יאכלם, ואל תתמה על לשון אכילה זו שכן מצינו במקום אחר (איוב יח) יאכל בדיו ככור מות, ל"א לשון רציצה כמו הירוע ברזל (ירמיה טו): וירדו במ ישרים לבקר. ליום הגאולה כשיזרח

מצודת דוד

(יג) ואדם ביקר. הלא אין האדם בוטח ביקר עשרו שילין עמו עד הבוקר וא"כ מה הוא העושר: נמשל. הבוטח בעשרו הוא נמשל לבהמות ודומים אליהם בחסרון הדעת והענין כפול לדמיון גמור: (יד) זה דרכם. כן מנהגם להחזיק לעצמם את הכסילות הזאת להתהלל עם העושר ולבטוח בה: אחריהם. אף בניהם הבאים אחריהם גם המה ירצו לעולם

באמרי פי אבותיהם להתהלל עם העושר: (טו) כצאן. ועומדים המה למיתה לכלות הנפש עם הגוף כמו הצאן הנאסף אל הדיר הגופות עם נפשותם כן יאספו כולם להשימם בשאול והמות ישברם מכל וכל כי בקבר תכלה הנפש עם הגוף: וירדו. אף בחייהם כאשר יבוא עתם ימשלו במ הישרים בבוא עת בקרם וזריחתם: וצורם. וחזקם יובא להרקב בשאול ולא ישאר מהם מאומה לא מהגוף ולא מהנפש: מזבול לו. מן המדור שלו יובא אל השאול: (טז) מיד שאול. לבל תכלה נפשי עם הגוף בקברי: כי יקחני סלה. את נפשי יקח להיות גנוזה עמו למעלה עד עולם: (יז) אל תירא. אל תדאג בעבור קנאת העשיר: (יח) הכל. כלל וכלל לא וכן ולרש אין כל (ש"ב יב): לא יירד. אל הקבר: (יט) כי נפשו. הוא לבד בך נפש עצמו בימי חייו ואמר שלום יהיה לי אבל לא נתברך מזולת אבל אתה כאשר תטיב מעשיך להיטיב לך בעוה"ב אז הכל יודוך: (כ) תבוא וגו'. כאשר תבוא להשכיל אף עד גמול דור אבותיו אשר ג"כ היתה כל חמדתם לאסוף הון אז תבין שעד נצח לא ראו אור עוה"ב: (כא) אדם ביקר. ר"ל אף תבין כי האדם אשר הוא ביקר העושר ולא יבין לבל ישים בו כל חמדתו ולבטוח בו שהוא נמשל לבהמות ודומים להם ביתרון הדעת דמיון גמור:

יג אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו. שבת קנ"א ב' אין חיה שולטת באדם עד שנדמה לה כבהמה שנאמר נמשל כבהמות נדמו. וכ' מהרש"א דלפי פשוטו הוא כפול דהיינו נמשל היינו נדמו ולכך דרשו נמשל מלשון ממשלה שהחיה מושלת בו ע"י שנדמה לה האדם כבהמה כו' עכ"ל כ"ה בפ"ד

ג אוכלין אכלים נגובין בידים מסאבות בתרומה, אבל לא בקדש. האונן ומחסר כפורים צריכין טבילה לקדש, אבל לא לתרומה.

ד חמור בתרומה, שביהודה נאמנים על טהרת יין ושמן כל ימות השנה, ובשעת הגתות והפדים אף על התרומה. עברו הגתות והפדים והביאו לו חבית של יין של תרומה – לא יקבלנה ממנו; אבל מניחה לגת הפאה. ואם אמר

פירוש ברטנורא

ג אוכלין אכלים נגובים בידים מסואבות בתרומה. הכי קאמר, אוכלין אכלים של חולין נגובין בידים מסואבות עם התרומה אבל לא עם הקודש. מי שתחב לו חבירו אוכלין של קודש בפיו בידים טהורות, וזה האוכל ידיו מסואבות, או שתחב הוא עצמו אוכלין של קודש בפיו ע"י כוש או כרכר, ובקש לאכול צנון או בצל של חולין עמה, שאין ידים מסואבות השניות למומאה מטמאה את החולין, אפ"ה גזור רבנן שלא יאכלם עם הקודש, שמה יגע בידיו מסואבות באוכלין של קודש שבפיו. ולענין תרומה, אע"פ שהידים המסואבות פוסלות, לא עשו מעלה זו, אלא אמרינן זהיר ולא נגע. ולהכי נקט נגובים, שאילו היה עכשיו משקין עליהם, היו המשקין נעשים ראשונים מחמת הידים ועושין את החולין שניים, וכשנוגעין בתרומה שבפיו פוסלים אותה: **האונן**, שלא נטמא במתו: **ומחסר כפורים**, שטבל והעריב שמשו ולא הביא קרבנותיו: **צריכין טבילה**, לאחר שיביא קרבנו אם רצה לאכול קודש. כיון דעד האידנא היו אסורים בקודש אצרכיהו רבנן טבילה. ומחסר כפורים פוסל את הקודש בנגיעה. והאונן אע"פ שאסור לאכול אינו פוסל בנגיעה: **אבל לא בתרומה**. דמחוסר כפורים ואונן מותרים בתרומה. ואע"ג דאונן אסור במעשר שני, מותר הוא בתרומה, דמרבין ליה מוכל זר לא יאכל קודש (ויקרא כ"ב), וזרת אמרתי לך ולא אננות:

ד שביהודה נאמנים וכו'. להכי נקט ביהודה, לפי שרצועה של ארץ כותיים היתה מפסקת בין גליל ליהודה, וירושלים ארץ יהודה היתה, ולא היה אפשר להביא קודש מארץ הגליל ליהודה לפי שגזרו טומאה על ארץ העמים, ואפילו על חברים שבגליל לא היה אפשר להביא לנסכים: **נאמנים על טהרת יין ושמן כל ימות השנה**. עם הארץ שאמר יין זה טהור והוא לנסכים, שמן זה טהור והוא למנחות, נאמן לעולם, דמשום חומרא דקודש מודרה ולא משקר. אבל אם אמר יין ושמן אלו טהורים והן לתרומה, אינו נאמן, שאין אסור טומאת תרומה חמור בעיני עמי הארץ וחיישין דלמא משקרי בה: **ובשעת הגתות והפדים**. בעת הבציר ובעת שעוצרים

משניות מבוארות – קהתי

פיו הרי הם פוסלים אותה. **האונן** – מי שמת לו אחד מקרוביו שהוא חייב להתאבל עליהם, כל יום המיתה הוא נקרא "אונן" מן התורה ואסור לאכול בקדשים, ואמנם בלילה שלאחר יום המיתה אינו אונן אלא מדרבנן, אבל חכמים גזרו שלא יאכל קדשים אף בלילה, **ומחסר כפורים** – כגון זב או מצורע שטבל והעריב שמשו, שאסור לו לאכול בקדשים עד שיביא קרבנות לכפרתו למחרת טבילתו, **צריכין טבילה לקדש** – האונן לאחר שנגמר זמן אנינותו, אף על פי שלא נטמא במתו, וכן מחוסר כפורים לאחר שהביא קרבנותיו, צריכים טבילה כדי לאכול בקדשים, שהואיל ועד עכשיו היו אסורים באכילת קדשים, חוששים שמה הסיחו דעתם ונטמאו והם לא ידעו, לפיכך הצריכום חכמים טבילה לקודש. **אבל לא לתרומה** – שהאונן מותר לאכול את התרומה אף בזמן אנינותו, וכן מותר למחוסר הכיפורים לאכול בתרומה קודם שהביא קרבנות כפרתו.

באור משנה ד

לאחר שנגזר למעלה המעלות שעשו חכמים בקודש על התרומה, באה משנתנו ללמד, שיש בתרומה חומרות שאינן בקדשים.

חמור בתרומה – מבקודש, **שביהודה** – בארץ יהודה, **נאמנים** – עמי הארץ, **על טהרת יין ושמן** – לענין קדשים, **כל ימות השנה** – שנאמן עם הארץ לומר: "יין זה שמרתי בטהרה לשם נסכי המזבח", "שמן זה שמרתי בטהרה לשם מנחות", שמשום חומרת הקודש נוהרים עמי הארץ ואינם משקרים. אבל עם הארץ שאמר: "יין ושמן אלו טהורים, והם לתרומה", אינו נאמן, שאין איסור טומאת התרומה חמור בעיניהם וחוששים שמה משקרים בה. בגמרא מבואר, שדווקא ביהודה נאמנים לענין קדשים, אבל לא בגליל, לפי שרצועה של ארץ הכותים היתה מפסקת בין גליל ליהודה, ואי אפשר היה להביא משם יין ושמן לירושלים לשם נסכים, מפני שגזרו טומאה על ארץ העמים. **ובשעת הגתות והפדים** – בזמן דריכת הענבים בגת ובזמן עצירת הזיתים בבית הבר, נאמנים **אף על התרומה** – לומר שהיא טהורה, לפי שאז הכל מטהרים את כליהם, כדי להפריש תרומה בטהרה. **עברו הגתות והפדים** – לאחר שעבר זמן דריכת הענבים בגת או זמן עצירת הזיתים בבית הבר, **והביאו לו יין של תרומה** (השומר על טהרת התרומה), **חבית של יין של תרומה** – ואמרו שהיא טהורה, **לא יקבלנה ממנו** – לא יקבל הכהן את החבית מעם הארץ בחזקת טהורה, שלאחר הגתות והפדים אינו נאמן; **אבל מניחה לגת הפאה**

באור משנה ג

משנתנו ממשיכה במעלות שעשו חכמים לקודש על התרומה.

אוכלין – מותר לאכול, **אכלים נגובין** – מאכלים יבשים, שלא באו עליהם מים ולא הוכשרו לקבל טומאה, **בידים מסאבות** – טמאות, **בתרומה** – שהרי הידיים אינן מטמאות אותה, הואיל ולא הוכשרו האוכלים לקבל טומאה, **אבל לא בקדש** – שהקודש מקבל טומאה אפילו לא באו עליו מים, שכן חיבת הקודש מנשרתו לקבל טומאה, אף בלא הכשר מים, ולפיכך מי שידיו טמאות אסור לו לאכול אפילו קדשים יבשים. בגמרא מבואר, שמשנתנו לא באה כאן ללמדנו שאסור לאכול מאכלי קודש נגובים, שהרי הלכה זו ידועה היא שחיבת הקודש מכשרת לקבל טומאה אף בלא מים, אלא באה היא להשמיענו (לפי פירוש הרמב"ם). שאפילו לא נגע באוכלים של קודש, כגון שאדם טהור תחבם לתוך פיו, או שהוא נטלם במזלג, מכל מקום אסור, גזירה שמה יאכל עמהם מאכלי חולין שהדיחם במים, ויטול אותם בידיו הטמאות ויטמאם, וכשיכניסם לתוך פיו יטמאו את הקודש שבפיו. – ברם, לפי פירשו של רש"י בגמרא (וכן לפי הרבשניידר) מתפרשת משנתנו בדרך אחרת לגמרי, שאין כוונת המשנה לאוכלים שלא הוכשרו לקבל טומאה, אלא המדובר הוא באוכלים שהוכשרו לקבל טומאה אם על ידי מים אם מחמת חיבת הקודש, ופירוש המשנה כך הוא: אוכלין אוכלים נגובים – מותר לאכול חולין יבשים, כלומר שעכשיו אינם רטובים, בידים מטמאות, שהן שניות לטומאה, יחד עם התרומה, אבל לא עם הקודש, כגון שנטל את האוכלין של קודש במזלג או שתחב לו חבירו לתוך פיו ורצה לאכול צנון או בצל של חולין עמהם, שאף על פי שאין ידיים מסואבות (שהן שניות לטומאה) מטמאות את החולין, מכל מקום גזרו חכמים שלא יאכלם עם הקודש, שמה יגע בידיו המסואבות באוכלין של קודש שבפיו. אבל לענין תרומה לא עשו מעלה זו, שאף על פי שהידיים המסואבות פוסלות את התרומה, כמו ששינו למעלה ששני לטומאה עושה שלישי לטומאה בתרומה, מכל מקום לא גזרו חכמים שמה יגע באוכלין של תרומה שבתוך פיו, שאנו אומרים בתרומה שייזהר ולא יגע. ונקטה המשנה "אוכלים נגובים", שאילו היו לחים עכשיו, היו המשקים שעליהם נעשים ראשונים מחמת הידיים, שגזרו חכמים על המשקים שאפילו נוגעים בשני לטומאה, הרי הם נעשים "ראשון לטומאה", כמו ששנו (פרה, ח, ז): "כל הפוסל את התרומה מטמא משקים להיות תחילה (והיינו ראשון לטומאה), ועושים את החולין שני לטומאה, וכשהם נוגעים בתרומה שבתוך

לו: הפרשתי לתוכה רביעית קדש – נאמן. פדי יין וכדי שמן המדמעות – נאמן עליהם בשעת הגתות והפדים, וקדם לגתות שבעים יום.

ה מן המודיעית ולפנים – נאמן על כלי חרס; מן המודיעית ולחוץ – אין נאמנים. כיצד? הקדר שהיא מוכר הקדרות, נכנס לפנים מן המודיעית, הוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחים – נאמן; יצא – אינו נאמן.

פירוש ברטנורא

היותם כבד, נאמן אף על התרומה, לפי שכל בני אדם מזהרים את כליהם בעת עשיית היין והשמן כדי להפריש התרומה במהרה: עברו הגתות וכו'. לאחר שעבר זמן הבציר או זמן עצירת היותם בבית הבר, והביא עם הארץ חבית של יין או של שמן של תרומה לכהן חבר ואומר שהיא מזהרה. לא יקבלנה ממנו בחזקת מזהרה, דלאחר הגתות והבדים אינו נאמן: אבל מניחה לגת הבאה. עם הארץ שיועד שלאחר הגתות והבדים אינו נאמן, מניח חבית זו לגת הבאה וזו נותנה לכהן, דבאותה שעה הוא נאמן עליה: רביעית. הלוג יין לנסכים נאמן על כל החבית. דמגו דמחזיקין אקודש מחזיקין נמי אתרומה: כדי יין וכדי שמן המדמעות. הממנה את מכלו לנסכים, והשתא איכא חולין ותרומה וקודש מעורבין ומדומעין זה בזה, ובא לומר גם על הכדים שהן מזהרים, אע"ג דעם הארץ אינו נאמן על הכדים אפילו בשעת הגתות, האידנא מהמנינן ליה על הכדים אפילו קודם שעת הגתות שבעים יום, דמגו דמחזיקין אקודש מחזיקין נמי אתרומה ואכדי, דגנאי הוא לקודש שיהיו הכדים שעירותו מהם בחזקת טומאה והוא קרב. ושבעים יום דנקט, משום דאורחא דעלמא הוא להזמין את הכלים ולטהרם שבעים יום קודם הגתות:

ה מן המודיעית ולפנים. מודיעית כרך רחוק מירושלים ט"ו מיל. ממנו ולפנים, לצד ירושלים, נאמנים קדרים עמי הארץ ליקח מהן כלי חרס הדקים, כגון כוסות קדרות וקיתונות. לפי שא"א בלא הם. ובירושלים אין עושין כבשונות, מפני העשן, לא לסיד ולא לקדרות, לפיכך האמנים ולא גזרו עליהם, שאין גזורים גזירה על הצבור שאין יכולין לעמוד בה: הוא הקדר. מי שהביא מחוץ למודיעית לו בלבד האמני, לפי שא"א שלא להאמנו, אבל אם מסרם ליד קדר אחר עם הארץ הושב במודיעית או לפנים, לא האמינו: והן הקדרות. על אותן קדרות שהביא הוא נאמן. ואינו נאמן לצרף עמהם קדרות של קדר אחר שיושב במודיעית או לפנים: והן הלוקחים. הכרים שראוהו שהביאם, נאמן הקדר אצלם. ולא אצל לוקחים אחרים: יצא. מן המודיעית לשוב לאחריו, אינו נאמן:

משניות מבוארות – קהתי

שלא היו מוצאים קדרים "חברים", היו קונים את הכלים אצל קדרים עמי הארץ, שהיו יושבים בין המודיעים לירושלים, שכן בירושלים לא היו עושים כבשונות, מפני העשן, לא לסיד ולא לקדרות, הלכך הקלו חכמים להאמין לאותם הקדרים שהם מן המודיעים ולפנים, ולא גזרו עליהם טומאה לענין קודש, שאין גזורים גזירה על הציבור, שאין יכולים לעמוד בה (רש"י: המאירי). מן המודיעית ולחוץ – אבל מעיר המודיעים ולחוץ, אין נאמנים – על טהרת הכלים, ואסור ליקח מהם לשם הקודש. כיצד? הקדר שהיא מוכר הקדרות, נכנס לפנים מן המודיעית, הוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחים, נאמן – רש"י מפרש: הוא הקדר – אותו קדר שהביא קדרותיו מחוץ למודיעים, הוא בלבד נאמן עליהם לומר שהן טהורות, אבל אם מסרן לקדר אחר היושב במודיעים או מן המודיעים ולפנים, אין האחר נאמן; והן הקדרות – אותן הקדרות שהיא הביא, עליהם בלבד הוא נאמן, ואינו נאמן לצרף עמהם קדרות של קדר אחר היושב במודיעים או מן המודיעים ולפנים; והן הלוקחים – אותם שראו את הקדר בא עם קדרותיו, נאמן הוא אצלם, אבל לא אצל אחרים שלא ראוהו. יצא – מן המודיעים ולחוץ, אינו נאמן – שם על קדרותיו. ויש מפרשים את הסיפא בדרך אחרת: נכנס לפנים מן המודיעית הוא הקדר והן הקדרות והן הלוקחים – אף על פי שהוא אותו הקדר והן הקדרות והם אותם הלוקחים, שמחוץ למודיעים לא היה נאמן על הקדרות לומר שהן טהורות, מכל מקום משכנס לפנים מן המודיעים, הרי הוא נאמן. יצא מן המודיעים ולחוץ, שוב אינו נאמן. שאין הנאמנות תלויה אלא במקום, שבמקום זה נאמן, ובכל מקום אחר אינו נאמן (הרמב"ם: המאירי).

בדין מודיעים עצמה מובאת ברייתא בגמרא: "מודיעים פעמים כלפנים פעמים כלחוץ. כיצד? קדר יוצא (מלפנים מן המודיעים ונכנס למודיעים) וחבר נכנס (שבא מחוץ למודיעים ונכנס למודיעים) – כלפנים (היינו שנאמן הוא במודיעים לומר על קדרותיו שהן טהורות לקודש, לפי שהקדר לא יחזור עוד לאחריו, ואם לא יקח עכשיו לא ימצאהו עוד). שניהם נכנסים או שניהם יוצאים – כלחוץ. שאם שניהם באים מחוץ למודיעים ונכנסים למודיעים, הרי אפשר להמתין עד שימשיכו דרכם ויהיו מן המודיעים ולפנים; ואם שניהם יוצאים, הוואל ומצא את הקדר מן המודיעים ולפנים ולא לקח ממנו, שוב לא יקח ממנו אף במודיעים; וכל שכן קדר נכנס וחבר יוצא, הוואל והקדר עומד להיכנס לפנים מן המודיעים, יחזור החבר ויקח ממנו שם.

– עם הארץ היודע שלאחר הגתות והבדים אינו נאמן, מניח חבית זו לזמן דריכת הענבים בגת בשנה הבאה, ואז יתננה לכהן, שבאותה שעה נאמן עליה. ואף על פי שהכהן מכירה שהיא של אשתקד יקבלנה ממנו, שלא גזרו משום טומאה בשעת הגתות והבדים (הל' מטמאי משכב ומושב יא. ב). ואם אמר לו – עם הארץ לכהן שלא בשעת הגתות: הפרשתי לתוכה רביעית קדש – הפרשתי בתוך חבית זו רביעית הלוג לנסכי המזבח, כלומר שיש בחבית כשיעור התרומה שהיה צריך להפריש ועוד רביעית יתירה שהפרישה לנסכים, ועדיין היא בתוכה (המאירי). נאמן – על כל החבית, שהיא מזהרה, שמתוך שהוא נאמן על הקודש שבה, כמו ששינו ברישא, נאמן אף על התרומה. פדי יין וכדי שמן המדמעות – כדים מלאים יין או שמן, שעדיין לא הופרשו מהם תרומה ומעשרות, וראינו שעם הארץ שמר על טהרתם כדי להפריש מהם יין לנסכי המזבח או שמן למנחות, ונמצא חולין ותרומה וקודש מדומעים (מעורבים) בכדים אלו (גמרא ורש"י). נאמן עליהם – עמי הארץ, בשעת הגתות והפדים – כלומר שנאמנים הם גם על הכדים עצמם לומר שהם טהורים, שמתוך שנאמנים על הקודש שבכדים, נאמנים הם גם על הכדים, שגנאי הוא לקודש שיהיו הכדים שעירותו מהם בחזקת טומאה, והוא קרב על המזבח, וקדם לגתות שבעים יום – ואפילו קודם שעת הגתות והבדים עד שבעים יום, נאמנים הם על טהרת הכדים הללו, לפי שדרכם היה להכין את הכדים לטהרה בשביל היין והשמן שבעים יום קודם הגתות והבדים (גמרא ורש"י: רמב"ם).

באור משנה ה

משנתנו מוסיפה ללמד בחומרה אחרת שיש בתרומה מבקודש.

מן המודיעית – מעיר המודיעים, הרחוקה מירושלים חמשה עשר מיל (גמרא פסחים צג. ב), ולפנים – לצד ירושלים, נאמן – קדרים עמי הארץ, על כלי חרס – הדקים, כגון קדרות וכוסות וכיוצא בהן, לומר שעשאם בטהרה וראויים הם לקודש, אבל אינם נאמנים לומר שהם טהורים לתרומה. הטעם מבואר במפרשים, לפי שהיה צורך בכלי חרס הרבה בשביל הקדשים, שכל כלי חרס שבישלו או שאפו בהם קדשים היו שוברים אותם מחמת הקודש שנבלע בהם ונעשה נותר, כמו שכתוב (ויקרא ו. כא): "וכלי חרש אשר תבושל בו יישבר", וכיון

ו הגבאין שנכנסו לתוך הבית, וכן הגנבים שהחזירו את הפלים – נאמנין לומר: לא נגענו. ובירושלים נאמנין על הקדש, ובשעת הרגל אף על התרומה.

ז הפותח את חביתו והמתחיל בעסותו, על גב הרגל – רבי יהודה אומר: יגמור. וחכמים אומרים: לא יגמור. משעבר הרגל היו מעבירין על טהרת העזרה. עבר הרגל ביום ששי, לא היו מעבירין, מפני כבוד השבת. רבי יהודה אומר: אף לא ביום חמישי, שאין הפהנים פנוין.

ח פיצד מעבירים על טהרת העזרה? מטבילין את הפלים שהיו במקדש, ואומריין להם: הזהרו שלא תגעו בשלחן

פירוש ברטנורא

ו הגבאים. ישראל שהן גבאים למלכי אומות העולם לנבות מישראל מסים וארנוניות. ונכנסו לתוך הבית לעבט עבטו: וכן הגנבים. שגנבו כלי חרס והחזירו: נאמנים לומר לא נגענו. לחובו. והוא שהחזירו מחמת תשובה שעשו מעצמם, לא מחמת יראה: ובירושלים נאמנים על הקדש. נאמנים על כל כלי חרס בין גדולים בין קטנים, לומר שהן טהורין לקדש, לפי שאין עושין כבשונות בירושלים, לפיכך האמינום ולא גזרו עליהם: ובשעת הרגל אף על התרומה. דאמר קרא (שופטים כ' י"א) ויאסף כל איש ישראל אל העיר באיש אחד חברים, והכתוב קראם בשעת אסיפה כולם חברים, ורגל שעת אסיפה היא:

ז הפותח את חביתו. חביר שפתח חביתו למכור יין בירושלים ברגל, ומשמשו בו עמי הארץ: לא יגמור. לאחר הרגל. שאע"פ שבשעת הרגל הן טהורין לא שטהרתן טהרה עולמית, אלא שבשעת הרגל הכל חברים, אבל לאחר הרגל טמא מנען למפרע, כדאמרין במתניתין לאחר הרגל מטבילין כלי העזרה, מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל. ור"י דאמר יגמור סבר, אם אתה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מוון מצוי לעולי רגלים. ואין הלכה כר"י: מעבירין על טהרת העזרה. מעבירין את הכלים ממקומן להטביל ולטהר את העזרה מטומאת עמי הארץ שנגעו בהן ברגל: מפני כבוד השבת. שהיו הכהנים צריכין להתעסק בצרכי שבת איש בביתו: אף לא ליום ה', אף אם עבר הרגל ליום ה', אין מטבילין אותן עד לאחר השבת. לפי שאין הכהנים פנוין ליום מוצאי יום טוב להטביל, שטורדין להוציא את הדשן שעל התפוח באמצע המזבח, שקבצו שם כל ימות הרגל כל דשן של המערכה. ואין הלכה כר"י:

ח ואומריין להם. לעמי הארץ ברגל. הזהרו שלא תגעו בשלחן. לפי שלא יוכלו להטבילו לאחר הרגל, שא"ל לסלקו ממקומו דכתיב ביה (שמות כ"ח) לחם פנים

משניות מבוארות – קהתי

למכור עיסתו (דברי מאפה) ברגל, והיו עמי הארץ נוגעים בה, רבי יהודה אומר: יגמור – אם נשתייר מן היין או מן העיסה, יגמור למכרם גם לאחר הרגל בחזקת טהרה, שנגיעתם של עמי הארץ ברגל אינה מטמאה, לפי שברגל הכל טהורים. ובגמרא (ביצה י"א, ב) מבואר טעמו, שאם לא נחיר לו לגמור, אף לא יתחיל למכור מיינו ומעיסתו ברגל, מחשש שמא יישאר לו מהם לאחר הרגל, ועל ידי כך לא יהא מוון מצוי לעולי רגלים. וחכמים אומרים: לא יגמור – למכור את היין או את העיסה לאחר הרגל בחזקת טהרה, לפי שנגעו בהם עמי הארץ בשעת הרגל, ואף על פי שבשעת הרגל נחשבו כטהורים, אין דין טהרתם נוהג אלא לאותה שעה, אבל משעבר הרגל, חוששים לטומאתם גם למפרע. והלכה כחכמים. משעבר הרגל היו מעבירין – את כלי המקדש ממקומם (דש"י: ברטנורא). על טהרת העזרה – כלומר כדי להטביל את הכלים ולטהר את העזרה מטומאת עמי הארץ שנגעו בהם ברגל (כמבואר במשנה הבאה), שכן חוששים לטומאתם למפרע, כמו שבארנו לעיל. המאירי מפרש: היו מעבירין – שהיו מכריזים ביניהם לטהר את העזרה, מלשון "ויעבירו קול" (שמות לו, ו) כן מביא המאירי שיש מפרשים: מעבירים – שמניחים כל דבר אחר ועוסקים בטבילת הכלים, מלשון "אין מעבירין על המצוות". ויש מפרשים: מקדימים, כלומר שמקדימים מיד למלאכה זו, מלשון "עובר לעשייתך". עבר הרגל ביום ששי – כלומר שיום טוב האחרון של הרגל היה ביום חמישי, לא היו מעבירין – על טהרת העזרה ביום ששי, מפני כבוד השבת – שהיו הכהנים טרודים בהכנת צרכי השבת בבתיהם, הלכך דוחים את טהרת הכלים עד לאחר השבת. רבי יהודה אומר: אף לא ביום חמישי – אף אם עבר הרגל ביום חמישי, כלומר שיום טוב האחרון היה ביום רביעי, לא היו מעבירים על טהרת העזרה עד לאחר השבת, שאין הפהנים פנוין – ביום החמישי לעסוק בטבילת הכלים; ומבואר בגמרא שהיו טרודים בהוצאת הדשן שנצטבר במזבח כל ימות הרגל, לפי שלא היו מדשנים אותו ברגל (תמיד ב, ב); וביום הששי הרי לא היו עוסקים בכך מפני כבוד השבת. ואין הלכה כרבי יהודה.

באור משנה ח

משנתנו באה לבאר מה ששינו במשנה הקודמת: "משעבר הרגל היו מעבירין על טהרת העזרה".

פיצד מעבירים על טהרת העזרה? מטבילין את הפלים שהיו

באור משנה ו

הגבאין – גובי המסים מטעם המלכות, והם עמי הארץ, שנכנסו לתוך הבית – ליטול משכון על המס, וכן הגנבים שהחזירו את הפלים – שגנבו כלי חרס ועשו תשובה והחזירו לבעליהם, נאמנין לומר: לא נגענו – כלומר שהגבאים נאמנים לומר שלא נגעו אלא בכלים שנטלו כמשכון, ונמצא שאר הכלים טהורים; וכן הגנבים נאמנים לומר על הכלים שהחזירו, שלא נגעו בתוכם, והרי הם טהורים, לפי שכלי חרס אינם מיטמאים מגבם. יש מפרשים, שנאמנים לקדש אבל לא לתרומה, ומשנתנו מוסיפה ללמד בענין "חומר בתרומה" (דש"י: המאירי). ויש מפרשים, שאלו נאמנים אף לתרומה (תוספות: רמב"ם). ובירושלים נאמנין על הקדש – בברייתא בגמרא מבואר, שנאמנים עמי הארץ בירושלים על כל כלי חרס, בין גדולים בין קטנים, לומר שהם טהורים לקדש; שכן במשנה ה שנינו, שמן המודיעים ולפנים נאמנים עמי הארץ על כלי חרס קטנים בלבד, ובאה משנתנו ללמד, שבירושלים עצמה נאמנים הם אף על כלי חרס גדולים, לפי שאין עושים כבשונות בירושלים ואין כלי חרס מצויים בה הרבה, וכיון שהיה צורך במקדש גם בכלי חרס גדולים, הלכך לא גזרו שם חכמים עליהם. אבל לתרומה, שאינה צריכה לכלים הרבה, אינם נאמנים; וכבר ביארנו, שמשום חומרת הקדש עמי הארץ נזהרים ואינם משקרים, מה שאין כן בתרומה, שמקילים בטהרתה. ובשעת הרגל – שהכל מטהרים עצמם ועולים לרגל, נאמנים עמי הארץ בירושלים, אף על התרומה – בגמרא סמכו זה על הכתוב (שופטים כ, יא): "ויאסף כל איש ישראל אל העיר באיש אחד חברים" – קראם הכתוב בשעת אסיפה כולם "חברים", ורגל שעת אסיפה היא, ומכאן שאף עמי הארץ טהורים ברגל כמו ה"חברים".

באור משנה ז

לאחר ששינו במשנה הקודמת, שכל ישראל נחשבים כ"חברים" בשעת הרגל, ואף עמי הארץ וכליהם ומאכליהם טהורים הם, לפי שהכל מטהרים עצמם ועולים לרגל, דנה משנתנו באוכלים של חנווני "חבר" בירושלים שנגעו בהם עמי הארץ ברגל ונשתייר לו מהם לאחר הרגל.

הפותח את חביתו – חנווני "חבר" שפתח את חביתו למכור ממנה יין בירושלים לעולי הרגל, והיו לקוחות עמי הארץ נוגעים בחבית, והמתחיל בעסותו, על גב הרגל – וכן אופה "חבר" שהתחיל

(ובמנורה) ותמאווהו. כל הכלים שהיו במקדש, יש להם שניים ושלישים, שאם נטמאו הראשונים יביאו שניים תחתיהן. כל הכלים שהיו במקדש מעונין טבילה, חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת, מפני שהן פקקע; דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: מפני שהן מצפין.

סליק מסכת חגיגה הדרן עלך סדר מועד מסכת יבמות פרק ראשון

א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן וצרות פוטרת צרותיהן, מן החליצה ומן היבום, עד סוף העולם. ואילו הן: בתו, ובת פירוש ברטנורא

לפני תמיד: מעונים טבילה. מפני טומאת הרגל: חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת מפני שהן פקקע. מזבח הנחשת שהתורה קראתו מזבח אדמה. ומזבח הזהב כתיב (במדבר יג) המנורה והמזבחות, אתקש מזבחות זה לזה. ושלחן האמרי דלא נגע בו: מפני שהן מצופין. הכי קאמר, וחכמים מטמאין ואומרים שצריך טבילה גם הם מפני שהן מצופין, דאי לא הווי מצופין יש לטהרן משום כלי עץ העשויין לנחת. פי' אחר וזכ"א דטעמא דאין צריכין טבילה לפי שהם מצופין זהב ונחשת וצפויין בטיל לגביהן, והווי ככלי עץ העשויין לנחת שאינן מטמאין, ולא פליגי על ר"א אלא בטעמא דמלתא בלכך. כך פי' הרמב"ם בהלכות מטמאי משכב ומושב:

מסכת יבמות

א א חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן. שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו שתי נשים ומת בלא בנים, שתיהן פטורות, שנאמר (ויקרא י"ח) ואשה אל אחותה לא תקח לצורך לגלות ערותה עליה, שאין תלמוד לומר עליה, אלא ללמדך שאפילו יבמתו שנאמר בה (דברים כ"ה) יבמה יבא עליה, אם היא אשה אל אחותה,

משניות מבוארות – קהתי

חכמים אינם מקבלים טומאה מפני שהם מצופים בזהב ובנחושת, וכשנוגעת בהם הטומאה אינה נוגעת אלא בציפויים, והציפוי עצמו אינו מקבל טומאה (עיי' "תוספות יום טוב" מה שמביא מהרמב"ם הל' כלים ד, ט).

מה ששינו במשנתנו "ואומרים להם: החרור שלא תגענו בשולחן" בארנו לפי רש"י, שאומרים לכהנים עמי הארץ, ולא לעמי הארץ בכלל, שהרי השולחן עומד בהיכל וישראלים אסורים להיכנס שם. אבל הרמב"ם מפרש: "ואומרים להם לישראל עמי הארץ בשעה שמדמים את השולחן לעולי רגלים: החרור שלא תגענו בשולחן..." (הל' מטמאי משכב ומושב יא, יא), ומבאר שם בעל "משנה למלך" שלדעת הרמב"ם היו מוציאים את השולחן מחוץ להיכל ומראים אתו לעולי רגלים. וכן מפורש בירושלמי.

סליק מסכת חגיגה מסכת יבמות באור משנה א

כבר הקדמנו, שיבמה האסורה על היבום משום ערוה, פטורה מן הייבום ומן החליצה, ואף פטורה היא את צרותיה, היינו את שאר הנשים של האח המת, מן הייבום ומן החליצה. משנתנו מונה חמש עשרה עריות, הפוטרות את צרותיהן ואת צרות צרותיהן, מן הייבום ומן החליצה.

חמש עשרה נשים – המנויות להלן, שהן אסורות ליבום משום ערוה, פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן היבום – כמו שבארנו בפתיחה למסכתנו, שאם היתה אחת מהן נשואה לאחר, והיתה לו אשה אחרת, והרי נקראות הן "צרות" זו לזו (שמואל א. א. ו). ומת אחיו בלא בנים, ונפלו שתי הנשים לפניו לייבום, שתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום, שהוואיל והאחת פטורה משום איסור ערוה, הרי היא פוטרת גם את צרתה. ואם היה לו עוד אח, שאין היבמות קרובותיו, ונתייבמה לו צרת הערוה, ולו אשה אחרת, ומת אף הוא בלא בנים, שהרי אחת מהן היתה צרת הערוה, וזו פוטרת גם את האחרת, היינו את צרת צרתה של הערוה, עד סוף העולם – אפילו צרות צרות צרותיהן וכו'. וכבר הבאנו בפתיחה למסכתנו טעמים אחדים על כך. משנתנו נקטה "מן החליצה ומן הייבום" (ולא "מן הייבום ומן החליצה", כמו שנקטנו בפתיחה למסכתנו), שכן היא רוצה להשמיענו, שמצוות חליצה קודמת למצוות ייבום, כמו ששנו (בכורות א, ו): "מצוות ייבום קודמת למצוות חליצה – בראשונה, שהיו מתכוונים לשם מצוה; ועכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה, אמרו: מצוות חליצה קודמת למצוות ייבום" (גמרא; ועיי' "תוספות יום טוב").

במקדש – כדי לטהרם מטומאת עמי הארץ שנגעו בהם ברגל, כמו שבארנו במשנה הקודמת, ואומרים להם – לכהנים עמי הארץ ברגל (רש"י). החרור שלא תגענו בשולחן (ובמנורה) – לפי הגמרא אין גורסים במשנתנו תיבת "ובמנורה" (עיי' חגיגה כו, ב). ותמאווהו – לפי שאי אפשר להטביל את השולחן לאחר הרגל, משום שנאמר בו (שמות כה, ז): "ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד", וכיון שמצוות לחם הפנים שלא יסור מהשולחן אפילו רגע אחד, הרי אי אפשר היה לסלקו ממקומו לשם טבילה. כל הכלים שהיו במקדש, יש להם שניים ושלישים – לכל כלי היה עוד אחד או שניים כמותו (כלים ברורכה), שאם נטמאו הראשונים יביאו שניים תחתיהן – אם נטמא אחד הכלים היו מביאים אחר (מהרורכה) תחתיו. יש כותבים, שאפילו שולחן היה עוד אחד, שהרי אם נטמא טעון טבילה (יתפאות ישראל), ויש סוברים, שאמנם שולחן לא היה אלא אחד (המאירי בשם קצת מפרשים). כל הכלים שהיו במקדש מעונין טבילה – לאחר הרגל, כדי לטהרם מטומאת עמי הארץ שנגעו בהם ברגל, והוא הדין אם נטמאו בכל ימות השנה (המאירי). חוץ ממזבח הזהב – שעמד בהיכל, ומזבח הנחשת – שעמד בעזרה, מפני שהן פקקע – שבמזבח הנחושת כתוב (שמות כ, כא): "מזבח אדמה תעשה לי". ומכאן שאינו מקבל טומאה כאדמה, ומזבח הזהב הושווה למזבח הנחושת, שנאמר (במדבר ג, לא): "המנורה והמזבחות" – הוקשו המזבחות זה לזה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים: מפני שהן מצפין – שני פירושים נאמרו בגמרא בדברי החכמים: פירוש אחד, שהחכמים חולקים על רבי אליעזר וסוברים, שאף המזבחות צריכים טבילה, מפני שהן מצופין. כלומר שאילו לא היו מצופים בזהב ובנחושת לא היו מקבלים טומאה, שכל כלי עץ העשוי לנחת (לנוח תמיד במקומו ולא להיטלטל). אינו מקבל טומאה, שנאמר (ויקרא יא, לב): "וכל אשר יפול מהם (מהשרצים) במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק" – מה שק מיטלטל מלא וריק אף כל מיטלטל מלא וריק, אבל כיון שהמזבחות מצופים מתכת (זהב ונחושת), הרי הם מקבלים טומאה ככלי מתכת, הלכך אף הם טעונים טבילה לאחר הרגל. פירוש אחר, שחכמים אינם חולקים על רבי אליעזר, אלא נותנים טעם אחר לדבריו, שאינם טעונים טבילה, מפני שהם מצופים – כלומר אין צורך לטעם מפני שהם פקקע אלא הטעם שאינם מקבלים טומאה, מפני שהם כלי עץ העשוי לנחת ואינם אלא מצופים בזהב ובנחושת, וציפויים בטל לגביהם. ויש מבארים לפי פירוש זה, כפשוטה של משנתנו, שלדעת

בתו, ובת בנה, בת אשתו, ובת בנה, ובת בתה, חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו, אחותו מאמו, ואחות אמו, ואחות אשתו, ואשת אחיו מאמו, ואשת אחיו שלא היה בעולמו, וכלתו; הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן היבום, עד סוף העולם. וכלן אם מתו, או מאנו, או נתגרשו, או שנמצאו אילוניות – צרותיהן מתרות. ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו: שנמצאו אילוניות, או: שפאנו.

פירוש ברטנורא

לא תקח. והוא הדין לשאר עריות שיש בהן כרת. ואין לי אלא היא, צרתה מנין, ת"ל לצור. צרת צרתה מנין, ת"ל לצור. דמשמע לא תקח לא היא ולא צרתה ולא צרת צרתה: **בתו ובת בנה**. ובתו ובת בנה, דאילו בתו מאשתו היינו בת אשתו. דכיון דכתיב (ויקרא י"ח) ערות אשה ובתה, לא שנא הימנו ולא שנא מאיש אחר. אבל בתו מאנוסתו לא נפיק מהאי קרא, דאשה על ידי קדושין משמע, אלא נפקא מערות בת בנה או בת בתך (שם): **חמותו ואם חמותו ואם חמיו**. כל אלו אסורות לו, משום ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה, ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו: **אחותו מאמו**. שנישאת לאחיו מאביו ומת. וכן אחות אמו. שאין יבום אלא באחיו מן האב, דילפינן אחיה אחיה מבני יעקב, מה להלן מן האב אף על פי שאין מן האם הכא נמי לא שנא: **ואשת אחיו מאמו**. שמת ונישאה אחיו מאביו, שהיתה נכרית אצלו, ומת בלא בנים ונפלה לפניו ליבום. ואסורה לו לפי שהיתה תחלה אשת אחיו מאמו ואסורה לו עולמית, דכתיב (שם) ערות אשת אחיך בין מן האב בין מן האם: **ואשת אחיו שלא היה בעולמו**. כגון ראובן שמת בלא בנים, וגולד לו אח לאחר מיתה ושמו לוי, ויבם שמעון את אשתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים, ונפלו שתייהן לפני לוי, שתייהן פטורות, לפי שאשת ראובן שנישאת לשמעון אסורה ללוי בכרת, לפי שמיצאה הכתוב מיבום לוי, שנאמר (דברים כ"ה) כי ישבו אחיך יתרו, שהיתה להם ישיבה אחת בעולם. הלכך בשמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לו בנים. ואע"פ שעתה נפלה מכה נישואי שמעון שהיה בעולמו, אסורה לו מחמת ראובן, וכשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה: **וכלתו**. שמת בנה, ונישאה אחיו. וכלתו אסורה עליו איסור עולם ואפילו אחר שמת בנה: **וכלתו אם מתו**. כגון שמתה בתו קודם מיתת אחיו או שמיאנה בו. ואע"פ שאין מצינו אלא ביתומה קטנה שהשיאה אמה ואחיה, משכחת לה שמיאנה בחיי אביה, כגון שהשיאה אביה לאחר ונתגרשה בעודה קטנה, ששוב אין לאביה רשות בה, ונישאת לאחיה אביה בעודה קטנה, או יוצאה במיאון, דקרינן לה לקמן יתומה בחיי האב. ואם מיאנה באחיו או נתגרשה ממנו, או נמצאה אילנית שמקחה מקח מעות וכאלו לא היתה אשת אחיו מעולם, צרתה מתוכיבת: **אילוניות**. לשון איל. הזכר מן הצאן. וסימניה מפורשים, שאין לה שדים כנשים ואין לה סימנים וקולה עבה

משניות מבוארות – קהתי

ואשת אחיו מאמו – כגון שהיה לוי אחיו של שמעון רק מצד האם, וכשמת לוי, נישאה אשתו לראובן, אחיו של שמעון מאביו, שהרי היא מותרת לו, ומת ראובן בלא בנים, ונפלו נשיו לפני שמעון אחיו לייבום, וביניהן גם זו שהיתה תחילה אשת לוי, היינו אשת אחיו מאמו. והיא אסורה לו, שנאמר (ויקרא יח, טז): "ערות אשת אחיך לא תגלה", ודרשו: אחיך – בין מן האב ובין מן האם; ואמנם מצוות ייבום מוציאה את אשת האח (שמת בלא בנים) מכלל איסור ערוה, אבל אין מצוות ייבום אלא באשת אח מן האב, כמו שהבאנו כבר בפתיחה למסכתנו, ולא באשת אח מן האם; ומכאן שאשת אחיו מאמו אסורה לו לעולם, ואם נפלה לפניו לייבום, כמו שבארנו לעיל, הרי היא פטורה ופוטרת את צרותיה מן החליצה ומן הייבום. **ואשת אחיו שלא היה בעולמו** – היינו שמת אחיו בלא בנים קודם שהוא נולד, וזה אינו בתורת ייבום, שנאמר (דברים כה, ה): "כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם" וגו', ודרשו חכמים, שאין ייבום אלא לאחים שהיתה להם ישיבה אחת בעולם. ואם ייבמה אח אחר שהיה עמו בעולמו, ואף הוא מת בלא בנים, והניח עוד נשים מלבד אשת אחיו שייבמה, וכולן נפלו עכשיו לפני האח שלא היה בעולמו של האח הראשון, הואיל וזו אסורה לו, הרי היא פוטרת אף את צרותיה מן החליצה ומן הייבום (כמבואר להלן ב, א). **וכלתו** – כגון שמת בנה של ראובן, וכלתו (אשת בנה) נישאה לשמעון אחיו, והיו לשמעון עוד נשים, ומת שמעון בלא בנים, ונפלו נשי שמעון לפני ראובן לייבום, הואיל וכלתו אסורה לו משום ערוה, הרי היא פוטרת גם את צרותיה מן החליצה ומן הייבום; **הרי אלו** – חמש עשרה העריות שנימנו במשנתנו, **פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן היבום, עד סוף העולם** – כמו שבארנו לעיל. **וכלן** – כל העריות הללו, **אם מתו** – בחיי אחיו, כלומר שהיו נשואות לאחיו, אבל מתו בחייו, **או מאנו** – שכן קטנה יתומה מאביה שהשיאה אמה או אחיה, לפי תקנת חכמים הרשות בידה, בעודה קטנה, למאן בבעלה ולומר שאינה רוצה לחיות עם בעלה, והיא יוצאת ממנו בלא גט; ואף כאן מדובר, שהעריות היו קטנות יתומות מאביהן ונתקדשו לאחיו על ידי אמותיהן או אחיהן, ומיאנו בו. ואף בבתו ייתכן מיאון כגון שהשיאה אביה לאחר ונתגרשה ממנו בעודה קטנה, והרי היא נקראת "יתומה בחיי האב", ששוב אין לאביה רשות בה, והלכה ונישאה לאחיה אביה בעודה קטנה, ויצאה ממנו קודם מיתתו במיאון, שאף בכגון זה יכולה למאן בבעלה כל זמן שהיא קטנה; **או נתגרשו** –

מכל מקום כל שפטורה מדין תורה מן הייבום פטורה אף מן החליצה, כמו שבארנו כבר הטעם בפתיחה למסכתנו. **ואלו הן** – חמש עשרה העריות הפוטרות את צרותיהן וכו' מן החליצה ומן הייבום: **בתו, ובת בנה, ובת אשתו, ובת בנה, ובת בתה**, חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו, אחותו מאמו, ואחות אמו, ואחות אשתו, ואשת אחיו מאמו, ואשת אחיו שלא היה בעולמו, וכלתו; הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן היבום, עד סוף העולם. וכלן אם מתו, או מאנו, או נתגרשו, או שנמצאו אילוניות – צרותיהן מתרות. ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו: שנמצאו אילוניות, או: שפאנו.

מכל מקום כל שפטורה מדין תורה מן הייבום פטורה אף מן החליצה, כמו שבארנו כבר הטעם בפתיחה למסכתנו. **ואלו הן** – חמש עשרה העריות הפוטרות את צרותיהן וכו' מן החליצה ומן הייבום: **בתו, ובת בנה, ובת אשתו, ובת בנה, ובת בתה**, חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו, אחותו מאמו, ואחות אמו, ואחות אשתו, ואשת אחיו מאמו, ואשת אחיו שלא היה בעולמו, וכלתו; הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן היבום, עד סוף העולם. וכלן אם מתו, או מאנו, או נתגרשו, או שנמצאו אילוניות – צרותיהן מתרות. ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו: שנמצאו אילוניות, או: שפאנו.

מכל מקום כל שפטורה מדין תורה מן הייבום פטורה אף מן החליצה, כמו שבארנו כבר הטעם בפתיחה למסכתנו. **ואלו הן** – חמש עשרה העריות הפוטרות את צרותיהן וכו' מן החליצה ומן הייבום: **בתו, ובת בנה, ובת אשתו, ובת בנה, ובת בתה**, חמותו, ואם חמותו, ואם חמיו, אחותו מאמו, ואחות אמו, ואחות אשתו, ואשת אחיו מאמו, ואשת אחיו שלא היה בעולמו, וכלתו; הרי אלו פוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן היבום, עד סוף העולם. וכלן אם מתו, או מאנו, או נתגרשו, או שנמצאו אילוניות – צרותיהן מתרות. ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו ובאם חמיו: שנמצאו אילוניות, או: שפאנו.

ב פיצד פטורות צרותיהן? היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו, ולו אשה אחת, ומת – פשם שבתו פטורה, כך צרתה פטורה. הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני, ולו אשה אחת, ומת – פשם שצרת בתו פטורה, כך צרת צרתה פטורה, אפלו הן מאה. פיצד אם מתו צרותיהן מתות? היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו, ולו אשה אחת; מתה בתו, או נתגרשה, ואחר כך מת אחיו – צרתה מתרת. וכל היכולה למאן ולא מאנה – צרתה חולצת ולא מתבבמת.

פירוש ברטנורא

כאיש ואין לה שיפולי מעים כנשים כלומר שאותו מקום אינו בולט מגופה כערות שאר הנשים: **ואי אתה יכול לומר וכו'.** שכבר ילדו מאחר קודם שנישאו לאחיו, הלכך לאו אילוניות ניהו. ומיאון נמי ליכא, שהרי גדולות הן, ואין ממאנת אלא קטנה. ותנא דירן דלא חביב אמו בכלל הנשים שפוטרת צרותיהן, סבר לה כמ"ד שאין אדם נושא אנוסת אביו ומפחת אביו. אבל לדברי האומר נושא אדם אנוסת אביו ומפחת אביו, והיא הלכה, אפשר שנתנשא אמו לאחיו מאביו, וכשימות בלא בנים נמצאת אמו נופלת לפני בנה ליבום. ונמצאו מ"ז נשים פוטרות צרותיהן, ואמו אחת מהן. וכן הלכה:

ב כשם שבתו פטורה. שהרי אסורה לו, ואין שם אח אלא הוא. כך צרתה פטורה: **הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני.** הוכח דיש אה אחר ששתיהן מותרות לו, ואין פטורות, שהרי יש כאן מצות יבום, ומתיבמת האחת והשניה פטורה, דכתיב (דברים כ"ה) את בית אחיו, בית אחד הוא בונה ואין בונה שתי בתים. ואם יבם אחיו השני את צרת בתו ולו אשה אחת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו: **כשם שצרת בתו פטורה.** שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון. כך צרת צרתה, אשת אחיו השני האחרת, פטורה, שזו פוטרתה, שצרת ערוה פוטרת צרתה: **ואפילו הם מאה.** אחים, והלכה צרת צרתה של בתו ונתיבמה לאחיו השלישי, ולו אשה אחת ומת בלא בנים, שתייהן אסורות על זה. וכן לעולם: **צרתה מותרת.** להתיבם. שהרי בשעת זיקת יבום אינה צרתה: **וכל היכולה למאן.** שהיא קטנה הערוה, ויכולה למאן ולא מיאנה, ומת אחיו, הואיל וקידושה אינן אלא מדרבנן וזיקה שלה אינה אלא מדרבנן, אינה פוטרת צרתה מן החליצה, ולהתיבם אסורה, שנראית כצרת ערוה:

משניות מבוארות – קהתי

כשם שבתו פטורה – מן החליצה ומן הייבום, שהרי אסורה היא לו משום ערווה, **כך צרתה פטורה** – מן החליצה ומן הייבום, כמו שבארנו הטעם בפתיחה למסכתנו. **הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני** – שכן אם היה אח אחר לשמעון, ושתי היבמות מותרות לו, הרי הוא חייב לייבם אחת מהן (כמו שבארנו בפתיחה למסכתנו), וכגון שלוי הוא אחיו השני של שמעון, הלכה צרת בתו של ראובן ונתיבמה ללוי, **ולו אשה אחת** – והיתה ללוי עוד אשה מלבד יבמתו, **ומת** – גם לוי בלא בנים, ונפלו שתי נשיו של לוי לפני ראובן לייבום, **כשם שצרת בתו פטורה** – מן החליצה ומן הייבום, שנאסרה עליו בשעה שנפלה לו לייבום משמעון, **כך צרת צרתה** – אשתו האחרת של לוי, **פטורה** – מן החליצה ומן הייבום; וכבר בארנו הטעם (בפתיחה למסכתנו), שכיון שנפקעה זיקת ראובן מצרת בתו, הרי היא נאסרה עליו משום אשת אחיו, ודינה ככל ערוה הפוטרת את צרתה; הלכך צרת ערוה פוטרת את צרתה. ויש למדים זה מן המקרא, כמו שהבאנו כבר בפתיחה למסכתנו; **אפלו הן מאה** – אחים, כגון אם אשתו האחרת של לוי, היינו צרת צרתה של בת ראובן, נתיבמה ליהודה אחיהם, ולו אשה אחת, ומת יהודה בלא בנים, שתייהן אסורות על ראובן, שצרת צרתה של בתו פוטרת אף היא את צרתה, היינו את האשה האחרת של יהודה, מן החליצה ומן הייבום (מהטעם שבארנו לעיל), וכן לעולם. **פיצד אם מתו צרותיהן מתות** – כפי ששינוי במשנה א: אם מתו או מאנו או נתגרשו וכו', צרותיהן מותרות? **היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו** – כמו שבארנו לעיל, כגון שהיתה בתו של ראובן נשואה לשמעון אחיו, **ולו אשה אחת** – ולשמעון עוד אשה, מלבד בתו של ראובן; **מתה בתו** – מתה על שמעון בתו של ראובן, או נתגרשה – משמעון, **ואחר כך מת אחיו** – מת שמעון בלא בנים, **צרתה** – אשתו של שמעון שהיתה תחילה צרת בתו של ראובן, **מתרת** – להתיבם לראובן, לפי שבשעה שזקקה לו לייבום, אין היא צרתה של בתו, שכבר מתה בחיי אחיו, או שנתגרשה ממנו, **וכל היכולה למאן** – שהיבמה הערוה עדיין קטנה היא, והיתה יכולה למאן בחיי בעלה, **ולא מאנה** – ומת בעלה, **צרתה חולצת** – עושה מעשה החליצה, שקידושי יתומה קטנה אינם אלא מדברי סופרים, ואף זיקתה לייבום אינה אלא מדברי סופרים, הלכך אינה פוטרת את צרתה מן החליצה. **ולא מתבבמת** – כמבואר הטעם בגמרא, לפי שמשעת נפילה לייבום נראית כצרת בתו, ולכן גזרו חכמים שאפילו בתו ממאנת ביבם, אין צרתה מתיבמת, שלא יבואו ללול בצרת ערוה.

מאחיו בגט, או **שנמצאו אילוניות** – איילונית היינו אשה שאינה מסוגלת ללדת מטבע ברייתה, והיא מכונה כך מלשון "איל" (זכר), לפי שאין לה סימני אשה. וכל שהיא איילונית אינה בת ייבום, שנאמר (דברים כה, ו): "והיה הבכור אשר תלד", פרט לאילונית שאינה יולדת, וכל שאינה בת ייבום, הרי היא פטורה גם מן החליצה, וזהו ששינוי כאן: או שנמצאו איילוניות – היינו שהעריות נמצאו איילוניות ואינן בנות ייבום; בכל המקרים הללו **צרותיהן מתות** – להתיבם לו, שבשעה שנופלות לפניו לייבום, אין הן צרותיה של ערוה. בענין עריות שנמצאו איילוניות, יש מדייקים בלשון המשנה "שנמצאו", ומפרשים, שמדובר כאן בכגון שלא הכיר בה מתחילה שהיא איילונית, ונמצא מקחו מקח טעות, והרי היא כאילו לא היתה אשתו, הלכך אין שאר הנשים של אחיו צרות ערוה (גמרא: רש"י). אבל פסקו בגמרא, שהלכה היא שאפילו הכיר בה אחיו כשנשאה, ונמצא שלא היה מקחו מקח טעות, מכל מקום צרותיה מותרות, שהואיל ואילונית אינה בת ייבום, אין שאר הנשים קריות צרותיה לענין ייבום. **ואי אתה יכול לומר בהמותו ובאם בהמותו ובאם חמיו: שנמצאו אילוניות,** או: **שמיאנה** – אין יכולים לומר בהן "שנמצאו איילוניות", שהרי כבר ילדו קודם שנישאו לאחיו, ואין איילונית יולדת; וכן אי אפשר לומר בהן "שמיאנו", שהואיל וכבר ילדו, הרי גדולות הן, ואין ממאנת אלא קטנה.

משנתנו היא כדעת רבי יהודה (להלן יא, א), שאין אדם נושא אנוסת אביו ומפחת אביו, הלכך אינה מונה "אמו" בכלל הנשים שפוטרת את צרותיהן. אבל ההלכה היא כחכמים הסוברים (שם), שנושא אדם אנוסת אביו ומפחת אביו, ולפי זה אפשר שתהיה אמו אשת אחיו, כגון שנשא ראובן את אנוסת אביו, ושמעון הוא אחיו מאביו, שילדה לו אותה אנוסה, וכשמת ראובן בלא בנים, נמצאת נופלת אמו של שמעון לפני שמעון לייבום. הרי שלפי ההלכה יש שש עשרה נשים הפוטרות את צרותיהן, ואמו אחת מהן.

באור משנה ב

משנה זו היא המשך המשנה הקודמת והיא באה להדגים מה ששינוי שם, שערוה פוטרת את צרתה וצרת צרתה מן החליצה ומן הייבום.

פיצד פוטרות – חמש עשרה העריות, שנימנו במשנה הקודמת, **צרותיהן** – וצרות צרותיהן, מן החליצה ומן הייבום? **היתה בתו או אחת מכל העריות האלו נשואה לאחיו** – כגון בתו של ראובן נשואה לשמעון אחיו, **ולו אשה אחת** – ולשמעון היתה עוד אשה מלבד בתו של ראובן, **ומת** – שמעון בלא בנים, ונפלו שתי נשיו של שמעון, היינו בתו של ראובן וצרתה, לפני ראובן לייבום,

ג שש עריות המורות מאלו, מפני שגשואות לאחרים – צרותיהן מתרות: אמו, ואשת אביו, ואחות אביו, אחות מאביו, ואשת אחי אביו, ואשת אחיו מאביו.

ד בית שמאי מתירין הצרות לאחים, ובית הלל אוסרים. הלצו – בית שמאי פוסלין מן הכהנה, ובית הלל מכשירים. נתיבמו – בית שמאי מכשירים, ובית הלל פוסלין. אף על פי שאלו אוסרין ואלו מתירין, אלו פוסלין ואלו מכשירין, לא נמנעו בית שמאי מלשא נשים מבית הלל, ולא בית הלל מבית שמאי; כל המהרות והמקומות שהיו אלו מטהרין

פירוש ברטנורא

ג שש עריות המורות מאלו. ומה היא חומרא שלהן, שגשואות לאחרים. ואין יכולות להינשא לאחיו של זה מאביו, ואם מתו בעליהן שהן נכרים אצל זה, צרותיהן מותרות לינשא לזה, שאין צרת ערוה אסורה אלא בנופלת לפניו ליבום מאחיו. ורבינו משה בר מימון פירש, אם נישא בעבירה לאחיו, ומת בלא בנים ונפלו ליבום לפניו, צרותיהן מותרות, שאין אלו צרות ערוה, הואיל ולא היו קדושין תופסין לאחיו באותן עריות: אמו. אינה יכולה להינשא לאחיו מאביו, שהרי היא לו אשת האב, לדברי האומר שאנוסת אביו אסורה. ולעיל פירשתי שאין כן הלכה, אלא אמו פומרת צרחה, שהיא יכולה להינשא לאחיו מאביו: אשת אביו, אשת אחי אביו. [שהיה לו בנים] ואחות אביו, כולן אסורות לאחיו כמו שאסורות עליו, ואין בהם צד יבום על זה לעולם. ואם נשאום אחרים ולהם נשים אחרות ומתו, צרותיהן מותרות לינשא לזה. וכן אם נשא אותם אחיו בעבירה ומת בלא בנים צרותיהן מותרות:

ד בית שמאי מתירין. צרת ערוה להתייבם לאחיו. דלית להו חך דרשה דלצרו: חלצו. הצרות מן האחים: בית שמאי פוסלין. הצרות מן הכהונה, שחליצתן חליצה: ובית הלל מכשירין. שחליצתן שלא לצורך היתה, והרי היא כחולצת מן נכרי: נתיבמו. לאחין: בית שמאי מכשירין. אותן לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהם: ובית הלל פוסלים. שנבעלו לאסור להם, והנבעלה לאסור לה עשאה זונה וזונה אסורה לכהן: לא נמנעו. ואע"פ שבני הצרות שנתיבמו כדברי בית שמאי ממזרים הם לכה"ה, שהרי באיסור אשת אח הם עליהם ואשת אח בכרת, ובני חייבי כריתות ממזרים הם, אע"פ לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש, לפי שהיו מודיעים להם אותן הבאות מן הצרות ופורשין מהן: אלו על גבי אלו. משאילים כלם אלו לאלו. ובגמרא פריך אהא דתנן בית שמאי מתירין את הצרות לאחים

משניות מבוארות – קהתי

עשרה העריות פטורות צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, ואינם סוברים שדין צרת הערוה כערוה. ובית הלל אוסרים – את הצרות של חמש עשרה העריות להתייבם לאחים, כמו ששינו במשנה א. יש מבארים בגמרא טעמים של בית שמאי, שנאמר (דברים כה, ה): "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר" – החוצה היינו החיצונה, שאיננה קרובה ליבם, וכיון שכתוב "החוצה" מכלל שיש פנימית (שיש עמה עוד אשה הקרובה ליבם – רש"י), ואמרה התורה: "לא תהיה... לאיש זר", מכאן שצרת ערוה מתייבמת. ברם, בית הלל למדים מפסוק זה שאין קידושין של זר תופסים ביבמה; ויש אומרים בגמרא טעם אחר לדעת בית שמאי (עיי' יבמות יג, ב). הלצו – הצרות של העריות, שעשו מעשה החליצה, בית שמאי פוסלין מן הכהנה – פוסלים את הצרות מלהינשא לכהן, שהרי לדעתם זקוקות היו הצרות לחליצה זו, וחליצתן חליצה גמורה היא, והלכה היא שחלוצה אסורה לכהן כגורשה (להלן ב, ד), ובית הלל מכשירים – מתירים אותן להינשא לכהן אף על פי שחלצו, לפי שחליצתן שלא לצורך היתה, ואין זו נקראת חליצה. נתיבמו – צרות העריות לאחים, ואחר כך נתאלמנו מיבמיהן, בית שמאי מכשירים – מתירים אותן לכהן, שהרי נתיבמו בדין. ובית הלל פוסלין – אותן מלהינשא לכהן, שהואיל ולדעתם נתיבמו באיסור, דינן כדין אשה שנבעלה למי שאסור לה שנעשית זונה, וזונה אסורה לכהן (ויקרא כא, י). אף על פי שאלו אוסרין ואלו מתירין – בית הלל אוסרים את צרות העריות להתייבם לאחים, ובית שמאי מתירים אותן; ויש שאין גורסים פסקה זו במשנתנו (עיי' "תוספות יום טוב"). אלו פוסלין ואלו מכשירין – שאם חלצו צרות העריות, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין; ואם נתיבמו, בית הלל פוסלין ובית שמאי מכשירין, ונמצאו הכשרות לאלו פסולות לאלו, לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל – ולא חששו לצרת ערוה, שבית הלל פטורה מחליצה, ולדעתם אסורה לאחרים עד שתחלוץ, ולא בית הלל מבית שמאי – אף על פי שבני הצרות שנתיבמו כדברי בית שמאי, ממזרים הם לדברי בית הלל, שהרי באיסור אשת אח הן עליהם, ואשת אח עונשה כרת, ובני חייבי כריתות ממזרים הם, מכל מקום לא נמנעו בית הלל מלישא נשים מבית שמאי; ומבואר הטעם בגמרא (יבמות יד, א), לפי שהיו מודיעים אלו לאלו, כיצד נהגו הלכה למעשה, כדי שלא ייכשלו בדברים שמחמירים בהם. כל הקהרות והמקומות שהיו אלו מטהרין ואלו מטמאין – לא הביאו לידי פירוד בין בית שמאי ובין בית הלל, שמכל מקום לא

באור משנה ג

שש עריות – המנויות להלן, המורות מאלו – מחמש עשרה עריות שנימנו במשנה א, ומהי חומרתן? מפני שגשואות לאחרים – שש עריות אלו אינן יכולות להינשא לאחיו מאביו, אלא לאחרים, לפי שהן אסורות משום ערוה על כל האחים מן האב, ולכן אם נישא לאחרים, צרותיהן מתרות – אם מתו בעליהן, מותרות צרותיהן להינשא לו, שאין צרת ערוה אסורה אלא בנופלת לפניו ליבום מאחיו (רש"י). ויש מפרשים: צרותיהן מותרות – שאם אחת ממש עריות אלו נישאה לראובן בעבירה, והיתה לו אשה אחרת, ומת בלא בנים, ונפלו נשי ראובן לפני שמעון אחיו לייבום, אף על פי שהערוה אסורה לו מכל מקום צרתה מותרת לו, והיא חולצת או מתייבמת, לפי שאין היא צרת ערוה, הואיל ולא היו קידושין אחיו תופסים באותה ערוה (רמב"ם). ואלו הן שש העריות: אמו – שאסורה היא להינשא אף לאחיו מאביו, שנאמר (ויקרא יח, ח): "ערוות אשת אביך לא תגלה". וכבר הזכרנו שמשנתנו היא כדעת רבי יהודה (להלן יא, א) שאנוסת אביו אסורה. אבל ההלכה היא כחכמים, שאנוסת אביו מותרת, ונמצא שאמו יכולה להינשא לאחיו מאביו, והיא פטורת צרתה, כדין חמש עשרה הנשים שנימנו במשנה א; ואשת אביו – שאסורה היא לכל האחים מן האב, כמו שהבאנו הפסוק לעיל; ואחות אביו – שנאמר (ויקרא יח, יב): "ערות אחות אביך לא תגלה"; אחותו מאביו – שנאמר (שם שם, ט): "ערות אחותך... לא תגלה"; ואשת אחי אביו – שנאמר (שם שם, טז): "ערות אחי אביך לא תגלה, אל אשתו לא תקרב, דודתך היא"; ואשת אחי מאביו – שגירשה אחיו, או שהיו לו בנים ומת, שנאמר (שם שם, טז): "ערות אשת אחיך לא תגלה"; כל אלו אסורות לאחיו מאביו כשם שאסורות עליו, ואי אפשר שיפלו לפניו לייבום. לפיכך אם נישא לאחרים ומתו בעליהן, או אם נישא לאחיו בעבירה, ומת אחיו בלא בנים – צרותיהן מותרות לו, כמו שבארנו לעיל.

באור משנה ד

משנתנו באה ללמד, שאותה הלכה ששינו במשנה א: "חמש עשרה נשים פטורות צרותיהן... מן החליצה ומן הייבום", אינה אלא לדעת בית הלל, שכן נחלקו בה בית שמאי ובית הלל.

בית שמאי מתירין הצרות – של חמש עשרה העריות שנימנו במשנה א, לאחים – להתייבם לאחים, אף על פי שהעריות עצמן אסורות להם, שבית שמאי חולקים על מה ששינו במשנה א, שחמש

ואלו מטמאין, לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו.

פרק שני

א כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו? שני אחים, ומת אחד מהם, ונולד להן אח, ואחר כך יבם השני את אשת אחיו, ומת – הראשונה יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, והשנייה משום צרתה. עשה בה מאמר, ומת – שנייה חולצת ולא מתיבמת.

ב שני אחים, ומת אחד מהן, ואחר כך נולד להן אח, ומת – הראשונה יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, והשנייה משום צרתה. עשה בה מאמר, ומת – השנייה חולצת ולא מתיבמת. רבי שמעון אומר: מיבם לאיזו מהן שירצה, או חולץ לאיזו מהן שירצה.

פירוש ברטנורא

ובית הלל אוסרים, קרי כאן לא תתגודדו, לא תיעשו אנדות אנדות, ומשני, כגון בית דין אחד בעיר אחת פלג מורים בבית שמאי ופלג מורים בבית הלל. אבל שני בתי דינים בעיר אחת, וכ"ש שני בתי דינים בשתי עירות לית לן בה:

ב א כיצד אשת אחיו וכו'. פוסרת צרתה: ונולד להן אח. ומצאה זקוקה ליבם, ועלו אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: **ואח"כ יבם השני את אשת אחיו.** ולו אשה אחרת: ומת. בלא בנים: **הראשונה.** היא אשת הראשון, שנפלה לפניו כבר פעם אחת, יוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו: **עשה בה.** זה שמת: **מאמר.** פירוש שקידשה בכסף. וביבמה קידושין של כסף אינם קידושין גמורים אלא מדברי סופרים, שאין היבמה נקנית ליבם להיות כאשת איש גמורה עד שיבא עליה, וזה לא הספיק לכנסה עד שמת: **שנייה חולצת.** ולא מפסדה משום צרת ערוה, דלאו צרתה ממש היא: **ולא מתיבמת.** משום דמאמר קונה מקצת והוא לה צרת ערוה במקצת. וכל מקום שאין שם קידושין גמורים חולצת ולא מתיבמת:

ב ומת. המיבם: **מיבם לאיזו שירצה.** ופוסרת חברתה. ולא אעשה בה מאמר קאי, אלא ארישא קאי דקתני הראשונה אסורה וכו', וקאמר ר"ש כיון שכשנולד

משניות מבוארות – קהתי

צרתה של יבמתו, **חולצת** – ואינה נפטרת משום צרת ערוה, לפי שאין היא צרתה ממש, **ולא מתיבמת** – לפי שהמאמר קונה מכל מקום ביבמה מקצת קניין, והרי היא צרת ערוה במקצת.

באור משנה ב

משנתנו מוסיפה לעסוק באשת אחיו שלא היה בעולמו, והיא דנה בכגון שנולד האח לאחר שאשת אחיו כבר נתייבמה.

שני אחים – ראובן ושמעון, **ומת אחד מהן, ויבם השני את אשת אחיו** – כגון שמת ראובן בלא בנים, ויבם שמעון את אשת ראובן, ויש לו אשה אחרת, **ואחר כך נולד להן אח** – יהודה, **ומת** – שמעון, ונפלו לפני יהודה שתי נשים, היינו היבמה הראשונה שייבמה שמעון ואשתו של שמעון, **הראשונה** – היינו אשתו של ראובן שנתייבמה לשמעון, **יוצאת** – בלא ייבום ובלא חליצה, **משום אשת אחיו שלא היה בעולמו** – אף על פי שבשעה שנולד יהודה, לא היתה אשתו של ראובן זקוקה לייבום, שהרי כבר נתייבמה לשמעון, וכשנפלת לפניו משמעון, הרי זו אצלו אשת אח שהיה בעולמו, מכל מקום לא נפקע ממנה, מחמת זיקת הייבום הראשונה, דין אשת אחיו שלא היה בעולמו, שנאמר בפרשת הייבום (דברים כה, ה): "ולקחה לו לאשה ויבמה" – עדיין ייבומים הראשונים עליה (גמרא), כלומר שאף על פי שכנסה, עדיין נקראת יבמה, שהרי אחר שאמר הכתוב "ולקחה לו לאשה" הוסיף עוד הלשון "ויבמה", ומכאן שגם אחר הנישואין נקראת יבמה, ואם כן עדיין נמשכת עליה זיקת הייבום מראובן, והרי היא ליהודה אשת אחיו שלא היה בעולמו; **והשנייה** – יוצאת בלא ייבום ובלא חליצה, **משום צרתה** – מפני שהיא צרתה, כמו שבארנו במשנה הקודמת. **עשה בה מאמר, ומת** – אם שמעון קידש את יבמתו בכסף או בשטר, ולא הספיק לכנסה עד שמת, **השנייה חולצת ולא מתיבמת** – שאין המאמר קונה בה אלא מקצת קניין מדברי סופרים, ואין היא אלא צרת ערוה במקצת, הלכך אינה נפטרת משום צרת ערוה וצריכה חליצה, אבל אינה מתייבמת, כמו שבארנו כבר במשנה הקודמת. **רבי שמעון אומר: מיבם לאיזו מהן שירצה, או חולץ לאיזו מהן שירצה** – רבי שמעון חולק על תנא קמא וסובר, שאם נולד יהודה לאחר שכבר ייבם שמעון את אשתו של ראובן, נפקעה ממנה לגמרי זיקת הייבום מראובן, וכשמת שמעון אין היא נופלת לפניו אלא מחמת נישואי שמעון, והרי זו אצלו אשת אח

נמנעו להיות עושין טהרות אלו על גבי אלו – כלומר לשאול כלים אלו מאלו, להשתמש בהם בטהרה, מהטעם שבארנו לעיל, שהיו מודיעים אלו לאלו כיצד נהגו בדברים שמקילים בהם. ובאה המשנה ללמדנו, שחיבה וריעות היו נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר (זכריה ח, יט): "האמת והשלום אהבו" (גמרא יבמות יד, ב).

באור משנה א

בין חמש עשרה הנשים הפוסרות את צרותיהן מן החליצה ומן הייבום, ששנינו בפרק א משנה א, נימנית "אשת אחיו שלא היה בעולמו", ובאה משנתנו לבאר עניינה.

כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו – פוסרת צרתה מן החליצה ומן הייבום? **שני אחים** – כגון ראובן ושמעון, **ומת אחד מהם** – כגון ראובן, בלא בנים, ונפלה אשתו לפני שמעון לייבום, **ונולד להן אח** – יהודה, לאחר מיתת ראובן, קודם שייבם שמעון את יבמתו, הרי היא אסורה על יהודה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו, שנאמר בפרשת הייבום (דברים כה, ה): "כי ישבו אחים יחדו" – אין ייבום אלא באחים שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, כמו שבארנו כבר בפרק א משנה א, **ואחר כך יבם השני את אשת אחיו** – שמעון ייבם את אשתו של ראובן אחיו, ולו אשה אחרת, **ומת** – שמעון, אף הוא בלא בנים, ונפלו שתי נשים לפני יהודה אחיו לייבום, **הראשונה** – היינו אשתו של ראובן, שכבר נפלה פעם לייבום ונתייבמה לשמעון, **יוצאת** – בלא ייבום ובלא חליצה, **משום אשת אחיו שלא היה בעולמו** – שאסורה לו לעולם משום אשת אח, **והשנייה** – אשתו השנייה של שמעון, יוצאת אף היא בלא ייבום ובלא חליצה, **משום צרתה** – מפני שהיא צרתה של אשת אחיו שלא היה בעולמו; וזהו ששנינו (לעיל א, א), שאשת אחיו שלא היה בעולמו פוסרת צרתה מן החליצה ומן הייבום. **עשה בה מאמר** – כתוב בתורה (דברים כה, ה): "יבמה יבוא עליה ולקחה לו לאשה", מכאן למדים, שמן התורה אין היבמה נקנית ליבם, להיות כאשתו לכל דבר, אלא בביאה, אבל חכמים תיקנו שיקדש אותה תחילה בכסף או בשטר, ויאמר לה בפני עדים: "הרי את מקודשת לי בזה", וזהו הנקרא "מאמר"; ואין המאמר קונה ביבמה קניין גמור כמו הביאה, אלא מקצת קניין מדברי סופרים. משנתנו באה, איפוא, ללמד, שאם שמעון עשה ביבמתו מאמר בלבד, שקידשה בכסף או בשטר, **ומת** – קודם שבא עליה, ונמצא שלא ינקתה לו בקניין גמור, **שנייה** – אשתו השנייה של שמעון, היינו

פירוש ברטנורא

משניות מבוארות – קהתי

באור משנה ג

במשנה הקדומת שנינו שכל יבמה שאיסורה איסור מצוה או איסור קדושה, חולצת ולא מתייבמת; ובאה משנתנו לפרש מהו "איסור מצוה" ו"איסור קדושה".

איסור מצוה – ששנינו במשנה הקדומת, היינו: **שְׁנִיּוֹת מִדְּבָרֵי סוּפְרִים** – הנשים שאינן עריות מדין תורה, אלא אסורות הן מדין "שניות לעריות", כגון אם אמו, אם אביו, כלת בנו, כלת בתו וכו' (עיי' גמרא יבמות כא. א), שגזרו עליהן הסופרים (חכמי התורה ומפרשיה וראשונים), כדי להרחיק את האדם מאיסור ערווה שבתורה, והוסיפו אותן על העריות האסורות מן התורה. בגמרא מבואר, שנקראות "איסור מצוה", משום שמצוה לשמור דברי חכמים. **איסור קדשה** – ששנינו במשנה הקדומת, היינו: **אֶלְמָנוֹת לְכֶהֱן גְּדוֹל** – כגון ששם אחיו, כהן הדיוט, ונפלה אשתו לפניו, והרהר היא אסורה עליו משום אלמנה (ויקרא כא. יד): **גְּרוּשָׁה וְחִלּוּצָה לְכֶהֱן הַדְּיוֹט** – כגון שעבר אחיו ונשא גרושה האסורה לכהן (שם כא. ז), או שנשא חלוצה שהיא אסורה לכהן מדברי סופרים, ומת בלא בנים, ונפלו לפניו לייבום; **מִמְזֵרָה וְנִתְיָבָה לִישְׁרָאֵל** – שנשא אחיו ממזרת, היינו שנולדה מאחת העריות (כמבואר להלן ד, יג), או נתינה, היינו אשה מן הגבעונים שנתגיירו בימי יהושע, ונקראים "נתינים" משום שנאמר בהם (והושע ט, כז): "וַיִּתְּנִם יְהוֹשֻׁעַ... חֹטְכֵי עֲצִים וְשׁוֹאֲבֵי מִים", וגזר עליהם יהושע, ואחר כך דוד, שלא יבואו בקהל ישראל, כלומר שאסור להתחתן בהם (גמרא יבמות טז, א), ונפלה הממזרת או הנתינה לפניו לייבום, **וּבֵת יִשְׂרָאֵל לִנְתִּין וְלִמְמוֹזַר** – בגמרא מבואר, שכל אלו נקראים "איסור קדושה", משום שנאמר בפרשת "אמור אל הכהנים" (ויקרא כא. ו-ז): "קדושים יהיו לא־להיהם... אשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאשה לא יקחו" כלומר שאין בכל אלו איסור ערווה משום קירבת משפחה, אלא איסורן הוא משום קדושתם יחוס משפחה. ואף ישראל הוזהרו לשמור על קדושתם, כמו שנאמר (ויקרא יט. ב): "קדושים תהיו", להלך ונכלמו ב"איסור קדושה" גם ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לנתין ולממוזר. מכל מקום כל אלו אינן מתייבמות, אבל חולצות, כמו שבארנו הטעם במשנה הקדומת.

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

רש"י

דף כח עמ' ב: הגמרא ממשיכה בענין קיום מצוות אצל אברהם: **אָמַר רַב קַיִים אַבְרָהָם אָבִינוּ כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה שְׁנָאֵמֹר** (שם כו ה) **'עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי וּגּוֹ' וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֶרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקֹּתַי וְתוֹרֹתַי**. ומכאן שקיים את כל התורה. **אָמַר לִיה רַב שִׁמְי בֶּר חִיָּא לָרַב, וְאַיְמָא** - אולי נאמר שקיים רק **שְׁבַע מִצְוֹת** בני נח, ובזה נחשב ששמע בקול ה'. מקשה הגמרא על לשון קושייתו: איך אפשר לומר שקיים רק שבע מצוות **הָא אֵיכָא נַמִּי מִלָּה** שקיים. מבארת הגמרא: קושיית רב שימי היא, **וְאַיְמָא** שקיים רק **שְׁבַע מִצְוֹת** בני נח **וּמִלָּה**. מתרצת הגמרא: **אָמַר לִיה** רב לרב שימי, **אִם כֵּן** שקיים רק שבע מצוות ומילה, מה שכתוב **'מִצְוֹתַי וְתוֹרֹתַי לְמֹה לִי**, הרי כבר יודעים ששמר מצוות אלו, ומהיתור נלמד שקיים את כל התורה.

אָמַר (רב) [רַבָּא] וְאַיְתִימָא - ויש אומרים שאמר **רַב אֲשִׁי, קַיִים אַבְרָהָם אָבִינוּ אֶפְּלֹ עִירוּבִי תַבְּשִׁילִין**, אף שתקינה חכמים ולא נאמרה למשה בסיני, **שְׁנָאֵמֹר 'תוֹרֹתַי'** בלשון רבים, ללמד שקיים **אַחַת** [-בין] **תּוֹרָה שֶׁבְּכֹתֵב וְאַחַת תּוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה**, ותורה שבעל פה היינו כגון עירוב תבשילין.

תִּנְיָא בברייתא, **רַבִּי אוֹמַר, אֵינוּ דּוֹמָה תִּימּוֹר** - עמוד האור הזקוף ודומה לתמור **שֶׁל לְבָנָה לְתִימּוֹר שֶׁל חֲמָה, תִּימּוֹר שֶׁל לְבָנָה מִתְמַר וְעוֹלָה** במקום אחד **כְּמִקְל, וְתִימּוֹר שֶׁל חֲמָה מִפְּצִיעַ לְכָאן וּלְכָאן** ונראה בכמה מקומות. מתרצת הגמרא: **תָּנָא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל**, היום שטעו **יוֹם הַמַּעֲוֹן הִיָּה**, שאף עמוד הלבנה עולה **וּמִפְּצִיעַ לְכָאן וּלְכָאן**.

אָמַר רַב נַחֲמָן, זוֹהֵמָא [-חום] **דְּשִׁימָשָׁא** ביום מעונן **קָשִׁי** - יותר חזק **מִשִּׁימָשָׁא** עצמה. **וְסִימְנִיף** לזכור זה, **דָּנָא דְּחֵלָא** - חבית חומץ סתומה שאין הריח יוצא, וכשנוקבים בה נקב קטן יוצא ריח חזק, וכן ביום מעונן כשיש נקב בין העבים החום יוצא משם בחוזק.

שְׁבִרְיִי דְּשִׁימָשָׁא - סינוור השמש, דהיינו קרני השמש שבין העננים, **קָשִׁי** - קשים לאדם המסתכל בהם יותר **מִשִּׁימָשָׁא** - מאור השמש. **וְסִימְנִיף** לזכור זה, **דִּילְכָּא** - זרם דק של מים מפריע לאדם יותר מאם נכנס כל גופו במים.

דף כט עמ' א: **הִרְהוּרִי עֲבִירָה** - מחשבות זנות, **קָשִׁי** - קשות ומכחישות את הגוף יותר **מִעֲבִירָה** עצמה, **וְסִימְנִיף** לזכור זאת, **רִיחָא דְּבִישְׁרָא** - ריח בשר צלוי קשה לאדם שמתאוה לו.

שִׁלְהִי דְּקִיטָא - סוף הקיץ **קָשִׁיא** - קשה בו החום יותר **מִקִּיטָא** - מהקיץ עצמו, כיון שהעולם וגוף הבריות כבר נתחממו בקיץ, ועכשיו הוא מתחמם וניזוק בחום קל, **וְסִימְנִיף** לזכור זאת, **תַּנּוּרָא שְׁגִירָא** - תנור שהוסק, ורוצה להסיקו שנית לאחר זמן מועט, קל להסיקו בעצים מועטים.

אִישְׁתָּא דְּסִיתָא - חולי שמקדיח את הגוף בימות החורף, בידוע שחולי זה **קָשִׁיא** - קשה יותר **מִדְּקִיטָא** - מחום הקדחת שבקיץ, כיון שאם על אף הקור הצליחה הקדחת לחמם את הגוף סימן שזה חולי קשה. **וְסִימְנִיף** לזכור זאת, **תַּנּוּרָא קְרִירָא** - תנור קר, שקשה להסיקו, אבל כשיסיקוהו ידוע שהסיקו חזק בעצים מרובים.

מִיגְמַר בְּעִתִּיקְתָּא - ללמוד דבר ישן, שכבר למד ושכח **קָשִׁיא** - קשה יותר **מִחֲדָתָא** - מללמוד דבר חדש שעדיין לא למד, **וְסִימְנִיף** לזכור זאת, **טִינָא בֶּר טִינָא** - טיט בן טיט, דהיינו טיט ישן שגיבלו אותו והתקשה יותר קשה לגבלו פעם שניה מלגבל טיט מחומר חדש.

שְׁבַע מִצְוֹת. שנצטוו לשאר כל בני נח אבל תורה לא נתנה לו: **אֶפְּלֹ עִירוּבִי תַבְּשִׁילִין**. שאינו הלכה למשה מסיני אלא תקנת סופרים שעתידין לתקן: **תִּימּוֹר שֶׁל חֲמָה**. עלות השחר שנבקע ונראה כתמר זקוף לשון ותמורות עשן (ויאל ג) על שם שזוקף ועולה: **זוֹהֵמָא דְּשִׁמְשָׁא**. אותו חום של יום המעונן: **דָּנָא דְּחֵלָא**. שפיה סתום יפה שלא יצא ריחו ויחלוש וכשאתה נוקב נקב קטן יוצא שם ריח חזק מאד כך יום המעונן מתוך שהחמה מכוסה וחום שלה כבוש נוקבת בכח דרך נקב העבים: **שְׁבִרְיִי דְּשִׁמְשָׁא**. סנורים (בראשית יט) מתרגמין שברירי שמש הנוקבת בכח דרך נקב העבים קטנים הנותן עיניו כנגד הנקב קשים לו הסנורים יותר מן המסתכל בחמה שבאור: **וְסִימְנִיף דִּילְכָּא**. קשה דלף הדורד על האדם משאם נכנס כל גופו למים: **הִרְהוּרִי עֲבִירָה**. תאות נשים קשים להכביש את בשרו יותר מגופו של מעשה: **רִיחָא דְּבִישְׁרָא**. המריח בשר צלי קשה לו ריח מאד שמתאוה לו: **שִׁלְהִי דְּקִיטָא**. אלול שהוא סוף הקיץ קשה מקייטא קשה חומו מחום הקיץ של תמוז לפי שכבר נתחמם כל האויר וגוף הבריות בחום הקיץ שעבר עליו תמיד מתחמם הוא עתה בחום קל ומזיק: **וְסִימְנִיף תַּנּוּרָא שְׁגִירָא**. תנורא שהוסק ביום פעמים ושלש חם הוא ונוח להסיקו בעצים מועטים: **אִישְׁתָּא דְּסִיתָא**. קדחת של ימות החורף מחממות את החולה בידוע שהוא קשה מאד יותר מקדחת המבערת בימות הקיץ: **וְסִימְנִיף תַּנּוּרָא קְרִירָא**. צריך עצים מרובים להסיקו אף זה שהאוויר צונן והגוף צונן והחולי מבעירו בידוע שהוא חולי קשה: **מִיגְמַר בְּעִתִּיקְתָּא קָשִׁיא**. מי שלמד והסיד דעתו ושכח קשה לחזור וללמוד מה שכח יותר ממה שלא למד: **וְסִימְנִיף טִינָא בֶּר טִינָא**. טיט שגובלים אותו מטיט חומר כותל ישן קשה לגבלו יותר מטיט של עפר חדש:

גמרא

הגמרא מביאה מחלוקת האם עבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת בהנאה, ולפי זה נחלקו בביאור משנתנו: **איתמר** – נאמר בבית המדרש, **עבודת כוכבים שנשתברה מאליה** ולא שברה בכונה לבטלה, **רבי יוחנן אמר אסורה** בהנאה כדין כל עבודה זרה, וריש לקיש **אמר מותרת** בהנאה.

הגמרא מבארת את טעם מחלוקתם: **רבי יוחנן אמר אסורה** בהנאה, משום **דלא בטלה עובד כוכבים** בפרשו, ולכך אף שנשתברה היא אסורה. וריש לקיש **אמר מותרת** בהנאה, כי כשנשתברה ביטלה העובד כוכבים בליבו, דמימר **אמר** – אומר בליבו בתמיהה, היא – (העבודה זרה) את גופה לא מצלה – את עצמה אינה יכולה להציל כדי שלא תשבר, לדידי **מצלה לי** – האם אותי תוכל להציל.

הגמרא מקשה על רבי יוחנן ממשנתנו: **איתיביה** [הקשה] ריש לקיש לרבי יוחנן, שנינו במשנתנו, **הקן של ציפורים שנמצא בראש האילן של הקדש, אין נהנין ואין מועלין ממנו**. אבל קן שבאשירה – בראש אילן של אשירה מותר בהנאה, ויתוי – יבה על הקן בקנה – (במקל) כדי שיפול ויהנה ממנו. מאי – מה היא כוונת המשנה, לאי – האם אין כוונתה דאיתבר מגופה – בקן הנעשה מענפי האשירה ששברה הציפור, דהיינו עבודת כוכבים שנשתברה מאליה, ונקתני – וכתבה המשנה שיתוי בקנה, כלומר שהקן מותר בהנאה, ומוכח שעבודת כוכבים שנשתברה מאליה מותרת, וקשה על רבי יוחנן האוסר.

מתרצת הגמרא: לא – אין המשנה עוסקת בקן הנעשה מעצי האשירה, אלא דאיתיי – שהביאה הציפור עצים המותרים בהנאה מעלמא – ממקום אחר בעולם, ומהם בנתה את קינה, וחידשה המשנה שמותר ליהנות מהקן ולא חוששים שמא יבוא ליהנות אף מעצי גוף האילן האסור בהנאה.

ריש לקיש דוחה תירוצו זה ומוכיח שהמשנה עוסקת בקן הנעשה מעצי האשירה: אי הוי – אם נאמר כן, שהמשנה עוסקת בקן הנעשה מעצים המותרים הבאים ממקום אחר, אמאי – מדוע ברישא של המשנה, בקן שנמצא באילן של הקדש, שנינו, שאין נהנין ואין מועלין, והרי כמו שקן שבאשירה הותר בהנאה, ולא חששו שמא יהנה מהאילן עצמו מהקנים שמחוברים לעץ שיעשה מהם קן, כך גם בקן שבאילן הקדש הדין נותן שלא נגזור ויהא מותר בהנאה, שהרי נעשה מעצים המותרים. אמאי – מזה שמשנתנו אוסרת ליהנות מקן שבאילן הקדש, מוכח, שמדובר בקן הנעשה מעצי האילן של הקדש, והטעם שהנהנה מהקן לא מעל, הוא משום שנעשה בגידולין תפאין לאחר מכאן – מענפים שגדלו לאחר שהאילן הוקדש, ונקסבר התנא של המשנה, אין מועלין בגידולין שגדלו לאחר שהוקדש האילן, אך מכל מקום היות והם עצי הקדש, הם אסורים בהנאה מדרבנן. ואם כן אף בסיפא של המשנה בקן שבאשירה מדובר בקן שנעשה מענפי האשירה, וחזרת ההוכחה מזה שהקן מותר בהנאה, שעבודת כוכבים שנשתברה מאליה מתבטלת, וקשה על רבי יוחנן הסובר שאינה מתבטלת ואסורה.

הגמרא מביאה ראייה נוספת שמשנתנו עוסקת ב'איתבר מגופה'. מוסיפה הגמרא ומדייקת: הוי נמי מסתברא – כך גם מסתבר שהסיפא של המשנה עוסקת שהקן נעשה מענפי האשירה, דאי סלקא דעתך – שאם עולה על דעתך דאיתיי מעלמא – שהקן נעשה מעצים מותרים ולא מהאשירה, אמאי יתוי בקנה, לשקליה משקל – יטול את הקן בידו בלא מקל, אלא מוכרח שהקן נעשה מעצי האשירה, ולכך גזרו חכמים שלא יטול את הקן בידיים, שמא יבוא ויטול מעצי האשירה המחוברים הדומים לעצי הקן שנעשו מעצי האשירה. ומוכח כריש לקיש שעבודת כוכבים שנשתברה מאליה

מותרת, ולכך אף שהקן נעשה מעצי אשירה הוא מותר בהנאה, וקשה על רבי יוחנן האוסר. הגמרא מיישבת את המשנה לדעת רבי יוחנן: **אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, לעולם המשנה עוסקת בקן הנעשה מעצים דאיתיי** – שהביאה הציפור מעלמא – מהעולם, ודין הקדש ודין אשירה שיום, וגם קן זה שלא נעשה מענפי האשירה וההקדש אסור בהנאה, משום שגזרו שמא יטול מהענפים המחוברים האסורים בהנאה, וימאי כוונת המשנה יתוי, שמשמע שהקן שבאשירה מותר בהנאה, לא שיתוי את הקן, שכאמור, הקן עצמו אסור בהנאה, אלא שיתוי על גביו כדי שיפרחו האפרוחים ויצאו מהאילן, שהאפרוחים מותרים בהנאה בין בהקדש ובין באשירה, ולא יטלם בידיים, משום שיש לחשוש שמא יעלה על האילן האסור בהנאה. ולפי זה קן שנעשה מעצי אשירה אסור בהנאה, כיון שעבודת כוכבים שנשתברה מאליה אסורה וכשיטת רבי יוחנן.

הגמרא מחלקת בין אפרוחים לביצים: **אמר ליה רבי יעקב לרבי ירמיה, אפרוחים** – אם היו בקן אפרוחים, כאן וכן – בין באילן של הקדש ובין באילן של אשירה, מותרין, שכיון שהאפרוחים גדולים ויכולים לעוף, אין הם צריכים את האילן ואין לאסורם כמו האילן, ועל כך שנינו במשנה שיתוי בקנה כדי ליטול את האפרוחים המותרים. אבל ביצים שנמצאים בתוך הקן, כאן וכן – בין באילן הקדש ובין באשירה, אסורין, שכיון שהם נשמרים על ידי האילן, גזרו חכמים שיהא דינם כדין האילן. **אמר רב אשי, אם האפרוחים צריכין עדיין לאמן, שהם קטנים ביותר, בביצים דמו** – דינם כמו ביצים, שגזרו עליהם שיאסרו בהנאה כמו האילן.

משנה

משנתנו ממשיכה לבאר דיני מעילה בעצי הקדש: **הנוכרים של הקדש שלקח**ו [שקנו] עצים מעיר של חולין לעשות מהם קורות, מועלין בעצים עצמם, כיון שראויים לקורות, ואין מועלין לא בשיפויי – בנסורת הנופלת כשמנסרים את הקורה, ולא בנבייה – בעלי העצים, משום שכשקנו את העצים לצורך הקדש לא היתה כוונתם שיוקדש רק מה שצריך להקדש, והנסורת והעלים אין להקדש בהם צורך.

גמרא

הגמרא מבארת שכשבוניים בנין לצורך הקדש, היו מקדישים אותו רק לאחר שנבנה: **אמר שמואל, כשבוניים בנין בשביל בדק הבית, בזנין בחול** – קונים את כל צרכי הבנין, ממעות חולין שהיו לוויים, או שהיו קונים בהקפה, ואחר כך כשנגמר הבנין היו מקדישין את הבנין על ידי שהיו לוקחים מעות הקדש כסכום דמי כל הבנין וכסכום שבר האומנים שבנו את הבנין, ואומרים שתחול הקדושה שיש על המעות על הבנין, ועל ידי כך היה הבנין מתקדש והמעות יוצאים לחולין, ופורעים בהם את הוצאות הבנין ואת שבר האומנים. מאי מעמא עשו כן, כיון דמאן [שמי] דמתנדב מעות לבדק הבית מקדיש להו מיד בשעה שהוא נודבם, ולכן אם היו הגוברים משלמים למוכר על צרכי הבנין מיד בשעת קנייתם, היה המוכר מועל כשיהנה מהמעות, כיון שכששילמו לו אין לקדושה שיש במעות על מה לחול, (דאמר) [ולכך אמר] – אומר הגזבר כך, תיחול – יתחללו קדושת המעות אבנין – על הבנין שכבר בנוי, ואו יתיב להון לאומנין בשכרן – יתן את המעות שהם כבר חולין לאומנים בשכר טרחתם, ואף ישלם למי שלוו מהם כסף כדי לקנות את צרכי הבנין.

מעילה. פרק שלישי – ולד חטאת דף יד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קנג

תוספות

מותרת מימרא אמר – פירוש: הגוי שעובר אותה, אומר: "היא גופה לא מצלה, לדידי מצלה?" בתמימה. והלכך בידוע שביטלה. **שבאשרה** יתיו בקנה מאי לאו דאתבר מגופה – שנשברו הקנים שנעשו (הזו) מגוף האשרה, וקאמר "יתיו בקנה", וחקן עצמו מותר. אלמא עבודה

זרה שנשתברה מאליה – מותרת! ומשני: לא. דקמייתי מעלמא – כלומר, שנעשת חקן מקנים אחרים ולא מגוף האילן. "אי הכי של הקדש אמאי לא נהנין ולא מועלין" – א"ל נהנין פריך, דכיון שאין חקן מאילן של הקדש, אמאי לא נהנין? אלא מיירי באיתבר מגופה. וכי תימא: אמאי לא מועלין? הכא מיירי בגידולים, וקסבר: אין מעילה בגידולים. "הכי נמי מסתברא" – פירוש: דמיירי באיתבר מגופה, דאי סלקא דעתך דאייתי מעלמא, אמאי יתיו בקנה? לישקליה משקל – כלומר, יטול חקן בידו בלא מקלו! אלא שמע מינה דמיירי דאיתברא מגופה, ולכך לא שרי ליה ליטול מקל בידו, דלמא אתי למישקל מגוף האשרה שלא נשבר. דהא אותם קנים שנשברו דומים לאותם המחוברים לאשרה. אבל אי הוה מיירי באייתי מעלמא, דלא דמי לגוף האשרה, לא שייכא למיגור אטו דלמא שקול מאשרה עצמה. אלא ודאי מיירי דאיתבר מגופה. ואם תאמר: אמאי הוצרך לומר הוכחה זו דאיירי באיתבר מגופה, הא כבר מוכחא שפיר מדקאמר גבי של הקדש לא נהנין? יש לומר: דהוכחה ראשונה אינו אלא על ידי, דומיא דכי היכי דמיירי בשל הקדש שאיתבר מגופה, מדקאמר "לא נהנין", כמו כן מיירי בשל אשרה באיתבר מגופה. אבל עכשיו מייתי מגופה דאשרה, מדקאמר "יתיו בקנה",

דמיירי באיתבר מגופה, וקשיא לרבי יוחנן דאמר עבודה זרה שנשתברה מאליה אסורה! ומשני, אמר רב אבא, אמר רב יוחנן: לעולם דאייתי מעלמא. "יתיו אפרוחין" – כלומר, מתנייתן, ואפילו בדאייתא מעלמא, ליכא לאקשויי מיירי. דהא דקאמר "יתיו" – לא קאי אקו, דודאי חקן אסור בהנאה בין גבי הקדש בין גבי אשרה. ומאי "יתיו"? – יתיו אפרוחים, שהאפרוחים מותרים בהנאה בין גבי הקדש בין גבי אשרה, בדאמר לקמיה. והשתא ניחא הכל. דליכא לאקשויי דלישקלינהו ביד – דאבא, למיחש שמא יעלה באשרה. ואם תאמר: הוא כדסלקא דעתך דקאי "יתיו" אקו עצמו, הוי קשיא ליה אמאי לא שקל להו, ולא קאמר "שמא יעלה"? ויש לומר: דודאי מעיקרא דקאמר "יתיו" חקן עצמו, ליכא למיחש שמא יעלה שיחזיק ליטול חקן בידו בלא עלייה על גבי אשרה. אבל השתא דקאי "יתיו" אפרוחים, דודאי איכא למיחש שמא יעלה, כי אין נוח כל כך ליטול האפרוחים בלא חקן אם לא יעלה, כי הם נשמטים כאן וכאן, ולכך צריך להתיי בקנה את האפרוחים, דכיון דמתיו בקנה לא יצטרך לעלות באשרה כדי להתיי בקנה, כי הדבר קל להתיי בקנה אף כשעומד על גבי קרקע. ואם תאמר: אכתי אמאי של הקדש לא נהנין אף מן חקן עצמו, כיון

דמיירי בדאייתי מעלמא? יש לומר: דגורין דלמא אתו לאיחלוףי בקנים המחוברים באילן. ואם תאמר: כיון דשייך למיגור אף בדאייתי מעלמא אטו אותם המחוברים באילן, אם כן מעיקרא מאי הוה פריך "אמאי של הקדש לא נהנין", והא שייך שפיר למגור, בדפרישית? יש לומר: לעולם דיע שפיר דשייך למיגור בדפרישית, והכי הוה פריך מעיקרא: של הקדש אמאי לא נהנין כמו גבי אשרה, ולא גורין. דהא מעיקרא סלקא דעתך ד"יתיו בקנה" קאי אקנים, דקן דמותר בהנאה ולא גורין בהו מידי, ולכך הוה פריך אמאי חיישין גבי הקדש יותר משל אשרה. אבל השתא דאשרה ואילן של הקדש שוים הן, דחקן עצמו אסור כאן וכאן. ואף הציצים כדמפרש בסמוך, אבל האפרוחים מותרים כאן וכאן, דהנין "יתיו" באפרוחים דאשרה, והוא הדין בשל הקדש, כמו שאפרש בסמוך. הלכך ליכא למיפריך מידי, דהקדש ואשרה שוים הם, דהכא והכא גורין דלמא אתי לאיחלוףי בקנים המחוברים לאילן, בדפרישית. כך נראה למורי רבינו רבי פרץ שידוה לפרש סוגיא זו מראשה ועד סופה. **אפרוחין** כאן וכאן מותרים – פירוש: בין באשרה בין בשל הקדש, כיון דאית בהו רוח חיים ואין צריכין לאמן, כדמפרש בסמוך. והא דקאמר "יתיו בקנה" – קאי אפרוחים. והוא הדין גבי הקדש "אבל לא נהנין" – קאי אקו וביציץ, והוא הדין גבי אשרה. ואם תאמר: ואמאי תנן להיתירא גבי אשרה וקתני לאיסורא גבי הקדש? יש לומר: דלהכי תנא "לא נהנין" גבי הקדש, משום דבעי למיתני "אין מועלין". "יתיו בקנה" קתני גבי אשרה, דאף על גב דהוי דבר מאוס מאד שהוא של עבודה זרה, אפילו הכי שרי אפרוחים בהנאה. כך נראה למורי רבינו יצחק. **בונין** בחול ואחר כך מקדישין – פירוש: כשהיו בונים, היו בונים בהקפה. ולא היו נותנים בהם מעות של הקדש שנתנדבו לעשות בניהן, עד שנעשה כל הבנין. מאי טעם? – כלומר, למא לא היה מקדיש מקמי בנין האבנים. "מאן דמתנדב מעות מקדיש להו ואמר תיחול קדושת המעות אבנין וידיב להו לאומננין בשכרם" – כלומר, ואי הוה מקדיש להו לאבנים מקמי בנין, אם כן לא היה יכול לפרוע שכר האומננין ממעות של הקדש, שאין הקדש מתחלל על המלאכה. אבל עתה כשונה בחול, מחלל קדושת המעות על כל הבנין, ופורעים אחר כך שכר האומננים מאותן המעות שנתחללו ויצאו לחולין. ופורע מעות למי שמכר אבנים כמה שקנו אותם. ואם תאמר: הא אמרינן פרק בתרא דכתובות (קא,א) מגידי ספרים שבירושלים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה, ומאי שנא משכר האומננין דהכא? יש לומר: דשאני תרומת הלשכה שבאה בנדבת צבור, ולב בית דין מתנה עליהם. אבל לא שייך לומר לב בית דין מתנה בהקדש נדבת יחיד, אפילו הקדישם למוסרם לצבור.

מותר

דלא ביטלה – שהרי לא ביטלה גוי בפירוש. ריש לקיש אמר מותרת – דביטלה הגוי בלבד, דמימרא אמר הגוי: היא גופה לא מצלה, שלא הצילה עצמה שלא תישבר. **דאיתבר מגופה של אילן** – שובר מן הענפים של אילן ועשה חקן, דהיינו עבודה זרה שנשתברה מאליה דלא ביטלה הגוי, וקתני "יתיו", דמשמע דמותר בהנאה. לא

דאייתי חקוץ עצים מעלמא – ועשה קו. **דיקא נמי** – דקתני גבי הקדש "לא נהנין ולא מועלין". אי אמרת בשלמא דאייתי עצים מעלמא – להכי לא נהנין, מדרבנן, הואיל ועל אילן של הקדש קאי, ולא מועלין – הואיל דאייתי מעלמא. אלא אי אמרת וכו'. **לעולם אימא לך דאיתבר מגופה** – ואמאי לא מועלין? – הכא גבי הקדש בגידולין הבאין לאחר (מכאן) שהוקדש עסקינן, וקסבר: אין מעילה בגידולין. וליכא למידק מהכא לעבודה זרה שנשתברה מאליה, ולא קשיא לרבי יוחנן. ורבי ואבדו אמר רבי יוחנן – מותרץ להאי "יתיו" – לאו בקו עצמו מיירי, אלא דכיון דאיתבר מגופה דאשרה, קו עצמו אסור בהנאה. אלא מאי "יתיו בקנה"? – באפרוחים קמיירי. לישנא אחרת: והכי נמי מסתברא, ולא שמענו. משום דקתני בה "לישקליה משקל" – דמשמע שיעלה באילן ויקחוהו בידו, והא אי אפשר שלא יזנה מן האילן. **אפרוחים כאן וכאן** – בין באילן של הקדש ובין של אשרה. לפי שאינן צריכין לאילן, שפירוחין בכל מקום שרוצין. אבל ביציץ – כאן וכאן אסורין, משום דלא נידי, וצריכין לאילן וכאילן עצמו דמי. ואפרוחין שצריכין לאמן, שערין לא גדלה נצתן ואינן יכולין לפרוח – כביציץ דמי, ואסירי. **משנה** הנובין שלקחו את העצים – מן היער של חולין לצורך קורות. מועלין בעצים – עצמן הראים לקורות. ולא בשפוי – הנסורת שמשפה החרש מן הקורה. ונבייה – היינו עלין שלהן. לפי שהגוברים לא קנו והקדישו אלא דבר הצריך לבנין, ולא שפיהו ונבייה. **נמרא** אמר שמואל בונין בחול ואחר כך מקדישין – כלומר, כשהן בונים בבדק הבית, היו קונים כל צרכי הבנין ממעות של חולין, או היו לוקחים כל צרכי הבנין באמנה. לאחר שנגמר הבנין היו מקדישין אותו כן. שהיו מביאין ממעות של הקדש כשיעור דמי כל הבנין והשכר שהשביחו האומננין בבנין ושכר האומננין, ואומר: "תיחול קדושה שיש במעות הללו על הבנין הזה". ונמצא קדש, והמעות יצאו לחולין, ופורעין מהן שכר האומננין ממה שחיללו השבח שהשביחו האומננין בבנין, ופורעין לאותן שלוו מהן מעות של חולין שנהנו בהן צורכי הבנין או לאותן שהאמינו להן צרכי הבנין. **מאי טעמא** – בנין בחול? משום דמאן דמתנדב מעות לבדק הבית, לאתור מקדיש להו. וכיון דמקדיש להו, שוב אינו יכול לקנות בהו דבר של חולין בהדיא, לפי שהמוכר היה מועל בהו. לפיכך צריך שיאמר כך "תיחול וכו' – שיהו מחוללין קודם שיבואו לידי המוכר.

מותר

דמיירי בדאייתי מעלמא? יש לומר: דגורין דלמא אתו לאיחלוףי בקנים המחוברים באילן. ואם תאמר: כיון דשייך למיגור אף בדאייתי מעלמא אטו אותם המחוברים באילן, אם כן מעיקרא מאי הוה פריך "אמאי של הקדש לא נהנין", והא שייך שפיר למגור, בדפרישית? יש לומר: לעולם דיע שפיר דשייך למיגור בדפרישית, והכי הוה פריך מעיקרא: של הקדש אמאי לא נהנין כמו גבי אשרה, ולא גורין. דהא מעיקרא סלקא דעתך ד"יתיו בקנה" קאי אקנים, דקן דמותר בהנאה ולא גורין בהו מידי, ולכך הוה פריך אמאי חיישין גבי הקדש יותר משל אשרה. אבל השתא דאשרה ואילן של הקדש שוים הן, דחקן עצמו אסור כאן וכאן. ואף הציצים כדמפרש בסמוך, אבל האפרוחים מותרים כאן וכאן, דהנין "יתיו" באפרוחים דאשרה, והוא הדין בשל הקדש, כמו שאפרש בסמוך. הלכך ליכא למיפריך מידי, דהקדש ואשרה שוים הם, דהכא והכא גורין דלמא אתי לאיחלוףי בקנים המחוברים לאילן, בדפרישית. כך נראה למורי רבינו רבי פרץ שידוה לפרש סוגיא זו מראשה ועד סופה. **אפרוחין** כאן וכאן מותרים – פירוש: בין באשרה בין בשל הקדש, כיון דאית בהו רוח חיים ואין צריכין לאמן, כדמפרש בסמוך. והא דקאמר "יתיו בקנה" – קאי אפרוחים. והוא הדין גבי הקדש "אבל לא נהנין" – קאי אקו וביציץ, והוא הדין גבי אשרה. ואם תאמר: ואמאי תנן להיתירא גבי אשרה וקתני לאיסורא גבי הקדש? יש לומר: דלהכי תנא "לא נהנין" גבי הקדש, משום דבעי למיתני "אין מועלין". "יתיו בקנה" קתני גבי אשרה, דאף על גב דהוי דבר מאוס מאד שהוא של עבודה זרה, אפילו הכי שרי אפרוחים בהנאה. כך נראה למורי רבינו יצחק. **בונין** בחול ואחר כך מקדישין – פירוש: כשהיו בונים, היו בונים בהקפה. ולא היו נותנים בהם מעות של הקדש שנתנדבו לעשות בניהן, עד שנעשה כל הבנין. מאי טעם? – כלומר, למא לא היה מקדיש מקמי בנין האבנים. "מאן דמתנדב מעות מקדיש להו ואמר תיחול קדושת המעות אבנין וידיב להו לאומננין בשכרם" – כלומר, ואי הוה מקדיש להו לאבנים מקמי בנין, אם כן לא היה יכול לפרוע שכר האומננין ממעות של הקדש, שאין הקדש מתחלל על המלאכה. אבל עתה כשונה בחול, מחלל קדושת המעות על כל הבנין, ופורעים אחר כך שכר האומננים מאותן המעות שנתחללו ויצאו לחולין. ופורע מעות למי שמכר אבנים כמה שקנו אותם. ואם תאמר: הא אמרינן פרק בתרא דכתובות (קא,א) מגידי ספרים שבירושלים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה, ומאי שנא משכר האומננין דהכא? יש לומר: דשאני תרומת הלשכה שבאה בנדבת צבור, ולב בית דין מתנה עליהם. אבל לא שייך לומר לב בית דין מתנה בהקדש נדבת יחיד, אפילו הקדישם למוסרם לצבור.

מותר הקטרת – היו מפטמין כאחת שלש מאות וששים וחמשה מנין כמנין ימות החמה להקטיר קטרת בכל יום, חציו בבקר וחציו בערב. ועוד שלשה מנין לצורך יום הכפורים, והיה נותר מן הקטרת, כדאמר התם (בריתות ו,ב): פעם לששים שנה או לשבעים שנה היו (בא) (ומפטמין) חצאים, כלומר, היו עולין השירים לחצי הקטרת. ועלה קאי הק' דשמעתין: מה היו

עושים מאותו מותר? מפרישין שכן האומנין ממעות הלשכה, ומזכה אותן על ידי אחרים בשביל האומנין, ומחללים הקטרת על אותם המעות שזכה בהם בשביל האומנין. ותכנסין המעות בקדרשת הקטרת בקדרשת תרומה ישנה, והקטרת יוצא לחולין, ונותנין אותו הקטרת לאומנין בשכרם, וחוזרים ולוקחין אותו מיד האומנין מתרומת הלשכה. ולכן היה צריך לעשות כן, לפי שאי אפשר להקטיר קטורת מתרומה ישנה לשנה הבאה. ואם תאמר: ולמה הוזהר לעשות כן שחיללו הקטרת על מעות האומנין, היה להם לחלל מעות של תרומה חרשה על הקטרת שיצא כבר לחולין? יש לומר: דבחי עדיף טפי, לפי שהוא דרך מקדש וממכר ממש, והיו גניע טפי. אי נמי: אם לא היו עושים כן – אתי לאיתרושול, שיש כאן לחזור לחלל קדרשת מעות של תרומה חרשה על הקטרת. אבל עתה שהוא מפריש ליד ליד – לא אתי לאיתרושול. ואמאי? ליחלה אבנין! כלומר, אי אית ליה לדשמואל דאמר בנין בחול, למה להן לעשות כל אלה, יחללו אותם הקטרת על הבנין ויצא לחולין ויחזרו ויחללו מעות של תרומה חרשה על אותה קטרת ולמה היו צריכין להפריש שכרם ולחלל כו'. ומשני: דליכא בנין. ופריך: והא "מעות האומנין" קתני, משמע: שעסוקים בבנין? ומשני: דליכא בנין כשיעור מעות של קטרת – פירושו: אף הכי נמי דודאי יש בנין חול, מדקתני "האומנים", אף אין בנין כשיעור מעות (שמן) של קטרת, ולכן צריך להפריש מעות מתרומת הלשכה כשיעור הקטרת לשכר האומנים. ואם תאמר: וכי אפשר להיות כך ששכר הבנין הוא מרובה על הבנין? יש לומר: באומנות ציור, שיש שכר לאומנין יותר ממעות בנין. אי נמי: הכי פירושו, דליכא בנין כשיעור מעות הבנין לולי שכר האומנין שעם הבנין, וצריך עיון. ויש מפרשים: דמיידי בשכר שהיביים לאומנין בשביל מלאכה שעדיין לא נעשית, אך קצת יש בנין. הלכך כיון דליכא בנין עדיין בני כשיעור הקטרת בסוף השנה שרוצים לקדש הקטרת, אי אפשר לחלל עליה. אבל מפרשים כל שכר האומנין שעתיד ליתן להם לעשות המלאכה אשר התחילו כבר. ולחכי נקט מילתא דאיכא בנין קצת, דאי ליכא בנין כלל – היה גנאי להפריש מעות מתרומת הלשכה על שכר האומנין העתיד. אלא מתוך שהוצרכו להפריש לצורך האומנין בשביל שכר המועט, אינו גנאי להפריש הרבה על העתיד. ועוד אמר רש"י: לפי שמכאן התחילו במלאכה – כמי שגמרו דמי, שהרי אין יכולין לחזור בהם.

והאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל – כלומר, ומה בכך אי ליכא בנין כשיעור מעות? ומשני: הני מילי – דיעבד, אבל לכתחלה – לא, משום פסידא דהקדש. ודוקא בזמן שבית המקדש קיים, דאיכא פסידא להקדש, אבל בזמן שאין בית המקדש קיים, דליכא פסידא להקדש – לא, ואפשר לחלל לכתחלה על שוה פרוטה. ואם תאמר: הכא נמי ליכא שום פסידא להקדש, שהרי שירי הקטרת הללו חוזרים להקדש? יש לומר: דמכל מקום כיון דבית המקדש קיים, ואם היו מחללים על שוה פרוטה בעלמא דאיכא פסידא להקדש, אף על גב דהכא ליכא פסידא – מכל מקום אינו מחולל, דגורין (דלמא) אטו רוב מקומות דאיכא פסידא להקדש בכהאי גוונא. ולא דמי להדיא דהתם דקאמר בזמן שאין בית המקדש קיים אפשר לחלל, דהתם לא שייך בשום ענין פסידא להקדש. לא ניתנה תורה למלאכי השרת – ואי אפשר ליהר שלא יהנו מן החומה כי עבד בחול, דלמא אתי למיזגא עליהו. שפעמים שצריכים הפועלים לסמוך על האבנים, ונמצא שמועלין. אי בעצים דמכאן ואילך הכי נמי הכא במאי עסקינן בעצים דיומיה – כלומר, עצים שלקחו לבנותם ביום הלקיחה, ובזמן מועט יכולים ליהר מלסמוך עליהם.

הדרן עלך ולד חטאת

מיתבי: מותר הקטרת מה היו עושים בו? – היו מפרישין מנה שכן האומנין, ומחללין אותה על מעות האומנין, ונותנין אותה לאומנין, וחוזרין ונוטלין אותה מתרומה חרשה. ואמאי? ליחלה אבנין! – דלא איכא בנין. – והא "מעות האומנין" קתני! – דליכא בנין כשיעור מעות. והאמר שמואל: הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה – מחולל! – הני מילי – דאי עבד, לכתחלה – לא. רב פפא אמר: היינו טעמא דבנין בחול – לא נתנה תורה למלאכי השרת. אמרי, דלמא בעי למיזגא, וזגא עליהו, אי בנא בקודשא – אישתבח דקמיעל בקודשא. תנן: הגזברין שלקחו את העצים – מועלין בהן, ואין מועלין לא בשיפויי ולא בגבייה. ואמאי מועלין בהן? הכא נמי ליעבד בחול, אמרי דדלמא בעי למיזגא, וזגא עליהו, ואישתבח דקא מועל בקדשים! אמר רב פפא: אי בעצים דמכאן ואילך – הכי נמי, אלא כי תנן במתניתין – בעצים דיומיה.

הדרן עלך ולד חטאת

מותר הקטרת – מה שהיה נשאר על שלש מאות וששים וחמשה מנה, מה היו עושים בה? דלאחר שנכנס ניסן, אין ראוייה להקטרה, דבעינן חדש, והבא קרב מתרומה חרשה. מפרישין מנה – ממותר הקטרת כנגד שכר האומנין. דקא סלקא דעתך: דלאחר כשקנו צרכי הבנין, מיד היו מחללין מעות הקדש בשעת קניה על העצים ועל האבנים ועל כל צרכי הבנין שקנו, ופריעין. אבל לא שכר האומנין שכוון בבנין, שהכל היה קדש, חוץ מן השבח שהיו האומנים משביחין בבנין בכל יום. ובכל יום היה הגובר מביא מעות הקדש כשיעור השבח שהשביחו האומנין בבנין באותו יום, ומחלל אותן על השבח שהשביחו האומנין בבנין באותו יום. והיינו טעמא דעושים כן בכל יום – משום דאמרן לעיל: דמאן דמתגבר מעות וכו', והיו המעות חולין, והבנין קדש. אבל לא היה הגובר נותן להן המעות לאלתר, דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף, כשיגמר הבנין. וכן היו עושים כל השבח, ועדיין לא היה שם מותר הקטרת על המעות. אבל כשגמיע ניסן, שיש שם מותר הקטרת, דצריכין ללוקחו מתרומה חרשה – מחללין אותו מותר הקטרת על אותן מעות חולין שיש ביד הגובר, שחילל על השבח שהשביחו האומנין. והיו הקטרת חול, ומעות חזרו לקדרשתן בכתחלה, וחוזרין ולוקחין הקטרת מן האומנין מתרומה חרשה. ואי קשיא לך: מה צורך לחללה על מעות האומנים, ליתבה לקטרת לאומנין לאלתר? הא לא קשיא, דליכא בהאי מותר כשיעור כל שכר האומנין. להכי עבדי הכי. ואי סלקא דעתך – כדאמר שמואל, דבנין בחול ואחר כך מקדישים, ליחלה לקטרת אבנין עצמו, ואמאי מפרישים וכו'. ומשני: דלא איכא בנין – שלא בנו אותה כלום. והא על מעות האומנין קתני – אמאי דבנו בנין. אין – דאי בנו בנין, אלא דליכא בנין שיעור מעות. ואמרי – אם איתא לדשמואל, ליחלה אההוא פורתא בנין, על אותו מיעוט שהשביחו האומנין בבנין לאחר שחיללו על מה שהשביחו, אף על גב דלא היה כשיעור דמי הקטרת דאמר שמואל הקדש וכו'. אבל לכתחלה לא – הלכך מחללין אותה על מעות האומנין בלבד. רב פפא אמר היינו טעמא דבנין בחול דלא נתנה תורה למלאכי השרת – דאי אפשר דלא יתבי זמנין בטולא דבנין מפני החמה, ונמצא מועל. "דדלמא בעי למיזגא עליהו" – כלומר, שאם הוצרך וישב עליהן, נמצא נהנה מזה, אי בעצים דמכאן ואילך הכי נמי – כלומר, אי בעצים דאין דעתו לבנותן בבנין עד זמן מרובה, הכי נמי דלא מקדשין להו עד שייבנו בבנין, דאיכא למיחש דלמא יתיב עליהו וקא מעיל. אלא כי תנן במתניתין דמועלין בעצים דיומיה – שדעתו לבנותן בו ביום שלקחום, דהשתא ליכא למיחש דלמא אתי למזגא עליהו, הואיל ובנו להו לאלתר בו ביום בבנין.

הדרן עלך ולד חטאת

לכתחלה – לא, משום פסידא דהקדש. ודוקא בזמן שבית המקדש קיים, דאיכא פסידא להקדש, אבל בזמן שאין בית המקדש קיים, דליכא פסידא להקדש – לא, ואפשר לחלל לכתחלה על שוה פרוטה. ואם תאמר: הכא נמי ליכא שום פסידא להקדש, שהרי שירי הקטרת הללו חוזרים להקדש? יש לומר: דמכל מקום כיון דבית המקדש קיים, ואם היו מחללים על שוה פרוטה בעלמא דאיכא פסידא להקדש, אף על גב דהכא ליכא פסידא – מכל מקום אינו מחולל, דגורין (דלמא) אטו רוב מקומות דאיכא פסידא להקדש בכהאי גוונא. ולא דמי להדיא דהתם דקאמר בזמן שאין בית המקדש קיים אפשר לחלל, דהתם לא שייך בשום ענין פסידא להקדש. לא ניתנה תורה למלאכי השרת – ואי אפשר ליהר שלא יהנו מן החומה כי עבד בחול, דלמא אתי למיזגא עליהו. שפעמים שצריכים הפועלים לסמוך על האבנים, ונמצא שמועלין. אי בעצים דמכאן ואילך הכי נמי הכא במאי עסקינן בעצים דיומיה – כלומר, עצים שלקחו לבנותם ביום הלקיחה, ובזמן מועט יכולים ליהר מלסמוך עליהם.

מעילה דף יד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום ראשון) קנה

את מותר הקטורת על הבנן שבנו באותה שנה, אבל בשכר האומנים
היה כשיעור הדמים של מותר הקטורת.
מקשה הגמרא: וְהָאֵמֶר שְׂמוּאֵל הִקְדֵּשׁ שְׁשֹׁה מִנֶּה שְׁחִילָיו עַל שְׁנֵה
פְּרוּטָה מְחֻלָּל, ואם כן אף שהבנן לא שוה בשווי של הקטורת,
אפשר לחללו עליו. מתרצת הגמרא: הֲנִי מִילֵי דְאֵי עֶבֶד – שמואל
אמר דברים אלו רק בדיעבד, כלומר, שאם כבר חילל שוה מנה על
שוה פרוטה הרי הוא מחולל, אבל לְבִתְחִלָּה לא מחללים שוה מנה
על שוה פרוטה כדי שהקדש לא יפסיד, ולכך היו מחללים את מותר
הקטורת על מעות האומנים בכל השווי שלהם ולא על הבנן עצמו.
הגמרא מביאה טעם נוסף מדוע בונים להקדש בחול: רַב פֶּפְאָא אָמַר,
הֵינּוּ מַעֲמָא – זהו הטעם דְּבוֹנִין בְּחֹל כשבונים להקדש, כיון שלא
נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאכֵי הַשָּׁרֵת, אָמַר – ואמרו חכמים, דְּלָמָּא בְּעֵי
לְמִיּוֹנָא וְנָא עָלִיתָּהּ – שמא הפועלים בשעת הבניה ירצו לשבת,
וישבו על גבי האבנים שבונים אותם, וְאֵי בְּנָא בְּקוֹדֶשָׁא – ואם בשעת
הבניה יהיו העצים והאבנים קדושים: אִישְׁתַּבַּח דְּקָמְעִיל בְּקוֹדֶשָׁא –
נמצא שמעלו בקודש, לכך תיקנו שיקדשו אותם רק לאחר שיגמרו
לבנותם.
הגמרא מקשה על רב פפא ממשנתו: הֲנֵן – שנינו במשנתנו, הֲנִזְכְּרִין
שְׁלָקְחוּ אֶת הָעֵצִים מֵעַר שֶׁל חוֹלִין לְצוֹרֵךְ הַקֹּדֶשׁ, מוֹעֲלִין בָּהֶן, וְאֵין
מוֹעֲלִין לֹא בְּשִׁפּוּי – בנסורת, וְלֹא בְּנִבְיָיָה – בעלים. מקשה
הגמרא: וְאִמָּא – מדוע העצים קדושים ומוֹעֲלִין בָּהֶן, הֲכָא נָמִי
לְעֶבֶד – שיעשו ויתקנו חכמים שאף לאחר שיקנו אותם הגזברים לא
יתקדשו, ויעבדו בהם בְּחֹל, ואחר כך יוקדשו, כיון דְּאָמְרִי – שיאמרו
ויחששו דְּלָמָּא בְּעֵי לְמִיּוֹנָא וְנָא עָלִיתָּהּ – שמא הפועלים בשעת
הבניה ירצו לשבת, וישבו על גבי העצים שבונים אותם, וְאִישְׁתַּבַּח
דְּקָא מוֹעֲלִים הַפּוֹעֲלִים בְּקֹדֶשִׁים.
מתרצת הגמרא: אָמַר רַב פֶּפְאָא, אֵי – אם היה מדובר בְּעֵצִים דְּמִכָּאן
וְאֵילָךְ – שדעתו להשתמש בהם לאחר זמן, הֲכִי נָמִי שִׁישׁ לַחֲשׁוֹשׁ
שֶׁמָּא יַמְעִלוּ בָּהֶם, וְאוֹתָם לֹא יִקְדְּשׁוּ רַק לְבִסּוּף, אֵלָּא כִּי הֲנֵן
בְּמִתְנִיתֵין שְׂמוּעִים בְּעֵצִים, כשכוונתו לְדִיּוּמִיָּה – לבנותם באותו
יום שֶׁנָּה אֹתָם, שאין לחשוש שֶׁמָּא יִשָּׁב עַל גִּבּם כיון שבוניה אותם
מיד.

הדרן עלך ולד חמא

68

הגמרא מקשה על שמואל ממשנה: מִיתִיבִי – הקשו בני הישיבה על
שמואל, שנינו במשנה (שקלים פ"ד מ"ה), מוֹתֵר הַקְטָרֶת – קטרת שקנו
את סממניה ממעות שתרמו את הלשכה בשנה הקודמת, והגיע ראש
חודש ניסן ונותר מקצתה, ואין מותרה ראו להקטרה כיון שבא
משקלי השנה הקודמת, מָה הָיוּ עוֹשִׂין בּוֹ כדי שיוכלו להקטירו, הָיוּ
מַפְרִישִׁין מִמֶּנָּה וּ–ממותר הקטורת, את שֶׁכֶּר הָאוֹמְנִין הַבּוֹנִין לְבִדּוֹק
הַבֵּית, וְהָיוּ מְחַלְלִין אוֹתָהּ וּ–את מותר הקטורת שהפרישו לשכר
האומנים, עַל מַעוֹת חוֹלִין שִׁיעֲדוּ לְשֶׁכֶר הָאוֹמְנִין, ומעות אלו
נתחללו כבר על ידי שחיללו את קדושתם על מה שהשביחו האומנים
בבנין, ועל ידי חילול מותר הקטורת על מעות אלו, יצאה מותר
הקטורת לחולין, והמעות חזרו ונתקדשו במקום הקטורת, וְנִזְכְּרִין
אוֹתָהּ וּ–את מותר הקטורת המחוללת לְאוֹמְנִין של בדק הבית שפרו
במעות שכרם את מותר הקטורת, וְחוֹזְרִין וְנוֹטְלִין – הגזבר חזר
וקנה אוֹתָהּ וּ–את מותר הקטורת מהם מִתְרוּמָה חֲדָשָׁה – משקלי
תרומת הלשכה של השנה החדשה, ועל ידי זה נמצא שמוותר
הקטורת באה ממעות תרומה חדשה, ויכולים להקטירה בשנה
החדשה.
הגמרא מסיימת קושיתו: וְאֵם נִסְבוּר כְּדַבְרֵי שְׂמוּאֵל שֶׁאִמַּר,
שכשבונים בנין להקדש, בונים אותו כשהוא עדיין חול, ורק לאחר
שהוא בנוי מקדישים את הבנין, אָמַרְאִי הָיוּ צָרִיכִים לְחַלֵּל אֶת מוֹתֵר
הקטורת על המעות שנתחללו על השבח שהשביחו האומנים,
לִיְחִלָּה – נחלל את מותר הקטורת אֲבָנֵין – על הבנן עצמו שהוא
עדיין חול קודם שגמרו את בנייתו והקדישוהו. אלא מוכח ש'בונן'
בקודש, ולכן מיד שקנו את האבנים והעצים בשביל הבנין היו
מקדישים אותם, ולא היה בידם לחלל את קדושת מותר הקטורת
אלא על שכר האומנים, ולא כדברי שמואל שאמר 'בונים' בחול
ואחר כך מקדישים.
מתרצת הגמרא: דְּלֹא אִיכָּא בְּנִין – שלא בנו הקדש בשנה זו בנין,
ולכן אין אפשרות לפדות את מותר הקטורת על הבנין.
מקשה הגמרא: וְהָאֵמֶר מַעוֹת שֶׁמֶשֶׁלֶם הַקֹּדֶשׁ לְהָאוֹמְנִין קִתְּנִי, וּמוֹכַח
שבנו באותה שנה בנין להקדש, שאם לא כן, לא היו צריכים לשלם
שכר לאומנים.
מתרצת הגמרא: שאכן בנו בנין להקדש ואף היו בונים אותו בחול
כדברי שמואל, אלא דְּלִיכָּא בְּנִין בְּשִׁיעוּר מַעוֹת – שהבנין שבנו
הקדש אין בו את השווי של מותר הקטורת, ולכן לא יכולים לפדות

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35

המשך ביאור למס' מעילה ליום שני עמ' א

נוהגת בה. ומבררת הגמרא: דברי רבי יוחנן בְּמָאִי – באלו קדשים
הם אמורים, אֵילִימָא בְּקִדְשֵׁי בְּדָק הַבֵּית שאין קדושתם בגופם אלא
בדמיהם שיהיו לצורך הקדש, אֲפִילוּ כִּי מָתוּ נָמִי אין ראוי לומר
שלא תנהג בהם מעילה, שהרי אפילו אם לא יִהְיֶה דִּינָם אֵלָּא כְּבִאוּפִין
דְּאִקְדִּישׁ וּ–שהקדוש אֲשֶׁפָּה לְבָדֵק הַבֵּית שאף שהיא דבר מאוס
וערכה מועט, מכל מקום לֹא אֵיתָּ בָּהּ מַעֲיָלָה – האם תאמר שאין
נוהג בה דין מעילה משום כך, שהרי ודאי שמכין ויש לה דמים
הראויים לצורך הקדש יש בה מעילה, ואף נבלה זו של קדשי בדק
הבית שמתו אינה שונה ממנה, אֵלָּא בהכרח לפרש שדברי רבי יוחנן
אמורים בְּקִדְשֵׁי מוֹבָח, ואם כן יקשה לדברי רבי ינאי, וְכִי דְּאִרְיִיתָּא
מִי אֵיתָּ בָּהּ מַעֲיָלָה, והלא לדבריו אין מעילה נוהגת כלל בקדשי

12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

מזבח מן התורה אפילו בחייהם, ולמה הוצרך רבי יוחנן לומר שאחר
שמתו אין בהם מעילה.
הגמרא מיישבת דברי רבי ינאי שאין פירושה כפי שסברנו עד עתה.
מתרצת הגמרא: אֵלָּא הֲכִי קָא אָמְרִי דְּבִי רַבִּי יִנְאִי – בבית מדרשו
של רבי ינאי, מִהָאִי קָרָא שֶׁנֶּאמַר בּוֹ, 'חֲטָאָה בְּשָׁגָה מִקְדָּשִׁי ה'',
קִדְשִׁי בְּדָק הַבֵּית שְׂמַעֲיָן מִיָּנָה – יש ללמוד ממנו שנוהגת בהם
מעילה, שהם ראויים להיקרא 'קדשי ה'' שכולם לצורך גבוה, אבל
קִדְשִׁי מוֹבָח שִׁישׁ בָּהֶם חֶלֶק גַּם לַכֹּהֲנִים, לֹא שְׂמַעֲיָן מִיָּנָה – אין
ללמוד מפסוק זה שנתנה בהם מעילה, ואמנם אף על פי כן נוהגת
בהם מעילה, שלמדנו בהם כן מפסוק אחר שֶׁנֶּאמַר (ויקרא כ"ד) 'אִישׁ
כִּי יֵאכֹל קֹדֶשׁ בְּשָׁגָה וְיִסַּף חֲמִשְׁתּוֹ עָלָיו וְנָתַן לַפֶּהן אֶת הַקֹּדֶשׁ'.

פרק רביעי - קדשי מזבח

פרק זה עוסק בהלכות צירוף לשיעור שמתחייבים עליו באיסורים שונים שבתורה, במקרה שלא היה באיסור שעבר עליו שיעור שלם מדבר אחד, אלא שהצטרפו להשלים השיעור כמה מיני דברים האסורים באותו איסור. תחילה פתחה המשנה בביאור דיני הצירוף לענין מעילה שהיא הענין הנדון במסכת זו, ואגב כך נתפרשו גם הלכות הצירוף באיסורים אחרים הנוהגים בקדשים וכן לענין איסורים אחרים שבתורה.

משנה

קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ – הקרבנות המוקדשים להקריבם על המזבח, **מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה** – מין אחד מהם עם מין אחר, ובגוף עולה עם שלמים, **לְמַעֲלָה** – שאם נהנה משני מינים מהם מכל אחד בשוה חצי פרוטה, מצטרפים הם יחד לשיעור פרוטה שהוא השיעור שמתחייבים עליו אשם מעילות, **וְלַחֲיִיב עֲלֵיהֶם** כרת בעובר במזיד או חטאת בעובר בשוגג, **מִשּׁוּם אִיסוּר פִּיגוּל**, אם נתפגלו אלו הקדשים שאכל מהם על ידי שחשב באחת מעבודותיהם לאכול מבשרם חוץ לזמן אכילתו או להקטיר מזבחי מהם להקטרה למחרת שחיטתם, וכן מצטרפים יחד לשיעור כזית להתחייב על אכילתם אם היו נזתר שעבר זמן אכילתם שקבעה להם התורה לכל אחד מן הקדשים כדינו, וכן מצטרפים לשיעור כזית להתחייב עליהם אם היה האדם האוכל **טָמֵא**.

מבאר המשנה דין נוסף בדיני צירוף קדשים זה עם זה: **קִדְשֵׁי בֶרֶךְ הַבֵּית** שהוקדשו לצרכי תיקון בית המקדש, **מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה** אם נהנה משני הקדשות בכל אחד בשוה חצי פרוטה, מצטרפים יחד לשוה פרוטה להתחייב עליה אשם מעילות, אבל צירוף לענין איסורי פיגול נותר וטמא אינו שייך בהם, שאין איסורים אלה נוהגים אלא בקדשים הקרבים על המזבח.

ועוד מלמדת המשנה בדין צירוף מיני קדשים יחד: **אֶחָד קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וְאֶחָד קִדְשֵׁי בֶרֶךְ הַבֵּית** אף על פי ששני מיני קדשות הם וכל אחד מהם עומד לצורך אחר, מכל מקום **מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמַעֲלָה** אם נהנה כשיעור פרוטה משניהם יחד.

גמרא

הגמרא באה לבאר למד הרצרכה המשנה לפרש בקדשי מזבח שמצטרפים זה עם זה למעילה. מקשה הגמרא: **הֲשָׁתָא יֵשׁ לִזְמַר – יֵשׁ לך עתה להקשות, מכיון דקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ וְאֶחָד קִדְשֵׁי בֶרֶךְ הַבֵּית** מצטרפים זה עם זה למעילה, אף על גב דהאי – קדשי מזבח, קדושתם קדושת הַגֹּזֶל, וְהָאִי – קדשי בֶרֶךְ הַבֵּית, קדושתם קדושת דְּמִים, ונמצא שאין קדושותיהן שוות זו לזו, וּמַפִּילוּ הֵכִי קִדְשֵׁי מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ עִם קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ שקדושתם שוה, מִיֵּצֵא. מתרצת הגמרא: **מִשּׁוּם דְּקִדְשֵׁי עֹלָה** – על דין זה של צירוף קדשי מזבח זה עם זה, **לְחֲיִיב עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגוּל נֹתֵר וְטָמֵא**, שצירוף זה לא יכולנו ללמוד ממה שמצטרפים עם קדשי בֶרֶךְ הַבֵּית, דְּקִדְשֵׁי בֶרֶךְ הַבֵּית לֹא אִיבָא הֵכִי – שהרי בקדשי בֶרֶךְ הַבֵּית אין איסורים אלו נוהגים כלל, ואינם יכולים להשלים שיעור כזית לענין איסורים אלו, **מִשּׁוּם הֵכִי קָא פְּלִיג לֵיה** – לפיכך הוצרך התנא לפרש דין צירוף קדשי מזבח בפני עצמו, כדי ללמוד שמצטרפים גם לענין איסורים אלו שאין קדשי בֶרֶךְ הַבֵּית מצטרפים לגביהם.

הגמרא מביאה דברי רבי ינאי שאמר שמהפסוק האמור בתורה בפרשת מעילה (ויקרא ה טו) אין ללמוד שתנהג מעילה בקדשי מזבח אלא בקדשי בֶרֶךְ הַבֵּית, ודנה הגמרא בדבריו אם אכן דעתו לומר שאין מעילה נוהגת בקדשי מזבח מן התורה: **אָמַר רַבִּי יִנְאִי, מְחֻוּרָתָא** – דבר ברור הוא בידי, שאין חֲיִיבִין להביא אשם מעילות ולהוסיף חומש על התשלומים מִשּׁוּם מַעֲלָה שמעל בקדשים, אֶלָּא עַל קִדְשֵׁי בֶרֶךְ הַבֵּית, וכן על עֹלָה בְּלֶבֶד, ולא על זבחים שהוקדשו לשאר קרבנות. ומפרש רבי ינאי את מקור דבריו שממנו למד כן, **מֵאִי טַעְמָא, דְּאָמַר קָרָא** בפרשה שנתפרש בה דין מעילה בהקדש

(שם) **נִפְשׁ כִּי תַמְעוֹל מֵעַל חֲטָאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי ה'**, ומכך יש ללמוד שקדשים מְחֻוּרָתִין לגמרי לה' – לצורך גבוה, **יֵשׁ בָּהֶן מַעֲלָה, אֲבָל קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ אֵינָם לְכַהֲנִים** – יש בהם הנאה לכהנים, כבשר חטאת ואשם ובכור הנאכלים לכהנים ואינם עולים לגבוה, וכן חזה ושוק של בשר תודה ושלמים, וְאֵינָם בָּהֶן לְכַהֲנִים – יש בהם חלק לבעלים, כשאר בשר של כל הקדשים הקלים שנאכלים לבעליהם, ומדרשה זו יש ללמוד שבקדשים אלו שאין כולם לגבוה לא נאמרה בהם פרשת מעילה כלל, ולפיכך אף אימוריהם שדינם להקטרה על המזבח אין מעילה נוהגת בהם. הגמרא מבקשת להוכיח כממה משניות במסכת זו שיש מעילה גם בקדשי מזבח, ושלא כפי שסברנו עתה לפרש דברי רבי ינאי: **תִּנְן, שְׂכֵמָה** מיני קִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְשִׁיעוֹר הָרָאוּ לְהַתְחַיֵּב עֲלֵיו מַחְמַת אִיסוּר מַעֲלָה, והרי מוכח מכך שיש איסור מעילה בקדשי מזבח. דוחה הגמרא: איסור מעילה זה שמדברת בו משנתנו אינו אלא מִדְּרַבָּנָא, ומה שאמרה המשנה שמצטרפים קדשי מזבח יחד, היינו לחייב את המועל לשלם מה שנהנה מן ההקדש, אבל אשם מעילות וחומש לא יתחייב על מעילה זו, שכן התורה אין מעילה נוהגת בהם כלל.

עוד מנסה הגמרא להוכיח שלא כדברי רבי ינאי, מן המשנה ששינו לעיל (ב.ב.) **קִדְשֵׁי קִדְשֵׁים שֶׁשֶׁחֲטָן בְּדָרוֹם** שלא כדינם להישחט בצפון (ובזהם מז.), ומשום כך לא הותר בשרם לכהנים לאכילה, מַעֲלִים בָּהֶן, שמכיון שלא הותרו לאכילה להדיית הרי הנהגה בהם מועל בקדושתם שהיתה עליהם מחיים, שאין הקדושה פוקעת בשחיטה שאינה מתירה הבשר לאכילה, ומכך מוכח שמעילה נוהגת בקדשי מזבח. דוחה הגמרא: גם מעילה זו אינה אלא מִדְּרַבָּנָא.

הגמרא שוב מנסה להוכיח: **תִּנְן (דח.) הַנֶּהֱנֶה מִן הַחֲטָאָת** שהיא בעלת מום, בְּשִׁחְיָא חֵיָה לֹא מַעַל עַד שִׁפְטוֹם בה ויפחות משייה, וכפי הכלל (שם) שכל דבר ששייך בו פגם ודרכו להיפגם אין מועלים בו בהנאה שנהנה ממנו בלבד, אלא אם פגם בו ופיחת משייה, וחטאת זו שבעלת מום היא על ידי שפוגם בה גורם לפחות משייה לפדיון, ולפיכך אין מעילה בה בהנאה לבד אלא בפגם הגורם לפחות משייה, אבל אם נהנה מחטאת תמימה או בעלת מום בְּשִׁחְיָא מֵתָה, כִּיּוֹן שֶׁנֶּהֱנֶה כָּל שֶׁהוּא והיינו בהנאה השוה פרוטה ואפילו בלא פגם, מַעַל, שמאחר ומתה אינה ראויה לפדיון, שהרי כלל הוא (פסחים ב.ט.) שאין פודים קדשים להאכילם לכלבים, ומכיון שאינה עומדת לפדיון אין לה דמים ואין שייך בה פגם, והרי מוכח מכך שיש מעילה בבהמת חטאת. דוחה הגמרא: שגם המעילה האמורה במשנה זו אינה אלא מִדְּרַבָּנָא.

ממשיכה הגמרא בבירור דברי רבי ינאי: **וּמִדְּאֻרְיִיתָא לֹא** – האם אפשר שדעת רבי ינאי לומר שמן התורה אין מעילה כלל בקדשי מזבח, וְהַתִּנְיָא, רַבִּי אֱלִיָּהוּ, שהפסוק שנאמר באימורי קדשים קלים (ויקרא ג טז) **כָּל חֵלֶב לַה'**, בא לרבות אימורי קדשים קלים לאחר זריקת הדם שהם ראויים לעלות על המזבח לְמַעֲלָה, והרי מוכח מכאן שיש מעילה בקדשי מזבח מדאורייתא. דוחה הגמרא: גם מעילה האמורה בביריתא זו אינה אלא מִדְּרַבָּנָא. חוזרת הגמרא ומקשה: איך אפשר לפרש דברי רבי שכוונתו למעילה מדרבנן, וְהָא קָרָא קָא נִסִּיב לָה – והרי למד את דבריו מדרשת הפסוק. מתרצת הגמרא: שדרשה זו שהוכיח רבי בדבריו אינה אלא אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא – סמך הוא שהביא מפסוק זה שנוהגת מעילה באימורי קדשים קלים, אבל מן התורה אין מעילה כלל בקדשי מזבח אלא מתקנת חכמים.

הגמרא מקשה עוד על מה שסברנו לפרש דברי רבי ינאי שאין מעילה כלל מן התורה בקדשי מזבח. מקשה הגמרא: וְהָא אָמַר עוֹלָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, בהמות קדשים שֶׁמֵּתוּ יִצְאוּ מִיָּד מַעֲלָה דְּכֵר תוֹרָה, משום שבפרשת מעילה נאמר (ויקרא ה טז) **חֲטָאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי ה'**, ובהמת קדשים שמתה שאין בה עוד שום צורך ותועלת להקדש, שאף לפדיון אינה ראויה כפי ההלכה שאין פודים את הקדשים להאכילם לכלבים, ולפיכך אינה נקראת 'קדשי ה' ואין מעילה

מעילה. פרק רביעי - קדשי מזבח דף טו עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קבז תוספות

משנה למעילה — שאם נהנה משני מיני קדשי מזבח בשוה פרוטה — מעל, ומצטרפין נמי לכזית — לחייב עליהן משום נותר או פיגול או טמא, או (לכזית) — לחייב משום מעלה בחוץ. קדשי בדר הבית מצטרפין זה עם זה — למעילה, אבל פגול ונותר וטמא — אין בהן, משום דהני לא נהגי בקדשי בדר הבית, וקדושת דמים ניהו. קדשי מזבח וקדשי בדר

הבית מצטרפין זה עם זה למעילה — אבל לא לדרבן אחר. ומשום הכי קא פליג לה מתניתין, דתני קדשי מזבח בפני עצמן וקדשי בדר הבית בפני עצמן. **גמרא** אמר רב ינאי מחוררתא — דבר ברור הוא, כמו "במחזורת עליו", נזיר (טגא), שאין — חייבין קרבן מעילה וכו' תנן וכו'. ומתוך: מדרבנן הוא דאית בהו מעילה בקדשי מזבח, אבל לא מדאורייתא. הנהנה מן החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום — כגון שרכב עליה והכחישה, כדמפרש בפירקין דלקמן מעילה (יטא) דבטאת בעלת מום מיירי, דקימא לדמי, לפיכך מעל — שהפסיד להקדש, שפחת מדרמה. וכשהיא מתה, כיון שנהנה ממנה, אף על פי שלא פגם — מעל, דלאו לדמי קיימא, שאין פודין את הקדשים להאבילן לכלבים (פסחים כטא), האי "מעל" נמי — מדרבנן. והא קרא קא נסיב — לאשמועין ודמדאורייתא מעל. יצאו מיד מעילה דבר תורה — משום דכתיב "קדש ה'", וכיון דמתו — לא חוו לקדשי ה'. ובטא — קמיירי עולא, אלימא בקדשי בדר הבית — אפילו מתו נמי לא יצאו מיד מעילה. לא יחא אלא דאקדש אשפה, מי לא קדשה לדמיה, דאית בה מעילה? הכי נמי דאי אקדש בהמה לבדק הבית, אף על גב דמתה — קדשה נמי לדמים, ואית בה מעילה. אלא פשיטא דבקדשי מזבח מיירי — ולאחר מיתה יצאו מיד מעילה דבר תורה, מכלל דבחייו — יש בהן מעילה מדאורייתא. וקשיא לרבי ינאי. אמר ר' רבי ינאי — אין, ודאי בקדשי מזבח נמי אית בהו מעילה מדאורייתא, אבל מהאי "קדש ה'" דבכרא ד'נפס' כי תמלכו מעל" לא שמעין מינה אלא קדשי בדר הבית, דמחזורין לה. אלא מקרא אחריתא נפקא לן דקדשי מזבח אית בהו מעילה, דכתיב: "ואיש כי יאכל קדש בשגגה" וגו' (ויקרא כב) — דבכל קדש מיירי.

משנה

קאמר איפכא? יש לומר דלא קשו אהרדי, דהכי פירושו: לא קאמר בעולה לאפוקי בדר הבית, דהא ודאי משמע מתוך הפסוק ד"מקדשי ה'" בקדשי בדר הבית יש בהם מעילה, ולכא מאן דפליג אהא. אלא בא רבי ינאי לומר דחטאת ואשם אין בהם מעילה מפורשת, שאינם מיוחדים לשם כמו עולה. והכי פירושו דהתם: אין מעילה מפורשת בקדשי מזבח אלא בעולה. והכא דקאמר "אלא על קדשי בדר הבית" — לא אתי לאפוקי עולה, דאיאקרי "קדש ה'", שהיא קריבה למזבח, ואף על גב דעורה לכהנים — אין בכך כלום, דמכל מקום דהקריבה עיקר. ולא אתי אלא לאפוקי חטאת ואשם. והכי קאמר הכא: אין חייבין משום מעילה אלא על בדר הבית, דבקדשי בדר הבית מילתא פסיקא היא דאית בהו מעילה. אבל בקדשי מזבח לא היא מילתא פסיקא דליכא מעילה אלא בהו בעולה. והיינו הא דקאמר "אלא בקדשי מזבח אית בהו לכהנים ואית בהו למזבח", כלומר, בהני הוא דלית מעילה, דהיינו חטאת ואשם, דעולה מיקריא שפיר "מיוחדת לשם", כיון שכולה כליל. **בשהיא** זדה לא מעל עד שיפגום — הא פגם — אית בהו מעילה.

ואפילו כי מתו (להו) [ונמי] לא יחא אלא דאקדשי אשפה כו' — כלומר, דשייך פגור מעילה, דלא גרעי מאשפה. והקשה רבנן חיים הכהן גרול: מי דמי, אשפה — ראייה לפדות, אבל האי — לאו בר פדיון הוא, דלאו בר העמדה והערכה? יש לומר: דשמא קסבר קדשי בדר הבית לא היו בכלל העמדה. אי נמי: מי לא עסקין דהעמידן מחיים, ולא הספיק לפדותן מחיים עד שמתו, ואפילו הכי קאמר עולא דיצאו מיד מעילה. ואם תאמר: תיפוק ליה דלא מעל, משום דאמר "אין פודין את הקדשים להאבילן לכלבים", ואפילו בקדשי בדר הבית אמרינן בפרק "כל שעה" (פסחים כטא) דליכא מעילה? יש לומר: כדפירש שם, דוקא להאבילן לכלבים, אבל לשאר הנאות — פודין, (כגון) בקדשי בדר הבית, כגון להסיקן תחת תבשולו. ולהכי שייך הכא בקדשים שמתו מעילה. **מהאי** קרא קדשי בדר הבית שמעינן — כלומר, מקרא ד"מקדשי ה'" לא נפקא לן אלא קדשי בדר הבית, ולא קדשי מזבח, ונפקא לן קדשי מזבח מקרא דלעיל ד"כל חלב". ויש מפרשים דלא גרסין לעיל "והתנאי כל חלב", אלא גרס "והא קרא קא נסיב לה" — פירושו: רבי ינאי קא מפיק מקרא. בסוף פרק "כל הבשר" (חולין קיזא) דאיכא מעילה, דמקיש פר בהן משוח לזבח שלמים מ"באשר יוסי". מיהו נראה למורי שיהיה דגוס "והתנאי כל חלב", והא דלא מפיק מרבי ינאי — פשיטא ליה דמדרבנן קאמר ואסמכתא בעלמא, אלא פריך מקרא ד"כל חלב", והיינו קרא דמפיק מינה במסקנא דיש מעילה בקדשי מזבח. ואם תאמר: והיאך נפקא ליה מינה קדשי קדשים, והא לא איירי קרא אלא באימורי קדשים קלים? יש לומר: דכיון דאפקינהו קרא ד"מקדשי ה'", מההיא דרשא דקאמר לעיל דדוקא קדשים המיוחדין לשם, אלמא לא דרשי מינה כלל אלא מוקמינן ליה בכל קדשים. כן נראה למורי.

חמשה

קדשי מזבח מצטרפין זה עם זה למעילה — אם אכל בשר עולה זו חצי זית ומבשר עולה אחרת חצי זית — חייב קרבן מעילה. וכן למאן דאמר לקמן (יהב) דמעילה בשוה פרוטה, אם אכל חצי שוה פרוטה מזו וחצי שוה פרוטה מזו — חייב. **ולחייב** משום פיגול ונותר וטמא — שאם אכל חצי זית מזו וחצי זית מזו — חייב כרת. קדשי בדר הבית מצטרפין זה עם זה למעילה, ואם נהנה חצי שיעור מזו וחצי שיעור מזו — מעל. **אחד** קדשי מזבח ואחד קדשי בדר הבית כו' — שאם נהנה כחצי זית בשר קדשי מזבח וכחצי זית מבשר שהוקדשה לבדק הבית — מצטרפין. **השתא** יש לומר — קתני "אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדר הבית מצטרפין" כדקתני בספא דמתניתין, "קדשי מזבח עם קדשי מזבח" מביבעא? ואמאי קתני רישא דמתניתין? ואם תאמר: ומאי קא מתמה, וכי אין דרך משניות בהרבה מקומות ששונה בהן בזה הענין ב"ז ואף וז"י יש לומר: דפריך משום דרישא מכלל סיפא היא, ד"אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדר הבית" משמע בכל ענין — בין קדשי מזבח עם קדשי בדר הבית, בין קדשי מזבח עם קדשי מזבח, בין קדשי בדר הבית עם קדשי בדר הבית. ואם כן אין זה שיטה ד"ז ואף וז"י, אם יהיה רצנה לשנות ב"ז ואף וז"י — הוה ליה למיתני בספא "קדשי מזבח מצטרפין עם קדשי בדר הבית" **משום** דקתני עולה ולחייב עליו משום פיגול ונותר וטמא — דבקדשי בדר הבית לא איכא הכי. "משום הכי קא פליג ליה" — כלומר, לכן שנאה בבבא ראשונה לעצמה, משום דלא הוה שייך למיתני "ולחייב עליה משום פיגול" גבי סיפא דקתני בה קדשי בדר הבית. וכיון דקתני קדשי מזבח עם קדשי מזבח לחודיהו בדר בבא, תנא נמי כהאי גוונא בקדשי בדר הבית, ואף על גב דמסיפא שמעינן להו. **מחוררתא** — לומר: דבר ברור ומחזור הוא זה, אבל קדשי מזבח — אית בהן לכהנים ואית בהו לבעלים, הלכך לית בהו מעילה. ועולה נמי — עורה לכהנים ובסמך פריך קדשי טובא, עד דקאמר במסקנא דלרבי ינאי רצה לומר כי מזה הפסוק לא נפקא לן מעילה בקדשי מזבח. ואם תאמר: והא בשילוח תמורה (לכב) אמר רבי ינאי דאין מעילה מפורשת מן התורה אלא בעולה בלבד, שנאמר "מקדשי ה'", אלמא משמע איפכא דבקדשי מזבח מפורשת מעילה יותר מקדשי בדר הבית, והכא

רבי ינאי דאין מעילה מפורשת מן התורה אלא בעולה בלבד, שנאמר "מקדשי ה'", אלמא משמע איפכא דבקדשי מזבח מפורשת מעילה יותר מקדשי בדר הבית, והכא

קאמר איפכא? יש לומר דלא קשו אהרדי, דהכי פירושו: לא קאמר בעולה לאפוקי בדר הבית, דהא ודאי משמע מתוך הפסוק ד"מקדשי ה'" בקדשי בדר הבית יש בהם מעילה, ולכא מאן דפליג אהא. אלא בא רבי ינאי לומר דחטאת ואשם אין בהם מעילה מפורשת, שאינם מיוחדים לשם כמו עולה. והכי פירושו דהתם: אין מעילה מפורשת בקדשי מזבח אלא בעולה. והכא דקאמר "אלא על קדשי בדר הבית" — לא אתי לאפוקי עולה, דאיאקרי "קדש ה'", שהיא קריבה למזבח, ואף על גב דעורה לכהנים — אין בכך כלום, דמכל מקום דהקריבה עיקר. ולא אתי אלא לאפוקי חטאת ואשם. והכי קאמר הכא: אין חייבין משום מעילה אלא על בדר הבית, דבקדשי בדר הבית מילתא פסיקא היא דאית בהו מעילה. אבל בקדשי מזבח לא היא מילתא פסיקא דליכא מעילה אלא בהו בעולה. והיינו הא דקאמר "אלא בקדשי מזבח אית בהו לכהנים ואית בהו למזבח", כלומר, בהני הוא דלית מעילה, דהיינו חטאת ואשם, דעולה מיקריא שפיר "מיוחדת לשם", כיון שכולה כליל. **בשהיא** זדה לא מעל עד שיפגום — הא פגם — אית בהו מעילה.

ואפילו כי מתו (להו) [ונמי] לא יחא אלא דאקדשי אשפה כו' — כלומר, דשייך פגור מעילה, דלא גרעי מאשפה. והקשה רבנן חיים הכהן גרול: מי דמי, אשפה — ראייה לפדות, אבל האי — לאו בר פדיון הוא, דלאו בר העמדה והערכה? יש לומר: דשמא קסבר קדשי בדר הבית לא היו בכלל העמדה. אי נמי: מי לא עסקין דהעמידן מחיים, ולא הספיק לפדותן מחיים עד שמתו, ואפילו הכי קאמר עולא דיצאו מיד מעילה. ואם תאמר: תיפוק ליה דלא מעל, משום דאמר "אין פודין את הקדשים להאבילן לכלבים", ואפילו בקדשי בדר הבית אמרינן בפרק "כל שעה" (פסחים כטא) דליכא מעילה? יש לומר: כדפירש שם, דוקא להאבילן לכלבים, אבל לשאר הנאות — פודין, (כגון) בקדשי בדר הבית, כגון להסיקן תחת תבשולו. ולהכי שייך הכא בקדשים שמתו מעילה. **מהאי** קרא קדשי בדר הבית שמעינן — כלומר, מקרא ד"מקדשי ה'" לא נפקא לן אלא קדשי בדר הבית, ולא קדשי מזבח, ונפקא לן קדשי מזבח מקרא דלעיל ד"כל חלב". ויש מפרשים דלא גרסין לעיל "והתנאי כל חלב", אלא גרס "והא קרא קא נסיב לה" — פירושו: רבי ינאי קא מפיק מקרא. בסוף פרק "כל הבשר" (חולין קיזא) דאיכא מעילה, דמקיש פר בהן משוח לזבח שלמים מ"באשר יוסי". מיהו נראה למורי שיהיה דגוס "והתנאי כל חלב", והא דלא מפיק מרבי ינאי — פשיטא ליה דמדרבנן קאמר ואסמכתא בעלמא, אלא פריך מקרא ד"כל חלב", והיינו קרא דמפיק מינה במסקנא דיש מעילה בקדשי מזבח. ואם תאמר: והיאך נפקא ליה מינה קדשי קדשים, והא לא איירי קרא אלא באימורי קדשים קלים? יש לומר: דכיון דאפקינהו קרא ד"מקדשי ה'", מההיא דרשא דקאמר לעיל דדוקא קדשים המיוחדין לשם, אלמא לא דרשי מינה כלל אלא מוקמינן ליה בכל קדשים. כן נראה למורי.

חמשה דברים בעולה כו' - מפרש להו ואילו. **מתני** ליה רב הונא לרבה חמשה דברים בעולם - היה טועה בגירסת המשנה, דגרס "בעולה", והוא אמר "בעולם". אמר ליה: "בעולם" קאמרת - כלומר, וכי אין בעולם אלא חמשה דברים? והא קתני "ששה דברים שבתורה!" ומסיק: אלא תני "שבעולה" - כלומר, חזור כך וגירס "בעולה".

בשלמא להעלותו בחוץ עולה דכליל הוא! 1
מזטרפין - פירוש: אם העלה 2
בחוץ כוית, בין בשר בין אימורים - חייב, 3
מפני שכולה כליל, והכל חשוב כמו אימורים. 4
שלמים - לא, פירוש: העלה בחוץ כוית 5
משלמים, בין בשר ואימורים - פטור, שהרי 6
אינו חייב על העלאת חוץ אלא על דבר 7
שמתקבל בפנים, כדאייתא בהם פרק "השוחט 8
והמעלה" (ובזבחים ק"א, ב), ובשר שלמים אינו 9
למזבח. והתנן: כל הפיגולין מצטרפין זה עם 10
זה, ואפילו אימורין ובשר! אלא אימא: "עולה 11
ואימוריה מצטרפין לזרוק עליה את הדם" - 12
כלומר, שאם אבד ונשאר חצי זית מאימורים 13
וחצי זית מן בשר העולה - זורק הדם כאילו 14
נשאר כוית מאחד מהם, שהרי הכל אכילת 15
מזבח, ויש להם להצטרף זה עם זה. אבל 16
בשלמים - לא. שהאימורים - אכילת 17
מזבח, ובשר - אכילת אדם, ואכילת אדם 18
ואכילת מזבח לא מצטרפים. ומני? רבי 19
יהושע היא, דתניא "כל הזבחים כו", 20
ולאפוקי מדריב אלעזר דאמר: יש דם, אף על 21
פי שאין בשר. לדידיה לא בעינן. והא דקתני 22
"לחייב עליה משום פיגול נותר וטמא" - 23
היינו לזרוק עליו את הדם לכתחלה בבשר. 24
חייבים עליו משום פיגול נותר וטמא - 25
שהוריקה קובעתו בפיגול, וקרי ביה "קרבו 26
מתירין".

כוית בשר וכוית חלב - או כוית חלב 33
קאמר. **מנחה** מאי עבידיה - 34
כלומר, מאי זריקת דם שייכא הבא? אמר רב 35
פפא: מנחת נסכים - פירוש: שיש זבח עם 36
המנחה, ואבד כל הזבח. וסלקא דעתך 37
אמינא: דכיון דהמנחה קיימא, והרי היא תחת 38
הבשר או תחת האימורים, וזורק, קא שמעך 39
לך, דלא. **התרומה** ותרומת מעשר כו' - 40
בגמרא מפרש טעמא: משום דכל הני איקרו 41
"תרומה".

כל הפיגולים וכו' וכל הנותרים כו' - כבר 43
תנא ליה ברישא, ואידי דבעי למיתני 44
"כל הנבילות מצטרפות וכל השרצים 45
מצטרפות", תנא נמי "כל הפיגולים". 46
אבל הנך לא צריכא - פירוש: תרומה 47
ותרומת מעשר ותרומת מעשר של 48

דמאי לא צריך לפרושי מאי טעמא דמצטרפי. כלומר, שהרי דבר פשוט הוא שהם 49
עצמן נקראים "תרומה". **כל** הנבילות - בגמרא מפרש לענין מאי קאמר. **כל** 50
הנבילות מצטרפות זו עם זו - כלומר, בשר נבלה זו עם בשר נבלה ואחרת. **אמר** 51
רב לא שני אלא לענין טומאה - וזכי קאמר במתניתין: כל הנבילות מצטרפות 52
לטומאה, אבל לענין אכילה - לא מצטרפין, אלא טהורים לעצמן וטמאים לעצמן. 53
דאיסור דטהורה - משום נבלה, ואיסור טמאה - משום טמאה, אבל משום נבילה 54
- ליכא, דקסבר: אין איסור חל על איסור. ולוי אמר: לאכילה נמי מצטרפין. ואם 55
תאמר: וכי פליגי רב ולוי בפלוגתא דתנאי בעלמא, דאמרין דפליגי באיסור חל על 56
איסור: הא מדפריך בסמוך לרב אסי וקא משני: קסבר האי תנא איסור חל על 57
איסור, אלמא אית להו לכולהו אמוראי דפליגי הבא דאין 58
איסור

ובכורים עם התרומה. **אבל אינך** - כלומר, שאר הנך לא צריכי קרא לאיתיי דמצטרפין זה עם זה, דהא מיקרי "תרומה". **משנה** כל הנבילות מצטרפות זו עם זו - 59
לכוית. משמע השתא: אפילו נבלת בהמה טמאה עם נבלת בהמה טהורה. וכל השרצים מצטרפין זה עם זה לאוכל מן כוית. **גמרא**

משנה חמשה דברים בעולה מצטרפין זה עם זה: 1
הבשר, והחלב, והפולת, והיין, והשמן, וששה פתודה: 2
הבשר, והחלב, והפולת, והיין, והשמן והלחם. גמרא 3
מתני ליה רב הונא לרבא: "חמשה דברים בעולם 4
מצטרפין זה עם זה". **אמר ליה:** "בעולם" קא אמרת? 5
והא קתני פתודה, "ששה דברים שבתורה: הבשר 6
והחלב והפולת והיין והשמן ולחמי תודה!" אמר ליה: 7
תני "בעולה". תנינא להא דתנו רבנן: עולות ואימורים 8
מצטרפין לכוית להעלותן בחוץ, ולחייב עליהן משום 9
פיגול נותר וטמא. קתני בעולה - אין, בשלמים - 10
לא. בשלמא להעלותן בחוץ, עולה דכליל היא - 11
מצטרפין, שלמים - לא מצטרפין. אלא לחייב עליהן 12
משום פיגול נותר וטמא, שלמים אמאי לא מתייב? 13
והתנן: כל הפיגולים מצטרפין זה עם זה, וכל 14
הנותרות מצטרפות זו עם זו! אלא אימא: "עולה 15
ואימוריה - מצטרפין זה עם זה לכוית לזרוק עליהן את 16
הדם". וכיון דמצטרפין לזרוק את הדם - "חייב" וכו', 17
ומאי קתני לה? רבי יהושע היא. דתניא, רבי יהושע 18
אומר: כל הזבחים שבתורה שששתיר מהן כוית בשר 19
וכוית חלב - זורק את הדם. כחצי זית בשר וכחצי זית 20
חלב - אינו זורק את הדם, ובעולה, אפילו כחצי זית בשר 21
וכחצי זית חלב - זורק את הדם, מפני שכולה כליל. 22
ובמנחה, אפילו כולה קיימת - לא יזרוק, מנחה מאי 23
עבידיה? אמר רב פפא: מנחת נסכים. משנה 24
התרומה, ותרומת מעשר, ותרומת מעשר של דמאי, 25
והחלה, והביכורים - מצטרפין זה עם זה לאסור, ולחייב 26
עליהן את החומש. כל הפיגולים מצטרפין זה עם זה, 27
וכל הנותרים מצטרפין זה עם זה. גמרא מאי טעמא? 28
פוליהו איקרו "תרומה". גבי חלה פתיב "ראשית 29
ערסכתם חלה תרימו תרומה", גבי ביכורים נמי איקרו 30
"תרומה", דתניא: "תרומת ידך" - אלו ביכורים, אכל 31
אינך לא צריכא. משנה כל הנבילות מצטרפין זו עם 32
זו, וכל השקצים מצטרפין זה עם זה. גמרא אמר רב: 33
לא

מצטרפין. אבל עולה דלית בה אכילת אדם, אפילו כחצי זית בשר וכחצי זית חלב - 49
מצטרפין. ובמנחה אפילו כולה קיימא - ואין שום כלום מן הבשר - לא יזרוק. 50
מנחה מאי עבידיה? מאי זריקת טענה מנחה? **אמר רב פפא: מנחת נסכים** 51
כלומר, האי דקאמר "ובמנחה אפילו כולה קיימא" וכו' - באותה מנחה הבאה 52
בנסכים קאמר, כדכתיב: "ומנחתם סלת" וגו'. דקא סלקא דעתך: הואיל ובהדי זבח 53
קאתיאי - כגופא דזבח דמאי. ואף על גב דלא נשתיר מן הבשר כלום - יזרוק עליה 54
את הדם. קא משמע לך, דלא. **משנה** התרומה - היינו תרומה גדולה, תרי ממאה. 55
ותרומת מעשר - היינו מעשר מן המעשר. ותרומת מעשר של דמאי - שהוא אחד 56
ממאה. והחלה והביכורים מצטרפין זה עם זה לאסור - שאם נפל מכולן לתוך 57
עיסה של חולץ ויש בו כדי לחמץ - אסורה. ומצטרפין לאוכל מן כוית. בשוה 58
פרטה בשגגה לחייב עליהן את החומש. **גמרא מאי טעמא** - מצטרפין חלה 59
מצטרפין. אבל עולה דלית בה אכילת אדם, אפילו כחצי זית בשר וכחצי זית חלב - 60
מצטרפין. ובמנחה אפילו כולה קיימא - ואין שום כלום מן הבשר - לא יזרוק. 61

מנחה מאי עבידיה? מאי זריקת טענה מנחה? **אמר רב פפא: מנחת נסכים** 51
כלומר, האי דקאמר "ובמנחה אפילו כולה קיימא" וכו' - באותה מנחה הבאה 52
בנסכים קאמר, כדכתיב: "ומנחתם סלת" וגו'. דקא סלקא דעתך: הואיל ובהדי זבח 53
קאתיאי - כגופא דזבח דמאי. ואף על גב דלא נשתיר מן הבשר כלום - יזרוק עליה 54
את הדם. קא משמע לך, דלא. **משנה** התרומה - היינו תרומה גדולה, תרי ממאה. 55
ותרומת מעשר - היינו מעשר מן המעשר. ותרומת מעשר של דמאי - שהוא אחד 56
ממאה. והחלה והביכורים מצטרפין זה עם זה לאסור - שאם נפל מכולן לתוך 57
עיסה של חולץ ויש בו כדי לחמץ - אסורה. ומצטרפין לאוכל מן כוית. בשוה 58
פרטה בשגגה לחייב עליהן את החומש. **גמרא מאי טעמא** - מצטרפין חלה 59
מצטרפין. אבל עולה דלית בה אכילת אדם, אפילו כחצי זית בשר וכחצי זית חלב - 60
מצטרפין. ובמנחה אפילו כולה קיימא - ואין שום כלום מן הבשר - לא יזרוק. 61

מעילה דף טו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שני) קנט

קרבנות.

הגמרא מבארת דברי הברייתא באופן אחר שלפיו תתורץ הקושיא: **אֵלָא אִמָּא** – אמור ובאר דברי הברייתא שכוונתה לומר ש**עוֹלָה ואִמּוּרִיָּה מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְכוּת לַיִדּוּק עֲלֵיהֶן אֶת הָדָם** – שצירוף האימורים עם הבשר הנאמר בברייתא נאמר לענין ההלכה שאין דם קרבן נורק אלא אם קיים לפנינו כזית מן הראוי להיות נקטר ממנו על המזבח, ועל כך אמרה הברייתא שבעולה יכול כזית זה להצטרף גם מבשר ואִמּוּרִיָּה יחד, כיון ששניהם נקטרים על המזבח, ולפיכך נקטה הברייתא דין זה בעולה דווקא, שאילו בשלמים שבשרם דינו לאכילה ולא להקטרה, אכן לא יצטרף עם האימורים, מפני שכזית זה צריך להיות כולו מן העומד להקטרה או מן העומד לאכילה, ואינו מצטרף מן העומד להקטרה ולאכילה יחד. ומה שאמרה הברייתא שצירוף זה הוא לענין איסורי פיגול נותר וטמא, הכוונה בזה **שֶׁיֵּינוּ דְּמִצְטָרְפִין לַיִדּוּק אֶת הָדָם חַיִּיב וְכוּ'**, שאיסורים אלו אין חייבים עליהם אלא בקרבן שנורק דמו כדק, ולפיכך בשלמים שאין דמם נורק על כזית המצורף מבשר ואִמּוּרִיָּה, לא ינהגו בהם איסורים אלו, שאף אם זרק דמם על כזית זה אין זו זריקה כשירה, אבל בעולה שדמה נורק על כזית מבשר ואִמּוּרִיָּה יחד, תועיל זריקה זו שיהגו בה איסורים אלו.

מבשרת הגמרא: **וּמֵאֵן קָתָנִי לָהּ** – ובדעת מן מי התנאים נשנית ברייתא זו, **רַבִּי יְהוֹשֻעַ הָיָא** – כדעת רבי יהושע, **דְּתַנָּא, רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר, כָּל הַזִּבְחִים שֶׁבַתוּדָה שְׁאֵבְדוּ בִשְׂרָם ואִמּוּרִיָּה קֹדֶם וְזִיקָת הָדָם וְנִשְׁתַּיֵּיר מֵהֶן בְּזֵית בִּשָּׂר הָרָאוי לֵאכִילָה, וְכֵן אִם נִשְׁתַּיֵּיר מֵהֶם בְּזֵית חֶלֶב, וְזִרְק אֶת הָדָם כְּדִינוּ, אֲבָל אִם לֹא נִשְׁתַּיֵּיר מֵהֶם אֵלָא בְּחֵצִי וְזֵית בִּשָּׂר וְכַחֲצִי וְזֵית חֶלֶב אֵינוּ זִרְק אֶת הָדָם, שֶׁכֵּן לִמַּד מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יב כו) 'וְדָם זִבְחֶיךָ יִשְׁפֹךְ עַל מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ וְהַבִּשָּׂר תֹּאכַל' שֶׁאֵין הָדָם נִתֵּן עַל הַמִּזְבֵּחַ אֵלָא אִם יִזְיֵה הַבִּשָּׂר נִיתֵר לֵאכִילָה עַל יָדוֹ, אוֹ אִם נִיתֵרִים הָאִמּוּרִיָּה לְהַקְרֵב, שֶׁמֶמָּה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יז ט) 'וְזִרְק הַכֶּהֵן אֶת הָדָם עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֶלֶב לְרִיחַ נִיחָח לַה' לְמַדְנָה שְׂרָאוי הָדָם לְהִיטֵר נֹרֶק אֵף עַל הַקְטֶרֶת אִמּוּרִיָּה, אֲבָל אִם אֵין כָּאֵן כּוּיֵת שְׁהוּא שִׁיעוֹר אֲכִילָה וְהַקְטֶרֶת, לֹא מִבְּשָׂר וְלֹא מִחֶלֶב, אֵין הָדָם רָאוי לְזִרְקָה, וְאֵף אִם יֵשׁ כָּאֵן שִׁיעוֹר כּוּיֵת מִשְׁנִיָּהם יַחַד, מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֲכִילַת אָדָם וְהַקְטֶרֶת שְׁהִיא אֲכִילַת מִזְבֵּחַ מִצְטָרְפִים יַחַד, וְאוֹלָם אִם אִירַע כֵּךְ בְּעוֹלָה, אִפְּלִי אִם לֹא נִשְׁתַּיֵּיר אֵלָא בְּחֵצִי וְזֵית בִּשָּׂר וְכַחֲצִי וְזֵית חֶלֶב, וְזִרְק אֶת הָדָם, מִפְּנֵי שֶׁבּוֹלָה הֵן בִּשְׂרָה וְהֵן אִמּוּרִיָּה נִקְטְרִים כָּלִיל עַל הַמִּזְבֵּחַ, וְנִמְצָא שִׁישׁ כָּאֵן כּוּיֵת לֵאכִילַת מִזְבֵּחַ, וְלִפְיֵכֶךְ רָאוי הָדָם לִירֵק עֲלָיו.**

כל זה דעת רבי יהושע, אולם רבי אליעזר חולק עליו (פסחים עז.) וסובר שראוי הדם להזרק על המזבח אף כאשר אין קיימים לא הבשר ולא החלב, ונמצא לדבריו שאין שום הפרש בענין זה בין עולה לשאר קרבנות, ולפי מה שפירשה הגמרא את הברייתא הוצרכה להעמיד ברייתא זו כדעת רבי יהושע.

מוסיפה עוד הברייתא: וְאִם אִירַע כֵּךְ בְּמִנְחָה, אִפְּלִי בּוֹלָה כִּיֵּימָת וְלֹא נֶאֱבַד מִמֶּנָּה כְּלוֹם, לֹא יִזְרֹק אֶת הָדָם. שואלת הגמרא: האם כוונת הברייתא לקרבן מִנְחָה, מֵאִי עֲבִידְתִּיהָ – איזו שייכות יש לדם במנחה. מתרצת הגמרא: **אִמָּר רַב שִׁפְאָה**, מנחה זו הכוונה לִמְנַחַת נִסְכִּים הבאה עם הקרבן, ועליה באה הברייתא ללמד שאם אבדו בשר הקרבן ואִמּוּרִיָּה וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר אֵלָא מִנְחַת הַנִּסְכִּים הבאה עמו, לֹא יִזְרֹק עֲלֶיהָ אֶת הָדָם, מִפְּנֵי שֶׁאִינָהּ מִגּוֹף הַקָּרְבָן.

משנה

אגב מה שביארה המשנה לעיל דיני צירוף קדשים זה עם זה, מפרשת המשנה גם דיני צירוף שאר איסורים שבתורה: **הַתְּרוּמָה** – תרומה גדולה המופרשת מגידולי הארץ, וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר – מעשר שעל הלוי להפריש ממעשר ראשון הניתן לו ולתתו לכהן, וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאִי – תרומה המופרשת ממעשר ראשון שהופרש מן הדמאי, שהם פירות של עם הארץ שספק לנו אם עישרן כדק, וְהַחֶלֶל – המופרשת מן העיסה וניתנת לכהן, וְהַכִּיבּוּרִים – המופרשים משבעת

משנה

המשנה ממשיכה לבאר דיני צירוף המינים השונים שישנם בקדשי מזבח לענין כל האיסורים הנוהגים בקדשים אלה: **הַמִּשְׁה דְּכָרִים** – מינים הקרבים על המזבח שישנם בְּעוֹלָה, מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה – להתחייב עליהם כרת במזיד וחטאת בשוגג אם העלה בחוץ כשיעור כזית מכולם יחד, וכן אם היו פיגול ואכל כזית מכולם יחד, או אם נותרו עד למחרת שחטת הזבח ואכל מהם, או אם אכלם אדם טמא, וכן להתחייב עליהם משום מעילה אם נהנה בשוה פרוטה בצירוף כולם יחד, והם הַבִּשָּׂר של בהמת העולה, וְהַחֶלֶב שבה, וְהַסְּפֹלֶת של מנחת הנסכים הבאה עמה, וְהַיֵּינוּ וְהַשֶּׁמֶן של מנחת הנסכים. וְשִׁשָּׁה דברים ישנם בַּתּוֹדָה – הראויים להצטרף לכל איסורים אלו, והם הַבִּשָּׂר, וְהַחֶלֶב, וְהַסְּפֹלֶת וְהַיֵּינוּ וְהַשֶּׁמֶן של נסכי התודה, וְהַחֶלֶם הבא עם התודה, ונתחדש לנו בזה, שבקרבן תודה שבא עמו לחם מצטרף גם הוא לאיסורים אלו.

נמרא

הגמרא מביאה גירסא אחרת שהיתה ביד האמוראים בנוסח משנתנו, ומבשרת את הגירסא הנכונה מן הגירסאות: **מִתְּנִי לִיה רַב הוֹנָא לְרַבָּא** – שנה רב הונא לרבא משנה זו בנוסח אחר משהיא לפנינו, **וְהַמִּשְׁה דְּכָרִים בְּעוֹלָם** וְלֹא כִפִּי נֹסַח הַמִּשְׁנָה שֶׁלפִּינוּ 'בעולה' **מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה**, ומשמעות דברי המשנה לפי נוסח זה, שבאה לומר שבקרבנות ישנם חמשה מיני דברים היכולים להצטרף יחד לענין איסורי פיגול נותר וטמא. **אִמָּר לִיה רַבָּא** לרב הונא, **בְּעוֹלָם קָא אִמָּרַת** – וכי סבור אתה לומר שכך אמרה המשנה שאין בכל מיני הקרבנות שבעולם אלא חמשה דברים המצטרפים יחד, וְהָא קָתָנִי – והרי שנינו בהמשך המשנה המדברת בַּתּוֹדָה, שִׁשָּׁה דְּכָרִים שֶׁבַתוּדָה הַבִּשָּׂר וְהַחֶלֶב וְהַסְּפֹלֶת וְהַיֵּינוּ וְהַשֶּׁמֶן וְלַחֲמֵי תּוֹדָה, והרי לפנינו דבר ששי הראוי להצטרף עמהם, ואיך אפשר שאמרה המשנה שאין בעולם אלא חמשה דברים הראויים להצטרף לאיסורים אלו. **אִמָּר לִיה רַב הוֹנָא** לרבא, האמת כדבריו, ואכן תִּנִּי – שנה בנוסח המשנה **בְּעוֹלָה**, ולפי גירסא זו דברי המשנה מיושבים, שאכן בעולה אין אלא חמשה דברים הראויים להצטרף, אבל בתודה שבא עמה לחם מצטרפים בה ששה דברים.

הגמרא מסמיכה לדברי המשנה ברייתא שגם בה נשנה דין צירוף מינים שונים ממניי הקדשים זה עם זה: **תִּנְיָא לָהּ** – שנינו כאן במשנתנו דין זה דְּתַנִּי רַבָּנִי – ששנו התנאים בברייתא, בשר עוֹלָה וְאִמּוּרִיָּה, שהם החלב ויותרת הכבד והכליות, מִצְטָרְפִין לְכוּת לַהֲעֵלֹתָן בַּחוּץ – להתחייב עליהם כרת במזיד וחטאת בשוגג אם העלה מהם כזית להקטרה על המזבח חוץ לעזרה, וְכֵן לְחַיִּיב עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגוּל אִם נִתְפַּגְלוּ בַּמַּחֲשָׁבָה שֶׁחֲשַׁב בִּאֲחַת מַעֲבֻדוֹת הָעוֹלָה לְהַקְטִיר מִמֶּנָּה לְמַחֵר וְאֲבָל מִמֶּנָּה אַחֵר כֵּךְ, וְכֵן אִם אֲכַל מֵהֶם אַחֵר שֶׁנֶּעֱשׂוּ נִזְתֵּר, וְכֵן אִם אֲכַל מֵהֶם אָדָם טָמֵא.

הגמרא מבשרת מדוע נקטה הברייתא דין זה בעולה ולא בקרבנות אחרים. מדייקת הגמרא: **קָתָנִי** – נשנה בברייתא דין זה שמצטרף בשר הזבח עם האימורים, בְּעוֹלָה אֵין – שבעולה הוא נוהג, ומשמע מִכֵּךְ שֶׁבְּשִׁלְמִים לֹא – אינו נוהג, ואין הבשר מצטרף בהם עם האימורים. מקשה הגמרא: **בְּשִׁלְמָא** – מובן מה שאין נוהג דין זה אלא בעולה לענין לְהַעֲלוֹתָן בַּחוּץ, שהרי עוֹלָה דְּכָלִיל הִיא – שבשרה כולו נקטר על המזבח, מִצְטָרְפִין – לפיכך יכול הוא להצטרף עם האימורים לשיעור העלאתו בחוץ, אֲבָל שְׁלָמִים שאין עולה מהן להקטרה על המזבח, לֹא מִצְטָרְפִין, שהרי כלל הוא (בזבח קט) שאין חיוב כרת בהעלאת חוץ אלא בדבר הראוי להיקרב על המזבח בפנים, אֵלָא לענין לְחַיִּיב עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגוּל וְנִזְתֵּר וְטָמֵא, יִקְשָׁה עַל כֵּךְ שְׁלָמִים אִמָּאִי לֹא מְחַיִּיב – מדוע לא נאמר גם בשלמים שיעטרפו בהם הבשר והאימורים לענין איסורים אלו, וְהַתֵּנָּה – והרי שנינו במשנה הלזן **כָּל הַפִּיגוּלִים מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה וְכָל הַנִּזְתֵּרוֹת מִצְטָרְפוֹת זֶה עִם זֶה** ומשמעות דברי המשנה שמצטרפים יחד כל מיני פיגול ונותר הן מבשר והן מאימורים ואפילו מכמה

1 לא שְׁנוּ במשנתנו שמצטרפות כל הנבילות זו עם זו, אֲלָא לְעֵנִין
2 טוּמְאָה הנוהגת בנבלות, אֲכָל לְעֵנִין להתחייב מלקות על אֲכִילָה
3 מבשרם, אין כל הנבילות מצטרפות לשיעור כזית, אלא נבלת בעלי
4 חיים טְהוֹרִין בְּפָנֵי עֶצְמָן מצטרפים יחד לכזית ללקות עליהם משום
5 לאו של אכילת נבלה, ובעלי חיים טְמֵאִין מצטרפים בְּפָנֵי עֶצְמָן
6 לכזית ללקות עליהם משום לאו של אכילת בהמה טמאה, אבל אין
7 חייבים עליהם משום לאו שבאכילת נבלה, מכיון ש'אין איסור חל על
8 איסור', ומאחר שבעודם בחייהם כבר יש עליהם איסור בהמה
9 טמאה, אין איסור נבלה חל עליהם במותם, ולפיכך אינם ראויים
10 להצטרף עם בהמות טהורות לכזית ללקות עליו משום לאו
11 שבאכילת נבלה. וְלֹא אִמְרָה, אֲפִילוּ לְעֵנִין איסור אֲכִילָה נִמְי
12 מִצְטָרְפִין נבלות בהמות טמאות עם טהורות, וטעמו, שסובר שאיסור
13 חל על איסור אחר, ולפיכך יש בבהמות טמאות גם משום איסור
14 נבלה, וראויות להצטרף עם נבלות טהורות להשלים שיעור איסור
15 זה. וְרַב אִסִּי אָמַר שמה שנאמר במשנתנו שכל הנבלות מצטרפות
16 פירושו שְׁטֵהוֹרִים מצטרפים לְעֶצְמָן וְטְמֵאִין לְעֶצְמָן.
17 הגמרא מביאה שני פירושים בדברי רב אסי: אִיכָא דְאָמְרִי – שמה
18 שאמר רב אסי שאין מצטרפים טהורים וטמאים יחד, פְּלִיגָא אֲדָרְבִּי –
19 נאמר במחלוקת על דברי רב, שאף שגם רב אמר כך, מכל מקום אינו
20 סובר כן אלא לענין אכילה, אבל לענין טומאה סובר שמצטרפים גם
21 טהורים עם טמאים, ואילו רב אסי לא חילק בדבריו בין אכילה
22 לטומאה, משום שסובר שגם לענין טומאה אינם מצטרפים. וְאִיכָא
23 דְאָמְרִי, לֹא פְּלִיגָא – אין רב אסי חולק על רב, ומה שאמר שאין
24 מצטרפים אלא טהורים לעצמם וטמאים לעצמם, כוונתו גם הוא
25 לענין אכילה, אבל לענין טומאה מודה שמצטרפים.
26 הגמרא מקשה על דברי רב אסי: מִיתִיבִי, מִיתֵת פְּרָה וְחִי נִמְל –
27 נטל חצי זית מפרה מתה וחצי זית מגמל חי, אִין מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה
28 לכזית, לא לענין איסור נבלה ולא לענין איסור אבר מן החי, שהרי
29 אין כאן כזית מאחד מהם, ואף לא לענין טומאה, משום שאין בשר
30 הפורש מן החי מטמא כנבלה, ומדייקת הגמרא מדברי הברייתא, הָא
31 דרי מוכח ממה שלא הזכירה הברייתא שלא יצטרפו אלא
32 כשהאחד חי והאחד מת שבמִיתָ שְׁנֵיהֶם – אם צירף חצי זית
33 משניהם כשהם מתים, שִׁמְצָרְפִין, וְקִשְׁיָא לְרַב אִסִּי שאמר לפי
34 לשון ראשון שלשום ענין אינם מצטרפים.
35 מתרצת הגמרא: לא תדייק מן הברייתא כדברך, אלא אִימָא – אמור

36 ודייק ממנה, הָא אִם תלש חצי זית מן הפרה וחצי זית מן הגמל בְּחִי
37 שְׁנֵיהֶם, מִצְטָרְפִין לכזית להתחייב עליו משום איסור אבר מן החי,
38 וזה הוא שנתכוונה הברייתא לדייק במה שנקטה דבריה דווקא
39 במיתת פרה וחי גמל, אבל לא באה למעט מיתת שניהם, שאף בזה
40 אינם מצטרפים וכדברי רב אסי. וְלִפִּי זה ברייתא זו מְנִי – כדעת מי
41 היא הולכת, רַבִּי יְהוּדָה הִיא, דְאָמַר (תולק קא) אֲבָר מִן הַחִי נוֹהֵג
42 בַּבְּהֵמָה טְמֵאָה.
43 הגמרא סותרת התירוצן מדייק דברי הברייתא: אֲכָל בשר הנתלש
44 מהם בְּמִיתָ שְׁנֵיהֶם מֵאִי – מה תרצה לומר בו לפי תירוצך, שלא
45 מִצְטָרְפִי וכדברי רב אסי, אִם בֶּן יִקְשֶׁה לדברך, מֵאִי אִירִיא דְרַהֲיִט
46 וְתָנִי – מהו זה ששנה התנא במרוצת לשונו דווקא מִיתָ פְּרָה וְחִי
47 נִמְל, הָא אֲפִילוּ מִיתָ שְׁנֵיהֶם לֹא מִצְטָרְפִי, ויכול היה להשמיענו
48 דבריו גם במיתת שניהם שגם בזה לא יצטרפו, וממה שלא שנה כך
49 מוכח שבא למעט בדבריו גם אופן זה שאף בו מצטרפים.
50 הגמרא מוסיפה לדחות התירוצן על דברי רב אסי מוכח המשך דברי
51 הברייתא: וְעוֹד תָּנִיא – שנינו בהמשך דברי הברייתא הנזכרת, חֲצִי
52 זֵית מִבֶּשֶׂר פְּרָה שֶׁנִּתְלַש מִמֶּנָּה בְּחִיָּה וְחִי נִמְל מִבֶּשֶׂר נִתְלַש
53 מִמֶּנָּה בְּמִיתָה אִין מִצְטָרְפִין, אֲכָל חֲצִי זֵית מִפְּרָה וְחִי נִמְל
54 שֶׁנִּתְלַש מִמֶּנָּה בֵּין בְּחִיָּה – בחי הפרה והגמל וּבֵין בְּמִיתָה –
55 במיתת שניהם, מִצְטָרְפִין, ואם כן קִשְׁיָא רִישָׁא שאמרנו לעיל לדייק
56 ממנו שבמיתת שניהם אינם מצטרפים אִפִּיפָא שבה מבואר
57 שמצטרפים, אֲלָא לֹא – ודאי שְׁמַע מִנָּה שְׁמִיתָ שְׁנֵיהֶם מִצְטָרְפִין
58 כמו שמבואר בסיפא, ובהכרח שלכך גם נתכוונה הברייתא ברישא,
59 ומוכח ממנה שלא כדברי רב אסי.
60 מתרצת הגמרא: אָמַר – יתרין לך רב אסי, הָא תָּנִיא – תנא זה
61 ששנה ברייתא זו קָבַר שְׁאִיסוּר חָל עַל אִיסוּר אחר, ולפיכך דעתו
62 שמצטרפים טהורים וטמאים לאיסור נבלה כמוכח מן הברייתא,
63 משום שלדעתו אכן נוהג איסור נבלה גם בטמאים, ומה שאין
64 מצטרפים בחי פרה ומיתת גמל או להיפך, משום שאין איסור נבלה
65 חל על אבר הפורש ממנה בחייה, ואין איסורו אף לאחר מיתת
66 הבהמה אלא משום אבר מן החי, ונמצא שאין כאן שיעור שלם
67 מאיסור אחר. ואין להקשות מברייתא זו על דברי רב אסי, שדבריו
68 הולכים בשיטת תנאים אחרים הסוברים 'אין איסור חל על איסור',
69 ולדבריהם אין בטמאים משום איסור נבלה, ולפיכך אינם מצטרפים
70 עם נבלת טהורים.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אייר, תשי"ט

ברוקלין.

ש"ב הרה"ח אי"א נוי"נ וכו' מו"ה שמואל מנחם מענדל שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו ר"פ מפעולות במשך השבועות האחרונים, ויהי רצון שתצליחנה
הפעולות באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור, ובודאי למותר להאריך בגודל הזכות של המשתדלים בזה,
ויהי רצון שיקוים בהם שכר מצוה ומצוה גוררת מצוה, שילכו מחיל אל חיל בפעולות האמורות, ועד
לופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ועד לנחלה בלי מצרים. והרי השנה הזאת שבת היא לה' וכשפועלים בה
ברוחניות הענינים הנרמזים בשש שנים תזרע, כידוע שכללות עניניהם תורה ולימודה, שלימוד מביא לידי
מעשה, אז מתקרבים למדריגה עוד נעלית יותר, משבת לה' - לשבת שבתון, וכסדר הפסוקים בריש פרשה
בהר. עיין ג"כ לקו"ת בהר ד"ה ושבתה, ספר מאמרי אדמו"ר מוהר"ש דשנת תרכ"ז ד"ה ושבתה ובסופו
- שבת שבתון זהו כמו לעתיד לבוא ליום שכולו שבת. וכמבואר בהמשך של ר"ה תרס"ו שגם בלע"ל זהו
הדרגא הכי ראשונה במעלה.

בברכה לבשו"ט בטוב הנראה והנגלה.

מעילה. פרק רביעי – קדשי מזבח דף טז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" קסא רש"י

אמר רב לא שנו — דנבלות מצטרפות זו עם זו, דמשמע: אפילו נבלת בהמה טמאה עם נבלת בהמה טהורה, אלא לענין טומאה הנוגע בהן, דברתייהו כתיב (ויקרא יא) "הנוגע בנבלתה יטמא". אבל לענין אכילה, לחייב עליה משום "לא תאכלו כל נבלה" (דברים יד) — לא מצטרפין. אלא נבלות טהורות בפני עצמן מצטרפות זו עם זו, ונבלות טמאות בפני עצמן (אבל לענין איסור

לא שנו אלא לענין טומאה, אבל לענין אכילה — טהורין בפני עצמן, וטמאים בפני עצמן, ולוי אמר: אפילו לאכילה נמי מצטרפין. ורב אסי אמר: טהורים לעצמן, וטמאין לעצמן, איכא דאמר: פליגא דאמר: לא פליגא. מיתבי: מיתת פרה וחיי נמל — אין מצטרפין זה עם זה, הא מיתת שניהם מצטרפין, וקשיא לרב אסי! אימא: הא חיי שניהם מצטרפין, ומני — רבי יהודה היא, דאמר: אבר מן החי נזהג בטמאה, אבל מיתת שניהם מאי? — לא מצטרפי, אם כן מאי איריא דרהיט ותני מיתת פרה וחיי נמל, הא אפילו מיתת שניהם לא מצטרפי! ועוד, תניא: חצי זית פרה בחייה וחצי זית נמל במיתתה — אין מצטרפין, אבל חצי זית מפרה וחצי זית נמל, בין בחייה בין במיתתה — מצטרפין, קשיא רישא אסיפא! אלא לאו שמע מינה: מיתת שניהם — מצטרפין! אמר לך רב אסי: האי תנא סבר איסור חל על איסור.

אמר

עצמן וטמאין בפני עצמן — לענין אכילה קאמר, אבל לענין טומאה מודה לרב. מיתבי מיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין זה עם זה הא מיתת שניהם מצטרפין — וקשה לרב אסי לשיטת דקאמר דפליג אדרב. אבל לא פריך לרב, משום דרב מוקי לה לענין טומאה. וכן משמע לכאורה מדקאמר בסמוך "אמר לך רב אסי", אלמא לרב אסי דוקא קפריך. ותו, דהיכי מצי מוקי לה רב לענין טומאה, והא על כרחך דא דקאמר "מיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין" — לענין אכילה קאמר, שאם אכל חצי זית מפרה מתה חצי זית מגמל חי — אין מצטרפין להחייב לא משום נבלה ולא משום טומאה. דלענין טומאה לא מיירי, דבחי גמל לא שייכא שום טומאה, כדאמר בפרק "העור והרוטב" (חולין קכח), דבשר הפרש מן החי אינו מטמא: ויש לומר: ד"חיי גמל" דהכא היינו אבר מן החי, דשייכא ביה טומאה, כדאמר התם בתורת כהנים, לפי שאין לו חליפין, והוא דומיא דנבלה. ואם תאמר: אם כן, למא לי צירוף. הא אמרינן התם דאין לו שיעור: יש לומר: דמכל מקום בענין שיהא בשר גזיר ועצמות. והכא מיירי בדאייתא גזיר ועצמות, אבל בשר ליכא, ולכך צריך צירוף קודם שיטמא. ומכל מקום קשיא: היכי קא דחי "הא חיי שניהם מצטרפין", והא אמרינן בסוף פרק "גיד הנשה" (שם קגב), דאף באבר שלם אם חלקו מבחוץ — אינו עובר עליה. אלמא דאם חלק האבר לשנים ואכלו כולו — פטור. וכל שכן כות משיני אברים, חצי אבר מזה וחצי אבר מזה, דפטור: אלא שמע מינה דעל כרחך מיירי הכא לענין אכילה, ואם כן אמאי לא פריך לרב כמו דפריך לרב אסי? ויש לומר: דאין הכי נמי דפריך אפילו לרב, והא דקאמר "אמר לך רב אסי" — משום דסבירא ליה לבעי התלמוד דלאפליג אדרב, וכי היכי דניחא לרב אסי — מהאי טעמא נמי ניחא ליה לרב. ועוד אומר מורי שיחיה: דלפי הלשון דלא פליגא אדרב, אם כן רב ורב אסי הכל אחד, ורב אסי משמיה דרב קאמר, שהוא היה תלמידו.

ורבי

יהודה היא — פירוש: דקאמר בפרק "גיד הנשה" (חולין קאב) דאבר מן החי נזהג בטמאה ובטהורה, והוא הדין לבשר מן החי דנזהג בטמאה ובטהורה: ולכך מצטרפין חיי שניהם להתחייב באכילה, ונשום אבר מן החי. מאי איריא דרהיט? ותני "מיתת פרה וחיי גמל" — כלומר, מאי איריא דגמל "מיתת פרה וחיי גמל". ולשון רבנו משה מקוצי "מעילה משונה הוא משאר מקומות". ועוד תניא חצי זית כו' — אבל חצי זית מפרה כו' מצטרפין — קשיא רישא אסיפא. "אלמא שמע מינה דמיתת שניהם מצטרפין" — פירוש: אף דא דקאמר כסיפא דרך ברייתא "בין במיתתם בין בחייהם" רוצה לומר: כגון חיי גמל ומיתת פרה או איפכא, דמצטרפין. אם כן תקשה רישא אסיפא: אלא שמע מינה דמיתת שניהם מצטרפין. ויש לומר: כי במיתת שניהם בין בחייהם. והא דקאמר הכי, אין זה רק כדי לישב הברייתא דלא תיקשי דתיחא משבשתא. דהא אי הוה הא בין במיתתם בין בחייהם רוצה לומר: אחד חי ואחד מת, מכל מקום מוכח שפיר מיתת שניהם הוא. אמר לך רב אסי: קסבר דאי תנא איסור חל על איסור, ואנא קאמינא למאן דאמר אין איסור חל על איסור — כדפרישו לעיל וכולוהו אמוראי פליגי אליבא דמאן דאמר אין איסור חל על איסור.

מאי

אמר רב לא שנו — דנבלות מצטרפות זו עם זו, דמשמע: אפילו נבלת בהמה טמאה עם נבלת בהמה טהורה, אלא לענין טומאה הנוגע בהן, דברתייהו כתיב (ויקרא יא) "הנוגע בנבלתה יטמא". אבל לענין אכילה, לחייב עליה משום "לא תאכלו כל נבלה" (דברים יד) — לא מצטרפין. אלא נבלות טהורות בפני עצמן מצטרפות זו עם זו, ונבלות טמאות בפני עצמן (אבל לענין איסור אכילה — לא מצטרפין). דאין איסור חל על איסור, דלא אתי איסור נבלה וחיל על איסור בהמה טמאה, הלכך לא מצטרפין. ולוי אמר: אפילו לאכילה נמי מצטרפין — דקסבר: איסור חל על איסור, וחייב שתיים: אחת משום בהמה טמאה, ואחת משום נבלה. איכא דאמר: הא דרב אסי פליגא אדרב — ומצינן לאוקמא (דקסבר) האי דקאמר רב אסי "טהורה לעצמה וטמאה לעצמה" — (משום) דבין לענין טומאה ובין לענין אכילה. ומוקים רב אסי למתניתין דתני "כל הנבלות מצטרפות" — היינו טהורין בפני עצמן וטמאין בפני עצמן, ואפילו לענין טומאה. והיינו "פליגא אדרב", ואיכא דאמר: לא פליגא, דמצינן לאוקמי נמי לדרב אסי כדרב. וכי קאמר רב אסי "טהורין לעצמן" — לענין אכילה, אבל לטומאה — הכי נמי דמצטרפין, והיינו כרב. מיתת פרה וחיי נמל — שאם נטל חצי זית מפרה מותר וחצי זית מגמל חי ואכלם — אינם מצטרפין לחייב, לא משום נבלה דמיתת פרה, ולא משום אבר מן החי. הבא מגמל חי. הא מיתת שניהם — שנטל חצי זית מפרה מתה וחצי זית מגמל מת — מצטרפין לטומאה, וקשיא לרב אסי אליבא דמאן דאמר דפליגא אדרב, דקאמר אפילו לענין טומאה נמי טמאות לעצמן וטהורות לעצמן. אבל לרב לא מצי לפרוכי, דרב מצי לאוקמי לזא דוקא דהא מיתת שניהם מצטרפין — לענין טומאה קאמר. אימא הא חיי שניהם מצטרפין — לכזית אבר מן החי. ומני רבי יהודה היא — דאמר בפרק "גיד הנשה" (חולין קאב) דאבר מן החי נזהג נמי בטמאה. אבל מיתת שניהם [מאי] לא מצטרפי — משום דטהורות לעצמן וטמאות לעצמן. אם כן — אמאי דהיט ותני ברייתא "מיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין" משום דזה חי וזה מת, הא אמרינן "אפילו מיתת שניהם אין מצטרפין", אף על גב דשניהם מתיים. וליתני הכי "מיתת פרה וגמל" — שניהם אין מצטרפין! אלא ודאי דמדת "מיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין", מכלל דסבירא ליה דהא מיתת שניהם — מצטרפין, וקשיא לרב אסי. ועוד תניא חצי זית פרה וכו' — אבל חצי זית מפרה וחצי זית מגמל, בין בחיין שניהם חיים, בין במיתת שניהם — מצטרפין. היינו סיפא דהא ברייתא דלעיל דקתני "מיתת פרה וחיי גמל". קשיא רישא — דקתני "מיתת פרה וחיי גמל" וכו', דדייקת: הא מיתת שניהם — לא מצטרפין, והא סיפא דקתני "אכל חצי זית מפרה בין בחייה בין במיתתה" — מצטרפין! אלא לאו שמע מינה: מדסיפא — מצטרפת מיתת שניהם, ברישא נמי — מצטרפת מיתת שניהם, וקשיא לרב אסי לאיכא דאמר דפליגא אדרב. אמר לך רב אסי האי תנא סכבר איסור חל על איסור — דאף על גב דאיכא איסור של טמאה, איכא איסור נבלה, להכי מצטרפין. ולא סבירא לי הכי, אלא סבירא לי דאין איסור חל על איסור, ומיתת שניהם — אין מצטרפין. והא דקתני ברישא "מיתת פרה וחיי גמל אין מצטרפין" — היינו נבלה ואבר מן החי דלבהמה טמאה, דלא אתי איסור נבלה וחיל איסור אבר מן החי. והא דקתני סיפא "חצי זית מפרה בחייה" וכו' — התם ליכא איסור נבלה, דבבהמה טמאה ליכא איסור נבלה, אלא איסור בהמה טמאה ואבר מן החי. ענין אחר: קשה רישא אסיפא, דהא רישא דקתני "חצי זית מפרה בחייה וחצי זית מגמל במיתתה" — אין מצטרפין. קשה לזא סיפא דקתני "אכל חצי זית מפרה וחצי זית מגמל בין בחייה בין במיתתה" — מצטרפין. דהא דקתני "בין בחייה בין במיתתה" משמע ליה: בין במיתת חזא וחיי חברתה, וקתני "מצטרפין". אלא לאו שמע מינה דמיתת שניהם מצטרפין. והכי קאמר: אלא מאי אית לך למימר, דלא תיקשי רישא לסיפא — הכי צריך לפרושי לזא סיפא דקתני "ובין בחייה בין במיתתה", תריץ הכי: בין במיתתה בין במיתת שניהם, וקתני דמצטרפין. וקשיא לרב אסי לך לישנא דפליגא אדרב, דמשמע דסבירא ליה לרב אסי דאפילו לטומאה נמי אין מצטרפין. אמר לך רב אסי האי תנא סכבר וכו' — ולא מן המורה.

מאי טעמא אכילה כתיב בהו – וחסם אכילה בכזית. **פתח** באכילה וסיים בטומאה – דכתיב: "והבדלתם (אתם) בין הבמה (הטמאה לטהורה) ולא תשקצו (את) נפשותיכם בבמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה" – הרי לך "פתח הכתוב באכילה", דשיקץ נפש שייך באכילה. וכתיב "אשר הבדלתי (אותם) ולכם לטמא" – דהיינו לטמא אחרים בנגיעה, והיינו "סיים בטומאה".

– "לומר: מה טומאה בכעדרה? כי" – כלומר, להכי פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה, לומר לך: שיעור אכילה כשיעור טומאה. מה טומאה – בכעדרה, כדרשנין (חגיגה יא, א): "מדם" "בהם", ושיעור הכמים חומט תחלת ברייתו בכעדרה. וקלסיה רבי יוחנן – לרבי יוסי בר רבי חנינא שסידר הברייתא לפניו, ואם כן קשיא לרב דאמר "בכזית". ולא גברא אנגברא, דמסתברא טעמא דרב משום דליכא מאן דפליג, וגם מפיק מילתא מקראי.

כאן במיתתו כאן בחייהם – כלומר, במיתתו, דאיכא טומאה בכעדרה – אמרי: איסור אכילה שיעורו כשיעור טומאה. אבל בחיים, ליכא טומאה – אמרי: דלוקה על אכילתו בכזית. "אמר ליה אביי והא רב אמתניתין קאי" – כלומר, והלא רב אמרה למילתיה על משנתיו ד"כל השרצים", דמיייר בין במיתתם בין בחייהם. "אמר וליה רב יוסף: הווא דילך הוא" – לשון קנטור הוא. כלומר, דיוק זה שלך יהיה ואין לי עסק בו. "רב שמעתא בעלמא קאמר" – כלומר, מילתא באפי נפשיה, ולא אמתניתין קאי. ואביי סלקא דעתיה דקאי אמתניתין דומיא דההיא דלעיל ד"לא שנו אלא לענין טומאה".

בתמיה. **וקלסיה** רבי יוחנן – בתמיה. "מיתבי האברים" וכו' – כלומר, וכי קולס רבי יוחנן? והלא יש תשובה על זה? דקשיא דרבי יוחנן ארביי יוחנן. "האברים אין להם שיעור" – אף על גב דבעין נבבלה כזית ובשרה, בכל מקום באברים לא בעינן שום שיעור. "ואמר רבי יוחנן: אין לוקן עליהן אלא בכזית" – ולעיל קאמר בכעדרה סגי. ואם תאמר: לישינ, "כאן – במיתתו, כאן – בחייו?" ויש לומר: (דכולי עלמא) הכא נמי מיייר במיתתו, דאברייא דאברים קאי (הא), דמיייר במיתתו, דקאמר "מטמאין". **אמר** רבא במובדלין דבר הכתוב – כלומר, הא דאמר רבי יוחנן "איסורו טומאה" – היינו מובדלין שברשה. כלומר, שמונה שרצים טומאתן בכעדרה. והא דקאמר רבי יוחנן "אין לוקן עליהם אלא בכזית" – בשאר שרצים מיייר, שהם טהורים מלמטא, ולא שייך בהן לומר "איסורו טומאה". ואם תאמר: כי שני לעיל "כאן – בחייהם, כאן – במיתתו", לישינ "כאן – במובדלין, כאן – בשאין מובדלין" כי הכא? יש לומר: דאי מיייר הא דרב לעיל באין מובדלין, מאי רבוהיה דקא משמע לן רב? פשיטא דבעי כזית, מידי דהוה אבל איסורן שבתורה! מיהו קשיא: דאם כן, רבי יוחנן נמי מאי קא משמע לן, כיון דמיייר בשאר שרצים, דלא שייך טומאה? ועוד קשיא: דאם כן דמיייר דך דרבי יוחנן דהכא בשאר שרצים, אם כן לא קאי אמאי דמיייר בברייתא בשמונה שרצים המובדלין, מדקתני "מטמאין"? לכך נראה דהכי פירושו: "במובדלין דבר הכתוב" – כלומר, לא הקיש הכתוב אכילה לטומאה אלא גבי שרצים דשייך בהו הבדלה, כגון שמונה שרצים שמובדלין מן האחרים. אבל בהמה לא הוקשה אכילתה לטומאתה, ובבהמה הוא דקאמר רבי יוחנן דבעינן כזית. ולא קאי אבל מילי דאברייא, לא קאי אפחות מכעדרה מן השרץ, אלא אאברים דנבלה. וקא משמע לן: דרבי יוחנן דלענין טומאה – מהני אפילו פחות מכזית, מכל מקום לענין אכילה – בעינן כזית. ועל זה פריך: "בהמה נמי לפלוג בין מובדלת לשאינה מובדלת" – כי היכי דגבי שרצים מפלגין בין מובדלין לאינן מובדלין, וגבי מובדלין – מקשי אכילה לטומאה. הכי נמי גבי בהמה, הוה לן לאקושי אכילה לטומאה.

דא בהמה איתקש לשרצים בהאי קרא, ונפק מינה לענין אבר נבלה בהמה – שיהא איסורה כטומאה, דהיינו בכל שהוא. כדקתני "האברים אין להם שיעור". והא דקתני "בין מובדלות לשאין מובדלות" – "לשאין מובדלות" לא דוקא, אלא כלומר, דלגבי בהמה לא תיבעי (אבר) כזית. ומשני: "כי מקיש להו רחמנא לבל תשקצו" – כלומר, הא דמקשין אכילה לטומאה, היינו בשרצים, דעליהו קאי "אשר הבדלתי לכם לטמא". אבל בהמה – לא מיייר קרא ד"אשר הבדלתי", דליכא לפלוגי בין מובדלין לשאין מובדלין, שהרי כל ההבמות, בין טהורות בין טמאות – מטמאות. הלכך, כיון ולא שייכא בהו הבדלה, לא קאי סיפא דקרא אבהמות, ואם כן ליכא לאקושי אכילה לטומאה גבי בהמה. וחי איתקש בהמה לשרצים, היינו דווקא ל"כל תשקצו". ופירושו זה דחוק מאד: דמעיקרא מאי סלקא דעתך? וכי לא ידע שפיר דליכא לאקושי אכילה לטומאה אלא בשרצים דשייך בהו הבדלה? לכך נראה דמעיקרא הכי פירושו: "בהמה נמי לפלוג בין מובדלין לשאין מובדלין" – כלומר, הא דאי דליכא לאקושי אכילה לטומאה בהיקשא, דנראה דגבי בהמה לא שייך בה הבדלה. אלא מכל מקום כיון דגבי שרצים איתקש אכילה לטומאה משום דשייך בהו הבדלה, גבי בהמה נמי הוה לן למימר דאיסור אכילתה כטומאה, וגבי אברים לא תבעי כזית, דהא בהמה ושרצים איתקשו להדיא בהאי קרא? ומשני: "כי הקיש להו רחמנא לבהמה ושרצים היינו דווקא לבל תשקצו" – שיש בשניהם לאו ד"כל תשקצו", אבל לענין לעשות אכילה כטומאה – לא הוי בהמה כשרץ.

אמר רב יהודה, אמר רב: אכילת שרצים לוקה עליו בכזית, מאי טעמא? "אכילה" כתיב בהו. והתני רבי יוסי בר רבי חנינא קמיה דרבי יוחנן: "והבדלתם בין הבמה והטהרה לטמא ובין העוף הטמא לטהר ולא תשקצו את נפשתיכם בבמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא", פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה, מה טומאה – בכעדרה, אף אכילה – בכעדרה, וקלסיה רבי יוחנן, וקשיא לדרב! לא קשיא, כאן – במיתתו, כאן – בחייו. אמר ליה אביי: והא רב אמתניתין קאי, ומתניתין "כל השרצים" קתני – אפילו במיתתו לאו, דאיכא פורתא מהאי ופורתא מהאי. אמר ליה רב יוסף: הווא דיוקא, דילך הוא, רב – שמשעתא בעלמא קאמר. וקלסיה רבי יוחנן, מיתבי: האיברין אין להן שיעור, אפילו פחות מכזית נבלה ופחות מכעדרה מן השרץ – מטמאין, ואמר רבי יוחנן: אין לוקן עליהן אלא בכזית! אמר רבא: במובדלין דבר הכתוב. אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא: אלא מעתה, בהמה נמי – ליפלוגי בין מובדלת לשאינה מובדלת!

אמר

שרצים" וכו' לא קאי אמתניתין, אלא שמעתא בעלמא קאמר. וקלסיה רבי יוחנן, מיתבי – על הא דקאמר לעיל דקלסיה רבי יוחנן, דמשמע דסבירא ליה דאכילת שרצים בכעדרה. מותבי ליה השתא. **האברים אין להם שיעור** – דאבר כל שהוא אם הוא שלם, אפילו הוא פחות מכזית לענין נבלות, או אבר שלם מן השרץ, שהוא פחות מכעדרה – מטמאין. דהואיל וכן איבריין שלמן, אף על פי שאין בהן כשיעור – מטמאין, משום דחשיבי. ואמר רבי יוחנן **אין האוכלין לוקה עליהן אלא בכזית** – והשתא משמע דרבי יוחנן קאי אהאי ברייתא ד"האיברין", ודך ברייתא דהאי במיתתן קמיייר, דקתני "אפילו פחות מכזית נבלות", ואמר רבי יוחנן "אין לוקן אלא בכזית", והכי קלסיה רבי יוחנן דלא דרבי יוסי בר רבי חנינא דלוקה עליהן בכעדרה. דאוקומנא לני נמי דבמיתתן קמיייר? וקשיא דרבי יוחנן **אדרבי יוחנן! אמר רבא: במובדלין דבר הכתוב** – דהא דקלסיה רבי יוחנן להדיא "מה טומאה בכעדרה, אף אכילה בכעדרה" – במובדלין דבר הכתוב. בהני דכתיב בהן "והבדלתם", בהנך שמונה שרצים שבתורה שמובדלין משאר שרצים וחומריין לענין טומאה יותר מן האחרים, דאחרים לא מטמו כלל אלא הני שמונה. ובהנהו קאמר קרא, דמשמע דאכילה נמי בכעדרה. והאי דאמר רבי יוחנן "אין לוקן עליהן אלא בכזית" לא קאי אברייא, דאברייא דהאי מיייר בשרצים שאין מובדלין, קאמר רבי יוחנן דאין לוקן עליהן אלא בכזית. **אלא מעתה** – דבמובדלין דבר הכתוב, דמשני שיעורא בין מובדלין לשאין מובדלין. בהמה נמי, הואיל והקשה רחמנא לשרצים בחד קרא, נבלת בהמה טמאה ונבלת בהמה טהורה לשרצים, דכתיב "והבדלתם וגו' בכל אשר תרמוש האדמה" וגו' – נימא נמי דלהכי אקשינאו, דשני בין מובדלת לשאינה מובדלת. ולימא הכי: דהא דקאמר דנבלה מטמאה בכזית – היינו במובדלת. לבהמה טהורה קרי לה "מובדלת" – שמובדלת מבמות טמאות, דמותרת באכילה. אבל בהמה טמאה, שאינה מובדלת – לא מטמאה עד דאיכא טפי מכזית, עד דאיכא כביצה.

אמר

דקתני "האברים אין להם שיעור". והא דקתני "בין מובדלות לשאין מובדלות" – לא דוקא, אלא כלומר, דלגבי בהמה לא תיבעי (אבר) כזית. ומשני: "כי מקיש להו רחמנא לבל תשקצו" – כלומר, הא דמקשין אכילה לטומאה, היינו בשרצים, דעליהו קאי "אשר הבדלתי לכם לטמא". אבל בהמה – לא מיייר קרא ד"אשר הבדלתי", דליכא לפלוגי בין מובדלין לשאין מובדלין, שהרי כל ההבמות, בין טהורות בין טמאות – מטמאות. הלכך, כיון ולא שייכא בהו הבדלה, לא קאי סיפא דקרא אבהמות, ואם כן ליכא לאקושי אכילה לטומאה גבי בהמה. וחי איתקש בהמה לשרצים, היינו דווקא ל"כל תשקצו". ופירושו זה דחוק מאד: דמעיקרא מאי סלקא דעתך? וכי לא ידע שפיר דליכא לאקושי אכילה לטומאה אלא בשרצים דשייך בהו הבדלה? לכך נראה דמעיקרא הכי פירושו: "בהמה נמי לפלוג בין מובדלין לשאין מובדלין" – כלומר, הא דאי דליכא לאקושי אכילה לטומאה בהיקשא, דנראה דגבי בהמה לא שייך בה הבדלה. אלא מכל מקום כיון דגבי שרצים איתקש אכילה לטומאה משום דשייך בהו הבדלה, גבי בהמה נמי הוה לן למימר דאיסור אכילתה כטומאה, וגבי אברים לא תבעי כזית, דהא בהמה ושרצים איתקשו להדיא בהאי קרא? ומשני: "כי הקיש להו רחמנא לבהמה ושרצים היינו דווקא לבל תשקצו" – שיש בשניהם לאו ד"כל תשקצו", אבל לענין לעשות אכילה כטומאה – לא הוי בהמה כשרץ.

השרצים

מעילה דף טז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קסג

38 שרֵב שְׁמַעְתָּא בְּעֵלְמָא קְאָמַר – אמר רב את דבריו כמימרא בפני
39 עצמה ולא על דברי המשנה, ולפיכך אף שהמשנה אכן מדברת
40 בשרצים מתים אין להוכיח מכך שדברי רב אמורים גם הם בשרצים
41 מתים, אלא נאמרו בשרצים חיים, ואין סתירה מהם לדברי רבי יוחנן
42 שאמרו בשרצים מתים ששיעורם לאכילה בכעדרשה.
43 הגמרא חוזרת ומקשה על דברי רבי יוחנן: וְקִלְסִיהָ רַבִּי יוֹחָנָן – וכי
44 קילס רבי יוחנן את דברי הברייתא ששנה לפניו רבי יוסי בר חנינא
45 ששיעור אכילת שרצים בכעדרשה, והלא מכך מוכח שסובר גם הוא
46 כן, ועל כך מְיַחֲזֵי – הקשו בני הישיבה, שנינו בברייתא, הָאִיכָרִין
47 שלמים של בעלי חיים שהם מטמאים, אִין לָהֶן שִׁיעוּר לטומאתם,
48 וְאִפְּלוּ פָחוֹת מִכּוּזָּה נִבְלָה שְׁהוּא שִׁיעוּר טוּמְאָתָהּ, וּפָחוֹת
49 מִכְּעֵרְשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ שְׁהוּא שִׁיעוּר טוּמְאָתָהּ, מִטְּמֵאִין, מִשּׁוּם שֶׁאֵבֶר
50 שֵׁלֶם הוּא וְיֵשׁ בּוֹ חִשּׁוּבֵת לטמא אף בפחות מכשיעור. וְאָמַר רַבִּי
51 יוֹחָנָן, שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁלַעֲנִין טוּמְאָה חֲשׁוּב אֵבֶר שֵׁלֶם לטמא בפחות
52 מכשיעור, מכל מקום אִין לֹקִין עֲלֵיהֶן – על אכילתם אֵלָּא בְּכּוּזָּה,
53 והרי מבואר מכך שדעת רבי יוחנן שאף שרצים שיעורם לאכילתם
54 ללקות עליהם הוא בכזית, וקשה אם כן מדוע קילס רבי יוחנן את
55 דברי רבי יוסי בר חנינא ששנה לפניו ששיעורם בכעדרשה גם
56 לאכילה. אָמַר רַבָּא לְתַרְץ קוּשִׁיא זֶה, בְּמוֹכְדָּלִין דְּבַר הַכְּתוּב –
57 הפסוק 'ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש
58 האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא' שממנו למדה הברייתא ששנה
59 רבי יוסי בר חנינא ששיעור אכילת שרצים בכעדרשה, נאמר בתחילתו
60 'והבדלתם', ומכך יש ללמוד שאינו מדבר אלא בשרצים המובדלים,
61 והם שמונה השרצים האמורים בתורה שדינם מובדל משאר שרצים
62 בכך שיש בהם טומאה, ובאלה הוא שאמרה אותה ברייתא ששיעור
63 אכילתם בכעדרשה כשיעור טומאתם, אבל לא בשאר שרצים, ודברי
64 רבי יוחנן שאין לוקים על אכילת שרצים אלא בכזית מדברים בשאר
65 שרצים ולא בשמונה שרצים אלו.
66 רב אדא בר אבהו מקשה על תירוץ רבא: אָמַר לִיה רַב אֲדָא בַר
67 אֲהֵבָה לְרַבָּא, אֵלָּא מַעֲתָה – שלמדנו ממה שנאמר 'והבדלתם' שלא
68 הוזה הפסוק אכילה לטומאה אלא בבעלי חיים שדינם מובדל
69 מאחרים, בְּהִלָּה נְמִי לִפְלָגִי – נחלק גם בה בין מוֹכְדָּלִת – בהמה
70 טהורה שדינה מובדל משאר בהמות בכך שהיא מותרת באכילה,
71 לְבַהּמָה שְׁאִינָה מוֹכְדָּלִת – כלומר בהמה טמאה, ונאמר שלכך נזכרו
72 בפסוק זה גם בהמות טמאות וטהורות, כדי ללמד שאין השיעור
73 לטומאה בכזית כשיעור אכילה אלא בבהמה טהורה, אבל בהמה
74 טמאה יזה שיעורה לטומאה בכביצה.

1 הגמרא מביאה דברי רב בענין שיעור אכילת שרצים להתייב
2 עליהם באיסור לא: אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב, אֲכִילַת שְׂרָצִים אִין
3 לֹקֶה עֲלֵיו אלא בְּכּוּזָּה כבכל איסורים שבתורה, ואף שלענין טומאה
4 הנוהגת בהם שיעורם בכעדרשה. מֵאִי טְעָמָא לא נאמר שאף לאכילה
5 יהיה שיעורם בכעדרשה, אֲכִילָה כְּתִיב בָּהֶן – משום שבלאין
6 האמורים בשרצים נאמר לשון אכילה, ואין אכילה בפחות מכזית.
7 הגמרא מקשה על דברי רב: וְהִתְנִי רַבִּי יוֹסִי בַר רַבִּי הֲנִינְיָא קָמִיה
8 דְּרַבִּי יוֹחָנָן, נאמר בתורה (ויקרא כ כד) 'והבדלתם בין הבהמה
9 הטהורה לטמאה ובין העוף הטהור לטמא ולא תשקצו את
10 נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר
11 הבדלתי לכם לטמא', וממה שפָּתַח הַכְּתוּב בְּאִכְלָהּ, שמה שנאמר
12 בפסוק 'ולא תשקצו את נפשתיכם' הוא לשון השייך באכילה,
13 ששיקץ נפש על ידי אכילה הוא, וְסִיִּים בְּטוּמְאָה במה שנאמר 'אשר
14 הבדלתי לכם לטמא', יש ללמוד מכך שמה טוּמְאָה שיעורה
15 בְּכְעֵרְשָׁה, אֵף אֲכִילָה שיעורה גם היא בשרצים בְּכְעֵרְשָׁה. וְקִלְסִיהָ
16 רַבִּי יוֹחָנָן – ושייב רבי יוחנן את דברי ברייתא זו שנשנתה לפניו,
17 ומוכח מכך שסובר כמותם, וְקָשִׁיא לְרַבָּא שאמר ששיעור שרצים
18 לענין אכילה בכזית. מתרצת הגמרא: לֹא קָשִׁיא, בָּאֵן – בברייתא
19 האומרת ששיעורם בכעדרשה, המדובר בה בְּמִיתָתָן של השרצים
20 שנוהגת בהם טומאה בכעדרשה, ולכך אף לאכילה שיעורם בכעדרשה
21 משום שהיקש הנאמר בברייתא, ואילו בָּאֵן – בדברי רב האומר
22 ששיעורם בכזית, המדובר בהם בְּחֵיָתָן של השרצים שאין טומאה
23 נוהגת בהם, ולא נאמר בהם אז שיעור כעדרשה, ולפיכך גם לענין
24 אכילה שיעורם בכזית ככל איסורים שבתורה.
25 אביי מקשה על תירוץ זה: אָמַר לִיה אֲבִי, וְהָא רַב שאמר ששיעור
26 אכילת שרצים בכזית, אֲמַתְגִּיתִין קָאִי – נאמרו דבריו על משנתו
27 האומרת שכל השרצים מצטרפים זה עם זה, שכשם שדבריו
28 האמורים לעיל (ע"א) לחלק בין צירוף נבלות לענין אכילה לצירוף
29 לענין טומאה נאמרו על משנתנו, כך גם דבריו אלו בשיעור אכילת
30 שרצים נאמרו על משנתנו, וללמוד שהשיעור שעליו אמרה המשנה
31 שמצטרפים לו הוא בכזית, וּמַתְגִּיתִין – והלא משנתנו המבארת דין
32 כָּל הַשְּׂרָצִים, קָתַנִּי – עוסקת היא אֲפִילוּ בְּמִיתָתָן, שהלא נשנה בה
33 גם דין טומאת נבלות, ומסתבר שגם השרצים הנזכרים בה הכוונה
34 בהם גם כשהם מתים, (לֹא דֹאִיכָא פּוֹרְתָא מֵהָאִי וּפּוֹרְתָא מֵהָאִי).
35 מתרץ רב יוסף את קושיית אביי: אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף לֹאֲבִי, הָהִיא
36 דִּיּוּקָא – דיוק זה שלמדת ממנו שדברי רב מוסבים על המשנה, דִּילָךְ
37 הוּא – שלך יהא, וכלומר, איני חושש לדיוק זה, משום שסובר אני

אגרות קודש

ב"ה, כ"ה סיון, תשי"ט

ברוקלין.

צעירי אגודת חב"ד סניף מאנטרעאל ועד מחנה גן ישראל

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה למכתבם מיום החמישי, פרשת דבר אל אהרן וגוי' בהעלותך את הנרות, מבשר טוב ע"ד

פתיחת המחנה בשבוע זה.

יהי רצון שיהי' בהצלחה הכי גדולה הן בגשמיות והן ברוחניות.

ומתאים להכתוב דבר אל אהרן (אשר כאו"א מישראל הוא ממלכת כהנים וגוי קדוש) בהעלותך

את הנרות - נר ה' נשמת אדם - עד שתהא שלהבת עולה מאלי', הנה יקוים זה בכל אלו הנמצאים במחנה

גן ישראל אשר זאת תהי' עבודתם של כל העובדים ומתעסקים, שליט"א.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

מתוך רבא את קושיית רב אדא בר אבהו: **אמר ליה, בי קא מקיש**
רַחֲמָנָא – מה שהוקשו בפסוק זה בהמות טהורות וטמאות יחד עם
 שרצים, נאמר ללמד שגם בנבלות טהורות ובטמאות נהג בהם הלאו
כל – וְלֹא תִשְׁקְצוּ אֶת נִפְשׁוֹתֵיכֶם בְּבִהְמָה וּבְעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ
 הָאֲדָמָה; האמור בפסוק זה, מלבד הלאים האמורים בכל אחד מהם
 במקומו, **אֵלָּל לְשִׁיעוּרֵינוּ** – לומר שישתנה שיעור טומאתם, לא, אין
 ללמוד כך מפסוק זה.

משנה

המשנה ממשיכה בביאור דין צירוף איסורים וטומאות שונים יחד,
 ומבארת משנתנו דין צירוף דם שרצים עם בשרם: **דַּם הַשָּׂרֵץ וְהַבְּשָׂר**
מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לשיעור כעדשה שהוא שיעור טומאת שרצים.
 עוד מבארת המשנה הכלל שבו תלוי דין צירוף כל הטומאות זו עם
 זו: **כָּל־אִמּוֹר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כָּל דָּבָר הַמְטָמָא שְׁמוּמָאָתוֹ** – חומר
 הטומאה הבאה על ידו, אם טומאת ערב או טומאת שבעה ימים,
וְשִׁיעוּרוֹ לטמא **שְׁוִין** עם הטומאה האחרת שנצטרפה עמו, וכגון חצי
 זית מנבלה אחת וחצי זית מנבלה אחרת, או חצי עדשה מבשר חולד
 וחצי מבשר עכבר, **מִצְטָרְפִין** זה עם זה להשלים שיעור האחד על
 ידי האחר, אבל אם אין שווה למטמא האחר אלא בחומר **מוֹמָאָתוֹ**
וְלֹא בְשִׁיעוּרוֹ, – וכגון שרץ ונבלה שטומאת שניהם טומאת ערב
 היא, אבל שיעור שרץ לטומאה בכעדשה ושיעור נבלת בהמה
 בכזית, או ששוה לו בשיעורו **וְלֹא בְמוֹמָאָתוֹ**, וכגון בשר מן המת
 ובשר נבלת בהמה ששיעור שניהם בכזית, אבל אין מדרגת טומאתם
 שווה, שמת טמא את הנוגע בו שבעה ימים, ונבלה אינה מטמאה את
 הנוגע בה אלא ליום אחד, וכן אם אינו שווה לו **לֹא בְמוֹמָאָתוֹ [וְלֹא]**
בְשִׁיעוּרוֹ, וכגון מת ושרץ, שהמת מטמא טומאת שבעה ובכזית,
 והשרץ מטמא ליום אחד ובכעדשה, כל אלו **אֵין מִצְטָרְפִין** האחד
 עם האחר.

גמרא

הגמרא מביאה דברי האמוראים המעמידים דברי משנתנו באופנים
 מסוימים בלבד: **אמר רב חנין אמר רב וְעִירָא (ובן) וְבִן** – מה
 שנאמר במשנה שמצטרף דם השרץ עם הבשר, אינו אלא עם בשר
 אותו שרץ שיצא ממנו, אבל עם שרץ אחר אינו מצטרף.
 רבי יוסי בר חנינא מקשה על דברי רב ועירא מברייתא: **מוֹתִיב רַבִּי**
יוֹסִי בַר רַבִּי חֲנִינָא להקשות על דברי רב ועירא מן הברייתא ששינוי
 בה, נאמר בפסוק (ויקרא יא לא) **אֵלֶּה הַטְּמָאִים לָכֶם בְּכָל הַשָּׂרֵץ**, ומה
 שנאמר **הַטְּמָאִין מִלֵּמַד שָׁנָה** – שמונת השרצים הנזכרים בפסוקים
 הקודמים שם **מִצְטָרְפִין** זה עם זה לטומאה, **וְאִפִּילוּ שָׂרֵץ אֶחָד וְשָׂרֵץ**
אֶחָר, או שָׂרֵץ וְדָם, בֵּין מִשָּׁם אֶחָד – ממין אחד של שרצים, וכגון
 חולד עם חולד אחר או עכבר עם עכבר אחר, **בֵּין מִשָּׁנֵי שְׁמוֹת** –
 משני מינים של שרצים, וכגון חולד עם עכבר, ומברייתא זו הרי עולה
 שמצטרף דם שרץ עם בשר שרץ אפילו כאשר הם משני שרצים
 וממינים שונים, ושלא כדברי רב ועירא. **אמר רב יוסף** לתרץ קושיא
 זו, **לֹא קָשִׁיָא, כֵּאֵן** – דברי הברייתא שמצטרף דם השרץ גם עם שרץ
 אחר, מדברים **בְּכוֹל** – כאשר היו כאן לפנינו שני השרצים
 בשלימותם, ואחר כך פירש מאחד מהם בשר פחות מכעדשה,
 ומהאחר דם פחות מכעדשה, שמשום שהיו לפנינו בעודם שלמים הם
 חשובים יותר, ומועיל להם צירוף גם מכמה שרצים יחד. **וכֵּאֵן** –
 במשנתנו שהעמידה רב ועירא בצירוף דם השרץ עם השרץ שבא
 ממנו דווקא, וזה מפני שמדברת המשנה **בְּמִקְצָתוֹ** – כאשר לא באו
 לפנינו השרצים אלא לאחר שנתפרדו לחלקים, שכאשר זה אין בהם
 חשיבות, ואין מועיל להם צירוף דם שרץ אחד עם בשר שרץ
 אחר.

הגמרא מביאה מקור לחילוקו של רב יוסף: **וּמֵנָּה תִּימְרָא** – לחלק
 כך, **מִדְּתִינָא** – ממה ששינוי בברייתא לענין רביעית דם מן המת,
נִשְׁפָּךְ הָדָם עַל הָרֶצֶפָה, וְהָיָה מְקוּמָהּ של רצפה זו **קִטְפָּרִים** – מדרון
 משופע, **אֵיִּל** – אם האהיל אדם בגופו **עַל מְקַצָּתוֹ** של דם זה, וכגון
 ששחה והתכופף מעל מקצת הדם המפוזר על הרצפה, **מְהוֹר** משום

שלא האהיל על רביעית דם, ואם **אֵיִּל עַל כּוֹלּוֹ, כְּמָא שְׁהִי**
 האהיל על שיעור שלם. מבררת הגמרא: **מֵאֵי** – מה היא הכוונה במה
 שאמרה הברייתא **מְקַצָּתוֹ, אֵילִימָא** – אם נאמר שבאה לחלק בין
 אהיל על מְקַצָּת דָּם לבין אהיל על כולו, קשה על כך, **וְהָאִמּוֹר רַבִּי**
חֲנִינָא אִמּוֹר רַבִּי, רַבִּיעִית דָּם הבא מן המת **שֶׁהֵינִים בָּהּ** – שהיפך בה
 בקנה שתחוב בתוכה, **מְהוֹרָה** – האדם המגיס לא נטמא על ידי כך,
 משום שעל ידי ההיפוך ודאי נבלע מעט מן הדם בתוך הקנה, ונמצא
 שאין כאן עוד רביעית דם בכלי, ואף שכאשר הגיס בדם שבכלי ודאי
 האהיל על כולו, מכל מקום לא נטמא משום שאין הדם כולו במקום
 אחד שמקצתו בלוע בקנה שהגיס בו, ואף שעדיין נוגע מקצת הדם
 הבלוע בקנה לדם שבכלי. וקשה מדוע אמרה הברייתא שכאשר
 מאהיל על כולו טמא אף שאין כל הדם במקום אחד. **אֵלֶּה לֹא שְׁמַע**
מִינָּה – מוכח מתוך כך החילוק שאמרנו בין טומאה הבאה מדבר
 שלם לטומאה הבאה ממקצתו, ובכך תתיישב גם קושיא זו, **שְׂכָאֵן** –
 הברייתא האומרת שמאהיל על רביעית דם שאינה במקום אחד טמא
 מדברת **כְּאֹפֹן** שבא הדם **מְכוּלּוֹ** – ממת שלם, **וְכֵּאֵן** – בדברי רבי
 חנינא במגיס ברביעית דם, מדברים **כְּאֹפֹן** שבא הדם **מִמְקַצָּתוֹ** של
 מת. מסיקה הגמרא: **שְׁמַע מִינָּה** – אכן יש להוכיח כך.

הגמרא מביאה דברי רבי שמעון בן יוחאי במקור הדין שדם שרצים
 מטמא: **שָׂאֵל רַבִּי מַתִּיָּא בֶן חֲרַשׁ אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי בְּרוּמִי,**
מִנֵּין לָדָם שְׂרָצִים שֶׁהוּא טָמֵא כְּבָשָׂר. **אִמּוֹר לִיָּה** – השיב לו רבי
 שמעון בן יוחאי, שכן למדנו ממה **דְּאִמּוֹר קָרָא** (ויקרא יא כט) **וְזֶה לָכֶם**
הַטְּמָא בְּשָׂרָךְ הַשָּׂרֵץ עַל הָאָרֶץ, ופסוק זה מיותר הוא, שהלא אחר
 שנמנו שם שמונת השרצים, נאמר שם שוב **אֵלֶּה הַטְּמָאִים לָכֶם בְּכָל**
הַשָּׂרֵץ, ומה שנאמר תחילה **זֶה לָכֶם הַטְּמָא** בא לרבות את דם
 השרץ שמתמא כבשרו. **אִמּוֹר** לוֹ לרבי מתיא בן חרש **תְּלַמִּידִי,**
חֲכִים לִיָּה בֶּן יוֹחָאי – רואים אנו שנתחכם רבי שמעון בן יוחאי ביותר
 שיפה דרש ללמוד דין זה מדרשת הכתובים. **אִמּוֹר** לָהֶם רבי מתיא בן
 חרש, שלא חידש רבי שמעון בר יוחאי דרשה זו מדעתו, אלא **תְּלַמּוֹד**
עֲרִיךְ היא דרשה זו **כִּפְּיָן שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר רַבִּי יוֹסִי,** וקיבלה רבי
 שמעון בן יוחאי ממנו, וכמבואר להלן.

הגמרא מביאה מעשה שמתוכו עולה שקיבל רבי שמעון בן יוחאי
 דרשת זוהי לכם הטמא' מרבי אלעזר בר יוסי: **שְׁפַעַם אַחַת נִזְרָה**
שָׂמַד מַלְכוּת הַרְשָׁעָה על בני ישראל, **שְׁלֹא יִשְׁמְרוּ אֶת הַשְּׂבָת,**
וְשְׁלֹא יִמְלוּ אֶת בְּנֵיהֶם, וְשִׁיבְעוּלוּ אֶת נָדוֹת. **הֵלֶךְ רַבִּי רַאוּבֵן בֶּן**
אִיִּמְרוּזְבֵּל, וְסִפֵּר את שערו בתספורת הקרויה **קוּמִי,** והיא שמגלח
 את השער שמצד פניו ומניח את השער שמאחוריו כדרך הגוים
 הנהוגים להסתפר כך, כדי שלא יכירו בו שהוא יהודי, **וְהֵלֶךְ וַיִּשָּׁב**
עִמָּהֶם – עם גדולי המלכות. **אִמּוֹר** לָהֶם רבי ראובן לגדולי המלכות,
מִי שֵׁשׁ לֹא אוֹיֵב, האם דרכו לרצות **שִׁיעֲנִי** אוֹיְבוֹ **אוֹ שִׁיעֲשִׁיר.** **אִמּוֹר**
לוֹ, ודאי דרכו לרצות **שִׁיעֲנִי.** **אִמּוֹר** לָהֶם, **אִם בֶּן כְּדַבְרֵיכֶם שְׁנוּחַ יוֹתֵר**
 לאדם שיעני אוֹיְבוֹ, הרי מוטב שלא **יַעֲשֶׂה** ישראל **מְלָאכָה** ולא
 ישתכרו במלאכתם **בְּשָׂבָת כְּרִי שִׁיעֲנִי,** ומדוע גזרתם עליהם שלא
 ישמרו את השבת. **אִמּוֹר** גדולי המלכות, **טָבִית אִמּוֹר** – טובים
 ונכונים דבריו, וראויה גזירה זו **לִיבְטָל,** ואכן **בְּטָלוּת.** **חֲזוֹר וְאִמּוֹר** עוד
לָהֶם, מִי שֵׁשׁ לֹא אוֹיֵב, האם דרכו לרצות **שִׁיבְחִישׁ אוֹ שִׁבְרִיא.**
אִמּוֹר לוֹ, ודאי דרכו לרצות **שִׁיבְחִישׁ.** **אִמּוֹר** לָהֶם, **אִם בֶּן כְּדַבְרֵיכֶם**
 שדרך אדם לרצות **שִׁיבְחִישׁ אוֹיְבוֹ,** הרי מוטב **שִׁימְלוּ בְּנֵיהֶם**
לְשִׁמּוֹנָה יָמִים, ובכך **יִבְחִישׁוּ** בניהם, ומדוע גזרתם עליהם שלא
 ימלוּ את בניהם. **אִמּוֹר** גדולי המלכות, **טָבִית אִמּוֹר** – טובים ונכונים
 דבריו, **וּבְטָלוּתָם** גם לגזירה זו. **חֲזוֹר וְאִמּוֹר** לָהֶם עוד, **מִי שֵׁשׁ לֹא אוֹיֵב,**
 האם דרכו לרצות **שִׁיבְרָה אוֹיְבוֹ שִׁיתְמַעֲט.** **אִמּוֹר** לוֹ, ודאי דרכו
 לרצות **שִׁיתְמַעֲט.** אמר להם רבי ראובן, **אִם בֶּן הִרִי מוֹטֵב** שלא
יַעֲשֶׂה לוֹ נָדוֹת, שבכך ממעטם הם מלעסוק בפריה ורביה, וגורם להם
 הדבר שיתמעטו. **אִמּוֹר** גדולי המלכות, **טָבִית אִמּוֹר** – טובים ונכונים
 דבריו, **וּבְטָלוּתָם** גם לגזירה זו. אולם לאחר מכן **חֲבִירוֹ** גדולי המלכות
כּוֹ – ברבי ראובן בן איסטרובלי **שֶׁהוּא יְהוּדִי,** ולא היתה כוונתו
 בדבריו אלא לטובת היהודים להעביר הגזירות מעליהם, ולפיכך
הַחֲזִירוּם – לשלשת הגזירות הנזכרות. **אִמּוֹר** החכמים שבדור, את
 מִי ראוי לשלוח **שִׁלְיָהּ וִיבְטָל הַגְּזֵרוֹת.**

מעילה. פרק רביעי - קדשי מזבח דף יז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזליץ) קסה

תוספות

1 **השרצים** מצטרפין זה עם זה — כגון שמונה שרצים: החולד, והעכבר וגו'. **כל**
2 שטומאתו ושיעורו שוין מצטרפין — כגון שרץ ושרץ, נבילה ונבילה.
3 שטומאתו ולא שיעורו — כגון אבר מן המת וכיוצא מן המת, שטומאתו שווה באהל. ולא
4 שיעורו, דכיוצא שטומא בבשר ואבר בכל שהוא. לא שטומאתו ולא שיעורו — שרץ
5 ונבלה. **אמר** רב חנין בר' פירוש: הוא
6 דקאמר במתניתין "דום השרץ ובשרו
7 מצטרפין" — היינו דווקא בעוד הדם בשרץ,
8 אבל פירש הדם מבשר השרץ — אין
9 מצטרפין. "מתיב רבי יוסי בר רבי חנינא:
10 "הטמאים" — מלמד שמצטרפין, ואפילו שרץ
11 ושרץ, שרץ ודם, בין משם אחד בין משני
12 שמו" — פירוש: "שני שמו" — שני
13 שרצים, כמו חולד ועכבר, או מצטרף הם
14 השרץ עם שרץ אחר, וכל שכן דם השרץ
15 ובשרו שמצטרפין אפילו כי פירש. "אמר רב
16 יוסף: כאן בכולו כאן במקצת" — כלומר, הא
17 דאמר הכא בברייתא שמצטרפין דם של
18 שרץ זה ובשר שרץ אחר — היינו דווקא
19 בכולו, שפירש הדם משרץ שלם, וזו חשוב
20 להצטרף. והא דאמר גבי מתניתין דאין
21 מצטרף אלא אם כן עורו בו — היינו
22 במקצתו, שלא פירש הדם אלא מאבר אחד
23 או מחתיכה אחת, ואז אינו חשוב להצטרף.
24 "ומנא תימרא" — שיש חילוק בין כשכא
25 משרץ שלם בין כשכא משרץ שאינו שלם:
26 "כרתניא, נשפך על הרצפה והיא מקומה
27 קטפרס" — פירוש: נשפך רביעית דם המת
28 במקום מדורן, ולא היה מותעבב במקום אחד,
29 אלא כאן מעט וכאן מעט. "האחיל על
30 מקצתו — טהור" — לפי שלא האחיל על כל
31 רביעית הדם. "אחיל על כולו" — שאחיל על
32 כל מקום שנשפך הדם, כגון שאחיל ידו עליו
33 — טמא, דאז אחיל על רביעיתו. דקטבר
34 שהדם שבמקום זה מצטרף לדם שבמקום
35 אחר. **והא** אמר רבי יוחנן רביעית דם שהגיש
36 בו טהור — פירוש: מגיש הדם בכף או בקנה
37 — טהור, לפי שאי אפשר שלא בלע הקנה
38 ולא ישאר רביעית. ואמאי טהור, אלא אמרין
39 אחיל על מקצתו — טמא, אף על פי שלא
40 האחיל על כל הרביעית ובמקום אחד?
41 "אלא, כאן בכולו, כאן במקצתו" — הא
42 דאמרין "אחיל על מקצתו טמא" — היינו
43 בכולו, כלומר, כשנאמר דם בא ממת שלם.
44 והא דרבי יוחנן טהור — כשכא ממקצת
45 המת, ולא בא ממת שלם. וקשיא לפירוש:
46 דכיון דמוקי ליה בעודו בר' כלומר, שיהיה
47 "השרץ" קרינא ביה בכוליה, כיון שלא פירש מעולו ועוד קשיא: מדיחא תיתי האי
48 חילוק דבכולו למקצתו, כיון דאיכא רביעית, מה לי בא ממת שלם מה לי בא ממת
49 חסר? לכך נראה כמו שפירש רבינו נסים גאון: דגרסינן "אמר רב חנין אמר רב זעירי"
50 כו' — פירוש: אמר רבי זעירי אמר ר' יוסי (האמורה וכו'), צריך שיהא אותו הדם
51 מאותו השרץ שהבשר נבלה ממנו. כלומר, אבל דם שרץ זה — אינו מצטרף
52 עם בשר שרץ אחר. ועל זה פריך מהדרא שבאים שני שמו, דקאמר בהדיא
53 דמצטרפין, ואף על פי שבאים משני שרצים. ומשני: "כאן בכולו כאן במקצתו" —
54 פירוש: הא דקאמר התם דמצטרפין, אף על גב דבאים משני שרצים — כגון שנגע
55 בכולו בדם ובבשר. והא דקאמר זעירי דווקא משרץ אחד ולא משני שרצים — כגון
56 שלא נגע אלא במקצתו, בדם או בבשר. ולהכי קאמר דכי הם משרץ אחד דמצטרפין
57 שלא כדאילו הדם והבשר מחוברין כאחד. אבל כשהם משני שרצים — כל חד חד
58 דבר בפני עצמו הוא. "ומנא תימרא" — דאיכא לפלוגי בהכי בין נגע בכולו בין נגע
59 במקצתו. "כרתניא נשפך בר' אחיל על מקצתו טהור" — אלאמא שיש חילוק בין
60 אחיל על כולו לאחיל על מקצתו, והוא הדין שיש לחלק בנגיעה. ואם תאמר: אם
61 כן אמאי מיייתתו "האמר רבי יוחנן רביעית דם" כ"ז? פירש השרץ מקצתו: משום דאי
62 לא היהא דרבי יוחנן, הוה מצי למימר דהא דאמר הכא "אחיל על מקצתו טהור"
63 — מיתורא דר' — דכתיב "וזה לכם הטמא" — מיתורא דר' —
64 "ידו" קריש, או מהא ד"הטמא", **הכנים** ליה בן יחי — כלומר, נתחבב לעצמו. **וסיפא** קומי — כיצור
65 קומי. **אמרין** טבית — כלומר, נבון הדבר וטוב לעשות לבטל הגזירה. **אילו** היה אבא לפתא קיים — יכולין אתם לומר "תן בנך להריגה", כמו שאתם אומרים לעצמי לשלוח
66 בני עם רבי שמעון בן יחי שהוא כעסן, וירא אני שמא יענישנו. ורבי שמעון היה סובר שלא היה אומר כך בעבורו, אלא בעבור אימת המלכות פן יסתכן בדבר, ולכן אמר
אילו

1 **אמר ליה כי אקשינהו רחמנא** — בהמה טמאה וטהורה לשרצים, לאו לפלוגי
2 שיעורא בין נבילה מובדלת בין לנבילה שאינה מובדלת, אלא ל"ביל תשקצו". וקא
3 משמע לן דאחת נבלת בהמה טמאה, ואחת נבלת בהמה טהורה, ואחד שרצים —
4 מחייב האוכלן משום "בל תשקצו" נמי. ולא פושט לאו נבבלת בהמה טמאה לבד מלאו
5 דנבלה, דאיכא לאו ד"לא תשקצו" ולא
6 דבהמה טמאה. **משנה** דם השרץ ובשרו —
7 מצטרפין לכעדרשה לטמא. **כלל** **אמר רבי**
8 **יהושע כל שטומאתו ושיעורו שוין** — כגון
9 נבלה ונבלה, או חולד ועכבר. **טומאתו ולא**
10 **שיעורו** — כגון שרץ ונבלה, דטומאתן שווה
11 — דשניהן הויין טומאת ערב, ולא שיעורו —
12 דנבלה שיעור טומאתה בכיות ושרץ
13 בבעדרשהו. **ולא טומאתו** — ובגן נבלה ומת
14 — תרוייהו מטמאין בכיות, מת הויא טומאתו
15 שבע, ונבלה לא הויא אלא טומאת ערב. **לא**
16 **טומאתו ולא שיעורו** — כגון מת ושרץ,
17 שרץ — שיעורו בבעדרשה וטומאתו עד
18 הערב, ומת — שיעורו בכיות וטומאתו
19 שבעה. **נמרא** **אמר רב תני וכו'** — כלומר,
20 הא דקתני "דם השרץ והבשר מצטרפין" —
21 דוקא בשרו של אותו שרץ עצמו שפירש
22 ממנו הדם, דהוי דם ובשר משרץ אחד. ולא
23 שהדם משרץ אחד והבשר משרץ אחר, אבל
24 אי אותו משני שרצים — לא מצטרף. **הטמאים**
25 — ה"א תימרא, מלמד שמצטרף אפילו שרץ
26 ושרץ, כלומר, כחצי שיעור משרץ זה וכחצי
27 שיעור משרץ אחר — מצטרפין, חצי שיעור
28 מחולד וחצי שיעור מעכבר — מצטרפין.
29 וקשיא לרבי יוחנן. **אמר רב יוסף כאן בכולו**
30 **כאן במקצתו** — אי הוו שרצים כולן שלימין,
31 בין משום אחד בין משני שמו, ופירש חצי
32 שיעור מזה וחצי שיעור מזה, או מזה דם
33 ומוזה בשר — כיון דאותו ממקום חשוב,
34 דתרווייהו השרצים שלימין ניהו וחשיבי,
35 מצטרפין. והא דאמר רבי חנין וכו' — היינו
36 במקצתו, דלא הוו השרצים שלימין אלא
37 מקצתו של כל אחד ואחד מונח בבאן, ופירש
38 דם מזה ובשר מזה — הואיל ולא אותו
39 משרצים שלימין, לא חשיבי ולא מצטרפי
40 הדם עם הבשר, אלא עם בשר אותו שרץ
41 שפירש ממנו הדם. **ומנא תימרא** — דשני לן
42 בין כולו למקצתו. **נשפך על הרצפה** —
43 רביעית דם שלימה והיא מקומו קטפרס.
44 ולהכי נקט "רצפה" — שהרצפה היתה חלקה,
45 דהויא כמדורן, ונתפס הדם. **אחיל על**
46 **מקצתו** — של רביעית דם, כגון ששחה על מקצתו — טהור, משום דלא אחיל על
47 כל השיעור. **אחיל על כולו** — על הרביעית של דם טמא. **והא** **אמר רב חנינא**
48 **רביעית דם שהגיש בה** — שהפך בה בכשו או בכירב — טהור. ואף על גב דכי הגיש
49 בה אי אפשר שלא יאחיל על כולו, קתני "טהור", אותו המגיש בו. ואמאי קתני איך
50 ברייתא "אחיל על כולו" — טמא. **אלא לאו שמע מינה כאן בכולו כאן במקצתו**
51 — דהאי דקתני "אחיל על כולו" — טמא, היינו היכא דהא הוי רביעית דם ממת
52 שלם, ולהכי חשיב דמטמא באהל. **והא** דקתני "שהגיש בה" — טהור, היינו היכא דלא
53 בא רביעית זה ממת שלם, אלא שיצא ממקצתו. שהיה מונח שם מקצת מת, ופירש
54 ממנו אותו דם. אף על גב דאית ביה רביעית, הואיל ואינו בא ממת שלם — לא חשיב,
55 ואינו מטמא באהל. וכן אמר רבי. **אמר ליה דכתיב וזה לכם וגו'** — האי קרא מיותר
56 הוא לדרשא, למדרש ביה הכי, דהא כתיב קרא אחרינא (ויקרא יא) "אלה הטמאים
57 לכם". **אמריו** — "לרבי מתיא תלמידיו של רבי מתיא. **הכנים** לן בן יוחאי" — כבר
58 נתחבב בן יוחאי שיעור לומר דבר זה. **למוד ערוך** — ולא אמרנה מדרשו. ומתנן
59 דלמדה מרבי אלעזר בר רבי יוסי, מהכא. שפעם אחד וכו'. **וסיפא** קומי — שגילה
60 השער שעל מצחו, והניח השער של אחריזתו כעין בלורית שהגשים עושין, כדי שלא
61 יכירו בו שהוא יהודי. **מי שיש לו אויב** — רצונו שיעשיר או רצונו שיעני.
שהוא

— כגון דליכא רביעית. ולהכי מיייתת דרבי יוחנן, דמייירי אף ברביעית, ומכל מקום הוא טהור, כיון שלא נגע אלא במקצתו. **דכתיב** "וזה לכם הטמא" — מיתורא דר' —
ד"ה" קריש, או מהא ד"הטמא", **הכנים** ליה בן יחי — כלומר, נתחבב לעצמו. **וסיפא** קומי — כיצור קומי. **אמרין** טבית — כלומר, נבון הדבר וטוב לעשות לבטל הגזירה. **אילו** היה אבא לפתא קיים — יכולין אתם לומר "תן בנך להריגה", כמו שאתם אומרים לעצמי לשלוח
בני עם רבי שמעון בן יחי שהוא כעסן, וירא אני שמא יענישנו. ורבי שמעון היה סובר שלא היה אומר כך בעבורו, אלא בעבור אימת המלכות פן יסתכן בדבר, ולכן אמר
אילו

ומוסיפה הגמרא, וְהִינּוּ דְאָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר בַּר רַבִּי יוֹסִי – שלמעשה
זה הנזכר כוונת רבי אלעזר בר רבי יוסי במה שאמר (יומא נז.) לענין
הפירות המבדילה בין ההיכל לבין קדש הקדשים, אֲנִי רֵאִיתִיהָ
בְּרוּמִי, וְהָיוּ עָלֶיהָ כִּמְאָה טִיפֵי דְמִים מִדָּם הַזּוֹאוֹת שְׁהִיהָ הַכּוֹחַ
הַגָּדוֹל מִזֶּה עָלֶיהָ מִדָּם פְּרִים וְשִׁעִירִים הַפְּנִימִיִּים כַּמְפֹּרֶשׁ שֶׁם,
שכאשר הורשה באותו מעשה להכנס לגנוזי המלכות שברומי ראה
אז את הפירות שהובאה לשם על ידי הרומיים שהחריבו את בית
המקדש.

משנה

המשנה ממשיכה בביאור דיני צירוף כמה איסורים וטומאות יחד
לשיעור טומאתם: הַפִּיגוּל – קדשים שנתפגלו על ידי שחשב בעשיית
עבודתם לאכול מהם אחר זמן אכילתם, שדינם שאסורים באכילה
והאוכל מהם במזיד חייב כרת, ועוד תיקנו בהם חכמים שהנוגע בהם
נטמאו ידיו, ואם נגע אחר כך בידיו בתרומה או בקדשים נפסלו
מלאכלם על ידי כך, וְהַנּוֹתֵר – קדשים שעבר זמן אכילתם, שהם
אסורים עתה באכילה וחייבים עליהם כרת, וגם בהם תיקנו חכמים
טומאת ידים לנוגע בהם, אֵין מִצְטָרְפִין יחד לשיעור טומאתם, וכגון
אם נגע בכחצי שיעור מפיגול וכחצי שיעור מנותר, לא נטמאו ידיו
בנגיעה זו, מִפְּנֵי שֶׁהֵן – הפיגול והנותר שְׁנֵי שְׁמוֹת של איסור, ואין
בכניעור שלם מכל אחד שתחול עליו תקנת חכמים לטמא את
הידיים.

מביאה המשנה דין נוסף: הַשֶּׁרֶץ – בשר משמונה שרצים המנויים
בתורה (ויקרא יא כט-ל) שנטמאים את הנוגע בהם, וְהַנֶּבֱלָה – בשר
בהמה שמתה בלא שחיטה שדינו גם הוא שנטמא את הנוגע בו או
את הנורש אותה, וְכֵן הָדִין גַּם בַּצִּירוף בשר נֶבֱלָה מבהמה שנתנבלה
וּבִשֶׁר הַמֵּת – אדם מת שגם הוא נטמא את הנוגע בו או הנורש
אותו, אם היה לפנינו חצי שיעור מכל אחד מהם אֵין מִצְטָרְפִין זֶה
עִם זֶה לְטַמֵּא את הנוגע בשני חצאי השיעור שמשרץ ומבשר נבלה,
וכן הנוגע או הנורש שני חצאי השיעור שמבשר נבלה ומבשר המת.
ולא יטמאו שני חצאי השיעור אִפְּסִילוּ בשיעור הקל שִׁפְשֻׁפִּיהֶן,
וכלומר, שהרי שרץ שיעורו בכעדרה ונבלה בכזית, ונמצא שהשרץ
חמור יותר מנטמא בשיעור מועט, ובכך מלמדת המשנה שאף אם
בצירוף חצי העדרה שמבשר השרץ עם פחות מכזית מן הנבלה יש
לפנינו כזית שלם, אין אומרים שישלים בשר השרץ שדינו חמור יותר
את שיעור בשר הנבלה שהוא קל יותר. וכן לענין צירוף בשר נבלה
עם בשר המת, שבשר המת דינו חמור יותר מהנוגע בו טמא שבעה
ימים, ואילו הנוגע בבשר הנבלה אינו טמא אלא עד הערב, ואף על
פי כן לא יועיל צירוף חצי הזית שמבשר המת החמור אף לא להשלים
את שיעור בשר הנבלה הקל, ולא יטמא הנוגע בכזית המצורף
משניהם אף לא טומאת ערב.

גמרא

הגמרא מבארת לאיזה ענין נאמרו דברי המשנה שאין הפיגול
והנותר מצטרפים זה עם זה: אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָמַר שְׁמוּאֵל, לֹא שְׁנֵי
הַתְּנָאִים דִּין זֶה שֶׁאֵין הַפִּיגוּל וְהַנּוֹתֵר מִצְטָרְפִים יחד, אֲמַר לְעֵנִין
טוֹמְאוֹת הַדִּבְרִים הַנּוֹהֲגִים בַּפִּיגוּל וְנוֹתֵר כַּמְבּוּאָר בַּפְּסוּחִים (כז.) ושיעורם
לענין טומאה זו בכביצה, ובכך הוא ששינוי שאין הפיגול והנותר
מצטרפים יחד לשיעור זה, דְּמִדְרַבָּנָן הֵיא – שעיךר טומאה זו אינה
אלא מגזירת חכמים, ולא גזרו חכמים כך כאשר אין כאן שיעור שלם
מאיסור אחד, שהרי זה גזירה לגזירה, אֲכַל לְעֵנִין איסור אֲכִילָה
שבפיגול ונותר מִצְטָרְפִין שניהם לשיעורו שהוא בכזית, וכגון אם יש
כאן פחות מכזית מפיגול, ונותר משלים את שיעורו לכזית, ורחיב
הוא מלקות משום איסור אכילת פיגול. מוכיחה הגמרא כדברי
שמואל מבריתא: דְּתַנִּיא – שכן שינוי בבריתא, רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר,
נאמר בתורה (שמות כט לד) 'וְאִם יִתֵּר מִבִּשֶׁר הַמִּלֵּאִים וּמִן הַדָּלִים עַד
הַבֶּקֶר וְשִׂרְפָתָם אֶת הַנּוֹתֵר בָּאֵשׁ לֹא יֵאָכַל בִּי קֹדֶשׁ הוּא', ומה שנאמר
לֹא יֵאָכַל בִּי קֹדֶשׁ הוּא מיותר, ונאמר כדי לדרוש ממנו, שכל דבר

וְלֶךְ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, שְׁהָא מְלוּמָד – רגיל בְּנִפְסִים, שהרי נעשו
לו כמה נסים כאשר הסתתר במערה מאימת קיסר רומי, וראוי הוא
שיעשה גם עתה על ידו נס להצליח שליחותו לביטול הגזירות. אמרו
החכמים: וְאַחֲרָיו מִי יֵלֶךְ עוד להתלוות עמו, אמרו, ילך עמו רַבִּי
אֱלֶעָזָר בַּר רַבִּי יוֹסִי. אָמַר לָהֶם רַבִּי יוֹסִי בן חלפתא, שהוא אביו של
רבי אלעזר, וְאֵילוּ הָיָה אָבִי חַלְפָתָא ושהוא אביו של רבי יוסין קָיָים
– בחיים, וכי יבולין הייתם אִתָּם לִזְמַר לוֹ תֵּן בְּנֶךָ ללכת לשליחות
זו שיש בה סכנה לבוא לִידֵי הָרִיגָה, וכן אני אין דעתי מסכמת
שיסתכן בני בשליחות זו. אָמַר לָהֶם רַבִּי שְׁמַעוֹן, גם אני יכול לומר
כך שֵׁאִילוּ הָיָה יוֹחָאי אָבִי (אביו של רבי שמעון) קָיָים, וכי הייתם
יבולין אִתָּם לִזְמַר לוֹ תֵּן בְּנֶךָ לְהָרִיגָה, והרי רואים אתם שהגני
מכניס עצמי לסכנה זו כדי לבטל הגזירות הרעות מעל ישראל, ואף
לאחרים הזקוקים להצטרף עמי ראוי להם לעשות כך. אָמַר לָהֶם רַבִּי
יוֹסִי לחכמים, אֲנִי אֲוִילָנָא – מוטב יותר שאלך אני ולא בני רבי
אלעזר, שאם ילך בני דְּלִמָּא עָנִישׁ לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן – שמא יענישנו
רבי שמעון אם לא יזהר בכבודו כראוי, דְּקָא מִסְתַּפִּינָא שחושש אני
מכך. קָבִיל עָלֶיהָ – קיבל עליו רבי שמעון דְּלֹא לִיעֲנִישָׁה – שלא
יענישנו, וְאִפְּסִילוּ הָכִי – אף שקיבל עליו רבי שמעון שלא יענישנו,
מכל מקום אירעה בדרךם סיבה המבוארת בהמשך שמחמתה עָנִישָׁה
– ענש אותה, אלא שכאשר נזכר שקיבל עליו שלא יענישנו הסיור
מעליו העונש כמבואר להלן.

בְּשִׁהִיו מְחַלְכִין בְּדֶרֶךְ לבוא אל רומי, נִשְׁאָלָה שְׁאֵלָה זו הנוכרת
לעיל בַּפְּנִיחֵם, מִנֵּין לָדֵם הַשֶּׁרֶץ שְׁהוּא טָמֵא, עָקָם פִּיו – שינה רַבִּי
אֱלֶעָזָר בַּר רַבִּי יוֹסִי את דיבורו מכפי רגילותו לדבר בקול רם והשיב
בלחישא, כדי שלא ירגיש רבי שמעון בר יוחאי בתשובתו ויהא
כמורה הלכה לפני רבו, וְאָמַר לשואל שנלמד דין זה ממה שנאמר
(ויקרא יא כט) 'וְזֶה לָכֶם הַטָּמֵא'. ואף על פי כן הרגיש בכך רבי שמעון
והקפיד עליו, וְאָמַר לִיה רַבִּי שְׁמַעוֹן, מַעֲקִימָת שְׁפָתֶיךָ – מדבריק
שדיברת בלחישא אִתָּה נִיכָר שֶׁתְּלַמִּיד הָכֶם אִתָּה שהשבת לשואל
כחוגן, אלא שלא יפה עשית שהורית הלכה בפני רבך, ולפיכך הקפיד
רבי שמעון עליו ואמר – אֵל תִּהְיוּ הֵן אֲצֵל אֲבִי שְׁלֹסֶם, ואכן
גרמה הקפדתו של רבי שמעון שחלה רבי אלעזר באסכרה ונטה
למות, אלא שאחר כך נזכר רבי שמעון שהבטיח לאביו רבי יוסי שלא
יענישנו והתפלל עליו ונתרפא.

כאשר הגיעו לעיר רומי יצא לִקְרָאתָם של רבי שמעון בֶּן תַּמְלִיזוֹן –
שד הקריי כן, ושאל לרבי שמעון ורבי אלעזר, האם רְצוּנְכֶם שְׁאֵבֹא
עִמָּכֶם להיכל המלך לסייע בידכם לבטל הגזירות. בָּכָה רַבִּי שְׁמַעוֹן
מחמת צערו שתתגלגל ישועתם של ישראל על ידי שד זה, וְאָמַר,
מָה הָגַר הַמַּצְרִית שאינה אלא שִׁפְחָה שֶׁל בֵּית אָבִי – אברהם אבינו,
נִדְרָמָן לָהּ לצרכה מִלֵּאָה מִן הַשָּׁמַיִם שְׁלֹשׁ פַּעַמִּים לצורך הודעת
שלשה דברים שביקשו להודיעה מן השמים, ואם כן כל שכן שהיה
ראוי להיות כן לצרכי צורך ישראל שאנו מורעו של אברהם, וְאֵילוּ
אֲנִי לֹא זְכִיתִי שִׁיזְדַּמְן לצרכי מלאך אף לא פַּעַם אֶחָת. ואף על פי כן
הסכים רבי שמעון שיבוא עמו השד, משום שאמר שאין לחוש על ידי
מי תהיה הישועה אלא יֵבֵא הֵנָּה מִכָּל מְקוֹם שיבוא. קָרִים הוּא
הקדים שד זה לבוא לפניהם לבית המלך, וְעַל בְּכַרְתִּיהָ דְּקוֹסֶר –
ונכנס בגופה של בת המלך, ונשתגעה והייתה צועקת ואומרת שיביאו
אליה את רבי שמעון בר יוחאי שבידו לרפאותה. בִּי מָטָא הָתָם –
כאשר בא רבי שמעון לבית המלך, אָמַר רבי שמעון לשד, בֶּן תַּמְלִיזוֹן
צֵא, בֶּן תַּמְלִיזוֹן צֵא, וְכִינּוּ דְּקָרוּ לִיה – ומיד כאשר קרא לו רבי
שמעון ורבי אלעזר, נִפְקַד אֵל – יצא מגופה של בת הקיסר והלך לו.
אָמַר לָהֶן – אמר הקיסר לרבי שמעון ורבי אלעזר מתוך שהכיר להם
טובה על שנתרפאה בתו על ידם, שְׁאֵילוּ – בקשו ממני כָּל מָה דְּאִת
לְבוֹן לְמִישָׁאֵל – שברצונכם לבקש, וְעִילְיָנִיהּ לַגְּנִיָּה – והכניסים
לגנוזי לְשָׁקוֹל כָּל דְּבָעוּ – שיטלו משם כל מה שרצונם ליטול.
אֲשָׁכַח הָהוּא אִינְרָא – מצאו את אותה איגרת שהיו כתובים בה
הגזירות שנגזרו על ישראל האמורות לעיל, שְׁקִילוּהָ – לקחנה
וְקָרְעוּהָ, ובכך בטלו הגזרות שנכתבו בה.

משנה

המשנה ממשיכה בביאור דיני צירוף איסורים שונים לשיעור אחד: **הַעֲרֵלָה** – פירות אילן שגדלו תוך שלש שנים לנטיעתו שדינם שאסורים באכילה ובהנאה, ו**כִּלְאֵי הַכֶּרֶם** – הצומח מגפנים ומיני זרעים שנזרעו בתערובות שאסורים באכילה ובהנאה, **מִצְמֵרְפִּין** ו**עֵם** זה – אם אכל מזה חצי זית ומזה חצי זית, מצטרפים ולוקה. רבי שמעון אומר אין מצטרפין, ואינו לוקה.

גמרא

הגמרא מקשה על רבי שמעון: ומי צריך רבי שמעון לצרופי – וכי באופן שאכל פחות מכוית מערלה ומכלאי הכרם סובר רבי שמעון שיש צורך בצירופם כדי לחייבו מלקות, והתניא, רבי שמעון אומר, אכילת כל שהוא מכל איסורים שבתורה דיה להתחייב עליה מכות, לפי שהשיעורים לא נאמרו אלא לחייבו חטאת בשגגה, אבל לחייב מלקות לאוכל במזיד לא נאמר שיעור. מתרצת הגמרא: תני – פרש דברי רבי שמעון שכוונתו שאין צריכין לצרף, מאחר שלדעתו לוקה על אכילת כל שהוא.

משנה

מבואר במסכת כלים (פכ"ז מ"ב) ששיעור מיני אריג ובגדים והדומה להם לענין קבלת טומאה חלוק, והכלל בזה, שאין הבגד מקבל טומאה אלא כאשר ראוי הוא לתשמיש, וככל שהבגד רך ודק יותר ראוי הוא בשיעור קטן יותר. ושיעור מיני אריג ובגדים לטומאת מגע, בשלש על שלש אצבעות, ולענין טומאת מדרס בשלשה על שלשה טפחים. והשק העשוי משער עזים שהוא עבה יותר, שיעורו ארבעה על ארבעה טפחים. והעור שהוא עבה יותר משק, בחמשה על חמשה טפחים. ומפץ שהוא מחצלת של חבלים או קנים או גמי, בששה על ששה טפחים. המשנה כאן תבאר צירוף מינים אלו זה עם זה: הַכֶּנֶד העשוי מצמר או פשתן וְהַשֶּׁק, וכן הַשֶּׁק וְהַעוֹר של בהמה או חיה, וכן הַעוֹר וְהַמִּפְּסֵי, כוֹלֵן מִצְמֵרְפִּין זה עם זה להשלים האחד את שיעור האחר. אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מֶה מַּעַם מצטרפים מינים אלו ששיעורם חלוק זה מזה, והלא שנינו לעיל (ד) שכל שאין שיעורם שווה אינם מצטרפים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לִטְמֵא בְּמוֹשֵׁב – משום שאם צירף מהם חתיכות קטנות כדי לישב עליהן, ויש בכולן טפח על טפח, מקבלת טומאת מדרס כמבואר בברייתא להלן, ושיעורים אלו האמורים לעיל לא נאמרו אלא בחתיכה שנודמנה מהן ולא נעשתה בכוונה מיוחדת. והואיל ומצטרפים לענין זה, מועיל צירופם גם לענין השלמת השיעור האמור בהם כשלא נעשו בכוונה מיוחדת.

גמרא

הגמרא מביאה ברייתא שמתוך דבריה יתפרשו דברי רבי שמעון: **תָּנָא**, אם קִיָּצַע – חתך מְבוֹלֵן – מכל המינים האמורים במשנה בגד שק עור ומפץ, וצירפן וְעִשָּׂה מִהֵן בְּגָד לְמִשְׁכָּב – וחשב על בגד זה לשכב עליו על ידי שיעשהו טלאי בכסת המיועדת לשכיבה, מקבל טומאת מדרס בַּשְּׁלִשָּׁה על שלשה טפחים, וכמו שנתבאר שהשיעורים לא נאמרו אלא בחתיכות ממינים אלו שנודמנו בלא כוונה. ואם תיקן חתיכה זו לְצוּר מוֹשֵׁב – לעשותה טלאי לבגד המיוחד לשיבה, שיעורה בַּטֶּפַח על טפח. ואם תיקנה לְצוּר אֲחִיזָה – לאחוז בה מה שיבואר להלן, שיעורה בַּכֶּל בָּכָל שֶׁהוּא. מבררת הגמרא: מֵאֵי לְאַחִיזָה? – מדו תשמיש האחיזה שראוי לו בגד כל שהוא. אֲמַר רִישׁ לְקִיּוֹשׁ אֲמַר רַבִּי יְנָאִי, שֶׁבֶן עוֹמֵד לְגוּוֹלָה – לאריגה, שבשעת האריגה נמתחים החוטים ועלולים להיפסק, ולכן דרך האורגים להחליקם בסובין או בשאר דבר דק כדי לחזקם, ודרך העושה כך לכרוך על אצבעו חתיכת בגד קטנה להגן על אצבעותיו שלא יחתכו על ידי החוט. הגמרא מביאה תשמיש נוסף שראוי בגד זה: בְּמַתְנֵיתָא תָּנָא, הוֹאִיל וְרָאִי לְקוֹצְצֵי תָנָאִים שורכם לכרוך על ידיהם בשעת קציצת התאנים בגד קטן, כדי שלא יתלכלכו בדבש התאנים.

פרק חמישי – הנהגה מן ההקדש

משנה

משנתנו מבארת באיזה אופנים חלים חיובי מעילה על הנהגה מהקדש: הַנֶּהֱנֶה מִן הַהֶקְדֶּשׁ כשיעור שְׁוֶה פְּרוּשָׁה, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא פָגַם – שלא נפסד ההקדש מחמת הנאתו, מכל מקום כיון שנהנה מְעַל, וחייב לשלם להקדש מה שנהנה בתוספת חומש, ולהביא קרבן לכפרתו, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וְחֻכָּמִים אֹמְרִים, כָּל דָּבָר שֵׁשׁ בּו פָּגַם, כלומר, נהנה מחפץ שדרכו להיפגם מחמת השימוש, לֹא מְעַל עַד שִׁפְפוּם בשוה פרוטה. וְשֵׁאִין בּו פָּגַם – אבל בחפץ שאין דרכו להיפגם מחמת השימוש, כִּיּוֹן שֶׁנֶּהֱנֶה, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא פָגַם מְעַל. מבארת המשנה: בִּיצֵד חל החיוב אף בלא שפגם וכיצד דווקא כשפגם, נִתְּנָה אִשָּׁה כְּמֵלֶא – תכשיט מזהב הקרוי 'ענק' של הקדש, בְּצוּאָרָהּ, או שנתנה מְבַעֶתֶת זָהָב שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בְּיָדָהּ, או שְׁתָּה בְּבוֹם הקדש שֶׁל זָהָב, מאחר שאין הזָהָב נפגם בהשתמשות, כִּיּוֹן שֶׁנֶּהֱנֶה מְעַל, אֵף שְׁלֹא פָגַם. אבל אם לָבַשׁ בְּחִלּוּק שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, או בִּסְפָה עצמו בְּטִילִית שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, או בִּיקֵּעַ עֲצֵי חוֹלִין בְּקִרְדּוֹם שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, הוֹאִיל ודברים אלו דרכם להיפגם, לֹא מְעַל עַד שִׁפְפוּם. המשנה מביאה עוד אופנים שפעמים מעל דווקא כשפגם ופעמים גם בלא שפגם: הַנֶּהֱנֶה מִן הַחֲמִטָּה, בְּשִׁהִיא חִיָּה, כגון שרכב עליה, לֹא מְעַל עַד שִׁפְפוּם – שיכחש בשדה על ידי הרכיבה. אבל אם נהנה מחטאת בְּשִׁהִיא מִתָּה, בין מתה תמימה בין בעלת מום, כִּיּוֹן שֶׁנֶּהֱנֶה מְעַל אֵף שְׁלֹא פָגַם, שבהמת הקדש שמתה אינה עומדת לפדייה, לְפִיכָךְ דינה כדבר שאין בו פגם, שמועלים בו גם ללא שפגם.

גמרא

הגמרא דנה במחלוקת רבי עקיבא וחכמים במשנה: תָּנָא – שנינו בברייתא, מוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָא לְחֻכָּמִים שהמועל בְּדָבָר שֵׁשׁ בּו פָּגַם, שלא מעל אלא אם כן פגם. אומרת הגמרא: אם מודה רבי עקיבא שדבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגם, הרי בהכרח שמה שאמור במשנה 'אף על פי שלא פגם מעל' היינו בדבר שאין דרכו להיפגם, ואם כן קשה, שהרי זו היא שיטת חכמים במשנה שאמרו שדבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגם, וּבְמֵאֵי קָא מִפְּלִגִי – במה נחלקו חכמים ורבי עקיבא. מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבָּא מחלוקתם היא בְּלִבוֹשׁ מִצְנֵאָה –אמצעין ששובשים בין המלבוש העליון החיצוני שדרכו להיפגם מיד בלבישה ראשונה בחיכוך החלילים, ובין המלבוש הפנימי שעל בשרו, שאף הוא נפגם מיד בלבישה ראשונה מחמת היזעה, אבל הלבוש האמצעי אינו נפגם עד זמן מרובה, וכמו כן נחלקו בְּמִלְכָּא – בגד של פשתן דק ביותר, שלפי ששויי רב בעליו שומרים עליו וזהירים ביותר שלא יפגם ואינם לובשים אותו אלא פעם או פעמיים בשנה ואין דרכו להפגם עד זמן מרובה. וסבר רבי עקיבא שהואיל ואין בגדים אלו נפגמים מיד דינם כדבר שאין בו פגם שאף על פי שלא פגם מעל, וחכמים סוברים שהואיל ולאחר זמן דרכם להפגם, דינם כדבר שיש בו פגם ולא מעל עד שיפגם. בפרשת ויקרא בכתוב המדבר בענין מעילה בהקדש נאמר (ויקרא ה טו), 'נֶפֶשׁ כִּי תַמְעַל מֵעַל וְחֲטָאָה בְּשִׁגְגָה מִקְדָּשִׁי הַשֵּׁם'. הגמרא מביאה ברייתא הדורשת פסוק זה: תָּנִי רַבִּינָן, נאמר בענין מעילה 'נֶפֶשׁ', ומשמעו שְׁאֵחֵד וְאֵחֵד הַנֶּשִׁיא –(מלך) וְאֵחֵד הַמִּשְׁתִּי – כדן גדול שנמשח בשמן המושחה, דינם שוה להתחייב על מעילתם בכל הדינים האמורים בפרשה. עוד נאמר באותו פסוק: 'כִּי תַמְעַל מֵעַל', ומפרשת הברייתא, אֵין מְעַל בכל מקום אֵלָּא שְׁנִי, שהשתמש בחפץ של הקדש שינה את יעודו, שעמד לצורך גבוה ועשה בו מלאכת חול, וְכֵן הוּא אֹמֵר (במדבר ה יב) בפרשת סוטה, 'אִישׁ אִישׁ כִּי תִשָּׂא אִשְׁתּוֹ וּמְעַלָּה בּו מְעַל', והוא מעשה של שינוי, ששינתה שכיבת בעלה בשכיבת בוועלה. וְכֵן הוּא אֹמֵר (דעה א' ב' בה), 'וְיִמְעַלּוּ בְּאֵלֶיהִ'

מעילה. פרק רביעי - קדשי מזבח דף יח עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזולץ)" קסט רש"י תוספות

תני אין צריכין לצרף - תימה דברק בתרא דמסכת עבודה זרה (סחב) קאמר: לרבי שמעון, ליצטרף היתר לאיסור, וליתסור! ומשני: רבי שמעון לטעמיה, דתנן "הערלה וכלאי הכרם, רבי שמעון אומר: אין מצטרפין", אלמא משמע ד"אין מצטרפין" רוצה לומר דאין מצטרפין ממש! ויש לומר: דההוא דמסכת עבודה זרה לאו היינו דך דהכא, אלא ההוא ד"אין מצטרפין" דבסיפא דמשנה אחת דמיייתי בסוף פרק "רבי עקיבא" (שבת פטב) ד"תבלין שנים ושלשה שמות". ותניא בסיפא, "רבי שמעון אומר: שני שמות ממין אחד, או שני מינין משם אחד - אין מצטרפין". ורוצה לומר: דאין מצטרפין, כיון דאין שניהם איסור אחד ממין אחד. והתלמוד קיצר הלשון, ולא דק קצת מן המשנה. ואם תאמר: מאי צירוף בעי התם, והא אית ליה כל שהוא למכות? יש לומר: דהיינו דווקא כשהאיסור בעין, ואוכלו. אבל התם מייירי שהוא בתערובות, כגון ערלה וכלאי הכרם שנתערבו יחד, ובכי האי גוונא לא אמר רבי שמעון כל שהוא למכות. דאם לא כן, למא לי קרא בניור (להב). ובפסחים (מגב) להיתר מצטרף לאיסור; ושם פירשתי. והתם בהדיא דשבת (פטב) רוצה לומר: שנתערבו ביחד, כדקתני בירושלמי ברישא דההיא היתרומה ותרומת מעשר של דמאי - עולין באחד ומאה, מצטרפין זה עם זה. אבל חלק מייירי בלא תערוב, דהא לא קתני "עולין באחד ומאה". **הבגד** והשק וכו' לנוולה - פירוש: דרך האורגת שיש בידה בלאי בגדים, שלא תהיה מחלקת יותר מדאי, וכן קוצצי תאנים.

הדרן עלך קדשי מזבח

הנהגה שוה פרוטה מן ההקדש אף על פי שלא פגם דמורה רבי עקיבא בדבר שיש בו פגם. ומפרש במאי פליגי רבי עקיבא וחכמים. "נתנה קטלא בצוארה" - קטלא היא רביד, וביירושלמי "אצערה" מתורגם: "קטלא". "שתה בבוס של זהב" כיון שנהגה מעל" לפי שדבר שאין בו פגם. "לבש בחלוק, כסה בטלית, בקע בקדרום" - לא מעל עד שיפגום. הנהגה מן החטאת - לא מעל עד שיפגום. מפרש לה בגמרא. **במאי** קמפלגי לאמצעי - לאפוקי עליונה שהוא יותר מדאי. וכן התחתון, סמוך לבשר - פגם הרבה. אבל אמצעי - אינו פגום, אבל לזמן מרובה הוא פגום. ובדא פליגי, דרבנן סברי: כיון דלקמיה פגם - דבר שיש בו פגם הוא, ואין מועילין עד שיפגום. ורבי עקיבא סבר: וכיון דהשתא לא פגים - דבר שאינו פגום הוא. ויש מפרשים: לברשא מציעא - יש בו פגם מיד, אבל אינו ניכר עד לפגם. רבנן סברי: דדבר שיש בו פגם הוא, אין מועילין עד שיפגום. ורבי עקיבא סבר: דבר שאין בו פגם הוא. ופירש הקונטרס לשון אחרון קודם (והשמות מוכח בו לפנים). ונראה לרבי כי הדין עמדה, דהכא דאין בו פגם עתה ולקמן פגם - דבר שאין בו פגם הוא וכלול עלמא, כדאייתא לקמיה דפרקי על ההיא ד"שתה בבוס של זהב". ודבא לאו רבא איפגומי הוא? בתמיה וכו'. עד דמסיק: נהי דלא איכא נהגה ופגם לאלתר, מי לא איכא פגימה כו' - כלומר, לקמיה איכא פגימה, ואפילו הכי קרי ליה במתניתין לכוס של זהב "דבר שאין בו פגם", ולכא מאן דפליגי. **ומלמלא** - בגיטין (נטא) מפרש שהוא בגד דק והוי כאמגוזא ופליגי אמגוזא. ולענין דבר שיש בו פגם - הוי כלבוש מציעא. **אין** מעילה אלא שינוי - פירוש: מקדש לחול. מן מרשות לרשות, מרשות קדש לרשות חול. ומיייתי ראייה מסוטה שהיא עושה שינוי - שמנחת בעלה ועוסקת ומדבקת בדבר שהוא חולין, וגנאי לה. **ואומר** וימעלו (בני ישראל בה') באלהי אבותיהם ויונו אחרי הבעלים - תימה מאי "ואומר"? ויש לומר: דאי מסוטה, הוה אמניא: דדוקא נהגה, דמיא דסוטה שנהנית מן העבירה. אבל שינוי בלא הנאה, כגון מעות דהקדש דמוציא לחולין, שלוקח בהם חפץ לעצמו, כן כדתנן במתניתין גבי ואו קרה של הקדש "נתנה לחבירו מקדש מעל", דאין גופו נהנה מן ההוצאה עצמו

משנה הערלה וכלאי הכרם מצטרפין - כדאמרין גבי פגול ונותר. **גמרא** והתניא כל שהוא למכות - האכילה כל שהוא - עובר בלאו, ואם כן למאי מצטרפין? **משנה** הבגד - שהוא מטמא שלש אצבעות על שלש אצבעות. והשק - שיעורו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים. **הבגד** - מצטרף לשק שקל הימנו, לארבעה על ארבעה. וכן כל אחד ואחד מצטרף לקל הימנו: דשק מצטרף לעור לחמשה על חמשה. והעור למפץ לששה על ששה, ודחינו לקל הימנו. אבל לא הקל עם החמור. דלחכי תנא להו הכי: "הבגד והשק השק והעור כו' כולן מצטרפין זה עם זה". **מפני** שהן ראויין למטא כמושב - מפני שכשיש בין כולן שיעור אחד בין שניהם - ראויין ליטמא מושב עליו, הלכך מצטרפין. **גמרא** תנא קיצע מכולן - שאם חתך מכולן משהו מכל הני דתנן במתניתין, מהבגד ומשק ומעור וממפץ, ועשה מכולן בגד. למשכב שלשה - כלומר, אם חישב עליו לעשותו למשכב, כגון לתפורו בכסת. אם יש באותו בגד שלשה על שלשה, הואיל וראוי לעשות ממנו טלאי לכסת שנקרע - מטמא משום משכב. ואם חישובו למושב - לעשותו טלאי לבגד. אם יש באותו בגד טפח על טפח - מטמא משום זב. לאחיה - אם חישב עליו לאחיה - מטמא אפילו בכל שהוא. **מאי** לאחיה אמר ריש לקיש שכן עומד לנוולה - שכן ראוי אותו בגד לאורגים. שהוא מחליק המטוה של אריג בסובין או בשום דבר כדי לחזקו. כורך בגד כל שהוא על אצבעו להגין עליו שלא יחבטנו החוט. ודיינו "עומד לנוולה" - לכוון על אצבעו כשאורג ומטוה החוטין. "נוולה" היא אריגה, כדאמרין במסכת גיטין (לד, א): אשכחה דיתבא ונוולה. הואיל וראוי לקוצצי תאנים - ששכמחתיך את התאנים כורכין בגד כל דהו על ידיהם שלא יתלכלכו בדבש התאנים, הלכך מקבל טומאה.

הדרן עלך קדשי מזבח

משנה הנהגה אף על פי שלא פגם מעל - קא סלקא דעתך: בין בדבר ושאין דרכו לפגום, ובין בדברו שדרכו לפגום קאמר רבי עקיבא דכיון שנהגה מעל. **יש** בו פגם - כלומר, שדרכו ליפגם. כיצד - הוא דבר שאין בו פגם. **נתנה קטלא** - ענק של זהב של הקדש בצוארה, או טבעת בידה. או ששתה בבוס של זהב - של הקדש. כל הני אין בהו פגם, שאין נפגמן בכך, אלא כיון שנהגה מהן שוה פרוטה - מעל. והיכי משערין בדו? הכי אומדין: כמה רוצה אשה ליתן שישאלו תכשיטין כהללו להוליכין לבית המשתה להתכבד בהן, ומשלמת להקדש שיעור הנאה שנשתמשה בהן. **וכל דבר שיש בו פגם** - כגון לבשה חלוק או כסה בטלית או ביקע בקדרום, הואיל ועומדין ליפגם - לא מעל עד שיפגום בהן בשוה פרוטה. **גמרא** תנא ומורה רבי עקיבא לחכמים דבר שיש בו פגם - לא מעל אלא לכשיפגמו. דלא אולין ביה הנאה, אלא ביה פגם. **ופריך** - אם כן דמורה רבי עקיבא לרבנן דבר שיש בו פגם דלא מעל עד שיפגום, ופשיטא דרישא דקאמר רבי עקיבא כיון שנהגה מעל - דבר שאין בו פגם, אם כן היינו רבנן, ובמאי קא מופלגי? **אמר רבא כלבוש מציעא** - דלא לכיש ליה מבחוץ לגמרי. דמלבוש החיצון - פגם לאלתר. ולא לגמרי במפנים סמוך לבשרו - דההוא נמי פגים לאלתר, שמתחבר לבשר. אלא כלבוש שלוש בינותים בין מלבוש העליון ובין התחתון - שאינו נפגם עד זמן מרובה. **ומלמלא** - בגד של פשתן שדק ביותר, כדאמרין גיטין (טט, א): דבר הנמלל ונמתח דהוי כי אמגוזא ופולגא - שכל כך דק, שכשוכרין אותו כולו ביחד, אין הכרך גדול יותר מאגוז ופולגא. ולפי שדמיין יקרים הרבה, אינו לובשו אלא פעם בשנה או פעמים, ומשמרו הרבה שלא יפגם, ואין בו פגם עד זמן מרובה. ובדא פליגי, רבי עקיבא סבר: הואיל והוה דברים שאין נפגמן לאלתר, אף על גב דפגמי לאחר זמן, כיון דלא פגמי לאלתר - הוי כדבר שאין בו פגם, דמועילין בו כיון שנהגה ממנו כשהו פרוטה, אף על גב דלא פגם. ורבנן סברי: הואיל ויש בו פגם מלכת מוקם - לא מעל עד שיפגום. **נפש** - האמור במעילה. וכן הוא **אומר** וימעלו וגו' ויונו אחרי הבעלים - ששינו עצמם מן המקום לעבודה זרה. יכל

אבותיהם ויזנו אחרי הפע

אחור, שינוי דהנאה, כמו נהנה מן ההקדש, אפילו בלא שניו רשות, כגון גזבר, ובלא פגימה. דמכל מקום הוי שינוי, כיון שהקדש כל הנאותיו אסורות להדיוט. וכן יצוינו מעילה כיצא בה גבי סוטה, וכתביב "כי תטשה אשתו" וגו', וכדפרישית. ועד יש שינוי אחר, בלא שום הנאה, כגון שינוי מרשות לרשות — שמציא מרשות הקדש ומכניס לרשות הדיוט, כגון מכירה ותינה והשאלה. ומיד שנשנתה לרשות הדיוט, הדיינו שעשה בה ההדיוט מעשה שחשוב ויכח וקצין מהדיוט להיותו, אף על פי שלא נהנה. ועל שינוי זה מייית "מימעלו" דעבדהו וזה דרגי כמו שינוי מרשות לרשות, כדפרישתי בלא הנאה. כך דקדק מורי שידחה. **יכול** נהנה ולא פגם ואן פוגם ולא נהנה וכו' — פירושו: נהנה ולא פוגם וסלקא דעתךן ליפגין מעילה מסוטה, שאינה פוגמה בבעילה של גזות שהיא עושה את בעלה. ודומיא דהכי נינמא גבי הקדש. ואם תאמר: במאי ("יכול") דקאמר? וגם מאי מייית מתרומה לפטור נהנה בלא פגם דילפינן מעילה מסוטה, והא מתניתין קאין בה נהנה קלא טבעת, דנהנה בלא פגם — חייב? ויש לומר: דמתניתין — דבבר שאין בו דמי, שטרך תשימשו והנאותו בלא פגם. והכא — דבבר שיש בו פגם קאי. והכי קאמר: יכול נהנה בלא פגם חייב בכל דבר, אף דבבר

שיש בו פגם. ומייתי נמי מתרומה, שדרך הנאה על ידי פגמים, דהיינו אכילה לפסוק נהנה בלא פגם חייב בכל דבר אף) בדבר שיש בו פגם. (ומייתי בדבר שתשמישו דרך אדעתא לחיוביה ממעילה דטוטה, והלא טוטה לא דמיא אלא לדבר שאין בו פגם, לפיכך מטוטה כל נהנה בלא פגם, אפילו בדבר שיש בו פגם, אף על גב דלא דמי לס' פס' ע"כ שיש בו פגם. להכי אצטריך תרומה חלוקה. וכאמי חזון עריך לומר למילף מעבדה ויה שפוגם ומחלל, שחוקר מאלוהים חיים וחולך חזון ההבל. ואינו מוסיף הקדש ומשליכו לאיבוד. כגון שנטול חפצים של הקדש ומשליכו לאור או במזרקות הקדש ומכניסו לרשות הדיוט, על ידי מכירה ומתנה או שאלה, וקרי ליה פגמי הא דרבי יוחנן ארביא שינוי רשות הוצאה מרשות הקדש והכנסה לרשות הדיוט. הרי מעל". אלא דרבי מיייר במזיק בלא שינוי רשות, כדפרישית. ואם תאמר: והיא גופה ה' עליו: ויש לומר: דמכל מקום סלקא דעתא אמינא דעיקר קפידא דרבי לאו משום ש' נמי סלקא דעתא אמינא דקובע. להכי אצטריך תרומה חלוקה. כל דקרא מורי שיהיה התרומה מן הכהן. וגם פוגם בלא נהנה פסור בתרומה. לאפוקי נהנה בלא פגם דבר ש' לכתוב תרומה ולשתוק מאידך: דהתלמוד מצריך לקמן בסמוך. **אכילתו** ואכילה ד' חבירו' על ידי שלוחות, שצוה תבירו לאכול מן ההקדש — הא ליתא, אף על גב דיש הבאה על ידי הוצאה, אבל במעילה הבאה על ידי אכילה הוצאה — לא, כדאמרין גבי "ואומר לשלוחו צא ואכול את החלב", וכדפריש' שם בתוספתא. כל נראה לאמרי ומדאבניה — קניניה. ומעל קודם האכילה. לומר

אֲבֹתֵיהֶם וְזִנְנוּ אַחֲרֵי הַבָּעִלִּים". יָכוֹל פָּגַם וְלֹא נִהְיָה,
אוֹיֵן נִהְיָה וְלֹא פָגַם, וּבִמְחוּבֵר לְקִרְקַע, וּבִשְׁלִיחַ שְׁעֵשָׁה
שְׁלִיחוֹתָיו? - תִּלְמֹד לֹמֵר "חֲמֻאָה". נֹאמֵר "חֲמֵא"
בְּתֵרוּמָה, וְנֹאמֵר "חֲמֵא" בְּמַעֲלָה. מֵה "חֲמֵא" הָאִמּוֹר
בְּתֵרוּמָה - פָּגַם וְנִהְיָה; וּמִי שָׁפַם נִהְיָה; וּבִדְבַר שְׁפּוּגִים,
בּוֹ נִהְיָה; וּפְגִימָתוֹ וְהִנָּאתוֹ בְּאַחַד; וּבִתְלוּשׁ מִן הַקִּרְקַע;
וּבִשְׁלִיחַ שְׁעֵשָׁה שְׁלִיחוֹתָיו. אֵף "חֲמֵא" הָאִמּוֹר בְּמַעֲלָה -
פָּגַם וְנִהְיָה; וּמִי שָׁפַם נִהְיָה; וּבִדְבַר שְׁפּוּגִים בּוֹ נִהְיָה;
וּפְגִימָתוֹ וְהִנָּאתוֹ בְּאַחַד; וּבִתְלוּשׁ מִן הַקִּרְקַע; וּבִשְׁלִיחַ
שְׁעֵשָׁה שְׁלִיחוֹתָיו. אֵין לִי אֵלָא אוֹכֵל. וְנִהְיָה בְּדָבָר שְׂאִין בּוֹ
פָּגַם, מִנּוּן? אֲכִילָתוֹ וְאֲכִילַת חֲבֵרוֹ, הִנְיִיתוֹ וְהִנְיִית חֲבֵרוֹ.
וְהִנָּאתוֹ וְאֲכִילַת חֲבֵרוֹ, אֲכִילָתוֹ וְהִנְיִית חֲבֵרוֹ, שְׁמִצְטֵרְפִין
הָעַם עִם זֶה אֶפְּיָלוֹ לִזְמַן מְרוּבָה, מִנּוּן? תִּלְמֹד לֹמֵר: "תַּמְעַל
מַעַל" - מִכָּל מְקוֹם. אִי מֵה "חֲמֵא" הָאִמּוֹר בְּתֵרוּמָה - לֹא
צִירָף שְׁתֵּי אֲכִילוֹת בְּאַחַד, אֵף "חֲמֵא" הָאִמּוֹר בְּמַעֲלָה
- לֹא צִירָף שְׁתֵּי אֲכִילוֹת בְּאַחַד. מִנּוּן אֲכֵל הַיּוֹם וְאֲכֵל
לְמָחָר, וְאֶפְּיָלוֹ לִזְמַן מְרוּבָה? תִּלְמֹד לֹמֵר: "תַּמְעַל מַעַל"
- מִכָּל מְקוֹם. אִי מֵה "חֲמֵא" הָאִמּוֹר בְּתֵרוּמָה - פְּגִימָתוֹ
וְהִנָּאתוֹ בְּאַחַד. מִנּוּן לְאֲכִילָתוֹ וְאֲכִילַת חֲבֵרוֹ, וְאֶפְּיָלוֹ
לְמִכְּפָאן עוֹד שְׁלֹשׁ שָׁנִים, מִנּוּן? תִּלְמֹד לֹמֵר: "תַּמְעַל
מַעַל" - מִכָּל מְקוֹם. אִי מֵה "חֲמֵא" הָאִמּוֹר בְּתֵרוּמָה

[illegible][illegible]

דוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"
רש"י

יכול פגם ולא נהנה — כלומר, יכול יהא מועיל היכא דפגם ולא נהנה, כגון שקרע
בגד של הקדש דומיא ד"ומעילו" דעבורה וזה, דאיכא שנינו וליכא הנאה? או יהא
מועל כשהנהגה ולא פגם — כי היכי דאשכחן בטוטה דנהנה ולא פגם, שרירי פגומה
ועומדת, שבעולה היא, ומעילה היא. או בדבר שמוחזר לקרקע — כגון באלן של
הקדש, שפולג ששעה שלוחותיו של בעל
הקדש, יכול שימעול השליח כמו שאילו עשה
מדת עצמו. תלמוד לומר והמאה ונאמר
המא בתרומה — "ולא תשאו עליו חטא". מה
"חטא" האמור בתרומה — פוגם ונהנה, ומי
פגם נהנה — דהוא עצמו פגם התרומה,
פוגם את עצמו נהנה ממנה. ובדבר שפולג בו
נהנה — ולא בדבר אחר. ופגמיתו והנאתו
כאחד — בשעה אחת, כדאמרין "הנאתו
וביעורו שוה". ובתלוש מן הקרקע —
דתרומה אינה נוהגת אלא בתלוש, דכתיב
(בריש יח): "שליח דגנך" — היינו דאיגן.
ובשליח ששעה שלוחותיו — דכי תורם,
מדתו של בעל הבית הוא דהויא תרומה.
אף המא האמור במעילה פגם ונהנה —
מעל, לאפוקי פגם ולא נהנה, כגון שקרע
שיראין של הקדש את לבש חלוק, שנהנה ולא
פגם, ואיך דמתיב במנתיניך, דנהנה כחצי
שיעור, ולא דעל. ופגמיה והנאה כאחת —
למעט פוגם האידנא פרוטה, ונהנה למחר
פרוטה. שליח ששעה שלוחותיו — של בעל
הבית, דבעל הבית מעל. פרס לשליח שלא
עשה שלוחותיו אלא מדעת עצמו — שלא
מעל בעל הבית. אין לי אלא אוכל ונהנה —
כדאמרן, דכין דיליף תרומה — לא אשכחן
אלא אוכל, דכתיב (ויקרא כב): "ואיש כי
יאכל קדש בשגגה" וגו'. אכילתו ואכילת
כחירו — כגון שלחן שוה פרוטה מן ההקדש,
ואכל הוא אשכח, האכיל חציה לחבירו. או
נהנה הוא כחצי שיעור, נתן לחבירו חציו האחר, ונהנה הוא. "והנאתו ואכילתו וברך"
— כגון שסך משמן של קדש בחצי פרוטה, נתן לחבירו חציו האחר, ואכלו. וכן
למפרע. והכא לא מיירי בשום פוגם אלא באוכל. ואפילו לזמן מרובה — כגון שאכל
זה חצי שיעור בשחיתתו וחבירו לערב, מנן שמצטרפין ויהא ונהנה חייב תלמוד
לומר: "תמעול מעל" — ריבה. אי מה המא האמור בתרומה לא צירף שתי אכילות
כאחת — אלא אכילה [אתח] בעי בכתיב: דכתיבי: "ואיש כי יאכל קדש" וגו',
דבתרומה קא מיירי. אף במעילה לא צירף שתי אכילות כאחת. ואנן קיימנא לן בצירוף
בה שתי אכילות כאחת. ומנן אתה אומר שאם אכל היום חצי שיעור, ואכל למחר
חצי שיעור, דהיינו שתי אכילות, ואפילו לזמן מרובה שהוא חייב? הא מילתא —
איכא בין זמן מרובה והכא לזמן מרובה דלעיל. דהאי דהכא משמע בין לאחר שנים
או שלשה ימים. וכתנן ביה "אכל היום ואכל למחר", וההוא דלעיל לא משמע אלא
ביום אחד, דלא תנא "אכל היום ואכל למחר". ואפילו — אלא השלים שיעור אכילתו.

מכאן ועד שלש שנים מנן — שהוא חייב?

עיר

(בכמה) דהקדש נהנה בלא פגם. (והכא — אדבר שיש בו פגם קאי. והכי קאמר: יכול גם) כגון קרדום וחלוק. ואם תאמר: מין דבדבר שיש בו פגם מיירי, אם כן הדין תיסק פרישית? ויש לומר: דמכל מקום אי לא מיעוטא קרלפין מגוריה שוה דתרומה, הדין משום דטברא הדין: מין דאחגתא קפיד קרלפא לחיבינהו, אם כן אל דאשאי אן פגם ולא נהנה כולל רומי. פגם ולא נהנה — פירושו: פגם לא נהנה תיסק אדעתיה נהנה כלל בזה שעובר עבדה זרה. אף אני אביא במעילה לחיבי פוגם בלא נהנה, כגון או משברו. ועל כרחק פגם דקאמר היינו כדפירשתי. דליכא לפרושי כגון שמוציא — לפי שהקדש נפסד וחסר. בזה ליכא למימר הכי, דאם כן כי מיייתי מתרומה לפטור, דאשאי מועיל. דהיא גופא ילפינן ממעילה דעבדה זרה. וגם תנן נמי "נתנה לחברו" — הוא כי בעי למילא מעבדה זרה, והלא בפגם עבדה זרה איכא נמי שינוי רשות, כדפירשתי וי רשות, אלא אפגמא ופסידא דהקדש קפיד רחמנא. ואם כן, אפילו בלא שינוי רשות תרומה פוגם ונהנה — דהכתיב "כי יאכל", ואי אפשר ללאכיל בלא פגמיה שנספס ש בו פגם, ולאפוקי פגם בלא נהנה הדיא דליכא שינוי רשות, כגון מזיק. ואין להקשות: וי רשות — מיירי שהאכיל את חברו, שנתן לתוך פיו של חברו. דליכא לפרושי "אכילת שליחות לדבר עבירה גבי מעילה, כדלפינן "טא" "טא" מתרומה, הני מילי במעילה דק"ק "האיש מקדש" (קדושין מגא:). לא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב, וידידי. אי נמי: שמוא יש לומר גם על ידי שליחות, ובגון שזוהא את חברו לטורל לאכול, יירש שם בתוספתא. כך נראה למורי שיחזיק.

מעילה דף יח עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קעא

מבררת הברייטא: שמא מאחר שלמדים דיני מעילה מתרומה, אין לי
שימעול אלא האוכל, שגם פגם וגם נהנה, שכן מצינו בתרומה,
(ו)נהנה ולא פגם בדבר שאין בו פגם, מנין שמעל. וכמו כן מנין
שמועלים גם באופנים דלהלן: א. אכילתו ואכילת חברו – לקח שזה
פרטה של הקדש ואכל חציה והאכיל חציה לחבירו. ב. הנתינתו
והנתינת חברו – לקח שזה פרטה של הקדש ונהנה כחצי פרטה ונתן
לחבירו את החצי האחר ונהנה הוא. ג. הנאתו ואכילת חברו – סך
בשמן של הקדש בחצי פרטה והאכיל חבירו כחצי פרטה. ד.
אכילתו והנתינת חברו – אכל שמן של הקדש בחצי פרטה וסך את
חבירו בכחצי פרטה, שמצטרפין אכילתו או הנאתו של זה עם
אכילתו או הנאתו של זה ומעל. ואפילו לזמן מרובה, כלומר, אפילו
אם אכל או נהנה כחצי שיעור בשחורית והאכיל או הנהה את חבירו
כחצי שיעור לערב, מנין שאף בזה מצטרפים המעשים ומעל. תלמוד
לומר – מלמדנו הכתוב 'תמעול מעל', שמועל מכל מקום – בכל
אופן, גם אם לא נעשה כל השיעור במעשה אחד אלא בהצטרפות
שני אנשים ובהפרש זמן.
דרשה שניה: מבררת הגמרא, מאחר שהוקשה מעילה לתרומה, אי
מה – שמא נאמר כמו שבחטא האמור בתרומה לא צריך שתי
אכילות באחד – שכדי להתחייב צריך חור שיאכל שיעור שלם של
כזית תוך כדי אכילת פרס ככתוב בעניינה (ויקרא כב יד) 'ואיש כי יאכל',
ואין אכילה פחותה מכזית, אף חטא האמור במעילה לא צריך
(ו-יצטרפו) שתי אכילות באחד, מנין שאם אכל תיום חצי שיעור
ואכל למחר חצי שיעור דהיינו שתי אכילות, שהן מצטרפות ומעל,
ואפילו לזמן מרובה – כגון שהמתין בין אכילה לאכילה שנים או
שלשה ימים, תלמוד לומר 'תמעול מעל', לחייב על מעילה מכל מקום –
מקום – בכל אופן שהוא.
דרשה שלישית: אי מה – שמא נאמר כמו שב'חטא' האמור
בתרומה פנימיתו והנאתו באחד – שיעור שלם באדם אחד ומעשה
אחד, אף במעילה אינו חייב אלא אם אכל ונהנה בזמן אחד שיעור
שלם לבדו, מנין לאכילתו ואכילת חברו שהן מצטרפות, ואפילו
אם לא השלים שיעור אכילתו רק מכאן ועד שלש שנים מנין שהוא
חייב, תלמוד לומר 'תמעול מעל', לחייב על מעילה מכל מקום –
בכל אופן שהוא.
דרשה רביעית: אי מה – האם נאמר בחטא האמור בתרומה
לא מצאנו שיתחייב בתוספת חומש על אכילת התרומה

אבותיהם ויזנו אחרי הכעלים – עבדו לעבודה זרה ששמה בעל,
ומעילה זו שנינו, ששינו עצמם מעבודת המקום לעבוד עבודה זרה.
הברייטא ממשיכה לדרוש את הנאמר בענין מעילה בהקדש. מבארת
הברייטא: לכך נאמר בפסוק 'חטאה', כי אילו לא נאמר, יכול מי
שפגם את הקדש ולא נהנה ממנו, כגון שקרע בגד של הקדש מעל,
שהרי דימה הכתוב את המעילה לעבודה זרה, והשינוי האמור שם
הוא פגם בלא הנאה. או מי שנהנה מחפץ שדרכו להיפגם בשימוש
ולא פגם אותו, יכול שמעל, שהרי דימה הכתוב את המעילה לסוטה,
והמעילה האמורה בה היא הנאה בלא פגם. ובמחוקר לקרקע –
יכול שמועלין באילן של הקדש המחובר לקרקע, ובשליח שעשה
שליחותו, כלומר, יכול שאם שלח שליח שיטול מן ההקדש,
שהשליח מעל כאילו עשה מדעת עצמו, והמשלח לא מעל.
תלמוד לומר – מלמדנו הכתוב 'חטאה', ודרשו מכך גזירה שזה,
נאמר 'חטא' בתרומה (במדבר יח לב) 'ולא תשאו עליו חטא', ונאמר
'חטא' במעילה, 'חטאה' (עם), למדנו מכך ו-מתרומה למעילה ששה
דברים: א. מה חטא האמור בתרומה שחייבין עליו חומש, הוא
דווקא הפגם וגם נהנה, שכן נאמר (ויקרא כב יד), 'ואיש כי יאכל וגו'
ויספך חמשיתו עליו ונתן לפהו, ואי אפשר לאכילה בלא הנאה
ופגימה. ב. ומי שפגם נהנה – חור שאכל תרומה הוא הפוגם והוא
הנהנה. ג. ובדבר שפגם בו נהנה – והפגימה וההנאה הן באותו
כזית שאכל. ד. ופנימיתו והנאתו באים באחד – באותו זמן. ה.
ובתלוש מן הקרקע – שאין התרומה חלה על פירות המחוברים
לקרקע. ו. ובשליח שעשה שליחותו, כלומר, אין בעל התבואה
עצמו צריך לתרום תבואתו אלא יכול למנות שליח שיתרום עבורו.
אף בחטא האמור במעילה יש בו ששה דברים הללו: א. צריך שיהא
פוגם ונהנה, כלומר, שיפגם החפץ וגם ינהה ממנו. ב. צריך שמי
שפגם הוא זה שנהנה, אבל אם פגם אחד ונהנה חבירו, כגון שביקע
בקרדום של הקדש עצים של חבירו ונפגם הקרדום שלא נהנה הוא
אלא חבירו, לא מעל. ג. וצריך שפגם שפגם בו נהנה, ולא אם
נהנה מדבר אחד של הקדש ולא פגם, ופגם דבר אחר של הקדש אבל
לא נהנה. ד. ופנימיתו והנאתו באחד – ולא אם נהנה מדבר של
הקדש ולא פגם היום, ולמחר פגמו בלא הנאה. ה. ובתלוש מן
הקרקע – ולא אם נהנה מזה הקדש המחובר לקרקע. ו. ובשליח
ששלחו ליטול משל הקדש, שעשה שליחותו כמו שנצטווה, חייב
המשלח ולא השליח, כי במעילה יש שליח לדבר עבירה.
הברייטא מרבה חיובים שונים של מעילה שאינם דומים לתרומה.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ז אייר, תשי"ט
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"נ מלאכתו מלאכת שמים

רב פעלים הרב יוסף ע. שי

שלום וברכה!

... שמעתי לא מכבר אשר אביו שליט"א מצטיין בסגנונו האטלקית. ואולי יש מקום שיקדיש
מזמנו לכתיבת מאמרים קלי ההבנה (וקלי הסגנון) בהנוגע לקיום מצות מעשיות בפועל דוקא ולאורח
חיים מסורתי בחיי היום יום – בשביל הנוער והצעירים דוברי איטלקית ומתאים לתכונות נפשם.

הדגשתי ע"ד קלות כו' כנ"ל – כי ב' הספרים מאביו שישנם אצלי – לפי ידיעתי בשפה זו (שאינה
מספיקה ופשיטא שאיני מומחה בה כלל) – מתאימים לרמה גבוהה הרבה יותר – הן בידיעת השפה והן
בידיעות בכלל.

1 **עַד שֶׁיֵּצֵא** ו-אינו אלא באופן שיצאה התרומה) מן הקדש לחול –
 2 שבאכילת תרומה הוא מוציאה לחולין, אף במעילה נאמר כן, ולא
 3 ימעול אלא אם כן השתמש בהקדש לדברי חול, מנין שמעל אף
 4 בהוצאה מן הקדש לקדש – שהשתמש בהקדש לצרכי הקדש, כגון
 5 שלקח ו-קנה) במעות הקדש קיני וקים וקיני ובות וקיני יולדות –
 6 שתי תורים או שני בני יונה שהוב או הובא או הילדות התחייבו בהם
 7 לאחר שנטהרו. או שנטל מעות הקדש ושקל את שקלו – נתנם
 8 לחובת מחצית השקל שחייב ליתן כל שנה לתרומת הלשכה. וכן אם
 9 הביא חטאתו ואשמו – שהביא לחובה את קרבנו שקנה ממעות הקדש,
 10 כיוון שהוציא – שהביא לעזרה את קרבנו שקנה ממעות הקדש,
 11 מעל, אלו דברי רבי שמעון שסובר שהמפריש קרבן לחובתו סר חיוב
 12 אחריותו משהביאו לעזרה, ועל כן מעל בהבאה לעזרה שבו נהנה
 13 מההקדש. רבי יהודה אומר, חיוב אחריות על הקרבן אינו סר
 14 מהבעלים עד שירדוק את הדם על המזבח, שבכך נתכפר לבעל
 15 הקרבן חטאו, ועל כן אינו מועל אלא בוריקת הדם. מסיימת הברייתא
 16 את הדרשה: מנין שאף המוציא מקודש לקודש מעל, לרבי שמעון
 17 ולרבי יהודה כל אחד כפי שיטתו. תלמוד לומר לומר 'תמעול מעל',
 18 לחייב על מעילה מכל מקום, כלומר, גם על הוצאת ממון הקדש
 19 להקדש.

20 הגמרא דנה בתחילת דברי הברייתא שהובאה לעיל (דף) אומר ר –
 21 הובא בברייתא לעיל, שמהכתוב במעילה 'נפש' למדנו, שאחר
 22 היחיד ואחר הנשיא ו-מלך ואחר הקשות, כולם במשמע – דין
 23 כולם שוה להתחייב על ידי מעילתם בדינים האמורים בפרשה.
 24 שואלת הגמרא: שייכול מאן, כלומר, למה הוצרכה הברייתא לפרט
 25 זאת, מה היה יכול להביאנו לטעות בכוונת הכתוב, הלא פשיטא
 26 שכולם במשמע, שכן 'נפש' כתיב, ומשמעו כל מי שיש לו נפש בין
 27 יחיד בין נשיא ומשוח. מתרצת הגמרא: מהו דתיקא – שמא תהא
 28 סבור לומר, שמאחר ואמר רחמנא (שמות ל ל) לגבי שמן המשחה
 29 שעשה משה ושנמשחו בו המשכן וכליו ואהרן ובניו) ואשר יתן
 30 ממנו על דרך נזכרת מעמי, והא – זה הכהן הגדול לאו דווקא –
 31 אינו נחשב לגבי שמן המשחה כזר, דהא אימשה בגווייה – שהרי
 32 נמשח בו, וכשם שאינו בכלל זרות לגבי שמן המשחה, כך היינו
 33 סבורים לומר שאם השתמש בשל קודש מעל, קא משמע לן התנא
 34 שהוא בכלל מעילה.

35 הגמרא ממשיכה לדון בדברי הברייתא: ואקשה רחמנא – התורה
 36 הקישה את המעילה בהקדש לשלשה דברים, לסוטה, ולעבודת
 37 פזעבים, ולתרומה. מבארת הגמרא איזה דבר מיוחד במעילה למדנו
 38 מכל היקש: הוקשה המעילה לסוטה, ללמדנו, שכמו בסוטה דאף
 39 על גב דלא פגם – שאינה נפגמת בסטייתו, בכל אופן נקרא מעשה
 40 מעילה, גבי הקדש נמי מעל בלא פגם, ובלבד שהיה זה חפץ שאינו
 41 עשוי להיפגם, ולכן אם נתנה אשה מפעל זהב של הקדש בידה, אף
 42 על פי שלא פגמה, מעלה.

43 כי אקשה רחמנא – וההיקש לעבודת פזעבים בא ללמדנו, שכמו
 44 בעבודת כוכבים דעד דאית בה שינוי – שמעשה המעילה האמור
 45 בה יש בו שינוי ופגם, שמשנה עצמו משכינה לעבודת כוכבים,
 46 וכביכול פוגם בכבוד שמים, גבי מעילה בהקדש נמי – כן הדבר לגבי
 47 המשתמש בקדרום של הקדש שהוא עשוי להיפגם, שלא מעל עד

48 דביקע בקדרום עצי חולין שזהו שינוי ממלאכת קודש למלאכת חול,
 49 ויפגם גוף הקדרום ופגם.
 50 ואקשה רחמנא את המעילה לתרומה, כדי ללמדנו, מה ו-כמו)
 51 בתרומה שבענין זר האוכלה נאמר (ויקרא כב יד) 'כי יאכל, ודורשים
 52 פירט למזיק – שדווקא על מעשה הנאה חייב חומש, אבל השופך
 53 אוכלין או משקין של תרומה ולא נהנה מהן אינו חייב חומש, גבי
 54 הקדש נמי – כן הדבר לגבי הקדש, כל דבר אכילה, כי מוזק ליה
 55 – המזיק דבר הראוי לאכילה והוא הדין למזיק שאר דברי הקדש
 56 שאינם דברי מאכל בלא שנהנה מהם) פטור ממעילה, שאין חיוב
 57 מעילה עד שיהנה.

58 הגמרא עוברת לדון בדברי המשנה. שנינו במשנה: כיצד הוא דבר
 59 שאין דרכו להיפגם, נתנה קמלא ו-ענק של זהב) בצוארה וכו', שתה
 60 בכוס של זהב, כיון שנהנה מעל. שואלת הגמרא: אומר ליה רב כהנא
 61 לרב זבדי, וכי דהבא לאו בר אפגומי הוא – וכי כלי זהב אינם
 62 עשויים להיפגם, והלא הא דהבא דכלתיה דגון – אותו זהב שהיה
 63 לכלתו של נון, שהיה אדם עשיר ונתן זהב ותכשיטים לכלתו, ושקל
 64 אותם כשנתן לה ולאחר זמן חזר ושקל ונמצא שחסרו ממשקלם,
 65 להדיקא אול – להדיק הלך הזהב שנפחת, אלא מוכח שגם זהב עשוי
 66 להיפגם, ואם כן מדוע שנינו במשנה שדין כלי זהב כדין דבר הקדש
 67 שאינו עומד להיפגם.

68 מתרצת הגמרא: אומר ליה רב זבדי לרב כהנא בלשון צחות, דלמא
 69 דהבא דרמיין בלתייהויה – יתכן שהלך הזהב שהוא לאותו מקום
 70 שכלותיה רגילות להשליך שם את תכשיטיו. כלומר, שמהזהב של
 71 כלתו של נון אין להוכיח מאומה, לפי שלא היתה משמרת אותו
 72 בצורה הראויה אלא מניחה אותו בכל מקום המודמן כדרך שעושות
 73 כלותיה, ובשל כך חסרו ממשקלם, אבל סתם זהב המשתמר יפה אינו
 74 נחסר, ולכן שנינו במשנה שדינים כדבר שאין בו פגם.

75 הגמרא מביאה תירוץ נוסף: ועוד השיב רב זבדי לרב כהנא, נהי דלא
 76 איבא נהנה ופגם לאלתר, כלומר, הגם שממשנתו מוכח שאין
 77 הזהב נחסר, אבל אין להוכיח מזה אלא שאינו נחסר מיד בשעה
 78 שנהנים ממנו, ולכן הנהנה ממנו ולא פגמו מעל, לעולם מי לא
 79 איבא פגמיה – וכי יש להוכיח מזה שלעולם אין הזהב נפגם, ואצל
 80 כלתו של נון, היה הדבר לאחר זמן רב ולכן נחסרו.

81 הגמרא דנה בדברי המשנה לגבי הנהנה מן החטאת: הנהנה מן
 82 החטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגם וכו'. שואלת הגמרא:
 83 מדוע לא מעל הנהנה מחטאת עד שיפגם, מכדי אי – אם מדובר
 84 בבחמה תמימה שאין בה מום, הרי אי אפשר לפדותה בדמים
 85 ועומדת להקרבה, ונמצא שאין בה תורת פגמה, כי גם אם יכחש
 86 בשרה ויפחתו דמיה מחמת הנאתו, ראויה היא לכפרה ולא נפגמה,
 87 ואם כן היינו בוס של זהב – ראוי שיהיה דינה כדין כוס של זהב
 88 שגם אם נהנה ולא פגם מעל, ומדוע שנינו במשנה שלא מעל עד
 89 שיפגם.

90 מתרצת הגמרא: אומר רב פפא, כבעלת מום עסקינן – משנתנו
 91 עוסקת בחטאת שנפל בה מום שנפסלה להקרבה ועומדת לפדייה,
 92 ובדמיה יקנו קרבן אחר, וכיון שכחשה, נפחתו דמי פדיונה, וכך דינה
 93 כדבר שיש בו פגם שלא מעל עד שיפגם.

מעילה. פרק חמישי - הנהגה מן ההקדש דף יט עמוד א - מותר מהדורות "אבן ישראל" (שטיינזולץ) קעג רש"י תוספות

עד שיצא מן ההקדש לחול - לפי שכשאוכל את התרומה, הוא מוציאה לחולין. מנין המוציא מקדש לקדש, כגון שלקח ממעות הקדש וקנה מהן קניי זבין וקניי יולדות, או ששקל מהן שקלו שהוא חייב לשקול לתרומה השלכה, או שהביא חטאתו ואשמו מן הקדש, דהיינו "מקדש לקדש", וכיון שהביא לעזרה - מעל, דברי רבי שמעון. דקסבר: דמאן דמחייב חטאת או אשם - לעולם הוא חייב באחריותו עד שיביאנו לעזרה, וכיון שהביאו - נפטר מאחריותו. אף האי נמי דמוציא מקדש לקדש, כיון שהביאו לעזרה - יצא ידי חובתו די אחריות, ומעל. ורבי יהודה כבר לעולם הוא חייב באחריותו עד שיוזק הדם - אף הכא נמי, כיון שנוזק הדם יצא ידי אחריות חובתו - מעל. דכיון דיצא בו ידי חובתו - כמו שהוציאו לחולין דמי. ומנין דמעל, לרבי שמעון בדאית ליה ולרבי יהודה בדאית ליה? תלמוד לומר "תמעול מעל" - ריבה. שיכול מאי - כלומר, מה היה סלקא דעתך למעט נשיא או משוח ממעולה? פשיטא דכולן חייבין. ד"נפש" כתיב, ו"נפש" משמע בין יחיד בין נשיא ומשוח. מהו דתימא אמר רחמנא גבי שמן המשחה ואשר יתן ממנו על זר והאי משוח לאו זר הוא דהא אימשה בגוויה - סלקא דעתך אמינא דלא הוי בכלל מעילה, קא משמע לך "נפש" דמשח נמי הוי בכלל מעילה. אקשיה רחמנא - כלומר, אמרינן לעיל דאקשיה רחמנא מעילה לסוטה ולעבודה זרה, כדאמרין לעיל. ודחי דמי אקשיה לסוטה? - דכי היכי דסוטה אף על גב דלא פגמה - מעל, דסוטה פגומה ועומדת היא, דאינה נהוגת אלא בבועלה, כדכתיב "מבלעדי אישך", ואמרין (סוטה כד.) שקדמה בעילת לבעל לבעל, והיינו בעולה, ואפילו הכי כתיב "ומעלה בו מעל". גבי הקדש נמי אם נתנה טבעת בידה - אף על גב דלא פגמתו - מעלה. אקשיה רחמנא לעבודה זרה דעד דאית ביה שינוי - שמשנה עצמו משכינה לעבודה זרה, גבי הקדש נמי עד דביקע בקרדום עצי חולין, דשינה ממלאכת קדש למלאכת חול - לא מעל, עד דביקע, דפגמה. אקשיה רחמנא לתרומה - כדאמרין לעיל: יליף "חטא" מתרומה להכי, מה תרומה - פרט למזיק, שאם שפר אובלחן או משקין של תרומה ולא נהנה מהן, שאינו חייב. אף גבי הקדש נמי, כל מידי דבר אכילה כי מזיק ליה, ששפכו ולא נהנה ממנו - פטור ממעילה. ואמר לן רבי: דהוא הדין נמי אף במידי דלאו בר אכילה הוא, כי מזיק ליה - פטור, דאין חייב מעילה עד שיהנה. אלא משום דכתיב בתרומה "כי יאכל", דבתרומה ליכא אלא חייב אכילה, אמר נמי גבי הקדש "כל דבר אכילה". ודחב לאו בר איפגומי הוא - דקתני תנתיין "כיון שנהנה - מעל", ולא קתני ביה "עד שיפגום", אלא דבר פגימה הוא, ואם כן דלא מיפגם. דחבא דכלתיה דגון להיכא אול - גון אדם עשיר היה, ונתן זהב הרבה ותכשיטין לכלתו. וכשנתן לה שקלו, ולאחר זמן שקלו ונמצא חסר ממשקלו. אלא זהב נמי עשוי ליפגם. אמר ליה - רב וביד: מהא ליכא למשמע מינה, דדלמא דאי דחסר "להיכא דרמיין כלתין" - כלומר, לפי שלא היו משמרות אותו זהב אלא משליכות אותו בכל מקום שמוצאות אותו, כדרך שעושות כלותין שאינן משמרות תכשיטין כראוי, בשביל כן חסר. אבל אלו המשתמר יפה - אינו נחסר. ועוד - אם תלמוד לומר דמתחסר הוא, אפילו הכי כיון שנהנה - מעל. "דנדי דלא איכא נהנה ופגם לאלתר" - שאינו הוא מיד בשעה שנהנה ממנו, "לעולם מי לית ביה פגימה" - דמי קאמינא דלית ביה פגימה לעולם? לאלתר קאמינא דלית ביה פגימה, אבל לאחר זמן הולך ומתחסר. וכיון דלאלתר לית ביה פגימה, הלכך כיון שנהנה - מעל. מכרי בחטאת כחמה תמימה מיירי - מתניתין, היינו "כוס של זהב". וכי היכי דכוס של זהב לא קאי לאיפגומי, ומשום הכי לא אויל ביה בטר פגימה, אלא כיון שנהנה בו בפרוטה - מעל. אף חטאת תמימה, דקיימא להקרבא, לאו בת פרייה היא, כיון שנהנה ממנה - לעולם בה. ואמאי קאמר "עד שיפגום", מאי פגם מצי למעבד בה? דאפילו רכיב עלה עד דאבכשה, האי לא הוי שם פגם, דלא פגמה למובה, דבהמה בין שמינה בין כחושה חויה לכפרה, ואין בה תורת פגימה. אמר רב פפא מתניתין בחטאת בעלת מום עסקין - דקיימא לפרייה, וכיון דפגמה, שהכחישה ופחית מומיה, דבר שיש בו פגם הוא, הלכך לא מעל עד שיפגום בשוה פרוטה. וסיפא דקתני "שנחיה מוהה ביה שנהנה בשוה פרוטה" - מעל" מיירי בין בתמימה בין בבעלת מום, דכיון דמתה - לאו בת פריין היא, דאין פורין את הקדשים להאכילן לכלבים (פסחים כט.א). הלכך לא תני בה "עד שיפגום".

אקשיה רחמנא לתרומה דכתיב כי יאכל פרט למזיק - פירוש: פוגם דלא נהנה. דאי לא (והקשא) תרומה, הוה מחייבין, כדקאמר בתחלת הבריתא דקאמר "יכול פגם ולא נהנה" וכו', משום דילפינן ליה מעבודה זרה, כדפירשנו לעיל. אין להקשות: מאי שנא דהקישא דסוטה נקטיה לחיובא. והקישא דתרומה לפטור - דהא בדאיתא וזה בדאיתא, הקישא דסוטה איתא לחייב נהנה בלא פגם בדבר שאין בו פגם, לולי הקישא דסוטה היה פטורין כל נהנה, ואילמלא הקישא דתרומה היה מתחייב פגם בלא נהנה מעבודה זרה, כדפירשתי לעיל. ואם תאמר: מדוע לא הזכיר גם פטור דנהנה בלא פגם גבי תרומה, דהא נמי מתרומה בדאיתא לעיל "כול נהנה ולא פגם", כדפירשתי לעיל? ויש לומר: משום דלא פסקינן ליה. דהא איכא נהנה בלא פגם דחייב, כגון בדבר שאין בו פגם, דילפינן ליה מסוטה. אלא אי קשיא, הא קשיא - גבי עבודה זרה דנקט הקישא לפטור, עד דנקט לפטור היה לו להזכיר לענין חיוב, דהא מעבודה זרה נפקא לן חיוב מעילה בהוצאה מרשות הקדש לרשות הדיוט, כגון מכירה ומתנה ושאלה גם בלא הנאה. דהא לא שמעינן, לא מסוטה ולא מתרומה, דבתריהון איכא הנאה? ויש לומר: דהכי נמי קאמר, אקשיה לעבודה זרה, ועד דאיכא שינוי - כלומר, מעבודה זרה דבשני רשות מחייב בלא שום הנאה. ואגב אורחא אשמועינן דאינו קריי שינוי בהוצאה מרשות הקדש לחוד, עד שיכנס לרשות הדיוט ויזכה בו ההדיוט על ידי בקוע, וכדפירשנו לעיל דאשמועינן רבותא אליבא דרב הונא. אקשיה רחמנא לתרומה - "כי יאכל" - פרט למזיק, אף הקדש - מידי דבר אכילה, כי מזיק ליה - פטור. תימה: משמע דוקא דמידי אכילה הוי מזיק פטור, וקשיא דבפרק קמא דבבא קמא (ט.ב.) במשנה תנן "נכסים שאין בהן מעילה", ואי יש בהן מעילה, דהיינו קדשים או קדשי קדשים - פטור. וקאי א"א רבנא דבבא דרישא. דקתני בהו "המבעה", דהיינו אדם המזיק, ואפילו למאן דאמר מבעה עז השן, דלא פליגי בזה ופירש הרב רבינו רבינו יצחק: דתנא דנקט ד"כי יאכל" לדעתו לאשמועינן, דכי נמי אכיל דרך דיוק, כגון אכילה גסה - פטור. ויש להוסיף כגון שמן של תרומה, דפטור, כדאיתא פרק "כיצד מברכין" וברכות לה.ב. ועיין תוספות תוס' בבא מציעא צ.ט.ב. דבור המתחיל "פרט" וכו'.

ורדבא לאו בר איפגומי הוא - בתמימה. אמנתין ד"כוס של זהב", דקרי ליה "דבר שאין בו פגם". דחבא דכלתיה דגון היכן אול - מסקנא דקושא הוא. כלומר, אי דבר שאין בו פגם הוא, "דחבא דכלתיה דגון" - פירוש: זהב כלתו של אותו עשיר הנקרא נח, "היכן אול?" ומהדר ליה: "דלמא האי דחבא היכי דרמיין כלתין" - כלומר, שמו עשתה מזהבה כמה שעשו כלתו שלך, דהוי משליכות אותו בחלונות או במקום אחר שאינו נשמר, והיה פוגם הרבה. "דרמיין" - משליכות. מכרי אי בבהמה תמימה היינו כוס של זהב - פירוש: כיון שהיו תמימים - דבר שאין בו פגם הוא, דאפילו כחשה - אין נפסד בכך כלום, שהרי מקריבים אותו, ויוצא בה. דלא שייך פגם אלא בדבר העומד לדמיו, שאם בא למוכרו - דמיו נפחית. אבל בדבר העומד ליקרב, ואינו נפסד בכך ליקרב - אין זה דבר שיש בו פגם. ומשני: "בבעלת מום" - דהשתא עומדת לימכר, דרמיה פחותים. הכי

קעז מעילה. פרק חמישי – הנהגה מן ההקדש דף יט עמוד ב – מתוך מהדורת "אבן ישראל" – (שטיינזולץ) רש"י תוספות

הבי גרסין — "נהגה בחצי פרוטה ופגם בחצי פרוטה, או שנהגה בפרוטה בדבר אחד ופגם בפרוטה בדבר אחר — הרי זה לא מעל, עד שיהנה שוה פרוטה ויפגם שוה פרוטה בדבר אחד". ובגמרא מפרש טעמא, דילפינן מתרומה דבדבר שפגם בו נהנה. **אין** מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת בלבד — תימנה: דתניא בתוספתא "בנקע בקרדום של הקדש וזכא חבורו ונקע בו, ובא חבורו ונקע בו — כולם מעלו". וליכא למימר דבקרדום כלי שרת מיירי, דהא תני התם בסיפא "נתנה לחבורו, וחבורו לחבורו — הראשון מעל, והשני לא מעל", ובעולה "כולם מעלו". ומפרש דהתם במאי עסקין: כגון לאחר שבקע החזירי, דמה שהחזירי — הרי הוא של הקדש כאילו לא מעלו. ורבינו יצחק מפרש דהתם בגזברין עסקין, דלעולם לא יצאו לחולין בשום מעילה עד שיוציאנה מרשותו.

רבי אומר כל דבר (שיש בו פגם) ושאינו לו פדיון יש בו משום מועל אחר מועל — מפרש ליה בגמרא.

מאי טעמא דתנא קמא קטב בעניינא דבהמה כתיב (ודכתיב) באיל האשם — פירוש: דכתיב (ויקרא ד) "אשר" יכפר עליו באיל האשם", ומיותר, דכתיב קרא אחריו, והוה מצי למיכתב "אשר יכפר עליו", אלא שמע מינה לדרשא אתי — למימר, דווקא באיל אשם איכא מעילה אחר מעילה, אבל לא בכלי שרת. נראה לרבי דצריך לפרש דסבירי רבנן שהוא יוצא לחולין על ידי מעילה, ואם כן יש לו פדיון. דאם אין פדיון, אם כן לא יצא לחולין, ואמאי לא ימעלו בו מאחר שמעל אחד? ואין סברא לומר בזה דגלי קרא. "ורבי נחמיה אמר לך: קל וחומר, אם לא אחריים מביא לידי קדושה" — פירוש: שהכלי שרת מקדש במה שבתוכו. "הוא עצמו לא כל שכן" — פירוש: שלא יצא לחולין על ידי מעילה. אבל מכל מקום מודה דיש לו פדיון, אלא גבי מעילה שאני משום קל וחומר. ולענין פדיון, שמוא לא שייך האי קל וחומר, "באיל האשם" מביעיא ליה לדרשא אחריתא. **האומר** הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירין וטעונן מלח וטעונן תנופה — ומפרש התם פרק "הקומץ רבה" (מנחות כג.) דלדברי רבי עצים צריכים קמיצה כמו מנחה, וצריך עצים לעשות מערכה ולהקטירם בה. והשתא פליגי כן רבי ורבנן במתניתין. דרבי סבר: כל דבר שאין בו פגם, כגון עצים, יש בהן מועל אחר מועל, כמו בהמה וכלי שרת, דעצים קרבן גמור הוא. ורבנן סברי דלאו קרבן הוא, ואין בהם מועל אחר מועל. **קדשי** מזבח תמימים ונעשו בעלי מומין איכא בינייהו והתניא — בנחותא. "רבי אומר: יקברו" — דקסבר: בעינן העמדה והערכה. "וחכמים אומרים: יפדו" — דקסברי: לא בעינן העמדה והערכה. השתא פליגי בין רבי ורבנן, דאליבא דרבי דאמר בעינן העמדה והערכה, אם כן אלימא קדושתיהו, שהרי אינם נפדים בקל. הלכך, יש בהם מועל אחר מועל. "ודבר שאין בו פגם" קרי ליה — לפי כשמתחלה כשהיו תמימים, היו דבר שאין בו פגם. ורבנן סברי: אין מועל אחר מועל, דלא אלים קדושתיהו, שהיו הם נפדים מבלי העמדה והערכה. **נמל** אבן או קורה של הקדש הרי זה לא מעל — בגמרא מוקי לה באבנים הסמיות לו לגזבר עסקין, שאין יוצאין לחולין בנטילת הגזבר, לפי שאינו מוציא מרשות הקדש בנטילתו. שכל זמן שהיא ברשות הגזבר הרי היא ברשות הקדש, עד שיוציאה מרשותו.

נתנה

והערכה, אפילו קדשי מזבח, והני לא אפשר בהעמדה והערכה, דהא מתו — הלכך יקברו, הואיל ולית להו פדייה. הלכך יש בהן מועל אחר מועל, הנהגה ממנה אחר שחוטט. **וחכמים אומרים יפדו** — דלא בעו העמדה והערכה, וכיון דקדושת דמים ניהו ואית בהו פדייה — אין בהן מועל אחר מועל.

משנה נהנה בכחצי פרוטה ופגם בחצי פרוטה, או שנהנה בשוה פרוטה בדבר אחד ופגם בשוה פרוטה בדבר אחר — לא מעל, עד שיהנה בשוה פרוטה ויפגם בשוה פרוטה בדבר אחד. **אין** מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת בלבד. **יציד?** — רבב על גבי בהמה, ובא חבורו ורבב, ובא חבורו ורבב — כולן מעלו. **שתה כוס של זהב, ובא חבורו ושתה, ובא חבורו ושתה** — כולן מעלו. **תלש מן החטאת, ובא חבורו ותלש, ובא חבורו ותלש** — כולן מעלו. **רבי אומר: כל דבר שאין לו פדיון — יש בו מועל אחר מועל. גמרא מני מתניתין?** — **רבי נחמיה** היא, דתניא: **אין** מועל אחר מועל אלא בבהמה בלבד. **רבי נחמיה אומר: בהמה וכלי שרת. מאי טעמא דתנא קמא? קסבר: בעניינא דבהמה כתיב דכתיב "באיל האשם".** ורבי נחמיה אמר לך: קל וחומר, אם אחרים מביא לקדושתו, הוא עצמו — לא כל שכן! **"רבי אומר כל דבר שאין לו פדיון יש בו"** היינו תנא קמא! **אמר רבא: איכא בינייהו עצים. דתנו רבנן: האומר "הרי עלי עצים" — לא יפחות משני גזירין. רבי אומר: עצים קרבן הן, וטעונין מלח, וטעונין תנופה. אמר רבא: לדברי רבי עצים טעונין עצים. ואמר רב פפא: לדברי רבי — עצים צריכין קמיצה. רב פפא אמר: קדשי מזבח תמימים, ונעשו בעלי מומין, ועבר ושחטן, איכא בינייהו. והתניא: קדשי מזבח תמימים, ונעשו בעלי מומין, ועבר ושחטן. **רבי אומר: יקברו. וחכמים אומרים: יפדו. משנה נמל אבן או קורה של הקדש — הרי זה לא מעל.****

נתנה

מעילה, דהכי קיימא לן (ובחים פא.) דכלי שרת מקדשין בכל דבר. **הוא עצמו** — כלי שרת, כגון כוס של זהב, לא כל שכן שיהא קדוש כל כך שיהא בו מועל אחר מועל. **איכא בינייהו עצים דתנו רבנן האומר הרי עלי עצים וכו'** — דהכי תנן במסכת מנחות בפרק "האומר הרי עלי עשרין" (קרב): "האומר הרי עלי עצים — לא יפחות משני גזירי עצים". ואמרין בגמרא, תנו רבנן: קרבן — מלמד שמתנדבין עצים. וכמה? — שני גזירין, וכן הוא אומר: "והגורלות הפלנו קרבן העצים". **רבי אומר עצים קרבן הן וטעונין מלח וטעונין תנופה** — לרבי דקרי להו "קרבן", הוי דבר שאין בו פגם וקדשי קדושת הגוף, ויש בהן מועל אחר מועל. שאם ישב עליהן, וחזר אחר וישב עליהן — יש בהן מועל אחר מועל. ולרבנן דלא קרו להו "קרבן", לא הוו כקדשי מזבח, אלא הוו כקדשי בדק הבית, והוו דבר שיש בו פגם, ודמו כמאן דלא קיימי אלא לדמי — ואין בהן מועל אחר מועל. **אמר רבא לדברי רבי** — דקרי להו "קרבן", אותן עצים טעונן עצים אחרים להקטירין עליהן, כמו שאר קרבן. **וצריכין קמיצה** — שיקח מן העצים מעט בקומצו ויקטיר תחלה. דהואיל ומקשי להו למנחה שטעונן מלח והגשה, טעונן נמי קמיצה. **רב פפא אמר** — קדשי מזבח וכו' איכא בינייהו. והתניא — בנחותא, "קדשי מזבח תמימים ונעשו בעלי מומין, ועבר ושחטן עד שלא נפדו. רבי אומר: יקברו" — משום דקא סבר: הכל היו בכלל העמדה והערכה, הואיל ולית להו פדייה. הלכך יש בהן מועל אחר מועל, הנהגה ממנה אחר שחוטט. **וחכמים אומרים יפדו** — דלא בעו העמדה והערכה, וכיון דקדושת דמים ניהו ואית בהו פדייה — אין בהן מועל אחר מועל.

משנה

מעילה דף יט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קצה

משנה

הַנִּהְיָה מִן הַהִקְדָּשׁ, כִּגוֹן שִׁלְבֵשׁ בְּגַד הַשִּׁיִּיךְ לַהֲקֹדֶשׁ, וְהִנָּתְנוּ הֵיחָד רַק
כְּבִהְצִי [כְּשִׁיעוּר חֲצִי] פְּרוּטָה, שֶׁהוּא פְּחוֹת מִשִּׁיעוּר הַמַּחְיִיב שֶׁהוּא
פְּרוּטָה כִּמְבוּאָר לַעִיל (ח), וּפָנָם – שֶׁקֶרְעוּ וְהַפְּחוּ מִשּׁוּי כְּהִצִּי
פְּרוּטָה. אוֹ שִׁנְהִינָה מִן הַהִקְדָּשׁ בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה, בְּדָבָר אֲחֵר, כִּגוֹן
שִׁלְבֵשׁ בְּגַד שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וְנוֹדֵר וְלֹא פָנָמוּ, וּפָנָם בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה בְּדָבָר
אֲחֵר, כִּגוֹן שֶׁשָּׁפַךְ מִשְׁקָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ. לֹא מַעַל, עַד שִׁנְהִינָה בְּשָׁוֶה
פְּרוּטָה וּפָנָם בְּשָׁוֶה פְּרוּטָה, בְּדָבָר אֲחֵר – בְּאוֹתוֹ חֲפִץ. כִּמְבוּאָר
לַעִיל (ט) שֶׁהוֹקְשָׁה מַעֲלִילָה לְתַרומָה שֶׁאֵין הַזֶּה חַיִּיב אֲלֵא שֶׁמִּשּׁוֹם שִׁפְגַּם
וְנִהְיָה מֵאוֹתוֹ כּוֹיֵת שֶׁאֵכָל.

הַמִּשְׁנָה עוֹבֵרֶת לְבֹאֵר דִּין חֲפִצֵי הַקֹּדֶשׁ לֵאחֲרֵי שֶׁמַּעֲלֻּ בָּהֶם: אֵין מוֹעֵל
אַחֵר מוֹעֵל – אֵין שְׁתֵּי מַעֲלִילוֹת זֶה אַחֵר זֶה בְּמוֹקְדָּשִׁין – בְּדַבְרִים
הַמוֹקְדָּשִׁים לָהּ, שֶׁלֹּאֲחֵר שֶׁמַּעֲלֵ פַעַם אַחַת יֵצֵא חֲפִץ לְחֻלּוֹן וּמוֹתֵר
בְּהִנָּא, אֱלֹא – זֹלַת הַמוֹעֵל בְּהִקְדָּשָׁה תְּמִימָה שֶׁהִיא קְדִישׁ מִזִּבְחָה
וְכָלִי שֶׁרֶת בְּלִבָּהּ, שֶׁאֵלּוּ גַם לֵאחֲרֵי שֶׁמַּעֲלֻּ בָּהֶם נִשְׁאָרִים בְּקֹדֶשְׁתָּם,
וְאִם חֹזֵר וּמַעֲלֵ בָּהֶם חַיִּיב. בִּיצֵר, רִכָּב עַל גִּבִּי בְּהִקְדָּשָׁה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ
הַעֲמוּדָת לַהֲקִרְבָּהּ, וְכֹא הִכְרֹו לֵאחֲרֵי מִכֵּן וְרִכָּב אֵף הוּא עַל אוֹתָהּ
בְּהִמָּה, וְכֹא הִכְרֹו הַשְּׁלִישִׁי וְרִכָּב עֲלֶיהָ, בּוֹלֵן מַעֲלֵ. כִּיִּצֵּא בֹזֵה,
שֶׁתָּה אַחֵר כְּכֹסֶם שֶׁל וְהָב שֶׁהִיָּה כָּלִי שֶׁרֶת, וְכֹא הִכְרֹו לֵאחֲרֵי מִכֵּן
וְשִׁתָּה אֵף הוּא מֵאוֹתָהּ כּוֹס, וְכֹא הִכְרֹו הַשְּׁלִישִׁי וְשִׁתָּה, בּוֹלֵן מַעֲלֵ.
כִּיִּצֵּא בֹזֵה, תִּלָּשׁ שַׁעַר אֶצְמֵר מִן הַתְּקָאָת שֶׁהִיא תְּמִימָה וּפָנָם
בְּשׁוּיָה, וְכֹא הִכְרֹו אַחֲרָיו וְתִלָּשׁ אֵף הוּא מֵאוֹתָהּ חֲטָאָת, וְכֹא הִכְרֹו
הַשְּׁלִישִׁי וְתִלָּשׁ מִמֶּנָּה, בּוֹלֵן מַעֲלֵ. הַטַּעַם בְּכֹלֶם הוּא, שֶׁמִּכֵּין
שְׁעוּמִידִים לַהֲקִרְבָּהּ וּלְשִׁירֹת וְלֹא לְפִדְיוֹן, גַּם אִם כִּחְשָׁה לְבַהֲמָה מִן
הַרְכִּיבָהּ, וְגַם אִם נִפְגְּמָה הַכּוֹס שֶׁשֶּׁתָּה בָּהּ, לֹא נִפְחָתוּ מִיַּעֲרֹם כְּלֹם,
וְהָרִי הֵם בְּקֹדֶשְׁתָּם. זֶה הִיא דַּעַת תָּנָא קָמָא. רַבִּי אוֹמֵר, אֵף כֹּל דָּבָר
שֶׁאֵין לוֹ (פְּדִיוֹן) [פָּנָם – שֶׁאֵינוּ נִפְסָל בְּפִגְמָה], מִשּׁוּם שֶׁאֵין לוֹ פְּדִיוֹן,
הָרִי הוּא דֹמֶה לְבַהֲמָה, וְיֵשׁ בּוֹ מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל. וּבִגְמָרָא יִתְבָּאֵר
בְּמָה נִחְלָקוּ תָנָא קָמָא וּרְבִי.

גמרא

הַגְמָרָא מְבִיאָה חוֹלָקִים עַל הַמִּשְׁנָה, וּמְבֹאֵרֶת מַחְלוקָתָם. שְׁוֹאֵלֶת
הַגְמָרָא: מִנֵּי מִתְּנִיתִין – כְּדַעַת מִי שְׁנוּיָה מִשְׁתַּנּוּ שִׁישׁ מוֹעֵל אַחֵר
מוֹעֵל גַּם בְּכָלִי שֶׁרֶת. מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: רַבִּי נֶחֱמִיָּה הִיא. דְּתַנִּיָּא, אֵין
מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל – אֵין שְׁתֵּי מַעֲלִילוֹת זֶה אַחֵר זֶה אֱלֹא בְּהִקְדָּשָׁה בְּלִבָּהּ,
אַבֵּל בְּשֹׂאֵר חֲפִצֵי הַקֹּדֶשׁ וְאִפְּלוּ כָּלִי שֶׁרֶת, אֵין מַעֲלִילָה נִסְתָּה, זֶה
שִׁיטָּת תָּנָא קָמָא. רַבִּי נֶחֱמִיָּה אוֹמֵר, בְּהִקְדָּשָׁה וְכָלִי שֶׁרֶת יֵשׁ מוֹעֵל
אַחֵר מוֹעֵל.

שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא: מָאי מַעְמָא דְּתָנָא קָמָא שֶׁאֵין מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל
אַלֵא בְּבַהֲמָה בְּלִבָּהּ. מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: קִסְכָּר שֶׁהִדְרֵשׁ בְּתוֹרָה בְּדִין
מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל כְּעִנְיָנָא דְּבִהְמָה כְּתִיב וְלֹא בְּשֹׂאֵר מוֹקְדָּשִׁים,
לְפִיכָךְ דּוּקָא בְּבַהֲמָה יֵשׁ מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל וְלֹא בְּשֹׂאֵר דְּבָרִים. וְהִזְכִּין
כְּתוּב דִּין זֶה בְּתוֹרָה, דְּכָתִיב בְּפִרְשֵׁת מַעֲלִילָה (ויקרא ה טז), וְהִזְכִּין יִכְפֹּר
עָלָיו פֶּאִיל הָאִשָּׁם וְנִסְלַח לוֹ, וְהִתִּיבּוֹת 'בְּאִיל הָאִשָּׁם' מִיִּתְרֹת,
שֶׁכֵּן נֶאֱמָר בְּפִסּוּק שֶׁלִּפְנֵי זֶה: וְהִבִּיא אֶת אֶשְׁמוֹ לָהּ: אֵיל תָּמִים וְגו'
לְאֶשֶׁם, אֲלֵא נִכְתָּב תִּיבּוֹת אֲלוֹ לְדִרְשָׁה וְכֹאֵילוּ נֶאֱמָר 'וְהִזְכִּין יִכְפֹּר
עַל שֶׁמַּעֲלֵ בְּאִיל הָאִשָּׁם', וְכִין שֶׁאֵף לֵאחֲרֵי הַמַּעֲלִילָה נִקְרָא אִשָּׁם
מִשְׁמַע שֶׁעֲדִין הוּא בְּקֹדֶשְׁתּוֹ, וְלִכָּן יֵשׁ בּוֹ מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל, וּמִדַּנְקֵט
הַכְּתוּב אֵיל שֶׁהוּא מִין בְּהִמָּה וְלֹא שֹׂאֵר מוֹקְדָּשִׁים, מִכְּלָל שֶׁבְּשֹׂאֵר
מוֹקְדָּשִׁים אֵין מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל.

הַגְמָרָא מְבֹאֵרֶת אֶת דַּעַת רַבִּי נְחֵמְיָה: וְרַבִּי נֶחֱמִיָּה שֶׁהוֹסִיף שֶׁגַם בְּכָלִי
שֶׁרֶת יֵשׁ מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל, אֱמַר לָהּ, שֶׁהֵגַם שֶׁלֹּא נִכְתָּב כָּלִי שֶׁרֶת
בְּפִסּוּק יֵשׁ בּוֹ מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל מִדִּין קָל וְחוֹמֶר, שֶׁאִם דְּבָרִים אֲחֵרִים
מְבִיא כָּלִי שֶׁרֶת זֶה לְקֹדֶשְׁתָּן – לְקֹדֶשְׁהָ חֲמוּרָה שִׁישׁ בָּהֶם מוֹעֵל
אַחֵר מוֹעֵל, שֶׁכֵּן שְׁנִינוּ בּוֹבָחִים (יב) שֶׁהִנִּיתִן כְּכָלִי שֶׁרֶת וְרֹאיוֹ לְקִרְבָּן,
מִתְקַדֵּשׁ בְּקֹדֶשְׁתּוֹ הַגּוֹף, הוּא [כָּלִי שֶׁרֶת] עֲצָמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן
שִׁתְקַדֵּשׁ בְּקֹדֶשְׁתּוֹ זֶה שִׁישׁ בָּהּ מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל.

שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: רַבִּי אוֹמֵר כֹּל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ פְּדִיוֹן יֵשׁ בּוֹ מוֹעֵל
אַחֵר מוֹעֵל.

הַגְמָרָא מְבֹאֵרֶת בְּמָה נִחְלָקוּ תָנָא קָמָא וּרְבִי בַּמִּשְׁנָה. שְׁוֹאֵלֶת הַגְמָרָא:

הֵיִינוּ תָנָא קָמָא, שֶׁכֵּן אֵף לְדַעַת תָּנָא קָמָא הַטַּעַם שִׁישׁ מוֹעֵל אַחֵר
מוֹעֵל בְּבַהֲמָה וְכָלִי שֶׁרֶת מִשּׁוּם שֶׁאֵין לָהֶם פְּדִיוֹן, וּבְמָה נִחְלָקוּ.
מִשִּׁיבָה הַגְמָרָא: אֱמַר רַבָּא אֵיכָא בִּינְיָהוּ – יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּינֵיהֶם לְעַנְיָן
עֲצִים שֶׁהִתְנַבֵּא אֲדָם לְמִזְבֵּחַ. דְּתַנּוּ רַבָּנָן, הָאִמֵּר הָרִי עָלִי לְהִבְיָא
עֲצִים לְמִזְבֵּחַ, לֹא יִפְחוּת [לֹא יִבְיֵא פְּחוֹת] מִשְׁנֵי גִזְרִין – שְׁנֵי
בְּקַעֲיוֹת גְּדוּלוֹת כְּמִדַּת הַגִּזְרִין שֶׁהִיוּ מִסְדְּרִים עַל הַמַּעֲרֹכָה, וְהָיוּ
לְצוּרָךְ עֲצֵי הַמַּעֲרֹכָה שֶׁעֲלֵיהֶם נִתְּנִים הַמוֹקְדָּשִׁים עַל גִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ.
וְנִלְמַד זֶה בְּבִרְיָאָה (מְנָחוֹת ק) מִזְכָּתוֹב (ויקרא ב א), וְנִפְשׁ כִּי תִקְרִיב קֶרֶבֶן
מִנְחָה, שְׁתִּיבָת 'קֶרֶבֶן' מִיִּתְרָת, בִּזְכָּא לְלַמַּד שֶׁמִּתְּנָדְבִין עֲצִים
לְמַעֲרֹכָה. זֶה דַּעַת תָּנָא קָמָא. רַבִּי אוֹמֵר, עֲצִים עֲצָמָם קֶרֶבֶן הֵן –
שִׁיכּוֹל לַהֲקִדִּישׁם שִׁיחֵיו קֶרֶבֶן גָּמוֹר לְכָל פְּרִטִּי, וְאִם אִמֵּר הָרִי עָלִי
שְׁנֵי גִזְרֵי עֲצִים אֲלוֹ לְמִזְבֵּחַ, כִּדָּן מִקְרִיבָם עַל גִּבִּי הַמִּזְבֵּחַ, וְיַעֲזִיבִין
מִלָּח בְּדוּמָה לְמִנְחָה כְּכָתוּב (ויקרא ב א) וְכָל קֶרֶבֶן מִנְחָתְךָ בְּפֹלַח תִּמְלֹח'
וְגו'. וְיַעֲזִיבִין [תְּנוּפָה] [תְּנוּפָה] בְּדוּמָה לְמִנְחָה שֶׁנֶּאֱמָר בָּהּ (שם ב ח)
'וְהִגִּישָׁה אֶל הַמִּזְבֵּחַ', וְהֵינּוּ שְׁלִפְנֵי הַקְּמִיצָה מִגִּישָׁה לְקֶרֶן דְּרוּמִית
מַעֲרִיבִית שֶׁל הַמִּזְבֵּחַ.

וּבִזְזָה נִחְלָקוּ תָנָא קָמָא שֶׁבַּמִּשְׁנָה וּרְבִי, שֶׁלְדַעַת רַבִּי שְׁעֵצִים נִקְרָאוּ
קֶרֶבֶן וְקֹדֶשִׁים בְּקֹדֶשְׁתּוֹ הַגּוֹף, יֵשׁ בָּהֶם מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל, וְאִם יֵשֵׁב עַל
עֲצִים הִלּוּ וְלֵאחֲרֵי מִכֵּן בֹּא אַחֵר וְיֵשֵׁב עֲלֵיהֶם שְׁנִיָּהם מַעֲלֻ. וְתָנָא
קָמָא סוֹבֵר כְּדַעַת רַבָּנָן שֶׁבְּבִרְיָאָה שְׁעֵצִים קְדוּשִׁים בְּקֹדֶשְׁתּוֹ בְּדִק
הַבֵּית, וְעַל כֵּן אֵין בָּהֶם מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל.

הַגְמָרָא מְבִיאָה דִּין נִסְפָּה בְּקֶרֶבֶן עֲצִים לְדַעַת רַבִּי: אֱמַר רַבָּא, לְדָבָרִי
רַבִּי הָאוֹמֵר שְׁעֵצִים עֲצָמָם קֶרֶבֶן הֵן, אוֹי עֲצִים הִלּוּ מִיַּעֲזִיבִין עֲצִים
אַחֲרִים לְהַקְטִירָן עֲלֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁמִּצְוָנוּ בְּתוֹרָה בְּשֹׂאֵר קֶרֶבֶנוֹת. וְאֱמַר
רַב פִּפְא, לְדָבָרִי רַבִּי שֶׁמִּקְדֵּשׁ קֶרֶבֶן עֲצִים לְמִנְחָה וּמִצְרִיכֵם הַגִּשָּׁה
כְּמִנְחָה, כְּמוֹ כֵּן אוֹתָם עֲצִים צָרִיכִין מִיַּצִּיָּה כְּמִנְחָה, שִׁירְסָקָם וְיַעֲשֵׂם
לְעֲצִים דְּקִים וְיִטּוֹל מִדָּם מְלֹא קוֹמְצוֹ וְיִקְטִירָהּ הַקּוֹמֵץ.

הַגְמָרָא מְבִיאָה בִּיאוֹר אַחֵר בְּמָה נִחְלָקוּ תָנָא קָמָא שֶׁבַּמִּשְׁנָה וּרְבִי,
וְלִהְבֵּנֶת הַדְּבָרִים נִקְדִּים כְּדִלְהֵלָן: בְּעַנְיָן פְּדִיוֹן קְדִשִׁים לְמוֹדֵנוּ מִפְּסוּקִים
(ויקרא כ א–ב) שֶׁכְּשִׁפּוּדִים נִקְדִּים לְפִדְיוֹתָהּ מִיַּד הַהִקְדָּשׁ, וְעַל כֵּן
וְלִהְיָרִיךְ אֶת שׁוּיָה, וְאֵת זֶה יִתֵּן הָבָא לְפִדְיוֹתָהּ מִיַּד הַהִקְדָּשׁ, וְעַל כֵּן
אִם מִתָּה הַבְּהִמָּה קוֹדֵם שֶׁתַּעֲרֹךְ אֵין פּוֹדִין אוֹתָהּ אֲלֵא תִקְבֵּר, שֶׁכֵּן
לֵאחֲרֵי מִיתָה אֵינָה יֹכּוֹלָה לְעַמּוֹד.

אַלֵא שְׁבִדִּין הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה אִמֵּר הַכְּתוּב (ויקרא כ א) 'בְּהִמָּה טְמֵאָה',
וְנִחְלָקוּ תָנָאִים בְּתוֹמָרָה (ב) הָאֵם הַכּוֹנוּנָה לְבַהֲמָה טְמֵאָה שֶׁהוֹקְדָּשָׁה
לְבִדֵּק הַבֵּית וְהִיא הַטַּעֲוִנָה הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, אוֹ הַכּוֹנוּנָה לְבַהֲמָה
טְהוֹרָה שֶׁהוֹקְדָּשָׁה לְמִזְבֵּחַ וּנְפֵל בָּהּ מוֹם שֶׁהִיא טְמֵאָה לַהֲקִרְבָּהּ וְהִיא
הַטַּעֲוִנָה הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה. וְעַל פִּי מַחְלוקָת זֶה מְבֹאֵר רַב פִּפְא אֶת
הַמַּחְלוקָת שֶׁבִין תָּנָא קָמָא שֶׁל מִשְׁתַּנּוּ לְרַבִּי.

רַב פִּפְא אֱמַר, קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ תְּמִימִין הָרֹאיוֹם לַהֲקִרְבָּהּ וְנַעֲשֻׂו בְּעָלִי
מוֹמִיָּן וּנְפִסְלוּ עוֹמְדִים לְצֵאת לְחוּלִין עַל יַד פְּדִיוֹן, וְעֵבֶר וְשִׁחְטָן
בְּעוֹדֵם בְּקֹדֶשְׁתָּם קוֹדֵם שֶׁנִּפְדּוּ, אֵיכָא בִּינְיָהוּ – דְּבָרָה זֶה יֵשׁ הַבְּדֵל
בֵּין תָּנָא קָמָא לְרַבִּי, וְהִתְנִיָּא: וְכַפִּי שְׁנִיָּהוּ בְּבִרְיָאָה, קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ
תְּמִימִין וְנַעֲשֻׂו בְּעָלִי מוֹמִיָּן וְעֵבֶר וְשִׁחְטָן טֵרֵם שֶׁנִּפְדּוּ, רַבִּי אוֹמֵר
אֵין לָהֶם תִּקְנָה אֲלֵא יִקְבְּרוּ כִּדִּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בָּהֶם אֲדָם. שֶׁלְדַעַתוֹ חוֹבֵת
הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה קוֹדֵם לְפִדְיוֹן הִיא גַם בְּקִדְשֵׁי מִזְבֵּחַ, וְכִין שֶׁנִּשְׁחָטוּ
וְאִי אִפְשָׁר לְקִיָּם בָּהֶם הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה, אֵין לָהֶם פְּדִיוֹן, וּמֵאֲחֵר שֶׁכֵּל
שֶׁאֵין לוֹ פְּדִיוֹן אֵינוּ יוֹצֵא לְחוּלִין עַל יַד מַעֲלִילָה, יֵשׁ בָּהֶם מוֹעֵל אַחֵר
מוֹעֵל.

וְחִכְמִים אוֹמְרִים, לֹא פִדָּם לְפָנֵי שְׁחִיטָה יִפְדּוּ לֵאחֲרֵי שְׁחִיטָה,
שֶׁלְדַעַתָּם לֹא הִצְרִיךְ הַכְּתוּב הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה אֲלֵא בְּקִדְשֵׁי בִדֵּק
הַבֵּית, אֲבָל קְדָשִׁי מִזְבֵּחַ אִפְשָׁר לְפִדְיוֹתָם בְּלֹא הַעֲמָדָה וְהַעֲרָכָה,
וּמֵאֲחֵר שֶׁלְדַעַתָּם עֲדִין עוֹמְדִים לְקֹדֶשְׁתּוֹ לְפִדְיוֹן נִמְצָא שֶׁמַּעֲלִילָה
קוֹדֵם פְּדִיוֹן מוֹצִיאָתָן לְחוּלִין וְאֵין בָּהֶם מוֹעֵל אַחֵר מוֹעֵל.

משנה

נִסָּל גִּזְרֵי שֶׁל הַקֹּדֶשׁ אֵין אוֹ קוֹרָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ, כִּדִּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן
לְצִרְכֵּיהֶם, וְהִיא סְבוּר שְׁחָם שֶׁלּוּ, הָרִי זֶה לֹא מַעֲלֵ בְּנִטְלָה זֶה, שֶׁכֵּן
רְשׁוֹתוֹ רְשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ וּבִטְלָטוֹל בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ בְּלֹא שׁוֹם שִׁימוּשׁ עֲדִין הֵם
בְּרִשׁוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּכַתְחִילָה.

אבל נְתָנָה – את האבן או הקורה במתנה לְחֶבְרִי, הוּא [ו-הנותן]
מַעַל, משוכה בה חבירו, שבנתיתנה לחבירו הוציאה לחולין, וְחֶבְרִי
לֹא מַעַל, שכיון שבקדשי בדיק הבית אין מועל אחר מועל, רשאי
חבירו לעשות עתה באבן או בקורה מה שירצה ולא ימעה. אבל אם
בְּנָאָה לאבן או לקורה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, הֲרִי זֶה לֹא מַעַל עַד שְׂדִידוֹ
תַּחְתֵּיהָ וְתַנּוּן עָלָיו מִן הַחֲמָה או הגשמים ותהא הנאתו בְּשִׁיעוֹר שָׁוָה
פְּרוּטָה.

נִמְלֵל לַצֵּרִכִּי פְּרוּטָה שֶׁל הַקֹּדֶשׁ הַמוֹנַחַת בְּרִשּׁוֹתָיו וְסִבּוֹר שְׂהִיא שְׁלֹו,
הֲרִי זֶה לֹא מַעַל, אבל אם נְתָנָה לְחֶבְרִי במתנה, הוּא [ו-הנותן] מַעַל,
כי בנתיתנה לחבירו הוציאה לחולין, וְחֶבְרִי לֹא מַעַל.

ואם נְתָנָה [ו-לפרוטה זו] לְפָלֶן – שומר בית המרחץ ומשמש את
הבאים לרחוץ ונוטל מכל אחד שכרו, ונתנה לו בשכר שירחצנו בבית
המרחץ, אָף עַל פִּי שְׂעֵדִין לֹא רָחֵץ, מַעַל הַנּוֹתֵן מִיד, שבפרוטה זו
נשתעבד לו הבלן למלאכה ואינו יכול לחזור בו, וזוכה בה הבלן
בשכרו אף טרם שרחץ, שהרי אין מניעה מצידו, לפי שְׂהִיא [ו-הבלן]
אוֹמֵר לוֹ – לַנּוֹתֵן 'הֲרִי הַמֶּרְחֵץ פְּתוּחַ לְפָנָיו הַכֶּסֶם וְרָחִץ', וכיון
שזכה בה הבלן נמצא שנותן הפרוטה הוציאה לחולין ומעל מיד.

המשנה מבארת דין נוסף במעילה: אֲכִילָתוֹ וְאֲכִילַת חֶבְרִי – לקח
מהקדש דבר מאכל בשוה פרוטה ואכל הוא חציה והאכיל חציה
לחבירו. או הִנְיִיתוֹ וְהִנְיִית חֶבְרִי – סך בשמן של קודש והנהגה בחצי
פרוטה וסך את חבירו בחצי פרוטה, או אֲכִילָתוֹ וְהִנְיִית חֶבְרִי – אכל
שמן של הקדש בחצי פרוטה וסך את חבירו בחצי פרוטה, או הִנְיִיתוֹ
וְאֲכִילַת חֶבְרִי – סך בשמן של הקדש בחצי פרוטה והאכיל את חבירו
בחצי פרוטה. מִצְטָרְפִין אכילתו או הנאתו של זֶה עִם אכילתו או
הנאתו של זֶה, ומעל, וְאִפְּלוּ לְזֶמֶן מְרוּבָה, כגון שאכל או הנהגה
כחצי שיעור היום והאכיל או הנהגה את חבירו כחצי שיעור למחר או
אפילו לאחר שלוש שנים והיו המעשים בהעלם אחד, מצטרפים
המעשים הללו לחייבו על מעילתו.

גמרא

הגמרא מבררת מהו החילוק המבואר במשנה, בין נטל הוא שלא
מעל, לנתנה לחבירו שמעל. מקשה הגמרא: מַאי שְׂנָא הוּא וּמַאי
שְׂנָא חֶבְרִי – מדוע שונה דינו כשנטל לצרכי עצמו שאין זו מעילה
מנתן לחבירו שהיא מעילה, והלא גם כשנטלה לעצמו הוציאה
מרשות הקדש והביאה לרשותו. מתרצת הגמרא: אִמְרַם שְׂמֹוּאֵל,
בְּגִזְרֵי הַמִּסּוּרוֹת לוֹ עֲקָקִין – משנתנו עוסקת בגזבר של הקדש
שנמסרו לו לשמור אבן וקורה אלו, לפיכך אם נטלן לעצמו הן
ברשות הקדש כבתחילה ולא מעל, ורק אם נתנם לחבירו הוציאים
מרשות הקדש לחול ומעל.

שנינו במשנה: בְּנָאָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֵינוֹ חַיִּיב בַּמַּעֲלָה כּו' עד שידור
תחתיה בשוה פרוטה.

שואלת הגמרא: לָמָּה לִי להמתין עַד שְׂדִידוֹ תַּחְתֵּיהָ כדי שימעל,
הרי בֵּין הַשְּׂנִיָּה – שהוצרך לסתת באורכה ועוביה של האבן
להתאימה לגג ביתו, או כיון שקבעה בטיט וטיח, קנאה בשינויים
הללו, ומיד מַעַל. מתרצת הגמרא: אִמְרַם רַב משנתנו מדברת בְּגִזְרֵי
שְׂהִיָּתָהּ עַל פִּי אֲרוּבָה כמות שהיא שלימה בלא סיתות ובלא דיבוק
בטיט וטיח, ויכול לסלקה משם בכל עת שירצה, לפיכך לא מעל עד
שידור תחתיה. ומדובר שהיו פירותיו נתונים תחת הארובה, וגשמים
דולפים עליהם, והאבן הזאת הגינה עליהם מפני הגשמים ונהנה מכך
בשוה פרוטה.

הגמרא מבררת האם ניתן להוכיח מדבריה הלכה בדין תלוש
שלבסוף חיברו. אומרת הגמרא: וְכֵן הָיָה לָהּ – מתוך שקלא וטריא
זו יש במשמע, שאם חיבר הגזבר את האבן בטיט לבנין מִיָּתָהּ [ו-על
כל פנים] מַעַל, אף על פי שעל ידי החיבור לבנין נעשית האבן כדבר
המחובר לקרקע שאמרו לעיל (דף) שאין בו מעילה, לִימָא מְסִייע לִיה
לְרַב – האם נאמר שיש מזה סיוע לרב, דְּאִמְרַם רַב בעבודה זרה (מז)
הַמְשַׁתְּחִיחַ לְבֵית – מי שקיבל עליו את ביתו באלוה והשתחוה לו,
אִמְרִי בהנאה כדן עבודה זרה עצמה. ואף שעבודה זרה המחוברת
לקרקע אינה נאסרת, מכל מקום רב סובר שדבר תלוש שחיברו
נחשב כתלוש, ובית זה נעשה מאבנים תלושות, לפיכך נאסר
כשהשתחוה לו, וניתן להוכיח כדבריו מכאן, מפני שאם נסבור

שתלוש וחיברו נחשב כמחובר, לא היה הגזבר מועל, שכן כאמור אין
מעילה במחובר לקרקע.

דוחה הגמרא: אִמְרַם רַב אֲחָא בְּרִיה דְּרַב אִיקָא, לעולם תלוש
שחיברו לקרקע נחשב כמחובר והמשתחוה לבית לא אסרו. והטעם
שמעל כשחיברה לבנין, הוא משום שְׂהִיָּתָהּ הַנִּרְאֶה לְעֵינַיִם אֲמָרָה
תוֹרָה במעילה, והתוספת על בנין הבית ניכרת עוד בטרם שנגמרה
המלאכה ונתחברה האבן, ולפיכך מעל.

הגמרא רוצה להוכיח כרב מברייא: לִימָא מְסִייע לִיה לרב
מברייא ששנינו בה, הֲרִי בְּבֵית שֶׁל הַקֹּדֶשׁ בֵּין שְׂנֵהָ מִמֶּנָּה
מַעַל, ואף שהבית מחובר לקרקע, אך כיון שאבני הבנין וקורותיו היו
תלושות, נחשב הבית כתלוש, וכדברי רב. דוחה הגמרא: אִמְרַם רִישׁ
לְקִישׁ, לעולם אבני הבנין הם כדבר המחובר, והטעם שהדר בבית
של הקדש מעל, הֵתֵם – בברייא מדובר בְּשִׂתְּהִישׁוֹ – כשהקדיש
את אבני הבית קודם שבנה מהן את ביתו, וְלִבְסוֹף [ו-לאחר מכן]
בְּנָאָה. ומאחר שבשעת הקדש היו האבנים תלושות וחל בהן דין
מעילה, לכך אף לאחר שבנאן ונעשו מחובר, נשאר עליהם דין תלוש
לגבי מעילה.

הגמרא מקשה על ריש לקיש שדחה את הסיוע לרב. אומרת הגמרא:
אֲבָל אִם תַּחֲלִיל בְּנָאָה לְבֵית וְלִבְסוֹף – לאחר שהיה מחובר הַקֹּדֶשׁוֹ,
מַאי – מה דין הדר בתוכו, האם לֹא מַעַל, אם כן קשה, מַאי אִירִיא
רְחִישׁ וְתֵנִי – מדוע נקט התנא בהמשך דבריו, הֲרִי בְּבֵית שֶׁל מַעֲרָה
בנקרת הצור שהיתה מחוברת כך מעולם לֹא מַעַל מפני שהיא
מעילה במחובר, לִימָא – מן הראוי שדבריו בהמשך יהיו בענין בית
של אבנים שפתח בו, ויאמר, הֲרִי בְּבֵית שֶׁל אֲבָנִים שֶׁבְּנָאָה וְלִבְסוֹף
הַקֹּדֶשׁוֹ, לֹא מַעַל, שהרי גם בזה כך הדין לדעתך, ומכך שלא נקט
התנא אופן זה לפטור, מוכח שסבר שאין חילוק מה היה קודם ואף
בנאו ולבסוף הקדישו דינו כתלוש ויש בו מעילה.

הגמרא משיבה על מה ששאלה על ריש לקיש: אִמְרַם – השיבו בני
הישיבה, הטעם שלא נקט התנא בהמשך דבריו בית של אבנים, כי
הָא – בית של מערה פְּסִיקָא לִיה – ההלכה בה פסוקה שלעולם אין
בו מעילה, שהרי הוא מחובר ועומד מששתי ימי בראשית. אבל הָא
– בית של אבנים, לֹא פְּסִיקָא לִיה – אין ההלכה בו פסוקה שכן יש
הפרש בבתיים, שאם הקדישו ולבסוף בנאו מעל ואם בנאו ואחר כך
הקדישו לא מעל. והעדיף התנא לדבר בלשון קצרה ולכך נקט בית
של מערה, אבל לעולם אף לדעתו דווקא בהקדישו ולבסוף בנאו
נחשב כתלוש ויש בו מעילה.

הדרן עלך הנהגה

פרק ששי – השליח שעשה

משנה

משנתנו דנה באדם ששלח שליח למעול, מי מעל: הַשְּׁלִיחַ שְׂעֵשָׂה
שְׁלִיחוֹתוֹ של בעל הבית שאמר לו להוציא דבר הקדש לחולין, ולא
שינה, בְּעַל הַבֵּית מַעַל, משום שיש שליחות לדבר עבירה במעילה,
ונחשב כאילו המשלח מעל. אבל אם לֹא עָשָׂה השליח את
שְׁלִיחוֹתוֹ, אלא שינה ממה שאמר לו בעל הבית, הַשְּׁלִיחַ מַעַל, שכיון
שלא עשה מה שאמר לו המשלח, אינו שלוחו והוא המועל. המשנה
מביאה דוגמא לשליח שלא עשה שליחותו: בְּיָצַד, היה לבעל הבית
בשר וכבד משל הקדש, וְאִמְרַם לוֹ [לשלוחו] תֵּן בְּשָׂר שִׁיש לִי
לְאוֹרְחִים, ושינה השליח וְנָתַן לָהֶם כֶּבֶד, או שאמר לו בעל הבית
תֵּן כֶּבֶד לְאוֹרְחִים, ושינה וְנָתַן לָהֶם בְּשָׂר, הַשְּׁלִיחַ מַעַל, שכבר אינו
בכלל בשר, ונמצא שלא עשה שליחותו.

המשנה מביאה מקרה בו הוסיף השליח מדעתו על מה שנאמר לו, וכן
האורחים: אִמְרַם לוֹ בעל הבית לשליח, תֵּן לָהֶם [לְאוֹרְחִים] מבשר
שיש לי בכלי [והיה של הקדש] חֲתִיכָה חֲתִיכָה – חתיכה אחת לכל
אחד מהם, וְהוּא [השליח] אִמְרַם לְאוֹרְחִים מְלֹו שְׂתִים – שתי
חתיכות כל אחד מהם, וְהֵם נִמְלֵן, כל אחד מהם, שְׁלֹשׁ חתיכות,
בְּיָלָם מַעַל. בעל הבית מעל כי שלח שליח להוציא לחולין חתיכה
אחת לכל אחד מהם, ונעשתה שליחותו. והשליח מעל כי הוציא
לחולין את החתיכה השניה שלא נכללה בשליחותו של בעל הבית.
והאורחים מעלו באכילת החתיכה השלישית שהיתה על דעת עצמם.

מעילה. פרק חמישי - הנהגה מן ההקדש דף כ עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קצו רש"י

נתנה לחברו הוא מעל - פירוש: גזבר. לפי שיצא לחולק מבי נתנה לחברו, שהוציאה מרשותו. **בנאה** בתוך ביתו הרי זה לא מעל - מפורש בגמרא: כגון שלא שינה אותה, אלא הניחה על פי ארובה. דאי עשה בה שינוי - קנאה הגזבר, ויצאה לחולק. **נתנה** לבלק אף על פי שלא רחץ מעל - בפרק "חזקה" (בבא מציעא מחא), מייתי מינה סיוע לריש לקיש דאמרין משיבה מפורשת מן התורה. ודייק מינה: דוקא בלן - דלא מיתסרא משיבה, אבל שאר בעלי אומניות - לא מעל עד דמשך. ומכל מקום לרבי יוחנן דאמר דבר תורה מעות קונות - לא מוחיבי מינה, דמצי לאוקומא בבלן גוי, דהתם דחאי בשאר אומניות לא מעל עד דמשך. דכיון דבישראל - מעות קונות, גוי - קונה במשיכה, כדאיתא בבכורות (יגא), "לעמיתך" - לישראל בחדא, ולגוי - בחדא. ואפילו הכי הוי סיעתא לריש לקיש, דלכאורה לא משתמע בבלן גוי, דומיא דלעיל דקנתי "נתנה לחברו" - דהתם בישראל מיירי, מדקנתי "חברו". **שהוא** אומר לו הרי המרחץ פתוח הכנס רוחי - כלומר, הבלן יאמר: אין הדבר מעכב בי, שהרי הכל מוכן, ואם כן, קנה המעות. **אכילתו** ואכילת חברו - פירוש: אוכל בחצי פרוטה, והאכיל לחברו בחצי פרוטה. והנייתו לחברו - כגון שסך עצמו בשמן של הקדש בחצי פרוטה, וסך חברו בחצי פרוטה. "מצטרפין זה עם זה" - ואפילו לזמן מרובה. **מאי** שנה הוא ומאי שנה חברו - דכי נטל - לא מעל כו', נתנה לחברו - מעל? בגזבר המסורות לו - כולה כדפרישתי במתניתין. **למה** לי עד שידור - כיון דכנה - מעל. קא סלקא דעתך השתא ד"בנאה" מיירי שסתתה ותיקנה, הרי לך שעשה בה שינוי, וקנאה ומשני, "אמר רב: כשהניחה על פי ארובה" - פירוש: כשהיתה מתוקנת מקדש לכן, ולא עשה בה שום שינוי, רק הניחה על פי ארובה, ומטיחה בשער עד שנתחברת יפה. "וכיון דבני ליה מיהא מעל" - בניחותא. כלומר, לאחר שבנאה מועל בה אם דר תחתיה שוה פרוטה, אף על גב דאין מעילה במחזור לקרקע - היינו תלוש ולבסוף חיברו, וקטברי. הוי תלוש. **לימא** מסייע לרב דאמר המשתחוה לבית אסרו - דקא סבר: תלוש ולבסוף חיברו - הוי תלוש (והוא הדין דהוה מצי לשנויי). דחיי ליה: "הנאה הנראת לעינים אסרה תורה" - כלומר, לעולם תלוש ולבסוף חיברו - הוי מחובר, ושאני הכא משום דהוה ליה הנאה הנראת לעינים - שהארובה נכרת היא מבחוץ. **הך** בבית של הקדש כיון שנהנה מעל - אלמא: תלוש ולבסוף חיברו - הוי תלוש. והוא הדין דהוה מצי לשנויי: הנאה הנראת לעינים שאני. ומשני, "אמר ריש לקיש: התם כשהקדישו ולבסוף בנאו" - דהתם אפילו למאן דאמר הוי מחובר, (ולא) מעל כיון שהקדישו קודם. ותימא: על ואם כן, לעיל דקאמר "וכיון דבני מעל, לימא מסייע ליה לרב", אמאי לא דחי ליה ולאוקמא למתניתין כשהקדישו ולבסוף בנאו, אבל בנאו ולבסוף הקדישו - לא אהני האי טעמא? וויש לומר: דאף דבנאו ואחר כך הקדישו סבירא ליה דלא מהני, אלא משום הנאה הנראת לעינים הוא דאסרו. והשתא אתי שפיר דמייתי סיעתא מ"הדר בבית של הקדש", ולא מצי לדחויי "הנאה הנראת לעינים שאני" - דקא סלקא דעתך השתא דמיירי בבנאו ולבסוף הקדישו, דלא מהני ליה ההוא טעמא. וכי דחי ריש לקיש "כשהקדישו ולבסוף בנאו" - מטעם הנאה הנראת לעינים הוא.

הדרן עלך הנהגה מן ההקדש

השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל, לא עשה שליחותו, השליח מעל, פירוש, אומר לו תן פשר לאורחים, ונתן להם פדר, פדר ונתן להם פשר, השליח מעל, אומר לו תן להם חתיכה חתיכה והוא אומר טלו ב' ב' והם נטלו ג' ג' כולן מעלו. בעה"ב לפי שנעשה שליחותו בחתיכה א' והשליח והאורחין מעלו שכל א' וא' הוסיף א' מדעתו: **גמרא** מאן

אסרו - דקא סבר: תלוש ולבסוף חיברו - הוי תלוש (והוא הדין דהוה מצי לשנויי). דחיי ליה: "הנאה הנראת לעינים אסרה תורה" - כלומר, לעולם תלוש ולבסוף חיברו - הוי מחובר, ושאני הכא משום דהוה ליה הנאה הנראת לעינים - שהארובה נכרת היא מבחוץ. **הך** בבית של הקדש כיון שנהנה מעל - אלמא: תלוש ולבסוף חיברו - הוי תלוש. והוא הדין דהוה מצי לשנויי: הנאה הנראת לעינים שאני. ומשני, "אמר ריש לקיש: התם כשהקדישו ולבסוף בנאו" - דהתם אפילו למאן דאמר הוי מחובר, (ולא) מעל כיון שהקדישו קודם. ותימא: על ואם כן, לעיל דקאמר "וכיון דבני מעל, לימא מסייע ליה לרב", אמאי לא דחי ליה ולאוקמא למתניתין כשהקדישו ולבסוף בנאו, אבל בנאו ולבסוף הקדישו - לא אהני האי טעמא? וויש לומר: דאף דבנאו ואחר כך הקדישו סבירא ליה דלא מהני, אלא משום הנאה הנראת לעינים הוא דאסרו. והשתא אתי שפיר דמייתי סיעתא מ"הדר בבית של הקדש", ולא מצי לדחויי "הנאה הנראת לעינים שאני" - דקא סלקא דעתך השתא דמיירי בבנאו ולבסוף הקדישו, דלא מהני ליה ההוא טעמא. וכי דחי ריש לקיש "כשהקדישו ולבסוף בנאו" - מטעם הנאה הנראת לעינים הוא.

הדרן עלך הנהגה מן ההקדש

השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל. כדאמרין לעיל באידך פירקין (דף יח) דילפינן חטא חטא מתרומה: **אמר** לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד כבד ונתן להם בשר שלח מעל. שהרי לא עשה שליחותו של בעל הבית שצוה לו:

משנה נתנה לחברו הוא [מעל] - הנותן מעל, שהוציאה לחולק. **גמרא** מאי שנה - דכי נטלה הוא - דלא מעל, ומאי שנה כי נתנה לחברו - דמעל? בגזבר המסורות לו - אותו אבן או אותו קורה עסקין, דכי נטלו הוא - עדיין ברשותו הם, וברשות הקדש ניגדו כמתחלה. אבל כי נתנה לחברו, הרי שינהו מרשות הקדש לחול, ומועל. כיון דשינה - שפחתה וחתכה.

אי נמי: שבנאה בבנין - מעל, שהרי שינה אותה. **שהניחה על פי ארובה** - כשהיא שלימה, שלא בנאה כלום, אלא הנחה בעלמא הוא דעבר בה. הלכך לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה. (לישנא אחרינא) כגון שסתם פי ארובה, והיה פירות תחת הארובה, ועכשיו נהנה ממנו הכי - שאין הגשמים יורדים עליהם. דכיון שהגין עליון בשוה פרוטה - מעל. וכיון דבני לה מיהת מעל - הכי קנתי (לעיל). כיון דבנה - מעל. דאף על פי שמחוברת היא בבנין, חשיב לה כתלוש, ואית בה מעילה. **לימא** - מדחבא מעל, דאף על גב דחיברו - כתלוש דמי. והיינו מסייע ליה לרב, דאמר: המשתחוה לבית - אסרו, דאף על גב דמחובר לקרקע הוא, לענין עבודה זרה - כתלוש דמי. דאי אמרת: כמחובר דמי - לא אסריה. דהכי גמרינן (עבודה זרה מחא), "אלהיהם על ההרים" - ולא ההרים אלהיהם. ואי אמרת: כמחובר דמי - לא נאסר. דהוי דומיא דהר. ואי כמחובר דמי - נמי לענין מעילה לא אית בזה מעילה, דהא אין מועלין במחובר לקרקע. לעולם - אימא לך דהמשתחוה לבית לא אסרו. דכמחובר דמי. והכי נמי כיון דבני לה בסיד - כמחובר דמי. ואי אמרת: אם כן, אמאי מועלין בה? - משום דהנאה הנראת לעינים אסרה תורה במעילה. וקורה זו שבנאה בבנין, הנאה הנראת לעינים היא, ולחכי מועלין. **לימא** - מדאמרין הכא דמעל, אף על פי שבנאו כתלוש דמי, מסייע ליה "הדר בבית של הקדש" - מעל, דכתלוש דמי. **אמר** ריש לקיש - לעולם אימא לך: בית כמחובר דמי, ומחבא לא חשיב. ואי אמרת: אם כן, אמאי מעל? התם כשהקדישו האבנים והסיעם כשהן תלוש, ואחר כך בנאו. דכיון דבשעת הקדש הוה תלוש, הלכך אף על גב דשוב בנאו דמחובר הוא - יש בו מעילה. וקא

הדרן עלך הנהגה מן ההקדש

השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל, לא עשה שליחותו, השליח מעל, פירוש, אומר לו תן פשר לאורחים, ונתן להם פדר, פדר ונתן להם פשר, השליח מעל, אומר לו תן להם חתיכה חתיכה והוא אומר טלו ב' ב' והם נטלו ג' ג' כולן מעלו. בעה"ב לפי שנעשה שליחותו בחתיכה א' והשליח והאורחין מעלו שכל א' וא' הוסיף א' מדעתו: **גמרא** מאן

אסרו - דקא סבר: תלוש ולבסוף חיברו - הוי תלוש (והוא הדין דהוה מצי לשנויי). דחיי ליה: "הנאה הנראת לעינים אסרה תורה" - כלומר, לעולם תלוש ולבסוף חיברו - הוי מחובר, ושאני הכא משום דהוה ליה הנאה הנראת לעינים - שהארובה נכרת היא מבחוץ. **הך** בבית של הקדש כיון שנהנה מעל - אלמא: תלוש ולבסוף חיברו - הוי תלוש. והוא הדין דהוה מצי לשנויי: הנאה הנראת לעינים שאני. ומשני, "אמר ריש לקיש: התם כשהקדישו ולבסוף בנאו" - דהתם אפילו למאן דאמר הוי מחובר, (ולא) מעל כיון שהקדישו קודם. ותימא: על ואם כן, לעיל דקאמר "וכיון דבני מעל, לימא מסייע ליה לרב", אמאי לא דחי ליה ולאוקמא למתניתין כשהקדישו ולבסוף בנאו, אבל בנאו ולבסוף הקדישו - לא אהני האי טעמא? וויש לומר: דאף דבנאו ואחר כך הקדישו סבירא ליה דלא מהני, אלא משום הנאה הנראת לעינים הוא דאסרו. והשתא אתי שפיר דמייתי סיעתא מ"הדר בבית של הקדש", ולא מצי לדחויי "הנאה הנראת לעינים שאני" - דקא סלקא דעתך השתא דמיירי בבנאו ולבסוף הקדישו, דלא מהני ליה ההוא טעמא. וכי דחי ריש לקיש "כשהקדישו ולבסוף בנאו" - מטעם הנאה הנראת לעינים הוא.

הדרן עלך הנהגה מן ההקדש

השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל. כדאמרין לעיל באידך פירקין (דף יח) דילפינן חטא חטא מתרומה: **אמר** לו תן בשר לאורחים ונתן להם כבד כבד ונתן להם בשר שלח מעל. שהרי לא עשה שליחותו של בעל הבית שצוה לו:

הענינים לכאור. אבל בסוף אוכלא — קש' לזו דגיס. שמע מינה מוסף על דבריו ה' לתנא דמתניתין דשליח לא עקר שליחותו דבעל הבית. אלמא מוסף על דבריו הוא דה' הוא. ותפשוט מחבא הא דמיבעיא לן במסכת כרובות (צ"ה:). האי מאן דאמר לשליח דבריו של משלח הוי, ולא עקר שליח שליחותיה וקנה (שליח כוליה כורא). או עובר היינו טעמא דבעל הבית מנא מעל — משום דאמר שליח מדעתו. דהכי אמר ר' שליתא לקוח מדעת. דהבא דראי מוסף הוי, ויאתיבעידא שליחותיה.

— תרי מילי ניהו? רבן שמעון בן גמליאל הוא דתנן הגודר מן הבשר וכו' רבן
שמעון בן גמליאל מתיר בראש וברגלים ובקנה ובכבד — אלמנא דקסבר: תרי מילי
ניהו. קריבים לאו בשר ואוכליהון לא בר נש — כלומר, האוכלן וקונה אותם בדמי
שאר בשר, שאם יכול לקנות ליטרא בשר בזה, ומניח הבשר ולוקח ליטרא קרבים
טוב — לאו בר איניש דלא לאדם. ולתנא משא מאי שנתא שנתא עופות — דאסר
סוף מבשר דגים, משום דרגיל וכו' ומין קרא, ואלשי אסור. אמר רב פפא —
משום הכי אסור בבשר עופות — משום דביום הקדו עסקינן דגדר. דכי נדר — בכל
בשר שראוי לו לאכול בו ביום, אבל שאנין ראיין לו בו ביום הקדו — דאי לא נדר,
בגין דגים. אי הכי אמאי אסור בעופות ציפרא נמי? ניכול דאסר שמואל האי מאן
דלמסור — שהקדו כן בתפחה ואוכל ציפרא וכו' — אכלמא דלא אכיל ההוא אימא,
ולא נדר מניה. ובגין ספרים דכתבי ביה "ציפרא נמי לא יכלול" — משום הכי ציפרא,
נמי לא רגיל איניש למיכל ביום הקדו, ולא נדר מניה. על בשר מלוח — במלח שני
ימים ולילה אחת, דשבו אינו משיב את הנפש. אלא אמר רב פפא — להכי (אינו)
אסור בבשר עופות — דגדר מן הבשר ציפרא דכייבין ליה עיניה, שהוא אינו אוכל
דגים, שקשים לעיניו. אבל כל מין בשר, אפילו בשר עופות — אכיל. הלכך נאסר
בשר מין בשר שראוי לו לאכול, ובזמן דרגים. והא דאמרין במסכת נדרים (נדב),
סימן נ"ן סמך ע"ן, דמשמע, נן סמל לעינא — היינו תחלת עינא, שמתחילין
שליחן — מדרקני "כולן מעלו", דמשמע דבעל הבית נמי מעל, מכלל דסבירא ליה
דאי הו עוקר שליחותו — לא היה הבעל הבית מועל. אלא דאי מוסיף על שליחותו
על וכן לי ליחבא דארגעא, ובין ליה כורא, שהוא פי שנים. מי אמרין מוסיף על
דבריו הוי, ולא קנה הלוקח כלום? אמר רב ששת — מהבא דתפישטו, דהבא
דרחים: "שלו לכם שתי תחיתוכי, האחד מדעתו של בעל הבית, ואיך מדרתה", ואיך
כן מעל. כי תימא: אי (הכי) הא פשיטא מדעתו של בעל הבית מעל?

גמרא

הגמרא מבררת את שיטת התנא של משנתנו. שואלת הגמרא: **מֵאֵן תֵּנָא** – מי התנא ששנה את הבבא האמצעית של משנתנו, שסוברת **דְּכָל מִילְתָּא דְּמִימְלָךְ עָלֶיהָ שְׁלִיחַ** – שכל דבר, ששליח שהצטוו להביא ממין מסוים רגיל לחזור ולהימלך במשלח אם להביאו, מוכח מזה ש**תִּרְתִּי מִלִּי הָיִין** – שני מינים הם, הדבר ההוא והמין שהצטוו עליו, כי אם היו ממין אחד היה השליח מביאו מבלי להימלך. ומשמע שכן סוברת המשנה, ממה שאומרת ששליח שצוהו בעל הבית לתת לאורחים בשר ונתן להם כבד, וכן להיפך, מעל, משום ששינה מדברי בעל הבית, שבשר וכבד הם שני מינים, ועל כרחק שזה משום שאדם שנשלח לקנות בשר ומצא רק כבד, רגיל לחזור ולהימלך במשלח אם להביאו. משיבה הגמרא: **אָמַר רַב הֲסָדָא**, הבבא האמצעית של משנתנו **דְּלֹא בְּרַבִּי עֲקִיבָא** – הסובר שכל דבר שהשליח רגיל לחזור ולהימלך עליו הוא בכלל המין שאמר לו המשלח. **דִּתְנִן** – ששינינו במסכת נדרים (נד). **הַנּוֹדֵר** שלא ליהנות מן הירק, **מוֹתֵר דְּרִילוּעִין**, כיון שאינם נקראים ירק בלשון בני אדם אלא פרי האדמה, וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר את הנודר בדלועים, שסובר שבלשון בני אדם גם הם בכלל ירק. ומבואר במשנה שם בדעת רבי עקיבא, שמה שהנשלח לקנות ירק ולא מצא רגיל לחזור ולהימלך במשלח האם לקנות דלועים, זו דווקא הוכחה לכך שנחשבים ממין, ולפיכך נכללים באיסור נדר שבלשון ירק. ואולם חכמים סוברים שכיון שהשליח רגיל להימלך מוכח שאינו ממין. **אֲבִי אֶמֶר**, **אֲפִילוּ תִּימָא רַבִּי עֲקִיבָא** – אפילו תאמר שבבא זו היא גם לשיטת רבי עקיבא, **מִי לֹא בְּעֵי לְאִמְלוּכִי** – וכי לא צריך השליח, כשלא מצא בשר, לחזור לבעל הבית ולהימלך בו האם להביא כבד לאורחים. וכיון שלא נמלך בבעל הבית, נמצא שהביא את הכבד על דעת עצמו ואין הוא שליחו, ולכן מעל. מספרת הגמרא: **בִּי אֲמִירוֹת רַבֵּן קָמִיָּה דְרַבָּא** – כשאמרו החכמים את דברי אביי שמשנתנו היא גם לשיטת רבי עקיבא. לפני רבא, **אָמַר לָהּ** – אמר להם רבא, **שְׁפִיר קָאֶמַר נַחְמֵנִי** – יפה אמר אביי.

הגמרא מבררת מי הוא התנא שחולק על רבי עקיבא במשנה בנדרים. שואלת הגמרא: **מֵאֵן תֵּנָא דְּפִלְגִי עָלֶיהָ דְּרַבִּי עֲקִיבָא** – מי הוא התנא שחולק על רבי עקיבא וסובר שהנודר מן הירק מותר בדלועים, מתוך שנוקט שכל דבר שהשליח רגיל לחזור ולהימלך עליו אינו בכלל המין שאמר לו המשלח. משיבה הגמרא: **רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל הִיא. דִּתְנִינָא**, הנודר שלא ליהנות מן ה**בָּשָׂר**, **אָסוּר בְּכָל מִינֵי בָּשָׂר**, בין בבשר בקר ובין בבשר צאן ובין בבשר חיה, שכולם נקראים בשר, ו**אָסוּר בְּרֹאשׁ וּבְרִגְלִים** – בראש וברגלי הבהמה, **בְּקַנָּה, וּבְכַבֵּד וּבְלֵב**, ו**אָסוּר בְּבָשָׂר עוֹפוֹת**, שכל הדברים האלה, הנשלח לקנות בשר ולא מצא רגיל להימלך עליהם אם להביאם, וכל מה שהשליח נמלך עליו הרי הוא בכלל בשר, ו**מוֹתֵר בְּבָשָׂר דְּגִינִים וְחִנְבִּים**. **רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מֹתֵר בְּרֹאשׁ וּבְרִגְלִים בְּקַנָּה וּבְכַבֵּד וּבְעוֹפוֹת**, שדברים אלה אין השליח מביאם אלא אם כן חזר ונמלך עליהם, וכל דבר שהשליח צריך לחזור ולהימלך עליו אינו בכלל לשונו של הנודר, ו**בְּדִגִּים וּבְחִנְבִּים** שאין הם בכלל בשר, ואף תנא קמא מודה שמותר בהם.

הברייתא מביאה דבר נוסף שאמר רבן שמעון בן גמליאל: **וְכֵן הִיא רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר** דבר נוסף בענין האיברים הפנימיים של הבהמה, **קְרִבִּים לֹא בָּשָׂר הֵן** – הקרביים של הבהמה אינם כשאר הבשר, ו**אֲוִכְלִיהֶן לֹא בִּר אִינִישׁ** – ומי שאוכל אותם אינו בן אדם. כלומר, שמי שקונה אותם כשהיה יכול לקבל באתו מחיר

בשר בכמות כזו, אין הוא נחשב בן אדם אצל סתם בני אדם.

הגמרא מבררת לפי שיטת תנא קמא שאסור בעוף, מדוע הוא מותר בדגים. מקשה הגמרא: **וְלִתְנָא קָמָא, מֵאֵן שְׁנָא** – מדוע שונה דינם של סוגי הבשר השונים, הרי סובר ב**בָּשָׂר עוֹפוֹת** שנכלל בבשר **מִשּׁוּם דְּרִגְלִי אִינִישׁ** – רגיל אדם הנשלח לקנות בשר, **דְּאָמַר** – שיאמר, **לֹא אֲשַׁכְּחִי בָּשָׂרָא דְּחִיּוֹתָא וְאִתָּאִי בָּשָׂרָא דְּצִיפְרָא** – לא מצאתי בשר של חיה והבאתי בשר עוף, דהיינו, שבדעת בני אדם נכלל עוף בלשון 'בשר', **וְאִי הָכִי** – אם כן, **הָכִי נָמִי** – כך גם עֲבִיד **אִינִישׁ** – עשוי אדם שנשלח לקנות בשר **לְמִימָרָא** – לומר, **לֹא אֲשַׁכְּחִי בָּשָׂרָא דְּחִיּוֹתָא וְאִתָּאִי דְּגִינִים** – לא מצאתי בשר של חיה והבאתי דגים, ומוכח איפוא שגם הם נכללים בלשון זו. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב פָּפָא, בְּיוֹם הַקָּזָה עֲסָקִינָן** – מדובר שנדר ביום שהקזו דם, והדרך היא **דְּלֹא אֲכִיל אִינִישׁ דְּגִינִים** – שלא אוכל אדם דגים ביום זה כיון שמזיקים לו, ומסתבר שלא נדר אלא מדבר שראוי לו ביום נדרו, וכשנדר מבשר לא היתה כוונתו לאסור עצמו גם בדגים. מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** – אם כך שמדובר בברייתא שנדר ביום שהקזו דם, הרי ביום זה **צִיפְרָא נָמִי (לֹא) נִיכּוּל** – גם עופות אינו רגיל לאכול, **דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, דְּמִסּוּכָר וְאֲכִיל צִיפְרָא** – המקזו דם מהכתפיים ולאחר מכן אכל בשר עוף, **פָּרַח לִיבִיָּה בְּצִיפְרָא** – פורח לבו כציפור, דהיינו שנחלש ומתעלף. ואם כן מסתבר שביום שהקזו דם גם מעופות לא נדר, שהרי גם הם לא ראוים לו באותו יום, ומדוע סבר תנא קמא שאסור בעופות. ו**עוֹד תִּנְיָא, שְׂאִין מְקִיזִין דָּם**, אלא אם כן יש לו לאכול לאחר ההקזה דברים המחזקים את גופו, אבל **לֹא** מקזים דם **עַל דְּהִינִים** – על מנת לאכול דגים אחר ההקזה, **וְלֹא עַל מִנֵּת לֵאכּוֹל הָעוֹפוֹת אַחֵר הַהִקּוּזָה, וְלֹא עַל בָּשָׂר מְלִיחַ** – על מנת לאכול אחר ההקזה בשר שהשתהה במלח שני ימים ולילה אחד, שדברים אלו אינם מחזקים את הגוף שנחלש בגלל ההקזה. מתרצת הגמרא: **אֵלָּא אָמַר רַב פָּפָא**, שמה שסובר תנא קמא שהנודר מבשר מותר בדגים אפילו שהשליח רגיל להימלך עליהם, **בְּיוֹמָא דְּכִיִּיבִין לִיה עֲנִיָּה עֲסָקִינָן** – מדובר שנדר ביום שכואבות לו עיניו, והדרך היא **דְּלֹא אֲכִיל דְּגִינִים** – שלא אוכל אדם דגים ביום זה כיון שהדגים מזיקים לחולו העיניים, ומסתבר שלא נדר מדגים כיון שממילא אינם ראויים לו.

שינוי במשנה: **אָמַר לוֹ** בעל הבית לשליח, **תֵּן לוֹ** [לאורחים] **חֲתִיכָה כו'** חתיכה, והוא אומר טלו שתיים, והם נטלו שלש, כולם מעלו.

הגמרא דנה האם אפשר להוכיח ממשנתנו לגבי ספק שהסתפקו בו: **שְׁמַע מִיָּה** – מוכח מכאן שמוסיף על שליחותו הוֹי שְׁלִיחָתוֹ הוֹי שְׁלִיחָתוֹ, דהיינו, ששליח שנצטוו לעשות בכמות מסוימת ועשה בכמות יותר גדולה, נחשב שעשה את שליחותו אלא שהוסיף עליה. שהשליח שאמר לאורחים שיקחו יותר ממה שצוהו בעל הבית לומר להם, אילו נחשב בכך כעוקר את שליחותו של בעל הבית ומבטל אותה, הרי לא היה בעל הבית מועל כיון שלא נעשתה שליחותו. אלא על כרחק שנחשב שעשה את שליחותו של המשלח ורק הוסיף עליה. דוחה הגמרא: **אָמַר רַב שְׁשֵׁת**, אין להוכיח זאת ממשנתנו, כיון שאפשר להעמיד את משנתנו באופן **דְּאָמַר שְׁלִיחַ לאורח, טוֹל חֲתִיכָה אַחַת מְדַעְתּוֹ** של בעל הבית, שכן אמר לי לתת לך, וְחֲתִיכָה אַחַת נוספת תקח מְדַעְתּוֹ, שמאחר שאמר לאורח שנצטוו על ידי בעל הבית לתת לו חתיכה אחת, ודאי שקיים בכך את שליחותו, ובעל הבית מועל באכילת אותה חתיכה על ידי האורח. והחתיכה הנוספת שמרשה השליח לאורח לקחת, אינה בכלל שליחותו של בעל הבית.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 **כו** וכן אם נשפך כוס שקידוש עליו יביאו לו כוס אחר ויברך עליו בורא פרי הגפן אם לא היה בדעתו לשנות
2 עוד יין אחר הקידוש^{168 ע"ע} ואין צריך לחזור ולקדש אם לא הסיח דעתו ולא הפסיק בעקירת מקום בניתיים.
3 ואם קידש בשחרית על השכר ונשפך הכוס (בין שנפשו של אדם קצה בשכר בשחרית^{ע"ה}) יש להקל שאין צריך
4 להביא כוס אחר לברך עליו שהרי יש אומרים שאפילו^{ע"ה} יוצא ידי חובתו במה שמברך המוציא על הפת^{ע"ע}
5 כמו שיתבאר בסמ"ע רע"ב¹⁷⁴:

חלק ב סימן רעא דיני קידוש שעל היין טע"ף כז

הלכתא רבתא

- עג] אחר הקידוש - אם נשאר מעט יין בכוס - אין צריך
לברך בורא פרי הגפן¹⁶⁹, ואם נשאר יותר מכמלא לוגמיו
אין צריך להביא כלל כוס אחרת.
עד] אחר הקידוש - אם יש יין נוסף בבקבוק שלפניו, או
בכוסות המסובים שלפניו, או אפילו באותו הבית בארגז -
ישתה ממנו כמלא לוגמיו ואין צריך לברך שוב¹⁷⁰.
עה] בשכר בשחרית - ולכך לא מחמירים עליו להביא כוס
- שכר אחרת - אלא יסתפק בברכת המוציא¹⁷¹.
עו] שאפילו - בקונטרס השלחן הגיה: שאפילו לכתחלה.
עז] על הפת - ואם נפשו אינה קצה בשכר בשחרית - וכגון
שהיה בדעתו לשנות עוד, עליו להביא עוד כוס שכר
ולשתותה¹⁷².
עח] על הפת - וכיון שיוצא ידי חובת קידוש בברכת הפת
- אין יכול לטעום מאומה קודם ברכת הפת¹⁷³.

צינונים והוספות

- ואם אין ביין שלפניו שיעור 'כמלא לוגמיו' ינהג כפי שנתבאר
בהערה הקודמת במי שנשפך היין שבכוסו ולא נשאר כי אם
מעט יין.
(171) ומשמע שמקדש על השכר משום שאין לו יין, אבל אם
יש לו יין שאין נפשו קצה בו, או אם עשה קידוש על היין -
יש להביא כוס אחרת לברך עליה (לכתחלה).
(172) בדי השלחן סימן עט ס"ק כה, שמדייק כן מהלשון
'להביא כוס אחר לברך עליו' - משמע שאם אין צריך לברך
עליו כגון שהיה בדרכו לשנות עוד - עליו להביא ולשתות,
שהרי מוכח שאין נפשו קצה בשכר בשחרית.
(173) בדי השלחן סימן עט ס"ק כה.
(174) סעיף יא: ומכל מקום במדינות אלו שהיין ביוקר; יש
להקל בקידוש של יום לקדש על המשקה שהוא חמר מדינה -
אף אם יש לו יין בביתו, דכיון שמברך בתחלה על כוס חמר
מדינה - ואח"כ על הפת - יוצא בזה לדברי הכל.
- 168) סדר ברכת הנהנין פ"ט ה"ח: אם בירך על הכוס ונשפך
וחוזר וממלא מהקנקן העומד לפניו שהוכן לשתיה אינו צריך
לחזור ולברך והוא שהיתה דעתו עליו בבירור לאכול או לשתות
ממה שלפניו אף אם לא היה נופל מידו מה שבירך עליו אבל
בסתם אין הברכה חלה אלא על מה שבידו בשעת הברכה.
(169) ויביא קודם כוס אחרת של יין, ואז ישתה מעט מן היין
שנשאר בכוס, ומיד לאחריו ישתה כמלא לוגמיו מהכוס האחרת,
ולא יצטרך לברך 'בורא פרי הגפן' (דכל זמן שלא כלה מין
הראשון אין צריך לברך כשמביאין לו עוד ממין זה אע"פ שלא
היה עליו דעתו מפורש, אא"כ היה דעתו מפורש שלא לשתות
דהוי נמלך, ואז יברך על כוס האחר. אבל לא יוסיף מהיין
שיביאו לו על המעט שנשאר בכוס - משום שאז ייכנס בספק
אם צריך לברך אם לאו). בדי השלחן סימן עט ס"ק כג.
(170) כדמשמע בסעיף הבא, וכן מבואר בבדי השלחן סימן עט
ס"ק כד,

שולחן ערוך - הלכות שבת

- ט אסרו חכמים לטעום כלום אפילו מים משהגיע זמן הקידוש
עד שיקדש דהיינו משהגיע בין השמשות שנתקדש היום
מספק או אפילו מבעוד יום אם התפלל ערבית מבעוד יום.
ואע"פ שכל מצות הקבוע להם זמן לא אסרו אלא לקבוע סעודה
משהגיע זמן משום גזרה שמא ימשך בסעודה ויעבור הזמן אבל
טעימה בעלמא מותר שאין לחוש בה שמא ימשך ויעבור הזמן
מכל מקום בקידוש וכן בהבדלה החמירו יותר לפי שעיקר
מצותן הוא בתחלת זמנם דהיינו סמוך לכניסת השבת וסמוך
ליציאתו.
- ואפילו אם התחיל לאכול ולשתות מבעוד יום צריך להפסיק
כשיגיע בין השמשות ואע"פ שבשאר כל המצות אפילו של
תורה אם התחיל בהיתר דהיינו קודם שהגיע המצוה אין צריך
להפסיק ומטעם זה ג"כ אין צריך להפסיק לקריאת שמע
ולתפלה כשיגיע זמנן מכל מקום בקידוש היום לא התירו לו
לגמור סעודתו ולקדש אח"כ לפי שעיקר הקידוש נתקן במקום
סעודה של שבת וקודם לה ולא לאחריה שנאמר וקראת לשבת
עונג ודרשו חכמים במקום עונג דהיינו במקום שיתענג שם
בסעודת שבת שם תהא קריאת הקידוש מלפניה.

ומכל מקום אין לו להפסיק סעודתו לגמרי ולברך ברכת המזון מטעם שיתבאר אלא יקדש מיד ויגמור סעודתו כדי שיהא הקידוש במקום סעודה שלאחריו:

י וצריך לפרוס מפה על השלחן לכסות הפת קודם שיקדש ואח"כ יסירנה כדי שתראה הפת כאלו הובאה עתה על השלחן לכבוד שבת שהזכיר בקידוש:

יא ואין צריך לברך בורא פרי הגפן על כוס של קידוש זה אם כבר בירך על היין בסעודה זו שגם יין זה של קידוש נפטר באותה ברכה וגם על היין ששותה בתוך המזון שלאחר הקידוש אין צריך לברך מטעם זה וכן אם מקדש על הפת אין צריך לברך עליה המוציא אלא יתחיל מברכת הקידוש אבל אם קידש על הכוס צריך לברך המוציא על פת שיאכל אחר הקידוש הואיל ובשעת אמירת הקידוש אי אפשר לו לטעום כלום שאי אפשר לו לאכול ולדבר כאחד.

ואינו דומה למתפלל באמצע סעודתו שאין תפלתו חשובה הפסק להטעינו לחזור ולברך המוציא על פת שיאכל אח"כ לפי שעדיין לא נגמרה סעודתו כיון שלא היה אסור באכילה בשעה שהתפלל ואם היה רוצה היה אוכל בשעה שהתפלל והיה מתפלל אח"כ ואפילו אם לא היה שהות ביום לגמור סעודתו ולהתפלל אח"כ שחייב הוא להפסיק סעודתו ולהתפלל ואסור לו לאכול עוד מכל מקום לא נאסר עליו אלא אכילת קבע שמא ימשך בה ויעבור זמן התפלה אבל טעימה בעלמא היתה מותרת לו בשעה שהתפלל ולפיכך אין תפלתו חשובה הפסק בסעודה (ועוד שלא נאסרה עליו אכילה אלא מפני שהגיע זמן התפלה ואחר כך חזר לקביעותו הראשונה אבל כאן נאסרה עליו האכילה כדי שיהא הקידוש לפני האכילה ולא לאחריה כמו שנתבאר א"כ הרי הקידוש מחלק שתי האכילות שכשאוכל אחר כך היא נחשבת סעודה אחרת) מיד שהגיע זמן הקידוש נאסר עליו אפילו טעימה בעלמא ונעשה כאלו נגמרה כבר סעודתו לכך חשובה אמירת הקידוש הפסק כיון שבשעת אמירתו לא היה יכול לאכול כלום והוא אמרו אחר גמר סעודתו.

אבל היין של קידוש אע"פ ששותהו אחר קידוש אין צריך לברך עליו כיון שזמן ברכתו הוא קודם אמירת הקידוש ואז עדיין אין שם אמירה מפסקת ואף האומרים שתקנת חכמים הוא בקידוש וכל דבר הטעון כוס שיברכו עליו ברכת היין תחלה כמו שנתבאר בס' ק"צ מועלת ברכה הראשונה לקידוש כמו שמועלת לברכת הנהנין שאין צריך לחזור ולברך הואיל ובשעה שהיא חשובה גמר וסילוק סעודה מפני איסור הטעימה קודם קידוש לא היתה עדיין אמירה המפסקת ולא נסתלקה עדיין ברכה הראשונה ובשעת אמירת הקידוש הרי דעתו על הכוס שבידו לשתותו מיד ואמירת הקידוש היא לצורך השתיה ואינה חשובה הפסק לזה כמו שאינה חשובה הפסק לכל מקדש על הכוס משא"כ בפת שאוכל לאחר שקידש על הכוס שבשעת אמירת הקידוש הוא כקודם אמירתו שהיתה שעת גמר וסילוק סעודה.

ויש חולקין על זה ואומרים שמה שנאסר עליו האכילה משהגיע זמן הקידוש אין זה נחשב גמר הסעודה כיון שבדעתו לאכול אח"כ וגם עכשיו היה אוכל מדעתו אלא שחייב הקידוש מונע אותו וכשיסור המונע דחינו אחר שיקדש יחזור לאכילתו לפיכך אין אמירת הקידוש מפסקת כמו שאין התפלה מפסקת ואין

צריך לחזור ולברך המוציא.

וספק ברכות להקל ומכל מקום כל בעל נפש יש לו ליוזר לכתחלה שלא לבא לידי כך ויפסיק סעודתו ויברך ברכת המזון קודם שיגיע זמן קידוש היום:

יב וכל זה כשלא אמר עדיין תנו לנו הכוס ונברך ברכת המזון אבל אם אמר כן כבר בין שאמר כן קודם זמן הקידוש בין אחר שהגיע זמנו צריך הוא לברך בורא פרי הגפן על כוס של קידוש שהרי הסיח דעתו משתיה מחמת ברכת המזון.

אבל אם מקדש על הפת אין צריך לברך עליה המוציא וכן אפילו אם קידש על הכוס אין צריך לברך המוציא על הפת שאוכל אחר הקידוש לפי שאמירת תנו לנו ונברך אינה חשובה היסח הדעת לענין אכילה אלא לענין שתיה בלבד כמו שנתבאר בס' קע"ט.

אבל אם נטל כבר ידיו במים אחרונים צריך לברך המוציא אפילו על הפת שמקדש עליה וכל שכן שאם קידש על הכוס שצריך לברך המוציא על הפת שאוכל אח"כ שנטילת מים אחרונים חשובה היסח הדעת גם לענין אכילה כמ"ש שם ואף שלכתחלה טוב שלא לאכול ולשתות כלל אחר נטילת מים אחרונים אע"פ שמברך על אכילתו ושתיתו ואח"כ קודם ברכת המזון יחזור ויטול מים אחרונים כמ"ש שם מכל מקום כאן יותר טוב שיקדש מיד ויאכל מעט אחריו כדי שיהא הקידוש במקום סעודת שבת שלאחריו ממה שיברך בהמ"ז מיד ויקדש אח"כ מפני שאם יעשה כן יכנס במחלוקת רבות.

שיש אומרים שיברך בורא פרי הגפן על כוס ברכת המזון ויטעמנו ולא יברך שוב בורא פרי הגפן על כוס של קידוש שכבר נפטר בברכה זו ויש אומרים שלא יטעום כלום מכוס של ברכת המזון שהרי לא קידש עדיין ולפיכך לא יברך עליו בורא פרי הגפן אלא יניחנו עד לאחר שיטעום מכוס של קידוש ואז יטעום ג"כ ממנו ואי אפשר לו לצאת ידי שניהם שיקדש אותו על אותו כוס עצמו שבירך עליו ברכת המזון לפי שברכת המזון היא קדושה בפני עצמה והקידוש הוא מצוה בפני עצמו ואין אומרים ב' קדושות על כוס אחת שאין עושין מצות חבילות חבילות.

ואף אם הוא מיסב יחידי ומברך ברכת המזון בלא כוס מכל מקום אם יקדש מיד אחר ברכת המזון יש אומרים שאינו יוצא ידי חובתו אלא אם כן יחזור ויאכל מיד שיהא הקידוש במקום סעודת שבת שלאחריו וא"כ מה שבירך ברכת המזון היא ברכה שאינה צריכה שהרי היה יכול ליפטר בברכת המזון שיברך אחר אכילה השניה ואף שיש אומרים שאין צריך לחזור ולאכול לפי שבדיעבד יוכל לסמוך על סעודה שאכל כבר שכשיקדש אחריה מיד הרי זה קידוש במקום סעודה אע"פ שהיא סעודת החול מכל מקום כדי לחוש לסברא הראשונה צריך ליוזר שלא לבא לידי כך.

אלא אע"פ שנטל מים אחרונים יפרוס מפה ויקדש ויחזור ויאכל מעט כדי שיהא הקידוש במקום סעודת שבת שלאחריו ואח"כ יחזור ויטול מים אחרונים ויברך ברכת המזון וכל שכן אם לא נטל ידיו עדיין שצריך לעשות כן אע"פ שכבר גמר סעודתו מבעוד יום אלא שלא הספיק לברך ברכת המזון עד שהגיע זמן הקידוש:

1 יג ואם עבר והתחיל לברך אחר שהגיע זמן הקידוש אפילו
2 התחיל לברך משחשכה לא יזכיר של שבת בברכת המזון
3 דכיון שמברך על הסעודה שגמר בחול מבעוד יום האין יזכיר
4 בה של שבת אבל אם משך סעודתו עד תוך הלילה אע"פ שאינו
5 רשאי צריך להזכיר של שבת בברכת המזון אע"פ שעדיין לא
6 קידש שכבר חלה עליו קדושת שבת מאלה.

7 (ואין צריך לומר שאם פירס מפה וקידש וגמר סעודתו שצריך
8 להזכיר של שבת בברכת המזון אפילו אם החמיר ופירס מפה
9 וקידש מבעוד יום קודם שהגיע זמן הקידוש וגם מברך ברכת
10 המזון מבעוד יום דכיון שקידש חלה עליו קדושת שבת):

11 יד שנים שהיו שותין אחר גמר הסעודה מבעוד יום ואמרו בא
12 ונקדש קידוש היום אע"פ שלא הגיע עדיין זמן הקידוש
13 נאסר עליהם לשתות עד שיקדשו ואם רוצים לחזור ולשתות
14 אע"פ שאינם רשאים צריכים הם לחזור ולברך בורא פרי הגפן
15 שכיון שאמרו לקדש הסיחו דעתם משתיה עד שיקדשו אבל אם
16 מקדשים מיד אינם צריכים לברך על כוס של קידוש כמו
17 שנתבאר למעלה שהרי באמירה זו לא הסיחו דעתם מכוס של
18 קידוש:

19 טו אע"פ שאסור לטעום קודם קידוש אם שכח או עבר וטעם
20 אפילו אכל סעודה גמורה צריך לקדש מיד שנזכר ואסור
21 לו לטעום כלום משנזכר עד שיקדש ולא יברך בורא פרי הגפן
22 על כוס של קידוש אם בירך כבר על יין וכן אם מקדש על הפת
23 אין צריך לברך המוציא אם בירך כבר ואף אם מקדש על הכוס
24 אין צריך לברך המוציא על הפת שאוכל אח"כ כמו שנתבאר
25 למעלה (ואם נזכר אחר שגמר סעודתו אין צריך לאכול עוד אחר
26 הקידוש כדי שיהא הקידוש במקום סעודת שבת שלאחריו דכיון
27 שאכל הסעודה משחשכה אחר שנכנס השבת הרי היא נקראת
28 סעודת שבת וכשמקדש אחריה הרי קידש במקום סעודת שבת).

29 ואם נזכר אחר שבירך המוציא קודם שטעם פרוסת המוציא לא
30 יקדש על היין ויצטרך לטעום מהפת קודם קידוש כדי שלא תהא
31 ברכת המוציא לבטלה אלא יקדש על הפת ואף אם אין לפניו
32 לחם משנה וצריך להמתין עד שיביאו לפניו אין זה הפסק ואף
33 אם יצטרך לדבר ולומר להם שיביאו לו אין זה הפסק כלל כיון
34 שהוא לצורך הסעודה וכמו שנתבאר בסימן קס"ז:

חלק ב סימן רעא דיני קידוש שעל היין סעיף ט"ט

תורה אור

1 ולכן לא נזכר בתורה טעם על מסירת נפש, רק על
2 אהבה נאמר טעם כמ"ש לאהבה את הוי' אלקיך
3 כי הוא חיך, ואין זה טעם על מסירת נפש, כיון
4 שהטעם הוא כי הוא חיך, והרי מסירת נפש הוא
5 להשליך חייו מנגד.

6 מאחר שמסירת נפש היא למעלה מן השכל
7 והדעת, לכן לא מצינו בתורה טעם על מסירת נפש,
8 דרך על אהבת השם מתאים לומר שיש טעם שכלי
9 שהיא סיבת האהבה, וכמ"ש "לאהבה את הוי'" אלקיך
10 כי הוא חיך", דכשאדם מבין ומשיג שהקב"ה הוא
11 מקור חייו, מתעורר בדרך ממילא באהבה ותשוקה
12 להתקרב אליו יתברך מאחר שזהו מקור חיי נפשו.

13 אולם הסברה זו ד"כ היא חיך אינה סיבה
14 שהאדם ימסור נפשו עבורו יתברך, שהרי מסירת נפש
15 שענינה להשליך חייו מנגד עבורו יתברך הוא ההיפך
16 של "כי הוא חיך".

17 וכן כל ה"טעמים המעוררים לאהבה הנז' בכל
18 ספרי החכמים . . אין זה טעם על מסירת נפש".

19 אלא הענין שאין שייך טעם ושכל על מסירת נפש
20 כי המסירת נפש נלקח מבחינה שלמעלה מן הדעת.
21 ובאמת לא שייך שום טעם בשכל על מסירת נפש,
22 שהרי השכל יכול להסכים רק על ענין המחזק את

23 מציאות האדם אבל לא על דבר המאבד את מציאותו,
24 ולפיכך כל ענין המסירת נפש מקורו מבחינה שלמעלה
25 מן הדעת.

26 - ענין זה, שמסירת נפש היא למעלה מן הדעת,
27 רואים גם בחוש, דהרי "אפילו קל שבקלים ופושעי
28 ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב כו' ואף
29 אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם
30 במעט שיודעים אין מתבוננים בה' כלל [בגדולת ה']
31 ואין מוסרים נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל..
32 רק כאילו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד
33 בלי שום טעם וטענה ומענה כלל".

34 [והנה, על פי זה, שמה שהקב"ה "הוא חיך" אינה
35 סיבה מספקת שהאדם ימסור נפשו וישליך חייו מנגד
36 עבורו ית', מובן מזה, שהקשר בין בני ישראל והקב"ה
37 שממנו בא כח המסירת נפש, הוא קשר עמוק יותר
38 מהקשר עם הקב"ה בגלל זה ש"הוא חיך".

39 וזהו שהולך ומבאר:]

40 כי הנה פירוש כי הוא חיך היינו מה שהוא ית'
41 ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין שעי"ו מחיה
42 ומהוה כל עלמין, וכבר נת' לעיל דבחינת ממלא
43 וסובב הוא רק הארה לבד ממנו ית', אבל מהותו
44 ועצמותו ית' אינו בנגד עלמין כלל אפילו להיות

1 סובב וממלא לעלמין.

2 "כי הוא חייך" קאי על השפעת החיות מאתו
3 יתברך לברוא ולהחיות את העולמות, ובשתי
4 המדרגות שנזכרו לעיל (פרק שני), אור הממלא כל
5 עלמין ואור הסובב כל עלמין, דשניהם הם רק הארה
6 לבד ממנו יתברך, משא"כ מהותו ועצמותו יתברך אינו
7 בגדר עלמין כלל ולא שייך לומר עליו ית' שהוא
8 אפילו "סובב כל עלמין".

9 כי לא זה היא עיקר האלקות מה שהעולמות
10 מתהווים ממנו ומקבלים חיותם ממנו ית'.

11 אע"פ שרק הוא יתברך בכוחו ויכולתו לברוא יש
12 מאין, מכל מקום גדלות זו של הקב"ה שיכולתו לברוא
13 יש מאין אינה מבטאת את גדלותו העיקרית, דאין זה
14 "עיקר האלקות" - היינו מעלתו ושלמותו העיקרית,
15 אלא רק ענין טפל לגמרי אצלו יתברך.

16 שחרי אתה הוא עד שלא נברא העולם ולאחר
17 שנברא בשוב ממש, וגם אילו לא היה בורא
18 העולמות היה הכל שוה לפניו ית'.

19 ענין בריאת העולמות אינו תופס מקום כלל אצלו
20 ית', שגם אילו לא הי' הקב"ה בורא את העולמות הי'
21 הכל שווה לפניו יתברך, וכפי שאומרים "אתה הוא עד
22 שלא נברא העולם, אתה הוא משנברא העולם",
23 פירוש, שאצלו יתברך הכל בשווה ממש קודם שנברא
24 העולם ולאחר שנברא העולם, דבריאת עוה"ז (וכן
25 בריאת כל העולמות העליונים) אינה פועלת שום שינוי
26 בו יתברך בהבראם מאין ליש (וכמ"ש אני ה' לא
27 שנית), והיינו לפי שכל ענין הבריאה אינו תופס מקום
28 בעצמותו ומהותו יתברך.

29 אלא מה שמחיה ומחיה העולמות זהו רק הארה
30 ממנו ית'. וכמ"ש במ"א דלכך נק' הבריאה יש
31 מאין, שבחינת התחוות היש הוא רק ע"י הארה
32 לבד, שנק' אין לגבי מהותו ועצמותו יתברך.

33 הכח האלקי המהווה ובורא את העולמות הוא רק
34 הארה ממנו יתברך (ולא מהותו ועצמותו יתברך),
35 וכמבואר במקום אחר שזהו אחד הפירושים בביטוי
36 "בריאה יש מאין", דלכאורה אינו מובן, הלא הבריאה
37 היא ממנו יתברך, וכמ"ש "כי ממך הכל", וא"כ מדוע
38 אומרים שנבראו "מאין", והלא הוא יתברך הוא ה"יש"
39 וה"מצוי" האמיתי?

40 אלא התירוץ הוא, שהכח האלקי הבורא המח' את
41 העולמות נקרא "אין", לפי שאינו אלא הארה לבד,

42 שאין לה שום ערך וחשיבות לגבי מהותו ועצמותו
43 יתברך.

44 וע"ד אור השמש לגבי גוף כדור השמש שאינו
45 אלא הארה לבד מן השמש שאינה פועלת שום שינוי
46 בשמש, דאין שום נפק"מ ושינוי בשמש בין אם הוא
47 יום המעונן שאין אורו מגיע אל הארץ בכל תוקפו או
48 הוא יום בהיר באמצע הקיץ כשיש שרב וחום עצום
49 בעולם - דכל שינויים אלו באור אינם עושים שום
50 שינוי בגוף כדור השמש, מקורו של האור, כי "הארה
51 לבד" אינה עושה שום שינוי ב"מאור", להיות
52 ש"הארה" אינו חלק מגופו ועצמותו של גוף כדור
53 השמש רק הארה בעלמא ("אפשין").

54 וכך הכח האלקי הבורא ומח' את העולמות הוא
55 רק הארה לבד מאתו יתברך שאינה פועלת שום שינוי
56 בו יתברך, ולפיכך "אתה הוא עד שלא נברא העולם
57 ולאחר שנברא בשוב ממש".

58 וכמ"ש ואתה מחיה את כולם, פירוש, ואתה היינו
59 כ"ב אותיות דבר ה' מא' ועד תי"ו וה' מוצאות,
60 שעל ידי האותיות מחיה את כולם.

61 ענין זה שחיות העולמות אינה אלא הארה לבד
62 נרמז בלשון הכתוב "ואתה מחי את כולם", דחיות כל
63 הנבראים היא מ"אתה", פירוש: "אתה" היינו אותיות
64 א"ת בתוספת אות ה"א, והוא רמז על כ"ב אותיות, כי
65 א"ת - הן האותיות עצמן מאל"ף ועד תי"ו, והה'
66 רומזת על חמש מוצאות הפה שמחן נוצרות האותיות.
67 ועל ידי אותיות אלו, שהן דיבורו יתברך, נהוו כל
68 הנבראים, כמ"ש "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל
69 צבאם" (וכן שנינו בעשרה מאמדות נברא העולם).

70 והאותיות הם רק הארה לבד, כמו האותיות באדם
71 הן רק לבושי הנפש כו'.

72 וזהו גם מה שנתבאר שהכח האלקי הבורא ומח' את
73 הנבראים (בחינת "אתה", הרומז על כ"ב אותיות)
74 הוא רק הארה לבד, שהרי "אותיות" הן רק הארה לבד,
75 וכמו האותיות הדיבור שבאדם, שנקראות בשם
76 "לבוש" להנפש.

77 ולדוגמא: "כשנופלת איזו אהבה וחמדה בלבו של
78 אדם קודם שעולה מהלב אל המוח לחשב ולהרהר בה
79 אין בה אותיות עדיין רק חפץ פשוט וחשיקה בלב אל
80 הדבר ההוא הנחמד אצלו", דרך כשחוזר ועולה מהלב
81 למוח "לחשב ולהרהר בה איך להוציא תאותו מכח אל
82 הפועל להשיג המאכל . . הרי בכאן נולדה אותיות

1 במוח שהן אותיות כלשון עם ועם המדברים
2 והמהרהרים בהם כל ענייני העולם". נמצא שאותיות
3 הן רק "לבוש" לחמדה שבלב.

4 וכן הוא בחכמה ושכל, שהאותיות שעל ידן
5 מסבירים סברא שכלית אינן חלק מגוף השכל עצמו
6 אלא רק לבוש חיצוני להשכל, שאין להם שום ערך
7 להשכל עצמו. שלכן אפשר לילד קטן היודע כבר
8 לכתוב, להעתיק לפפול עמוק ואפילו לקרוא את כל
9 האותיות והתיבות בדיוק, מבלי להבין מאומה מהשכל
10 המלוכש באותיות ותיבות אלו, ונמצא ש"תפס" את כל
11 הלבוש ואין לו מאומה מהדבר (השכל) המלוכש בתוך
12 הלבוש. כי האותיות הן רק הארה בעלמא לגבי השכל
13 עצמו (מעין אור השמש שהוא הארה לבד מגוף כדור
14 השמש).

15 וא"כ מהותו ועצמותו ית' הוא למעלה גם מבחינת
16 ומדרגה זו הנזכר "כי הוא חייך".

17 כי זהו רק היותו ממלא וסוכב, ומוזה נמשך לאהבה
18 כי הוא חייך, וכמ"ש נפשי אויתך כמ"ש בתניא.
19 זה שהקב"ה הוא מקור החיים לכל הנבראים
20 ("הוא חייך") הוא רק אורו של הקב"ה הנקרא "ממלא"
21 ו"סוכב", ועל ידי ההתבוננות במדרגה זו של אלקות
22 נולדת באדם אהבה, "לאהבה את ה' אלקיך כי הוא
23 חייך", ועל זה נאמר "נפשי אויתך", וכמבואר בספר
24 התניא, ד"נפשי" קאי על הקב"ה, ופירוש "נפשי
25 אויתך" הוא, ד"מפני שאתה ה' נפשי וחיי האמתיים,
26 לכך אויתך, פירוש שאני מתאוה ותאב לך כאדם
27 המתאוה לחיי נפשו".

28 אבל המסירת נפש להשליך חיינו מנגד נמשך שלא
29 ליפרד ממהותו ועצמותו ית', שהוא למעלה מחיי
30 החיים, וקמיה בלא ממש חשיבי ואתה הוא קודם
31 שנברא בו'.

32 אבל המסירת נפש, שענינה להשליך חיינו מנגד
33 (היינו איבוד וביטול חיינו), נמשך מהביטול למהותו
34 ועצמותו יתברך כפי שהוא למעלה לגמרי מכל ענין
35 הבריאה (כנ"ל), והיינו שהוא למעלה לגמרי מן
36 ההארה האלקית שהיא המקור של כל ענין החיים
37 ("חיי החיים").

38 כלומר:

39 מצד עצמותו ומהותו ית' (שהוא למעלה מגדר
40 הבריאה) אין שום מקום לאיזו מציאות בלעדו יתברך,

41 דכולא קמ" בלא ממש חשיבי, מאחר שאתה הוא
42 קודם שנברא ומשנברא בשוה ממש, הרי כשם שקודם
43 שנברא העולם לא היתה שום מציאות כלל מלבדו, כך
44 עתה משנברא העולם, הרי לגבי מהותו ועצמותו
45 יתברך ("שהוא למעלה מחיי החיים") אין שום
46 מציאות כלל.

47 ולכן, מצד הקשר של בני" עם מהותו ועצמותו ית'
48 ה"ה מוכן למסור את נפשו על קדושת שמו ית',
49 דלהיות שאינו רוצה להיות נפרד ממהותו ועצמותו
50 יתברך, ששם אין למציאותו וחיייו שום תפיסת מקום,
51 על כן מוכן לאבד את חיייו עבורו יתברך.

52 והנה כל זה הוא שיש בכח כל א' מישראל, ולכן
53 היה אז מסירת נפש בפועל ממש אצל כל ישראל
54 שלא ליפרד מאחדותו יתברך.

55 כח זה של מסירת נפש ישנו בכח אצל כל אחד
56 ואחד מישראל. ובימי מרדכי ואסתר נתגלה כח
57 המסירת נפש בפועל ממש אצל כל ישראל שלא ליפרד
58 מאחדותו יתברך (כנ"ל ש"אם היו כופרים ח"ו לא היו
59 עושים להם כלום").

60 וזהו ואת מאמר מרדכי, כי מרדכי היה מקור
61 הבטול, איש יהודי כנ"ל.

62 וזהו גם הטעם שבמגילה מודגש "ואת מאמר
63 מרדכי גו'", שהציוויים וההוראות בימים ההם היו של
64 מרדכי, שאין זה רק משום שהוא ה' ראש בני" בדור
65 ההוא שחייבים לשמוע בדבריו, אלא משום שענין
66 המסירת נפש שנדרש בימים ההם בא מכוחו של
67 מרדכי הצדיק, שנקרא "איש יהודי" להיותו "מקור
68 הביטול".

69 וזהו וקבל היהודים את אשר החלו לעשות, שבמתן
70 תורה שהקדימו נעשה לנשמע, ועל כל דבור פרוה
71 נשמעתם, שהוא בחינת בטול ומסירת נפש, שלכן
72 זכו למתן תורה, התגלות אלקות. וכך היה בימי
73 אחשורוש הבטול הזה ביתר שאת.

74 על פי כל הנ"ל מובן גם הקשר והשייכות בין ימי
75 הפורים לזמן מתן תורה, שבשניהם נתעוררו כל ישראל
76 ממש בתנועה של ביטול ומסירת נפש אליו יתברך:
77 במתן תורה - בזה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע
78 שהוא ענין הביטול לרצון העליון, וכן על כל דבור
79 ודבור פרוה נשמתו, שהוא ע"ד ענין המסירת נפש
80 (מסירת חיינו עבורו יתברך), שנשמתו פרוה מהן כדי
81 ליבטל ולהכלל באורו יתברך שנתגלה להם במעמד הר

1 סיני. ועל ידי ביטול זה זכו בני ישראל להתגלות
2 האלקות דמתן תורה.

3 וכך הי' בימי אחשורוש, שכל ישראל נתעוררו
4 בבחינת ביטול ומסירת נפש, ועוד ביתר שאת לגבי זמן
5 מתן תורה.

6 כי כמתן תורה היה בטול זה מחמת כח
7 האתערותא דלעילא שכפה עליהם הר בו, וכמים
8 הפנים בו, אבל בימי אחשורוש היה הבטול מצד
9 עצמם, בחינת אתערותא דלתתא תחלה.

10 טעם היתרון בימי הפורים לגבי זמן מתן תורה
11 הוא, כי במתן תורה הי' ביטול זה מחמת כח
12 האתערותא דלעילא, וכמשנת"ל בפירוש "כפה עליהם
13 הר כגיגית", שבנ"י נתעוררו באהבה להשם מחמת
14 גילוי האהבה מלמעלה, בבחינת "כמים הפנים לפנים",
15 ולא הי' ביטול זה פרי עבודתם ויגיעתם;

16 משא"כ בימי אחשורוש, בא להם הביטול מצד
17 עצמם, על ידי עבודתם ובחירתם, בחינת אתערותא
18 דלתתא תחלה (שהרי לא הי' אז זמן של התגלות
19 אהבה העליונה, אדרבה, הי' שורר אז הסתר פנים
20 נורא).

21 ולכן גם ההמשכה שנמשך עי"ז הוא ממקום עליון
22 יותר.

23 כשם שיש מעלה בימי הפורים לגבי זמן מתן
24 תורתנו מצד בנ"י, שרק בימי הפורים היתה

25 ההתעוררות מצד עבודתם ויגיעתם, כך יש מעלה גם
26 מצד מדריגת האור האלקי שנמשך בימי הפורים לגבי
27 זמן מתן תורתנו, וכמבואר בהגהת ה'צמח צדק' כאן
28 דה"א אתערותא דלעילא" (ההתעוררות מלמעלה) הבאה
29 לאחר וכתוצאה מ"אתערותא דלתתא" (עבודת
30 האדם), היא ממדריגה עליונה יותר מה"אתערותא
31 דלעילא" שבאה בתור חסד חנם בלי הקדמת עבודת
32 האדם (כבמתן תורה, שהתחיל בגילוי אהבה העליונה
33 כנ"ל).

34 עד שהגילוי שבמתן תורה נק' רק החלו, התחלה
35 לגבי אור ההמשכה שנמשך להם בפורים, שנקרא
36 וקבל שזוהו הגמר.

37 ובזה יובן בעומק יותר הטעם שמתן תורה נקרא
38 בשם "החלו" לגבי ימי הפורים, שאז נחשב גמר קבלת
39 התורה. דנוסף להמעלה במצבם של ישראל, שבמתן
40 תורה בא הביטול רק מחמת כח האתערותא דלעילא
41 ובימי הפורים הי' הביטול מצד עצמם - הנה גם מצד
42 מדריגת האור האלקי שנגלה מלמעלה נקרא מתן תורה
43 בשם "החלו" ו"תחילה" לבד לגבי ימי הפורים, כי
44 "גמר" ותכלית ההמשכה (שנקרא "וקבל") הי' רק
45 בימי הפורים, שרק אז נמשך לישראל ממהותו
46 ועצמותו יתברך ממש.

47 וזהו וקבל היהודים בו.

ד"ה חייב איניש פרק ו

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

13 כו' וכמו לאהבה את הוי"ה אלקיך כי הוא חייך ממש
14 לפי שמשם מקור מחצב כל חיי אור העצמות דנשמת כל
15 חי כו' אך איך יוכל אדם להעמיק דעתו ולבו בהתבוננות
16 דסוכ"ע הכללי שהוא עצמות א"ס ב"ה ממש מאחר שהוא
17 למעלה מעלה גם ממקור כל חיי העולמות כנ"ל והרי א'
18 דאנת עילאה על כל עילאין וסדכ"ס דלמת"ב כלל (אפי'
19 מח' הקדומה דא"ק כו') הענין ידוע דבמח' והשגה אין
20 תפיסה והשגה כלל וכלל במהו"ע ית' ממש אבל ברצון
21 הפשוט ועצמי הוא שנתפס להיות בו דביקות והתכללות
22 ממש כמ"ש לדבקה בו בו ממש והוא מ"ש בכל נפשך
23 וכמו כלתה נפשי כו' אליך ה' נפשי אשא ממש וד"ל ועוד
24 יש דבר שעל ידו יהיה כל או"א דבוק במהו"ע ית' אחר

1 (ו) והנה ע"י העמקת המוח והלב היטב בהתבוננות זאת
2 השני' דבחי' סובב כ"ע בכללות והוא למס"נ
3 באח"פ ממש כנ"ל אז עי"ז ודאי יומשך מבחי' סובב כ"ע
4 שהוא שם הוי"ה בכלל בחי' אור העליון דבחי' אור הזרוע
5 לצדיק עליון שנקרא נהורא חיוורא על נשמת האדם גם
6 בניצוץ קטן שבישראל והוא מ"ש כי אתה נרי הוי"ה ממש
7 וכן כי אתה תאיר נרי וכמ"ש בהלו נרו עלי ראשי דקאי
8 הכל על בחי' אור העליון הזה שהוא בבחי' שם הוי"ה
9 דאצילות ממש שמשם יאיר אור האלקי על כאו"א במס"נ
10 שלו באח"פ ע"י התבוננות הזאת דוקא ביח"ע דשמע
11 ישראל כו' והוא הנקרא אור המאיר שהוא בחי' אלקות
12 ממש ועי"ז אמר ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל נפשך ממש

האור דא"ס עצמו לא יבא בדרך השתלשלות כלל כ"א
בדרך התלבשות למטה דוקא שלא בהדרגה כלל וכידוע
הכלל בכל מקום שכל הגבוה גבוה יותר יותר יוכל לבא
בירידה במקום היותר נמוך דוקא וכמ"ש המגביה לשבת
המשפילי כו' וכתב אני מרום כו' וכן א' איזה בית אשר
כו' כי השמים ושה"ש לא יכלכוהו ועכ"ז צמצם שכינתו
בין בדי הארון בהיכל ומקום גשמי וכך הוא בענין
התלבשות אור א"ס ממש בכל מצוה בפ"מ וז"ש אשר
אנכי מצוך היום דוקא ולא למחר בעוה"ב כו' (וזהו ענין
דבר החמישי הנוסף על ד' דברים שבאור הנר והוא כלי
הנר עצמו המחזיק הכל וכמ"ש כי נר מצוה ותורה אור
הרי הנר מחזיק לכל עיקר ומקור דאור תורה שזהו בחי'
אור המאיר שהוא גילוי אור הוי"ה ממש כנ"ל לפי
שנתב"ס דוקא שהוא הכלי שנק' נר מצוה דוקא וד"ל)
והנה בחי' המעשה בתו"מ שבכחם יש להמשיך גילוי
מהו"ע ית' להאיר אור דשם הוי"ה ממש כנ"ל הוא בחי'
השמן שנמשך אחר הפתילה שמחמתו דוקא יבא גילוי אור
העליון דאור המאיר שנק' נה"ח שהוא לפ"ע צלילת
השמן כנ"ל לפי שנשאב בפתילה ומושך את האור כו'
וכנ"ל דמן השמן בא לגלוי ב' גווי אור הללו דנ"ח ונה"א
כו' והיינו מ"ש והיו הדברי' האלה דוקא שהוא דברי'
התורה אשר אנכי מצוך היום שיבואו בפ"מ כו' (וכמ"ש)
ושננתם כו' וקשרתם כו' שהוא כולל כל מעשה המצות
דוקא כידוע):

שער החנוכה

שיתפעל במס"נ בנקודת הרצון הפשוט כנ"ל והוא במ"ש
והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום פי' אנכי הוא
מי שאנכי דהיינו בחי' סובב כ"ע הכללי הנ"ל ולמעלה
מזה שהוא מהו"ע ית' ממש הוא אשר אנכי מצוך היום
דוקא והענין הוא לפי שאין בחי' עצמות א"ס ב"ה ממש
בא לידי גילוי למטה ממש כ"א ע"י מצות מעשיות
בעוה"ז דוקא שהוא סוף כל המדרגות העליונות לפי
שנעוץ תחלתן בסופן דוקא דהיינו תחלת כל התחלות
בסוף הכל שהוא המעשה דמצוה בפ"מ שזהו הנקרא
ארחות הוי"ה ממש כמ"ש סוף דבר כו' ואת מצותיו שמור
כי זה כל האדם דלעילא (וכידוע בענין אל יתהלל חכם
כו' כ"א בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי ממש
לעשות חסד ומשפט וצדקה בארץ דוקא כי באלה חפצתי
בחפץ ורצון הקדום ממש כו') וזהו אשר אנכי ממש בחי'
מהו"ע מצוך היום במצות בפ"מ הוא מתגלה דוקא והיום
בעוה"ז דוקא כמ"ש ז"ל היום לעשותם כו' ולא כמו שהן
ברוחניות ביח"ע בעולמות עליונים אלא בסוף מעשה
בפ"מ בגשמיות דוקא והוא לפי שעולמות עליונים הרי
הן באים בסדר ההשתלשלות עו"ע מאור א"ס ב"ה ע"י
ריבוי צימצומים כידוע שמפני זה ודאי אי אפשר שיתגלה
בהם מבחינת מהו"ע ית' ממש בגילוי דלמת"ב כלל כנ"ל
רק שלא בדרך השתלשלות עו"ע אלא בדרך ירידה
והתלבשות לבד כמו במעשה המצות בפ"מ בגשמיות
דוקא הוא שיכול לבא למטה בגלוי כי לעצם רוממות ערך

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו – [הנחת כ"ק אדמו"ר מהר"ש]

והיינו אף שהיא מדת הגבורה אעפ"כ תתהפך כו' וזהו טוב
א"א מגיבור כו' והיינו בחי' מאריך אף (אף לרשעי')
וממשיך מבחי' ומדריגות היותר נעלה כו' כידוע. וראי' לזה
היא ממ"ש ימי שנותינו בהם שבעי' שנה ואם בגבורות
שמונים שנה ולכא' יפלא איך שייך לו' שדרך שאר בני
אדם לחיות שבעי' שנה ואם שנמשך מבחי' גבורה יכול
לחיות פ' שנה הלא זה היפך ממדת הגבורה כו' והענין הוא
כי ע' שנה כ"א כלול מיו"ד אבל בחי' פ' שנה היא למעלה
מהמידות שהיא התגלות בחי' בינה שבה מאיר בחי' ע"י
וא"א, וזהו אם בגבורות פ' שנה פי' כמ"ש לעיל שפי'
גבורה היינו בחי' מאריך אף כו' ולכן נמשך גם למטה
השפעה יותר ולכן יכול לחיות שמונים שנה וד"ל וכמ"כ
צריך האדם ג"כ להאריך אף פי' להפוך המידות טבעי' כו'.

בהעלותך את הנרות

והגבורה, הנה ארז"ל איזהו גיבור הכובש את יצרו
שנאמר טוב א"א מגיבור ומושל ברוחו מלוכד
עיר כי הנה יש באדם מדות טבעי' וע"י עבודתו כו' צריך
להפוך אותם זהו בחי' גיבור כו' שכובש את יצרו והופך
אותו כו' והנה ארז"ל ביומא דף ס"ט ע"ב שגם הוא ית'
כובש את יצרו כביכול (ובע"י הגי' כעסו), ולכאורה יפלא
איך שייך ל' כובש את יצרו למעלה והענין הוא כי יצרו
קאי על מדת הגבורה והנה מתחלה צ"ל מ"ש הכובש את
יצרו שנאמר טוב א"א מגיבור דלכאור' זה אינו גבורה כלל
כי אם אדרבה כובש את יצרו שהוא מדת הגבורה כו'
וקושי' זו הקשה המדרש שמואל, והענין הוא דהנה מדת
הגבורה הוא מדת הדין שהוא בחי' צמצום והנה למעשה
מדת הצמצום היא היותר ועיקר המכון שיהפוך המידה כו'

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

13 מהעשרה אחרונים כמבואר במשנה, הרי שהג' הוא כנגד
14 ב"ע ולכן אין בהם כ"כ חומרות. אך אינו מוכרח שאפ"ל
15 שלפי שהג' תעניתים ראשונים הוא נגד ג' ראשי ראשים
16 לכן אין בהם כ"כ חומרות, כי לגבי בחי' גבוהה שהוא
17 למעלה מאתעדל"ת אין שייך כ"כ גזירות וכל מה שהוא
18 למטה יותר צריך לנהוג חומרא יתירא, אך באמת אינם
19 חלוקים כי ע"י בירור דבי"ע ע"ז נמשך הג' ראשי
20 ראשים, ונמצא שרב האי גאון אומר שנמשך הג' ראשי
21 ראשים, וברייתא דשמעון הצדיק מפרש סדר עבודה שע"י
22 בירור ב"ע נמשך הג' ראשי ראשים, וכמ"כ ע"י שפעל
23 יעקב העלאת מ"ן בב"ע ע"ז נתגלה הג' עולמות ב"ע
24 דכללות.

ויקח לו יעקב מקל לבנה

בס"ד פ' ויצא תרל"ב

1 והענין כי הנה איתא בכהאריז"ל שעקודים נקודים
2 וברודים הוא ג' עולמות ב"ע, עקודים בריאה
3 דכללות, נקודים יצירה, ברודים שהוא אצי' דפרטות הוא
4 עשי' דכללות כמשנ"ת בהרמ"ז שחכמה דאריך הוא שייך
5 לאצי', וע"י בירור ב"ע דפרטיות נמשך ב"ע דכללות,
6 והוא ע"ד דוגמא מה ששאלו מרב האי גאון עשר ידענו
7 ע"ס שלשה עשר לא ידענו וא"כ מהו הי"ג מדה"ר,
8 והשיב שהוא ג' ראשי ראשים אור צח אור מצוחצח אור
9 קדמון, וא"כ הג' גבוהים מהיו"ד, ובברייתא דשמעון
10 הצדיק איתא שהשלשה הוא כנגד ב"ע וא"כ היו"ד
11 גבוהים מהג', ואפשר להביא רא' לדבריו מהמשנה שהיו
12 מתענין י"ג תעניות והשלשה ראשונים הי' קל לענין דינא

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב

12 הספירות בבחינת אין סוף בו' וכמו שכתוב במקום אחר.
13 ומכל מקום הרי הם - הספירות דאצילות בבחינת ציור אדם
14 וכהלשון בזהר בפתח אליהו חסד דרועא ימינא (זרוע ימין)
15 גבורה דרועא שמאלא (זרוע שמאל) בו' חכמה מוחא (מוח)
16 בו', בבחינת התלכשות אור בכלי שהאור בא בבחינת
17 תפיסא בבכלי בו', שיש לכלל אור בלי מיוחדת שלפי אופן
18 כזה הוא האור, דכלי החכמה הוא בלי לאור החכמה דוקא
19 וכלי הבניה לאור הבניה דוקא בו', וכן בהמדות חסד וגבורה
20 בו' שיש לכלל אור בלי מיוחדת בו'.
21 ובנודע שיש בכלים חילוקי מדרגות וההוכחה לזה כמו
22 שכתוב בעין חיים⁵⁵ על דברי זוהר⁵⁶ "איהו וחיהו חד

1 אופן ההגבלה בספירות דאצילות

2 וגם הספירות כפי שהם באצילות ששם הם נקראים 'אדם'
3 הרי זה למעלה מבחינת הגבלה, ובנודע דעשר ספירות
4 דאצילות הרי כל ספירה בפני עצמה היא לא מוגבלת,
5 למרות שיש שם הגדרה שזה חכמה וזה בינה וכו' הרי
6 החכמה היא חכמה אין סופית והבינה היא בינה אין סופית
7 ואין סוף להתפשטותו ונקרא גם כן בספר יצירה⁵³ עשר
8 ספירות בלי מה (בלי מהות) כלומר בלי הגבלה בו',
9 וכדאיתא בספר יצירה⁵⁴ מדרת עשר שאין להם סוף –
10 פירושו, שגם כמו שהן בבחינת מדה ושיעור דעשר בבחינת
11 מחותים מיוחדים שכל ספירה היא בחינה נפרדת הרי הם

53. פרק א, משנה ב.

54. שם, משנה ד'.

55. וזה לשון העין חיים: דע כי בז"א דאצילות ביארנו שיש בו ג' מיני לבושים הנקרא גוף ובתוכם ט' היות מנוקדות נחלקים בבחי' הפנימיות והרוחניות שהם נרנ"ח כנזכר בשער השמות אמנם דע כי כל אלו היותם הם קשר א' כי כל הוי"ה הוא רוחניות ספירה א' כנזכר שם וא"כ איך נכללו ד' בחי' אלו של נרנ"ח בהוי"ה א' ולא יהיה הוי"ה לכל א' מהד' אמנם הטעם הוא כי כל זה רוחניות והפנימיות אינו רק בחי' א' לבדה והיא בחי' חיה והיא נשמה לנשמה של כל ד' העולמות אבי"ע בכללם וקוץ י' שבה בחי' יחידה שבה וי' חיה שבה וה' ראשונה נשמה וי' רוח שבה ה' נפש שבה ואמנם כולם הם בבחינת חיה לכל העולמות וע"כ היא הוי"ה א' בלבד כוללת כל הה' בחי' האלו שבכל ספירה וספירה וזה כולם בחכמה עשית הנאמר על עולם אצילות כי חכמה היא חיה בכללות כל העולמות ואמנם הג' לבושים

הנקרא כלים דז"א דאצילות כולם הם בחינת נר"ן של כל העולמות כולם דבי"ע כמ"ש בע"ה אבל בערך חיה נקרא ג' אלו גופים שלה כי הרי אפי' בינה שהיא נשמה נקרא בית גופני לחכמה שהוא החיה ומכ"ש הרוח והנפש כלל העולה כי הנפש רוח נשמה של הז"א שבכל עולמות הם הנקראים ג' כלים בעולם אצילות בז"א אשר שם וחיה דועיר אנפין של כל העולמות היא הנקרא פנימיות ונשמה דז"א דאצילות ובהו תבין למה האצילות עצמות וכלים אינן חד כמ"ש בהקדמת תקונים דף ג' וחיהו וגרמוהי חד בהון לפי שגרמוהי שהם כלים דאצילות הם בחי' רוחניות גמור הנקרא נפש רוח נשמה של כל העולמות ואינן נקראים כלים אלא לגבי חיה הנקרא חיהו וזהו חיהו וגרמוהי לרמוז אל החיה הנ"ל והבן זה היטב וע"כ (נ"א וע"ס) כל האצילות הוא אלקות גמור כי הכלים ממש אלקות.
56. תיקוני זוהר בהקדמה.

1 איהו וגרמוהי חד" (במובן המילולי חיוהי זה חיות -
2 נשמה, וגרמוהי זה עצמות - הגוף) דחיוהי הוא בחינת
3 המוחין וגרמוהי בחינת מדות, ולעומת זאת באגרת הקודש⁵⁷
4 של האדמו"ר הזקן בתניא איתא באופן אחר דחיוהי הוא
5 האור וגרמוהי בחינת הכלים, ולכאורה זה סתירה לדברי
6 ה'עץ חיים' שחיוהי זה המוחין והגרמוהי זה המידות.
7 והיישוב לסתירה הוא, דהנה באופן כללי ההבדל בין הכלים
8 לבין האור, שהאור מבטא קירבה וביטול לאין סוף והכלי
9 מבטא ריחוק וישות, ולכן חיוהי הכוונה על האורות ומה
10 שאמר ב'עץ חיים' שזה הולך על המוחין חיינו דבמוחין גם

11 הכלים הם בבחינת חיוהי שהם דקים ועדינים כמו האור ועל
12 כן הם כלים לגילוי אור המוחין בו, וכן בענין גרמוהי, הרי
13 באמת גרמוהי זה הולך על הכלים, ומה שאמר האר"י
14 שגרמוהי זה המידות כוונתו שכלים דמדות שנקראו גרמוהי
15 הם כלים רק לאור המדות בו. ולא לאור המוחין כי זה
16 כלים ברמה נמוכה יותר. וזוהי כוונת האר"י: שהמוח של
17 האדם הוא כל כך זך ביחס ללב שהוא כמו אור ביחס לכלי.
18 מכל מקום, מכאן הוכחה שבתוך הכלים עצמם יש הבדלי
19 איכויות, כפי שרואים את ההפרש בין כלי המוחין לכלי
20 המידות.

ליל ב' דחג השבועות, תער"ב

57. סימן כ.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ה

1 ג) וְהִנֵּה בְּמִקְרָא אֵיתָא (כתבות מז, א) "לפום גְּמֵלָא
2 שִׁיחְנָא", וּפְרִשׁ רַש"י ז"ל: "לפי כח הגמל
3 יִטְעִינֵהוּ מִשָּׂא", דִּהְלָא אֵין הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּטְרַחְתוֹת
4 עִם בְּרִיּוּתוֹ, וְאֵינוּ בֹא עַל הָאָדָם אֲלָא לְפִי כָחוֹ, וּמֵאַחַר
5 דְּכֻזְּמָן הַגְּלוּת הֵינוּ בְּעֻקְבוֹת מְשִׁיחָא, הִנֵּה מִפְּנֵי הַחוּחִים
6 וְהַקּוֹצִים קָשָׁה מְאֹד לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, אֲשֶׁר מִשּׁוּם
7 זֶה הִנֵּה גַם בֵּין הַיִּרְאִי אֱלֹקִים וְלִזְמַדֵּי תוֹרָה נִמְצְאוּ בְּאֵלֶּה
8 הָאוּמִּירִים אֲשֶׁר בְּזִמְנָא הִזָּה וּבַעֲתָ הַזֹּאת, אֲשֶׁר הַחֲשׂוֹף יִכְסֶּה
9 אֶרֶץ, וּמִיּוֹם אֵל יוֹם רַחֲמֵנָא לְעָלֵן יוֹרְדִים מִדְּחִי אֶל דְּחִי,
10 וְכֹאמֹר (אִיכָּה א) "יְדוּ פִּרְשׁ צַר עַל כָּל מַחֲמִידֵי", עַל פֶּן
11 נוֹפְלִים בְּרוּחָם לִזְמַר כִּי הִזְמִין יִכְרִיחַ לְמַצָּא דְּרָכִים וּנְתִיבוֹת
12 בְּאַפְּנִים שׁוֹנִים לְקַרֵּב הַלְכָּבוֹת אֶל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, אֲבָל
13 הָאֲמַת אֵינוּ כֵן, הֵוִי אֱלֹקִים אֲשֶׁר קִדְּשֵׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְנָתַן לָנוּ
14 תּוֹרַת אֲמַת, הַתּוֹרָה הַלְּזֹאת נִצְחִית הִיא, וְכֹאשֶׁר עַל דִּירוּתֵינוּ
15 אֲלֶה עֲלֶה גּוֹרֵל מֵר הַגְּלוּת, לְהִיּוֹת נִרְדָּפִים בְּאֶף וְחִמָּה,
16 עֲלֵינוּ לְדַעַת כִּי מִפִּי עֲלִיּוֹן לֹא תִצָּא הַרְעוּת, וּבִנְדָּאִי הוּא
17 לְפִי כְּחֵנוּ, כִּי אֵין הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּטְרַחְתוֹת עִם
18 בְּרִיּוּתוֹ, וְאֵינוּ נוֹתֵן עֲלֵיהֶם אֲלָא לְפִי כְּחֵם, וְדָכַר וְדָאִי הוּא
19 אֲשֶׁר עֲתָה יִשְׁנוּ בִּישְׂרָאֵל הַכֹּחַ לַעֲמֹד נֶגֶד כָּל מוֹנֵעַ וּמַעֲכֹב
20 מִלְּקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת בִּיתֵּר שְׂאֵת וְיִתֵּר עַז מִכְּמוֹ שֶׁהִיָּה
21 בְּזִמְנָא הַבִּיט, וְהוּא כֹחַ הַמְּסִירִת נֶפֶשׁ שִׁישׁ בְּזִמְנָא הַגְּלוּת יוֹתֵר

22 מִכְּמוֹ בְּזִמְנָא הַבִּיט. וְיֻזְכַּר זֶה עַל פִּי מִשְׁל גְּשָׁמִי, הֵנֵנוּ רוֹאִים
23 בְּמוֹחַשׁ שֶׁהָאָדָם, עִם כִּי כָל אֲכָרִי גּוֹפּוֹ שְׁוִים אֲצִלּוֹ בְּהַשְׁוָאָה
24 גְּמוּרָה כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי עֲנִינוּ, וּמִכָּל מְקוֹם בְּנָקַל לוֹ
25 לְהַכְנִיס הָעֵקֶב בְּמִים רוֹתְחִים מִלֵּת רֹאשׁוֹ בְּמִים רוֹתְחִים,
26 וְהִנֵּה אֲנָשִׁי הָעוֹלָם אוֹמְרִים הַטַּעַם עַל זֶה, מִפְּנֵי שֶׁהָעֵקֶב אֵינוּ
27 מְרַגֵּשׁ כָּל כֶּף כָּאֵב כְּמוֹ הָרֹאשׁ, דִּהְרֹאשׁ מְרַגֵּשׁ יוֹתֵר כָּאֵב
28 מִכְּמוֹ הָעֵקֶב. אֲמַנְם זֶה גּוֹפֵא אֵינוּ מוֹכֵן, מִפְּנֵי מַה הָעֵקֶב אֵינוּ
29 מְרַגֵּשׁ כָּאֵב כָּל כֶּף כְּמוֹ הָרֹאשׁ, אִם נֹאמֵר שֶׁהַטַּעַם הוּא מִפְּנֵי
30 שֶׁהָעֵקֶב אֵין בּוֹ חֵיּוֹת כָּל כֶּף מִהֲנַפֵּשׁ, אֵינוּ כֵן¹⁰, שֶׁהִרִי הָעֵקֶב
31 הוּא חֵי מִהֲנַפֵּשׁ כְּמוֹ שֶׁהָרֹאשׁ חֵי מִהֲנַפֵּשׁ, וְכִדְאִיתָא בְּתַנְיָא
32 פֶּרֶק נֹא, וְכָל אֲכָר מִקְּבַל חֵיּוֹת וְכֹחַ הָרֹאשׁ לוֹ לְפִי מְזֻגוֹ
33 וְתַכּוּנָתוֹ, הָעֵין לְרֹאוֹת וְהָאֵזֶן לְשִׁמְעַ וְהַפֶּה לְדַבֵּר וְהַרְגֵּלִים
34 לְהַלּוֹךְ, דִּהְרִי חֵיּוֹת הִנַּפֵּשׁ הַמַּחֲיָה אוֹתוֹ מִתְּפַשֵּׁט בְּכָל הַגּוּף
35 בְּשׁוּהוֹ, בְּהָעֵקֶב כְּמוֹ בְּהָרֹאשׁ, דְּכְמוֹ שֶׁבְּרֹאשׁ אֵינוּ נִמְצָא חֵלֶק
36 בְּשׁוּר מִחַ אוֹ עֶצֶם בְּלֹא חֵיּוֹת, הִנֵּה כְּמוֹ כֵן בְּהָעֵקֶב אֵין חֵלֶק
37 בְּשׁוּר וְעֶצֶם בְּלֹא חֵיּוֹת, וְיִדְוּעַ¹¹ דְּמָה שֶׁהַגּוּף חֵי מִהֲנַפֵּשׁ אֵין
38 זֶה שֶׁהִנַּפֵּשׁ מִתְּעַסֵּק לְהַחֲיֹת אֶת הַגּוּף, כִּי אִם שֶׁהִנַּפֵּשׁ הוּא
39 חֵי בְּעֶצֶם, עַל כֵּן כֹּאשֶׁר עַל פִּי גִזְרַת הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִנַּפֵּשׁ
40 מִתְּלִבֵּשׁ בַּגּוּף הָרִי הַגּוּף חֵי מִמֶּנּוּ. וְהַמְּשָׁל בְּזֶה, כְּמוֹ הַמַּתְּכּוֹת
41 הַמַּתְחַמֵּם בְּהַמְצָאוֹ בְּקִרְוֵב אֶל הָאֵשׁ, הִרִי אֵין לִזְמַר שֶׁהָאֵשׁ
42 עֶסְקוֹ שֶׁמְחַמֵּם אֶת הַמַּתְכּוֹת, אֲלָא כִּי הָאֵשׁ הַטְּבִיעַ בּוֹ הִקְדוּשׁ

(בספר המאמרים [ה'ש"ת עמ' 11] עמוד יג). דיבור המתחיל חייב אינש תש"ח (קונטרס נד).

10 צריך עיון קצת בנוזי נא, א. וראה גם כן אבות דרבי נתן סוף פרק לא, שו"ת צפנת פענח (להגאון הרגזובי) חלק א סימן לד.
11 ראה [מאמר] דיבור המתחיל כי עמך מקור חיים ה'ש"ת

7 לְמָהּ בְּנִקְל יוֹתֵר לְהַכְנִיס הָעֶקֶב בְּמִים רוֹתְחִים מִכְמוֹ לִתֵּת
8 מִים רוֹתְחִים עַל רֹאשׁוֹ, וְלִמָּה הָעֶקֶב אֵינוֹ מְגַיֵּשׁ כָּל כֶּף כְּמוֹ
9 הָרֹאשׁ.
10 קֶצֶוֹר. לְפִנֵּים גְּמִלָּא שִׁיחֻנָּא. וּבִאֲשֶׁר בְּגוֹרְלָנוּ עָלֶיהָ מֶר
11 הַגְּלוּת, בְּנֻדְאֵי יֵשׁ לָנוּ כַּחוֹת לְהַתְגַּבֵּר עַל זֶה, כִּי
12 מִפִּי עֲלִיזוֹן לֹא תֵצֵא הֶרְעוֹת.

(יום) ג' (פרשת) אָמֹר, י"א אֵיזֵר, תרפ"ה

1 בְּרוּךְ הוּא טֹבֵעַ הַחֶם, וְהַמִּתְכּוֹת הַטְּבִיעַ בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
2 טֹבֵעַ הַהִתְחַמָּמוֹת, עַל כֵּן פֶּאֶשֶׁר הַמִּתְכּוֹת בְּקִרְוֹב אֶל הָאֵשׁ
3 הוּא מִתְחַמֵּם, כֵּן הַנֶּפֶשׁ הַטְּבִיעַ בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא טֹבֵעַ
4 הַחַיּוֹת לְהַחֲיוֹת, עַל כֵּן בְּגוֹרֵת הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַגּוֹף חַי
5 מִהַנֶּפֶשׁ בְּדֶרֶךְ מִמִּלָּא, אֲשֶׁר מִזֶּה מוֹכֵן אֵיךְ שְׂאִינוֹ שִׁיף לְחֶלֶק
6 בַּחַיּוֹת שְׂמֻחָה אֶת הַגּוֹף בֵּין הָעֶקֶב לְהָרֹאשׁ, וְאִם כֵּן יוֹקֵשָׁה

לקוטי דיבורים

15 ומכל מקום הגביר עומק דעת שכלו לעשות מחיצה בין
16 השכלה והשכלה, וכמבואר בפירש"י שם, וכן הוא
17 עבודתו של ר' עקיבא בענין עליית נפשו והתקשרותה
18 בהפרצופים העליונים היה גם כן בסדר מסודר, וכמבואר
19 בענין ד' שנכנסו לפרדס, הנה ר' עקיבא נכנס בשלום
20 ויצא בשלום (ומבואר בד"ה אחרי מות, תרמ"ט לפי
21 שעלה במדר' גבוה יותר בהרצוא, דפנימיות הרצוא הוא
22 שוב למטה לעשות כלים לאלקות בעבודת הבריורים,
23 שלא לתהו בראה אלא לשבת דוקא יצרה) והיינו דאפילו
24 בעת המסירת נפש על קידוש השם, ה' במדרגת
25 ההשגה, שאמר שמע ישראל בחינת יחודא עילאה ור'
26 עקיבא קרא לרשב"י בני²⁵ שהרשב"י ה' תלמיד מובהק
27 ומעיקרי תלמידיו.

ב' דחג השבועות, תרצ"ג

1 והנה הרשב"י בעבודתו בלימוד התורה, הרי המשיך
2 בגליא שבתורה המשכת עצמות אור אין סוף ברוך הוא
3 בתורה, והתעצם עם התורה עד שהתורה נקראת אצלו
4 בשם מדות, וכדאמר לתלמידיו²² בניי שנו מדותי (למדו
5 תורתי, רש"י) שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של ר'
6 עקיבא (בחרתים ותרמתים מעיקר משנותיו של ר'
7 עקיבא, והיינו ברירה אחר ברירה, רש"י) דהנה במעלת
8 ר' עקיבא אמרו בגמרא²³ שהוא אוצר בלום²⁴ שמורה על
9 הסדר, וכידוע שזהו המעלה היותר נשגבה במעלת
10 ההשכלה, להיות כל דבר שכל מסודר בסדר מעולה,
11 ובאופן כזה היה סדר הלימוד של ר' עקיבא, מקרא
12 משנה סברא הלכה מדרש ואגדה, וסדרם בסדר יפה
13 ללמדם לתלמידיו, ומהאי טעמא נקרא אוצר בלום, אוצר
14 הכולל הרבה ידיעות שכלים עמוקים ונפלאים במאד,

(24) ע"י פירש"י.

(25) מעילה ז, א.

(22) גיטין סז, א.

(23) שם.

[דברי ימי חיי אדמו"ר הזקן]

1 הוד כ"ק נשיאי חב"ד יש להם שיטה מקובלת בעסקנות הכלל מהוד כ"ק אבינו הראשון, אדמו"ר
2 הזקן אשר יסדה באורח נפלא.

3 וזה דברי קדשו⁵:

4 ישראל גוי אחד בארץ⁶, דער עם ישראל אויך אין דער ערדישער וועלט איז פֿאַרבונדן מיט ה' אחד,
5 השי"ת מאַכט פון רוחניות גשמיות, און דער עם ישראל מאַכט פון גשמיות רוחניות. לכן הנה עניני
6 המצב הכלכלי של עם ישראל הולכים שלובי זרוע עם מעמד המוסרי של עם ישראל.

7 ולהיות כי הקונטרס ומעין מוצאו במדה ידועה מטעם עסקנות הכלל⁷, הנה בהכרח לתאר –
8 בעקאנט מאַכן – את המצב הכללי של עסקנות הכלל בימי נשיאותו של הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק

(7) ראה אגרות קודש ח"ז ע"י כה. ע"י שג"ר ואילך (קונטרס ומעין

ע"י 4 ואילך).

(5) הועתק ב"היוס יוס" כז אלול. וראה לעיל הערה 2.

(6) שמואל ב' ז, כג. דברי הימים א' יז, כא.

1 בכלל ובזמן הופעת הקונטרס ומעין בפרט, ואין כוונתי להעריך את עבודתו הקדושה של הוד כ"ק
2 אאמו"ר הרה"ק בעסקנות הכלל – בארבעים ושלש שנים – חמש שנים – תרל"ח-מ"ב – בחיי הוד
3 כ"ק אביו אדמו"ר הרה"ק מהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א, ושבע ושלשים וחצי שנה – תשרי תרמ"ג⁸
4 – ניסן תר"ף – בימי נשיאותו, אף גם בסקירה כללית, ואין מאמרי זה אלא יאיר נתיב ומבוא לקונטרס
5 ומעין.

6 אמנם להיות כי עסקנות הוד כ"ק נשיאי חב"ד יסודתה בהררי [קדש]⁹ עד קדש הקדשים שיטת
7 הוד כ"ק אדמו"ר הזקן אשר יסדה במשך כששים שנה מאז היותו בן שמונה שנים עד יום קדשו האחרון
8 בחיי עלמא דין. התקופות¹⁰ שונות ושזורה בפתילי הפרעה ומלחמה מבית – המתנגדים – ומחוץ –
9 המשכילים –, הנני מוכרח לתת בעזה"י סקירה כללית מהתקופה ההיא, נוסף על סקירה כללית במצב
10 התורני והמוסרי בזמן ההוא, ואחרי כן מתקופות הוד כ"ק נשיאי חב"ד בסקירות קצרות.

(8) כ"ק אדמו"ר מהר"ש נסתלק יג תשרי תרמ"ג.

(10) דין. התקופות: אוצ"ל: דין, בתקופות.

(9) ע"פ תהלים פז, א.

אגרות קודש

ב"ה ט' אייר תרצ"ה

וורשא

אל ידידי הרה"ג הנודע לשם תהלה ותפארת

ווי"ח אי"א מוהר"ר מנחם מענדיל שי

שלום וברכה.

במענה על מכתבו, אנכי באתי שני ימים לפני חגה"פ העבר
ת"ל מצאתי את ב"ב שי בחי"ש, מצב בריאותי ת"ל מעט
הוטב מכמו שהי אבל עדין עלי להתעסק ברפואות ובשמירת
דיעט, ולכל לראש דרוש לי מנוחת הנפש ושלא להצטער חי'ו
כלל, וידוע לידי מכל העמוס עלי, אשר רוב המכתבים
מלאים צער, השם יתברך יחוס וירחם על עמו ונחלתו ובתוכם
על אנ"ש שי בכל מקום שהם יברכם ויעזרם השי"ת בכל
המצטרך להם בגו"ר.

בתודה ובענייני אמן קראתי ברכת רפואה שלמה,
ויעזר השי"ת ויקים את ברכת אנ"ש ד' עליהם יחי ברפואה,
חפצם הטוב בהתרוממות קרן החסידות וקרנם של החסידים
שי בגשמיות וברוחניות.

בדבר שאלתו אדות עסק הספרים מאחר שבעזה"י הוא
כלי לפרנסה צריכים להשתדל להחזיקו, ובדבר בעל העסק
כבד מרחוק לדון בזה, השי"ת יעזר כי יהי הכל כשורה
ובמהרה יסתדר בעזה"י הכל בהסתדרות טובה בגו"ר.

ונהניתי במאד דבר הצעת הרבנות בצירוף השלשה שכונות
האמורים במכתבו, ויעזור השי"ת שיבא בקרוב מהכח אל
הפועל טוב להצלחה בגשמיות וברוחניות, ובעזה"י ידיו רב לו
לקרב את הבריות, ולא אפונה אשר בעתיד הקרוב הנה

בעזה"י יתרבו אוהביו וידידיו, כי כל אשר יכירו בהנהגותיו
בדבוריו ובשיחותיו יתקרבו אליו ביותר, והשם יתברך ימלא
משאלות לבבו להתעסק בתורה ועבודה מתוך הרחבה ולטעום
בטעמה של ארץ ישראל כפי המושג החקוק בלבנו עפ"י אמרי
קדש הקדשים הוד כ"ק רבינו הגדול והוד כ"ק אבותינו
רבותנו הקדושים זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, במעלת ארץ
ישראל.

שמחה מיוחדת היתה לי הידיעה המשמחת כי חוזר הוא
מאמרי חסידות בכל שי"ק בסעודה שלישית.

ומי"ש כי כבד עליו לדבר בדברי השכלה לפני אלו הבלתי
רגילים בזה, הנה הרה"ג החסיד ר' דוב זאב נ"ע קאזעוויקאו
מיעקאטערנאסלאוו ספר לי בשם הרה"צ הרה"ג החסיד ר'
הלל זצ"ל מפאריטש כי הוא לא דבר עם הוד כ"ק רבינו הזקן
פנים, כי אם שמע את הוד קולו בלבד, שענה לו על מחשבה
שלו, ולכנוס ביחידות לא הספיק לו הזמן עד שנסע הוד כ"ק
מהמלון ההוא, הספור בזה ארוך ואין כאן מקומו.

אחרי ההזדמנות הלזו היתה בדעתו של הרה"צ הרה"ג
החסיד ר"ה, לנסוע לליאדי להוד כ"ק רבנו הזקן - והוא הי'
כבר נוסע להרה"ק הרה"צ כ"ק אאמו"ר מוהר"ר ר' מרדכי
זצוק"ל מטשערנאבול, שהי בא בהעירות הסמוכות למקום
מגורתו של הרה"צ הרה"ג החסיד ר"ה, אמנם בהיותו חלוש
בבריאותו הניח זה מזמן לזמן עד שעבר משך זמן רב, ובתוך
כך באתה המלחמה הצרפתית והוד כ"ק רבנו הגדול עזב את
ליאדי.

בבוא הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי ברוסיא הלבנה והתיישב
בליובאוויטש הי' הרה"צ הרה"ג החסיד ר"ה מן הראשונים

- 1 שבאו לליובאוויטש, וישב בליובאוויטש משך איזה חדשים
2 ומאת הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי יצא צו לכל האברכים
3 הנוסעים לביתם אשר בדרך מסעם צריכים להתעכב בכל עיר
4 ומושב אשר בדרך מסעם, יום או יומים ולחזור בשם אחד
5 המאמרים חסידות אשר שמעו בליובאוויטש.
6 בהיות הרה"צ הרה"ג החסיד ר"ה ביחידות אצל הוד כ"ק
7 אדמו"ר האמצעי טרם נסעו, ודבר מה שדבר, הנה קודם צאתו
8 שאל את הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי מה יעשה בהפקודה
9 האמורה, בהיותו עובר בעירות וישובים הקרובים למקום
10 מגורו אשר רובא ככולא מהאנשים היושבים שם הם יראים
11 ושלמים, אבל אין להם שום מושג בידעת התורה בכלל,
12 ובידיעת חסידות בפרט.
13 הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי התעמק כשעה חדא, ואמר,
14 דברי חסידות מעורר את הנשמה, ומצד הנשמה אב אחד
15 לכולנו, אז מי רעהט חסידות הערט די נשמה, וכתוב ונוזלים
16 מן לבנון, לבנון הם לייב ונו"ן, וחכי ובינה שבנשמה, און אז די
- 17 נשמה הערט איז נוזל ונוטף אין דער הארת הנשמה ואס איז
18 מחי' דעם גוף און עס וערט א חיזוק אין דעם ועשה טוב, פון
19 רמ"ח מ"ע און אין דעם סור מרע פון שס"ה ל"ת.
20 מאז ועד עתה עברו יותר על מאה ועשרים שנה הנה כמה
21 אלפים ורבבות בישראל כן ירבו, נהנו לאורם של החוזרי
22 מאמרי חסידות, והתחזקו בעניני יראת שמים וזריזות בקיום
23 המצות מעשיות, קביעות עתים לתורה ברבים, ומדות טובות
24 באהבת ישראל.
25 השי"ת יחזק בריאותו בריאות זוג' תחי' ובריאות ילדיו
26 שי' ויחזק את לבבם ללכת בדרך הישרה ולהסתדר בסדר
27 חיים מאושרים ועיניהם תחזינה רוב טוב בגו"ר.
28 וע"ד התחייבותו של הר"י שי' הנה בזמן האפשרי ובמדה
29 האפשרית אראה בעזה"י בזה, והשם יתברך יזמין לו פרנסתו
30 בריוח ובמנוחה ויצליח בהרבצת התורה והעבודה.
31 ידידו הדו"ש.

אג"ק מוהריי"צ כך ג

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ רב פעלים
ובעל מדות מו"ה ניסן שי'

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מה' אייר אודות הבחינה, ביחד עם חבריו הרבנים הרה"ג שליט"א, את
תלמידי הישיבה תומכי תמימים, מיסודם ובהנהלתם של כ"ק רבותינו נשיאינו זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע,
ושמחתי לתוצאות הבחינות וחוו"ד בהנוגע להדיעות של התלמידים שי'.

ומובן שביחוד על הנקודה העיקרית, אשר השקו"ט והתשובות מלאות חיים, המורה, כלשונו
במכתבו, אשר לומדים באהבה.

ויהי רצון אשר רבות בשנים יבשר כתר וכן חבריו הרבנים שליט"א, מלימוד תורתנו תורת חיים
מתוך אהבת השם ואהבת התורה, וביחוד בהנוגע לתלמידי ישיבת תומכי תמימים, אשר מיסדי הישיבה
קבעו מטרת חינוכם להעשות נרות-להאיר מחשכי עולם קטן (זה האדם) וגם עולם כפשוטו, על ידי שיגדילו
תורה אור ויאדירו אותה, מתוך המאור שבתורה, זוהי פנימיות התורה.

וכשם שגרם רוב קורת רוח, הנה, במדתו של נותן התורה שהיא מדה כנגד מדה אלא שכ"פ ככה,
ישבע בקורת רוח ונחת רוח מיו"ח שי' וגם מעצמו.

בכבוד וברכה ובפ"ש חבריו הרבנים שליט"א.

פרק ג משנה יז

רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה. אם אין חכמה, אין תורה. אם אין יראה, אין חכמה. אם אין דעת, אין בינה. אם אין בינה, אין דעת. אם אין קמה, אין תורה. אם אין תורה, אין קמה. הוא היה אומר, כל שחכמתו מרבה ממעשיו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטים, וחרוץ באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר: והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב. אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה, לאילן שענפיו מעטים ושרשיו מרבין, שאפלו כל הרוחות שפעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו, שנאמר: והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם, והיה עלהו רענן, ובשנת בצורת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי: בצורת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי:

נקודות משיחות קודש

להבנת הענין יש להביא את דברי הגמרא³, "שורש זו הנשמה וענף זה הגוף". ויש לעיין, כיצד משווים ענף ושורשים לגוף ונשמה; שכן, בעוד הענפים צומחים מן השורשים, הגוף אינו נברא מן הנשמה (אלא הם נבראים שונים שחברו יחדיו)? ההסבר הוא: באומרה "ענף זה הגוף", אין כוונת הגמרא לגוף הגשמי, אלא לחלק מן הנשמה (עצמה) היורד ו"מתלבש" בתוך הגוף⁴. את החלק הזה בנשמה משווה הגמרא ל"ענף", כי אמנם השורש של חלק זה הוא באותו חלק עיקרי של הנשמה, שכידוע⁵ אינו יורד למטה להתלבש בגוף.

ההבדל בין שני חלקי הנשמה מתבטא בהשפעתם על גוף האדם: החלק בנשמה ש"מתלבש" בגוף הגשמי, הוא מוגבל (בהתאם למגבלות הגוף) ועל-כן גם השפעתו על הגוף מוגבלת. לעומת זאת אותו חלק בנשמה שאינו "מתלבש" בגוף, הוא למעלה ממגבלות הגוף וממילא גם השפעתו עליו - בדרך של "מקיף" - היא בלתי מוגבלת.

על-דרך זה הוא בעבודת האדם: ההשפעה שיש לאותו חלק בנשמה המתלבש בגוף, על האדם, היא השפעה מוגבלת ש"על-פי טעם ודעת". לעומת זאת עיקר הנפש, שאינו מתלבש בגוף, מביא את האדם לביטול ולהתמסרות לקב"ה באופן מוחלט, ללא כל מגבלות, למעלה מטעם ודעת.

דרגת ביטול זו, שמקורה בעיקר הנשמה (שכאמור, אינה מוגבלת) מתבטאת במיוחד בעבודת ה' בדרך של "קבלת עול". עבודה כזאת מסמלת ביטול והתמסרות לקב"ה באופן שלמעלה מטעם ודעת ולמעלה מכל מדירה והגבלה שזה מסמל את ענין המעשה.

לפי זה מובנים דברי המשנה, המשווה חכמה לענפים, ומעשה - לשורשים:

עבודת ה' המבוססת על שכל האדם - "חכמתו" - מקורה באותו חלק הנשמה ה"מתלבש" בגוף הגשמי ומשול ל"ענף" הנמשך מעיקר הנשמה. לעומת זאת עבודת המעשה = קבלת עול - מקורה בעיקר הנשמה שאינו "מתלבש" בגוף הגשמי המשול ל"שורשים".

(לקוטי שיחות, כרך ד, עמ' 1210)

בלשון המשנה קיים לכאורה סתירה, כקושיית המפרשים: כי באמרו אם אין תורה אין דרך ארץ, נראה שאי אפשר לקנות הדרך-ארץ אם לא שקדמה אליה קניית התורה מקודם, ואחר כך אומר אם אין דרך ארץ אין תורה, שאי אפשר לקנות התורה אם לא שקדם אליה מתחילה דרך ארץ¹?

יש שתירצו, שאמנם אין מדובר בקדימה ואיחור, אלא שצריכים את שניהם יחד, ואי אפשר לזה בלא זה². ומה שבחרה המשנה להתחיל בתורה דוקא, הוא משום שרוב בני ישראל שייכים לדרך ארץ יותר מאשר לתורה, ומכיון שהתורה על הרוב תדבר, לכן תחילה מדברת המשנה לאלו ה"בעלי דרך ארץ" שידעו, שאם אין תורה אין דרך ארץ! ואח"כ מדברת המשנה ל"בעלי תורה" שהם המיעוט, שידעו שאם אין דרך ארץ אין תורה. אלא שלפי זה לא מובן סוף המשנה "אם אין קמה אין תורה אם אין תורה אין קמה", שגם כאן צריך לומר שאין זה קדימה ואיחור, כי אם שניהם יחד, ואי אפשר לזה בלא זה. אבל היאך אפשר להסביר טעם להקדמת קמה לתורה, שהרי על פי פירוש הנ"ל צריך לפרש כך:

מכיון שהתורה על הרוב תדבר, לכן ראשית מדברים לרוב בני ישראל ה"בעלי תורה" שאם אין קמה - אין תורה, ואח"כ למיעוט ה"בעלי קמה" שאם אין תורה אין קמה. והרי לדאבונו אי אפשר לומר שהרוב הם בעלי תורה שצריך להזהיר אותם שאם אין קמה אין תורה.

ועל כן נראה לפרש להיפך, שהעיקר וההתחלה היא בתורה, כהסדר במשנה, וכוונת המשנה לומר שבלי תורה אין שום דבר ולכן "אם אין תורה, אין דרך ארץ" אלא כדי שלא נאמר שיש להסתפק בתורה לבד, לכן מבהירה המשנה ש"אם אין דרך ארץ, אין תורה" ולכן צריך גם דרך ארץ. אבל הוא צריך להיות מושתת ומיוסד על התורה.

(שיחות קודש תשל"א - פרשת אהו"ק)

התנא משווה חכמה לענפים, ומעשים לשורשים. לכאורה, ההשוואה היתה צריכה להיות הפוכה בדיוק - שהרי החכמה היא המקור והשורש לכל המעשים שבאים רק לאחר מכן; לפי זה ראוי היה להשוות החכמה לשורשים והמעשים לענפים!?

(1) מדרש שמואל. (2) עיין תוספות יו"ט. (3) סנהדרין קי, ב. (4) "עד שמתפעלת ומקבלת שינויים משינויי הגוף" (שער היחוד והאמונה פ"ז). (5) לקוטי-תורה שלח מ, ב.

פרשת אחרי

טז * וידבר יהוה אל-משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני-יהוה וימתו: * ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אלפני הכפרת אשר על-הארן ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת: * בזאת יבא אהרן אל-הקדש בפר בן-בקר לחטאת ואיל לעלה: * כתנת-כד קדש ילבש ומכנס-כד יהיו על-בשרו ובאבנט בד יחגר ובמצנפת בד יצנף בגדי-קדש הם ורחץ במים את-בשרו ולבשם: * ומאת עדת בני ישראל יקח שני-שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: * והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו: * ולקח את-שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: * ונתן אהרן על-שני השעירים גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל: * והקריב אהרן את-השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת: * והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד-חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: * והקריב אהרן את-פר החטאת אשר-לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את-פר החטאת אשר-לו: * (ישראל) * ולקח מלא-המחנה גחלי-אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפזיו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: * ונתן את-הקטרת על-האש לפני יהוה וכפה * ענן הקטרת את-הכפרת אשר על-העדות ולא ימות: * ולקח מדם הפר והזה באצבעו על-פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע-פעמים מן-הדם באצבעו: * ושחט את-שעיר החטאת אשר לעם והביא את-דמו אל-מבית לפרכת ועשה את-דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על-הכפרת ולפני הכפרת: * וכפר על-הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל-חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: * וכל-

אדם לא-יהיה * באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד-צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל-קהל ישראל: * (ע"כ בחול) * ויצא אל-המזבח אשר לפני-יהוה וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על-קרנות המזבח סביב: * והזה עליו מן-הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: * וכלה מכפר את-הקדש ואת-אהל מועד ואת-המזבח והקריב את-השעיר החי: * כא * וסמך אהרן את-שתי כתיב ידו קרי ידיו על-ראש השעיר החי והתודה עליו את-כל-עונת בני ישראל ואת-כל-פשעיהם לכל-חטאתם ונתן אתם על-ראש השעיר ושלח ביד-איש עתי המדברה: * ובשם השעיר עליו את-כל-עונתם אל-ארץ גזרה ושלח את-השעיר במדבר: * ובא אהרן אל-אהל מועד ופשט את-בגדי הכד אשר לבש בבאו אל-הקדש והניחם שם: * כ * ורחץ את-בשרו במים במקום קדוש ולבש את-בגדיו ויצא ועשה את-עלתו ואת-עלת העם וכפר בעדו ובעד העם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטרשיחות חיי"ב ע' 92)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' (טז, א)

מספר בחסידות שבני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד נעלית בקרבנתם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, ובאו ל"כלות הנפש" ממש, שייצאה נשמתם. ובכ"ז באה התורה - 'אחרי מות' - עם צוים ואזהרות נוספות, לומר, שגם לאחר הדרגה הנעלית ביותר של בני אהרן, צדין יש מקום לעלות בדרגות נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

שני * ואת חלב החטאת יקטיר המזבח: * והמשלח את-השעיר לעזאזל יכבס בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-המחנה: * ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את-דמם לכפר בקדש יוציא אל-מחוז למחנה ושרפו באש את-ערתם ואת-בשרם ואת-פרשם: * כה * והשרף אתם יכבס בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-המחנה: * כב * והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי בעשור לחדש

תַּעֲנוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם וְכַל־מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ
הַאֲזִיחַ וְהִגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם: ^א כִּי־כִּיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר
עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם לִפְנֵי יְהוָה
תִּמְהָרוּ: ^ב שִׁבְתְּ שִׁבְתוֹן הִיא לָכֶם וְעֲנִיתֶם אֶת־
נַפְשֵׁיכֶם חֶקֶת עוֹלָם: ^ג וְכַפֵּר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר־יִמָּשַׁח
אוֹתוֹ וְאִשֶּׁר יִמְלֹא אֶת־יָדָיו לְכַהֵן תַּחַת אֲבִיו וְלִבְשׁ
אֶת־בְּגָדֵי הַכֹּהֵן בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ: ^ד וְכַפֵּר אֶת־מִקְדָּשׁ
הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ יִכַּפֵּר וְעַל
הַכֹּהֲנִים וְעַל־כָּל־עַם הַקֹּהֵל יִכַּפֵּר: ^ה וְהִי־תִהְיֶה־זֹאת
לָכֶם לְחֶקֶת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִכָּל־
חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ^ו י' וַיֹּדֶבֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
כֹּדֶבֶר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:
אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׂוֹר אוֹ־כֶשֶׂב
אוֹ־עֶז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מַחוּץ לַמַּחֲנֶה:
וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תָבִיאוּ לְהַקְרִיב קָרְבָן
לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם
שָׁפָךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ^ז לִמְעַן אֲשֶׁר
יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים
עַל־פְּנֵי הַשְּׂדֶה וְהִבִּיֵּאם לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
אֶל־הַכֹּהֵן וְזָבְחוּ וְזָבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם: ^ח וְזָרַק
הַכֹּהֵן אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד
וְהִקְטִיר תְּחִלָּה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: ^ט וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד
אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשִׁעִירִים אֲשֶׁר הֵם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם חֶקֶת
עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קטורי שיחות ח"ג ע' 987)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו (טו, א)
יש להקשות מהו כפל הלשון - אחרי מות... וימתו? ויש
לבאר על-פי פרוש התסידות, מה היה חטאם של בני אהרן: בני
אהרן התעלו לדרגא געלית מאד, שהביאה אותם לקרבה ואהבה
עצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם לכלות הנפש, ביציאת
הנשמה מן הגוף. וחסאם היה שאין זה רצון הקב"ה, רצון
הקב"ה הוא שבני ישראל ישתוקו ויתקרבו אל הקב"ה, אך יחד
עם זה שישארו בעולם הזה, ויחפכו אותו לדירה לקב"ה. על פי
זה מובנת הכפילות בפסוק, מות שני בני אהרן הגיע כתוצאה
מ'בקרבכם לפני ה' וימתו', הי'מתו' מתאר את חטאם של בני
אהרן, שהתקרבו לה' עד שיצאה נשמתם.

שלישי ^ח ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל
ומן־הגֵּר אֲשֶׁר־יִגֹּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר־יַעֲלֶה עִלָּה אוֹ־
זָבַח: ^ט וְאֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַעֲשׂוֹת
אוֹתוֹ לַיהוָה וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִעַמּוֹ: ^י וְאִישׁ אִישׁ
מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכַל
כָּל־דָּם וְנִתְּתִי פָנָי בַּנֶּפֶשׁ הַאֲכֵלֶת אֶת־הַדָּם וְהִכְרַתִּי
אֹתָהּ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ^{יא} כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הוּא וְאִנִּי
נִתְּתִיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁיכֶם כִּי־
הַדָּם הוּא בַּנֶּפֶשׁ יִכַּפֵּר: ^{יב} עַל־כֵּן אָמַרְתִּי לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִכֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהִגֵּר הִגֵּר
בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם: ^{יג} וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וּמִן־הַגֵּר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יִצוֹד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף
אֲשֶׁר יֹאכַל וְשָׁפַךְ אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפֹר: ^{יד} כִּי־נֶפֶשׁ
כָּל־בֶּשֶׂר דָּמּוֹ בַּנֶּפֶשׁ הוּא וְאָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם
כָּל־בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נֶפֶשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמּוֹ הוּא
כָּל־אֲכָלִיו יִכְרַת: ^{טו} וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל גְּבִלָה
וּטְרֵפָה בָּאֲזִיחַ וּבִגֵּר וּכְכֶם בְּגָדֶיךָ וְרִחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא
עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר: ^{טז} וְאִם לֹא יִכַּסּ וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֹץ
וְנָשָׂא עוֹנוֹ: ^{יז} וַיֹּדֶבֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
כֹּדֶבֶר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אִנִּי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: ^{יח} כַּמַּעֲשֶׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁכַּתְּם־בָּהּ
לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֶׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אִנִּי מְבִיֵּא
אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקִיתֶיהֶם לֹא תִלְכּוּ:
וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקֵּי תִשְׁמְרוּ לְלַבֵּת
בָּהֶם אִנִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{יט} וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־חֻקֵּי
וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אִנִּי
יְהוָה: ^כ אִישׁ אִישׁ אֶל־כָּל־שָׂאֵר בִּשְׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ
לְגִלּוֹת עֲרוּהָ אִנִּי יְהוָה: ^{כא} עֲרוֹת אֲבִיךָ וְעֲרוֹת
אֲמִיךָ לֹא תִגְלֶה אֲמִיךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ^{כב} כִּי
עֲרוֹת אֲשֶׁת־אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲבִיךָ הוּא: ^{כג} כִּי
עֲרוֹת אֲחֻתְךָ בֶּת־אֲבִיךָ אוֹ בֶּת־אֲמִיךָ מוֹלֶדֶת בֵּית
אוֹ מוֹלֶדֶת חֵוֶץ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ^{כד} כִּי עֲרוֹת
בֶּת־בְּנֶךָ אוֹ בֶּת־בִּתְּךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה כִּי עֲרוֹתְךָ
הֵנָּה: ^{כה} עֲרוֹת בֶּת־אִשְׁתְּ אֲבִיךָ מוֹלֶדֶת אֲבִיךָ
אֲחֻתְךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ^{כו} עֲרוֹת אֲחֻת־

הגוי אשר לפניכם: כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל
הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנַּפְשׁוֹת הָעֹשֶׂת מִקֶּרֶב
עִמָּם: וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לִבְלֹתִי עֲשׂוֹת
מִחֻקֹּת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ
בָהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן, עד"ו סימן.

פרשת קדושים

יט * וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דִּבְרֹר אֶל־כָּל־
עַדַּת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי
קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ג אִישׁ אָמְוּ וְאִבּוֹ תִירָאוּ
וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ד אֶל־
תִּפְגְּלוּ אֶל־הָאֱלִילִים וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ה וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה
לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחֶהוּ: ו בָּיּוֹם וּבְחֹכֶם יֵאָכֵל וּמִמַּחֲרַת
וְהַנּוֹתֵר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֹף: ז וְאִם הָאָכֵל
יֵאָכֵל בָּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי פְגוּל הוּא לֹא יִרְצָה: ח וְאִכְלוּ
עוֹנֵוּ יִשָּׂא פֶּי־אֶת־קֹדֶשׁ יְהוָה חֲלָל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ
הַהוּא מֵעַמִּיהֶם: ט וּבִקְצָרְכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא
תִכְלֶה פֶּאת שָׂדֶךְ לִקְצֹר וּלְקַט קִצִּירְךָ לֹא תִלְקַט:
י וּבִרְמֶךָ לֹא תַעֲוִיל וּפְרֹט בְּרֶמֶךְ לֹא תִלְקַט לַעֲנִי
וְלִגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: יא לֹא תִגְבּוּ
וְלֹא־תִכְבְּשׁוּ וְלֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בַּעֲמִיתוֹ: יב וְלֹא־
תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקֹר וְחֲלַלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי
יְהוָה: יג לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגּוֹל לֹא־תִלְוִן
פַּעֲלַת שָׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר: יד לֹא־תִקְלָל חֵרֶשׁ
וְלִפְנֵי עוֹר לֹא תִתֵּן מִכָּשָׁל וְיִרְאֵת מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי
יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי משיחות חכ"י ע' 124)

ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה. . . ביום הזה
יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם (טז, כב-ל)
שעיר המשתלח מכפר על העבירות הקלות, גם אם האדם
עצמו לא עשה תשובה (לדעת הרמב"ם). ואלו עצומו של יום
הכפור מכפר רק אם האדם עושה תשובה. והחלוק ביניהם, כפרת
שעיר המשתלח היא על העבירות עצמן, לכן לא זקוקים לתשובת
האדם. אך כפרת יום כפור היא על האדם, ולכן אם האדם מתנגד
לכפרה זו, ואינו שב בתשובה, לא מועילה כפרת יום כפור.

אֲבִיד לֹא תִגְלֶה שָׂאֵר אֲבִיד הוּא: ס * עֲרוֹת
אֲחוֹת־אִמֶּךָ לֹא תִגְלֶה כִּי־שָׂאֵר אִמֶּךָ הוּא: ס
י עֲרוֹת אֲחִי־אֲבִיד לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב
וְדִתְךָ הוּא: ס * עֲרוֹת בִּלְתֶּךָ לֹא תִגְלֶה אִשְׁתּוֹ בְּנִדָּ
הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה: ס * עֲרוֹת אִשְׁת־אֲחִיד לֹא
תִגְלֶה עֲרוֹת אֲחִיד הוּא: ס * עֲרוֹת אִשָּׁה וּבְתוּלָה לֹא
תִגְלֶה אֶת־בִּתְּבָנָהּ וְאֶת־בִּתְּבָתָּהּ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת
עֲרוֹתָה שְׂאֵרָה הִנֵּה זָמָה הוּא: ט * וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֻתָּה
לֹא תִקַּח לְצִדָּר לְגִלּוֹת עֲרוֹתָה עָלֶיהָ בַּחַיִּיהָ:
ט * וְאֶל־אִשָּׁה בְּנִדָּת טִמְאַתָּה לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת
עֲרוֹתָה: י * וְאֶל־אִשְׁתּוֹ עֲמִיתְךָ לֹא־תִתֵּן שְׂכִבְתְּךָ
לְזָרַע לְטִמְאָה־בָּהּ: יא * וּמִזִּרְעֶךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר
לְמִלָּךְ וְלֹא תַחֲלֹל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם – התועבויות תשמ"ו ח"ג ע' 196)

בזאת יבוא אהרן אל הקדש (טז, ג)

בזאת: גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית הראשון

(רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם" (לאחר
חטא העגל), אומר רש"י: עדין לא שמענו שהתפלל משה
עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח, והודיעו
שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם. ועל דרך זה
בעניננו, הרמז שבכתוב, ארבע מאות ועשר - רמז לבית ראשון,
הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו,
תבטל ההגבלה של מספר השנים, ובית המקדש הראשון ישאר
נצחי.

רביעי כב וְאֶת־זִכְרֹךְ לֹא תִשָּׁכַח מִשִּׁבְבִּי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה
הוּא: כג * וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכִבְתְּךָ לְטִמְאָה־בָּהּ
וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לְרִבְעָה תָּבֵל הוּא:
כד * אֶל־תִּטְמְאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם: כה * וּתִטְמָא הָאָרֶץ
וְאִפְקֹד עוֹנָה עָלֶיהָ וְתָקָא הָאָרֶץ אֶת־יִשְׁבִּיהָ:
כו * וְשָׁמַרְתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתִי וְאֶת־מִשְׁפָּטִי וְלֹא
תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הַאֲזִיחַ וְהַגֵּר הַגֵּר
בְּתוֹכְכֶם: כז * כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשִׁי־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּתִטְמָא הָאָרֶץ: כח * וְלֹא־תִקְיֹא
הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַתְכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת־

התענוג וזההתלהבות שבאדם לדברים שבקדשה, אך מִתֵּר גַּם להשתמש בהם לענייני רשות, וענייני העולם הזה. על כֵּן מְלַמֵּד אותנו התורה, אֵת הַדָּם וְהַחֵלֶב חִיבִים לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ – אֵת הַתִּעֲנוּג וְהַהֲתַלְהֻבוֹת שֶׁבָּאֲדָם יֵשׁ לְשֹׁמֵר אֶף וְרַק לְדָבָרִים שֶׁבְּקִדְשָׁה, וְלֹא לְשׁוֹם מִטָּרָה אֲחֵרָה.

ששי. וְכִי־יִגֹּר אֶתְךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אוֹתוֹ: ^א בְּאֶזְרַח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹד כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^ב לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקַל וּבְמִשׁוּרָה: ^ג מֵאֲנִי צֶדֶק אֲבִי־צֶדֶק אִיפֹת צֶדֶק וְהֵן צֶדֶק יִהְיֶה לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ^ד וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כְּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: ^ה פ כ ^ו וַיֹּדְבֵר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: ^ז וְאַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר | הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזֶּרְעוֹ לְמִלֵּךְ מֵזֶה יוֹמָת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֻהוּ בְּאֶבֶן: ^ח וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ כִּי מִזֶּרְעוֹ נָתַן לְמִלֵּךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת־מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלֹל אֶת־שֵׁם קֹדְשִׁי: ^ט וְאִם הָעַלְם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתֵתוֹ מִזֶּרְעוֹ לְמִלֵּךְ לְבִלְתִּי הָמִית אוֹתוֹ: ^י וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ וְאֵת | כָּל־הַזֵּנִים אַחֲרָיו לְזִנוּת אַחֲרֵי הַמִּלֵּךְ מִקֶּרֶב עַמָּם: ^{יא} וְהִנָּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְגַּח אֶל־הָאֵבֶת וְאַל־הִידְעֵנִים לְזִנוּת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְּתִי אֶת־פְּנֵי בִנְפֹשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: ^{יב} וְהִתְקַדְּשְׁתֶּם וְהֵייתֶם קֹדְשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות 22 עמ' 130)

אֶפְשִׁי, וְמִה אַעֲשֶׂה שְׂאֵבִי שֶׁבְּשִׁמָּם גֵּזֵר עָלַי (רש"י, כ, כו)

כְּתֹב הַרְמַב"ם, שֶׁהַדְּבָרִים אֲמֹרִים רַק בְּחֻקִּים (כְּגוֹן חֲזִיר וְכִלָּאִים), אֲבָל בְּדָבָר שֶׁהוּא רַע גַּם מִצַּד הַשֶּׂכֶל (כְּגוֹן גִּנְבָה וְרִצְיָה) יֵשׁ לִזְמֹר "אִי אֶפְשִׁי". וְלִפִּי זֶה אֶפְשֶׁר לְבָאֵר מִה שֶׁאֲמַר ר"ל "אֶלְמָלִי לֹא נִתְּנָה תוֹרָה, הֵינִי לְמִדִּים צְנִיעוּת מִחֻתוֹל", דְּלִבְּאֻרָּה, לְמֵאִי נִפְקָא מִיָּנָה? אֵלָּא לְמִדָּד, שֶׁיֵּשׁ לָקֵם אֵת הַמִּצְוֹת הַקְּשׁוּרוֹת בְּצְנִיעוּת בְּאֶפֶן כִּזֶּה שֶׁהָאָדָם רֹצֵחַ בְּכֹךְ מִצַּד עֲצָמוֹ, "אִי אֶפְשִׁי".

חמישי. לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט לֹא־תַעֲשׂוּ פְּגִי־לָהּ וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גֵדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עִמִּיתְךָ: ^א לֹא תִלְךָ רָכִיל בְּעַמִּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל־דָּם רֵעֶךָ אֲנִי יְהוָה: ^ב לֹא־תִשְׁנֵא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְבְּךָ הוֹכַח תוֹכִיחַ אֶת־עִמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא: ^ג לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תִטֹּר אֶת־בְּנֵי עַמֶּךָ וְאַהֲבַת לְרֵעֶךָ כְּמוֹד אֲנִי יְהוָה: ^ד אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ בְּהִמָּתֵךְ לֹא־תִרְפֶּיעַ בְּלֵאִים שׂוֹדךָ לֹא־תוֹרַע בְּלֵאִים וּבְגֵד בְּלֵאִים שֶׁעֲטִנּוּ לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ: ^ה וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁהָ שִׁכְבַּת־זֶרַע וְהוּא שֹׁפֵחַל נִחְרַפֶּת לְאִישׁ וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפָשָׁה לֹא נִתְּנָה בְּקֶרֶת תְּהִיָּה לֹא יוֹמְתוּ כִּי־לֹא חֲפָשָׁה: ^ו וְהָבִיֹא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשָׁם: ^ז וְכִפֹּר עָלָיו הַכֹּהֵן בְּאֵיל הָאֲשָׁם לִפְנֵי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: ^ח וְכִי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל־עֵץ מֵאֲכָל וְעֵרְלַתֶם עֵרְלָתוֹ אֶת־פְּרִיֹו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל: ^ט וּבִשְׁנָה הַרְבִּיעִת יִהְיֶה כָּל־פְּרִיֹו קֹדֶשׁ הַלֵּוִיִּם לַיהוָה: ^י וּבִשְׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִיֹו לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{יא} לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדָּם לֹא תִנְחֲשׂוּ וְלֹא תַעֲנוּגּוּ: ^{יב} לֹא תִקְפוּ פֶּאת רִאשֵׁיכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זִקְנֶךָ: ^{יג} וְשֹׂרֵט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתֵּנוּ בְּבִשְׂרֵכֶם וְכִתְבַת קַעֲקַע לֹא תִתֵּנוּ בְּכֶם אֲנִי יְהוָה: ^{יד} אֶל־תַּחֲלֹל אֶת־בֵּיתְךָ לְהִזְנוּתָהּ וְלֹא־תִזְנוּהָ הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זִמָּה: ^{טו} אֶת־שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה: ^{טז} אֶל־תִּפְגְּנוּ אֶל־הָאֵבֶת וְאַל־הִידְעֵנִים אֶל־תִּבְקְשׁוּ לְטַמֵּאָה בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ^{יז} מִפְּנֵי שִׁיבָה תִקּוּם וְהִדְרָתָ פְּנֵי זָקֵן וִירָאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: ^{יח}

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ליל י"א ניסן תשמ"א, ע"פ ביאורי החומש)

וְרַק הַכֹּהֵן אֵת הַדָּם עַל מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחֹחַ לַה' (י, י)

הַדָּם וְהַחֵלֶב אֲסוּרִים בְּכָל שְׁמוֹשׁ, מִלְּבַד עֲלִיתָם לְקָרְבָן לַה' בְּמִזְבֵּחַ. בְּאוֹר הַעֲנָן בְּעִבּוּדֵת הַבּוֹרָא: הַחֵלֶב מִסְמַל אֵת כַּח הַתִּעֲנוּג שֶׁבָּאֲדָם, וְהַדָּם מִסְמַל אֵת הַלֵּהט וְהַהֲתַלְהֻבוֹת שֶׁבּוֹ. הַיֵּצֵר הַרַע יָכוֹל לְטַעַן כְּלָפִי הָאָדָם, אֵין סֶפֶק שֶׁצָּרִיךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם

הַטְהֵרָה לַטְמֵאָה וּבִין־הָעוֹף הַטְמֵא לַטְהֹר וְלֹא־
תִשְׁקְצוּ אֶת־נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר
תִּרְמֹשׁ הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְמֵא:
וְהָיִיתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּל
אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה
כִּי־יִהְיֶה בֵּתָם אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאַבֵּן
יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהם בָּם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ה ע' 45, ע' 9 ביאורי החומש)

לא תלך רכיל בעמך (יט, טז)

שלשה לשון הרע הורגת: "האמרו והמקבלו וזה שאומר
עליו" (רמב"ם)

יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את "זה שאומר
עליו", וזהו לא נטל כל חלק במעשה? ויש לומר: תכונתו
של הדבור היא לגלות דברים שהיו קדם לכן נסתרים, ולכן,
כאשר שני אנשים מדברים על תכונותיו ומעשיו הרעים של אדם
שלישי - הם גורמים בכך שתכונות אלו יבואו לידי גלוי, ובכך
נגרם לו נזק.

★ ★ ★

חצי קריש

יתבאר ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די כרא כרעותה
וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן
בחיכון וביומיון ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן
קריב ואמרו אמן: אמן הוא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך:
יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך,
וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה,
ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל
ברכתא ושירתא, תשבחתיא ונחמתיא, דאמירן בעלמא,
ואמרו אמן: אמן

★ ★ ★

מפטיר כה והבדלתם בין־הבהמה הטהרה לטמאה
ובין־העוף הטמא לטהר וְלֹא־תִשְׁקְצוּ אֶת־
נַפְשֵׁיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבָעוֹף וּבְכָל־אֲשֶׁר תִּרְמֹשׁ
הָאָדָמָה אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לַטְמֵא: וְהָיִיתֶם לִי
קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן־
הָעַמִּים לְהִיּוֹת לִי: וְאִישׁ אוֹ־אִשָּׁה כִּי־יִהְיֶה בֵּתָם
אוֹב אוֹ יִדְעֹנִי מוֹת יוֹמָתוֹ בְּאַבֵּן יִרְגְּמוּ אֹתָם
דְּמִיָּהם בָּם: פפפ

ס"ד פסוקים, ונגה סימן. מ"י ויה"ב סימן.

שביעי ח ושמרתם את־חקתי ועשיתם אתם אני יהוה
מקדשכם: כ כִּי־אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יִקְלַל אֶת־אָבִיו וְאֶת־
אִמּוֹ מוֹת יוֹמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דָּמִיו בּוֹ: וְאִישׁ אֲשֶׁר
יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאֹף אֶת־אִשְׁתּוֹ רַעְהוּ
מוֹת־יוֹמָת הַנֶּאֱפָה וְהַנֶּאֱפָה: י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־
אִשְׁתּוֹ אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם
דְּמִיָּהם בָּם: י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת
יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבַל עָשׂוּ דְּמִיָּהם בָּם: י וְאִישׁ אֲשֶׁר
יִשְׁכַּב אֶת־זָכָר מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם
מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיָּהם בָּם: י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־
אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זִמָּה הוּא בְּאֵשׁ יִשְׂרָפוּ אֹתוֹ
וְאֶתְהוֹן וְלֹא־תִהְיֶה זִמָּה בְּתוֹכְכֶם: י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן
שִׁכְבָּתוֹ בַּבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ:
י וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרַבְעָה אֹתָהּ
וְהִרְגָתָ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ
דְּמִיָּהם בָּם: י וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחֹתוֹ בֶּת־אָבִיו
אוֹ־בֶת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֶרְוַתָּהּ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־
עֶרְוַתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְנֵי עַמִּם עֶרְוַת
אֲחֵתוֹ גִּלָּה עֲוֹנוֹ יִשָּׂא: י וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־
אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּה אֶת־עֶרְוַתָּהּ אֶת־מִקְרָה הָעֵרָה
וְהוּא גִלָּתָהּ אֶת־מִקְדָּר דְּמִיָּהּ וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב
עַמִּם: י וְעֶרְוַת אֲחֹת אִמָּךְ וְאֲחֹת אָבִיךָ לֹא
תִּגְלֶה כִּי אֶת־שְׂאֵרוֹ הָעֵרָה עֲוֹנָם יִשָּׂאוּ: י וְאִישׁ
אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דָּדָתוֹ עֶרְוַת דָּדוֹ גִּלָּה חֲטֵאָם
יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ: י וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ
אֲחִיו נָדָה הוּא עֶרְוַת אֲחִיו גִּלָּה עֲרִירִים יִהְיוּ:
י וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי
וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי
מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לְשֹׁכֵת בָּהּ: י וְלֹא תִלְכוּ בַּחֲקֵת
הַגּוֹי אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהֵי
עָשׂוּ וְאָקֶץ בָּם: י וְאָמַר לָכֶם אֹתָם תִּירְשׁוּ
אֶת־אֲדֹמָתָם וְאֲנִי אֶתְנַנֶּה לָכֶם לְרֵשֶׁת אֹתָהּ אֶרֶץ
זֶבֶת חֶלֶב וְדִבְשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי
אֶתְכֶם מִן־הָעַמִּים: כה והבדלתם בין־הבהמה

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וְזֹאת הַתּוֹרָה, אֲשֶׁר־שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנִי יִשְׂרָאֵל:

עִזְיִים הֵיּא לְמַחְזִיקִים בָּהּ, וְתִמְכִּיהָ מֵאֲשֶׁר. דְּרָכֶיהָ דְּרַכִּינַעַם, וְכָל־נְתִיבֶיהָ שְׁלוֹם. אַרְךְ יָמִים בִּימִינָהּ, בְּשִׂמְלָהּ עֶשֶׂר וְכָבוֹד. יְיָ חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ, וַיְגַדֵּל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

מדִּיקִים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפני

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנֶּאֱמָרִים בְּאוֹתָהּ בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדֵּק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרת אחרי־קדושים לקריאה בציבור ולשנים מקרא ואחד תרגום עמוס פרק ט

ט וְהָלֹא כִבְנִי כְשִׁיִּים אַתֶּם לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל נְאֻם־יְהוָה הֲלֹא אֶת־יִשְׂרָאֵל הֶעֱלִיתִי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּפְלִשְׁתִּיִּים מִכַּפְתּוֹר וְאַרְם מִקִּיר: הִנֵּה עֵינֵי יְיָ אֲדֹנֵי יְהוָה בְּמַמְלַכָהּ הַחֲטָאָה וְהַשְׁמִדְתִּי אֹתָהּ מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲפֹס כִּי לֹא הִשְׁמִיד אֲשֶׁמִּיד אֶת־בֵּית יַעֲקֹב נְאֻם־יְהוָה: ט כִּי־הִנֵּה אֲנֹכִי מַצִּוֶּה וְהִנֵּעוֹתִי בְּכָל־הַגּוֹיִם אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר יִנְוֵעַ בְּכַבְרָהּ וְלֹא־יִפּוֹל צִרּוֹר אֶרֶץ: י בַּחֲרֹב יָמוּתוּ כָּל חֲטָאֵי עַמִּי הָאֲמֹרִים לֹא־תִגֹּשׁ וְתִקְדִּים בְּעֵדֵינוּ הָרָעָה: יא בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת־סֶכֶת דָּוִיד הַנִּפְלֵת וְגִדְרֹתַי אֶת־פְּרִצֵיהֶן וְהִרְסֹתֵיהֶן אָקִים וּבְנִיתִיהָ בִּימֵי עוֹלָם: יב לְמַעַן יִירָשׁוּ אֶת־שְׂאֵרִית אֲדוֹם וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה עֲשֵׂה זֹאת: יג הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֶשׁ בַּקֶּצֶר וְדֶרֶךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע וְהִטִּיפוּ הַהָרִים עֲסִים וְכָל־הַגְּבָעוֹת תִּתְמוּגְגְנָה: יד וְשִׁבְתִּי אֶת־שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים נִשְׁמוֹת וַיֵּשְׁבוּ וַיִּנְטְעוּ כְרָמִים וַיִּשְׁתּוּ אֶת־יַיִנָּם וַעֲשׂוּ גִזְזוֹת וְאָכְלוּ אֶת־פְּרִיָהֶם: טו וַיִּנְטְעוּ עֲלֵ־אֲדָמָתָם וְלֹא יִנְתְּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵיךְ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְנִים, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדַבֵּר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפֶּשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שִׁמְחֵנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
יָבוֹא וַיַּגֵּל לַפָּנוּ, עַל כֶּסֶּאֱוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת
כְּבוֹדוֹ. כִּי בָשָׂם קִדְשֶׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכָּפֶה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ,
מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי קדושים בכל העולם – אמור בארץ ישראל

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:49	5:54	8:39	8:42	9:11	9:14	10:20	10:22	19:22	19:26	19:47	19:52	19:05	20:02
חיפה (ק)	5:45	5:51	8:37	8:40	9:09	9:12	10:18	10:21	19:24	19:28	19:49	19:54	18:58	20:05
ירושלים (ק)	5:45	5:50	8:37	8:40	9:08	9:11	10:17	10:20	19:23	19:27	19:48	19:53	18:46	20:01
תל אביב (ק)	5:49	5:54	8:39	8:42	9:11	9:14	10:20	10:22	19:23	19:27	19:48	19:52	19:06	20:04
אוסטריה וינה (ק)	5:35	5:25	8:40	8:35	9:11	9:06	10:25	10:21	20:10	20:18	20:42	20:52	19:59	21:08
אוסטרליה מלבורן (ח)	6:56	7:01	9:02	9:05	9:35	9:37	10:29	10:30	17:38	17:32	18:05	17:58	17:15	18:09
אוקראינה אודסה (ק)	5:43	5:34	8:44	8:40	9:17	9:12	10:29	10:26	20:06	20:14	20:38	20:46	19:55	20:50
אוקראינה דונייצק (ק)	5:10	5:00	8:14	8:09	8:46	8:41	10:00	9:56	19:43	19:51	20:15	20:25	19:32	20:29
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	5:20	5:10	8:25	8:20	8:57	8:52	10:10	10:07	19:55	20:03	20:27	20:37	19:44	20:41
אוק. ז'יטומיר (ק)	5:42	5:31	8:48	8:42	9:20	9:15	10:35	10:31	20:24	20:34	20:58	21:09	20:14	21:13
אוקראינה קייב (ק)	5:33	5:22	8:40	8:35	9:12	9:06	10:27	10:23	20:18	20:28	20:53	21:03	20:08	21:07
איטליה מילאנו (ק)	6:11	6:02	9:12	9:07	9:44	9:39	10:56	10:53	20:31	20:38	21:02	21:10	20:19	21:26
אקוואדור קיטו (ח)	6:00	6:00	8:34	8:33	9:04	9:03	10:06	10:06	18:22	18:22	18:44	18:43	18:04	18:47
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:26	7:30	9:33	9:36	10:06	10:08	11:01	11:02	18:15	18:09	18:40	18:35	17:52	18:46
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	8:25	8:31	10:30	10:33	11:01	11:04	11:55	11:56	18:59	18:52	19:27	19:20	18:35	19:24
ארה"ב בולטימור (ק)	6:07	6:00	9:01	8:57	9:34	9:30	10:44	10:41	20:01	20:07	20:28	20:35	19:48	20:39
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:53	5:45	8:49	8:45	9:21	9:17	10:32	10:29	19:54	20:01	20:23	20:29	19:42	20:42
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:54	5:46	8:49	8:45	9:22	9:18	10:32	10:29	19:54	20:00	20:22	20:29	19:41	20:42
ארה"ב דטרויט (ק)	6:26	6:18	9:24	9:20	9:56	9:51	11:07	11:04	20:34	20:41	21:03	21:10	20:22	21:24
ארה"ב היוסטן (ק)	6:37	6:32	9:24	9:21	9:56	9:53	11:04	11:01	20:00	20:04	20:25	20:29	19:46	20:40
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	6:01	5:55	8:52	8:49	9:24	9:20	10:33	10:30	19:40	19:44	20:05	20:11	19:26	20:21
ארה"ב מיאמי (ק)	6:43	6:38	9:26	9:23	9:58	9:56	11:05	11:03	19:54	19:57	20:18	20:21	19:38	20:31
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:49	5:41	8:44	8:40	9:17	9:13	10:28	10:25	19:49	19:56	20:18	20:25	19:37	20:40
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:44	5:36	8:43	8:38	9:14	9:10	10:25	10:22	19:52	19:59	20:21	20:28	19:40	20:41
בוליביה לה פאס (ח)	6:35	6:36	9:01	9:02	9:30	9:31	10:30	10:30	18:25	18:22	18:47	18:44	18:05	18:48
בלגיה אנטוורפן (ק)	6:16	6:05	9:23	9:18	9:56	9:50	11:11	11:06	21:04	21:14	21:39	21:50	20:54	22:11
בלגיה בריסל (ק)	6:16	6:05	9:24	9:18	9:56	9:50	11:11	11:07	21:05	21:14	21:39	21:50	20:55	22:09
בלרוס ליובאוויטש (ק)	5:16	5:04	8:31	8:25	9:03	8:56	10:20	10:15	20:31	20:43	21:10	21:23	20:23	21:27
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:21	6:24	8:39	8:40	9:10	9:11	10:08	10:09	17:46	17:42	18:09	18:05	17:25	18:12
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	6:07	6:09	8:25	8:26	8:56	8:57	9:54	9:55	17:33	17:29	17:56	17:52	17:12	17:59
בריטניה לונדון (ק)	5:31	5:20	8:41	8:35	9:13	9:07	10:28	10:24	20:25	20:35	21:00	21:11	20:15	21:31
בריטניה מנצ'סטר (ק)	5:34	5:22	8:47	8:40	9:18	9:12	10:35	10:30	20:39	20:50	21:17	21:29	20:30	21:51
גרמניה ברלין (ק)	5:35	5:24	8:46	8:40	9:18	9:12	10:33	10:29	20:33	20:44	21:09	21:21	20:24	21:25
גרמניה פרנקפורט (ק)	6:00	5:49	9:08	9:02	9:39	9:34	10:54	10:50	20:46	20:56	21:20	21:31	20:36	21:35
דרום אפריקה יוהנסבורג (ח)	6:24	6:27	8:42	8:43	9:12	9:13	9:55	9:54	17:46	17:42	18:10	18:05	17:25	18:09
הודו בומביי (ח)	6:10	6:06	8:48	8:46	9:21	9:19	10:26	10:24	19:02	19:04	19:25	19:27	18:46	19:31
הודו פונה (ח)	6:05	6:01	8:44	8:42	9:16	9:14	10:22	10:20	18:59	19:01	19:22	19:24	18:43	19:28
הונגריה בודפשט (ק)	5:27	5:17	8:30	8:25	9:02	8:57	10:15	10:11	19:56	20:04	20:28	20:37	19:45	20:41
טורקיה איסטנבול (ק)	6:02	5:54	8:57	8:53	9:30	9:26	10:40	10:37	20:02	20:08	20:30	20:37	19:49	20:41
יוון אתונה (ק)	6:28	6:21	9:21	9:17	9:53	9:50	11:03	11:00	20:17	20:23	20:44	20:50	20:04	20:54

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי קדושים בכל העולם – אמור בארץ ישראל

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מולדובה קישינב (ק)	5:50	5:40	8:51	8:46	9:24	9:19	10:37	10:33	20:15	20:23	20:46	20:55	20:04	20:59
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:01	6:58	9:46	9:44	10:16	10:14	11:22	11:20	20:07	20:09	20:29	20:32	19:50	20:36
ניו זילנד קרייסטצ'רץ' (ח)	7:18	7:25	9:17	9:20	9:50	9:53	10:42	10:44	17:35	17:27	18:03	17:55	17:11	17:59
נפאל קטמנדו (ח)	5:20	5:15	8:08	8:05	8:39	8:36	9:46	9:44	18:43	18:46	19:07	19:11	18:27	19:15
סינגפור סינגפור (ח)	6:55	6:54	9:24	9:23	9:56	9:55	10:58	10:57	19:09	19:09	19:31	19:30	18:51	19:34
פולין ורשא (ק)	5:04	4:53	8:16	8:10	8:47	8:41	10:03	9:58	20:03	20:13	20:39	20:50	19:54	20:54
פרו לימה (ח)	6:13	6:14	8:34	8:34	9:07	9:07	10:06	10:06	17:58	17:56	18:20	18:18	17:38	18:22
צרפת ליאון (ק)	6:27	6:18	9:29	9:24	10:01	9:56	11:13	11:10	20:50	20:57	21:21	21:29	20:38	21:44
צרפת פריז (ק)	6:29	6:19	9:35	9:30	10:07	10:01	11:21	11:17	21:07	21:16	21:40	21:50	20:57	22:08
קולומביה בוגוטה (ח)	5:38	5:37	8:14	8:13	8:44	8:43	9:47	9:46	18:09	18:09	18:31	18:31	17:51	18:35
קנדה טורונטו (ק)	6:08	6:00	9:08	9:03	9:40	9:35	10:51	10:48	20:22	20:29	20:52	20:59	20:10	21:14
קנדה מונטריאול (ק)	5:41	5:32	8:42	8:38	9:14	9:10	10:27	10:23	20:03	20:10	20:33	20:42	19:51	20:57
קפריסין לרנקה (ק)	5:56	5:49	8:44	8:41	9:17	9:14	10:26	10:23	19:30	19:35	19:56	20:02	19:16	20:06
רוסיה מוסקבה (ח)	5:45	5:31	9:03	8:56	9:34	9:27	10:52	10:47	21:10	21:22	21:50	22:04	21:02	22:27
רוסיה רוסטוב נא דונו (ח)	6:05	5:56	9:08	9:03	9:40	9:35	10:53	10:49	20:32	20:40	21:04	21:13	20:21	21:17
שווייץ ציריך (ק)	6:07	5:58	9:12	9:07	9:43	9:38	10:57	10:53	20:40	20:48	21:12	21:21	20:29	21:36
תאילנד בנגקוק (ח)	5:55	5:52	8:30	8:29	9:03	9:01	10:07	10:06	18:36	18:37	18:58	19:00	18:19	19:04

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיתת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משפחת י"ג תשרי תשמ"מ סכ"ח - התנועות תשמ"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוָתוֹ וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:
יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומפלג פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה **דוד הלוי אליעזרוב**

שלום יצחק הלוי וזוגתו **אורלי**

רות ובעלה **אפרים הלוי יליזרוב**

זבולון הלוי וזוגתו **רות**

חגית ובעלה **גבריאל סופייב**

שמעי' הלוי וזוגתו **מוראל**

אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il